De Jordaan: Amsterdamsch epos. Deel 4: Mooie Karel

Israël Querido

bron
Israël Querido, *De Jordaan: Amsterdamsch epos. Deel 4: Mooie Karel*. Scheltens & Giltay, Amsterdam 1925 (zesde druk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/quer002jord04_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

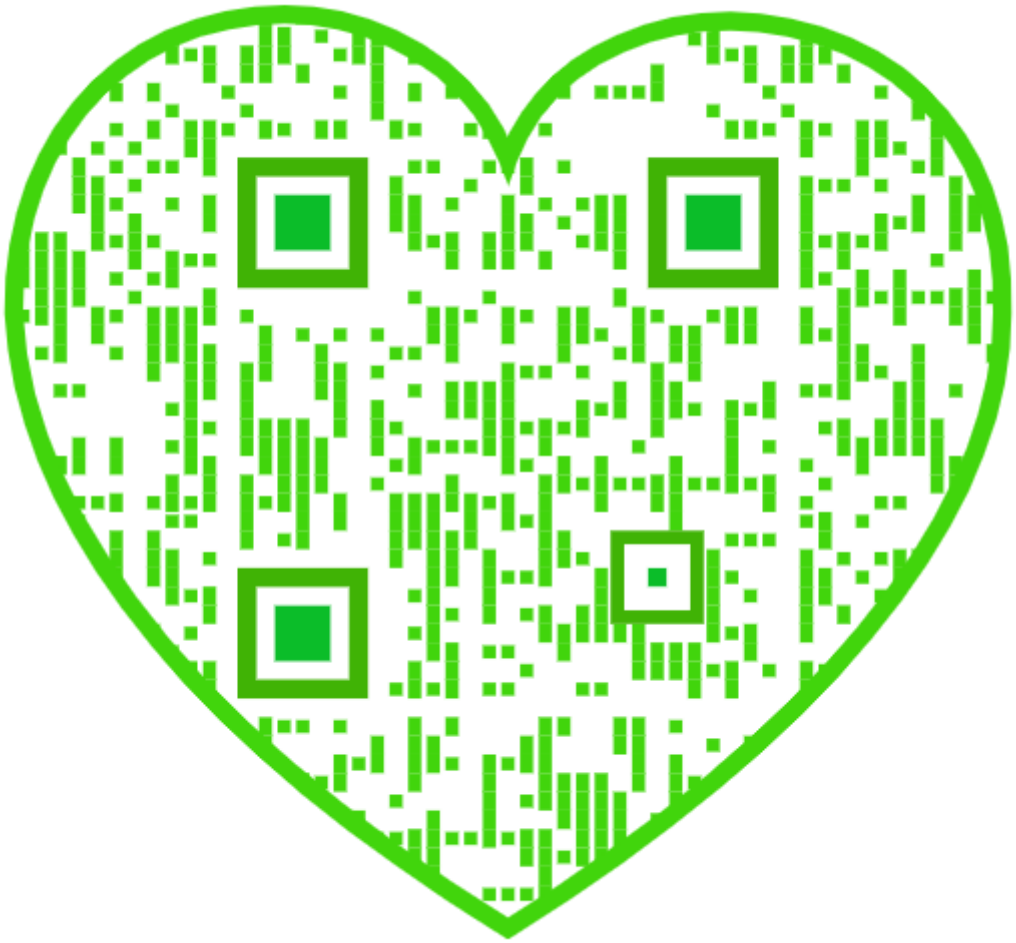

Voorwoord.

Met dit vierde deel van mijn Amsterdamsch Epos ‘De Jordaan’, met ‘Mooie Karel’, beëindig ik de levensgeschiedenis van de geheele groep menschen, zoowel hoofd- als bijfiguren, uit den cyclus.

Het is echter best mogelijk dat ik later nog een geheel nieuwe groep figuren en geheel nieuwe toestanden uit de Jordaan geven zal.

Is. Querido.

+

Eerste hoofdstuk.

I.

De Zaterdag-morgen vóór Pinksteren begon in krijterig licht over heel de buurt nauw te klaren uit den zoelgeurenden Mei-nacht, toen door d'armetierige Willemstraat en eng-groezele Eerste-Goudsbloemdwarsstraat al een joolrumoer van zot-zingende jochies en meisjes t'allenkant weerklonk. Mijmerende ochtendscheemring lei rauw doorscheurd van balkend lawaai en de koele nachtstilte vluchtte schuw en ontsteld, schaduw-diepe kronkelsloppen, duistere spouwgangen en morsige steektrappen van de kreunend-oude Lindengracht in.

Luilak, Luilak vierden de sprankelende Jordanertjes, terwijl zij uitgehongerd, schots en scheef aasden op Luilak-bollen, heet-dampend deeg en besuikerde krentemik. In elkaar-toeroepende opwinding rotten de bengels saâm, het griezelig Luilakkenspul op beslijkte karretjes, in oranje Zakken en afgerafelde manden bijeengeborgen. Sappig vermaak en wraak zochten de hikkende Jordanertjes en wilde duikelaars op de keien, gierend ontsprongen aan de dompe broeispheer van hun zuur-vunze krotjes. Vermaak,.... met gesoute varkeskoppe, laatsloffers, leegloopers en lanterfanters die moesten tracteeren op bollen en warme mik; wraak,....

+ Gezouten varkenskoppen: scheldnaam.

[+] op ronkende langslapers, op vadsige bruggenleuners en kringetjesspuwers.

Luilak
Beddesak
Sloapsak
Kermispop...

joelden al uittartender de snaaksche jongens- en meisjesstemmen door de trantelende buurt.

De Luilakken-zang daverde tegen vaal-aschtintige topgeveltjes en verweerde nokken, door de aanhelderende lucht, al feller en luidruchtiger. Smerige rappe handjes bonden her en der, zweetende krengen en doode ratten aan vette deurknoppen, roestige bouten en zeldzame kloppers.

Luilak, sloapesak,
Femorrege nie froeg opgestoan
Hola héé
Je ken weer noar je koffer goan!

Jaapje Vuurtest, een slokjestappers-zoontje uit de Karthuizerstraat, de Rooie, schoot naar de spits van den tierenden kinderstoet, voor Blommetjesdag en Pinksterdrie kant en klaar uitgedost. Nelis Bellefleur, uit het dompige victualiën-winkeltje van moeder Heintje, appelwangige, donkere kroeskop, heette zijn adjudant. Jaap gaf het hoog-dwingende bevel en Nelis bracht het plechtstatig en in welige kracht, al de brabbelende en kijvende schoftjes over. Want op numero zooveel, een duister, bewalmd smederijtje, moest een gehaaid kreng hangen; op een ander nummer, ‘magazijntje’ van stinkend pek, harpuis en teer, onmeewarig, een doode rat; aan d'overkant, bij zeventiet, een liederlijke varensgezellen-vrouw, een doode kat en elders weer, een pekaan bos van brandnetels, klissen en boomtakken, om keisteenen heengewikkeld.

Al helderder in mild hemelsblauw gloeide de ochtendhemel open, en zelfs in de sloppen en spleetstegen begonnen brandende splinters licht den schemer weg te smeulen. Hevigverschrikte gezichten verschenen aan raampjes van scheef-

+ Koffer: bedsteê. - Pekaan (hier, in dien zin): flink. -

[+]gezakte nokjes, en over reseda-potten en gehavende bloemenrekjes van bovenwoningen, balden zich dreigvuisten naar de dartel-zingende en roerige schelmpjes toe, die sarrend lolden:

Laat de boere maar danse!

Van vunze trapportaaltjes, uit nog duisterende fruit-, groente- en visch-winkeltjes, renden vrouwen in smoezelige onderkleeren naar voren en scholden het schel-tierende straattuig stijf. Maar Jaap Vuurtest en Nelis Bellefleur bleven onverschrokken aanvoerders en meerden op Luilak het bed uit, al wie zij begeerden te zien.

Jaap Vuurtest en Nelis Bellefleur verdienden den leiderseerepost dubbel en dwars. Zij werkten hoovaardiglijk in de Luilakken-ploeg, al eenige dagen en avonden vóór de Luilakviering begon. Dan zochten zij tot laat in den nacht, louter naar doode katten en honden op de stille, wasemende Amsterdamsche grachten of in d'omtrek van het Spreeuwenpark. Wat zij aan griezeligs konden vangen, sleurden zij in zwier, jool en onder oorverdoovend gezang mee. Jaap Vuurtest en vooral Nelis Bellefleur, waren meesters in het lokken van wilde ratten met stukjes-spek-aan-een-haakje. Jaap konspotten:

- Want mit komkommer in 't suur of mit okkies, snap je hullie nie!...

Zij kropen op den dag het liefst langs den Ooster Ringdijk of langs den IJ-kant, waar in violet-brand de avondzon uitgloeide, in elkaars voetstappen, als de spoorzoekers in Karl May's boeken. Fijn, om te rillen onder klokgelui van verre torens en het wegduisteren van schaduwende poortjes. Langs de kantjes slopen zij tusschen dauwnat glinstergras en ruischende lischhalmen. Dan lieten zij doodstil hun kromroestig haakje-met-spek zakken bij de kroos-groene slootjes en loerden zijzelf als een kat op een muis, bewegingloos en veilig door hevige spannings-aandacht. Fluks hoorden zij knabbelen, knagen en schuw-smakkende hapgeluidjes.

Ay,... nu vrat de rat zich gulzig en misvormig vast. Het beest trok, trok, tusschen smeer en slijk, in doodsangst, maar scheurde al dieper het haakje den bek door. Eén zwaai

+ Okkies: gebrande duivenboonen. -

[+] en moordslag van Nelis' knuppel, en dood lag het mormel, het schichtige snuffelaartje, als verstijfd onder eenschrikkramp. Zoo vingen zij veel prooi op den dag, in den avond en nacht, langs wijd-moerassig land, en Luilak-vierdertjes zwollen van trots op hun vangst. Al de ingelijfden moesten den aan-voerders brengen wat ze bemachtigden aan aas, afval en slopvuil. Ook nu weer gaf Vuurtest het stroef-hooge bevel, en Nelis wenkte geheimzinnig-listig de twee makkers met roestglanzige pannendeksels: zij mochten de serenade beginnen.

Vóór Dronken Loetje, zwerver uit de Teertuinen, hielden zij halt. De kerel moést en zoú den donkeren koffer uit! Zinneloos schreeuwden de baldadige rekels:

- Steek je staart op... dronke tobbe!
- Je loopt faur 't lappie...
- Solderskuit!
- Lijmstang... Luilak!...
- Lâ je anpikke!...

Jaap beval hoog en kernig:

- Jij 't slurrefie op... mit Peut Pronkboon en Gannefie.

Tegelijk overhandigde Nelis hem slinks een blikken bakje met zwart, drabbig vocht. Gulzig wreef Jaap er den deur-knop mee in. Toen, tegelijk, begonnen de vierdertjes met twintig knuppels te zwaaien en te slaan op de krakende treden van het uitgesleten trapje, dat wijd rondom ze hooren en zien verging. Een kreunende woedestem gromde:

- Noar de mookerhei, vuil tuig... adders!

Toornig jammerde Dronken Loetje door:

- Nou bi'k tug 'n stootje ouwer as die smerotsers...

Hevig straatlawaai overgierde zijn gevloek.

Bij de vale Kattenmepster wiegelde een schrikkelijk kreng, met zware touwen aan kozijn en plint vastgestrengeld. De Jordanertjes schreeuwden alsof de heele wijk in brand laaide. Dol-geschrikt holde de Kattenmepster naar beneden, maar de kereltjes klemden met al hun kracht de deur van buiten vast. Het wierd een rauw geschimp en ziedend geraas, diep achter in het donkere trapportaaltje. Tot de Luilak-vierders

+ Koffer: bedsteê. - Anpikken: je een brug laten ophijschen. -

[+] eindelijk loslieten en wegrenden. Kattenmepster verscheen, grauw van woede, als uit asch opgedolven. Toen Kattenmepster in het walgelijk aas greep, gilde het rimpelige wijl van afschuw en zwaaide zij het krengskelet midden in het enge straatje. Hoongegier klonk uit de ploeg op, toen Katten-mepster, in angst, het steile trappeke hijgend-snel opstampte.

Aan allerlei bouwvallige of nieuwere huizen en deurknoppen of roestige uitsteeksels, hingen doode ratten en katten te bengelen. Met een baldadige drift, - die hun soms kwalijk bekwam, - zongen de bengels al schreeuwender hun Luilakkenlied en telkens raapten zij de weggegooide en half-vertrapte ratten en krengen weer op, om andere deurposten er luguber-schommelend, mee te vercieren. Het rammeiende knuppelgeweld bonsde onafgebroken. Vooral bleef het één giftig loeren op Amstelbiertje, die driehoog woonde in een dwarsgang van de Kromme. Zij wilden zijn bloedrooden dronkemansneus, zijn heele grimmige tronie voor het nauwuitgebouwde dakraampje zien en hem hooren schimpen dat het plofte. De pannendeksels raasden lijk trilpauken. Een troepje havelooze jongens floot snerpend op gekartelde schelpen. Het klonk angstig als oproer-vechtsignalen. De knuppels donderden dof, doch Amstelbiertje bleef onzichtbaar. Met straatvuil en teer hadden zij 's mans deurknop onschuchter bestreken en zij dachten zijn grimmig-gemeen bakkes met den roode-kool-neus, ieder oogenblik klinkklaar voor de glazen te zullen zien verschijnen. Tartend zongen zij:

Eén ootje... twéé ootje,
Hup... daar leit-ie!

Onder het knuppelgezwaai schimpten zij al wilder:

- Rooie Tulp!
- Nakende pepafer!
- Pijpekop!

Jaap Vuurtest en Nelis Bellefleur bereidden in commando's op de vlucht voor. Maar Amstelbiertje bleef Luilakken, zonder verweer. Bij hem nam het opjagend dreigen geen zwaai. Zij kregen niet eens een uitslaande vlam!

+ Kromme: Palmgracht, achter de Wijde Gang. -

Overal nog moesten knoppen worden vastgebonden met aas. Er wierd gesmuld aan Luilakkenbollen: tien voor één mager dubbeltje. Het vroegste bakkertje van den Lindengrachthoek, had het dol-druk en schokte inwendig van geniepige pret. Ook de roomijs-kelder-vrouw ginnegapte mee. Groote kerels en wijven kregen valschen schik in den Luilak, om malkander met kinderlijke verzinsels te plagen. Want in de Jordaan bleef het een oud volksbewustzijn, uiting van klare en vermetele levenskracht. De heimelijke vóórvreugd van Pinksteren moest in Luilak gisten; de vóórvreugd van de lente, de geur-lichte Mei, die naar den midzomer toezeilde. De broeische en loome bedslapers zouden gestraft. De heldere en zonnige Mei-morgen met het gegloei van gouden-regen-trossen, duldde geen Luilakkers, geen snurkers die wachtten op jenever en eieren in de smoorzatte en rookerig-walmende Pinkster-kroegjes. Al grooter wierd de ploeg van Jaap Vuurtest en Nelis Bellefleur. Stoutmoedige Wipneus uit de Bullebaksloot opgevischt, - zoo slibmorsig liep hij rond, - voegde zich met Treitertje van de Goudsbloemdwars, tusschen de rabautjes van Bromtolletje, die zelf niet meer mee-vierde helaas! Bromtol treurde naargeestig in het Rijks-Opvoedings-Gesticht, waar hij door een meneer-van-de-politie leek heengejaagd. Nou waren zijn hart en zijn hand bezweken in sikeneurigheid en ontbrak hij tusschen de buurt-schooiertjes, fluisterden ze triest één oogenblik.

Uit de Mei-klare nachtdonkerte van de Jordaan waren zij, de belhamels, in hozen en gescheurde broekjes, opgetrokken als spottend-grimmige wrekertjes van het Luilakken-lot en zij doorgierden al ruchtiger hofjes en gangen, stegen en sloppen met lied en gulzigen hoon, tot heel aan den ‘Hoeksteen’ waar de stikduistere, kelderdiepe kloostertrappen gaapten. Van de buikige gracht-bruggetjes, van de glibberige walkanten en uit de dwarsstraten klonk telkens voller gezang, hel en joedelend in zonneschijn.

Luilak
Sloapesak

+

Beddesak
Kermispop
Stoant om negen ure op.

Luilak hield aan tot laat op den dag. De ploeg van Jaap en Nelis bleef in al de kwartieren, haantje-de-voorste met glanzende oogenparen. De jochies waren wonder in hun schik. Want roomijs en bollen verdrongen elkaar. De schoftjes scholden een iegelijk knollendief of geit, die loom voorbijstapte. Geen knop, geen bel, geen bout, geen roestig anker, geen kozijn bleef meer ongemoeid. Zelfs de gerimpelde oude geveltjes van de Jordaan wierd het knapengetier te kras.

Toch, op dit uur moesten de Jordanertjes de politie beknijsen. Want stroopende bendetjes die niet tolden, peutten of kuiltjes schoten, joeg ze strengelijk uit elkander. Doch kuierde een smeris stilletjes voorbij, dan zongen zij ál tartender tezaam, achter zijn mallen diendersrug, hun verdwaasd liedje:

Alarm, alarm
Je lief in je arm
Aluin, aluin
Een diefie in je tuin.

II.

Mooie Karel slenterde in kalme stemming, juist de negocieroezige Lindengracht over met leege aalbakken onder den bloed-bespatten arm, toen de Luilak-schelmen, in zenuw-jachtige en angstige pret, ookop zijn buurtrap in de Dwarsstraat, aan het vuile trektouw bezig waren een kreng te binden voor een berucht gebuur, den uitgerolden Snikhals, een vroegeren herbergier van het Karthuizerkerkhof, soms Wim de Poort geheeten, bij wien altijd veel link gajes over den grond trippelde. Maar nauwelijks kregen de feestvierdertjes Mooie Karel in de lampjes, of zij rukten het riekende aas den deurknop af en holden de Willemstraat in. Want van die vlotschuit,

+ Beknijsen: beloeren. - Link gajes: gevaarlijk volk. - Lampjes: oogen. - Vlotschuit: oude overhaal. -

[+] Mooie Karel, hadden de rekels niet terug. Die nám dat niet! Die likte geen poejer-chekela van Katrijntje's zoete vingers. Die personasie kon je zoo fijn met de schaaf steken, dat je je-leven-lang van zoo een relletje heugenis hield. Zij beefden voor Karel's drift. Dan trok zijn gezicht ruig en vol barsten, als van boomschors. Wanneer hij kwaad wierd, ging je om gajes. Zij hadden moeien genoeg met hem, bromde bolwangige Bellefleur. En toch, onder goede luim goochelde hij nog mee óók en zong hij van tirallala!

- Ellendelaars!... brulde Karel komisch-verschrikkelijk de jankertjes achterna, die vluchtten voor zijn stap.

Mooie Karel woonde al een poosje bij zijn broer Thijs, in de Eerste-Goudsbloemdwarsstraat, schuin tegenover Frans Leerlap. Hij peesde al jaren niet meer met dien sjap Stijn. Wél met Thijs, in de visch, de laatste maanden.

Ook in Karel Burk, al was hij een volwassen kerel, joelde en woelde nog de heet-gistende dartelheid voor Luilak en Pinksteren. Hij greep nog graag naar het groen loof van zijn jeugd. Pinksteren zou hij dezen keer een knauw geven; zou hij ongebreideld vieren. Bij het krieken van den dag er uit, naar buiten; op een draf naar Duivendrecht, als de lucht nog zoo schuimde van het eerste licht en jonge zwaluwen schichtig vlak boven je hoofd scheerden. Pinkster-Zondag, Pinkster-Maandag... oele! Een dwaas deuntje sprong Karel dwars op de tong, maar dat er klonteren bleef als gemolkte room, wijl hij na vier regels al haperend miste:

De Pinksterbruid
Die goant f'ruit
D'r foetjes wille nie haure
En as se dan nie haure wil...

Pinksterrumoer begeerde Mooie Karel, en op zijn ouderwets, met een paardenbuikriem aangetrokken op het laatste gaatje. Van Wijntje naar Trijntje?... Oele, hij was immers met het mes tusschen de tanden geboren, verklaarde zijn zuchtende moedertje, al danste zij zelve soms nog jolig in haar sitsen

+ Om gajes: dood. - Peezen: op iemand loeren, maar ook: hard werken. - Sjap: goeierd. -

[+] Pinksterjak met hel-roode blommen opgeprikt. Karel zou de blauwe, roze en groene hanevegen, de wulpsche rokzwiersters van den Dijk weer eens een uitspattende loer draaien, als zij laffe roof-souteneurs en het dieven-gemeen hielpen geld verdonkeremanen. Hij zou met die krengdooie pleingasten, dat vieze broedsel knokken, zoo snel en vermetel als er lust in zijn knuisten jeukte en hun grens murw slaan als een doorweekt graszodetje.

- Karel... hou je hamer in eere!... Vrij in je uitgang!... lachte hij zich toe. Hij zou precies zooveel pleizier uitkraaien, onder dronk, gevecht en gezang, als hij verdriet voelde. Onder deze wringende smartgedachte, - de mooiste Pinksterblom, met haar bloedkoralen kettinkje, bleef hem nog altijd slanke Corry Scheendert van vroeger, - kreeg Karel het stikbenauwd, alsof hem een stuk vleesch gulzig binnen de rauwe keel vastschoot. Burk had vannacht weer zoo mallootig gedroomd, onnoozel als een Schermerhornsch boertje. Gek, altijd zóó tegen Pinksteren. Hij leek zoo waar wel een fiemelend schellenhitje.

Karel's heele wilde en armelijke jeugd lag vóór hem, in zijn ongewissen warreldroom. Licht viel hem de oogen in. Hij had zich weer terug gezien als jongetje van tien jaar, tusschen schooltijd bij een vrekkig kruideniersbaasje met klapbessen-oogen, op de Lijnbaansgracht, voor wien hij, tegen anderhalve piek per week, zware en verre boodschappen, gansch boven zijn kracht afsjouwde. Hij had zich weer gezien in een walgelijke gang van de Egelantiersstraat, als veertien-jarig fietsenmakertje. Toen was hij, op zijn zestiende, angstig verlegen, plotseling rateljongen geworden bij de reinigingskar. Daar had hij zóó in het borrelende schuim van de lol géslagen, dat hijzelf uit wangedrag óntslagen wierd en zich tegen de eigen schenen schopte. Met zijn ratel wekte hij roerig al de lanterfanterige vrijers, de Tuinstraat-Jordaners, de zwervers uit de sombere, griezelig-enge Bietengang van de Elandstraat en klakkerde hij alderlei ‘nette slapers’ uit het parade-logementje van Mosch, den tjilper met zijn

+ Dijk: Zeedijk. - Pleingasten: souteneursvolk van het nachtelijk Rembrandtsplein. - Grens: gezicht. - Schellenhitje: dagmeisje. - Piek: gulden. -

[+] grauwe veeren, klinkklaar wakker. Midden in den nacht stond hij soms op vervuilde steektrapjes, onder een ratelserenade, onbevreesd voor een glimmerik. Daar had hij nou vannacht weer mal van gedroomd. Ging hij op éigen houtje 'uit kloppen!' Van Daatje Borrel uit de Slootstraat, die hem met steenen nagooide; van Schele Teun uit de Anjelier, die hem met dooie scholletjes de wangen bekletste. Hemeltje,.. zoo een druif, zoo een snul, die zoo maar pardoes in de riekende spurrie draafde! Wat zat hij toch knus in zijn slappe wasch! Leve het visch-college 'Mekreel, Haring of de belaaitafelde kuitschieter' Heerlijk... morgen Pinksteren, overmorgen ook; over-over-morgen óók. Karel zou zijn gedachten van alle zorgen en benauwdheid ontlasten. Hij zou uitzwerven op het mooie weer. Want déze Pinkster, hij bezwoer het zichzelf bij de zeven sacramenten en de acht zaligheden... zou hij hoog-óp en luid feestvieren, hoogop en luid dat het knalde rondom.

In de Jordaan gistte er vreugde om alle hoogtijden en gedenkdagen. In de Jordaan leefde de Pinksteren nog als een hevige, toch onbewuste natuurblijdschap onder de menschen. In Jezus Christus had de Verlossing plaats. Zijn zoenbloed bracht eeuwig heil. In Pinksteren voelden de stroef-geloovige Jordaners een soort van opstanding, een herleving en een soort van tuchtigende bezieling van heel de natuur en al het geschapene. Godsdienstige harten in de Jordaan, bespeurden, vaaglijk en overstuur van innerlijken angst, het wonder van den Heiligen Geest, die zich in vervoering uitstortte over en in de menschenharten. Zij ademden in een soort feestelijke ontroering, die tegelijk godvruchtige huiveringen en ziele-heiliging bracht. Want de heel-vrome kerkgangers onder de Jordaners, hadden op Hemelvaartsdag Psalm 47: 6 in het zingende hoofd: 'God vaart op met gejuich, de Heere met bazuingeklank'. Doch op Pinksteren zagen zij, in den lichten Mei-nacht, onder het maatloos hemelgewelf, het roode vuur laaien, en hoorden zij den wind ruischen, waartusschen de Heilige Geest van de Hoogte neerzweefde, om

+ Glimmerik: politieagent. - Snul: goeierd. -

de eerste Christenen te vervullen met Zijn wonderen. Den vromen Jordaners, ineenkrimpend van den rookenden toorn Gods, geheimzinnig aangeraakt door de gedachte aan dooden-opwekkingen, wierd voorgetooverd, met het diepe en volzalige preekwoord, hoe vijftig dagen ná Paschen, de eerste Christelijke Gemeente ontstond en onder welk een vervoering de uitstorting van den Heiligen Geest, alderlei Heidenen in grooten getale had doen bekeeren. De vrome en zachtmoedige Jordaners zagen de zondige en vernederde harten der menschen voor de heilige prediking ontvlammen. Zij hoorden rillend van eerbied, den Heiligen Geest spreken in alle talen, den Heiligen Trooster, zoodat een ieder Hem in zijn inwendige roerselen, tot in zijn donkerste ziel be- greep. Pastoor en orthodoxe Dominee verhaalden, met vroom-doorhuiverde stem, van genezingen onder blinden, dooven en melaatschen. Het verborgen schemergeheim van gedempt kerklicht fluisterde mee, en de godvruchtige Jor- daners zagen, overdwalende hunne kinderlijk-ontstelde verbeelding, al deze zoete wonderen gebeuren en uit schoone zinnebeelden openbloeien tot aanterakene werkelijkheid. Den Heiland in de Hemelen dank.

Voor Mooie Karel en voor vele Jordaners, was Pinksteren méér sintelende Blommetjesdag; een oogen-troost; een ziedend voorproefje van zomersche zaligheid. Psalm 25:5, ‘Leid mij in Uwe waarheid’, doorleefden Karel en de makkers nog heel anders.

Mooie Karel voelde zich altijd wonderlijk-gelukkig en heerlijk zonnig op Pinksteren; eigenlijk op alle christelijke feestdagen. Besefte hij zelf wel goed waar die innige, glanzende en ziels-bevredigende, die blinkende blijdschap uit opsprong? Vaaglijk onderging hij alleen:... langsheene en rondom stond de aarde in bloei en velerlei akkergewas schoot in gloed. Het wierd een opstanding in louteren zin; broeischer en sterker dan in Paschen. Want Paschen wiegelde meestal nog schraal op de grens van laat-winter en

voorjaar. Paschen schreiden de vrome Jordaners om de foltering van het Groote Offerlam dat alle menschenzonden verzoenen kwam. Maar het getij bleef grillig, guur, en het gekwetter van pimpeltje-blauwkop, mees en springerig distelvinkje, schril en scherp. Soms zeefde sneeuw plots wemelwit door valschen zonneschijn heen. Vroege vlindertjes fladderden weg in den mist en nevel onder nog bladerlooze boomen. Speelsche wind tokkelde schimpende liedjes langs de telegraafdraden. Hagel kogelde en nachtvorst sneed wel als een doodskilte over de aarde, die smachtte naar lenteglans. Pinksteren niet. Op Pinksteren groeiden de bloemen in de wei. De besneeuwde mutstop van harlekijnige April leek voor goed gesmolten. Laat Mei en Pinksteren, zwermden oranje-tips en Atalanta's rond, en de zwartgevlekte paarlmoer-vlindertjes en blauwtjes fonkelden over haag en heggerank. Het gras geurde wonderlijk-zoet en de goudbronzen kevers gonsden als zoemende muziektolletjes. Landerijen blonken in dauw en boterblommen dropen van goud, louter goud. Buiten tierelierden tuinfluiters en in hooge berkenkruinen vlamde het heete geel van den schuwen wielewaal, die zong als een verliefd lokkertje. Er ging een vreemd geritsel, een geheimzinnig gesuizel en lente-gefluister onder het vólbloeiende lommer van zwaar-schaduwende kastanjes, tusschen hoog-getwijgde beuken en laag-bloesemende lindeboomen. Vogels zongen laat in den zoelen avond tusschen teergeurende seringen, goudenregen en het zoete zwijmelen van jasmijn. Karel, dol op zang, beefde van geluk bij het sluipstille beluisteren van lijsters, leeuweriken en den teederen nachtegaal in donkere doornstruiken van stille nachttuinen. Al heel in de vroegte begon uit de zacht-wiegelende takken en het zon-onderscheppend loof, het dooreenkrinkelend gefluit, getjilp en gekweel van merel, spreeuw en zwaluw. Verzot was Mooie Karel op die blanke zomermorgens, tegen of op een late Pinksteren. Hoe vroeg hij zijn kar ook bestuurde naar de Aalmarkt, wanneer een houtduif koerde hoog tusschen de twijgen van zon-beschenen grachtboomen, dan kon hij

[+] van verlangen wel huilen en lachen tegelijk; - hoe laat hij ook, doodmoe, terug slofte door de stad, hij genoot instinctief en zonder ontledend besef, van het ontbloeiende, veelsoortige leven om hem heen, op water en land, in den goddelijken Pinkstertijd.

Deze Pinksteren zou Mooie Karel feestelijk bejuichen.

- Hee Kauw-aardappel,... tartte hij sarcastisch naar een Jordaanventer in groenten,... jij bin tug sóó'n verenkelde leugenaar... je ken d'r plentie fan al je leuges 'n almenak late drukke... néé?

- Nou!... bits snauwde Kauw-aardappel terug.

- Ik staan je nie, hè?... Selle we 'n fijne Pinkster uitschuiere of nié?...

- Je mag me sak opblase!... viel giftig Kauw-aardappel uit en liep voort naar zijn armlijke woôn, in den blinden Kloosterhoek van de Willemstraat.

Karel zou nog ééns als een minnegek zijn jongensleven uitvieren, vrij en ongebonden. Maar dan ook ondergedompeld zijn brandend begeerte-verdriet om Corry. Wég zijn uitmergelende onrust en innerlijke tweespalt om haar. Toch voorvoelde Karel, in een onnoozele, hartstochtelijke, blinde verteedering:... op een Pinksteren zou Corry weer van hém zijn. Och, het was wel gemakkelijk, zoo in zijn dollen knar het lot te bedisselen en van de Koekjesbrug een Reesluis te maken! Wilde zij zelve... de trotsche deern? Was zij zoo maar luchtigjes te lokken en te overrompelen? Hij had nu leergeld, voor altijd. Corry bleef Corry, zoo goed ná als vóór zijn verstooting, die zich door geen sterveling liet bepappen noch van de trapleuning duwen.

Corry Scheendert woonde nu in den Haag en werkte als afdeelings-chef in een groot mode-magazijn. Pinksteren zou zij overkomen, naar de Goudsbloemdwarsstraat, bij Nel en Frans Leerlap. Karel had het gehoord bij buren; jammer genoeg niet van Nel, niet van Frans, - hij moeide zich al langen tijd niet met de Scheendertjes, - en niet meer van Bromtol. Het oolijke rabautje was weggehaald. Wel

+ Ik sta je niet: beval je niet. - Mijn zak opblazen: ik heb maling aan je. - Knar: hoofd. -

een temperende leegte, ook voor hém. Alle oude vrienden en buurt-vriendinnen leek Corry kwijt geraakt. Maar met zijn machtelooze, malle hoovaardij tegenover die fiere meid moest het nu maar eens en voor goed gedaan zijn. Ook bij Corry? Och, ze troonden zoo hoog in hun trots dat ze elkaar pardoes voorbijgingen,... intusschen waren ze in stilte, eeuwig met elkaar bezig, al de uren van hun gescheiden bestaan. Hij zou haar niet meer tartend en minachtend uit de hoogte wegkijken. Hij zou haar weer aanklampen, onstuimiger dan vroeger, met alle middelen! Want het weggehuicheld heimwee was in Karel Burk geen oogenblik meer te breidelen. De éérst-zoete kwelling, het smartelijk herdenken van haar wezen, wierd nu een, heel zijn leven vergiftigend verlangen. Wist hij maar hoe hij dit vrouwschepsel, die grillige kantelaarster van zijn en haar lot, weer voor zich winnen moest!

Tweede hoofdstuk.

I.

Kleine Sien, nauw twaalf jaar, in haar uitgerafeld-sjofel en smoezelig onderrokje, met haar armelijk, stijf-strooharig kopje en het snuitje van een verschrompeld hofjesvrouwtje of van een afgeploeterd dwergelijk werkstertje, schreeuwde kalkoen-rood van drift naar Wim:

- Dufel óp!

Meteen stiet zij haar broertje wég van het groezel-groene, vooroverhangende spiegelbrok dat aan een vuil grof touw te zweven scheen boven het smalle, naar asphalt riekende schoorsteentje tegen den gescheurden muur.

Teringachtige Wim van tien, in een vodden-hemdje, ontbloot tot aan de knieën, had, heel preutsch op zijn lok, zijn kletsnat-glimmend kuifje probeeren plat te persen met de ééne halve-kam-van-het-heele-gezin. Het kereltje vloekte dol-driftig terug en trapte Sientje in haar lies. Sientje, pijnlijk, kreunde en schold:

- Stuk fegif... frambauseblokkie!...
- Pissebed!... schimpte Wim terug.
- Adder... uitspuugsel... bah... bah!
- Kummelhuisie, afval,... halfmud-sak... rotte peir!

Plots zwaaide Sientje een hevig-ontsteld gebaar uit.

+

- Ajje... ajje... ajje 't waagt!... schreeuwde zij, haar broertje's armpje met kracht wegwringend, op het oogenblik dat hij een vieze dweil van de ronde-draaipoot-tafel greep en nat tegen haar bleek-toornig bakkesje wou opkletsen,... sloan ik je mottig... daâlek... sirpent!

Wim hoonde, met oogjes flitsend-hei als van een blazende-kat-in-angst:

- Jaaij... jaaij!... Goan deur... of ikke sel effe je flanke smere!

- Weegeluis!... ikke trap je moes!...

- Neim je nou-ja de kuite!...

Plots gilde Sientje als een gemartelde, toen van het stikdonkere zijhokje, naast het éérste-verdiepings-krotje, Teuntje, het achtjarig broertje, met een even stuggen melkboeren-hondenharen-kop als zij, haar woest van achteren besprong en den witten, potsierlijk-grooten strik uit zus' verstijfde zwiepvlechtjes losrukte. Broertje Wim hielp hij dadelijk tegen Sien, al waren de jochies zelven om het half uur de wildste vijanden. en sloegen zij malkander de knarren en het lichaam wond. Zoodra een derde Wim iets deed, sprong naarstig Teun bij. Naakte Teun iemand, dan kreeg hij of zij met Wim te doen.

Met zijn nog ongewasschen tronietje, stond Teuntje in zijn gescheurd-morsig onderbroekje te schelden en te vloeken als een peuter-dronkenlap. Sien had hem van zich afgeslingerd.

Midlerwijl dook Wim weer op en krijtte:

- Ikke bin éérstes gewees!

- Dâ lieg-ie, smeerhengst!... Moedèr... moé...dèr... Kijkes!... Me nuufe strik!... Moeder... moedèèèr!

Sientje sleepte haar smartstemmetje tot kermgehuil uit. Zij griende als een geslagene. Er klonk dof-zacht gekreun en zwak gestommel uit de bedsteê in den hoek, nabij het pronkkastje.

- Die fuile kaarselikker!... Moé...moedèr... moedèèèr!...

Sientje gilde en snikte al opgewondener, terwijl zij zielig den verfrommelden strik weer in zijn fatsoen poogde te peuteren.

+ Flanken smeren: slaag geven. - Knarren: hoofden. -

+

- Ikke was éérstes!... hield Wim koppig-giftig vol, terwijl hij opnieuw klaar stond met zijn blooten, morsigen voet, om Sien te trappen.

Weer krijschten en balkten de kinderen als opgejaagde biggen dooreen. Sien had een wilden wrok op haar broertje gezet... Was-tie maar sóó gesturrefe!... Zij kon hem gul zijn oogen den kop uitkrabben... kras, kras!... Zij kon hem wel zoo met haar nagels verscheuren.

- Je liegt... je liégt, snoetetrekker!

Wim sarde kil. Zijn oogjes phosphoriseerden giftig-hel.

- Pas d'r op, slijmslak... ajje gein tak fan 'n beroerte krijg, stuipekop!

Nog huilend en snikkend dook Sientje haar strooharig kopje voor het spiegeltje in, terwijl zij de smoezelige knietjes half in de deurknopjes van het fornuisje-er-onder drukte. Op den tast, zenuwdriftig, frommelde zij het lint om de harkerige en stugge vlechtjes. Teuntje vreesde de pezige, nerveuze kracht van zijn fel-gehaaid zusje. Toch tartte hij, gerekt:

- Manke... híj is d'r éérst geweist!
- Niétes!
- Wélles... wélles... wélles!... gilde Wim.
- Nietes... nietes... niétes!... spoog Sientje als een razende er tegenin.

Plots kwam van het benedenhok waar weeë vischstank walmde, waar Mooie Karel, Alie, Sientje en de jongetjes sliepen, - de eenige ‘kamer’ van het krothuis-aan-de-straat, - Gijs het draaitrapje ophollen en snauwde dreigend, over de kinderruzie heen:

- Is 't nou af... apekliere?...

Sien's bloedlooze lipjes nepen saâm en een angstroep kreunend klonk als van een opgejaagde watersnip.

- F'r joú?... Wâ mot jij?... Komp... lâ je skeere... je stink na peire!... spoog verachtelijk Wim naar zijn broer van twee-en-twintig.

En Teuntje, in zijn lompen, hielp weer méé-spuwen.

+ Fel-gehaaid: pootig. -

+

Gijs dreigde en giftiger scholden zij tegen den ouderen broer in.

- Pas op,... bulderde Gijs... sál je je kake houwe... of ik sloan je blind!

- Afgeknoedelde slampamper!... Ga wég Hagebeck!... schold Wim nog.

Pats, pats... klonk het door het muffe armoe-kamertje, waar het naar zure appelen en geslonken aal rook.

- Jij óók 'n happie!... viel Gijs uit naar Teun.

Het bonsde en kletste op wangen en kopjes der kijvertje Oor-verscheurend gilden de twisters er tegenin. Wim gooide zich met een vreeselijk-beleedigden woede-smak tegen de tafel, dat de twee donkere raampjes-naar-de-straat er van trilden. En Teun, nu geheel ontbloot, kroop en wentelde zich op den vochtig-wegrottenden vloer en bulkte wreed, alsof hij geslacht wierd.

Thijs Burk snurkte; zaagde ongestoord eikenblokken in de stikdonkere, muffe bedsteê, tégen het jankende en krijtende kinder-krakeel in. Zijn vrouw Ant, half kreupel, lei door den kier van het rood-gore gordijntje, het gehavende en kniezerige kamertje in te staren. In een nog broeischen dommel, luisterde zij naar het liederlijke en beestachtige ochtend-lawaai van Teun, Wim en Sien. Ant kende maar al te goed die eeuwig-bijtende, tierende en schreeuwende stemmen van haar woelend, knokkend en vloekend kroost! Zij leed onder die uitgestuipte driften van haat, jaloerschheid en verachting op en voor elkaar. Thijs, lijzig, suf mirakel, net goed - schimpte Karel altijd, - om over de leuning te bengelen van de brug op Willembeis en Oranjestraat, stak zelden een poot naar de verwilderde kooters uit; of plots, in een waanzinvan-toorn, greep hij ze beet en ranselde ze zóó gruwelijk, dat de buren hem van eigen bloed en vleesch moesten afscheuren; temet een tijger op prooi, zoo sprong hij dan dol op ze los. Ant wierd weer altijd ijskoud van zoo een wreedheid-in-woede. Omdat hij zijn eigen moorddrift in een soort huiver vreesde, hield Thijs, lamlendig, liever zijn klavieren in zijn

+ Hagenbeck: hier bedoeld als apenhuis. - Willembeis: Willemstraat. - Kooters: kinderen. - Klavieren: handen. -

[+] meluk gekneld. Zijzelve was machteloos, met haar kreupel, afgezwakt lichaam. Haar eigen bloed, vooral haar zenuw-driftige jongens vloekten Moeder Ant van den morgen tot den avond stijf. Bij die kooters wierd alles dadelijk: uitslaande vlam! In geprikkelde stemmingen braakten zij de vreeselijkste verwenschingen over haar uit. Teuntje van acht, zoo goed als Wim van tien. Het klonk als een goddeloos verweer van hun slechte inboezems. En die Gijs, die Gijs vooral, dat was nou de oudste van twee-en-twintig... die peesde aan het Lijkenhuis. Dié scheen haar vanaf haar kreupel-worden te haten, echt roekeloos en ongeremd te haten. Omdat Gijs' meisje een nachtje met zwarte Peet gepipt had en zij, als aanstaande schoonmoeder zijnde, dat vrouws-persoontje toen rondweg een doerak dorst te noemen. Neen, over dien wreeden woesteling, dat schimpend stuk venijn had zij heelemaal geen macht meer. Die roofde haar de kroon van het leven. Wat Thijs alléén deed als hij een zootje keilertjes in had, dat deed hij, die jongen, doodnuchter: haar slaan, achterover smakken, haar uitjouwen dat de buren er van grienden. Nog gisteren, een klap op haar oog die dáverde. Daar viel hij niet vies van! Het was zonde... een kreupele vrouw... zijn eigen moeder!

Dat afgrijselijk gekijf onder de kinderen kwelde Ant zoo erg, dat zij er niet meer van sliep. Het hunkerende en hitsige vechtbloed brandde in al de Burks. In Stijn, als hij zoop en die sloome pelgrim zich liet omkoopen met borrels, door allerlei rotteraars en grandig schorem van zeedijk en Spui. Het gistte in Stijn wanneer hij, tusschen zijn avontuurlijk gezwoeg, onder een duivelsche razernij, koeling zocht in vernieling en afbraak. Het brandde in Karel, den vrouwenveroveraar, met zijn teugelloozen haat aan politie en souteneurs. Het gloeide in Thijs, dien misslaander, omdat hij niet genoeg kon verlinken en altijd in slecht humeur afzonk naar nog gemeenere dingen. Zelfs in den ouden Burk, met heel zijn geloofs-fijnigheid en zijn sarrenden lach, kon plots nog een uitdagende vechtlust opkruipen dien hij nauwelijks

+ Meluk: zak. - Peesde: zwoegde. - - Lijkenhuis: Westersuikerfabriek. - Gepipt: gevrijd. - Een zootje keilertjes: een hoop borrels. - Grandig schorem: (ironisch bedoeld): gemeene lieden. - Misslaander: verduisteraar. - Verlinken: bedriegen. -

+ vermocht te bedwingen. En nou haar eigen kinderen; vooral Gijs, die vroeger als rozijnendief bij de smerissen afgemerkt stond. Dat Burkje liet zich door niemand krauwen. Jaap, de pas-getrouwde bluffer, vocht overal om niets, in een schelle opvliegendheid. Zelfs haar meiden, Sientje, Greet, Trui, Na en Alie, knokten soms als klabakken en stonden van genot loensch te kijken, wanneer haar broers aan het rammen gingen in de buurt. Zoo wierd de duivel in hun gesnor, nog straatschender. Alleen Greet, die nou in Brussel rondzwierf, hield niet meer van die maskerade-grappen en bloederige grollen. Zij had er tabak van! Toen Thijs Ant's blauw-oog zag, dat Gijs haar had geslagen, spotte hij wreed:

- 'n Gekloft Pinkster-kedautje!
- De bobbert jíj... malle tit!
- Kajje alles blauw-blauw late.

Maar Mooie Karel ziedde en schold naar Gijs:

- Die liederlijke sijk-in-bed... dat happie sprokkelhout,... dà manke flondertje... ik sel 'm skubbe!

Gijs kroop weg onder Oom's dreigblik.

Gut, gut, als Mooie Karel hier niet woonde... Dan zou het tusschen die pottenboeven en achterblijvers niet meer om uit te houden zijn. Dan zouden Thijs en die zwarte ratten het heele gammele meubelzootje al lang in elkaar hebben gezwiept en getrapt. Want, - Ant moest het toch maar eerlijk zichzelve bekennen, - Thijs, vanaf zijn trouwen en zijn verknochtheid aan Schele Leendert uit de Anjelier-straat, was en bleef een stiekeme ganneferd en een frunnikende gluiper. Hij dééd wel nooit wat voor de wereld, maar voor-zijn-eigen liet hij ook niks ná. Als hij den sleutel van de hellepoort, dien de paus aan zijn riem had hangen, kon afgrissen, zonder dat de man het merkte,... hij zou hem ijskoud, voor twee sjoofies of voor kimmel hondjes bij een snees verpatsen. Die glibberige praam! Al het gesnor van Burk sloeg elkaar, tot de kleinste kleinkinderen toe, in wie al op driejarigen leeftijd het knokmerg branderig begon te jeuken. Zij konden elkaars zoete bloed zuipen als zij de pruif hadden

+ Gesnor: familie. - Tabak van hebben: genoeg van hebben. - Gekloft: gezellig, mooi. - Skubbe: schubben. - Zwarte ratten: verdorven kinderen. - Sjoofie: gulden. - Kimmel hondjes: drie dubbeltjes. - Snees: opkooper van gestolen waar. - De pruif hebben: dronken zijn. -

[+] en in driftrazernij losbarstten. Zij gunden malkander geen wrange kruimel méér, die pottenboeven, en zoo valschwrokkig als apen bleven de Burks elkaar pesten en uitjouwen. Hoe lang poekelde Thijs nou al niét met Stijn en Neel? En was het ook niet een eeuwig-listig, prikkelend geknoei en geharwar en geschimp, bij vader Burk en moeder Burk? Om een groot-stuk-leenderij aan een sluisman. Altijd gedwongenerwijs bedrog, armetierige leugen en laster die in alles een barst trokken. Zooals het eigenlijk gistte in de heele Jordaan-buurt, van Dronken Naatje-op-den-Dam, tot Leendert Adjedant! Zij gunden elkaar het licht niet in de oogen, de magen, de vrienden, het broeische gesnor! Maar toch lief met malkander smonselen en waffelen, anderen zoet-zuur, in geniepige deernis bekladden, afbrekerig-scherp en genadeloos over den hekel halen en verdachtmaken, zonder loozing! O, Ant had genoeg van al dat geklieder en gehuichel, van op heden en van gisteren. Zij walgde van eigen en van ander buurtgespuis. Zij had zooveel geduldig en moedig gedragen, en zich aarzelend en tastend over allerlei miserabele narigheden heengesleept. Maar soms wou ze zich wel met een gil, van al dat krenkend gemeene en verdorvene verlossen! Vooral van haar eigen kwellende wroeging! Ach neen, haar Thijs was ook geen Mozes die water uit de rots liet springen,... maar hij kon haar toch ook allerjammerlijkst in haar droeve eentje laten ronddolen! Al de buurvrouwen kwebbelden valsch-meewarigen toch vol heimelijkleedvermaak.

- Kijk uit je gate, tante Ant... je keirel hep se genotje weer op de Dijk...
- Mit?
- Blauwneus fan de Elansgracht,...mit blomkool loopt-ie!..

Als Mooie Karel dan instapte, 's middags of 's avonds, vroeg zij ook hém, verlegen, schuw, wat Thijs toch zoo stiekem scharrelde op den Dijk. Maar dié spotte rauw:

- Roer óm de pot, d'r sit paling in...

Ant, schuw, drensde:

- Se fertelle tug,... mit Blauwneus...

+ Poekelen: spreken. - Grootstuk: rijksdaalder. -Waffelen: smoezen: waffel: mond. - Dijk: verkorting van Zeedijk. -

+

- Mins, hou op... ik lach me an mootjes,... soo'n meleur!

Ant hield aan, beklemd, en Karel geeuwde, armgerekt en verveeld:

- Je gemaal Thijs is d'r mit 't onderrokkie fan Aaltje Gummie fan deur, gearremd mit Schorre Kees... Weet je je weetje nou?

Ant zweeg in schaamte, verlegen. Zij begreep: uit Karel kreeg zij nooit een woord los. Die verraadde zijn broer niet.

Nou was het een vierdag: Pinksteren. Thijs, die grauwbroer, snurkte maar door en vast als gebakken aarde. Naar de Kerk op Noordermarkt, in Tichelstraat of Elandstraat? Aan zijn nooit-nie! Alles sliep een uurtje langer, met Pinkster.

Mooie Karel ronkte beneden. Eerst zou hij heel vroeg opstaan. Hoorde hij den kinder-heibel heelemaal niet? Wat deerde hem noú weer? En Alie, haar meid van zeventien, lei die ook nog vadsig op haar stroo? Die stonk temet van luiheid. Ze asemde alleenig voor d'r ponnie en d'r kuifie, voor d'r krultange en d'r spelde rondom, voor 'n frutje en 'n dutje en voor d'r fuilietons! Nou hadden zij eerst in de Dwarsstraat weer valsch gesmoesd en verdacht gemaakt, dat het hachelijk zou wezen voor het knappe nefke Alie, zoo vlak haar slaapnest bij Mooie Karel. Nogal een onnoozel wicht! Dat verbroddelde niesse wist veel meer dan zij, van allerlei schandelijkheid en gemeenigheid in en buiten de buurt. Haar Alie was de groote onbetaalde fladder van de heele Willemstraat, Lindengracht en Goudsbloemstraat. Haar meid wist van een iegelijk het naadje van de kous; van kerels, wijven en gezin. Alie vertelde de dingen van het verleden of zij ze zóó levendig had meegemaakt. Zoo een brok comedie als dat brutaal nest toch was... Greet zelf had altijd gezeid:

- Moeder, dat is géén vergulsel,... duw Alie op de planke, sel je wat belefe!... Se wordt 'n groote teneel-speelster.

Dat was nou eenmaal Alie's romanse netuur zoo! Gister-

+ Heibel: ruzie. - Niesse: meid. - Fladder: nieuwsblad. -

[+]avond nog in het halfdonker, had ze Trui en Jaap en Aal-Mie en Oome Dorus uit de Loods en Sien Gasmuntje en haar zuster Na en Mooie Karel verteld van het Palingoproer; alles, alles, alsof het lieve kreng er zóó bij was geweest. Zij spéélde compleet het schieten, het vechten en het wegloopen in één asem! Het leek wel of ze allemaal perkesonnetjes in haar waffel had, zoo knapperde en knerde en siste het voor de meid uit. En Alie zelvers keek met oogen als van een geschrikt duifje. Toen ineen was ze weduwe Kris van der Woude, die voorspringster en wegduwster van alle menschen, die vroeger bij den rijkdom op de Bocht de stoepen boende. Die had er ommers meegevochten in het Palingoproer als een kneibel! En Alie speelde d'r heelemaal emmes ná, als het wijf onder haar rokken een bangen inspecteur van politie verborgen had, bedreigd door het opgeruide volk, en dien ze zóó het leven had gered. Guns, als het lelletje dát vertelde, die oolijke Alie,... dan lachten zij zich allemaal mank en dubbel. Stel je voor, gilde Alie dan:

- Meide, gekloft!... de dofgajes... de pelisie fan 't houfberô onder jullie rokkieneesies!...

En zij zette zich breeduit in haar jurkje van lappen, alsof het zóó levendig gebeurde. Jaap gierde en Aal-Mie barstte van den lach. Sien Gasmuntje, als een armenhuis-vrouwtje vaal in haar paarse sjaaltje, sloeg zich de knieën plat van het stuipend schreeuwen en Trui moest naar achteren, zoo schaterde het brave mensch. De glundere zoon van Jan Luchtschip wilde inspecteurtje spelen bij Alie, maar de meid gaf hem een keiler dat zijn wang scheefzakte. Toen speelde Alie weer verder... Krisje van der Woude, als de Koningin kwam aanrijden in de Willemstraat. Daar stond ze plompverloren met al haar strijkages en de tweehonderd zingende kinderen achter d'r heen! Mooie Karel zong allerlei befaamde buurtstemmen ná... Alie's lampies leken net lichies die brandden... Als ze zoo bedocht, Ant, dat die goeie Kris nog twee maanden vóór haar dood met opstootjes en stakingen had meegemanevreerd, zwart van

+ Waffel: mond. - Kneibel: kerel. - Emmes: echt. - Gekloft: fijn.- Dofgajes: rechercheurs. - Lampies: oogen. -

[+] arremoei,... en nou tof in het kissie het binke wijfie.

Alie had zich een bloemstrik om den hals geknoopt van groen bloempotten-papier. En het kind vertelde zóó, dat ze allemaal Krisje van der Woude als levend vóór zich zagen verschijnen. Kijk, daar gong Krisje, met haar zwarte kapje en haar schuddende keelbanden, haar effen zwarten rok en haar witte jakkie, waarop de roode kralen fonkelden. Guns, zooals Alie het deed, was het compleet een brok teneel... Die had er nijs! En zoo vertelde Alie van alle gebeuren en alle schandalen uit de groezelige buurt en hofjes. Ant rilde er van. Aju,... dat niesse kón vrij beneden maffen... En dan, de kornuitjes sliepen toch óók beneden. Nee... Ant kón Mooie Karel geen verraderlijken por geven met lasterlijken en ronkenden achterklap. Want hij was een opperbeste kerel voor haar en voor haar kroost. Zijn laatsten spaander schoot hij uit, als hij zag dat ze maar éven grienden. En zijn meewarigheid met haar kreupelen poot! Hij redderde bij buien soms alles; hij schrobde voor d'r,... hij... die knappe kerel,... en hij maakte de koffer op as niemand neusde... die goeierd! Het was zonde,... keek Thijs óóit naar haar om, in zijn wraakzuchtige minachting voor al wat ziek of gebrekkig was?

Ant zuchtte en de warme adem van Thijs' beblies en bekriebelde heet haar koonen. De broeische, muffe koffer leek te walmen.

Thijs droomde benauwd en perste er angstig uit:

- De bel Ant... hé... Schele Ant, de bel... faur de Afslag... haur je?.. De Urrekers.. de Urrekers faur de loods!... Minse... lekker vissie!...

Hij schopte tegen haar kreupelen voet, in zijn dwarrelende droomjacht.

- Hou je waffel, of ik slaan je je nek in!... gromde Ant, nijdig van pijn.

Hè... toch even uitblazen. Pinkster... Pinkster... gonsde het zacht door Ant heen. Voor een paar dagen althans, nijp-zorgen weg en kommer om Greet... Alie zou

+ Bink wijfje: goed vrouwtje. -Nijs: durf. - Spaander: duit. - Koffer: bedsteê. -

[+] haar een lekker jodebakkie troost brengen op bed...

- Ik zal u den Heiligen Geest zenden. Amen!

Pinkster... Pinkster...! Zij moesten den Heiland danken met lofpsalmen, met gebeden. Ook de kinderen dwong zij naar kerk; het liefst zag ze hen stappen naar de Bloemgracht. Zoo wou de oude halfblinde Burk het. Ant zou den Heere danken, - oude wijsjes klonken nog zoo liefelijk, - als.. als.. Dorst zij het haar zelf te bekennen, wie en wat nu in wanhoop en onrust, in haar te woelen lei, binnen in haar stille, verteederde, toch knagende gedachten? Waar was haar Greet, haar lieve Greet en hoe was het daar, waar de lieve meid moederziel-alleen rondzwierf? Wierd dat niet hachelijk dansen op een papieren zoldertje? Och, wat bleef dat toch een moeder-goeie meid, en temee den duivel te glad-af als het moest! Daarom scholden de huisbaas, de stucadoor en de buurtlui haar lellebellelijster, omdat zij zoo fijntjes zong bij al haar vrijpostigheid. Omdat ze Lucas de Perendief van haar flanken had afgetrapt! Er was natuurlijk weer wat op stapel met Greet. Al was zij nog zoo gis, zij kon haar eigen niet wiegen terwijl zij sliep! Och Greet was, zonder pluimstrijkerij en gefrul, de liefste van al de Burkjes! Toen zij in huis was, beschermde zij Ant tegen ram van Thijs, van Gijs, en tegen scheld- en vloekpartijen van de schooiertjes. En nou in bijna twee jaar weer had zij Greet's lieven toet niet gezien; haar mooie, lieve Greet, die nog het meest op Karel Burk leek! Al twéé jaar Greet's snoet niet gezoend, al rilde Ant soms van haar geverfde lippen en haar koolzwarte wimpers. Waarom had zij Greet nou als paardrijdster en kunst-danseres naar Brussel en Ostende laten toezwerven? Ant kromp innerlijk van wroeging, dat zij dat mooie kind half den slechten weg had opgeduwd. Toch ook door gauwdieven uit de Visserstraat-bovenkamertjes; dat vreemde tuig van het Belseland!... Greet was zoo een aanhalige en lieftallige meid, met haar glansgrijze oogen. Net als Karel keek ze, zei iedereen. Moést wel opvallen. En waarom die meedoogenlooze lieverd nou geen lettertje

+ Jodebakkie: melk, suiker, kaneel en koffie. - Gis: slim, uitgeslapen. - Gefrul: gebeuzel. - Ram: slaag. - Belseland: België. -

[+] meer schreef, al maanden niet!... Alleen maar dat jachtige, kromme en korte briefkaartje, dat zij overkwam... Wat stond Greet dat donkerblauw-fluweelen jurkje toch snoeperig op die eene groote pottegrafie mit die waaier!... En dan zoo in de autemebiel... tjonge... hoe bedacht de deern 't allegaar! Ze was toch van eigen bloed,... Jordaansch door en door....

Ant zuchtte zwaar. En al voelde ze ijdel-naïeve verrukking om haar ‘artiste’-dochter, het bleef alles heete, oproerige wroeging in haar zeere, angstige binnenste. Guns, hoe wee en vuns broeide de benauwde lucht hier in het hok. Moest zij zich om Greet, de handen voor de oogen schuiven, uit schaamte?

- Ik zal u den Heiligen Geest zenden,... had de Heer gezegd... Amen!

Zoo gonsde het weer in Ant, smachtend naar een beetje zielsvreê. Dat moest gezeid: Thijs was wel dol op Greet. Maar toch verstak hij geen poot voor de meid. Gisteravond zou Greet thuis gekomen zijn. Noppes! En zij was nog wel zoo mesjokke op haar Oome Karel; nog niet veel ouder dan zij. Och, de heele meid durfde zij een pronkstuk noemen. Zij kon zoo effetief-fijn, zoo kajuweel zeggen: medám... moosjeu,... hoe hiette dat Fransche gebrabbel ook weer? En dan sprak zij zoo maar van awie's en nonnes, en dat brokkelde zoo maar van haar lippen af... En dan zei ze zoo snoeperig: medammeke en 't trappeke, en zooveel meer, waar hier in de Jordaan niemand sjoege van had. Nou was het Pinksteren, en nóg stond de meid niet vóór haar. Mooie Karel leek gisteravond ook heel grimmig en nukkig zijn nest ingekropen. Het was waarachtig al stikwarm. Heeremetijd, wat had die Karel de pruik op! Zij giste wel waarom, maar zij deed net of haar neus bloedde. Corry Scheendert aan d'overkant, had ook zullen overwaaien. Nel en Frans vertelden het de buren, smullend en smonselend van pleizier. Ook Corry zou er zaterdagavond geweest zijn. Maar zij, net als Greet, of ze het zóó hadden afgesproken, stuurde de poes.

+ Pottegrafie: photografie. - Noppes: niemendal. - Awie's en nonnes: oui's en non's. - Sjoege: begrip. -

+

De Pinksterzon begon voor de ruitjes van de twee kleine verflooze ramen te branden. Ant kon net in een straal licht koekeloeren door den gordijnkier. Toch was zij blij met den drogen Pinkstermorgen. Even veegde zij kleverig nat van de vochtzweetende bedsteêmuren af... Het stonk zoo grondig als een riool, dat muffe, beschimmelde, uitgewoonde kot hier... Een echt erfje om er ziek, je laatsten adem uit te blazen!

Alie, nog in haar stofjas, had de jongens met hompen brood en bloedworst er op, in hun rood- en witgestreepte Zondagstruitjes de straat opgejaagd. Er was geen negocie om handen. Thijs had geen aal en Karel was los; gisteravond vroeg al. Karel had geknetterd van binnenpretjes, op de Goudsbloemgracht.

- Ik bin sóó sterk in me hare, Ant... dâ 'k noú al los bin... Karel had het van de Lindengracht af, haar lachend toegeschreeuwd. Maar hoe later het wierd op den avond, hoe stiller hij uitkeek. 's Morgens nog vroeg hij meewarig, waar Greet moest slapen als zij kwam.

- Op de floer, Ant?

- Teméé.

- Geen denke an, haur!... ikke sel hier sture en stelle... Op mijn akkertje salle d'r rause koontjes ruste en d'r blonde krulletjes... Ikke gaan wel ergens over 'n touwetje hange... Komp dik in orde!

Ant pruttelde tegen... Zoo een goeierd! Als Gijs, die galftrekker, dat eens aanbood voor zijn bloedeigen zuster!

Maar Karel beval:

- Schof je... 'n Jodevloek telt nie... maar mijn waurd is me segel!

En zingend cancaneerde hij vóór Ant het huisje uit:

> Op de Saterdagsche brug
> Krijg je 'n kogel in je rug.
> Hupsa saldero
> Speek jo engelsch no?

Zijn stem klonk vol, hoog en heerlijk van vibrato.

Toen Greet niet kwam en Karel Burk bemerkte, dat

+ Goudsbloemgracht: tegenwoordige Willemstraat. - Galftrekker: vechter met messen. - Schof je: zwijg stil. -

[+] Corry Scheendert ook niet was overgewaaid, sprak hij geen woord meer. Het vlijmde mistroostig door zijn verlangend hart: dat mokkel stuurt de poes. Oele!

Stil, met wreed hartzeer, kroop Karel vroeg zijn bed in, chagrijnig en diep-ellendig om alles. Het botje was leelijk vergald, voor Ant en voor hem!

II.

Mooie Karel bonkte loom het draaitrapje op. In het groezelige beneden-vertrekje aan de rumoerige Dwarsstraat, waar hij sliep, was het warmer dan in het bovenkamertje van Ant en Thijs. In zijn geel-gestreept sport-overhemd, laag open aan den hals, zijn lichte zomerbroek al aan, verscheen Karel voor Ant, terwijl zij hem stil goeden-morgen wenschte. Karel had zich pas gewasschen in het vunsduistere hokje beneden. Privaat en gootsteentje stonken weezoet en walgelijk in een aarde-donker vocht-portaaltje onder de rottende steektrap van twee- en driehoog-buren. Ook Mooie Karel kamde zich boven, vlug en ingebukt voor het zwevend spiegeltje, maar sprak geen woord met Ant. Zijn nichtje, blonde Alie, had hem op een stuk krant, een homp brood met worst en kaas voorgeschoven en een dampend kop koffie naast de verschrompelde fuchsia neergezet.

Karel roerde het eten niet. Alie was dol op haar knappen, jongen oom Karel Burk; op zijn eenig bakkes. Zijzelf had een modeplaat-snuitje zoo gladhuidig, fijn en blank-licht. Haar hel-blauwe oogen gloeiden als opgepoetst staal. Zij was rank en lenig van beweging en om haar mondje trok altijd een guitige lach, alsof zij schelms, dubbelzinnige pretjes bijtijds inhield. Alie had ook al, - over een half jaar wierd zij temee achttien, - een flinken vrijer, een bankwerker met een fijne fieselemie en een kittig heeren-loopje over zijn eigen. Gut, wat een zinspreuk van een kerel: rechtop, of ik leef geen seconde langer! Zoo grootschig

+ Fieselemie: physionomie. -

[+] kuierde hij nou altijd op haar aan. Om je een mik te lachen.

Oom Karel plaagde immer en zei:

- Jouw frijer leeft op snelstroom!

- Sóó...

- Ofer één jaar hep jou bollebof de stotter en 'n kale knar!

Alie proestte het uit. Zij een vrijer met een kalen neut! Liever gaf ze hem kruif! Of sprak ze met drie van het mansvolk tegelijk af, al gongen ze dan bakkeleien.

Soms was Alie dol op al zijn bewegingen; op al wat hij deed en liet; en soms rilde zij van hem en van zijn ruwe boert. Dán vond zij zijn schouders afschuwelijk, dán zijn mallen draaineus om op te kinken; dán weer zijn gekke knieën onuitstaanbaar, dán weer zijn idioot-opgetrokken wenkbrauwen, die dansten net als van haar moeder. En hemzelf vond zij, in kitteloorig keuren, ook een brabbelkwast. Maar Oome Karel met zijn heerlijk-grijze lok-oogen en het guitige getintel erin, vond zij altijd ellendig knap en zwierig. Van dién hield zij nou zooveel, onzeggelijk veel... altijd in alle eer en deugd!

Karel Burk zette zich wrokkig en toch in verwondering, voor het rechtsche raampje aan de ronde tafel en duwde wild het fuchsia'tje opzij. Hij kon nog nét over het randje van het dwarsgordijntje heimelijk heenkoekeloeren naar den overkant, bij Nel en Frans, in wier heele affairetje weer de dalles rondhinkte. Alle handen-olie leek opgedroogd. Het was triest gegaan met Leerlap's asyltje, na de schurft die kwam uit te breken onder zijn beesten, door zieke knagelingen. Waarom poekelde Karel eigenlijk niet met die kluif-gasten? Met nukkige Nel had hij toch effetief nooitniks gehad! En met Frans Leerlap, dat zakje zaagsel, juustement nog minder. Oele... kon hém wat bommen!

Nel bekeek hem schuw alsof zwarte Heuvel langs haar scheerde... en zij haar zakken dichtkneep. Zoo een olms merakel, die haar neus optrok voor pens- en longenafval! Tegenwoordig liet Nel Scheendert geen spatje of spogje

+ Bollebof: baas. - Dalles: armoede. - Handen-olie: geld. - Knagelingen: ratten. - Olms merakel: daas schepsel. -

+ meer zitten op haar dochter. Zette ze daâlijk een mylie als een tjoekel. Nog wat aârs dan toen ze in haar modder-vuns snoepkeldertje rondscharrelde in de Bloemdwarsstraat, tusschen de vette ratten en alderlei ongediert'!... Die er kwaad sprak van Corry kreeg een zwaaiklap met de bijl. Alsof er geen Annetje, geen Sientje, geen Dirkje, geen Jaap meer bestonden. Corry, Corry... dat leek nou haar eenige wicht!

- Al was se foor ons fan de galg afgedrope en al kwam se te hange op 't Looiers-Hoffie,... jullie... freempies... blijf fan d'r of!

Zoo schreeuwde Nel, al jaren.

Nu was Corry tóch niet overgewipt uit den Haag. Dat sloeg heel Karel's Pinkster-pleizier te gruizel. Eerst had hij gedacht te zingen in zijn feest-boezeroentje, en nou kon hij den morsigen grond gaan schrobben, of neuzen op de keien. Daar stond hij, als een flikflooier met zijn Kattenburgsche smoesies! Zijn onstuimig verlangen, Pinkster-één, -twee en -drie te vieren, leek heelemaal geslonken. Mooie Karel was gruwelijk genept. Hij had voor Greet en voor Alie, die haar ponnie iederen morgen al dubbel-dik overkamde en haar schilletjes optooide met linten en kwasten, ieder een plaatsje in den Jan-pleizier vrij gemaakt. Zij zouden zitten, ieder aan een verliefd kantje van Oome. En Thijs, - die warendig zijn horloge vergat op te halen, - mocht mee met afgebeulde Sientje. En Jaap met zijn jonge frommes. Enfin, de heele pan. Of wilden zij liever naar Zaandam, met muziek, of met de Alkmaarder Packet?...

Alsof Greet er al zat, riep Karel:

- Kom óp Greet... je fijne, grijse sijje das... je rooje krale, kedin... je lange rooje belle... hei je se nog, frijster?... Je freweele rok... je swarte kouse en je rooje petoffels... en méé 't ope erf op!

Zoo had Karel nog eergisteren, in-de-handen-klappend, vurig en uitdagend gestept en zijn harmonica, met zilver-

+ Mylie als een tjoekel: groote dreigbek als van een hond. - Genept: erin geloopen; ook wel afgezet. - Schilletjes: bovenkleeren.- Zijn horloge ophalen: zijn vrouw ranselen. - Frommes: vrouw. - Kedin: in orde. -

[+]beslag, opgepoetst. Bah, wat een voornemen! Hij leek temee Slappe Hein die verdronk in een bierglas. Karel Burk schaamde zich nu voor zichzelf. Wat was hem Pinkstervreugde zonder Corry? Wintervliegen op een lentemorgen. Zou de aanhalige deern met hem zijn meegestapt op zijn Jordaansch? Zou zij er alles nog zoo schaamteloos uitflappen als vroeger, in scherts en stoeierij? Zou ze nog zoo gemeenzalig lokken en uitdagen, en wreed-plagend afstooten? Zou ze nog zoo scherpe en wrange ruzie-woorden kunnen afbijten, met het lef van een kerel? Zou ze nog brutaal haar handen langs haar kuiten afstrijken, langs haar slanke kuiten, lachendvlug en tartend? God, God, de luidruchtige Pinksterlol was Mooie Karel nu niets, niéts meer! En al die jaren dan, na ‘De Gele Ballon’? Tja... dat vroeg hij zichzelf óók af. Het heimwee naar Corry wierd al prangender en schrijnender. Zou hij haar ook echt-Jordaansch 's morgens hebben willen zien wasschen op een zolderkrot, om haar 's middags uit het raam hangend, te hebben hooren klesseneeren met al het gebuur? Welneen. Corry was een geklofte dame. Ze was zoo tot in het merg veranderd. Ze hoorde niet langer in de Willemstraat of op Lindengracht met haar radden lastermond. Och, zoo een lulletje-rozenwater was hij ook niet meer om dát nog te denken

Mooie Karel had alles aan zichzelf gedaan, om Corry te vergeten, onder spot en ironie. Hij had zich ontscheurd aan de innigste herinnering zelfs van hun vroegst saâmzijn: toen Corry als vijftienjarige meid, nog kinder-kort in de rokken, op de Brouwersgracht een jaloerschen gooser, die hém wou laten tippelen, met een mes te lijf was gegaan. Karel wou niet eens meer iets weten van hun zoeken, toendertijd, knus-saâm op de oude belt-schuiten, 's Zaterdag-middags en in de vacantie-maand. Fijn dan, op de kruidige Handelskaai, heel, heel ver, of op een vreemd spoor, tusschen vrachtwagons. Toen ééns, dien schrikkelijken dag, ook saâm weer graaiend in het vooronder van schuiten, heel in

+ Wintervliegen: sneeuwvlokken. - Geklofte: fijne. -Gooser: kerel.- Mooie Karel.

[+] de diepte, Corry en hij tusschen het rommelvuil een pasgeboren, naakt kindje hadden gevonden, met stuiperigverdraaide oogjes nog half open en toch gebroken,... dood... Hoe stil zij toen, vlak op elkaar gedrongen, huiverend en klappertandend naar huis waren geloopen, zonder een woord, bang voor den schemer en voor de verre stad...

Vijf jaren geleden nu, had Karel gevochten met dien bokser, kaaljakker en bulderjan Loe uit de Nes. Guns, was dat alweer vijf jaar her? De klok op den gouden Munttoren sting ook nie stil! Karel was teméé een oude sirool geworden. Zóó gauw kon hij niet meer opschuimen in vechtvlugheid. Toen, dien avond op den zeedijk, had zij eerst hem gillend beleedigd en uitgescholden, en erna kreunend gesmeekt in menschelijken jammer, om zijn liefde. Zij had gesidderd onder zijn striemenden nekslag en zijn wurgende handen, en ondanks de pijn was ze blijven krimpen en kruipen aan zijn trillende voeten... Bah, terug del, traphoer, loeder,... wou jij mijn óók beroofe?... Zoo had hij haar zenuwwoest, wreed toegekreten in zijn verwilderende moorddrift. Met Corry's vernederingsgeschrei in de ooren was hij weggestapt, ‘De Gele Ballon’ uit, tusschen de benarde smerissen; lachend, lachend nog wel en zoo trots alsof er geen mensch meer op de wereld bestond dan Burk. Maar wat hij dien ellendigen nacht daarna, in de droeve eenzaamheid van het arrestantenhok ijlhoofdig had doorgemaakt, dat konden toch ook geen tien Corry's bedenken. Dat wist alleen de Stomme. Dat vreeselijke huilen en snikken van de meid toen, in ‘De Gele Ballon’, neen,... het wou zijn ooren niet meer uit. Zíjn moedige Corry, zijn koene, alles-durvende, uitdagende meid... God-in-den-hemel, hij had haar temet geworgd toen! Karel zag nog altijd den angst en het geluk in haar schrik-oogen, onder zijn krampachtig-dichtknijpenden klauw. Vreeselijk!... Gut, er was toch geen mooiere vrouw op de wereld dan Corry Scheendert. In dat gore arrestantenhok had hij Corry kermend van smart-wroeging toegeroepen om vergiffenis!

+ Sirool: kerel. - Stomme: het geweten. -

[+] Toen, in het stikkedonker, had hij gehuild als een kind en zijn verlangen was zoo wild opgesteigerd, dat hij dacht te bezwijmen. O dat snijdend-vlijmend begeeren, dat weeë, knagend-pijnigende verdriet! Zoo martelend-wreed had hem liefde nog nooit gekweld en gebeten tot op het heete merg. Daarna was alle lust en leven in Karel gedoofd; wel een jaar lang. Vroeg hem een guitig mokkeltje uit de buurt, lachend dat heel haar domino-spel te zien kwam, om een dans, dan had Karel altijd éénzelfde woord:

- Gut meid, ikke bin soo moej... me wange sakke me af!

Bedelde een ander in den zoelen avondschemer, om een droefverleidelijk liedje op zijn spijkerkassie, dan alweer klonk het:

- Sal nie goan... ik bin ophede soo mieserig en soo schor as 'n mosch.

Eindelijk was er een opstijgen ontstaan, een fel wakker worden in Karel. Eenige zijner beste vischkoopers-kameraden, jolige Jordaners met harten van goud, gesnor van Schele Mina en Jans van Frans, hadden zijn vioolkissie opengestoken; hem een opstopper verkocht dat hij duizelde. Nee, hij had nog niet de tong ingerold. Dat wierd een blakering. God-alle-joden, zijn lampionnetjes begonnen opeens te branden. Hij zag weer in nieuwe begoochelingen, de lieve lachende toeten van al de mooie Jordaanmeiden, de geklofte korte rokjes en snoeperige schoentjes; de piekfijne kapsels met glinsterkammen, de mooie tanden in kleine mondjes. Hij genoot weer van hun zinnelijk hunkeren naar den dans, en Karel zong weer en vedelde weer op zijn ruischelende harmonica. En niet één kedin niesse van de buurt liet hij meer ongezoend.

- Wasch je nou effe gauw!... snauwden zij wel, maar zóó aanhalig, dat hij nog meer plakzegels afdrukte. Hij schoot ze allemaal aan, van Zuiderkerk tot Westerkerk, al keken de overzoete vrijers groen van nijd en jaloersche woede, en al drong hij ze schimpscheutig, onder den roodgeruiten omslagdoek van Malle Geertje op de Noordermarkt.

+ Domino-spel: witte tanden. - Spijkerkassie: harmonica. - Gesnor: familie. - Tong inrollen: sterven. - Lampions: oogen. - Wasch je nou: hoepel op. - Plakzegels: zoenen.-

+

Karel Burk had ook boksen geleerd bij een koud praatje. Dat was nog iets anders dan scheppen of neus-afbijterij! Tjonge, tjonge, dat ging jovene in de Jordaan. Het was wel allemaal link schorem, dat bokstuig, maar hij smiezelde toch maar fijn de kunst van die goochemerds af. In een jaar tijd bleek Mooie Karel een van de gevaarlijkste vuistvechters van den heelen omtrek; van Jordaan, Zeedijk, Nieuwendijk en Haarlemmerplein. In herbergen, café's, op markten en in danslokalen beefden zij nog erger voor Karel dan vroeger. Want nou leken al zijn kracht en behendigheid ingetoomd, geschoold; vocht hij als de baarlijke duivel zelf. Zwarte Peer ontweek hem zelfs, zoo goed als Nannie Klapdaai. Mooie Karel knokte weer voor zijn pleizier en zijn alleene genot. Ook daarom huiverden de vrouwen voor hem in vreemd ontzag. En haar, dat loeder, die Corry, die naar kruizemunt rook,... allejezus nee,... zoo mocht hij haar toch niet noemen. Want een nachtvlinder, een verliefd gestel,... was zij nimmer en nooit geweest. Hij had Corry wel altijd een koud, harteloos kreng gescholden, een schunnige en schelle uitratelaarster van boosaardige kijfwoorden, een deern voor het mes geplant, koel-zinnelijk, om af te rossen als ze sarde en venijnig hitste, maar toch nooit bedacht hij haar als lichtekooi, die in wulpsche en betaalde zwijnerij haar leven verbraste voor een ander. Al die vijf jaar van hun gescheiden-zijn was er eigenlijk nooit iets in Karel's hijgende liefde-bezetenheid, in zijn verlangen naar Corry, verminderd. En nu woonde hij weer hier, in de buurt, pal tegenover Frans Leerlap... Dat verlangen juist was de heimelijke oorzaak van zijn negocie-vriendschap met Thijs. Doch op hetzelfde oogenblik bijna, dat hij zijn zwarte voor een witte trui verwisselde, verhuisde Corry naar den Haag. Dat zag Mooie Karel gebeuren in harte-angst. Zulk een noodlot wierd om dol te vloeken en te razen. Hij verzonk in prangende zwaarmoedigheid, en opnieuw verloor hij voor een poos de macht van zijn spotoogen op al het vrouwenvolk.

Daar zat hij ook nu weer, op Pinkster, zonder Corry's

+ Jovene: uitstekend, goed. - Link schorem: gemeen volk. - Goochemerds: slimmerds. -

[+] toet, zonder haar rank en veer-licht-bewegend lichaam te zien. Wat gaf hij nou nog om botten en bensen! Daar zat hij weer, domoor, in zijn smoorheet en onrustig-hulpeloos verlangen, zonder haar zoele stem te hooren en het wilde gefonkel van haar goudsteenachtige oogen te begluren. Hij had haar in zijn armen willen wegdragen, God weet waarheen.. Het griende en wrokte wreed en wrang in Karel. Hij zou wel alles om zich heen hebben kunnen stukscheuren, in booze drift. Waarom zat die vervloekte woekerkerel aan d'overkant zoo ellendig-droevig op zijn klephoorn te blazen? Dat deed die woekeraar 's zomers van den morgen tot den avond laat. De Brouwersgracht moest hem inslikken. Oele! Op Christelijke feestdagen blies de mannetjesputter extra weemoedig, als de schemer vaal ging weven in de Dwarsstraat. Het griende al zoo ellendig in hem en nou die hoornmuziek nog en die mutfe kamferlucht... bah!... Je zou er je vrouw's Zondagsrokkie zóó voor wegbrengen naar Cosman, den pandjesbaas. Gek, nou zat hij achter de raamgordijntjes te koekeloeren als een aftandsch en beverignieuwsgierig begijntje. En inéén bedacht Karel met een schok, dat het toch al heel wonderlijk geloopen was tusschen Corry en hem. Och, van ‘hulpelooze’ liefde mocht hij niet reppen. Klaar gezeid: de gedachte al stuitte af op zijn minnaarstrots. En toch voelde Karel zich telkens ontroerd, beangst en van binnen bekneld, wanneer hij aan één feit dacht, één mal feit:... dat hij Corry, dat paarloestertje, nou al van klein kind kende, en dat zijn handen eeuwig tegenover haar verkeerd hadden gestaan. Al de liettallige, mooie en aanlokkelijke meiden van de Jordaan had Mooie Karel gezoend en met allen, onder snelle begeerte, openlijk of heimelijk gevrijd. Corry durfde hij den pink niet roeren. Zijn bloed brandde in koorts als hij bij die gies was, doch hij stamelde soms de gekste en verlegenste praatjes, en brabbelde er dan dingen doorheen die hij heelemaal niet zeggen wou. Alsof hij zichzelf onverhoed levensgroot in een spiegelglas zag staan, zoo schrok

+ Botten en bensen: eten en drinken. - Gies: meid. -

hij wanneer zij hem bekeek. Dát op zichzelf leek Karel al een tartende zotternij en stak walg in hem om eigen bedrijf. Hij, Jordaansche Burk, de lachende duivel, dol-verliefd op een vrouw, en toch dat zeurderige sammelen en zaniken om haar schaduwig wezen heen? Zoo een doodskop! Zijn liefde voor Corry leek hem soms een soort van dronkenschap, een soort van uitzinnige hartstochtelijkheid, die hij nooit en nimmer temperen kon. Zij gaf hem altijd een inwendige beknelling, die hem tegelijk een vreugde-dronkene en een mistroostigen zeurder maakte; die hém, ruwen donder, tranen in de oogen brandde van rauw en scheurend hartzeer. De liefde voor Corry was een verlustiging en een angst-onrust, een onbestendige verrukking en een pijnigende jammer. Mooie Karel vreesde haar onstuimige eigenzinnigheid, haar gemelijke grilligheid, haar wreede, alles trotseerende koppigheid en den bekoorlijken, zoeten vleiklank van haar lokstem. Hij verachttezijn eigen laf en half-stikkend bezwijken telkens, voor heel haar verleidelijk wezen. Hij, Karel, dol en razend op een deern die hij nooit de rijpe lippen had stukgezoend; van wie hij niet wist of de huid over haar lieve armpjes zacht-fluweelig aanvoelde of niet! En toch had zij zich verachtelijk te grabbel gegooid voor vreemde schavuiten,... dat verloopen lommerdbriefje! Ze hadden op haar getrapt als op een vuilnishoop; ze hadden de deern vernederd en verguisd. Nóg beefde het in Karel van wraakzucht op de schooierige schenders. Was dat nu niet een soort van voorbeschikking, dat hij, juist hij zijn brutale handen zoo verlamd voelde tegenover Corry? Voor alle andere niesses bleef hij nog even kilonverschillig als vroeger. Hij lokte en koesterde en speelde soms, om ze te zien trillen en hijgen. Hij randde ze aan met scherts en ironie, doch onder één woord van teedere overgave overheerschte hij al haar lichtzinnige durf. Doch in zichzelf ontraadselde hij niet het vreemd-dubbele van zijn wezen: het strenge en het luchthartige, het wrang-meedoogenlooze, het genotzieke en het teedere, het weemoedig-gelukzalige, droef-blije bij jool, muziek en dans. Telkens nam hij zich

[+] voor: als ik Corry nou zie, dan gaat zij er aan. Hij zou er precies uitflappen wat hem voor den mond schoot. Hij zou haar in haar frontje rooken, als een tabaks-pakhuis op het Bickerseiland. Maar zag hij haar dan weer, - bij het orgel van Jan de Jood, - dan bleef hij stom als een geschifte knul. Neen, hij kon háár niet bevrijen en befrommelen. Bij Corry viel er niets te redderen van haar intiemste wezen.

De mooiste niesses allegaar kregen bestek op hem. O, Karel beeldde zich niks in en het was niks geen grootschigheid op zijn eigen personaadje. Hij hiette maar een dood-onnoozele smokkelaar-in-steenkolen. Het was de propere waarheid. Misschien prikte zijn blond snorretje ze guitigjes de lippen. Misschien deed het wel het zoet gegons en week gekweel van zijn harmonica; misschien het onstuimige gestoei van zijn springenden geest. Hij torste een heel 'Café Moderne' op de punt van zijn sarcastische tong. Misschien lokte hij wel met zijn weeke zangstem, die toch altijd naar de droefte ging, al leek hij nog zoo vroolijk. Doch min en vurige vrijage, in weemoed of jool, waren van Mooie Karel en bleven van Mooie Karel. Leve de twee zwaantjes met den koperen konkel!

In zijn tintelende levensdrift waagde Karel, de Minnaar, nog altijd alles voor een mooie vrouw. Het bleef een wild, avontuurlijk genot, omdat het hem een woesten en bedwelmenden geluksroes bracht. De slanke lefmeiden lonkten hem van alle kanten toe als hij danste, zong of harmonica speelde. Dan leuterden zij altijd wat broeisch van zijn duivelsche dapperheid, de onkuische hartjes, die niet wisten hoe Tante Jans in de Bloedstraat haar naam spelde.

Eindelijk leek dan toch gebeurd wat zij geen van allen van Karel Burk hadden verwacht, de lieve monkelaarsters, de felle schimpsters en half-bezetenen van liefdedrang en hartstocht,... eindelijk was dan toch geschied waarvoor zij Karel vroeger, omdat het niet gebeurde, wel konden ranselen: ...de Verliefde was verliefd geworden op één meid, op Corry Scheendert, en hij vermocht zijn liefde voor die deern en zijn verachting, ná haar val, voor niemand meer te verbergen. De

+ Frontje: gezicht. - Geschifte knul: iemand die al op jeugdigen leeftijd in de gevangenis zat. - Kregen bestek: werden verliefd. - Konkel: groote koffieketel. -

[+] heele woelige, op liefde-drama's beluste Jordaan kreeg er hoogte van. Neen, nou bleef hij toch niet meer onverschillig. Nou geen liefdesduo: twee blauwgeslagen oogen Hij schold wel op bandelooze Corry, opdat lichtzinnige del, dat bedrieglijke kreng, die adder! Hij rende wel de ladder op en af, maar toch smachtte Karel naar haar bijzijn. Hij was tegelijk zwak en boosaardig tegenover Corry. Hij schold haar, na haar smak op den Dijk, gruwelijk uit voor heel de lasterende buurt, als een voor-goed-verlorene, als een harteloos schepsel, en toch besefte Karel onder den heeten schimp, dat in Corry iets leefde, iets geweldigs en machtigs, waaronder zijn kwaadsappige praatjes over haar verdorvenheid versmolten; iets dat spotte met al zijn bedreigingen, zijn wilde snoeverijen en zijn toornige vervloekingen. Was zij eigenlijk niet de eerste vrouw in zijn leven, die in haar voorspoed en in haar ellende, tegenover hem geheel dezelfde durfde te blijven? Zij gaf hem, uit een soort van valsche deemoedigheid, geen adempje meer dan hem toekwam. Met die oningetogen meid was Karel nu opgegroeid, en nimmer had zij hem noch hij haar omhelsd. Het was om stapelgek te worden, telkens wanneer hij er aan dacht. Karel besefte nu dieper dan vroeger, dat Corry wel liederlijk sprak, maar niet liederlijk leefde. Zij brandde óp in een boosaardige wrokkigheid, omdat zij haar zoogenaamde gemeenheid niet wou verzacht zien voorgesteld door poenige fatsoensschijnheiligen en zatte sponsen. Zij hield nu eenmaal alleen van den golvendonder. Zij wilde juist dat men haar vloekte, onder kermende smart en woede desnoods, opdat zij ertegenover schaamteloos kon blijven terug tarten in overmoed. Dat was haar hevige trots, alles grimmig te breken en in roekeloosheid te bespotten; zelfs den dood uitteschateren. Mooie Karel besmeurde Corry om dien trots, om dat doldwars en tergend zich verzetten tegen alles wat even maar haar als een bevel de ooren inklonk.

Het gebeurde in de ‘Turksche Wacht’ en zijn gevecht er ná, met dien bloote-knie van een Loe, kon Karel Burk

+ Ladder oploopen: zich hevig kwaad maken. - Bloote-knie: kaalkop. -

[+] nooit vergeten. Toen wilde zij, wilde zij zich geheel en al onderwerpen. Dat was het feit, het onwrikkelijke; dat moest Karel zich eeuwig en altijd inprenten. Toen had hij haar in smart en jaloersche liefde onder zich hooren kermen. Toen had hij haar tóch omver-getrapt, gekrenkt en geslagen als een hond. Toen had zij voor zijn voeten gekropen en haar smeekend lijf was in-elkaar gekrompen onder zijn dolle geeseling. Dat moest hij altijd herhalen in zichzelf. Maar toen was hij tartaar geweest en blind; breker van een kristallen vaas! Hij wou haar niet meer zien, nooit meer! Hoe had hij het toch gewaagd, zoo te snoeven tegenover zulk een vreeslooze meid, die voor niets terugdeinsde en die als een wild dier, bezeten, zich te verdedigen wist; geen ziertje wroeging, geen greintje schande of smaad kende! Wat voor koffiepotten drentelden nú alweer niet om haar heen?... Zou hij eens aan hun keellelletje trekken? Pooiers, jongens van de vlakte,... bah,... aldegaar aardedrek, Jordaners en charmante goosers uit die groote kleeren-magazijnen. En studenten van eertijds. Hij, Karel, was uiterlijk het onverschillige beest van vroeger weer geworden, dat van de geheimzinnig-verliefde vrouwen met de halfgesloten oogen, alles nam en van het genomene alles weer op hetzelfde oogenblik vergat. Maar zóó was het uiterlijk gebeuren; zóó bleef alleen zijn weefspoel voor de wereld heen en weer schieten. In hem, diep in hem, knaagde een hevig, een krampend en nederig-smeekend verdriet. De ontzijpende leugen van zijn onverschilligheid krijschte al feller in zijn ziel. Het bedrog van zijn hart hield hij niet langer vol tegenover Corry. Het schampte, het sneed en wondde zijn gekrenkte wezen aan allen kant. Ja, vroeger, in louter-zinnelijk spel was hij wél dat onverschillige beest geweest, uit zijn natuur, toen hij nog niet vermoedde dat Corry hem zoo liefhad. Toen was het onder de Jordaanmeiden geweest, het afbedelen van een streel, het hunkerend afsmeeken van een liefde-woordje. Vroeger gaf zijn loszinnige bobbert geen snars om al wat scheurde en kapot trok in het broze

+ Goosers: kerels. -

[+] binnenste der vrouwen, noch had hij oor naar hun hartegekreun. Zij moésten niet, zij wílden hem behooren, in een razend smachten. Dat was Karel genoeg, die altijd zijn luisterlappen wijd-open hield voor iedere stem. Hij bedwelmde die zoete vrijsters en dartel-wulpsche paarsters, omdat zij toch hardnekkiglijk bedwelming begeerden. Zij zwijmelden in de zalige opgloeling, in het genot van het geheime saâmzijn met hem. Mooie Karel schonk ze een vervoering die hun gulzige en heete zinnen opeischten. Een prijsvisscherijtje leek het. Hij ving juichend den meesten baars,... en zij kozen de blommen en wappervlaggen voor het vercierde schip! Mooie Karel kende geen beuzelingen en geen onverdraagzaamheid. Hij was er te kinderlijk voor, ondanks zijn onverschillige overheersching. Hij gaf zich tóch met heel zijn mannelijk wezen, met al wat er in hem knetterde aan vreugde en boert, geluksdrang en liefdesverteedering in het minnespel. Zijn vrienden, ach, die stapelden biertje op biertje, betaalden voor een prikje de kamer,... heette het al lang goed. Maar dat leek hem zoo dor en zoo lijzig. Hij wou al die snakkende vrouwen en meiden voor een kort poosje niets onthouden. Kon hij? Hij, die geen mosch een kruimeltje weigerde! Kon hij een Jordaansche zwartoog uit het roezemoezige danshuis van Koehorn, het maagdenhartje krenken en haar teedere geheimen verraden? Hoe vaak gaf hij zich niet over aan zoo een diëdeem van den spiegelgladden vloer, alleen om haar maar verrukt te zien. Was hij gewapend tegen zacht-smeekende oogen? Was hij niet daarom juist een nestjong gescholden zonder veeren? Was hij niet daarom juist een zelfingenomen kwast, een onnoozele hals, een zichzelf gewichtig opblazende snuivert die overal ongeluk aanbracht en van alle hoogten afduikelde? En toch, de zwijmeling in dien drang, het bandelooze en het fatsoen-verachtende, het aantrekkelijkavontuurlijke en het hunkeren naar het verbodene, kwam niet het éérst van hem. Al deze kuische, teedere en hevige zielen wílden toch uit onvoldaanheid ontsporen; verlángden

+ Luisterlappen: ooren. - Diëdeem: diadeem. -

[+] dien schroeigloed, dat minnevuur, dien bevenden hartstocht van hém. Hij was een kwinkeleerend prater, een vlugge schertser en een vechter voor liefdevrijheid. Hij kon van meisjes en vrouwen overrompelend-snel alles meevoelen; vooral de fijne zelfbedriegerijen als zij genot verlangden en preutsch deden alsof alléén de onbeteugelbare man het schaamtelooze en hartstochtelijke wenschte. Hij woog haar valsche zuchten, hij onthulde haar vermomde begeerten en hij duldde haar bange, aandringende lusten. Want ridderlijk nam Karel op zich de schuld van alles wat zijzelven toch zoo dolgraag wilden zien gebeuren. Zoo was hij geweest vóór Corry's liefde. Maar ook wreed-koud en eeuwig dat dood-onverschillige, krenkende voor al het bereikte, al bevleiden de niesses nóg zoo zijn zingende stem en het zoete liefde-gelok erin. Neen, neen, de diepe, instinctieve drang, de inslokking en opslurping, dat zinnelijk zwijmen kwam niet van hem, maar van vele lieve vrouwen, van vele kuische, trotsche, fatsoenlijke, heerschzuchtige en liefde-waanzinnige vrouwen,... met of zonder marktmandjes. Hoeveel moest hij niet terugdringen, terwijl hij dan deed alsof hij niet begeerd wierd, om hun positie uit vernederende schaamte te redden! Maar zóó schalks hinkte hij, wanneer hij zich een blauwe scheen stiet, dat zij de wending van zijn hoffelijkheid voelden als een fijne en schermutselende plagerij. Bij Mooie Karel was het, de laatste jaren, meestal een stoeische pret, een schelmsch geven en een speelsch terugvragen van kussen; bleef het een onbewust-romantische teederheid, die toch oprecht en bloôhartig vaak, zich, van de intieme nadering schuw, verward en stil-droef afwendde. Mooie Karel zocht de enkele zinnelijkheid niet, in zwoele voldoening en ruwe bevrediging. Bij hem wierd het een verleidelijk liefdesspel dat dwárs door het verbodene van het genot heen, omzichtig tastte naar iets onuitsprekelijk-teeders en reins; al kwam nu en dan een zwoele vlaag van duisteren hartstocht, - het onbekommerd overrompelen van den oerman, den krachtbewuste, - opstormen. Want het latere

+ Vrouwen met marktmandjes: vrouwen onder het volk die ter markt op klanten azen. -

wierd bijna altijd een pijnigend ontgoochelen, een zoet heimwee naar het vervlogene. Dan wilde hij niet meer en niet verder het ontuchtige, omdat hij eigenlijk nooit ‘meer’ en nooit ‘verder’ had verlangd. Diep en verborgen leefde het innig-kuische in Mooie Karel; in hem, spottenden vrouwen-veroveraar, hartenbreker en vrouwenverleider. Hij bleef een naïef-verbaasd kind, ondanks al zijn vermetelen vechtlust, zijn koenheid en zijn hachelijke avonturen. Zijn hunkering dreef hem weer terug naar Corry, naar Corry alleen, en ook de hooge droom van zijn onverklaarbaarhevige en durende liefde. Soms had hij hierbij een gevoel, alsof zij door een regenboog was heengestapt naar hem toe en allerlei wonderkleuren nog vochtig op haar schoone, ranke lichaam na-schitteren bleven. Hoe dwaas hadden zij elkaar in tartenden trots altijd en altijd weer afgestooten! Maar gewonnen kwam deze fiere geweldenaarster zich te geven in ‘De Gele Ballon’. Dit bleef vast en onverduwbaar in Karel leven. Toen, toén, - het berouw sneed hem als een kramp door de ziel, - had hij haar weggetrapt. Maar nu moest, moést alles veranderen. Nu zou hun groote liefde pas beginnen uit te bloeien. Want Corry was heelemaal niet harteloos, niet wreed-kil; en zonder een zweem van misleidende raadselachtigheid. Haar wispelturige spot, haar coquetteeren en haar weerstrevende scherpte ontstonden alleen, als zij hoonend geprikkeld of beleedigend bevolen wierd. Hij had altijd veel te uitdagend in vergiftige haat-liefde en jaloezie over haar heengekeken. Hij leek zélf driest verwend en mal-overmoedig, omdat hij de uitverkoorne, de zwelgende minnaar geweest was van heel veel wellustig-mooie vrouwen. Nu kon hij kleintjes, nederig smeeken en in volle bewustheid bidden in zichzelf, in een milde overgave,... dat Corry hem toch begreep; dat zij toch besefte hoe hij zich uit meelij vaak verloren had en waarom hij zijn zoele nachtwacht-liedjes kwam te zingen. O, het leek zoo dol-opschepperig en de zieke branie van een oud-sleetschen kerel! Het was geen verdonkeremanen van eigen misdadige

liefde-driften en genots-bedwelmingen. Toch was zijn zichgeven aan alderlei bevallige lokmeiden en vrouwen vaak zoo in moedeloosheid ontstaan. Soms kon hij geen weerstand bieden aan een week gefluister; vond hij het weigeren of hetzich-zelf-hoog-opgericht en zichzelf-hoog-afgewend-houden, een namelooze krenking voor degenen, - schrale korenaartjes, - die stil bevrediging afbedelden. De leelijkste meiden had hij, in zijn verdriet om haar hunkerend en schaamtelijk begeeren, het snelst en zonder eenig bezwaar getroost. Hij rilde zelf van diergelijke meelij-vrijage, zonder glimlach en zonder siddering volbracht. Toch, het kon zoo overvol in Mooie Karel jubelen en zingen, als hij aan zijn liefde voor Corry dacht. Dan leek het hem altijd zomerweer; zag hij altijd een lichtende zee. Hij zou de koele meid wel allemaal mooie dingen hebben willen zeggen of schrijven. Maar dan moest hij ieder woord overijl in een zoet-riekende bloem hebben kunnen omtooveren. Hoe dikwijls ging hij niet nu nog, in zijn eentje op stap! In die uren zocht Karel den wijden hemel en ging hij zitten aan stille watertjes. Dan beluisterde hij halmen-gefluister en gegons van insecten. Dan zag hij schichtig een tierentijntje scharrelen in de beschaduwde ruigte van zijn nestje en hoorde hij plots de krassende zangdrift van een spotvogel. Hij genoot in pijn. En dan dompelde hij zich in zijn wringend-verlangende, knagende liefde-droefheid, om-en-om. Op zijn fiets deed hij tochten, mijlen-ver, alleen, altijd alleen. Den vorigen zomer nog naar Laren. Daar viel hij aemechtig neer voor een veld hooge, blonde, bloeiende rogge en haver. Hij lei op den grond; hij snoof den zoet-heerlijken, zonnigen aarde-geur en bóven zich zag hij niets dan het wuiven van goudglanzende halmen, eindeloos, eindeloos, en een onmetelijke, lichte lucht, waarin heel, heel langzaam, zilverwitte wolkjes uiteen-dreven. God, als hij Corry toen had gezien... Hij zou misschien gestorven zijn van geluk en stille vreugde. Maar hij wilde zich niet belachelijk maken. Wanneer hij al dat malle lawaai van zijn hart ging vertellen, zouden de makkers

het boosaardig uitgieren. Want wie van de jongens verstond zijn verlangen, zijn vreeselijk-kwellend roepen? Het leefde alles zoo hevig en verrukkelijk in hem en het was Karel telkens alsof er vleugelgeruisch, zacht als een tocht, over hem heenewoei.

Neen, hij wilde geen zinnen-verwarringen en verleidingen meer en geen afspraakjes met vrouwen en meisjes, en geen opwindend gevlei en brandend gezoen meer in duistere zijstraatjes en slopjes. Hij zou alles, álles weerstaan, om Corry. Lieve oogen die lachten en lokten naar avond-wandelingen, zou hij voorbij kijken. Heerlijke zoele glimlachjes zou hij niet merken en snerpende spotmondjes zou hij monkelend laten praten. Al dat heerlijke, vrouwelijke, adembenemende van het vrouwelijke wezen... weg, weg, naar den duivel met deze vurige Vastelavond-pretjes. Corry zag hij weer, in zijn verbeelding, en het was een hel-en-hemel van geluk en smart. Hij snoof zoet den fijnen mandarijntjesgeur van haar lichaam, en hij zag het gouden gevonk van haar oogen... Jawel, jawel, maar daarvóór had hij de meid van zich weggetrapt. Dié avond-in-triumph, bleef Mooie Karel een nachtmerrie. Eerst daarna besefte hij, dat zij nooit-en-nimmer meer iets van hem wilde weten.

Toen was hij een poos weer in het oude leventje van zijn dier-sterke mannennatuur vervallen; had hij weer gevrijd en gezoend, gelachen met de blink-tanden bloot, gedanst en gezongen zonder respijt. En Karel had verlangd dat één meisje althans onder al deze hunkerenden, hem zou tarten, afwijzen, straffen, zou krenken en terug sturen. Hij had gehunkerd naar de grillige beleediging en verstooting, om na te voelen wat hij Corry had aangedaan. Hij had gehoopt dat één fiere hem zou beschateren en hem sarrend zou weigeren, al wat hij in den arm-ijdelen en pralenden waan van zijn liefde-natuur meende te moeten afstaan in goedertierenheid. Doch geen der dansters en zoeteliefs, in troebel begeeren, weerstond zijn oogen, zijn stem en zijn durf. Ook nu weer tierde er de wilde en dwaasverwarrende vrijage; doch nu telkens met veel sneller terug-

[+]keeren van het hartzeer, en met prangender berouw en inkeer. Corry dacht natuurlijk dat zij dood was voor hém. Maar het bleek een valsche misleiding van gekrenkte jaloezie. Want na die vreeselijke scheiding, die vermorzeling, had hij in het diepste van zijn ziel geen uur rust meer gekend. Corry, - hij wist, hij voelde, hij hoorde het, - had gesnikt en gehuild in beschamende stilte en eenzaamheid. Maar ook hij, nacht aan nacht. Ook in hem was het één weenende jammer en heimwee, al verborg hij soms al zijn innerlijke ellende achter dolle verkwisting van levenskracht. Waarom was hij met Heintje Punt op stap gegaan? Omdat zij zoo vreemd-zoet naar nagel bloemetjes rook?... Nee,... alleen om Corry te kwellen. Hij speelde de onstuimig-verliefde, al deed het hem smart voor de schuchtere, zachte Heintje. Want zij was mooi, heel rank en zij danste zoo eenig-gekloft, met heel haar verstild-vurigen aard. En haar neusje stond zoo fijn-spits op haar zoentoet, als ze trippelde op de keitjes! Och, zijn wrok immers tegenover Corry, was Karel heelemaal kwijt. Had zij, half dronken, geklonken met den Engelschen zeeman en hadden zij gevrijd indertijd? Oele! Haar heerlijke gouden haarwrong was onder het worstelend geweldplegen met de overrompelende, woeste kerels losgeraakt... Oele! Hij was geen vermaledijd zweetertje in den blauwen maneschijn meer. Een Onze-Vadertje er overheen gepreveld,... uit was de tortuur! Wat Neeltje Terwee, wat Heintje Punt, wat Aaltje van Nelis,... blond of zwart, blank of bruin!... Corry, Corry, Córry moest en zou hij hebben, nu en voor altijd, altijd! Hij lachte, Mooie Karel, weer kinderlijk en gelukkig, tegen iedereen. Hij huiverde over zijn heele lichaam. En ook hij smeekte, - gelijk Corry toen gedaan had, eenige jaren her, zonder dat Karel het vermoedde, - ook hij smeekte in zichzelf iederen dag God en alle Heiligen, dat het weer goed mocht worden tusschen Corry en hem.

Juist daarom was hij nu hier gaan wonen, in de enge en wemelend-drukke Goudsbloemdwarsstraat, vlak tegenover Frans en tante Nel.

+ Gekloft: fijn. -

+

Derde hoofdstuk.

I.

Pinksterdrie, in den brandenden middag, stond heel de dampende en ontredderde Willemstraat op haar kop. Mooie Karel deinde weer op den toon; cancaneerde nieuwerwets op-zijn-ouderwets, en tusschentijds zong hij en bespeelde de zuchtende harmonica erbij. Aan den zonkant gierden groezelige kinderen, jongens en meisjes, een helsch lawaai uit tegen een slechte-buur die van een arme vrouw wat kleingeld had gepikt. Al de Willembeisers ergerden zich dood aan den vunzen gannef. Nu wierd hij onthaald op ketelmuziek, op een krijschend-rauwe serenade van hoorn-toeters en bellen, en op een kletter-gedruisch van deksels tegen oude emmers.

Uit de Wijde Gang, die als een rottende, half-uitgegraven steegslurf, een borrelende snijing, in de goud-heete zon grauw lei te broeien onder eigen reuke, drong een troep havelooze kinderen op die óver het ketelgerammel heen, alderlei hosliedjes afjammerden. Een blond stoetje meisjes met bloeiende braam, dooreengevlochten boterbloempjes en madelieven opgecierd van het hoofd tot de leestjes, als dartele Pinksterblommetjes, gilde een zwalkend deuntje mee:

+ Op den toon: dansen. - Gepikt: gestolen. - Willembeisers: Willem-straters. - Beis: straat. - Gannef: dief. -

+

Pinksterbloed
Oranjesoet
Roet in de soep
Soep in 't roet!

Maar Mooie Karel's harmonica overjoedelde het stampende Pinkster-drie-krakeel, het geraas en zinneloos gelal. Hijzelf zong vurig den gorgel leeg. Schier triestig klonk zijn lievelingslied:

De Pinksterbruid
Die gaant f'ruit.
D'r foetje wil nie haure.
En as se dan nie haure wil
Dan gaant de bruid ferlaure!

Plots schoot een snikhuil door hem heen. Hij rilde en kon nauw verder. Hij voelde zich half stikken. Het gistte in Karel en hij gromde in zichzelf: o, die vervloekte comedie! Waarom was hij door zijn robbekollig humeur hierheen, de Willemstraat ingevlucht? Wat een duffe barrelarij!

Mooie Karel deed alsof hij hoestte en zich verslikte.

Toch keken zij sip en wantrouwelijk, de Willemstraters. Enkelen mompelden vragend: huilde Karel? Huilde de vent? Was hij in de melane? Had hij nou al een plak lood op de knar? Zij schrokken en lachten toch van stille verbouwereerdheid.

Maar Karel herwon zich snel en hij zong opnieuw, vaster, met een heerlijke, licht-aanklinkende stem en zoeter van zieledrang dan vóór zijn narigheid.

Pinksterdrie in wemelrumoer en stemgebrul, was plots losgelaaid. Hossebossende, hooge Janpleiziers, opgemonterde vrachtauto's voor feestvierderij leeggeruimd, daverden en bonkten over de keien. Stormig raasde hoera-gejuich van Jordaners er tegenin en schel jubelden de zatte toertjesgasten in de potwagens, van hun banken:

Bî je mit je moeder
Na de Meir geweest!...

Het klonk als een gierend geschrei en een klaaggezang

+ Robbekollig: grillig. - Barrelarij: hier, gescharrel. - In de melane: in de beroerdigheid. - Lood op het hoofd: zwaar beschonken. -

[+] langs de trieste, van scherpe vochten uitgebeten huisgevels. Grillig strooiden de ruchtige, met groene zeep opgeboende zatlappen, vlaggetjes over stoepen en trappen uit, en zwiepten mallootig met kinderzweepjes klets-klets de lucht in. Even, in stuwgedrang van de telkens stoppende pleizierwagens en toer-auto's, week de danstroep van Karel terug naar de trottoirs.

- Kristesiele wat 'n bende!
- Duik 't roefie in...
- Manne fan de Kromelleboogsteeg,... hou je krankiel!.. riep Karel zwaaiend met zijn handen naar de Zweetmeiden en de peershoofdige Pinksterdrie-vierders, saâmgepropt in de geel-gezeilde tentwagens, de vermiljoen-geverfde Jantjes en grijze auto's.

Velen herkenden Burk van hun zitplaatsen af.

- Koarel... 'n lammetje ajje hier in springt!
- Mooie Koarel!
- Koareltje!
- Héé Burk... hei-je je Pinksterskarrel al angeskote?
- Jullie komme na kerktijd... gulsige baarsies!... spotte Karel terug.

Van al de Janpleiziers en vrachtauto's uit, wierd woest gelachen, geschimpt en gedold naar het dansende volk.

- Zaankanter... drekdeksel... mô je geen huppelolie?
- Ouwe Pinksterskuit... ikke bin Doopsgesind en bik alleen Jepanse gort!

Meiden in helle jakken en schelle blouses, van lange sleeplinten omstrikt, en mannen in Pinkstercostuum, met vercierde petten, lachten en hunkerden naar Karel's antwoord. Burk schreeuwde terug:

- Nou, Jan-de-Wasschers... erfhuismeesters... en jíj, satlap... mit je neus as 'n steekbeitel... je mag míjn frank 'n uur langst uitskelde... teuge 'n piek pir waurd.. as ikke... as ikke maar 'n hallef jaar veurskot krijg...
- O soo... scharminkel!...
- Gekloft, Trijntjeslijmer.

+ Krankiel: waarschijnlijk verbastering van tranquille (rustig). - Lammetje: daalder. - Huppelolie: jenever. -

+

- Hier die frome... die is-ter dak en muur fan de kerk!

- Hiér... hei-je 'n knoopie feur de draaimole...

Karel, op een stoep gedrongen, kreet verder:

- 'n Luie dag is auk 'n doalder waard!

Tot een mosselen-meid in een vrachtauto, die het ‘leven’ was ingegaan, riep hij in oolijken spot:

- Héé Daatje... nee... knijs hiérheen mit je beskimmelde neut... juist... soo... hierheen... Nou sel jij tug nooit-nie 'n beentje ferkeird neersette wâ?

- Goskrommeneitje... allemogestemorrege!... proestte Rooie Riek demonstratief-hoonend uit, in een krampachtigen lachzwaai naar de luisterende omstanders... Daatje nooit-nie één beentje ferkeird... wiedes... maar twéé... fast... fást!

- En,... ging Karel ongebluft naar Daatje door,... en mit al je goed gedrag inbegrepe... hei-je nou tug ferdriet... bî-je tug maar 'n niet-briefie!... Maar ikke Da... ik wíl geen ferdriet... Late se míjn maar huilend achterna loope... ik wíl geen ferdriet... ik wíl geen ferdriet!...

Al de buurtmenschen bevroedden dat Karel om iets heel ellendig was van binnen. Hij smoorde hartzeer in zijn stem.

De ketelmuziek-jongens begonnen weer rauw op hun hoorn te toeteren en krijschten oorscheurend langs de berooide huizen. De Janpleiziers zongen zij weer loeiend achterna:

> Na de Duifedrechtschebrug
> As de peerdjes trekke flug...

Op dezen galmenden feestdag wierd de politie door allerlei listige trucs de Willemstraat uitgewerkt.

Uit schel-bezonde huisjes en benarde bovenwoninkjes, uit alle hoeken en spleten en allerlei modderdonkere gangen, drong het feestlustige Jordaanvolk saâm. Achter de enge venstertjes en ramen propte een kleurige wirwar van koppen opéén. Van weerszijden de dompe, morsige straat slierden wild-lallende kreten los, rochelden uitroepen, gierden wapperende stemmen en rammeiden verwenschingen rond. Dronken Pinkstergasten vermaakten zich met brakke boert en zware, flemerige wijven in rood of blauw baai en

+ Knoopje: dubbeltje. - Neut: hoofd. -

[+] witjak, cancaneerden, de grove armen oorkruikig de heupen opgewrongen, breed-komisch in rij, drollig-springende kerels tegemoet.

Karel stond omwemeld van tierende buurtgenooten. Hij danste nu vlak voor Oome Dorus; vóór diens half-in-schaduwgedoken, zoet-voos riekende vodden- en beenenloods.

Plots schoot Mooie Karel uit:

- Jerdaners... manne en wijfe fan je wélste!...

- Hiep-hiep-hiep... hoeraaa!... gilde de opgepropte menigte.

Leife prefester Otto Otto!...

- Ikke dans... vervolgde Karel met stoeisch jolijt in de hei-lichte oogen,... op de nagedachtenis fan Koos de Kleermaker...

- Halleloeja!... wierd er kliederig, ironisch-vroom tusschen gehuild.

- Hoera!... schreeuwde een kleinzoon van Bokkebek.

- Hoeraaá!... Hiep-hiep... hoerááá!

-... en fan Kee Spek... fan 't Ouwe Franse Pad!

Burk had het eindelijk door het straatrumoer heengeschreeuwd.

Een oorscheurend jubelkrijschen klonk rond Mooie Karel. Op Kee Spek met haar bebloemden zomerhoed, pronkten de Willemstraters verzot mee. Stel je voor: de oudste en pienderste danseres van de beis! Zij was pas gestorven, ruim zeventig. Een week vóór haar dood had het koene frommes nog op den toon rondgezwierd. Nou was zij er niet meer. Door Karel's plotse herinneringswoord leefde Kee weer rokkenzwaaiend, temidden der Pinkstervreugdige Willemstraters.

Tante Jans, de vischbakster uit de Wijde Gang huilde, en Trijn de mosselen-verkoopster schaterde van pleizier. Mooie Karel danste een tango-wals, terwijl hij virtuozelijk speelde en zoo grootgeestig zong. Zijn omwaasde stem, hoog-zuivere tenor en welluidend-zoet, toch droef en van tragische ziels-accenten doortrild, bootste nu een orgel-triangel na

+ Beis: straat. - Frommes: vrouw. -

In zijn kopstem klonk weemoed, al bleef het een hartstochtelijke beving, een prangend geluid. Karel's mooi gezicht glansde onder een vreemde genotsdrift. In al den eenvoud van zijn mannengracie en aantrekkelijkheid, danste hij om en om, en slank en rank ging overal heen zijn lenig en zwierig lichaam, dat gewichtloos te zweven leek. Hij maakte Spaansche passen die de meiden nog nooit zoo wild-bekoorlijk en grillig-uitschietend hadden gezien. Onbewust bleef Karel zelf van zijn rhythme en gebaar. Hij deed maar, wonderlijk-spontaan, onder invloed van eigen lied en muziek. Zijn gelaat blonk van innerlijke ontroering. Zijn schitteroogen vlamden één felle bezieling af en zijn rijzighooge gestalte, boven al de omstanders uit, scheen zich soms tot een beangstigende lengte op te rekken. Als de spanning het hoogst steeg, bij een schaatsenrijdersdans, dan onverwachts maakte hij veerlicht, met wat trillende kuitenflikkers een einde aan den phantastischen zwirrel. Dan woest en wild wentelde hij rond, gelijk een molenwiek-in-wind en duizelendsnel verhaastte Karel zijn tempo, terwijl hij muziek en zang tezamen-stuwde onder één breeden legato-boog van nijpende melodieën. Hij zong een lied van: twee armen vol rozen,... en de meiden beefden van hartstocht en zoet geluk. In zijn vervoerende opwinding en vitale vurigheid leek hij onvermoeid. Karel bleef al wonderlijker zijn adem in schokken beheerschen, en ganschelijk op het temperende en voortijlende rhythme van zijn wisselenden gang, regelde hij achteloos-in-schijn, toch fijn-gemarkeerd, zijn schoonstzwenkende passen. Hij zong, weg in eigen zwijmel, geheel ziel-in-de-stem:

Ik weet dat je mooi bent, m'n meid... en alderlei figuren werkte hij, in een extatischen toestand verloren, walsend en schotsend, met zijn grillig-lijnende voeten over de glibberige straatkeien uit.

Uit de troebele goot vóór Oome Dorus' loods, walmde een weeë, vunze lucht van beenderen en ontbindende vodden.

[+] Doch verhit in zang, muziek en dans, golfde al wilder feeststemming de wemelende buurt door. Het gehos, gegil en gegrol der Pinkstervierders verslond de zwelgende straat.

Onverwachts schreeuwde stentorisch Daan Ruggegraat, hangend met gladgeschoren, vurigen nek over een éénhoogvenstertje onder een smal-waggelend trapgeveltje, naar Karel, dwars door lawaai en dol-hotsend ge-hiha:

- Hei Koarel... Koarel... bedel wâ pitte feur Mie!
- Wâ Mie?
- Mie uit de Wije...
- Wâ Wije?

Buren lichtten toe, in gretige hulpvaardigheid:

- Aal-Mie... die negocie fan je hep... allejesis... doen nie soo brammig!... Je bin tug auk gedaupt!
- Soo'n janboel?
- Se mot fan 'r krot!
- Die smerotser fan 'n huisbaas... Bart... jaagt 'r temee de keije op feur dolk heitjes skuld!
- Soo'n Alva!
- Se flugt in 't want fan angstigheid,... raspte een vrouwenstem uit een kelder.

Er wierd heet en bar heen en weer gevloekt en aftakelend gescholden, en allen roerden tegen elkaar in den snapper. Aal-Mie was een doodfatsoenlijke weduwvrouw uit de Kromme, drie-hoog-vóór, die zwaar ploeterde om haar zes kleine kinderen een schralen hap te bezorgen. Met knoestige zenuw-rheumatiek lag zij op stroo, als een verdraaid skelet, uitgemergeld. Al weken lang had Karel haar niet gezien op de Lindengracht. Er wierd onder de menigte gebulderd en gedreigd tegen Bart,... als hij het lef had een stoelrug van Aal-Mie te roeren, dan zouden ze... zouden ze...

- Sóó... smak je 'm ofer veen en plas!
- As... as Loe uit de Vinkestraat 't haurt... hep-ie se bekomst... Die klooft 'r Bart se pit fan mekaar!

Mooie Karel grinnikte wild, en tegen wielengeraas in kreet hij luid:

+ Pitten: geld. - Dolk heitjes: vier kwartjes. - Snapper: mond. - Kromme: Palmgracht. - Pit: kop. -

+

- Ikke heb d'r auk nog twee klefiere,... Mie Haarspeld... al smeer ik d'r geen smiksem mee fan de Niefebrugsteeg... Bij mijn leit-ie tug sóó in 't gips!

- Dik in orde, Koarel!... riep Daan Ruggegraat ruig, van zijn raampostje naar beneden.

En Jan Tiktak, in zijn ruitjesbroek, op fluweelen pantoffels, loeide wraakgierig en belust op gevecht, mee:

- As wullie die film maar auk magge sien...

- Se tamp fan se bast mit 'n torremes,... haur!... die krottedief... die keléérelijjer mit se swarte bloed...

- Soo'n parsepant!... Sel ie d'r prefijt fan likke!

- Dâ raakt nou es niet in 't sloopersnet.

De vrouwen en meiden lachten in verrukking naar Karel; vingen hier en daar schimpwoorden op, over en weer uit de groezelige huizen en huizekes toegeschreeuwd.

Stil zette Burk, droomerig, een fijn voorspelletje op zijn harmonica in, dat in krakeel en gedruisch droef bezweek, en zijn vragende oogen noodden ten dans.

- Die kerel is nou nooit-nie moei,... viel meewarigbewonderend Ant van Gerrit bij, terwijl zij met driftige drukte haar zwart-satinetten boezelaar gladstreek.

- Ajje Akkie fan de Egelantierstraat maar broodjes mit koffie laâ brenge... houwe wullie 't auk!

- Se latte binne nie moei... maar ónse geroeste kakemente auk nie!

- Slurp je méé, 'n slok uit me flesch, pofsak... of bi je fol op je borsie?

- Fiat, kaplaars... schurft is één.

Hannes van de Noordermarkt bedreigde plots een Italiaansch-donkere meid, die nieuwsgierig, ruw opdrong in de duwende volte, om Karel te zien Zweven op den toon.

- Ga wég bokkinees... of ik sel je 'n natte klap op je kruintje geife dâ je ooge uitsplintere!... Leelijke putlut!

- 'n Kunst om 'n wijf te dreige, Jantje-slaolie,... flapte een verschrompeld-uitgemagerd, klein oud vrouwtje, nauwe-

+ Smiksem: boter. - Tamp: woede-verminking (niet nader aan te duiden). - Parsepant: ellendeling. - Latten: beenen. - Schurft is één: samen van hetzelfde eten of drinken. - Op den toon: dansen. -

[+]lijks te zien onder het woelende volk, er uit,... doen 't 'n manskerel, doen 't Koarel!

- Sijn laat je heule Hannes uit mekaar stuife as 'n sootje duifies, merakel-ongeluk,... viel Bij-de-Handje, een vroegere orgelvrouw in, met felle wrokstem.

Ze stond op haar kousen en sprong van drift over de smerige keien.

Flets en flauw, in angst, braniede Hannes scherp terug:

- Die komp bij mijn niet goed,... dan haal ik 'm tug sóó se hart uit se lijf!
- Jaay, kontlummeltje?... hoonde Bleeke Nelis... Daar bí je te bunsig faur!

Al nauwer wierd de kring om Karel, die nu zijn blankzilverig opgepoetst handharmonica'tje den buren had overgereikt, om met een paar meiden phantastisch te kunnen shimmy-en. Onverwachts tilde Mooie Karel Blonde Riek van Hannes den bootwerker op, gooide haar een eindje boven zijn hoofd, en ving eerst vlak bij de keien de meid in zijn gekabelde spier-armen op. Een schrik-gegil scheurde wreed los in den kijkkring. Toen plots gejuich en daverend lawaai, nu Karel haar zoo kwiek had opgevangen. Allerlei dolle grapwoorden sprenkelde Burk rond onder zijn luchtig, zwierig, spottend-licht dansen. Naar een pittig dikkertje, wier zeer ontbloote borst hij beteuterd betuurde, schertste hij:

- Hee Bet,... dek je, ik sien je netuurskoon!

Bet gierde wulpsch.

- Nou Bet, poffertjes-tentje... rammenasje... mit joú draai ik 'n Fox-trotje... dâlek!
- Kedin Koarel... 't ken 'n rondje lijje!
- Morrel je schutsblaadje maar los.. en leg niet te jenne.
- Mô je me spoele en droge?
- Ikke droom temee iedere nacht fan je, oliebol!
- Potferdriedubbeltjes!
- Fan je mollege arrempies...
- En ikke fan je lekkere grens!... Ikke bin kepleet ingesneje op je!

+ Kedin: goed, in orde. - Jenne: bedotten. - Grens: tronie. - Ingesneden zijn op iemand: op iemand dol zijn.-

+

Karel grinnikte en ontblootte zijn blink-gebit.

- Sóó... of je soo op de bruilof 'n mootje fan Koot slikt... trek an de lens... oele!... daar staan je, osselap!...

Al de buurtvrouwen konden Karel wel zoenen en pakken van pleizier. Hij was weer één-en-al losheid, die duivelsche meidengek. Zijn oogen brandden zoo akelig-lichtzinnig in zijn lieven kop. Neen, zij vonden hem lang niet meer zoo ellendigonverschillig als vroeger. Wanneer hij alleen maar sprak, was het al een lol om hem aan te hooren. Gut, die oude macht van zijn licht-schietende kiekers werkte weer hypnotisch.

Zelfs de schimpers en lasteraars van de Jordaan, jaloersche kerels of voorbij-gekeken vrouwen van Klooster of Wijde Gang, huiverden van ontzag zoodra Karel ze, - onbewust van hun haat of afgunst, - een hartelijk woord toesprak. Wat waren de kerels toch allemaal Jan-Planken naast hem! Zelfs Leendert de Danser uit de Bietengang. Daan de Haringman, in zijn hagelwitte jas, op klompen, zóó achter zijn Prinsengracht-karretje weggehold, wachtte tot Karel opnieuw ging inzetten. Hij vroeg het al de deerns. Zou hij weer wat zingen? Want zij rilden en beefden weer allemaal van een woest verlangen, wanneer Mooie Karel zong en dan zoo heerlijk zijn lampjes liet vlammen.

Een leelijke, lange en schriele vrouw, met knot-dikke, gitzwart-overhangende brauwen, bruusk in den kring naar voren gedrongen, bedelde om een dans met Karel. Hij lachte innemend-verbaasd. Een ruwe gast, die het hoorde, vloekte en grinnikte:

- Hei Koarel... staut 't meissie fan de Houttuine d'r éérst d'r twei rotte tande uit 'r reep!... Krijgt se temee twee gouwene geplembeird fan d'r jandoedel-man!

Het wijf met de snor-zware brauwen, druilde weg in schaamte.

- Haar man?... gierde een spuuglok-overdwars... Die kolefisscher-op-see?... Die lepelaar?... Is se já betoeterd?... Die loat se eige skere in 't donker, op 't Droogbak...

- Mag-ie se mes wel ofer de bruggeleuning fan 't Slijpmole-

+ Koot: bekende haringman op de Prinsengracht bij de Noordermarkt. - Spuuglok: jongen met geplakt haar. -

[+]pad ansette!... dolde Karel... Hij is d'r kepleet 'n baardaap.

Plots shimmy-de Karel op fluit- en mondorgeltjes-spel van een jochie en een Janmaat, snel den ruchtigen kring af, tilde Blonde Riek weer hoog boven zijn hoofd, dat haar rokken wijd uitzwaaiden en ving haar weer in zijn athleten-armen schijnbaar gewichtloos op. Toen greep Burk driftig naar zijn pet en strak-ernstig ging hij rond, in half-schuwe bedelarij.

- Feur Aal-Mie uit de Kromme, dames en heire!...

Goochelsnel, om aan te sporen, gooide Karel zelf een gulden zijn pet in en ook uit stille deernis met de stumper, die zoo moederziel-alleen lei in haar krot, op de zonnige Pinkster. Dat uitgestootene verdriette Karel het meest. Hij had Mie zoo vaak geholpen, zonder anderen een woord er van te reppen! In zijn vischboekje stonden nog acht manden makreel, tien manden garnalen en spiering, om-en-de-bij nog een post van zesenveertig gulden open, vlak onder twintig pieken van Ka Schellevisch, voor vijf kisten aal en tweehonderd pond bot. Daar had dat weduwvrouwtje hem ook nog nooit een spie van teruggegeven. En toch moest hij verloopen handeltjes, zijn eigen borgers en uitzwendelaars aan den Afslag verantwoorden. Maar dat goede wijfje lei nou zoo kniezerig, met een spok blerders om haar heen. Was toch geen beroeps-werkelooze. Oele!

Alle buren offerden in stille ontroering. Alleen Sien Gasmuntje verzette zich, wrang en gekrenkt.

- Bî je 'n haartje!... viel het wijf grof-nijdig uit.

Opvliegende Karel beefde van woede.

- Hei jíj weer 't waurd, nachtjakkie?... Ik bin hardstikke misselijk op je!... Iksegmaar... je bin de skoonste ochenden afondster fan de Willembeis... 'n wijfie sacht as 'n sallefie!

- Siene-hou-me-fast!... zong uitdagend het volk.

- Halfe gare brasem!

Karel, met groot vertoon en wijd gebaar, hoonde:

- Kijk gastéééé... die Iteliaansche senerita, die kakelbek,... dâ bolgewas... hep d'r fan faure en fan achtere gelijk glad!...

+ Spok blerders: troep huilers. -

+

Annie Kornetje bootste Trui de Pieppop na en kermde kreet-gilletjes.

- Se heb altoos soo'n hoop draad ofer 'n ander!

Hoongelach klonk mee van allen kant.

- Plat is die oranje lelie,... vervolgde Karel,... alleenig fan 't kwaadspreke en fan 't nekferdraaije!...

- Siene... Siene!.. lalden de vrouwen... Me falle nie op d'r!... As se de kif hep bijt se 'n moot uit je bast...

- Se haurt hier nie thuis... In de Tuinstraat mot se de boel op stang jage... of op 't Kattegat, soo'n Scharretjes-Pinksterblom!

Karel spotte door, toornig:

- Gasmuntje hep geweites-besware... sakristie peronna!... Meide... schenke jullie d'r 'n fijn koppie beljon uit de heete tuit... kâ se snuife mit d'r ingedrukte neus!

Zwaar gehavend wierd Gasmuntje, door krijtende schimpscheuten van stampende omstanders.

- Se hep self d'r jatte opgehouwe in de Slootstraat.
- Mit haarspelde... feur 't kraswerk!
- An die frouw is d'r 'n keirel ferlaure gegoan!...
- Niks te pikke Sien?
- Trek án, 't stroppekaurd...

Karel hield zijn grauw petje op en bedelde den kring verder rond. Armen van achterstaanders strekten zich over de inbukkende hoofden van eerste-rij-toekijkers uit.

- Feur Mie... feur Mie... feur Aal-Mie,... zei grimmigkort Karel overal waar hij ging.

Geroep en geschreeuw klonk weer van allen kant.

- Hiér je gassie Koarel... hier,... hierheen je roer!
- Guns... wâ snoosig!
- Fan mijn auk 'n kopstoot... geen nep!

Karel's petje rinkelde vol. Nog een sneer schamperde Burk naar Sientje, die vloekte en giftig terugschold.

- Héé buurtjes... jij auk Peerebul,... en jij Stoelematter,... bedanke jullie dâ trosroosie, juffer Gasmuntje... mit'n klap fan 'n meelsak op d'r snuifert!

+ Draad over een ander hebben: kwaadspreken. - Me falle nie op d'r: we houden niet van haar. - Beljon: bouillon. - Jatten: handen. - Pikken: stelen. - Gassie: petje. - Snoosig: akelig. - Kopstoot: tien cent. - Nep: bedrog. -

+

- Laat 'r de pukkels krijge in 'n geultje.. die woekeraarster...
- Die trut fan Hamburg leeft selfers fan borrege en uitswendele...
- Die praatjesbek!
- We hebbe je daur, mins!

Plots sprak Karel beklemd-ernstig:

- Manne... we binne allemaal bij mekaar maar arme schoffies....
- Lieg-ie... ikke... ikke bin 'n bastoard fan Broekhuis,... lolde Piet de beltwerker.

Karel ging stroef voort, bedwongen-ontroerd toch:

- We motte te-alle-tijje mekaar bijspringe...

Een heet gejoel loeide op.

- Wij gane,... sprak dreigender nu Karel,... mit 'n handkar fan Barend Veer teuge de hooge brugge op... krak-krak... piep-piep seit-ie... hou fast je borstkas... nog één duwetje... al pers je bij je eige je asem d'r uit!... As wij d'r binne... mit hijgende bekke... dan komme de rijke an de andere kant fan de brug... mit haarlie auto's en toeters en se glijje d'r of... Oele!

De joelende massa spoelde de hekelende woorden van Karel onverschillig weg. Burk had den danskring rondgebedeld en meer dan een oolijken duit bij mekaar gehaald voor Aal-Mie. Hij grabbelde het bijeengebedelde in een rooden zakdoek tezaâm voor de oogen der Pinkstervierders en riep toen schel Daan Ruggegraat voor het venster, onder het trapgeveltje.

- Héé Daan... kapotjas... pettedief,... ferskijn feur 't angesicht fan de betaalmeister!

Karel zwaaide den doek vlak afgemikt op den raampost. Daan Ruggegraat lachte en zijn nek wierd bloedrood onder het bukken.

- Posnikkie Koarel... dâ hei-je fijn feur mekaar getimmerd.

Karel schaterde, in milde vreugde.

- Seg Mie:... eirlijk ferdiend... op de toon!

Jubelend-jolig zong hij weer:

De bakker sloeg se wijf
al mit de heete pale

+ Trut van Hamburg: sufkop. -

+

soo deerlijk op d'r lijf
't Wijf kroop in de aufe
De bakker achterna...

II.

De Willemstraat dampte en ronkte rumoerig. Menschenzwermen dromden aan en deinden weg. Uit de groote, kazerne-achtige huisblokken naar de Lijnbaansgracht, gierde gezang en getrompetter van valsche gramophoons en orchestrions. Een lillende, rauwe Pinksterdrie-drukte ziedde rond. Uit de dwarsstraten en zijwegen doemden allerlei karretjes op met venters van chocolade, bananen en ijswafels. In vigilantes hingen de zweepknallende koetsiers lodderig over de menschenhoofden uittestaren. Uit de heete kroegen zoemden stemmen en loeide dierlijk gelal van dansers en krijschers. Armelijk-grauw nevelde het opwaaiende stof langs de zonnige straat. Geburen keven en vochten, en bedreigden elkaar met vloeken en ranselarijen. Pinksterdrie, overal Pinksterdrie!

Het zatte gelal van feestvierders zoog verlepte pret de herbergen in. Een donderende gramophoon-toeter loeide:

Jan, je komp toch in me roefie?
Jan, je bint 'n smerig boefie!...

Beschonkenen en weer-verzoenden zwalkten sloppen en roezemoezige gangen in- en uit. Een vercierde jeneverkruik wierd uit de handen van een banierdrager losgerukt.

- Hiér, stoelematter... hier mit de petreleum...
- Steik de maurd!
- Hei je nog gelache fenacht?
- Fort jij leelekert!
- Fort jij leelek beest!... keleerelijer!

Zoo blerden en tierden de stemmen door straat en dwarsstegen heen. Sinaasappelen-schillen, bananen-kluiten, vuile papieren en groenteafval stonken in één rottende brij tezaam. In dierlijke verdwazing ontbrandden zwijmel-

+ Petroleum: jenever. -

[+]driften van het Pinkster-rapalje. Het wierd tegen den laatmiddag al voller en drukker. Uit de Ridderstraat en Jonkerstraat, van Kattenburg en Haarlemmerdijk doken buitenmenschen-feestvierders op in bandelooze koppels, wemelend en jammer klachtelijk zingend bijeengerijd. Nauwe slopkrotten kreunden en kokhalsden de bewoners uit. De morsige en huiverige spleetgangen grauwden in een halve duisternis, nog wat vage, geheimzinnige vegen vangend van onderschepte zonschijnsels. Droef-somber in het dolle kermispleizier, bleven in vuile sloppen en slurven, de bouwvallige krotjes gootlucht uitademen. En telkens ontgloeiden jongens rotjes, zonnetjes, en slingerden zij zacht-ontploftende voetzoekertjes tusschen de dansende stoeten in.

Onverhoed stormde Jaap Paardensprong den zwirrelenden menschenzwerm in, waar Karel met zijn broer Thijs, de halfkreupele Ant, met Alie en het kleine grut, vóór Oome Dorus' loods stonden te praten.

Jaap was een gluiperige twistschopper en altijd beschonken. Op onverklaarbare wijze had hij ergens een scherpe bajonet bemachtigd en zwaaide er nu mee, onder zijn zatte zwalkerijen. De troep vrouwen, meiden en mannen vóór Dorus' loods stoof hevig geschrikt, gillend en vloekend uit elkaar. Alleen Sien Gasmuntje bleef uittartend-overmoedig staan voor den waggelenden drinkebroer.

- Wou jij stéke, ouwe doodkistedief?... Steek dan je vaâr en je moer d'r bij!

Janes Smikkel greep naar straatvuil en Marie de Roeier hielp keien aandragen. Mooie Karel overzag nood-snel de benarde situatie.Vóór Jaap Paardensprong met zijn flikkerende bajonet weer een hachelijken zwaai dwars door de vluchtende menschenmassa nemen kon, zat Karel op zijn schouders en gaf hem een stoot in den nek.

- Hier katteklater... geef mijn je piek.

Zatlap Jaap wierd wurgrood van woede en wilde zich woest-giftig losscheuren.

Maar Karel klemde vast en schertste:

+ Katteklater: naam van een oud drankhuis. -

+

- Dat is soofeel as inzebordenasie... mit woord en gebaar... Hiér je repier!
- Reusefijn Koarel...
- Geif 'm een zeeperd...
- Transpeteer sijn na de Westerstraat!
- Trap sijn daud in de kelder,... klonken dreigstemmen uit de verontwaardigde massa.

Ko Schuit sprong eenhoog een laag venster uit, in dollen toorn, tusschen de feestkrielers. Allerlei Pinkstervierders, opgewonden door drank en muziek, wilden zich op den onverlaat werpen. Maar Karel weerde met een geweldig gebaar hun hulp af.

Plots had de zatlap zich uit zijn handen losgewrongen en zwaaide hij weer met zijn scherpe bajonet de Wijde Gang in. Clownsnel rende Karel hem achterop. Blonde Alie van Thijs gilde in angst.

- Aume... Aume!... schreeuwde zij... Hij is soo falsch as 'n rat!

Jaap's oogen walmden rood licht. Maar Karel nu greep hem in den hangen nek en drukte zatlap tegen het rookzwarte steen van den gangmuur. Al het volk achter hem aan, joelde en schreeuwde:

- Pas op Koarel!
- 'n Kerel in de kouwe kast gekweekt.
- Hij stéékt... pas op,... hij sloant je deur roeje en ruite!.. Stop eirst se lawaaigat toe!...

Uit de duisterende Wijde Gang, waar flambouwen-smoor walmde, schreeuwde over het raam Mie Halvezool, handelaarster in tweedehandsgoed:

- Koarel... sien je 'm... me hebbe 'm... 't is de gannef fan de Mosterdpotsteeg en fan de Moses-en-Aäronkerk!
- Uitskot!... Sel je 'm 'n fluitje anpreseteire?
- Pothuis... hij lus geen kijl meer!
- Bran je hande nie Koarel!... raadde Malle Tit.
- 't Is knudde mit de klep toe!
- Die ouwe skarrelaar... die swerrefer!

+ Zeeperd: slag. - Westerstraat: groot politiebureau. - Gannef dief. - Fluitje: glaasje drank. - Kijl: drank. -

+

Van alle kanten klonk het angstig-waarschuwende of schimpende geroep. Doch met een hevigen wrong had Mooie Karel hem de bajonet uit de handen losgeschroefd. Het schuim bladderde groen op Jaap's mond. Hij kreunde en schopte naar Karel, die hem met één gestrekten arm van zich afhield en toch bewegingloos tegen den muur knelde.

- Hep-ie gegannefd?... vroeg Karel.

Mie Halvezool in de Wijde Gang, over het wrakke kozijn, schreeuwde bij:

- Uit de sikreterie fan de Moses-en-Aäron-kerk is-tie geschaakt.
- Had-ie toen auk de ouwe-klare-siekte?... vroeg Karel.
- Nou... hij was teméé de beste maatjes mit de pestoor.
- Mit Aume Gerrit... fan de Posthoorn?... Of mit de bruine patertjes fan de Tichel?...

Belam,... gierde Karel gulonthutst, want hij hield van deze goedhartige geestelijken.

Grinnik-gelach en boertschimp klonken overal uit de dringende volte op.

- Nee, mit Kluifie... mit die swarte kip!
- Hij frijt mit ouwe Jet!
- In 't Maagdehuis op de Dijk!
- Die is d'r auk 'n aume fan boofe en 'n tante fan ondere!

Jaap Paardensprong gromde, tegen den roetvuilen Wijde Gang-muur geplet. Hij probeerde zijn hals los te woelen uit Karel's vreeselijke klem-vuist.Hij vloekte als een dolle en spoog in stikkende dronkemansdrift. De heele buurt kende Paardensprong's herculische kracht en zijn rauwe mishandelings-woede als hij onder de jepper was. De halve Jordaan liep hij omver en overal krummelde hij twist en ruzie. Hij dreigde nu naar Karel:

- As ik... as ik me klefiere d'r uit krijg...
- Sou je me 'n beurtje geife, hè Appie... onderbrak Karel ironisch.

Jaap Paardensprong stotterde voort:

- Had je... had je allangst 'n nijf koud tussche je lende!..

Karel lachte onverschillig en zong:

+ Geschaakt: betrapt. - Oom Gerrit: pastoor. - Tichel: Tichelstraat. - Bruine paters: paters Capucyners Franciscuszonen. - Belam: in orde. - Zwarte kip: pastoor. - Maagdenhuis: een beruchte herberg op den Zeedijk. - Jepper: jenever. - Klavieren: handen. - Nijf: mes.-

+

Ik bin mit je Ketootje
Na het paardespul geweest!

Weer, half blauw-gewurgd van inspanning, poogde Jaap in wanhoops-wringingen zich los te rukken. Maar Mooie Karel's arm strekte zich als een balk met een grijpklauw aan het eind.

- Eers bedare, pirsoon... dajje de minse temet geen kwaad meer doent, drooglat!

- Los!... gilde in afzichtelijke gelaats-verdierlijking, Paardensprong.

- Schof je... ridder fan 't mes... of ik reppereer je!... viel Karel nu barsch en nijdig uit... Je bajenet, Pinksterlummel... heb ík... Hé beef soo nie... hei-je de slappe koors?

- Los... lós!... huilde Jaap, in opgekropte woede een bezwijming nabij.

Weer gilde op een stoep, blonde Alie angstig-waarschuwende woorden naar Oom Karel, en ook Thijs wilde zijn broer bijspringen. Maar Karel, met zijn eenen vrijen arm, duwde alle hulp terug.

- Je bajenet depeneer ik bij Hare Majesteit's adjedant, in de kelder fan de Moses-en-Aäron-kerk.

- Adder... adder!... raasde Jaap, den mond wreed van hartstocht doorkrampt,... je ken veur mijn part... doodhagele!

En hij spoog het groene vlokschuim van zijn dikke lippen af.

Karel's arm, als van staal, bleef on wrikkelijk.

- Beter 'n lap as 'n gat, hè?... spotte hij naar Paardensprong, met wien Karel toch te doen kreeg... Aârs krijg je de moord op de kust fan de Baangracht!

Hij wou dien zatten zwabber alleen maar wat kalmeeren. Maar nou had die sirool zoo een afgrijselijke bier in zijn stem, dat hij het niet meer hooren kon.

- Nou, snoeptafel... daar gaan je...en blaas je kuite op, en drink je nog een maatje Hollandsche dapperheid an... zei Karel hard, toch ingehouden-meewarig.

+ Schof je: zwijg. -

+

Zacht liet hij hem op de straatsteenen zakken, waar Jaap zich wild óm-en-óm-smakte, in gotenmodder en plassenvuil. Paardensprong kermde van wraakwoede, beet in de wielspaken van een vlakbije handkar. Doch hij kon zich niet overeind-hijschen. Karel stapte weg en bekommerde zich nauw meer om den zatlap. De scherpe bajonet bracht hij naar Oom Dorus. Een geweldige stoet dansende meiden en drinkende kerels joelde achter hem aan. Voor het voddenpakhuis spotte Karel:

- Hier Aume Dorus... ikke breng je 'n gekartelde kraag... Ikke maak je soofeul as pikkedil-generaal bij de rustende schutterij!

- Tof Koarel,... viel Dorus lachend bij,... hengel d'r dan maar miteen me pesioentje bij op...

- Sal nie gaan,... lachte Karel.

- Sóó.

- Je bin noú nog'n frije jonge ajje wil.. en getrouwd ajjewil.

- Dâ lieg-ie Koarel... Ik heb al fijftig jaar faste f'rkeiring... mit me tooferkol!

- Schof je!... brulde Karel... Je wijf is de klimop fan je gefel... en... je scheg glimt ophede as glas en kristal... Wâ-jíj Swarte Aagie?...

- Dâ hei-je misseid!... Nee... blijf fan me lijf!... Nie soo femiljaarderig mit me kruislinte... Kimmel jantjes staant 'r op... Maar me scheg poets ik selfers!

Van alle straatkanten raasden rauwe meiden tegen de schemergroene lucht op.

Een lieve deern, slank als een Engelsche danseres, met zwaar-schitterende, valsche-juweel-kammen in het katzwarte haar, reikte Karel met een aanhaligen loklach het harmonica'tje over. En zij bedelde:

- Toe... trek nog effetjes je stoofie uit!

- Ken nie, meid... Paardesprong heb me jat afgebete!

- Toe... effe... Bî je bink haur!

Karel liet zich zoetjes besmeeken. Het wierd anders muizen; ook voor hem.

+ Scheg: neus. - Kimmel jantjes: drie jaar. - Stoofie: harmonica. - Jat: hand. - Bink: goed. - Muizen: nare toestand. -

Zacht preludeerde hij een hooge zangwijs en tégen het gejoel der Pinkstervierders in, zuchtte en ademde diep en zwaar zijn harmonica open.

Rooje rose
Bloeie op d'r hoed.
Alles geld en alles goed.
Kies wat je wil.
De mooiste opgetild...

+

Vierde hoofdstuk.

I.

Ant bekeef Mooie Karel bedeesd-zoethartig. Haar schuinopgetrokken oogen loenschten schuw naar al zijn bewegingen.

- Lús je nog boontjes?... schertste Karel smadelijk terug, nu hij plots van zijn schoonzuster zooveel fliemerige verwijten te hooren kreeg.

Ja, toch, tóch hield zij vol,... ze wou er met haar kop meê door: hoe kon hij, gisse Karel, zoo oliedom zijn om te meenen dat zijn vleeschelijke broer Thijs, wanneer hij vrij spul had met negocie-centen, daar niet roerig onder zou worden?

- Die leeleke fluitketel, die peeser-mit-de-flik!... schold Karel met neerslachtige stem.

Hoe kon Karel verwachten dat Thijs, die wandelende ziel, inéén al zijn streken zou hebben verloren? Wat een lichtgeloovigheid.

Ant zuchtte zwaar.

- Goejemegranes... an soo'n poetsdoos hei-je lang... lâ je dà geseid wese!

- Werom gong je mit soo'n ketrolblok ook haai op de tip-top?... viel sarcastisch Karel uit.

Ant draaide bij; smeekte Karel niet hier op te breken.

+ Peezer-met-de-flik: gokker; grove en listige kaartspeler. - Haai: goed. - Tiptop: fotografie van pas-getrouwde paartjes. -

[+] Haar brauwen trokken al schuiner naar de hoogte. Met glibberige slimmigheidjes kon zij bij Karel niets uitrichten. Was haar al lang ingeprent. Maar zij bezwoer haar zwager, dat wanneer hij hier niet meer woonde, er voor haar heelemaal geen huis te houden bleef met Thijs en met de scheldende en vloekende biggen. Zij hing liever tegen de Waag te bengelen!

Door Ant's stem kriegelde een heete huil. Zij was een-en-al jankerige gebrokenheid van hart. Karel kon haar bultigen neus vandaag niet goed dulden. Uitgezwakt van verdriet sleepte Ant haar lang, afgemagerd lichaam voort op haar kreupelen voet en zij zonk in elkaar op het vaste plaatsje bij het straatraampje in den hoek, tusschen broodkast en tafel. Haar beenderige kaken vingen groenige schaduw. Karel had een gevoel alsof hij wakend een droom doorleefde. Toch bleef hij half-geroerd, grimmig en onwillig luisteren naar Ant. In driftbewegingen knoopte hij zijn Jordaan-das al dichter en hooger om den hals vast. Zijn blonde snorpuntjes trilden in het broeische kamertjeslicht.

Karel gromde in zichzelf: dat wijf Ant had makkelijk poekelen op haar claffotje. Al haar gesmoes sloeg zoo maar hol op de klinkerkeitjes in een keles met vier paarden! Maar het was nou éénmaal en geen tweemaal met dat misgeboorte Thijs, die altijd onder den duivel zijn staart wegkroop, als je hem ter verantwoording riep. Hij, Karel, leek warendig al rijp voor de krakelingen-inmaak of voor schuiten-mannetje! Hij wou maar dat hij achter zijn eigen schaduw kon wegschieten, dan hoefde hij al die rare zaken niet met zijn eigen handen te bedisselen. Hij maakte liever een heet pandje bij Cosman dan dat hij zijn wanstaltigen broer ooit te grazen zou nemen. Was nou zijn parool! Die had zoo een breede spleet; jammerde zoo gauw als hij niet kaartspeelde, dronk of luierde. De vroedvrouw had hem zoo verwrongen de wereld ingetrokken, langs zoo een gekke rooilijn! En Neel Burk had hem altijd gewaarschuwd voor den smiecht Thijs.

Een naargeestige baloorigheid overkroop Karel. De aaltijd

+ Claffotje: grondje, kleedje. - Spleet: mond. -

[+] was alweer bijna afgeloopen. Een stikheete zomer; om te vloeken, nou, met die ellendige barrelarij in den handel! En dan zoo smoor-brandend de zon buiten de hal, dat je je velletje al vroeg in den morgen kon uitwringen. Neen, het rooide naar niks. Geen heit soefe waar! Midzomer voor de gasten... en geen verdienste. Het en kon niet meer omkenteren. En dan die Gemeentelijke Vischverkoop, die ze allemaal knauwde en nekte. Ze moesten de tralies uit het gebouw breken! Geen wonder dat zij niet koortsvrij waren, zijn kameraden. Doch tegen die koosjere bende kon niémand concurreeren. En dan zijn eigen campagne tegen de valsch-wegers-vischventers op de Lindengracht... Bah!... eigen volk bedonderen!... Hij moest maar in oud roest gaan; met roestig ijzer kon je ook blinkend goud verdienen. Tegenwoordig was het niks dan koopen van kooplieden. Alleman lei maar met schuiten handel aan de vischmarkt. Kees Roozeman hier, zoontje Roozeman daar. De Piepert schommelde 's morgens met zijn negocie voor de Ruiterkaai tusschen drommen venters. En of Bertus Schimmel kwam of Kootje Zwaan, ze kregen van de heele vischmarkt crediet, van Dinsdag tot Dinsdag;... oele en nathouden!

Ga nou maar uitventen op de Lindengracht en door heel Mokum... Kruip nou maar naar je standplaats met de garnalenpelster Naatje Wasman aan je arm... Ga maar van Vrijdagnacht twee uur naar de Aalmarkt, zonder een uurtje maf; vent uit, verkoop het weer Zaterdagmorgen, sla weer in, Zaterdagnacht, en blijf weer venten Zondagmorgen tot een uur of twaalf, en je hebt nog geen keilertjes gebeurd om te sjaskelen. Oele!... Zwom hij voor zíjn part afgeknoedeld nou maar de Oudezijdskolk in,... had hij de frischte temee van het IJ; badderde hij zoo pardoes ‘De Jonge Graaf’ in of ‘De Stad Liverpool’,... in het koele bierschuim!

Ant hoorde hij nog flauwtjes zalven. Toe maar, haak-an wijf! Geef me duizend plakzegels, als je er maar één nacht bij schenkt voor de jovene turf- en houtvrouw Lien Biete-

+ Rooide naar niks: leek nergens naar. - Heit soefe: vijf gulden.- Niet koortsvrij: dronken. - Koosjere: onder toezicht of keuring. - Sjaskelen: drinken. - Afgeknoedeld: zeer dronken. - Plakzegels: zoenen. - Jovene: knappe. -

[+]kop... Had hij tenminste ook zijn ‘Duizend-en-één-nachie’!

Zoo dacht Karel stilletjes, tegen Ant's dubbelzinnige zeemen in. Tjonge-tjonge, wat had hij een slechte standplaats op de Lindengracht... heelemaal bij de smalle Stinksloot en het Rooie Bruggetje. Dat moest hij toch niet nemen. Er waren goosers die daar achteraan, in dat Kattegat, heelemaal geen handgift kregen. Maar... had híj wat, dan kimmerden zij zijn zaagselbakken toch merakels-gauw leeg, de drollige wijven. Met een sprong van Jan Toerlejoer en een mop op de roofnachthuizen, - wat brabbelde hij al niét achter den stal, als hij eenmaal aan het uitventen was; hij verstond zijn foesele en zijn faasele, om los te wurmen, als niemand, - lokte hij mans- en vrouwsvolk zooveel als hij wou. Zelfs Trui Harlekijn stond naar hem te gapen, met haar handen op haar schommelvette heupen en een slapend been. Maar de waar bleef zoo peperduur en de Jordaners hadden geen bas meer voor visch en kronkel-aal. En ze wóuen belazerd worden: alles héél goedkoop en slécht gewicht. Zij wierden allemaal het moeras van boeverijen-woeker ingezogen door die doerakken van weekvrouwen en geldschieters. Kom, toch moest hij de kuiten nemen vandaag. Falderalderiere!... Als hij dan geen baarsje ving, bleef hij toch misschien aan een stekeltje hangen. Zou hij wel bij mekaar klinkeneeren!

Karel liet Ant zonder antwoord en zwierf sloom de Lindengracht op. De Lip groette hij stug. Van die kreeg hij al drie maanden nog een halven staart handel; hij had zelf een Urker voor haar ontzwendeld. Hij gromde:

- Ga weg of ik smak je in brokke.

Het wrokte weer in Karel. Hij kon zijn grant niet ophalen. Het was Maandag: lauwe werklust rondom. De kerels stonden weer als met gebroken schenkels. Wat een hompen gezouten vleesch! Voor hem, nakenden vischman, niks te scharrelen; geen hobbelschuit met bot te zien! Geen jobber mandje garnalen... slemee, slemat, slemilio! Oele... Maandag in de Jordaan. Geen versch vinnetje te ruiken... Alles schran-

+ Stinksloot: Lijnbaansgracht: - Goosers: kerels. - Kimmerden: kochten. - Foesele en faasele: behendigheid in het venten. - Bas: stuiver. - Halve staart: vijf en dertig gulden. - Grant niet ophalen: wrok niet koelen. - Jobber: dagloon. -

[+]derig. Lappies, lappies, haaie lappies voor de wijven. Wat een vrouwenkerk. Hij moest óók maar eens een huwelijk plegen, met dat Houtduifje, het schele niesse van den haarsnijder, en dan Teun Jaap-in-de-Wang als getuige op den bok... zoo een ridder van den nevel!

Karel slenterde wat klantjes af, aalvrouwen en ‘pattekelieren’, Juultje van één hoog, Mie van achter, en Riek uit de Gang, met wie hij borgpostjes te verrekenen had, en telde in gedachte zijn sjees. Kon hij meteen in de wacht slaan! Toch bleef hij doorwrokken op zijn broer, op dien bijgeloovigen gluiper, op dien smiecht met zijn fermesellietronie, die hem de helft van zijn credietgeld had verdonkeremaand en de flikkies scheen te slikken! O, voor de wereld deed die kliederige Thijs nooit wat; dat valsche huichelsmoel! Hij deed nét zoo uitgejeukt-fijn en godvruchtig als vader Burk. Maar niet één honderdste part zoo fatsoenlijk en zoo eerlijk was hij, als oude Burk. Thijs nepte hém zooals hij Stijn had bestolen. Die dor-zoete jongen, die uitgeholde rammenas! Had de vroedvrouw dat zangertje maar laten vallen voor een gouden plak! Hè, wat kon dat bakkes van Thijs grijnzen en grinniken en sarren. Zoo een gedoente was toch maar weer een tegenklap voor de platvink. Temet honderdzestig pieken! Kon je kedin een mikkie van wegslikken. Zoo een olmse padjakker. Neen, hij zou maar weer alleen op eigen beenen voortscharremaaien. Zoo was het toch pekaan met dien behaaimaker. Geen Thijs en geen Stijn meer portie aan hem. Want zijn eigenste gesnor was zijn ergste doodsvijand; ze hadden altoos hun kabels op zolder.

Karel groette links en rechts makkers, vischvrouwen en luimige negocianten. Mie Sluissie, in de felle zon aan d'overkant, riep met haar hand voor de knipperende oogen, hem toe:

- Al me aal is ferslape, Koarel!
- Mit die hitte... nou... dâ weet wat.
- Wel tien pond minder gewicht.

Het leek weer een wrang slimmigheidje, om hem minder te betalen. Karel glimlachte fijntjes-ironisch.

+ Schranderig: schraal. - Haaie: mooie. - Pattekelieren: particulieren. - Sjees: geld. - Flikkies: daalders. - Gouden plak: goud tientje. - Platvink: portemonnaie. - Pieken: guldens. - Kedin: best. - Mikkie: broodje. - Olmse: aftandsche. - Padjakker: kerel. - Pekaan: niets gedaan. - Behaaimaker: opschepper. - Gesnor: familie. - Verslapen: door de hitte geslonken, braakt de aal haar aas uit. -

+

- Ga deur meid... je lucht na kosmetiek!

Een lachgil in de lucht en weg was Mie, een zijsteeg in.

Karel bleef al zijn Lindengracht-menschjes stug groeten, omdat hij zijn grimmigheid en nukkigheid niet kwijt kon. Hij had geen pleizier in loos gebabbel over de koortsklier van Frans Vroolijken-Sijs en het kommetje heete kamille dat Doortje Kliekie slurpte tegen haar longenkou. Maar die Jordanerin Mie Sluissie, dat straatacrobaatje, zou hem niet afstrijen, niet neppen, al lokte ze nog zoo tierig met haar karsglanzige oogen. Zijn fokse slonk meer dan haar aal. Ach, het zielige wijf ploeterde ook om haar kinderen een beetje knap te krijgen. Zij zong al de liedjes van den mallemolen mee, om haar eigen boven water te houden. Voor een flepje van honderd liep zij zich den rug ruig. Maar toch stond zij bij hem in het krijt!

Mooie Karel had Ant beloofd nog een restje aal te zullen bewaren voor haar getrouwde kinderen: voor Trui uit de Tuindwarsstraat, voor Na op het Karthuizer en voor Jaap en zijn versch-getrouwd lekkerheidje. Maar verdikkeme, waarom moesten die nou alles voor inkoopsprijs en allemaal hem vandoen hebben? Zij roddelden arglistig en wraakzuchtig toch stad en land aan mekaar; konden zij meer afkeutelen. Ja, de één-vijf-en-twintig voor Wimpie, voor hardloopers-schoentjes, had hij het mannetje nou eenmaal eerlijk toegezeid. Maar dié getrouwde makreelen sprongen altijd zoo vroeg in de wapenen bij een voordeeltje! Moesten die ook al met hem de kip deelen en al zoo vroeg affekaatjes likken?

Plots dacht Karel, in een soort van schuchtere ver rukking, aan Tuschinsky. Kedin! Met dat stiekeme genotje zou hij eens fijn zijn Maandagje opcieren. Dat klonk als een Patertje langs den kant. Al was het smoorheet en deê hij wat hij deê... daar, in het donker, kreeg je geen zonnesteek. Een proesdag voor negocie, maar gekloft looierswerk. Hij ging fijn op zijn akkertje, op een donker stoeltje uitkoekeloeren, en hij zou alles beleven, zoo maar effetjes in zijn

+ Neppen: bedriegelijk handelen. - Fokse: schat; geldbuit. - Flepje van honderd: bankbiljet van honderd. - Kip deelen: gestolen waar deelen. - Kedin: in orde. - Proesdag: slechte, mislukte dag. - Gekloft: uitgezocht. -

[+] bezeten eentje, zonder dat iemand hem aan het lijf kon tasten. Heimelijke gelukzaligheid was er dan in Karel. De Moeder der Smarten ging hij zien,... in vier deelen... Hij was verzot op zulke gevierendeelde moeders!... Van alle benarringen, zorgen en beklemming een paar uurtjes af, en geen oogenblik meer waarheid-smoorderij. Gut, zoo helderziend als hij bijwijlen wierd in het duister! Hij voelde zich in het begin wel een beetje kriebelig en wee, als een vrouw die in pijn leî.

Karel kende nauw de verscherpte vatbaarheid van alles in zijn eigen wezen, wanneer hij muziek hoorde en ontstellend-dramatisch filmgebeuren zag.

Hij haakte zijn vingers zijn grofgebreide zwarte trui uit en plots duwde hij zijn grijpelingen nerveus, diep de zakken in. Hij zou er de sokken in zetten en zijn stelten spannen als een echte pronkjonker. Even den barbier zijn snorretje laten wegscheren en dan fiat!

's Avonds, heel laat, zijn zwarte trui opengerukt aan den hoogen hals, kwam Karel thuis; vol van Tuschinsky en Corry. Hij had een niesse op de film gezien, precies zij, in een groenen omslagdoek met zilveren franje. Zoo van het portret uitgesneden. Corry's kam had hij zien schitteren in de zon, in het hoog-opgekapte, blonde haar... alsof ze levend vóór hem had gestaan!

Ant sleepte zich voort op haar kreupelen voet. Nog op, die bleekzuchtige ziel? Wat was dat nou voor een potjevan-smallenee? Gut, zij frunnikte en ploeterde de groote tobben-wasch voor Alie bij elkaar. Thijs snurkte zwaar als een dronken bruigom, in de duistere bedsteê; het geronk zaagde door de stilte. Ant vroeg klagelijk-gerekt, boven aan het draaitrapje:

- Bi jij 't Koarel?
- Ses foet vleesch en been... as ik teminste geen ander bin!
- Hei-jíj Gijs auk gesien?
- Mit me auge nie... beeldskoone suster.

In Ant's stem kreunde de jammer van den heelen morgen.

+ Vrouw die in pijn ligt: in arbeid, bij een kraam. - Stelten: beenen. - Potje-van-smallenee: kwakzalversmiddel. -

[+] Had zij weer ram gehad van Thijs, vroeg Karel zich af? Want als dié zijn dol-jaloersche vlagen kreeg, dan was hij wreeder en gemeener dan Stijn; liet hij het arme, kreupele wijf hardstikke-naakt driemaal per dag zich ontkleeden, om te zien of zij ontuchtigheden had bedreven met dezen of genen ingezworven kerel. Daarná had Ant altijd een onderworpen jankstem. Manke stakkerd van een mensch,... nog zoo een vernedering! Toch prikkelde Karel nu haar huilerigheid. Want dat nare moest hij nu slikken als een galpilletje, dwars door zijn heerlijke droomerijen heen.

Stil stapte hij in bed, vol van het geziene bij Tuschinsky, en vol van Corry en haar tóch lokkende teederheid.

's Morgens al om klokke-vier schoot Karel met een schrik wakker. Verslapen schipper? Guns nee,... het licht schimde pas aan het raam. Zijn eerste gedachte was voor Corry. Hij piekerde eeuwig om haar. Zoo een dorre hansworst, die den schaftkelder van den gierigaard niet kon vinden... achttiende tafereel... Zou de deern nou nooit meer naar Mokum overroeien?

In het morsige, stikdonkere stilletjes-hok, onder de trap, beplaste Karel zich het bezweete gezicht met koele handschepjes water. Duffe vocht, zure lucht van bedorven aal en zoete appelen, walmde wee uit de duistere hokdiepte op. Leek temee hier een stoelenmatters-slaapsteê-onder-water, gromde Karel, toen hij zijn broek inschoot. Suffig keek hij naar de jongetjes, die over elkaar heengestapeld lagen te ronken in een nauw, stinkend-vuns bedje. Een eindje voorbij het draaitrapje lei Sientje op wat stroo en vodden. Hij zag alleen de stijve vlechtjes onder een goor stuk dek uitpieken. De mooie Alie woelde zich naast haar zusje om-en-om. Karel ademde beklemder in dit klefferige kamertje, zoo donker en scharrig-van-lucht.

Om vijf uur al stond Karel aan de Ruiterkaai, vlak voor het glinsterende IJ-water. Blasgouden oker-weerglanzingen overwemelden de golven naar den horizon toe. Een troepje

+ Ram: slaag. -

[+] vischkoopers slenterde rond de geheimzinnig-duistere Afslagloodsen, oud-bruin als verweerde muren. Stug goeiemorgengegrom bromde van weerszij. Karel bleef landerig en siekeneurig. Hij had een smaak van groene zeep in den mond. Toch neuriede hij voor zich heen:

Soete, liefe swartkop...

Zacht proestte Karel het uit. Corry en... zwartkop! Nou was hij Schellingwou al dóór op trijpen pantoffeltjes... Hij grinnikte woedend op zichzelf dat hij lachte en zong. Karel zou wel met zijn heelen harrekop, pardoes ruzie hebben willen maken tegen gansch de kluit vischkerels en oorblazers. Om óp te luchten van binnen. Ze konden zijn huis en schuur koopen, die vendu-meesters. En zijn vrome vaârtje met zijn ruchtige geestdrift voor Jordaan en Oranje en de Bokkebeks! Hè, lekker, als met zijn trainer, licht aan den gang... een speelsche duik hier... een valschen hoekstoot pal op het tikkertje daar... niet eens doorgestooten! Maar het wâs al zoo heet en hij was al zoo lui en kortademig...

Lappertje Vetleer.. het zweet loopt langs je bekkieneer.. oele!

Verleden jaar in dien tijd wàs Juni Juniari geweest, zoo guur... En nu,... het wierd overal eenderlei; op Vijgendam, Oudebrug of in het Kop-Moorsgangetje in Groot-Hemelrijk. Warm bleef warm.

Jan Luchtschip schreeuwde hem jeugdig-jolig toe:

- Wordt niks ophede!...

Jan Luchtschip, een grijze, oude man, keek nog met tintelend-klare, over-vroolijke, helgroene jongensoogen rond. Hij bewoog zich rap en lenig als een windmolen en hij lachte nog zoo aartsbengelachtig-guitig, zoo onthutsend in contrast met zijn ouderdom, dat een iegelijk hem Jantje doopte.

Een Joden vischkoopertje, spotziek: Lammetje Zondag gescholden, met een jekkertje vol paarlmoerige schubben en vellen, beaamde smeuïg de woorden van Luchtschip.

- Nogh nooith niks gewees... wat ikh je bróm! Mooie Karel rekte traag de armen en loeide een geweldige gaap uit naar het manneke, dat schier omtuimelde van schrik.

+ Oorblazers: ophitsers. -

+

- Allemaal lúsh... niks as lúsh!... schertste het vischventertje, angstig voor zijn eigen zeg-moed... Allemaal van de melochem!

Koos Voetpomp, zwaar drinker, slenterde voorbij. Stug vroeg hij Karel:

- Komp Thijs nog?

- Eêr 't paard se oore likt,... kale stronk!... snauwde Burk terug.

- Hij seit wat;... had ikke maar al me ferlore dubbeltjes weêrom!

Rap-ironisch kaatste Karel af:

- Trouw de kasteleins-dochter fan ‘Het Roefie’... hei-je al je fersope dubbeltjes vanselfers terug!

Inéén draaide hij zich snel om en liep luchtigjes de walsteigers op naar de dobberende sloepen. Zoo een tonnepreeker moest hem noú juist van Thijs iets vragen. Hij ook drinken?... Nee... nee... hij zou Corry nooit verzaken!

Al om twee uur in den middag zat Karel weer naast Ant, niet meer zoo haveloos van gemoed als in den knauwenden morgen.

- Soo liefde... zei hij oolijk tot Alie die hem bediende.

- Los?

- Je grijpt 'r nie naast, lolly... En je kojboj Bram?... Is-ie joppe, je kaalknar?

Alie weerde jolig, nieuwsgierigheid af:

- Kant an me broek en 'n skeur in me rok... Guns, je snorretje wég,.. een kaal bakkesje Oome?.. Heelemaal fullietons!..

Karel lachte, de hel-witte tanden bloot.

- Wâ bí je tug 'n gekke trekletter...

Het blondje speelde met een goedkoop spiegeltje en liet het schalks blinken.

- Mô-je?... noodde ze Karel.

- Nooit,... 'n spiegeltje... spiegelt de friendschap af!

Met groote gejaagde happen smikkelde Karel een dikke boterham op en slurpte hij een kop heete, slappe koffie. Drie groote kisten aal had Karel in een wip verkocht. Nou was hij eens niet in het ongeluk gevallen. Was een pen door de

+ Melochem: zware arbeid. - Los: geen waar meer. - Kojboj cow-boy. - Joppe: in orde. - Kaalknar: kaalkop. -

[+] knar van zijn concurrenten. Hij lachte weer ruim en Ant lachte mee. Nou zag ze tenminste een beetje rood en wit. Want Thijs hield alles weer met een suikerzoet snoetje van onschuld, binnenzaks.

- Míjn kosgeld krijg je fól,... maak geen sentimetaal... maar ik blijf op me eige baddere,... zei Karel plots stroef naar zijn schoonzuster.

Alie lachte van vergenoegen, dat Oome Karel bleef. Dié kon meer missen dan een half ons poeder-chocola en een pachtstuivertje voor de kraamvrouw, al stak er gekrakeel.

Alie was in het huis van Thijs en Ant, de alles-verslindende snel-lezeres met argeloozen eigendunk. In een beangstigende vaart slokte zij alderlei couranten-verhalen op. Alie wist alles wat in de fladder stond; heel gek, heel verward, maar zij wist het. Zij las bijtijden staande tegen het raam, liggende op den grond, zittend op het stikdonkere gevoeghok, 's avonds laat bij een kaarsje, zoodat niet, vloekend, Thijs haar zou betrappen en een kleurtje bij-schminken. Alie las op straat, in trams, en als zij niet las dan sprak zij, voor zichzelve murmelend, van het gelezene. Ieder uur van den dag kon zij een liefdezuchtig feuilleton verwerken en naspelen in haar argelooze phantasie; een-en-al ruischend Bengaalsch vuur. Er was niets triomphantelijkers op de gansche wereld, dan feuilletons. Daar liet zij een pronkend dekseltje voor liggen. Het leek haar soms nog veel bedwelmender dan bioscopen. Iederen Maandag dien God gaf, zat ook Alie, gelijk al de meiden en getrouwde vrouwen van de Jordaan, in het knus-gezellige Apollo-theater op den Haarlemmerdijk. Dat bedwelmende genot van de film,... in het halfdonker, muziek van overal,... nee... daar konden de wijven niet buiten. Zij maakten liever zuchtend een pandje, dan dât gistend pleizier te ontberen. Al heel vroeg joegen zij op plaatsbespreking. Alleen Alie bleef net zoo graag thuis, met een bakje troost en een nieuwe feuilleton. Je had er veel langer aan en je kon alles weer telkens overlezen en er opnieuw van genieten.

Terwijl Ant en Karel zaten te praten, leunde Alie weer

+ Rood en wit: zilver- en kopergeld. - Sentimetaal: saltomortale. - Fladder: nieuwsblad. - Kleurtje bij-schminken: een oorveeg geven. - Dekseltje: hoedje. -

[+] vergenoegd tegen het lage rechterraampje. Een brok feuilleton! In een hoekje stond numero achtentachtig. Van de voorafgegane stukken had zij nooit iets gezien, en het erop volgende zou zij ook wel nimmer te lezen krijgen; kon zij wachten tot Joden-Hemelvaartsdag! Het was ommers een doodvreemde krant, die Aume Karel in de aalbakken had meegebracht. Maar toch smulde Alie nummertje achtentachtig heelemaal op, omdat zij verzon wat zij niet begreep. En stilletjes mijmerde droomrige Alie: zoo was het geweest en zoo zou het worden. Ze had zoo haar eigen kantige muziekkorps dat dag en nacht voor haar speelde in haar binnenste. Haar ongeweten liefde schiep zwijmel op zwijmel met verholen gloed;... de beeldschoone gravin had nijs; wier d'r ook geen koffiepot! Die kruiste link overal heen, die zijspan!... Zij was wel verrajen door die jaloersche, snoode gooser, maar om d'r versmade liefde zou zij d'r eigen wreken en síjn bekatteren!... Dien banjer zou zij een schrik in het hart jagen... Ach, het was om te rillen zoo mooi. Eén brokje zou Alie nog bewaren voor vanavond, in het hok. Want zij moest toch ook hooren wat Aume zoo immes zat te poekelen met moeder.

Toen Karel op een Maandagmiddag, snikheet, het benedenhuiskamertje van Ant instapte, zag hij aan haar schuingetrokken wenkbrauwen, haar purperig-gevlekt en opgewonden gezicht en den eigenaardigen knak in haar lange lichaam, dat er wat gebeurd was.

- 'n Fertuintje?... Ik snuif soet... schinke... en koffie... Kapsies?
- Soo,... lachte Ant,... brief van Greet.
- Aij!
- Femiddeg...
- Had d'r al half lont fan!
- Femiddeg is se hier.

In Ant's stem trilde een ingehouden snik van stil geluk.... Pas de twééde maal dat ze Greet zag, in drie jaar tijd!

Karel zweeg en hij keek verbaasd rond, alsof hij het zwevend

+ Nijs: moed. - Link: uitgeslepen. - Gooser: vent. - Bekatteren beschuldigen. - Immes of emmes: zoo echt. - Poekelen: spreken. -

[+] brok spiegel, de kleur-vochtigheid boven den schoorsteen en de bedstee met het goor-roode gordijntje, voor het eerst aanschouwde.

Karel hield veel van Greet. Ze was een allerliefste meid. Met haar geglazuurde, lichte oogen kon zij kijken, zoet en beschroomd als een Onze-Lieve-Vrouw. Zij had ook dat uiterlijk-goedhartige en dom-gulle van zijn broer Stijn, die gekke schuiftrompet. Maar niet minder het innerlijk-onbaatzuchtige. Het was, naar zijn dunk, een meid van allemaal luchtige illusies aan elkaar geregen onder haar huidje. Ze schonk nog maagdenwijn. Een juf van retéretéreté, met een ziel als een mandolientje. Doch Karel hield het meest van Greet, omdat zij dol van Corry zei te houden. Van Corry hielden weinig vrouwen. Misschien kon Greet nog eens uit Corry iets los-morrelen. Hoe Corry nou over hem en zijn gedrag dacht. Dat die deern, die Corry toch nooit overkwam! Het kwelde en krenkte Karel hevig. Dacht zij soms dat hij onverzeld sliep op den Achterburgwal, in het logementje van Merks? Was zij vies van hem, van zijn wreed bederf op het Mariniersplein? Bah! Hij zong weer giftig:

> En Jantje gooit de leie stuk
> 'n Sint 'n bos redijs!

Ant had verwelkom-blommetjes laten halen op de Noordermarkt. De Lindengracht op Maandag leî drabbig en morsdood. Sientje, in haar werkvrouwtjes-houding, sleepte ze mee als een zware vracht. Heel haar nieuw schortje bemorste zij met aarde en mos. Alie vloekte en gaf haar een stomp. Sien blerde en schopte terug.

- Adder!

Ook Thijs had gele toortsen, als een veelarmige slangenster, en een potje schuchter-bloeiende balsemienen gekocht. Er glom een lichtje in zijn lodderige oogen. Karel kwam met twee bakken planten aanzetten, geweldig en overvol.

- Bij de andere smurrie,... zei hij verlegen tot Ant,... en hierbij afgeleferd mit twee schullepies...

Karel had twee paarlmoer-blauwe schelpen meegebracht,

+ Logement van Merks: bekende slaapgelegenheid. -

[+] zoo uit dwarse baloorigheid meer, om Greet maar iets aparts te geven. Op de markt leien ze toch voor oud vuil, in den trillenden dagwasem. Ant keek sip naar de vreemde dingen. In Karel jeukte een pretje:

- Ant... mô-je loeke...

Ant keek nog verbaasder, in vroolijke luim. Haar wenkbrauwen gingen schuin-overeind.

- Hoor je soo... effetief de see...

Ant, kreupelig, kwakkelde van haar stoel op en ging angstig-plechtig staan luisteren. Karel gierde.

- Nee... nie soo wijd-of... an je oor!

Ant schrok en lachte.

- Werendig... Gut-alleminse!

- En nou mô-je de are neme...

Karel lachte weer stiekem.

- Mô-je fijn fegoochemeloocheme.

Ant's gezicht vlekte paars-rood van inspanning en ze staarde ontzet, alsof zij bang was dat er iets in het schelpje uit elkaar zou springen. Doch Karel, weer dood-ernstig, vroeg:

- Hoor jíj nou 't ferskil?... In die ééne... die bleeke... hoor je de Noordersee... en in die âre... die groene... hoor je de Suijersee...

Ant, goedig, met opengezakten mond van verbazing, luisterde scherper.

- Nee... guns... ik haur krek 't selfde!

- Steek de maurd!... Gaaf hoor!... lachte Karel met glundere spottronie... Ikke heb je d'r tussche!

Tjoep, weg was hij, de Willemstraat in.

II.

Greet zat in een ouden, rieten stoel, gansch gebluft van de hartelijke ontvangst. Er waren blommetjes van Trui, van Jaap, - die bluffer van de Oostenburgerachterstraat, had er zelfs een sprookje bij geschilderd -, van Na, van het heele huisgezin, van tantes en ooms en neefjes en nichtjes.

+ Are: andere. - Fegoochemeloocheme: nabootsingswoord: iets snel doen. -

Ant, vlak naast haar gedrongen, in verrukte vreugde en innigheid, streelde Greet telkens de fijne blanke handjes en huilde verborgen van overzoet geluk. Eindelijk perste zij er uit, verkneuterd:

- Gut... meid... wâ bin jíj feranderd!

Greet trok licht haar schouders op.

- Veranderd?... Hoe meent ge, moeke?

- Soo... soo... soo sjiek hé?

- Och kóm...

Maar Ant hield vol en lachte door haar tranen heen.

- Soo hissebedissig hé... soo medammerig... Soo of je alles alléénig ken.

Greet geurde naar zoete odeur, heel éventjes maar; fijn, gereserveerd. Toch snuffelde Alie met een snibbig-brutaal neusje er de romantiek van op. Guns... een echte artiestenzus,.. soo ajje dâ soo lefedig in de fullietons leest... As nou de waschtobbe een daggie kon wachte, hé, - alles gong hier soo koortsig-gejaagd... op Maandag wassche deze week: een schandaal! - zou zij Greet effetjes van Jetje hebben gegeven. Wat frunnikte dat mokkel gekloft in de kleeren! Mensch, mensch, dat zij zoo een piekfijne zuster had, nee... zij kon het maar niet op! Wat een grof broedsel, wat een sjofel slaafsel was zij naast Greet, met al haar blonde krullen en tierlantijntjes. Het sloeg compleet haar bol door de war. Die zou ook niet met Katootje mee naar de Rozengracht gaan kuieren!

Alie's gemoed schoot vol van al deze wereldsche wuftheid, en Greet mompelde:

- Wat staan jij verbabbereerd een pooze, lieve meid?

Ook bleeke Wimpie bestaarde Greet als een schepsel van hoogeren oorsprong. En zelfs Teuntje bekrabbelde verlegen zijn melkboerenhondenharen-kopje. Uit verbluffing vergat hij te vechten, te vloeken en te schelden. Alleen knorrige Thijs Burk deed roerig en zoende zijn mooie dochter alsof zij alweer wegging.

Greet rilde onder die overvaderlijke liefdedrift. Hij zoog

[+] haar compleet het rood van de lippen af. Thijs verontschuldigde zich gluiperig, als voor een verboden genot.

- Tja... temee twee jaar, Moedervlekkie...

En hij likkebaarde nog na van het zoenen, heimelijk bevreesd voor Greet's afschuw.

Thijs Burk leek een lijzig, suf en traag mirakel van een vent. Hij keek uit zijn lodderige oogen, droomerig als een makke hond en toch broeide venijn achter zijn uiterlijke sloomerigheid. Om d'allergeringste dingen kon hij plots kwaadwillig opstuiven. Maar even daarna wist hij niet eens meer waarom hij was losgebarsten; leek zijn geheugen in de war gesleurd en zijn toorn doelloos. Dan bleef hij dagen boosaardig mokken; kreeg niemand een woord van zijn norsche lippen. Soms, inéén, wierd hij overwoekerd door achterdochtige gedachten tegen een ieder; scheen hij gekweld van vreeselijke onrust en zenuwachtige opgejaagdheid. Thijs Burk sloop hier, dan daar en verstiekemde eigenlijk zijn heele leven. Met geheimzinnige gebaren kon hij alle tot hem gerichte vragen over handel en wandel afweren. Zijn leus was: nooit niks laten merken; wat niet weet, wat niet deert. Dan grinnikte hij met een gezicht zoo wreed als van een woedenden aap. Toch was Thijs eeuwig met zijn kameraden in den knoei en van toevertrouwd geld verduisterde hij immer een deel. Hij verkocht altijd dingen die niet van hem waren. Het woekerende kwanselen brandde hem in het bloed. Hij borgde van één en leende weer een ander. Dan leende hij daaroverheen opnieuw van derden, om het zélf-geleende toch weer terug te bezitten. Zoo schonkig wrong Thijs Burk zich gekromd door de nijpende dingen heen, terwijl hij zijn opzettelijke leugens en zijn gemeen bedrog voor eigen Ik beliegend weer voorstelde als listig bedrog door anderen tegenover hém gepleegd. Omdat hij van alles stiekem het fijne wist, als negociant en als scharrelaar, wilden kleine handelaartjes toch gaarne met hem samen doen. Buitenbuurts omringde hij zich met een stel gore makkers uit de Sint-Olofsbuurt, die hem al het gewonnene of gegannefte,

+ Gegannefte: gestolene. -

doodbedaard afdobbelden. Dan wou hij plots tusschen hem en het misdadig schorem, een trotschen afstand bewaren. Hij sprak den hoogdravend en met een brouw-r, opdat zijn stem voornamer, rijkelui's-achtiger klinken kon. Dan lei hij een knoop in zijn tong vanwege de deftigheid. Bij het kaartspel trok Thijs weer bij. Want dât was zijn stille, heete eerzuchtigheid: als kaartspeler en hengelaar overal uit te blinken. Van mat en sloom wierd hij opgewekt, en trok hij niets dan dolle grimassen. Hij voelde dat alles zigzag in hem beefde. Onder gekunstelde vroolijkheid schold hij blauw: rood, en wit: zwart. Dan begon hij, om vreemde woelgasten te behagen, schaamteloos van zijn vrouw kwaad te spreken, van zijn kinderen, van zijn familie; het giftigst van Neel en Stijn, die hij haatte. Van zijn kinderen, - zelf schomp hij zich, onder oolijke knipoogjes, varkensdrijver uit de Koninginnegang van de Elandsgracht, - hield Thijs niet. Die kon je zoo aan wal sleepen!... Trui was madam Bedil, een kanjer; hoorde in een roofkavalje thuis; Jaap was een Knakworst, een lafbek; Naatje schold hij een vraatzuchtige rups. Het getroúwde stelletje, neen, dat kon hij heelemaal niet luchten. Maar ook Gijs verfoeide hij. Alleen voor Greet had Thijs een ziekelijke verteedering.

- Nie Moedervlekkie?... teemde hij er altijd vleierig bij.

Ant huiverde er wel eens van; ook Greet zelve.

III.

Karel was niet komen opdagen, om Greet te verwelkomen. Met groote, lieve, even-natgeschreide oogen had zij zijn schelpjes en zijn bloemen bekeken.

- Van hém?

Ant knikte.

- Awel, die goedzak!

Maar diep teleurgesteld vroeg zij na:

- Waar is Karel nou?

Thijs, in schaamte zweeg. Natuurlijk was die vleermuis

[+] om hém weggefladderd. Wat was hij toch voor een gek getimmerte, dat hij zijn eigen broer zoo in de rats kon werken!

Thijs maakte weer geheimzinnige grimassen, om d'aandacht van het gesprokene af te leiden. Het was weer knudde met zijn karkas!

Ant probeerde met smeekelijke zinnetjes, Karel's wegblijven te vergoelijken. Hij had toch schelpjes gebracht en blommen? Ja, dat vond Greet ook mooi, heel mooi,... maar zij had Oome Karel toch veel liever een klinkenden zoen gegeven.

Om twaalf uur 's avonds was Burk er nog niet. Greet, al dieper en schrijnender van spijt gekweld, sou maar naar bed gaan. Moeder zeurde zoo kwezelend en ze trok onder het klagelijk praten, zoo grauw als een beslijkte kous.

Inéén schoot het Ant dwars door de gedachten, dat Karel wel ergens zou zijn gaan slapen. Want nou Greet was overgekomen, bleef er toch voor hém geen plaats hier. Hij had zoo spotziek gezeid:

- Meskien fergeet ik wel asem te hale fenacht... of goan ikke winkels kijke in de slatuintjes.

Hij wou zélf immers hebben, dat de meid niet op den vloer lei, doch beneden in zíjn bed. Die bulderjan!

- Eefegoed had-ie effe kenne inloope,... pruttelde Ant.

Zij sleepte, kreupeler dan anders, weer haar voet voort en haar wenkbrauwen dansten heftig op en neêr.

Greet ging heel verdrietig naar beneden. Wat lam, dat Karel niet eens zich de moeite had genomen, haar te verwelkomen! Nou ging zij maar naar den koffer. In Kârel's bed,... had moeder er met klem bij gezegd, als om Greet een beetje te troosten. Dat ze Gijs niet had gezien, haar broer... alâ... daar rinkelde geen belleke om... maar Karel... Mooie Karel...

Het was met Greet al heel vreemd gegaan. Zij hiette nog drie jaar geleden de leutigste meid uit de Jordaan-buurt. Het felle leefpleizier gloeide haar de oogen uit. Zij had al stiekempjes op den woeligen Zeedijk gedanst; Spaanschen pas

+ Slatuintjes: afgelegen plek. -

en tango-wals; Yip-I-addy-I-ay-wals en Hawaï- en Monkey-Jazz...

O, Greet was dol-razend op muziek en tooneel. Maar even verzot op paardenspel en circus. Alleen de hooibroeische lucht van een arena, op een afstand, bracht al een stemming van wild geluk in Greet. Zij vond niets heerlijker dan zoetdompen turfmolmgeur van donkere stallen; niets opwindender dan grappige, witgepoederde clowns die mekaar zoo koddig toetakelden. Zij vond niets aanlokkelijker dan paardrijdsters en danseressen, dan flonkerpronk en kleurenpraal, dan schmink en gepolijste, acrobatische glinsterwerktuigen van circus en café-chantant. Toen was Greet op haar zeventiende jaar in kennis geraakt met een Brusselsche dans- en paardrijders-familie, Belgische menschen die Vlaamsch klapten en die heel erg netjes leken, zoo op het oog. Die vrouw sprak altijd maar, ophitsend de verbeelding en het hunkerende verlangen, van ‘Buhne’ en van cirque, van rijpaarden en dansen. Voor Greet ging de hemel open. Alles dronk blauw om haar heen! Wat had zij hier, als Jordaanmeid, voor een toekomst? Greet rilde van de huishoudafsloverij. Zij hield ook dol van mooie kleeren, van veel licht en schittering; van chic, parade en electrisch schijnsel. Ach, Greet wierd onbeteugelbaar gelokt... De Brusselsche, zoet-snappende madame, doortrapt en guitig, liet haar alderlei photographieën zien van leerling-danseresjes en paardrijdsters in costuum; van: Schöne Tridolin van Tickel Toe, en neuriede onderwijl een deuntje habonera, met verleidelijke halfstem... Greet stond verstijfd van bewondering en ontzag. Zij had de argelooze voorstellingen van het onbedorven volkskind, zoodra zij over tooneel en dans schuchter nadacht. Onder de sprookjesachtige tooverij van het pronkende avondlicht, onder de bekoring van het genietende publiek, bedwelmde zij zich aan het succes der artiesten. Zij zag zoo de vonken van het aâmbeeld stuiven! Ach, zij was heelemaal niet dom; integendeel, zij bleef bij de pinken. Greet wist al lang, dat er een heele-

[+]boel slechtigheid en gemeenigheid bestond in de wereld, maar als je op de tooneelplanken niet wou, dan gebeurde er toch niets. Dat klapte madammeke zoo lief-luchtig uit en zoo rustig, dat er geen woord tegen te strubbelen viel. De Belgische besmoesde ook moeder Ant met verleidelijk gekonkel. Haar dochter had nou juist den aanvalligen leeftijd... Zij was zoo rank en zoo rijzig, en zoo mooi van snoet,... een Salomé-figuurtje,... ze was zelve een ragtime en two-step... En zij zou goud verdienen!... Hier, in de armetierige Jordaan, onder dat kliekske menschen, bleef zij een reukeloos viooltje... Daar, in den vreemde, kon zij volop ontbloeien.. Hier, in dat kippenhok van een landje, liep alles mis. Alla!...

- Gade ge zien, madammeke?

Ant stemde half-weigerend in, benauwd en trotsch tegelijk, dat haar mooie en goedhartige Greet artieste ging worden. Maar ook de zestig pieken in de maand spraken een woordje mee. Ant popelde van bangheid, maar zij zag, bij weigering, het angstige oogenlichten van Greet... Het was dik in orde... Ach, wat speelde ze toch een valsch spiegelspel met haar geweten!

Toen was Greet naar Brussel vertrokken. Mooie Karel meesmuilde:

- 'n Grasig kluitje feur die slobberige Belse, ik snap de wortel,... moar ikke gooide je dochter lieferst onder 't hakmes of onder 'n fischskuit!

Karel dacht aan Corry's verleden in ‘Empire’ en ‘Nes’, met woede, smart en pijn.

In het begin kreeg Ant betooverende brieven van Greet. Alles was daar in België even heerlijk en mooi, en de menschen leken heel niet hebziek. Ze schenen compleet engelen van goedheid en inschikkelijkheid. En dan... de peerdjes, de ponnies en vosjes en merries,,.. waar zij als kind al óver-dol op was! Zij keuvelde hier met peerdjes van alderlei slag. Zij voedde veulentjes in de hand. Zij krauwde en zoende ze op hun kol. Dat deed Greet vroeger

+ Pieken: guldens. -

[+] ook, bij huzarenpaarden. Wist moeder nog? En dat zij beefde van vreugde, als zij in de verre wei een merrie of ruin hoorde hinniken? Nou had zij zelf een hitje, met oogen als van dof paarlmoer. Zij kuste het beestje als moeder Teuntje.

Greet beschreef breedvoerig, in gebrekkige verrukking, alles van de paarden, van het dansen, van haar dresseurs, voltigeurs en haar instructeurs... O, het vuurke laaide zoo helder! Daar had je nou de variété... dat was nou een-en-al plesant onder een troep artiesten... Het was compleet een roes; eeuwig vroolijkte... guns, al die komieken, nee... dat moest Ant zien, en Alie... ze zouden d'r eigen Ot-lachen. Soms knalde zweepslag na zweepslag... Maat allemachies, ze moest nog zooveel leeren en ze kon niet al te protekollig zijn... Ze was temee zoo stijf als een schaats...En gekke tuimels die ze deê... nee... als Wim het zag en Sien, zouden ze d'r uitschateren stillekens. Toch poekelde ze al een beetje Engeisch. Dat leerde zij van een Engelsche misse-juffrouw. En ze parlevinkte al Fransch ook, en altijd Vlaamsch. Dat nam ze over van een heel innemende chanteuse, die haar nou letterlijk in alles behulpzaam was... Nee, moeder moest niet denken dat zij op een kermis ronddrentelde... guns nee... effetief veel fijner! Nou deze week had ze een leelijke enkelzwelling, van een muggesteek... kon ze niet dansen... Was niemendalle!... Nou leerde ze teeërie bij een iepekriet van een wijfie.. Die vloekte en schold als een dronken stalmeester, awel... Het was zóó een taterende, hupsche peuter, zou Oom Karel zeggen, dat als je haar driemaal aankeek, zag je d'r pas voor het eerst!...

Ant genoot en voelde zich zalig verteederd. En nog later schreef Greet opnieuw; niet zoo gespannen meer van hartstocht en vervoering, maar toch nog om alle wroeging in Ant zoet te smoren. En ze keek gebluft, alsof haar het zevengesternte wierd gewezen.

Greet was nou effetief in het publieke circus aangeland. Ze werkte in tricot, al sprong ze nog niet door brandende hoepels... Eerst had zij zich doodgegeneerd!... Maar oele,

+ Teeërie: theorie. - Jepekriet: driftig, kwaadaardig vrouwtje. -

[+] zou Oom Karel zeggen... aan hangen wen je ook. Zij had niks als toer-repetities, iederen dag in fluweelen hansop. Zij speelde mee in koor-tusschenspel en -naspel, dat zoo ver klonk als schepelingen-gezang. Soms had zij wel heel zwaarmoedige buien. Vooral wanneer 't koper-muziek te keer gong. Dan wou zij moeder haar stem hooren en vader zien grinniken. Dan verlangde zij naar het geschreeuw, gekrijt, en de ruzie en het gesnater van thuis en van de heele Dwarsstraat. Nou juist deed ze mee in een liefde-pantomime. Ze was van boven tot onder pluim en bel. Ja, een pantemime... Dat was zooveel als een stomme komedie. Nog pas had haar een jongleerder bijna met een brandende toorts het hoofd geraakt. Effetief een ongeluk, schreef zij nadrukkelijk, al schrok ze zich stijf als een schoorsteenpijp van dien sjouwer zijn woede. Want zij verzweeg, dat de struische kerel het had gedaan uit jaloesie op een eersteinstructeur, die meer kans bij haar scheen te hebben dan hij. Gut, de Directeur had haar al zelf naar huis gebracht, en zij moest al eenige keeren in zijn logie komen kijken. Maar zij deê alsof haar schuitje vol liep, onnoozeltjes weg! Afgunstig dat ze waren,... mamsell Teutekooi of zoo-iets, een koorddanseres, had haar wel kunnen slaan! Maar moeder moest maar denken, dat als zij kwaad wierd, zij den duivel te glad af was! Zij had op tooneel al schijnklappen leeren geven... dân zou zij échte uitdeelen! Zij duikelde en sprong op den toon, dat Oom Karel er van zou juichen!...

Een poosje later volgden droeve ontgoochelingen. Het roompje leek er af! Nu eerst bleek het Greet, hoe het Belgische wijf, die sloerie, met haar over-vriendelijke en snoeperige kakelarijen, en haar schraapzot van een man met zijn verleidelijke voorspiegelingen, haar hadden meegelokt om haar blank gezicht en haar jong, lenig lichaam. Het wierd âl vleieriger, iederen dag:... nie mooi blondineke?... voor en na. Ach ja, zij leerde wel paardrijden en dansen en Bettiedoe-een-steppie,... maar Greet kreeg al gauw in de smiezen, dat zij nog meer was meegenomen voor relaties en voor

+ Sloerie: gemeen wijf. -

onderhoud van het Belse-paar zelf. Ze bliezen heet en koud uit één muil. Doch Greet woú niet verkwanseld worden. Ze konden háár niet lijmen! Zij haatte het eentonige huishoudelijke afsloofleven, maar diep-verachtelijk vond zij een hoerenbestaan. Toen zij ging, wist zij niet veel van een blanke-slavinnen-handel; wel van allerlei gemeenigheid. Maar hier ging zij zich razend verzetten, met al haar duivelsche heftigheid. Zoo vreeselijk-fel en bijtend-afwerend trad zij soms op, dat de loszinnige kerels eerbied kregen voor de jonge Hollandsche deern, die, al was zij nog zoo fijntjes en slank, knokte gelijk een woelige matroos. Zij liet zich niet tokkelend opkweeken en niet gelaten werven. Hoe spilzuchtig de koppelaarster haar ook naar wijn en bals lokte, Greet maakte van alles spotsnerpend en in bezinning gebruik en liet zich toch niet overrompelen. Vooral van een mooien Italiaan met gloedzwart haar, een paardrijder uit een anderen troep, genoot zij ridderlijke bescherming. Zij hield dol van zijn vuurkooltjes-oogen en zijn woeste vertelselkens. D'oogen van dien rijder glommen rood en goud dooréén en zij schaamde zich altijd een mik, als hij bemerkte hoe zij die lampjes monsterde. Maar toen ook híj zijn verliefde buien niet meer kon beheerschen, glipte zij uit zijn handen weg en speelde zij maandenlang schuilhoekje voor hem. Nu hoorde zij leelijke geruchten van dezen ridderschuimer; dat hij een maagdenschenner was en een uitgeslepen liefkoozer. Nou eerst had ze er de snuf van. Neen, Greet wou en kón niet de hoer spelen. Zijde gij zot!... Zij dacht in den vreemde nog altijd heel sentimenteel aan moeder Ant, aan de zusters en broertjes, en zelfs haar sluikschen vader zag zij dreigend vóór zich, als hij een sluis leî. Haperend zei Greet 's nachts weer catechisatie-lessen op. En zij herinnerde zich heele stukken uit Psalmen: De Heer is mijn Herder, mij zal niets ontbreken... Al ging ik ook in een dal met schaduwen des doods, ik zou geen kwaad vreezen...

Het zong al dringender en vromer in Greet: Bewaar mijne ziel en red mij... Laat mij niet beschaamd worden want ik betrouw op U...

+

Vooral die Psalm 25 kende zij goed en zij hing aan de heilige woorden met heel haar trillende en beangstigde meisjesziel, in de eenzaamheid waarin dit geluk doorzijpelde.

Op een dag liep zij tegen een geweldenaar op, een Antwerpschen bokser, een ruwen liefdoener. Zij had thuis nimmer van haar worstelingen en van haar zelfhandhavingen gerept. Ook van haar val wilde zij nu niets schrijven. Het was ook eigenlijk geen val; het was liefde. Alles was immers zoo gek door-elkaar-heengekronkeld. Want zij hield wel van den reus en hij wou ook niets gemeens met haar, zooals al die andere ploerten en ronkende vrijers. Integendeel, hij was doljaloersch en hij deed haar schimpswijze alderlei verwijten. Zij mocht niet meer dansen en rijden. Niemand mocht haar zelfs met een blik naken; trok hij krom als een waterwilg van uitzinnige drift. Door hém waagden de Belsen en hun misdadig hulp-gebroed, geen aanval meer op haar. Jammer, hij was een wrokkende, woeste vechtnatuur; een salamander. Hij kon niet bestaan zonder te rikkerakken en te vernielen. Hij was een ijselijke trommelslager, die veel van haar hield, doch haar bijtijden, in vlagen, afzichtelijk en met geweld toetakelde. De ergste ellende was bij hem het fanatiek gokken. Den ganschen dag roerde hij den elleboog. In één week tijd was hij er tweemaal op en tweemaal weer onder. Dân ontving zij een heel knorhanenmaal te verslinden, dân armelijk, alleen wateren brood. Een gebbetje! Greet kreeg hevignerveuze lachbuien en geheel onverklaard wierd zij overvallen vaak door een idiote uitgelatenheid. Alles leek haar doolhof, slingergang achter slingergang en het leven één groot, bang en donker gewoel. Zerpe tranen biggelden haar tengere wangen af. En toch kapte zij zich wel tienmaal per dag; al grilliger, al maller. Haar uitgeslepen gezellinnen lachten Greet uit. Waarom deed zij toch zoo aanhalig, als zij geen ander begunstigde dan dien bruut, dien klauwenleeuw? Was het nog immer oost en troost, of moest ze ook al de rat aan het spek helpen?

Greet gebruikte meer en meer Vlaamsche en Fransche woor-

+ Elleboog roeren: dobbelen. -

[+]den in haar brieven en haar moeder, in nauw te ontcijferen kattebelletjes, verweet haar schertsend dat zij het heele Jordaansch scheen afgeleerd voor dat gekke knikkerspel van woorden waar je geen sjoege van kreeg.

Haar bokser belette haar telkens naar haar ouders in Amsterdam terug te gaan. Hij dreigde met een mes zoo groot als een slakkenspit.

Eindelijk besloot Greet, ijzervast, al kwamen schout en schepenen er bij te pas en al gebeurde er wât wilde:

- Ik gâ!

Toen schrok de bokser van haar dolle onstuimigheid terug en Greet ging, zonder om te zien.

Toch durfde Greet zoete moêr Ant geen woord van haar gevangenschap te reppen. Van ontvluchten was geen sprake. Want die Antwerpsche kanonnier zou haar toch overal achterna jagen, al kwam de hel er door in oproer. Er was maar één in Amsterdam, wien zij over haar angst en haar slavernij waagde te spreken: Mooie Karel, haar vermetele oom. En die had haar niet eens verwelkomd. Natuurlijk, de palingmarkt of de zuip-herbergen waren hem meer aan gelegen dan haar geweeklaag. En de volte en engte van den Zeedijk! Haar zorgelijke moeder Ant, - hoe pijnlijk-kreupel sleepte zij haar been! - had den ganschen avond al geprutteld, dat zij zoo veranderd was. Geen wonder! Gerijpt van kind tot vrouw en al mat van zinnen. Greet voelde zichzelf zoo ernstig, zoo schrikkelijk, schrikkelijk ernstig! Ach, als het eens rozen ging sneeuwen, ook voor haar!

+ Sjoege: begrip. -

+

Vijfde hoofdstuk.

I.

In het Buiten-Brouwerstraatje, vlak bij de woeling en wemeling van Haarlemmerdijk-buurt, had Frans Poort voor een glimmend mattenkloppertje, een billijk burgerkosthuis opgedoken.

‘De Bloeiende Korenaâr’, scheefgezakt rabat, leek wel een sluiksche schimpnaam. Een perzikpit, zoo grauw keek de gevel. Maar zindelijk blonk alles hem tegen. Hij stak zijn luifel onder elf slapers en garsterige uit-den-potbikkers. De kostvrouw, in haar lichtblauwen onderrok, kon nog net één rabaut herbergen, dan was zij ‘uitverkocht’, lachte zij luid. Kostvrouw lachte altijd schel en scheurend. Met negen goosers in één vertrek maffen,... neen, daar bedankte Frans feestelijk voor; was te opééngedrongen en te beklonterd. Dan liever het kleinste zolderhokje boven, waar je ten minste alleen kon droomen van je eigenste schoone Suzanna! Nog drie à vier maanden, nijpend en vinnig uitgeteld, kon Frans rondscharrelen. Alleen mafgast of alleen kostganger, om het even... na een honderd dagen zou hij rutje zijn.

Een poos lang had Frans Poort, ná zijn zwaar fabrieksbeulen en bedel-zwerven in verliezend Duitschland, in Den

+ Mattenkloppertje: tienguldenstukje. - Luifel: neus. -

[+] Haag gewoond en er gewerkt als boekbinder; een vak, in het gevang half geleerd. Hij doorleefde er vreê; late zon op zeilen van een geluksbootje...

Toch bleef argwaan zijn opgejaagd bestaan. Hij had vóór den Haagschen tijd en vóór het buitenlandsche zwerven, in Leeuwarden heit jantjes achter den rug: kraak met braak toch zonder verschut. Nou wilde hij een beetje uitblazen, zijn fatsoen houden en het koper niet... d'r hoofies in mekaar timmeren. Hier, in bruisend Mokum, zou hij doodgewoon gaan peezen, als hij het althans voor mekaar kon boksen.

Frans Poort had eenige keeren op Amstelveen en vijf jaar in Leeuwarden gezeten, allerellendigst en telkens uitgemergeld! Hij rilde van de cel. Het woord ‘gevang’ reeds bracht een angst-bezetenheid in Frans. De gedachte aan de-luchtvan-het-gesticht, veroorzaakte al ademnood in zijn longen. Er was niets weerzinwekkendere voor hem dan het Tuchthuis. De wreedste boosdoener wierd door tuchthuis-straf nog altijd in wreedheid overtroffen, gromde Frans Poort.

Zichzelf vroeg hij vaak af: was er wel ooit mengelmoeziger natuur denkbaar dan zijn aard en liep er één schepsel rond met geschifter knar dan hij? Al van heel jong kind herinnerde Frans zich zijn vreemde, rustelooze overgevoeligheid en gejaagdheid; zijn pervers-verholen en toch drieste, soms blinde brutaliteit. Iets stelen, iets wegkapen van een ander, was Frans altijd een bedwelmend genot, een groote hartstocht geweest; bracht een zalige geestverwarring in hem. De angstige, hartbonzende geluksschok in de plan-voorbereiding, het plotseling-zijn-eigen-wezen-overrompelende van de koortsige daad, het zoete zich toeëigenen en bezitten daarna,... hij kende geen opwindender vreugde. Op school reeds leek het rookend te beginnen, al wierden dan ook zijn ganneverijtjes gestoord door hachelijke jongens-ondernemingen en al spatten anderen zijn toch reeds bemorst blazoen kwaadwillig voller. Leeren kon Fransje perfekt, verklaarden al de meesters. Maar hij zwierf met zijn phantastische leugens en melancholische droomerijen, in volle overgegevenheid, eeuwig

+ Heit jantjes: vijf jaar. - Kraak zonder verschut: inbraak zonder betrapping. - Koper: politie-agenten. - Peezen: hard werken. - Geschifter knar: gekkeren kop. - Ganneverijtjes: kleine diefstallen. -

[+] en altijd van de lessen weg. Fransje wou eigenlijk in niets een uitblinker wezen, al lokten zij hem ook met doozen vol biesjesdeeg. Het droge, nare leeren groef hem wee van binnen. Alleen boeken, avonturen-boeken en spannende rooversverhalen, dié waren Frans nooit te veel, en ook zware, dikke, sentimenteele romans ontroerden en schokten hem diep en wanhopig. Hij had zich half-doodgepiemeld bij Malot'. ‘Alleen op de wereld’. Schoenen en voeten had die schrijver hem gegeven met zijn verhaal. Fransje aanbad figuren als Vitalis, Remy, Zerbino, Capi... en toch wou hij hondenslager worden! Och, die dooje allemans-sommen huppelden wel vanzelf door elkaar heen, maar de wereld rondwielen zonder spaander, de lefgoosers en hun mastvlag achterna,... dât was je ware. Stilletjes, in den roodbeschenen avond, kroop Frans naar Robinson Crusoë toe op zijn eenzame eiland. De meester wilde altijd hooren, pal voor de klas, hoe hij, Frans Poort, zich dien stik-armen Robinson, met eigen phantastische omwerkingen en avontuurlijke bijvoegingen voorstelde. Was altijd mondkost voor hem geweest: met zijn heel wezen te verzinken in een vreemde verbeeldingswereld. Dan begon hij geestdriftig te poekelen tot de kinderen verstomd in de bank bleven luisteren; zoo een vaart joeg er door zijn woorden heen. Fransje vervloekte de zuur-riekende, vochtige kalkmuren der leer-lokalen. Hij wierd er gammel en bleekzuchtig van in zijn arbeidsschuwheid. Dat beet hij zijn achterafsche ouders ieder uur in het oor. Hij kon geen rust vinden in zijn zitterik, ook niet bij den grutten-erwtenteller. Eeuwig begeerde hij op stap te gaan, met een paardenviller of een raddraaier, een goochelaar of potsenmaker,... hem om het even!

- Bid God den Vader in den naam...
- Jawel Dominee,... onderbrak hij mildelijk als een spotschalk,... een strop!...

En hij rende weg.

Fransje liét onbelangzuchtig preeken. Zorgeloos zwerven, alleen zwerven wou hij, op avontuur, in opwinding. Dan ademde Fransje eerst vrij en onbeklemd. Dan beet hij zoo

+ Biesjesdeeg: sinterklaasjes. - Gepiemeld: gehuild. - Spaander: cent. - Lefgoosers: brutale kerels. - Poekelen: spreken. - Zitterik: achterdeel. -

[+] gulzig in den worm als een baars. Hij wou vreemde tronies zien in vreemde landen en als een woesteling helpen Indianen scalpeeren dat het bloed rondspatte! Wél een beetje griezelig, maar toch écht. Als knaapje spijbelde Frans roekeloos en met gevaarlijke faam. Geen zijner wilszwakkere makkers had iets in te brengen. Hij floot de deur toe. Niemand anders. Onder nerveuze en onstandvastige bedilzucht, rookte hij cigaret op cigaret, die hij kocht of wegstal. Dat was geen krukkendans! Woest knokken deed Fransje het alderliefst, vooral tegen de pietschoppers, de kale sinjeurs van de eerste-klasseschoolen. Onder een storm van drift joeg hij de bange sleurheertjes óp en bombardeerde de vluchtende troepjes met scherp-afgebrokkelde straatkeien. Hoe grooter de slungels waren, tegen wie Fransje vechten mocht, hoe stouter en wraakgieriger hij de spits bood. Aanvoerder en wegwijzer wierd hij van den troep, zonder zelfoverschatting. Soms porde hij zijn eigen knokpassie zoo tot waanzinnige giftigheid op, dat hij in zenuw-onmacht viel. Als een dolle, teugelloos, rende hij dan den volgenden middag op de ‘kale neten’ af en hij zou ze, zonder wroeging tóén, met daaien doodgesmeten hebben, eenmaal blind in toorn losgelaaid.

Al heel jong kaapte Fransje thuis alles weg wat hij, zonder te hachelijk gevaar, tusschen zijn tengere grijpers krijgen kon. Hij verafschuwde trammelan en tragisch gebler om zijn slechtheid en verdorvenheid. Dat bestelwerk kon hij niet luchten! Het leegsnoepen van alle eetkasten was een flauwiteitje geworden, een gebbetje zonder zin. Hij begon geld uit de kleeren te zeeveren en ánderen te beschuldigen. Vooral in het kwanselen bleek hij behendig en toegespitst virtuoos. Heftige en smadelijke tuchtiging van zijn zwakken vader, vinnige afranseling van zijn moeder brachten geen bezinning; lieten alleen stille wraakzucht ontbloeien in het dompe brein en de vernederde ziel.

Frans' vader, een schrijnwerker, liberaal van gedachten, - al gingen zijn kinderen door moeder's wil op een Christelijke school, - had in hopelooze mismoedigheid alles ge-

+ Daaien: keisteenen. - Trammelan: lawaai. - Gebbetje: geintje. - Zeeveren: stelen. -

[+]probeerd om den verstoken morslap tot inkeer te brengen,... het bleef boter aan de galg gesmeerd. Fransje zag zijn moeder ingebukt schreien en snikken... hij bleef kil, onbewogen, sarrend-onverschillig, en soms zelfs schonken haar smart en stuipschokkende schaamte-pijn, hem een giftige verlustiging. Hij zag zijn vaders gelaat doorgroefd van zorg en kommer om hém, rekel,... en feller dan ooit nam hij zich voor, listig en ongebreideld te liegen, herrie te trappen en stukjes te draaien. Hij aanbad het verdoemelijke van de leugen en den duizelenden waan die zijn innerlijk er mee schiep. Het liefst spijbelde Fransje in eenzaamheid, heerlijk stil-verhit op het avontuurlijke gebeuren dat komen ging. Met een dun, lang stokje in de hand ging hij op den Buitenkant strooplikken. Zooveel, dat het smijdige zoet hem begon te zuren in de walgende maag. Toch beef hij phantastisch-wilde avonturen uitpeinzen. Een ander keer weer, kaapte Fransje een schep uit een stal en slenterde hij den Amstel langs, en sloop hij boerderijen op. Eerst koekeloeren of er een latkip ergens rondkuierde. Dan maakte hij zich wieberig als een vlieg voor een hondenmuil. Eindelijk, zonder stoornis het boerenerf op; melk slorpen en bleekgoed gannefen. En dan op een andere boerderij, argeloos, dood-nuchter, wat visch-aas opgraven uit de aarde. En toch zeer ontroerd. Want Frans dacht toen altijd, dat hij door zoo kwansuis naar wormen te graven, toch wel eens een verborgen schat kon ontdekken. Daar had hij met hatelijke afgunst immers al zooveel over gelezen: graven onder heel vroegen, koelen morgenwind, of 's nachts, in maneschijn, of bij hellen weerlichtgloed, als de aarde te branden scheen... En waar de schat lei, daar kronkelden helblauwe vlammen uit den grond.

Het schaamteloos stelen en snel wegkapen was hem al tot gewoonte geworden. Als hij toevallig thuis, bij familie, bij kennissen, op school geld zag liggen,... zijn lenige grijpelingen begonnen te jeuken en eer hij het zelf besefte, broeiden de duiten al in zijn donkeren broekzak. Zoo stal Fransje de eerste gouden ketting bij zijn tante, een tanige weduwe;

+ Latkip: politieagent. - Wieberig: uit de voeten. - Gannefen: stelen. - Grijpelingen: vingers. -

[+] een kedin, leb wijfje, innig-vergevensgezind tegenover al zijn kwellende gemeenheden. Doch Fransje, verstokt en harteloos, ook trotsch op zijn durf, met kwaadaardige, donkere en heet-begeerige oogen beloerend wat hij bemachtigen kon, spotte onbeschoft nog met haar zielige onderworpenheid. Bij 'Oome Jan', bang, gejaagd en toch bevend van genot en emotie, veel heviger geroerd door de daad dan hijzelf verwachtte, beleende hij met beklemde stem, de zware gouden ketting. Even, in een schaduw, zag hij de lieve, zachtzinnige en onbeschutte tante versuft staan in haar aardappelenhandeltje. Zij mijmerde en piekerde, waar zij die ketting toch kon hebben weggeborgen! En de klantjes van de Frans Halsstraat hielp zij schuw en gedachteloos. Maar tegelijk gierde Fransje van geluk, toen hij vier knaken in de zweetende en trillende handen klemde. Och, die kwijllap van een tante zou d'r eigen wel redden....

Met de vier achterwielen kon hij nu voor goed de wijde wereld intrekken, vreesloos, vrij en onbekommerd. Hij trilde van zaligheids-gevoel.

In een roezig en zinnen-verwarrend geluk, in een vage, bange bedwelming, nam Fransje van eigen bewaarde centen de tram naar Haarlem. Het was midzomer. De stad, nabij het Hout, geurde als parkbloemen en de geweldige zon zengde overal goud en bezwijmende hette af. Er bleef een zenuwachtig vreugde-gedrang in zijn binnenste, en toch leek zijn blijdschap onstilbaar. De roes-verrukking eindigde maar niet. En dat niet-ophouden juist, mengde schuwheid en onbestemde vrees door zijn duizelig genot.

Hij doorzwierf de tuinstad, heet en blakerfel. Zijn gaan en zijn staan, zijn zitten op parkbanken en zijn hangen over brugleuningen,.... het was alles even heerlijk-doelloos door het angstige, knagend-gejaagde van zijn diefstal-daad heen. De dwanggedachte overrompelde hem: als je nou eens gesnapt wordt, dravertje?... Een wreed, hard en woedend gevoel kroop in hem op: dan lieg ik er op los! Hij verzon onder het slenteren nu vast ingewikkelde en listige

+ Leb: lief. - Knaken en achterwielen: rijksdaalders. -

[+] leugens, zoo sluw en ondersteboven van waarheid, dat hij er zelf om begon te grinniken in zijn kuierend eentje. Toch durfde hij nauwelijks zijn vier knaken uit de brandende en bevende knelvuist te verlossen.

Eindelijk begon zijn tong dor uit te drogen onder zijn ziek gehemelte. Een weeë leegte rommelde door zijn maag en kneep er hongerpijn in. Och, hoe nieuw en geheel onbekend was hem de stad. Juist het totaal-vreemde ontroerde Fransje en sleepte zijn gansche, toch omsluierde kinderaandacht mee. Plots, in een achteraf-zijstraatje, ontwaarde hij een volks-koffiehuis. Het twaalfjarige ventje stapte parmantig naar binnen. Onbeschroomd vroeg hij den manachter-de-toonbank om een glas melk en een broodje-metkaas. De kerel begluurde hem argwanend. Een vreemd uur,... bedacht de man. Er was ook iets grilligs en wild-verwezens over het heele verwonderd-kijkende kereltje. Intusschen vroeg Fransje zich in kemmerlijke ontstemming af: zou Robinson ook een broodje-met-kaas besteld hebben, vóór zijn vlucht?

Doordringender en nijpender keek de malle kastelein hem aan. Zag hij er dan uit als een mottig bedelaars-jochie, zoo een vervuild vagebondje dat met een orgeltje de straten afslentert? Plots wonk hem de man-achter-de-toonbank kort-geheimzinnig. Een schrik greep zijn bevend hart saâm. Hij mocht zich een half uur lang niet roeren. Onverhoeds zag opgeblazen Fransje twee pootige mannetjesputters op zijn plaats aankoersen. Begoochelend-snel, ondanks een vreemde omneveling van gebeuren, rook Fransje dat het russen waren: sluiksche gang en geheimzinnige, stugge schouders. Hij dacht eigenlijk dat alle menschen van Haarlem hem begluurden. Inwendige gejaagdheid en onrust begonnen mishagend te kwellen. Hij moest zonder omwegen zijn naam zeggen en waar hij woonde in Amsterdam. Hij verloor zijn zelfbedwang en stotterde met haperende stem. Tegenover dié schepsels hielp geen koppige dwarsdrijverij. Hij moest mee. Niet de minste innerlijke vrees voelde Fransje en

+ Russen: rechercheurs. -

[+] toch beefden zijn knieën hevig. Allerlei lui op den weg, bekeken den jongen schuw-nieuwsgierig. Toch zwol Frans van trots dat hij in een vreemde stad zooveel bekijks verwekte. IJdelheid straalde zijn donker-helle oogen uit. Inéén doorschoot hem een benauwende angst-gedachte: het lommerd-briefje. Het papiertje zat nog smoezelig-gekreukt in zijn zak. Dat moest, moést hij loozen. De russen brachten hem naar een politie-bureau. Het moést zijn zak uit, vóór ze hem onderzochten. Ay, daar had hij het vast. Het móést weg, anders kon hij niet liegen en ontkennen. Heel sluw en zachtkens het nu den zak uitgefrommeld en tot een onooglijk propje saâmgewrongen,... tjoep, daar lei het!... Goddank, hij was het kwijt.

Maar Fransje had misgerekend. Achter de twee wezen liep nóg een rechercheur. Die had onmiddellijk het vuilgefrommeld propke opgeraapt. Zuur!

Toen wierd Fransje zorgeloos en brutaal; schimpte en siste hij tusschen de tanden.

Laat, in den al donkerenden avond, - de lucht boven de vreemde stadsparken scheen nog bloedrood, - pakte een rechercheur hem valsch-geniepig bij het nekvelletje en duwde hem voort, op den trein naar Mokum. In Amsterdam, - nóg plaagde hem Robinson's vlucht, ondanks den vreeselijken tongbeet dien hij zichzelf in woede had gegeven, - wierd hij aan een groot politie-bureau afgeleverd. Hij bleef stom; zweeg tartend op al wat ze hem vroegen. Alles haalde de brigadier zijn zakken uit. Toen beval de commissaris dat Frans' vader moest worden gehaald. Een brok schoot Fransje de keel in. Even, onder worsteling van schaamte en twijfel, een scheurende huil-kreet, maar dadelijk gesmoord in trotsche minachting tegen allen dwang. Zwaarmoedige vader kwam in, gebogen, grauw van schrik om zijn diefachtigen jongen. Hij stond onder de stil-brandende lamp. De hyper-actieve commissaris vroeg hem wat en hij antwoordde bedeesd, gebroken. Zijn stem beefde en weende half. Proces verbaal was gemaakt. Frans bleef stokstijf staan, dreigend, brutaal,

+ Wezen: rechercheurs. -

eigenzinnig en diep gekrenkt. De commissaris preekte saai en gluurde loensch naar vader en zoon. Frans zou den geniepigen vent wel een maagstomp hebben willen geven! Zenuwachtig deed de kerel niets anders dan het zweet van zijn onderkin afvegen en somber dreigen met een Observatiehuis of Tuchtschool.

Eindelijk kon Fransje met zijn vader mee naar huis gaan. Onder den groezelen lampeschijn zag hij het gezicht van vader Poort aldoor blauwig-grauw en zielsbedroefd. Had hij, zoon, dan zoo een halsmisdaad begaan? Weer voelde Fransje zich lichtelijk de keel toegeschroefd en doodsbleek worden in ademnood. Hij stapte mee nu, akelig en stil. Vader sprak geen verwijt en geen klacht uit. Alleen zijn prangende en zuchtende borst kermde zacht van binnen. Frans vloekte in zichzelf,... al voelde hij zich heel veilig in de duisternis.

Tantelief, de goedhartige, had dadelijk het zaakje smeekelijk bij de politie gesmoord. Die kwijllap!... schimpte Fransje boosaardig, met schuimspeeksel op den mond.

In de dagen erna, las Frans angstwekkend veel. Vooral detectieven-verhalen. Zijn helden, Wilson, Nick Carter, Lord Lister, schitterden in een over-gloeienden luister of vochten als oude helden, tusschen donder en wervelwinden. Hij zwelgde in den schoonen schijn der misdaden-heroïek. Frans kon geen woorden vinden om te vertellen hoe onuitsprekelijk hevig hij genoot van ondergang en verwoestingen. En vreemd voor hemzelf:... in de boékjes koos Frans altijd partij voor de detectieven en verachtte hij de lage listen en moord-geweldenarijen der booswichten. Hij schold op hun zelfzucht, hun valsche kribbebijterij en hun afzichtelijke tronies. Doch buiten de boekjes schaarde hij zich aan den kant der boeven en roovers.

Frans voelde zich rijper opgroeien tot de duistere misdaad. Het slechte lokte hem met duivelsche kracht. Al dadelijk begon hij buurtjongens te drillen, af te richten en

[+] te overheerschen. Hij verblufte door zijn durf, zijn vecht moed, zijn waaghalzerij en zijn brutaal, comedianterig spelvertoon. De belabberde knullen van de straat schudde hij uit hun vadsigen dommel. Hij kon zoo wreed kijken en zoo meedoogenloos vloeken en schimpen, dat ze beefden voor Frans' bedreigingen en gewelddadigheden. Hij handelde en strafte, maar pochte nooit. In de buurt liet hij ze kleine dieverijtjes opknappen en alderlei schandstreken uithalen. Zwijntjes zeeveren en zelf dravertjes peezen was onaanzienlijk, eigenlijk minderwaardig werk. Frans sprak vermetel alleen dieventaal, en hij leerde zijn makkers al de gap-teekens en heel het stelsel der verdekte seintjes-geverij. Hij leerde ze, met gedempte stem, hoe met cape en wijde jas om, makkelijk te pikken viel aan drukke stalletjes en in winkels. Het snelgrepige lâ-lichten wierd met aanlokkelijke liefhebberij beoefend. Soms kon Frans, geheel verdiept, dagen en weken lang een plannetje uitspinnen, om ergens een ‘goeden’ ezel te piepen. Hij verkende en loerde in strakke volharding, met Jobsgeduld. Vooral een drogist in de buurt wierd paf slachtoffer, zonder dat de louw-toffe knul het merkte. O, de dolle en tierende vreugde der bent, als er niets van het trieste lâ-lichten was uitgelekt! Zij improviseerden schimpliedjes op den zwaarlijvigen drogist, op zijn vrouw en kinderen. Zij tartten in hitsende opstandigheid de prinsemerei, die toch de misdadige rekels bespionneerde. Frans had voor de koenste knapen van het kleine dievenbendetje, eenige oude en caduke pistolen gekocht op de markten. Met beangstigend gezag wapende hij zijn dwaas bendetje. En toch, een volgenden dag begreep hij van zijn overgevoelige en verwarringstichtende dubbelnatuur geen snars. Want plots, heel laat in den avond, floot hij met noodalarm zijn ‘mannen’ bijéén. De stoutmoedigsten trok hij naar voren. Hij wapende ze zwijgend en tegenover de naar-honk-terugkeerenden bleef hij een-en-al fluisterende geheimzinnigheid. Gewapend met hun defecte pistooltjes, slopen zij dan van stoep tot stoep de stille grachten langs, om te zien of zij ook inbrekers konden

+ Zwijntjes zeeveren: fietsen stelen. - Dravertjes peezen: eveneens: etsen rooven. - Pikken: stelen. - Ezelpiepen: uit geldlade grijpen. - Prinsemerei: politie. -

[+] betrappen of moordenaars verhinderen zware misdaden te begaan. Dat was, in een opwelling, zoo edel en onbaatzuchtig en zoo bedwelmend-avontuurlijk. Wanneer Frans dan achter lichtende gordijnen, vreemde schaduwen zag heen en weer bewegen, gaf hij het schriksein:

- Sta!

Het vreemde schimmenspel op het beschenen gordijn wierd met felle aandacht gevolgd en met loerend katten-geduld bewaakt. Frans en zijn makkers bleven verdekt opgesteld. Zij voelden zich van een verpletterende gewichtigheid. Urenlang roereloos en sprakeloos, bleven zij in hinderlaag uitknijsen. Frans bezielde en bezwoer de bende met heviggeheimzinnige stilte-gebaren en schuwe toefluistering, heel schichtig. Hij had de heilige overtuiging, dat straks krijtend om hulp zou worden geroepen. Frans verdeelde de plaatsen zijner 'mannen' reeds. Het eerst zou hij toespringen, desnoods door de ruiten binnendringen. Als er moord... moord!... wierd uitgegalmd, dan moesten ook de vier achterblijvers verschijnen met de blaffers in de klavieren...

De redders wachtten, wachtten... Eén schim ontknelde zijn boordje van den hals, een andere liet de pantalon zakken...

Toch, in zulk een koortsig-overspannen avonturendrang, in zulk een ziekelijk-opgezweept verbeeldingsleven, had het bestaan voor Fransje Poort alleen beteekenis en bekoring. Want op andere dagen weer stond hij met zijn bendetje, vol opgekropte plannen, vermomd zoo goed en zoo kwaad als het ging, te wachten op instoomende treinen. In de krioelende volte der perrons, klonken zijn geheime alarmkreten alleen verstaanbaar voor de knapen. In den menschendrom die jachtig naar de uitgangen dreef, loerden Frans en zijn makkers op verdachte individuën. Urenlang bleven zij temidden der wemelende massa besluiteloos vertoeven. Kreeg Frans er eindelijk een in de gaten en achtte hij impulsief zijn verdenking gegrond, dan floot hij zijn scheurend alarm door lucht,

+ Uitknijsen: uitkijken. - Blaffers (eigenlijk plaffers of ploffers): pistolen. - Klavieren: handen. -

[+] smook-stoom en walm. Twee stooten beteekende: een gevaarlijk sujet; vier stooten: een kerel met een koffer, volg mij. Dan sprongen zij omzichtelijk van verschillende perronpunten bijéén.

Met hartstocht en brandende begeerte tot ontmaskeren geschiedde dit verdwaasde kinderspel in pijnigenden grootemannen-ernst. Want, zoo redeneerde Frans, hij had de oogen van den verdachte verraderlijk zien glinsteren. Die teerkoker gaf een luchtje af; die ging achter kruisen en vanen. Hij had zijn benard kijken en gluren gepeild. Het was een hachelijk sujet! Nu kon het gaan klinken op de timmerwerf.

Frans zweepte zichzelf in geestdrift en overspanning op en met smonselend-fluisterende inlichtingen en geheimzinnige sluipgebaren, suggereerde hij zijn medeplichtigen en schonk hun een ontstellende zekerheid: dát was er een! In dien grooten koffer zou wel een aan-stukjes-gesneden lijk kunnen opgeborgen liggen. Frans en zijn zwarte ridderbende volgden den koffer-man-misdadiger tot zijn woôn, zijn hotel, zijn pension, om het even. Stond den volgenden morgen in de flik, dat iemand vermoord was of plotseling verdwenen, dan schoten zij, Frans en de bende, ongevraagd naar voren, renden zij regelrecht op huis, hotel of pension van den verdachte aan... en de ontmaskering van den schurk-met-het-stukgesneden-lijk zou het stouthartige werk geweest zijn van Frans-met-de-bende.....

II.

Toen Frans van school moest, wierd hij op een vaal kantoor weggestopt. Hij kwam terecht in een groot, vochtdonker, getralied magazijn van sponsen en zeemleeren lappen. Fransfkreeg lichten arbeid en wat boodschappen te doen. Wat was er nu gods-ter-wereld te phantaseeren tusschen gaterige sponsen en zeemleer? Nagenoeg niets. Hier leken alle naden gepekt. Toch waardeerden ‘collega's’ zijn vlug begrip en zijn bij-de-hande-manier van opdrachten uitvoeren. Maar

+ Flik: courant. -

[+] Frans gaapte zich de kaken los van verveling. Drie maanden later wierd hij weggestuurd. Heele bladen postzegels had hij ontvreemd en aan een klein winkeliertje bij hem in de buurt, onder linke oogknipperijtjes, tegen ‘verminderden prijs’ op het wambuis gespeld.

Op een ander magazijn aangeland, ging Frans al na vier weken verblijf, door een hysterische nieuwsgierigheid opgejaagd en geplaagd, den patroon in zijn privé-kantoor afleggen. Nu geen gewin meer uit kleine bedriegelijke rekenfoutjes. Nu... het grootere! Frans beloerde met oversluwe behoedzaamheid den argeloozen patroon als hij de brandkast op het letterslot stelde en afsloot. Het begon al te gisten van brandend vóórgenot in Frans: waarlijk... hij liep tegen een mooi dingetje op. De val moest rijp gemaakt. 's Nachts, klaar wakker van wilde spanning en emotie, vroeg hij zichzelf wel af: wat moest er van hem worden als hij gesnapt wierd? Deerde geen sprankje! Hoe zou vader zijn? Deerde niet!... Het heete geheim van het letterslot,... daarin ging hij teloor, zalig. Ja, maar hij was een misdadige ziel; al zijn vermetelheid en achteloosheid leken maar schijn! Een angst, donker en giftig, doorsidderde heel zijn wezen. Zou hij misschien krankzinnig worden? Al deed hij alles nog zoo kloek, bedachtzaam, bezonnen en in koelen bloede,... toch kon hij gek blijken. Maar het lok-geheim van het glanzende letterslot, dat tartte!

Op den dag bleef Frans tergend-kalm en uitgeslepen. Het was in hem, diep-innerlijk, één hijgend genieten en berekenen van kansen en tegenkansen. Niets beklemmend-heerlijkers dan het gestaâg afspionneeren.

Op een dag was Frans geheel alleen op kantoor. Ze sprong op hem, de begeerte-gedachte: straks probeer je! De muren schenen plots op hem aan te dansen.... IJselijk-benauwd omperste een angst zijn keel. Tegelijk begon er heel uit de diepte van zijn herinnering een spotliedje in hem te zingen op den moord van Raamsdonk, waarover hij zijn vader en zijn oudsten broer altijd met zooveel schrik in de oogen, had hooren spreken. Hij zong, zoowaar... hij zong, miracu-

+ Linke: slimme. - Afleggen: bespionneeren. - Mooi dingetje: goed zaakje. - De val rijp gemaakt: de inbraak overlegd. -

[+]leuselijk! Alle beklemming was plots van hem afgevallen. Een echte pinose-jongen woelde in hem, koel onder alle grillige stemmings-wisselingen. Nu voelde Frans zijn onverschilligheid als iets onopgesmukt-achteloos. Niets deerde hem meer. Hij draaide en frunnikte... en het lukte. De kast gaapte wijd open. Een dolle vreugdekreet smoorde hij in de holte van zijn mond. Uit een geldzakje greep hij vijf pieken; meer niet. De cijfers peuterde hij weer op hun plaats. Nu kon hij gauw terugkeeren. De brandkast, indien de baas zonder argwaan bleef en niet van letters verwisselde, zou zijn vriendje worden: voor cigaretten, voor kleeren, voor snoeperijen. Hij zag in de verte, op de kim, niets dan spitse torentjes dansen... Een vreemd genot... De horizon riep hem.

Een tijd ging alles goed, al mopperde de patroon verstrooid en loerde hij soms wantrouwend rond.

Tót Frans op een middag geschaakt wierd. Hij huilde niet en vroeg geen vergiffenis. De patroon dacht misschien, dat hij in smartelijke benauwing hem te voet zou vallen. Haha!... Hij zou den kerel wel in het gezicht hebben willen spuwen, opgekropt van woede en onderdrukten angst. De politie kwam en Frans vertrok als een hoonend-gekrenkte. De Officier, eindelijk in wanhoop besluitend, bracht den misdadig-minderjarige onder beheer van Pro Juventute, die altijd schuwe fluisterijtjes had met een ambtenaar van de kinderwetten.

Nooit had Frans hartelijker en braver heilmensch ontmoet dan den leidingsman van Pro Juventute. Tweemaal per week moest hij een heelen avond bij hem komen doorbrengen. De man putte zich uit in gezellige bedenksels, om Frans te boeien. Hier woelde de menschelijke goedheid. Pro liet hem zelfs rooken, grappig-vrijmoedig en phantastisch van zijn straatroovertjes-leven vertellen; zette hem nooit een pen op den neus. Nimmer bekeek hij Fransje boos of verachtelijk. Doch telkens, tusschen gekeuvel en spel door, speculeerde hij op het teedere in het menschenhartje; en

+ Pinose-jongen: misdadiger die vernuftig te werk gaat. - Geschaakt; betrapt. -

[+] op zijn zenuwachtige gevoeligheid. Juist dan begon Frans leugenachtige draaien te geven aan zijn biechten en bekentenissen, en allerlei listige wendingen voor te bereiden. De braverd merkte niets. En Fransje, stil-opgewonden, beet maar op zijn tong en besmakte zijn branderige lippen, in stilte zinnend hoe den lubbert te kankeren.

Toen argelooze Pro op een avond begon te zeuren over zijn ouders en over ‘oneer’ voor familie, kreeg Frans er genoeg van. Hij walgde van de zoete praatjes en temerijen. Terwijl de brave besterd hartelijk en gemoedelijk hem het goede pad wou optrekken, dacht hij er ijs-kil en wreed-gevoelloos tegenin:

- Stik... stik... stik.... knal... gabber!... Stik... stik!

En die boosaardige vloek herhaalde hij telkens, tegen ieder stroperig uitgesproken woord in.

Aan een nieuwe betrekking hielp de hartelijke beschermer niet vlug, al pochte hij zediglijk op al zijn brieven en keuren. En Frans bleef maar zwaar afgebrand op de biets loopen. Familieraad moest weer worden belegd. De goede ziel van Pro Juventute verscheen dien avond bij zijn ouders geheel in het zwart; zoo roerend en plechtig deftig, dat Frans ontstelde. Pro keuvelde als een weesvader: aartsgezellig en beschermend. Pro rookte stikzwarte, zware sigaren van vader; hij slurpte veel thee en kauwde allergemoedelijkst biscuitje na biscuitje. Pro was zoo lief, zoo aardig, nee... vader huilde verborgen; moeder griende zichtbaar; en ook de broers en zusters trokken benauwde biergezichten ter afschrikking.

Inmiddels kauwde en slokte de brave beschermer in het deftige zwart; de stille, bescheiden raadgever en menschenkenner. Maar Frans wou méér; verlangde dat hij wat zeggen zou van zijn karakter, van al het dubbelzinnige, van den vreemden draai en kronkel erin. Besloten wierd dien avond: Frans zou naar het Instructie-Bataljon te Kampen gezonden en opgeleid worden voor stafmuzikant. Een duizel overgrcep zijn hoofd, toen hij het besluit hoorde. Kampen?... Instructie-

+ Lubbert: sul. - Afgebrand op de biets loopen: zonder cent rondschooleren. -

Bataljon?... Stafmuzikant?... Hoe had hij het nou? Telde hijzelf heelemaal niet meer mee? Ach ja, Frans was razenddol op muziek. Hij wou wel opgeleid worden. Maar kon dat zóó maar, zonder aanleg en voorbereiding? Guns, hij wou wel alles vragen, maar hij durfde inéén niet. De brave man van Pro Juventute negeerde hem, in tegenwoordigheid van zijn familie, den ganschen avond. Hij was maar een jonge gans. Een treurigheid deed Frans' brutale spreeklust verwelken. Zijn beschermer hoorde hij zeggen: nu hoeft Frans niet meer voor een speld te bukken... Hij heeft een toekomst. Bleef hij ondeugend en dubbelzinnig, dan was hij verloren; zijn kerfstok bleek niet van ijzer! Dan kon hij den bedelzak vastgrijpen... Neen, daar, in Kampen, hoopte hij, mocht Frans weer heelemaal op slag raken.

Het ruischte langs zijn ooren en Frans voelde voor het eerst een beschroomde verstilling van al zijn gedachten en voornemens.

Eenige weken later bracht zijn moeder hem met drooggehuilde oogen naar Kampen. Nauw veertien jaar, verzonk Frans' kinderlichaam reeds in veel te wijde soldatenplunje; zag hij rapieren glinsteren. In Kampen leerde hij luttel muziek. Geheel onvoorbereid wierd hij voor zwaar-gewelddadig slagwerk geduwd en voor de ijselijke lawaai- en schettermonden van gekrulde koperen blaasinstrumenten. Hij stuiptrekte onder die dreunschelle stootgeluiden van basbazuinen. De klare schettertoon van de trompet bracht beving in zijn bloed. Hij zou nooit trompettist kunnen worden, noch hoornist. Want de stemmen dier instrumenten martelden zijn zenuwen.

Onder vuile grappen - Frans rilde van sexueele schunnigheden - en smerige grollen, dreven de kibbelende ‘soldaten’ hem naar zijn plaats. Maar zoo stom-schuw en achterlijk stond hij tegenover de lessen, dat hij alleen voor laat-wacht en klungelige boodschappen gebruikt kon worden.

En toch beminde Frans de muziek als iets onuitzegbaarheerlijks. Hij sidderde en huiverde onder het hooren. Hij

kreeg er koorts en ijskoude rillingen van... Zóó genoot hij alleen van phantastische verhalen. Maar Frans hield slechts van zachte muziek. Van een klagelijke en droef-jammerlijke harmonica in de verte, op een stillen zomeravond; van een heel droef-klinkend mond-orgeltje, dat zoo al met zichzelf verdrietig was. Hij huiverde en huilde ook wanneer hij een violoncel hoorde zingen; onbegrijpelijk-diep smeet het den boel van binnen bij hem omver. In verrukking luisterde hij naar zacht of jubelend vedelspel. En een zingende menschenstem roerde hem het allerhevigst. Als koorzang uit een avondkerk vaag op hem aanklonk, dan durfde hij niet meer voorbij; stolde zijn ziel van schrik. Hij begreep zichzelf niet. Piano-tonen temden al zijn wildheid en oproerigheid. Maar het opjagende schetteren en loeien van de bazuinen... neen, daar kreeg hij pijn van in het hart.

Zoo slenterde hij te Kampen, leerling-stafmuzikant zonder lessen en zonder instrument.

Toch bleef er in deze stille, vreemde stad iets dat hem geweldig boeide en lokte.

's Nachts had hij wacht in de eenzame en geheel verlaten kazerne. Dat was het groote, donkere avontuur. Zijn spookphantasie begon koortsig te ontgloeien. De geheime duisternis... insluipingen van wreede, overrompelende vijanden! Guns, wat hoog en ver blonk de sterrenhemel... Heerlijk, zooals de angst-voor-gevaar in hem opsteeg. Want er wás gevaar. Deerde niet. Hij zou zijn slapende makkers beschermen en het eerste noodsignaal door de nachtdonkerte uitscheuren. De poort verloor hij niet uit het gezicht en de wallen zonken weg in het sluipduister...

Toen Frans' proefmaanden voorbij waren, moest hij kiezen of deelen. Frans kon zuchtend en ongetroost naar moeder's pappot terugdrentelen, of acht jaar bij-teekenen. Doodonverschillig en hatelijk-onvatbaar voor al het rondomgebeurende, luisterde Frans alsof het een ander gold. De familie, vader, moeder, broers, Zusters, kwebbelden: de

[+] jongen had te Kampen niets geleerd... Ze waren bekocht.., Er zou niét geteekend worden.

Toen scharrelde Frans weer tusschen de ongeüniformde burgerij. Zundigheid overkroop hem. Wat een gek, knorrig gedrocht was hij toch. Verwezen kuierde hij her en der. Nooit zou hij op slag raken... Maar zijn oude en ouder-geworden kameraden uit de buurt erkenden hem dadelijk weer als hoofd. Voor meisjes en lieve toetjes voelde Frans luttel. Hij vond al dat gelik en gezoen, flauwe kul. Doch zelf had hij veel aanhalerigs te doorstaan, omdat de nefkes zijn knap, scherp-fijn gezicht en zijn slanke postuur bewonderden. Het duister-gemeene van souteneurs-wandel besefte hij nog niet. Hij bleef maar zonder vak lanterfanten. Zijn kreupele kameraad Hein Boonakker werkte toen op een groote diamantslijperij. Daar mocht Frans hem 's avonds aanroepen.

Frans' moeder schreide zich de oogen dor om haar traag kind. Onder schimp en verteedering wou zij hem naar de kerk sturen. Maar Frans, beleedigd, plots dol van woede, dreigde dat als zij zoo iets van hém verlangde, hij voor goed zou wegloopen om nooit weer te keeren.

Nog bevend van innerlijken toorn, belandde hij bij manken Hein op de fabriek. De zoetige gasstank en het groezelige licht maakten hem wee. Zoo loene had hij zich nog nooit gemaakt. Om lucht te happen schoof hij naar de deur, bij een kruk. Daar lagen, zoo-in-schijn achteloos en onbewaakt, versteldoppen-met-steentjes. Frans' grijpelingen knelden wild en verrukt vast. Gepikt, juichte hij, vlak bij den uitgang!

Hein hielp hem de diamantjes verpatsen bij een grinnikenden snees.

Frans bleef lanterfanten, luieren en rengelen, en leerde geen vak. Zou hij Heilsoldaat worden en zijn zonden biechten, gierde het cynisch-onbehaaglijk in hem? Toen, in de zoemende leegte van zijn gedachten, ontwaakte weer hevig de kaaplust. Hij begoochelde Hein en ontwortelde al diens tegenstribbelingen. Hij hoonde zijn lafbekkerij en zijn slopjongens-angst.

+ Nefkes: meiden. - Loene: kwaad. - Grijpelingen: vingers. - Snees: opkooper van gestolen waar. -

+

Eindelijk besloten zij, met blauwe kielen ook vreemde diamant-slijperijen op te zwerven, als bekneisde goosers. In het dompe en drukke koffieuurtje sloegen zij hun slag.

Maar ook toén weer volgde een betrapping op heeterdaad. Enkele argwanende slijpers achter hun molens, hadden die opzwervende gasten met hun nonchalante kielen in de smiezen gekregen. Ze woonden óók niet op het Spinhuiswatertje potdorie! De politie bleek gewaarschuwd zonder vertraging.

Achter beschot en banken stelden rechercheurs zich verdekt op. Toen Frans nu en kreupele Hein, tegen schafttijd kwamen inkuieren en zij haastiglijk doppen verborgen onder de blauwe kielen en weer doodgemoedereerd wilden wegslenteren, schoten de dienders naar voren en grepen de knapen vast. Een schrille opgewondenheid van vloekende en krijschende stemmen, klonk dreigend de werklokalen door.

- Manne... je vuiste droog!
- Niet slaan!
- Die eene is kreupel...

Zoo beschermden de rechercheurs Frans en Hein tegen woeste drift-uitbarstingen van de schreeuwende slijpers.

Hein, mal geschrikt, zonk half in onmacht op den vloer. Angstig jammerschreide hij:

- Schande... schande... o... o... niks thuis zegge!

Maar Frans, grauwwit, onbevreesd voor mishandeling, gilde terug als een bezetene. Hij ontkende alles, in een ziedenden woede-waanzin. Hij loog er wild op los; in stuiptrekkende zenuwkracht rukte hij zich vrij uit den nekkenden greep der rechercheurs. Toen hij na een bombardeerende vlucht over banken en krukken, weer overrompeld wierd en hij de kleeren van zijn lichaam voelde afscheuren, begon hij te spuwen als een hysterische gek, te schoppen en zwaar te beleedigen.

- Wille jullie mijn op de brits, vuile krenge?... Krénge!

Hij kreet als een dol dier dat gewurgd wordt. De heele fabriek kwam in opstand. Eindelijk knelden de rechercheurs hem de boeien om de broze jongenspolsen. Met een knak

+ Bekneisde goosers: beruchte kerels. -

[+] en een stomp strompelde hij voor hen uit. Gillend achternagejouwd schimpte hij fel-razend terug.

Op het politie-bureau krijschte hij zijn valsch en aanstellerig beklag uit. Die verdoemde dofgajes gooide hem een bekattering op, glashard... Aan hem was geen torntje los... Die vuile judassen moest je de ribben vaneensplinteren... Hij was totaal onschuldig.

Zoo, in beleedigden trots, op een toon, brandend van nijd, sprak hij en voelde zich als een belaagde held, bedrogen en vernederd.

Hein, ook geboeid, huilde en snikte alleen. Frans walgde van dit gore gebroed. Die manke donder had dadelijk doorgeslagen.

- Ik kots toch nie!... riep hij den commissaris toe.
- Bek houwe!
- Tóch kots ik nie!

In het muffe arrestantenhok, waar het naar zure beenderen stonk, in de gang, stikdonker, kalmeerde Frans een beetje. Hij zweette van opgewondenheid door al dat gehumpel en roerig gescharrel om hem heen.

Bij nieuw verhoor, laat op den avond, bleef Poort ontkennen. Hij had iemand in de Zaal moeten spreken en zoo maar voor een grap had hij die doppen een eindje onder zijn boezeroen meegesjouwd.

Frans loog weer met zoet-giftig genot. Hij voelde de leugen tot een voor hem zelf smartelijke waarheid, onder misleidend spreken ómgroeien. Met kwaden wil en brandend bedrog kon je alles door malkander warren en in ongebroken hardnekkigheid had Frans zijn koelbloedig prevelementje klaar.

Manke Hein had bekend, klonk de stem van den brigadier.

- Most die mieneker, dat pothuismannetje wete!... Heb hij seker wille gappe voor sijn ijsere spaarpot!

In den celwagen naar het Huis van Bewaring overgebracht, doorwoelde Frans met sombere bedenksels, zijn eigen duistere binnenste. Zelfpijnigende vragen doken op in zijn brein. Waarom wilde hij toch nooit of nimmer zijn vergrijpen

+ Dofgajes: rechercheur. - Bekattering: beschuldiging. - Doorgeslagen: bekend. - Kotsen: bekennen. - Prevelementje: praatje. - Mieneker: laffe treiter. -

bekennen? Waarom blies hij zich zoo tot dolle drift op, als hij gesnapt was? Zijn eigen beangstigend instinct keurde de schaamteloosheid goed. Hij vond het-zich-toeëigenen van een anders bezit geen afkeerwekkende daad. Waarom bezat hij niet, de anderen wel? Gappen was heelemaal niet erg. Neen, hij zou nooit bekennen, omdat Frans al die hunkerende en huichelende smiechten niet de vreugde van zijn biecht gunde. Iets bekennen lag niet in zijn treiterenden en uitdagenden aard. Bekenden al die slampampers hun eigen misdrijven hém?

De kwade macht en de booze wil groeiden in Frans' misdadig wezen, iederen dag dieper en wortelvaster de ziel in. Als hij zijn verderf tegemoet rende, dan moest maar gebeuren wat geschiedde. Hij ging toch naar tante Betje...

Vijf weken lang bleef hij grommen, in voor-arrest. Toen aanhoorde hij ijskil het vonnis:... tien maanden Tuchthuisschool in Groningen. Zijn donkere oogen flitsten even hel op... Met den kop stijf en trots den nek ingegooid vertrok hij, zonder één woord beklag.

In Haren leverden twee breedpettige veldwachters den jeugdigen boosdoener af. Met heimelijke scherpte keurde hem de directeur. Frans liet zijn hondschen schimp tegen de overbrengers los, onder den rustig-peilenden blik van den buitenman. Die bevleide hij zelfs in den omgang, door innemende belangstelling voor al wat hij deed te huichelen. Het personeel had ook schik in den schranderen, spotzieken en bargoensch brabbelen. Tusschen de sloome boerenpummels, traag en inééngedrongen als gonjezakken, stak de booswicht hoog uit gelijk een avontuurlijke held. Al zijn afschuw van en woede tegen politie en jeneverkoppen, waren hier op het wijd-ademende land geslonken. Frans vermaakte soms urenlang de gansche kolonie en hij dreigde zijn makkers niet meer het licht uit de oogen te zullen slaan.

+

III.

Na tien maanden Tuchthuis-school keerde Frans Poort nu als een kneibel terug naar de rumoerige groote stad. Het wind-wijde land had zijn longen zuiverend doorwaaid en gesterkt. Hij voelde versch, frisch bloed tintelen door zijn boddy. Zijn vreemde bleekte en magerte schenen geheel verdwenen. Soms onderging Frans iets als weemoedige ontroering, wanneer hij aan vader en moeder dacht. Het nevelde en spookte niet meer zoo wild-phantastisch in zijn kop. Hij doorleefde schuw een soort van schaamte-berouw over zijn vroegere wandaden en geweldenarijen. Hij greep in drift niet meer dadelijk naar zijn mes, en van het vreeselijkgemeene vloeken huiverde hij nu zelf terug. Zoo veel en zoo lang had hij in den Bijbel gelezen. Onnatuurlijk-bewogen jachtte hij het verhaal van Jozef door. Van Christus durfde hij nauw reppen. Zijn stille nadenk-natuur draalde wroetend er omheen, heel even: zou zulk een verheven wezen ooit bestaan hebben?

Eenmaal in Mokum pakte Frans aan. Hij woú, wou goed oppassen. Niet dadelijk ál te braaf; hield geen stand; kreeg je katzwijm van!... Maar toch moest hij zijn schoenen uitglimmen! Hij wou heerlijk peezen en zonder gebbetjes. Hij was ernstiger en soms weer vroolijker dan vroeger. Neen, neen, hij zweette geen bravigheid uit, maar hij zou werken. Hoe kon hij vermoeden dat juist eerst toén de kern van zijn misdadigheid-uit-hartstocht en innerlijken drang, ging ontbolsteren en al zijn goede voornemens zou beschateren.

In Amsterdam pakte Frans aan. Een ieder sprak graag met hem. Hij keek zoo sterk-bewust uit zijn schandere, Indisch-donkere oogen. Hij was zoo vlug, lenig en elegant in al zijn bewegingen. En zoo uit de kluiten gegroeid, zoo flink voor zijn jaren. Spoedig kreeg hij bij een aanzienlijke firma, die heel billijk portret-vergrootingen afleverde, een plaats als ongesalarieerd reiziger. Hij moest vooral in volks-

+ Kneibel: forsche kerel. - Peezen: werken. - Gebbetjes: grapjes. -

[+]buurten werken: aanbellen en de étage-woningen oploopen en aankloppen. Deze arbeid beviel Frans wel. Hij praatte met veel bombarie en gewicht de-honderd-uit. Hij haalde gooruitgebleekte, soms gansch vergane photo'tjes uit zijn groote tasch en vertoonde dan, plechtig-omzichtig, de verblufte kijkers prachtige vergrootingen,... van geheel andere aangezichten.

....Al wat verflauwd of bijna geheel uitgewischt was wierd opgehaald als nieuw... Je leefde weer van aangezicht tot aangezicht met afgestorvenen... met verre familie en vrienden... Frans kletste en zwetste rad en zangerig, en hij gebruikte alderlei - ook voor hemzelf - onverstaanbare technische termen.

- Het wonder, meneer... juffrouw... van het occulair en objectief...

Onderhands begekte hij zichzelf:

- Kijk 'm maaie op 'n tafelmatje!

Hij verkwistte zijn geest en zijn invallen, doch noppes! Het was doodvermoeiend zwoegwerk. Wel kreeg hij een levendig gehoor. Zijn woord, gebaar, uitleg, plooiden alles goochelsnel in elkaar. Het lokken lukte, maar... geld ontbrak.

Zoo poekelde hij zich het gehemelte droog. Frans vervloekte het werken alleen op provisie. Er gistte weer kwaaïgheid in zijn bloed. Waarom moest hij alléén alle verantwoordelijkheid torsen? Nu begonnen kommer en honger te dreigen. De onrust leek weer hevig en wild in hem te woelen en te grommen. Hier wierd hij met koude beleefdheid weggebonjourd. Daar weer uitgespot. Een ander keer, met afgemeten voor-den-gekhouderij, kreeg hij de lompe deur voor den neus toegeslagen. Hij verloor heel den helderen moed. Schrikkelijke argwaan en haat tegen alles verbitterden opnieuw zijn bestaan. Als hij een bajonet had, kon hij zich de ribben doorsteken. Zijn vroolijke luimen verdwenen. Niks kon hem meer mieren. Hij schimpte en boertte weer wreed en lichtzinnig en soms liederlijk met een ieder. Alles in de menschen was en bleef bedrog, hebzucht en eigenbaat. Wie

+ Maaien: hard loopen. - Noppes: niets. - Poekelen: praten. -

+ bekommerde zich om een hongerigen zwerver, die met eerlijk peezen zijn boterham wou winnen? Bij zijn ouders weigerde hij brood uit genade te slikken. Hij wou zélf werken. Hij sliep op een dakkamertje, een stinkkrot, allerberoerdste ligging, waar sneeuw en regen door kapotte pannen inlekten. Zijn kleeren stonken van vuil. Soms sloop hij naar boven, uit schaamte dat hij niets verkocht had. Dan smakte hij zich met een scheurend-gesmoorden grien op zijn rotte matras en beet hij in het zeegras van weeheid en honger.

Op een keer stond hij in het donker, voor de deur van een derde-étage-woning. Hij klopte en morrelde al loos-bedrijvig zijn vergrootingen-tasch los. Een wreede, hardnekkige wil in hem besloot: hier doe je zaken Frans, hoé ook!

Hij klopte weer en nog eens. Geen antwoord. Een zielige moedeloosheid zonk in hem neer. Door zijn maag schoten krampen van weeheid. Hij huilde stil van ellende en ontgoocheling. Angsten en benauwingen wrongen in zijn binnenste rond. Hij snoof een beklemmende gootlucht. Nog een klop, nog een... nóg een. Dof en hol hamerde een zwakke echo terug. Niks... niks... niks! Niks als donkerte van een naar-bloemkool-riekend portaaltje en een stomme, dichte deur... Daarachter kopperden ze niet! Wrevelig draaide hij zich om. Onder zijn kapotte zolen voelde hij een hard voorwerp bulten. Gejaagd en beverig grabbelde Frans onder de mat. En plots voelde hij de kou van een sleutel. Frans schrok en trilde op zijn beenen. Godallemachtig... er was dus hier niemand thuis! Dat had hij nou niet bedisd.

Er walmde een nevel binnen in zijn duizelend hoofd. Het vreemd-bezetene drong uit een onbewuste diepte van zijn hunkerend wezen naar boven. Hij voelde plots weer dat oude, bekende angst-gelukstrillen van zijn handen. Het brandde weer in hem, het overzalig-bevredigende; het lokte en riep weer. En al zijn belemmerende en tegenstrevende gedachten kon hij weer kil en meedoogenloos wegtrappen.

+ Kopperen: luidruchtige eterij. - Bedisd: wat hebben klaargespeeld. -

Hier, achter die deur, die stille, stomme en donkere deur, was weer voor hem het Onbekende,... het gevaar, het avontuur, het neembare, dat zijn roof-verrukkingsgevoel opjoeg in zijn hart tot een stikkend genot. Het overviel hem als jagende, popelende zenuwvreugde. Hij had er de bevert van gekregen! Het hevige kloppen in de keel deed hem hijgen. Alles neep toe aan en in hem: zijn hart, zijn borst, zijn strot. Nog aarzelde Frans. Geen enkel goed voornemen schoot hem nu te hulp... O, dat hart dat hameren bleef... Was hij niet half-uitgehongerd en verdwaasd? Stil jij, stil... schreeuwde hij zichzelf woordenloos toe... Niet zaniken Fransje, niet redeneeren... doen... doen... doen!

Maar weer vocht hij met zichzelf, in het plettende portaaldonker. Gappen was niets, niets... Kom, hij zou... ja, ja... hij zou! Koele kalmte en rust begonnen weer in zijn handen en beenen terug te keeren. Het keel- en harthameren stilde nu wonderlijk-snel. Hij waagde, in zelftarting en moedtoetsing, zacht te neuriën en tegelijk te schimpen op den pestkoolstank die opsteeg van de trappen.

Met sluwe, behoedzame zetjes schoof hij al tastend, hooger, lager... den sleutel eindelijk in het gat...

Knal, eerste draai; halt even; een zware hartbons. Was dat zijn keel die zoo klopte?... En hij neuriede, en hij was zoo dood-bedaard?... Nog behoedzamer omknelde Frans den deurknop. Gut, die stomme, starre deur... de donkerte week. Hij sloop naar binnen, en zwaar, ontzachlijk bang, stortte het Onbekende, het Vreemde op hem af... In een eikenhouten kast bungelden sleutels. Pas voor pas trad Frans toe. Geen geluid, geen gestommel jongen!... zei hij rustgevend zichzelf. Maar eenmaal voor de kast, kon hij zijn wreede en bevende begeerigheid niet meer remmen. Hij opende lade op lade. Niks... niks... papier en prullen. Vlammen gloeiden van zijn gezicht af, al wist hij zich groen-bleek. Had hij nou maar een eindje cigaret om te trekken, te zuigen... Waarom toch die vreeselijke angst, die zenuw-beving? Kalm, kalm, Fransje... Jawel... den

[+] sleutel had hij onder de mat gevonden. Er konden dus plots verschillende menschen thuiskomen. Neen, hij moest zich reppen, reppen... Hoorde hij wat? Ja... ja?..... Godallechristus... neen... dat was beneden. Weer schoot hij op een lade af... een onderste. Het blonk... een goud, groot horloge met gouden ketting. Tenminste wât... Trillend stopte hij het tikkertje in zijn zijzak. En weer joeg het schrikkelijk van angst in hem, voor overrompeling. Weg nou, wég! Neem de rennert!... Hij keek naar niets anders meer om. Nee... zoo iets had hij bij wild-vreemden nog nooit gedaan...

Bijna vergat hij zijn tasch met vergrootingen mee te sjorren. Wat een laffe ezel... wat een tippelant! Was hij zóó geknipt. Snel sloop hij weer naar de deur; gunde zich den tijd niet om af te kienen.

In het portaal, even, adem-benomen, weer luisteren... Buren?... Neen... stil, stilte... Bleek, onder geweldig hartbonzen stond hij weer schuw, bevreesd, midden in het straatgewoel, de oogen knipperend tegen het felle daglicht.

Een lekkere bokkenvreter bracht Frans' vol op. Het stiekeme verbruggen was snel van de hand gegaan. Frans duizelde. Zooveel geld had hij in jaren niet bij mekaar zien broeien in eigen zak. Heesch lachte hij in zichzelf. Dat moos zou jonken! Dadelijk betaalde hij zijn achterstallige kamertjeshuur. Als een banjer dampte hij heel dure cigaretten. Hij bezocht weer zijn vader en moeder, de kaken op elkaar, doch dolspraakzaam bleef hij tegenover zijn oude, beruchte buurtvrienden. Eén ervan was opgegroeid tot een koenen booswicht, een zwaren jongen,... Harmen Huisinga... geslepener, wreeder en gemeener dan hij.

Die bollebof, die flesscher, overtroefde hem in alles. Die rakker zou het nijf koud in je hart durven stooten, als het voordeel bracht. Frans griezelde nog altijd van moordenaars. Als Harmen met hem sprak op straat, dan voelde Frans zich soms in een verschrikkelijke schaduw staan; alsof een donkere stormvogel reuzegroot over zijn hoofd heenwiekte...

+ Tippelant: makkelijk te vangen, te misleiden. - Afkienen: afsluiten. - Bokkenvreter: veertig gulden. - Vol: diefstal. - Verbruggen: verkoopen. - Een zware jongen: een erge misdadiger. - Bollebof: opperbaas. - Flesscher: oplichter. - Nijf: mes. -

[+] Het joeg een schrik in zijn hart. Midlerwijl snoefde Harmen door op al zijn gruwelijke plannen en vloekte hij op de grandeger-kit. Hij sneed óp, dat voelde Frans, maar tóch zou hij doen; doen het allerergste!

Frans sukkelde traag voort, in onlust en somberen wrevel. Maand na maand verliep, zonder dat hij iets verkocht. Woelziek begon het haatverzet in hem óp te smeulen. Loopend onder een viaduct hoorde hij het dondergeraas van een trein vlak boven zijn hoofd. Stil en bang hoopte hij op een ongeluk, een instorting. O, zalig in wanwetendheid te sterven! Hij mijmerde loom en moeizaam; over eenige weken was hij al achttien jaar. Het ging zoo niet langer. Hij leed honger... en telkens dampte hem, brutaal-sarcastisch, Karmen Huisinga lok-geur van cigaretten in het gezicht.

- Ressies fan de peesklapper... hoonde de kerel.

Toen kwam het duivelachtig-kwellende van eigen boos nadenken Frans allerlei plannetjes het koortsige brein instuwen. Hij moest zelf een ‘zaakje’ opzetten. Bang voor de rammelende dievenkar? Geen asempje!

In zijn abnormale natuur joegen de ziekelijke phantasieën weer schim-ijl over elkaar heen. Hij besefte de kracht van eigen sluwen, wreeden hartstocht-voor-de-misdaad in zijn verborgen wezen. Ja, hij moest zelf ‘zaakjes’ maken. Op het toeval mocht hij niet meer rekenen. Frans moest zichzelf een ‘toeval’ verzorgen. Hij kon het niet altijd kant en klaar onder een mat vinden. Belachelijk! Hij wou ook een bestendig toeval. Zijn verfijnde geslepenheid en tartende arglist kende hij van zichzelf pas schemerig. Hij moest nog in eigen wreed en wrang wezen allerlei dreigende driften en donkere passies onderkennen. Want wel hield hij van de verbijstering, het daemonfsche, doch niet van nefteren. Van den moord en de verminking gruwde Frans. Van vriend Harmen, die vloekende en schimpende in een verwilderde menschelijkheid leefde, kreeg hij een grooten bos sleutels en een scherpe vijl

+ Grandeger-kit: politie-bureau. - Peesklapper: roofhol. - Nefteren: moorden. -

[+] te leen, met een klein breekie. Frans bewerkte de kiens op verschillende dikten, zoodat er altijd één moest passen. De kwellende nietsdoenerij zou eindigen, en zijn maag behoefde hij niet langer te mishandelen.

Frans ging fier en krachtig op stap met zijn vergrootingentasch, nu loerend op dubbele karwei. Zijn deur-klopsysteem bij bewoners, heel hoog en wat afgelegen, die de straat op waren en rustig gesloten hadden, leek te lukken. Hij tikte Zacht, iets harder, nog iets harder, tót hij zekerheid kreeg: niemand thuis! Telkens wisselde Frans van buurt en het liep allemaal gesmeerd. Hij gierde van pleizier. Hij at weer en sliep lekker, nu op een beter kamertje, in een logement van alderlei vagebonden, als een bollebof van den bazar. Soms, in het stille donker van den nacht, dol-opgeschrikt door een vreeselijken angstdroom, greep hem plots een vervolgingsvrees in den strot. Dan lag hij te klappertanden van onverklaarbare benauwenis. Want er geschiedde niets. Het was nacht, stik-donker en tóch Zulk een aanval, onverhoedsch! Maar 's morgens, in de klaarte van het licht, lachte hij om zijn angst voor politie en gesnapt-worden. Al brutaler wierd Frans. Soms verkocht hij Zelfs vergrootingen op de eerste étage, met pas-gestolen goed van de binnengedrongen derde nog achteloos-rammelend in zijn zakken. Hij roofde nu van alles en verachtte niets. Hij stal geld en goed zonder de geringste in-de-war-sturende zenuw-gejaagdheid. Geen kast liet hij meer ondoorzocht. Met zijn breekie liet hij alle sloten springen en dood-onverschillig bleef hij voor mogelijke betrapping, al schonk hij een knokbaas vertrouwen. Zijn hardheid, wreedheid en verdorvenheid voelde hij aan als durf. Bekoring en schrik-voor-het-geheimzinnige en onbekende áchter de gesloten deur,... neen, die voelde hij niet meer zoo. Het omsluierde levensgeheim van het avontuurlijke erin, bleef weg. Toch schonk ieder inbraakje Frans tinteling, genot, emotie. Het was even een roes, een vreemde begoocheling. Hij besefte weer dat zijn geest aan het werk gezet was. Hij moest nu op zijn hoede zijn. Dit bewustzijn

+ Breekie: breekijzer.: - Kiens: sleutels. - Knokbaas: iemand die gestolen geld en goed, tegen procenten in bewaring neemt voorloopig. -

[+] bracht al ontroering en een heerlijk-innerlijke spanning. Al zijn zinnen scherpten zich. Hij had nu verkeer, hoe oppervlakkig en luchtig ook, met inbrekers, koppelaars, vervalschers, dieven, woekeraars, verkrachters en kwartjesvinders. Hij bekeek veel langer en rustiger dan vroeger, de menschelijke tronies om hem heen. Hij probeerde de trekken te ontraadselen en vergelijkingen te maken. Zijn geheugen begon een spel van geheimzinnige schermutselingen met zijn phantasie en heel het leven zag hij voorbijgaan als onder den gloed van een tooverlantaarn.

In zijn logementje bleef hij, veiligheidshalve, nog zonder kameraden. Hij wierd argwanend nagegluurd door een troep dievenmeiden. Lapte hij aan zijn laars. Zijn sterke en allesopvoerende verbeelding schoof toch over alle werkelijkheid heen. Ze leefden voor Frans te vuil, te liederlijk. Zij hadden geen onthullings-trots en geen verstand. Hij walgde nog altijd van drank-bedwelming en van de vieze lellen en gooropgedirkte hoeren. Hij kon de zwoelte-lucht van meiden en souteneurs nauwelijks verdragen. Frans was verzot op comedie-spel en op muziek en avonturen-boeken. Hij hield alleen van het woest-duistere, het schuw-groote en geheimzinnige. Hier, in Mokum, dwarrelden maar wat rauwe beesten rond, stomme mes-porders en plompe verkrachters op de nepvaart. Zij konden alleen maar zuipen, lallen, kerven, zakrollen, wurgen en rooven. De zwoele moord- en bloedbegeerte verafschuwde Frans ál erger. De bandelooze vernieldrift brandde in hun merg, als slechte drank. Frans wou alleen overheerschen door dreigende overmacht van den geest, door kennis van iemands geheimen, door sluwe onthulling van lage hartstochten, om er veel geld en macht bij te winnen. Door gedroomd geldbezit ook, tooverde hij zich alle verleidelijke genotskansen voor oogen, ieder uur opnieuw. Harmen Huisinga spoorde hem grinnikend aan tot uiterste grenzen.

- Jij wordt 'n loedertje... kedin...

Hij hielp Frans aan een vasten snees, die alles van hem kiende.

+ Nepvaart: afzetterij-systeem. - Snees: opkooper van gestolen goed. - Kienen: hier: koopen. -

+

IV.

Er was toen een nieuw, wreed-verterend genot in Frans ontbrand. Hij wist zich nog te jong, om menschen-van-geld en maatschappelijk aanzien af te leggen, te lokken, wanneer zij heimelijk gemeene driften hadden bevredigd bij afkeerwekkende vrouwen of mannen. Hij kon nog niet kwellend afpersen, en in knersend-vlijmende geslepenheid een prooi bespringen en door dreigende onthullingen tot wilden wanhoops-angst brengen. Frans moest nog geduld oefenen, leeren en wachten op het innerlijk doorschemeren van zulk een macht. Doch in de glanzende verdorvenheid van zijn phantastische natuur voorzag hij al, hoe bar-meedoogenloos hij daarin zou worden. In zulke pijn kon hij wrokken, meelachen en hartstochtloos haten. Het nieuwe genot nu wierd in hem opgewekt, door wat de krant berichtte van zijn inbraken. Hij genoot hevig, ontstellend en onvergelijkelijk van zulke mededeelingen. Het schonk hem een geheel aparte bevrediging en vreugde, een inquisitorische voldoening. Hij gloeide ook van ijdelen trots bij de gedachte dat hij geprezen zou worden, ondanks zijn slechtheid; geprezen om de koel- bloedigheid, den durf, de behendigheid en rust waarmee hij zijn ‘taak’ had volbracht. Hij verlangde ook te weten wie zijn slachtoffers waren en wat ze deden. Bij één kraak, zijn laatste, had hij meer dan veertien kasten opengebroken, op klaarlichten dag, als de onverschilligste gilleskrauter, temidden van burengerucht en trappengeloop. Hij had vooral veel zilver geslikt en zijn feemen hadden geen oogenblik getrild. Met speurende slimheid had hij sloten uitgevijld of omgekanteld. Nou stond alles in geuren en kleuren in de fladder. Een wellust. Hij smulde, en zijn anders groenbleek gezicht trok dan rood van hevige, toch beheerschte opwinding. Hij las en hij wist wie zoo vermetel geweest was, zoo alles-durvend. En niemand, niemand anders wist. Hij, hij alléén, in zijn heimelijke binnenste!

Voor de logementgasten moest hij zich doodonverschillig

+ Afleggen: bespionneeren. - Gilleskrauter: inbreker op klaarlichten dag. - Geslikt: gestolen. - Feemen: vingers. - Fladder: courant. -

[+] voordoen. Ook dât vond Frans een ziedend genot. Zoo kon hij nu in het leven, comediespelen en met zelfvervloekingen goochelen. In dat liegen en huichelen proefde hij weer iets brandend-zoets, iets fel-bedwelmends. Het was een foltering van den gissende of onwetende, en het met-kleine-scheutjesinslurpen van de half-verstikkende genoegdoening dat ze niets wisten en niets begrepen, ook niet van zijn schaamte gevoel. Hij vreesde van de dieven en inbrekers om hem heen, geen verraad. Maar hij begeerde vooreerst nog alleen te werken en zijn onafhankelijkheid te bewaren. Voor hen was en bleef hij de sjofele reiziger in vergrootingen, die door gesjochtenheid verslingerd, in hun rauwe en walgelijke midden was terecht gekomen. Toch moest Frans zijn geheugen inspannen en breekie, vijl en kienlooper goed verbergen, zelfs iederen dag ergens anders verstoppen, als hij 's avonds even op stap ging. Want anders kreeg hij heibel en roering, en spinnewebben van de wulpsche meiden.

Alleen Harmen Huisinga knijsde zuur en spotziek. Ook die had de kranten-berichten gelezen en trok minachtelijk den neus op of hij iets kwalijks rook. Daarna zag hij loensch en scherp Frans in de oogen, maar zijn blik zwikte niet voor Harmen.

- Kedin... nie deurslaan!... treiterde sarcastisch Huisinga.

Wat gemeen loenschte de kerel.

- Ken ikke je snees nie?
- Wat soú 't?... viel haperend Frans bij.
- Niks te gibbele?

Frans loochende, strak en kras.

Harmen grinnikte, wreed, kil, onder den spot van zijn scherp-glurende, grijze oogen.

- Kedin... nie deurslaan, gladde vogel, geen sjoege geve!

... Doch je dâ 'k je versliegerde bij je nobel volk van je dolmspiese?...

- Harmen,... stotterde Frans, meegesleept,... jou ken ik zegge...

+ Knijsen: kijken. - Gibbelen: bekennen. - Geen sjoege geven: doen alsof je niets merkt. - Versliegeren: verraden. - Nobel volk: dievenvolk - Dolmpiese: slaapsteê. -

+

- Deisje!... Dot poen?... Kedin... ájje klaar bin, geef me kiene terug!

Eén keer vertoonde Frans zich, naar eigen scherp-gispend oordeel, in sentimenteele, achterlijk-dwaze teerhartigheid.

Hij had dagen lang met zijn eeuwig-dezelfde vergrootingen, in een vunze volksbuurt rondgescharreld, waar veel groezelige er: drukke markthandelaartjes en stalletjes-venters woonden tusschen rook en asch van een spoorwijk. Op een moddersmerige derde-bovenverdieping kon Frans door zijn apparaten geruischloos bezoek brengen. Frans, die rilde van vuil, kneep zijn neus dicht van den stank. Hij stapte over een rommelzooi van oude rokken, gehavende mantels en vrouwenschoenen, naar een zwak-gesloten linnenkastje. Uit een vettig zakje vischte hij tachtig gulden, acht briefjes van tien op, smerig en inéengefrommeld. Frans wist niet waarom, doch wrevelig stopte hij het geld bij zich. Met walg en weerzin bekeek hij het stille armoe-kamertje, terwijl hij den neus in afschuw dicht bleef knijpen.

Den volgenden dag las hij over zijn roof in de buurt. Hij schrok; geen vreugde, geen ijdel hunkeren naar een soort van lof. Er bleek: de bestolene was een arm, kinderloos weduwvrouwtje, dat haar negocie-kapitaaltje in een zakje had achtergelaten, doch secuur opgeborgen in de linnenkast, terwijl zij haar woningdeur goed wist afgesloten. Zij stond te snikken voor den commissaris en jammerde al maar:

- Nou bin ik gerinneweerd... gerinneweerd meneer!

Frans smeet de krant van zich af... stil en ontzet. Er greep iets sidderende saâm in zijn krimpende binnenste. Hij voelde klam een benauwende wanhoop. Dien nacht kon hij niet slapen. Hij ontstelde van het rauwe krijschen en lallen der logementgasten. De politie was er geweest om de ‘lijst’ te controleeren. Deerde hém niet! Telkens weer rook hij de lucht van het krot, waar het bestolen weduwvrouwtje nu jammerde. En hij zag opnieuw dien viezen rommel van oude kleeren en oude schoenen. Hij rilde en dommelde in, doch ontwaakte weer met een heviger val-schok. Hij had zijn

+ Deisje: zwijg. - Dot poen: veel geld buit gemaakt. -

[+] moeder gezien, met stille, roodgehuilde oogen. Zij keek strak en toch zielsbedroefd. Zij keek hem op zijn handen en haar dunne lippen mompelden iets. Maar verstaan kon Frans niets. Zij sprak, zij sprak... zij wou wel wat zeggen, maar hij kon haar niet hooren. Toch zag hij de lippen beven.. En toen was hij wakker geschrikt.

Hij stikte half van benauwing en hij schold zichzelf uit.

- Lafbek... schep je nou keet?... Durf je geen spiesertje meer maken?... Laat je talhoutjes dan thuis, ijskoud,... als je wroeging krijgt... stumper!

Frans gooide zich om-en-om, maar het ruige woelen verloste hem niet van zijn angst, gejaagdheid en ontroering. Heel vroeg al sprong hij overeind. Het indommelen en weer wakker schrikken was hem toch een marteling. Hij kleedde zich snel, alsof iemand met de zweep achter hem zwaaide en klapte. Vlug, vlug, rep je wat!.. Wat was er toch?... Wat een beven en gloeien in zijn klamme handen.... De geldprop bultte nog in zijn broek. En weer wrong dat opgejaagde, wilde en wanhopige door hem heen. Nou voelde hij toch wezenlijk het gestolene als ‘vuur’ in zijn zak branden. Zoo iets had hij eens gelezen, in een detectieven-roman, en er om geschaterd. Nou was het toch echt vuur, vuur; het stak, het brandde, het schroeide hem overal! De verfrommelde muntjes streek Frans eerst glad. Hij voelde niets voor dat vieze, dunne papier! Toen telde hij... tachtig gulden?... Ja. Nu nog een knaak van zichzelf ertusschen. En nou als de duvel ingepakt, bijeen gerold... een touwtje erom... fort.... Ziezoo. Frans herademde. Hij kon wel zingen. Aftobberijen en kwellingen weg! En ook het heete gepijnig van dat ‘vuur’.

Toen ging hij vlak in de buurt van het bestolen marktvrouwtje wandelen... Het was nog veel te vroeg. Hij bekeek vreemd-lang de Waag en het aandeinend gewoel op de vischmarkt. Gek, zoo had hij de Waag nooit gezien. Wat een dreigend gebouw van stuggen steen en gebuikte torentjes..... En toch die neerhurkende gemoedelijkheid. Net

+ Spiesertje: diefstal. - Talhoutjes: breekijzers. - Knaak: rijksdaalder. -

een nagebootste ruïne in de marktdrukte van de stad. Kom, nou had hij lang genoeg rondgeslenterd. Zijn bravigheid begon hem de keel uit te hangen. Oppassen, anders pakte hij zijn pakje weer uit!

Een pienter Jodenjochie uit de buurt, tikte hij op de schouders. Of hij een duppie wou verdienen?

- En-óf!

Dan moest hij dat pakje heel secuur afgeven, daar... op nummer zes, Foeliestraat... dat manke trapje op... heel secuur!

- O... bij Rèchie!
- Rèchie?... Wie is Rèchie?
- Rèchie oudkleer...
- Juist... daar... Dat vrouwtje dat gisteren zoo gehuild heeft, op straat...

Het Jodenjochie, met over-slimme oogjes, schudde van ja... wist er alles van. Zij was zoo gemeen bestolen en de heele buurt was er gisteren in opschudding door geraakt.

Frans, met een spijtigen trek van het sarcastisch-ingehoudene op zijn gezicht, glimlachte heel even stilletjes.

- Zoo... geef jij dat pakkie dan eens aan Rèchie.
- Goed meneer,... zei heel gevleid het Jodenjochie.
- En dan zeg je...
- Goed meneer...
- Van de stille politie.

Het jochie keek op, slim, overslim en popelend.

- Goéd meneer...

Frans gaf hem nóg een dubbeltje.

Met eenige sprongen was het Jodenjochie bij het smerige houten trapje, en dadelijk, tjoep, naar boven, bij Rèchie.

Even, angstig, bleef Frans verscholen achter een kar uitturen. Toen begreep hij, dat hij er de rennert in moest zetten...

+

Zesde hoofdstuk.

I.

Mooie Karel wierd onverwachts twaalfde slaapgast van ‘De Bloeiende Korenaar’, in de Buiten-Brouwerstraat.

De woelige kostvrouw, in haar lichtblauwen onderrok, lachte hel-vroolijk.

- Jij Koarel?... Gekloft fan de Ouwezijdskolk... of fan de Turfmarkt?... Nou,... ik bin uitferkocht... 't Borretje komp op de klink!

Zij lachte luid na ieder woord schier. En Karel, oolijk, lachte uit vriendelijkheid maar mee.

Hij kreeg een apart, kraak-zindelijk kamertje, vlak onder het vertrekje van Frans Poort.

Toen Frans van de ruchtig-schaterende kostjuffrouw, de dwarspaal, vernam dat Karel Burk uit de Goudsbloemdwarsstraat was ingezwaaid om te luimen, wierd zijn gezicht één vaalgroene bleekte... alsof hij het bestierf.

- Gut mins... wâ skeelt joú?

Kostvrouw vroeg het, wreed-nerveus lachend, maar toch inwendig hevig geschrikt. Frans kuchte en deed net alsof hij plotseling akelig en dood-misselijk was geworden. Sussend en kalmeerend fluisterde hij heesch iets verwards tot de

+ Luimen: slapen. -

[+] ontstelde Blauwrok en beklauterde weer het steile trapje naar zijn kamertje.

Mooie Karel zou in ‘De Bloeiende Korenaâr’ net zoolang blijven slapen, tot Greet bij Ant plaats voor hem inruimde, en uit het vuistje hier en daar wel een lossen hap snappen. Van de elf opgepropte gasten uit ‘De Bloeiende Korenaâr’ snoof spotjanes Karel er al zeven; gehaaide slampanjevrinden bij mooi en leelijk weer. Eén Pinkstertaart, een echte Jantje Contra, met zijn schrale snuit, had hij om een guitig blondijntje indertijd half gemold op de Duivenmarkt. Nummertje twee, een duistere heilige uit de oude Teertuinen, had met hem in het politie-bureau gelogeerd, voor beleediging van het gehelmde gajes, op weg naar Wormerveer. Nommer drie, uit Uilenkiek, gut, die had een zuster, echte hoogschuifster, met een tros wilde blommen in het haar en één bloot been opzij open, zoo een nieuwerwetsche-snitjapon, waar hij op een vroolijken avond bij toeval doorheen had gekoekeloerd... Sonder stannes had-ie 'r 'n sjansie bij.. Nommertje vier, die altoos met zijn grinnikende tronie de schaduw indook van de Stormsteeg, had hij... zijn vrouw.. nou ja... op zijn Jordaansch, malle Betje... die droeg witte kousen... een uur later licht. Het goeie wijfje, zoo mollig als een koepeltje, was dood en begraven. Witte kousen... zeere beenen. Oele! Hij kende ze alle zeven compabel,... en had ze allemaal in zijn binnensnij. Schrik op schrik. Hoe hield een mensch er zijn gezondheid bij? Maar alles gewent!

Van dien tromper Frans Poort had Karel nooit een ademtocht gehoord. Die kwam uit den Haag aantippelen, zei Lachstuip, de kostjuffrouw Blauwrok met haar berooide zinnen... Zijn een zorg! Al kwam hij van Meezepetamië.... of van het stinkende Juliane-hoffie op de Eilanden,... om 't even... gooi d'r maar een lange dwarsstraat uit,... 't liet hem dood-onverschillig. Als Schele Mat hem toelachte, achter haar orgel, trof het hem méér. De heele zooi snurkte al wanneer hij 's avonds laat het glazen roefje instapte.

Gut, het was weer zoo ellendig slap en het ging weer zoo

+ Gemold: uit den weg geruimd. - Gajes: politie. - Hoogschuifster: trotsche meid. - Stannes: drukte. - Binnensnij: binnenzak. -

[+] moeizaam in de visch. Goskrimmenij... zoo een tijd had Karel nou nog nooit meegemaakt in de Jordaan. Er broeide hier niks als twist en armoe. Op de markt schreeuwde hij zich de longen uit het lijf. Wier je hardstikke-misselijk van. Nooit stal Karel gewicht, als de andere venters die met valsche schalen dobberden.

Hij gaf altijd vól. En nog was er geen koopster te vangen onder een strooien dakje! Ze leken allemaal borstkindertjes... de meiden en de wijven; slurpten niks anders als klaar water. Met alderlei malle pourparlers en tierelantijntjes kreeg hij van de Urkerschuiten wat peperdure schol en bot en tongen in handen, want de aal was bijna weer afgeloopen... En aal die fan d'eene dag op d'andere stong, fersliep,... spuwe al hun frète weer uit!...

Karel Burk zwoegde zich de klavieren zwart. Hinderde niet... schoone handen verdienen geen brood. Maar zoo dag op dag je strot rauw te krijten in het menschengejoel en geen jatmoos in het palmpie te voelen kruipen, en nog alleen maar een handsjang op z'n behang te krijge,... nee... dat nam hij óók niet! Zijn stal op de Lindengracht was berucht. Mooie Karel speelde, als hij op slag kwam, heele comedies af in zijn eentje. Hij verhaalde van een verliefd koperwiekje in de boomen, zoogoed als van avontuur in een slop! De Jordaners gierden zich een aap om den schelmschen kerel. Hij wierp er alles uit, tusschen het woelen en wemelen der marktmenschen.

- Ik ferkoop se gebakke... minse... minse!... gebakke in rijkeluis-boter.. Mijn fisch is-ter fisch en fleeschtegelijk.. de eene skol ferslindt de aâre fan pure lefendigheid... Meide,... waschpitte,... koop bij toffe Karel... die geef melanse-drops uit de Wijngaardsteeg... Hou je kake dicht Mie Drooglat, eer de kans keert,... en koop!... De heele blank-geskuurde fischcollege ‘De Baars’ hep ik an me hengel hange... Hier mot je wese, op de Uterechtsche steiger... hier mot je sijn, op 't Sparedammerhoofd!... Hier bin je an de fischhal... hier kè-je je stofjas ankwaste...

+ Strooien dakje: strooien hoed. - Klavieren: handen. - Jatmoos: handgift. - Handsjang: klap, terugslag. - Behang: wang. - Dat nam hij niet: Jordaansche uitdrukking voor: daar had hij geen vrede mee. - Melanse: mélange. - Stofjas: grijslinnen jas; dragen thans alle Jordaansche vrouwen in hun dagelijkschen arbeid. -

[+] Dofgajes is beter as géén gajes... Koop... koop minse, ikke bin me eige boeijer,... 'n echte larie-meneer fan de rijkdom!... Hier sie je Peerebul en daar agent elfhonderdsefetig... Sla se teuge mekaar óp... en leg d'r 't koppetje fan 'n arremebesoeker tussche... Minse... bij Karel Burk mot je wese... bij Karel Burk mot je sijn... De Urrekertjes op de lorrie hebbe fisch genoeg... Minse, meide, wijve... âjje veur 't eirst de see siet... seg je daâlek... '? knap happie water om te slikke... maar se lefert Karel negotie... Minse, Karel fraagt geen kommesaals en nette slapers... maar koopers, en gein fergulsel... Je krijgt 'n kats mit suiker en 'n geroeste werkman toe... Koop minse... koop!... Hier speel je niet mit blinde kaarte... wie heb portie an me?... Je laat 'r je schaats, je hengels, je danse en je duife foor staan!...

- Reusefijn!... gierden de Jordaners,... en liepen zijn kar schol en resten aal, voorbij.

- Se hebbe geen lood... geen lood... Kijk se ereis kijke!... De meide bikke hier bonte kragies en deurskijnende kouse... en sitte op sachte kussenkies...

En tartend met zijn heerlijk-buigzame, hooge mannenstem, zong hij:

- Heeremetijd, me naam bî 'k kwijt... As se 'n lel bier slurpe... ferslikke se d'r eige fast mit 'n falsche guide in d'r keel!... Se kenne nie besjolleme... 't binne tonne sonder pek... uit de Jordaansloppies!

En schalks jubelde Mooie Karel weer uit, met aanzwellenden zang:

Ik niet Henderijk
Wie is mijn gelijk...
Ik staan op de Westertaure
En laat mijn trompetje haure...

Maar de joelkoop bleef scheutig, al lachten de liefste meiden Mooie Karel toe en al gooiden zij hem handzoenen op en stelde hij alles in rep en roer. Ze bleven toch maar: een doos met marktlappen!

Karel wou in nood weer uitzien naar een compagnon,

+ Dofgajes (hier): dievenvolk. - Besjolleme: betalen. -

[+] nou, met een deftigen plooikraag! Neen, tanigen, temerigen Stijn en Thijs beliefde hij niet meer. Hij ging lieverst met Winschoter-haring! Die Thijs was weer met Ant de vorige week schrikkelijk te keer gegaan. Dien bollebof moesten ze maar door zijn knar prikken. Die was compleet net zoo sjoeg als de lijkendief die 's morgens op de aalmarkt tusschen de Urkers hielp.

Malle Thijs had zich in zijn kop gezet, dat Ant hem wou vergiftigen. Bij ontijen kreeg hij zoo een bui. Nou was de knul moorig bij ieder slokje en hapje dat hij deed. Ant moest eerst van alles wat ze Thijs te bikken en te slikken gaf, zelf een lepel slurpen of een brok opeten waar hij bij stond. En nâ Ant, het jongste jochie Teun. Ook van thee en koffie dwong hij Ant en haar lieveling eenige slokken te nemen of plots de kommen of borden met hem te ruilen. Dan beloerde hij zijn vrouw en kind met een angstige verbijstering. In kwasterige hulpeloosheid draaide Thijs Burk bij, als hij na een uur wachten, schichtig-argwanend, geen vergiftigings-verschijnselen bij Ant of Teun speuren kon. Eindelijk begon hij aarzelend mee te proeven en te kauwen. Daartusschen wees hij weer met geheimzinnige gebaren naar zijn maag, zijn buik, zijn hart. Waarom wilden Karel en Ant en al wat hem omgaf nou zoo graag weten wat hij stiekempjes dacht? Nogal wiedes,... omdat ze hem dan makkelijker uit den weg konden ruimen!

In Thijs' oogen brandde een rustelooze benauwing onder het zacht-mompelend spreken. Hij fluisterde telkens naar een ander van het gezin en klaagde lijzig, dat er een kei, een zware, scherpe kei in zijn ingewanden vastzat. En die kei leefde... Het leek net een dier dat hem van binnen leegen uitvrat, dat hem verteerde, zijn darmen en zijn hart wondde. Maar hij zou bliksemsgoed uitloeren. Want vooral Ant, zijn suikergoed... vertrouwde hij geen snars. In zijn eigen bijgeloovige huichelachtigheid en achterklap, meende hij alle daden en heimelijke gedachten van Ant te doorzien, alleen om hém het leven, in wangunst, zuur te dreinen. Als hij eens, tegen etenstijd, geheel onverhoeds binnenkwam,

+ Knar: kop. - Sjoeg: gek. - Moorig: bang. -

[+] dan wierd ze altijd doodsbleek en begon haar kreupele poot schrikkelijk te trillen. Winderige stormlucht! Die smuigerd had vast iets te verbergen. Die stond niet meer zuiver met haar geweten. Die was al gifmengster in haar verbeelding...!

- Ga deur, ouwe sok... of ik ferbran je lefendig!... schold in dolle gift Ant gekrenkt terug.

Maar hardnekkiglijk bleef Thijs haar mistrouwen, schuinlistig bespionneeren en onder-duims houden. Was hij, groote lubbert, eenmaal louw loene... dan kreeg zij, die piratekop, die kreupele zwelgster, d'r jatten vrij... Kon se ommers mit Swarte Gijs fan d'oferkant de lanteerntjes opsteke... Of met dien Opperbrandmeester van den Haarlemmerdijk, die al toen zij meisje was, schuwbarig op haar had gepeesd en haar altijd stout met klontjes te slurpen gaf.

Thijs redeneerde kloekmoedig... Als zij maar het aas van den haak schoof. Och, die minnegek Mooie Karel had van de vrouwenslechtigheid geen sjoege. En madam Bedil was zélf een gifmengster, als het er op aankwam. En de vreetrups Naatje, noú... was nog erger kreng dan d'r bloedeigen moeder.

Greet hoorde haar vaders valsch en huichelend beklag en schold er wild tegenin:

- Vader... ik en ken 't nie anhoore... die jokkernij!... Ge en sijt gelijk van Lotje getikt!
- Best mogelijk Moedervlekkie!...
- Awel, 't is gemeen... ge gade te vér... moeder soo te bekladde!
- Allemaal waar, Moedervlekkie... maar... 'n ouwe Amsterdamsche koeketer as ikke...
- Ach... ge drinkt te veul...
- Best mogelijk, pop... maar je fader...
- Gade ge wég... newaar!... 't Is wat schoons!
- Je fader... fan geslacht op geslacht 'n ouwe Franse Patter... heb goeie lampies... As... as de jalesie eenmaal 'n mins in se harses is ingeprent... Ik seg maar... moeder most in de draaikooi... datte seg ik...

+ Lubbert: sul. - Louw loene: hier bedoeld als: dood-zijn. - Jatten: handen. - Peezen: hier: jacht maken op een vrouw. - Sjoege: begrip. - Draaikooi: ouderwetsche tuchtiging van lichtekooien. -

+

Greet lachte kwaadaardig en brak af met een schimpstoot. Zij kon wel vaders gezicht openkrabben van drift. Zij geeselde hem opnieuw met haat-spot, om zijn zieke en dwaze belagingen. In toorn verkreukelde zij haar pas met nieuwe zijde gevoerd parfumsachetje. Maar Thijs, koel en sarrend, met een kop, hard als een pul, hield vol, tegen de woedewoorden van zijn lieveling in:

- Best mogelijk, Moedervlekkie... maar... maar 'n mins heb 'r maar eenmaal se leefe en sij slaat 'r slag as 't bier schuimt... Jouw moeder smoest mit Mijntje... en mit 't grammefaunwinkeltje... mit Schele Harrie,... en altijd in 'n hoekie hier... in 'n hoekie daar... Jij bint maar 'n merel in 'n kooitje... jij bin buitelans!

Greet zweeg grammoedig. God, wat was die man in twee jaar tijd veranderd en verergerd! Stel je voor... haar doodgoeie, kreupele, uitgezwakte moeder... het was om te grienen! Hoe durfde de verlepte kerel, Ant bij buren en kennissen in verdenking te brengen!

Thijs beoordeelde Greet's stilzwijgen met wangunstige verwatenheid. Hij had toch maar bestige lampies... Moedervlekkie besefte nu wel dat hij doorgewinterd gis was.

Eigenwijs grinnikend begon Thijs weer heen en weer te sluipen en zacht-mompelend zijn vreemde leven te verstiekemen, en alle liedjes van den mallemolen ná te neuriën.

II.

Toen Karel op een smoorheeten Zaterdagavond bij Ant instapte, - de malle juffrouw van zijn Buiten-Brouwerstraatlogementje had zoo ellendig-lang en opgewonden gelachen, dat hij er naar van wierd en driftig was weggemaaid, - zat Greet droomerig-stil in het schemerdonkere benedenkamertje aan de straat, met den rug naar haar ijzeren bed. Het krotje rook naar bleekpoeder, visch en vruchtenschillen. D' Augustuswarmte dampte van de keien in, zwoel-smoorderig, zonder een koeltetje wind. Greet had een brief in de

+ Lampies: oogen. - Gis: slim. - Weggemaaid: snel geloopen. -

hand, pas door den post haar schoot opgegooid; kattebel van haar kerel, haar bokser. Dol-jaloersch dreigde hij Greet en hij schreef ongegeneerd-vloekend, alsof hij sprak. Hij zou haar onverwachts ophalen. Hij raasde en schold in zijn brief en betichtte haar van de liederlijkste dingen, zonder zelfs goed te weten waar en bij wie zij eigenlijk woonde. Zulk een koele lef maakte Greet tureluursch. Dat groengebit... sakkerju... wat wóu hij van haar? Moest zij hem weer leeren een Pastourelle dansen?... Och, wat een cavalier zou Mooie Karel zijn in den contra-dans! Dien zag ze ook al op bottines met een mooi verlakt neusje. Moest ze dien dreigvloeker uit Antwerpen weer aan geld helpen voor den gok?

Greet beefde en huilde heel verborgen, dat moeder Ant maar niet hooren Zou. Guns, wat had ze met zoo een blok aan haar been, aan haar jonge leven! Altijd weer zag Greet dien glans van naïeve verrukking over Ant's gezicht als haar moeder met anderen sprak over haar dochter, de artiste. Blind, totaal blind bleef ze voor hââr kommer... Anders uitgeslapen en alles gissend en uitrafelend tot op het laatste draadje, stamelde ze over haar leven ‘buitenlandsch’ niks anders dan lieve dommigheden. Stom van bewondering voor wat flonkerende snuisterijen en wat mooie jurkjes bleef ze,... maar ze moest weten van haar bokser... Op één kerel rekende Greet, om haar te verlossen van dien gruweldwang, van die smartnijping:... op Oom Karel, dat dié met zijn Jordaansche knuisten en durf er een eind aan zou draaien...

Heel vriendelijk groette zij Karel Burk en hij vond haar, - Zooals zij er zat, stilletjes, beschroomd, heel slank en heel fijn in haar doorschijnend toetankhamen-jurkje, het blonde haar even goud-week begroezeld door lantaarnschijn van schuinover, - om te zoenen.

Ant ademde in het laag-donkere bovenkamertje voor het opene venstertje. De hitte lei smoor als een brandende, toch onzichtbare rookwolk over het bijna-duistere vertrekje heen. Ant, rustig-bewust dat Greet beneden zat, dronk telkens kleine slurpjes gloeiend-opgebakken koffie in de warmte;

[+] luchtte háár juist op... De godlasterlijke vloekerij van de kinderen en van Thijs er donderend door heen, was weer bar vandaag geweest. Wim had haar een heeten bak thee in het gezicht gesmeten, omdat ze het dol-driftige dreumesje geen twaalf spie gaf voor de Nassau-bioscoop. En Gijs had haar getrapt tegen haar kreupelen klomp. Toevallig liep haar getrouwde dochter Trui in, en die gaf hem kruif voor twee... Toch goed dat Greet er niet bij was geweest. Die zou zich maar doodgeërgerd hebben. Nou kwam Thijs er onverwachts tusschen, als een rokje in den wind. Dié was losgebarsten, neen... zooals Ant het in tijden niet had meegemaakt! Hij ranselde Wim temee in tweeën, woest en wreed. En Teun kreeg kleum en Sientje. En Gijs hakte hij een kloof in zijn frontje... Ja, bijna ranselde hij Trui eruit. Hokt het dan botst het!

Nou bekwam Ant voor het open raampje, heel even, al duizelde de herrie van den ruziedag nog in haar holle hoofd na.

Teun, Wim en Sien lagen beneden en sliepen achter Greet's rug, vlak bij het vuns-riekende privaatje.

Op Teuntie's smoezelig bakkesje, - hij lei ineengedrongen vooraan, - zat een schoon klapper-duifje saâmgedoken in de veeren. Het diertje koekeloerde het schemervertrekje rond, geheel zonder vrees en eenkennigheid. Zijn lang-smal, ijdel kopje alleen bewoog, het lijfje bleef roereloos. Als een deurtje aan d'overkant van de Dwarsstraat openging en weer dichtviel, ving het duiveke op het metaalglanzend gevederte, teruggekaatsten winkellicht-schijn. Dan, wonderlijk in het halfduister, gloeiden rood de oogjes op, en trilde er teêre regenboog-schittering op kuif en vlerkjes.

Mooie Karel was verzot op mooie duiven, op tuimelaars, kropjes en meeuwtjes. Vroeger, in zijn kedinnen tijd, toen hij nog zonder brandgevaar fideel aan de moederborst lurkte, was hij zelf een eerste-klas-duivenmelker geweest; bezat hij heel een vlucht die zoo blank tekkelde in de hooge lucht. Tjonge-tjonge, wat had zijn afgericht brassertje al niet voor

+ Kleum krijgen: slaag krijsen. - Frontje: gezicht. - Klapper-duifje: duifje dat klapt als een zweep met de vleugels. - Kedinnen: goeden. - Tekkelen: in zwenk uitzwaaien boven het plat. - Brassertje: lokkertje. -

[+] nieuwe smoelementen op zijn kastplat en in de knip gelokt en opgepikt. Zoo een schuimer! Toen kon hij ironisch neuriën: daar vloog een vogeltje vederloos!... De buren in de Laurierstraat en vooral in de Tuinstraat, hadden zijn onbeschaamd brassertje, dat zoo cierlijk-licht vloog, al Karel Burk gedoopt. Het beestje kon ook zoo goskrimmeneel-lekker mekkeren met de lok-vlerkjes in de zaadlijsten tegen de vliegeniers van nok-lagers aan d'overkant... Maar was hij nou zoo schubbig in de veeren als zijn brassertje? Het mocht wat!... Had hij zooveel torens in de vlucht gezien? Och, als hij eerst zelf maar weer eens terecht kwam en niet zoo een fladderbroek, een toddek-boerenpummel-knar bleef,... als hij eerst maar weer eens die wilde duif Corry,... gut, hoe die meid, ongeklaagd, eeuwig een magneet bleef!

Plots met een zware bons pal in zijn hart, schrok hij óp uit zijn tollende gedachten. In gesmoorde ontroering en beving van zijn heele lichaam, liep hij achter Greet's stoel om naar Teun's slaapmakkertje. Wat een vliegertje,... het leek zoowaar een goudvinkertje met parelzilverig kopje. Tjonge, hoe kwam het jog er aan? Eerst waande Karel een jaagduif te zien. Wat een fijn koppetje; één glans van groen en zilverblauw. Het dierke bleef, ook bij Karel's schaduwdonkere nadering, mak zitten broeien op Teuntje's gezichtje, dat rustig ademde onder de lichte veêrenvracht.

Toen Karel weer van zijn malle duizelgedachte aan Corry, aan zijn vroegere knip met tuimelaars, hersteld bij Greet kwam staan, begon achter hun ruggen, het duifje plots droef-Zacht te koeren. Een rilling doorschoot Mooie Karel. Het klonk van het donker-vunze kinderbedje zoo prangend, zoo weemoedig in den zomeravond, en zoo dichtbij en tegelijk veraf... Een bang verlangen doorhuiverde weer heel zijn vreemde wezen. Waar wou hij heen? Wat wou hij dat er plots gebeuren ging?... Karel wist zijn tranen nauw weg te slikken.. Gut, hij moest kwansuis maar wat poekelen... Dat met-devingers-jeuken-in-de-wolken... allá... het groef hem ziek van

+ Poekelen: spreken. -

binnen... Och, zooals het gebed was zoo dampte de wierook!

Greet had zich nu plots naar het beddeke der slapende en verhitte woelwaters toegedraaid. Het geroekoe klaagde zoo smeekelijk. Ook zij luisterde er naar, in een soort verzonken verdriet. Toen begon zij inéén, heel opgewekt, zenuwachtig luid en overvroolijk, van het zoet-gehechte duiveke en Teuntje te vertellen. Karel moest eens weten... het vloog overal het manneke na, zelfs tot de school, 's morgens... Die kleine clown, die Teun, deed het makke vliegertje al wat hij wou. Honderd keer op een avond vouwde hij de glans-schoone vlerkjes in, op zijn bedje, vóór hij slapen ging; dan lei het doffertje op zijn rug, de roode pootjes de lucht in, en dan speelde hij verlos-verban-je met hem. Doodmoe eindelijk, viel Teuneke in slaap en zat het beestje weer overeind op zijn zacht-ademend bakkesje, in elkaar, te koekeloeren overal heen, zonder één trillinkje in de veeren.

Greet vertelde allerliefst en schoon schel-overmoedig begonnen, temperde haar stem zich onder het spreken tot een ontroerend, altdiep-doorzongen geluid.

Jordaansch Zaterdagavond-lawaai van de dwarsstraten, stortte in vlagen voorbij. Mooie Karel noodde:

- Mot je geen luchie scheppe Greet?
- Wel ja Oome... de kersekes zijn rijp.
- Nou dan... pemadepot!
- Ik zij uw diender Oome... op stel en sprong.

Greet spotte kriebelig en zei iets snaaksch over een trosje kunstbloemen in een lichtend kwikvaasje. Karel voelde in haar zoete stem een vermorzelende teederheid. En Greet schaterde om den klank van haar eigen schelmsch geluid en om de wijze waarop zij deftiglijk en stijf, Karel plagend ‘Oome’ bleef noemen.

Karel kon Greet wel opvreten, zoo lekker-los, lief en guitig vond hij haar, met al de onschuldig-Vlaamsche verkleinwoorden en de gebaartjes van haar blank-mooie kinderhandjes. Guns, wat zou hij haar graag eens te paard willen zien zitten; de voetjes strak den teugel in, het kittige rompje

[+] óp, zonder kneep of wrong in de lendenen. Nou draalde ze nog. Durfde ze niet mee aan de deur? Heere-Gods-genade!... wat zat ze daar toch als een kind-licht figuurtje in het halfdonker op haar stoeltje... om te zoenen! Nee, hij gaf er toch geen spier om. Hij moest alleen bier, bier,... het water was voor de ganzen!

Ant stommelde boven; zij was een beetje onrustig en argwanend. Het bleef zoo stil tusschen die twee in het avondduister... Geen Thijs thuis, geen Alie, geen Gijs... Was me een expletasie!... Zij had al lang Karel's stem hooren dreunen door het vloertje. Alla! Hij was zoo mal op Corry Scheendert. Maar toch bleef Ant een beetje bang voor haar lieveling's heil. Die Greet, die fine-fleur bleef zoo een goeierd! Temee bleek ze net zoo dol op Karel als Alie, in haar allemanspraats! Ant was ook ellendig om Thijs. Wat deê de stiekemerd? Den heelen dag kaart gokken in halfduistere kroegjes. Hij had geen handel. Hij ging naar het Veem. Jawel... allemaal nichies en neefies in het Veem... Ajje geen rekemedasie hep, kâ je wel op de bikkels blijfe staan... Voor dien zwabber was er aan de Kaai ook niks te peezen... Hij was fan se eige al meer laaier dan losser... die slapert! Een negocieman most ommers fan alles neme!... Had-ie se groene kaart fan de Har ook ferspeuld? Die os bleef voor de bijl.

Ant schreeuwde plots, veel scheller en opgewondener dan ze wou:

- Vader al thuis?

- Nog niet!... riep Greet naar het dwarsmuur-glasruitje, waardoorheen Ant van haar kamertje naar beneden in Greet's vertrekje kon zien.

Karel stapte een beetje ongeduldig naar de deur en sloeg in het voorbijgaan, naar een ingedwaalden zoemhommel. Misschien stootte hij bij Greet nog iets los over Corry. Zoo langs zijn neus weg vroeg hij zijn nichtje, waar Alie rondzwierf.

- Alie meende-gij?

- Ja liefde.

- Guns... Alie?... Alie?... Alie?

+ Har: Haven-Arbeiders-Reserve. -

+

Karel misgreep Greet's grol. Was hij zoo een lomperd? Of stekeblind? Zij glimlachte fijntjes. Had zij haar ‘Oom’ niet doorkeken?

- Met d'r galant op stap... Zaterdagavond-houwe,... viel zij droog-nuchter bij.
- Die baffiaan... rondom leelijk... die groensoeter... dâ grogfentje!... schoot Karel nijdig uit.
- Ik en vind hem,... tartte Greet, zacht gichelend,... heel lief... Een schoone man!
- En-of!... spotte Karel... Achter se gat komp nóg wat!

Heel zacht streek Greet even langs haar geverfde lipjes. De fijne, blanke handjes bleven in aarzelend-tastende beweging dwalen om haar schalksch mondje. Glimlachend keek zij weer óp naar Karel, plagend-aanhalig. En toen inéén barstte zij in een schaterlach uit:

- Oome... gij en kent mijn niet doorsnuffele!
- Ikke?... vroeg Karel, verbazing veinzend... Ikke bin alleenig kuisch teuge de frouwe die ik nog nooit ontmoet heb!
- Greet zweeg strak, stug.

Toen gingen Karel en zijn nichtje aan de deur staan.

- Mot je 'n sitterik... brandnetelblom... stuk tingeltangel?
- Nee Oome.

Weer plechtig-sarrend beklemde zij het woord ‘Oome’ met spot.

- Ik en sta liever!

Karel neuriede eerst zacht, en toen zwellend, het droeve buurtliedje:

> Moeder... ik kan je nie misse..

Plots, aan d'overkant, hoorde Mooie Karel Nel Scheendert heftig vloekend uitvallen naar Frans Leerlap, die in zijn zoet-stinkend keldertje rondscharrelde. Ze was getroffen door Karel's zang en wilde haar ontroering verbergen.. Karel schrok en begreep, en dadelijk zweeg hij.

Het Zaterdagavond-gloeikousjes- en electrische licht

+ Zaterdagavond-houden: vrijen. - Groenzoeter: onnoozel bloedje. - Zitterik: stoel. -

[+] brandde flonkerend en hel hier en daar in een orgie van glanzen. Heel de Jordaan was op de been, nog kooplustig in de smoorhitte. Er klonk dreunend en grommend pierementen-geraas uit hoofdbuurten en van gonzende grachtjes. Tusschen de drenzende draaiorgel-muziek van verre, glommen fluittonen uit diepe, droomerige duisternis van den heeten avond. T'allenkant dromde volk op; vrouwen gilden, mannen gierden, kinderen tierden. Van een warnet schimdonkere en slijk-morsige straatjes, pinkelde het stangen-licht en soms schommelde in een weemling alles dooreen: geluid, electrisch gevlam, geraas, geroep en getier tegen de halfuitgewischte huizennokken.

Mooie Karel koekeloerde zoo graag, zachtjes wiegelend op de teenen, de Zaterdagavond-volte in. Alles wierd avontuur in hem. De mengelende menschendrom kluwde los en weer bijeen, in straatjes en op de walmende grachtjes, op bruggetjes en bij sombere sloppen.

Schrobbende Anne, uit het roomijskeldertje, dat als een gouden kuil hel lichtte, schreeuwde naar Kippige Koos schuin boven Karel:

- Héé kakelientje... hei-je je pijpekrulle?...
- Wattéééé?
- Je pijpekrulle feur morrege d'r nog nie angedraaid?

Karel lachte naar Greet toe, mild en jolig. Ze zag zoo kuisch als een kloosterzus... Hij zong inéén vol-óp, hoog van klank, brandend van toon als een Italiaansche tenor, licht en bedwelmend:

> Mooie frouwe hè je nooit alleen...

- Koarèl... gilde Jans, een felle meid in fluweelen blouse, een sigaren-ringster op de fabriek van stripsters en dek-oplegsters.
- Ja suikerbrood?
- Mô je Kippige Koos nie prikke mit je duufelsdoorntje?
- Ikke mokkemond?
- Reken-maar!
- Ikke wou d'r omsingele...

+ Pierement: straatorgel. - Kakelientje: kakelkip. - Ringster: een die de gouden ringetjes om de sigaren maakt. - Mokkemond: iemand met ingevallen lippen. -

+

- Jíj dallevert?... Soo'n kitsig kruimeltje fan 'n fentje?

- Ajje 't hart hep!... riep Jet mee, brallend van het lachen.

- Sekerst meide... soo stiekempies ferleije in 'n gondeltje.

- Tante Anne... haur je die loensche gokker?... Hij smoest uit 't kepotte raampie!

- Héé rabbekwast,... gierde Gees, een blank-mooie losbandige meid van een groote blikfabriek, met haar handen op haar slanke heupen,... huur d'r 'n afgelege hokkie op Lange Jan en gaan spankere!

Karel schudde het hoofd en schreeuwde terug, onder tegenhoudend gelach van Greet, die naar zijn pet greep:

- Ikke mot nie... de Westertaure hep tefeel gesien!

Greet grabbelde aldoor speelsch-plagerig naar Karel's hoofd en lachte:

- Je topmutseke af, Oome... en groet de dames!... Braaf,... braaf soo!

- Wâtte?... schreeuwde wild een dikke vrouw... Te veuls gesien?... Maak geen jeiler!

- Ja seker!... dreigde Karel schalks... fan jullie gemeene slechtigheid al de geheime uitgangetjes!

- Ga weg, adder... tjomp je eige!... schreeuwde de ringster weer hoog over alles heen... Sient Lange Jan 't fan ons alléénig?

Jans, de ringster, stroopte de mouwen van haar fluweelen blouse op en molenwiekend met haar blanke armen, barstte zij los naar Karel, in quasi-verontwaardiging:

- Seg meheir,... gleuf kootertje... feeg de Heire-en Keisersgracht auk nie an je sloffies of!...

Karel dacht er niet aan. En even kwansuis-woest schimpte hij mee:

- En-óf... kedin!... Lange Jan sient alles, fan heel Mokum... fan de heele hemel... Lange Jan knijst op 't spanbordje fan Onse-Liefe-Heir... en ikke bin fan net soo'n hooge komaf!

Karel zette plots een quasi-smeltend gezang van zoete klanken in:

+ Dalvert: dwarskijker. - Loensche gokker: valsche speler. - Rabbekwast: klankwoord. - Lange Jan: Westerloren. - Spankeren: weghollen. - Jeiler: herrie. - Tjompen: verdrinken. - Gleufkooter: deukhoed. -

+

M'n foader was taurewachter,
M'n moeder woont driehoog-achter,
Se drefe haarlie sakies daar
In varsche waar
In varsche waar...

De lichtzinnige en vurige meiden brulden van pret en zij schreeuwden dooreen.

- Seilree manne... Lange Jan hep de keet gemaakt... Opsij... aâr mept-ie ons nog 'n knoloog!

Een bandeloos geweld brak los van drie zware vrachtkarren die van de Lindengracht kwamen inzwenken. Alles stoof opzij; maar dra herstelde zich het gewemel en gewoel.

- Koarel... Mauje Koarel!... schreeuwde een schele, zwaarheupige vrouw in los-wit jak.

Burk keek woedend naar het bot-leelijke schreeuwwijf.

- Hou jíj je eige maar gedekt... plattekit... glase stolp!... Fan joú sient Lange Jan deur je schellefischkuitjes heen...

- Eewige genade!... Die peest op míjn... schoot het loensche wijf uit.

- Bij joú jonke de pietermanne achter 't stille luikie, hè?

Karel sprak scherp en fel.

- Krijg nou gauw de kanker!... vloekte de schele.

Mooie Karel joolde rap:

- Je hep 't nou toch in je mond... slik 't nou maar self in auk!

- Soo... gaan je mit mijn te bier?

- En hou je luchtdicht!... vulde Karel rap aan,... aârs kom je nog te lijê an 'n bederf achter je hartje!

Meiden en kerels bulderden van het lachen, tierden en spotten. Die Karel, die Karel, die dorst toch maar alles uitflappen! En joelend gilden zij naar het schele wijf:

- Héé Kakkemie... Kakkemie... daar staan je mit je gespanne lijntje feur 't reddingshuis!... Ajje tien maande opknap hè-je nog tien te min.

Een broodmagere dronken kerel dook óp in het lantaarnlicht, bij een donker sloppoortje. En hij brulde, pal op het gezicht van de gejakte vrouw:

+ Het stille luikje: woeker. - Te bier gaan: naar een feestmaal. -

- Hum... hum... twee glaasies rhum... één foor mijn... en één foor hum!...

Een bocheltje, uit de wemelende volte losgewrongen, gedrochtelijk en wreed den kop opgrijnzend naar Karel en Greet, spuwde wat onverstaanbare woordjes naar hun smalle stoepje.

- Héé Ruigpoot... mot je míjn of me petje?... viel Karel dreigend uit.

Greet drukte, hoog tot haar Oom zich oprekkend, Karel haar kleine, naar-parfum-geurende handje op den mond.

- Ga weg!... barstte Karel schijn-boos uit naar Greet... of ik kluif fingers!

- G'n haalt er geen eere af, Karel!... verweet Greet hem, rillend van het vunze gedrochtje in het bombazijn, dat Mooie Karel zoo liederlijk-schriel en gulzig had begluurd in het voorbijgaan, en door Burk ironisch aangeduid met: een-muisje-achter-het-behang!

Het klein-gestaltige bocheltje was zwijgend-beangst, weer in de wemelende volte verdwenen.

Greet voelde nog den schrik na van Karel's wreed-fellen uitval tegen het verdachte manneke, het kriekske uit de Noorderkerkstraat. De heele Jordaanbuurt spoog eendrachtig kwaad oordeel uit over den viezen en akelig-grijnzenden bochel.

- Hij hep d'r sekers 'n rare smaak in se hande gekrege... dat fogelkijn!... schertste Mooie Karel.

- Nou, ik... ik 'n sou maar swijge van soo eenen kaalkop...

Greet zei het heel innig en lieftallig monkelend naar Karel.

- Hou je ketoen, muurpepertje,... viel Karel in... Dat gedrochie... die distel... hep sijn toch maar gesmeerd sonder peronkaartje... mit horte en stoote!

Mooie Karel lachte luid en ging toen onverschillig kauwen op een gebrande duivenboon. Meteen speelde hem schichtig door het brein, dat Greet straks in haar ontsteltenis, kortweg ‘Karel’ had geroepen, precies zooals Corry dat weleens

kon doen, wanneer zij bang was dat hem iets gebeurde.

- Tof... soo'n kuif as-tie was!

Dolf, zoon van den herbergier aan den hoek, kwam met den athletischen Martijn, den bootwerker, uit den smukrooden kroegwalm, voor het bemorste schuifgordijn koekeloeren op het dorpeitje. De hitte zoog binnen zoo afgrijselijk, dat Martijn hijgde naar adem!

Het Zaterdagavond-rumoer groeide al ruchtiger uit de dwalende donkerte op. Een verwilderd lawaai woei aan van de Lindengrachtmarkt. Het rood en goud van flambouwen op karren en stallen en kramen, flakkerde goudmistige lichtvlagen over de woelmenigte. En achter de felle schijnselen van marktstallingen en winkeltjes, duisterde diep het droeve avondzwart van de ver-affe, smalle, bedompte, scheefgezakte straat- en steeghuizen, boven het gewarrel in rust gesmoord. Kinder-gekrioel kruimelde door de dringende grootemenschen-volte heen. Over heel de zwoegende Jordaan broeide een lauwstikkende hitte. Van de slijkerige keien sloeg het krijschen, gillen en rauwe ventersgezang óver naar de, in verborgen schaduwen gonzende grachtjes met de hoogpoortige buikbruggetjes, waaronder de stilte hurkte. Van de loerend-verstugde en grijnzende grachtjes joeg het de enge dwarsstraten in, en van daar, in kronkelkluwen, raasde de hurrie dóór tot de armelijke, stikdonkere sloppen en naarachter-getrapte, zonlooze gangetjes. Overal, uit morsigheid, vuil en slijk, steeg de hitte-damp op en smoorde, reutelend en half-wurgend, het zwoegende werkersleven met verstikkenden greep.

Vlak voor het stoepje van Karel en Greet ontbrandde telkens opnieuw het rauwe geweld van den markt-avond. De Goudsbloemdwarsstraat als kruispunt, ving van allen kant het buurtrumoer op; van de Noorderstraat, Noordermarkt en Lindengracht, als van de Willemstraat en Goudsbloemstraat. De hoog-smalle, sombere huizen schoten plots in een wild-angstigen gloed van uitwaaierende toortsen op ventkarren, en even onverhoeds weer, met verplaatsing van

[+] waar en vracht, doofden de puien uit in een dwalend-geheimzinnig nachtduister. Schaduwen over hobbelkeien en muren, uit spleten en spouwen en steile trapjes, warrelden en wemelden méé van al wat dwars-tegen-elkaar-inwoelend kwam en ging. Door alle wijken lei de Augustus-hitte aemachtig te ontbinden tusschen rottende stronken, ingetrapt en verpapt groenteafval, tusschen visch-ingewanden en ritselend krantenpapier.

Uitpuffende, half-ingeslapen, doodmoede menschjes, snakkend naar de Zondagsrust, plakten bijeen op verbrokkelde stoepjes, trapjes, krukken, stoelen en karren. Al dichter, in grillig spel van donker en licht, dromden spreekkoppen saâm van kerels, vrouwen, meiden en opgeschoten jongens. De zware werkweek was weer omgezwoegd. Maar in hun broeische, ziekte-lokkende krotkamertjes, nacht-duistere portaaltjes en walmende binnenplaatsjes, wurgde moordhitte de naar lucht snakkende menschen-kelen. Met angsten zorg-moms vertelden ze elkaar hier en verhaalden ze elkaar daar, van al het gebeurende rondom. Ieder had iets van zijn kwellingen, benauwingen of levensvroolijke grillen los te laten. De Zaterdagavond wentelde maar ééns per week voor.

Plots ging, onder bange bedreigingen, in hartstochtelijken zin tot vererging, het schriknieuws rond, dat er op het oogenblik hevig gehakt en gevochten wierd, rauw en beestachtig, in de Eerste Tuindwarsstraat, vlak bij de Rooie, op de brug van de Egelantierstraat begonnen. Tante Anne uit het leeg-gesmulde roomijs-keldertje, met haar altijd opfladderend Jordaanjak, kwam de kersversche mare ontsteld en bevend aanbrengen, en in tragische opwinding te grabbel gooien onder de menschen. Haar zoontje van tien, een brutaal schooiertje, getuigde mee, met een stinkend piraatje tusschen zijn lipjes gekneld. En ook híj verhaalde, zich heel gewichtig voelend door het naar-hem-luisteren, van het vreeselijke bakkelaaien,... wel tien knobbelsmerisse stinge op de latte...

+ Piraatje: cigaretje. - Knobbelsmerissen: politieagenten. - Latten: beenen. -

+

De bloedige vechtpartij dreef hier naar toe, naar de Westerstraat, naar het politie-burau...

- Nietes... het dreef naar de Baangracht en de Lindengracht!... kreet een derde.

Snoepwinkelierster Natte Aaltje, teringachtig en gips-bleek, kwam ontdaan, toch zangerig vertellen, dat het een schrikkelijk moordgevecht was tusschen effetiefe vaders en zoons.

- Mijn kerel see... de heele prinsemerei is op de been...

Tragisch en benauwd klonken van allen kant de zoekende en vragende stemmen van de buurtmannen en buurtvrouwen.

- Kopsorg... as 't 'n slachterij wordt bin ik d'r tug sóó te piel!... spotte Nars, de betonwerker, die midden tusschen de volte in een aardappelenkelder, met vier andere Jordaanjongens kaart zat te spelen en pas zijn laatste spie had vergokt met zwikken en miesemausen.

- Soo'n afgestampte kruimeldief!... Hij mot bloed sien... bromde Karel.

Burk huiverde, toen hij van het nog ver-verwijderde en wondrauwe gevecht hoorde. Toch wou hij zijn tramontanen niet kwijt. Stil draaide hij zich om en stapte voet voor voet het kamertje in.

In het stikdonker nu, hoorde hij het duifje weer koeren op Teuntje's bedje, zoet, vreemd en droef. Ant scheen met de ellebogen op den post in slaap te zijn gevallen voor het open raampje.

Karel kon wel grienen. Hè, wat vies-domp en vuns stonk het hier in het krot, naar die rettet; net stinkend grachtwater.

O, dat prangende verlangen,... het begon weer te kerven en te martelen van binnen. Die zomeravond-donkerte groef altijd iets leeg in hem, altijd weer opnieuw. Wat een gescheur en gewriemel om zijn hart... Corry, Corry... eeuwig die gedachte aan Corry!...

Kon hij de kwak maar in zijn eigen overgooien. En nou juist weer die onrust in hem, nou die lieve, zacht-aanhalige Greet er bij was... Ze stond zoo moederziel alleene, had ze straks zoo treurig gezegd. Wat wilde die koosere meid,

+ Te piel: gesnapt worden. - Zwikken en miesemausen: kaartspelen. - Rettet: privaat. - Kwak overgooien: de bel overhalen; van iets geen last meer hebben. -

[+] die potscherf toch van hem? Ze keek hem zoo dringend en zoo roeperig aan. Wacht, blikskaters, daar schoot hem door den bol waarom zij een paar uur geleden, toen hij uit makke nieuwsgierigheid naar Alie had gevraagd, zoo spottend en toch even snibbig antwoorden kon:

- Alie?... Alie?... Alie?

Tot driemaal toe had zij, - het fijne neusje lichtelijksmalend opgetrokken, - dat wicht haar naam genoemd. Och, zooals die lieve vrouwspersonen toch telkens zijn hunkerende zinnen in de war stuurden. Greet had ook 'Karel' geroepen, heel anders dan anders. Dien toon, die stem herkende hij dadelijk, toen zij schrok om zijn uitval naar den kriek... Nou ja, dat smoesie wist hij nou al van zijn eigen. Potsalderjenne, het wierd hem zoo benauwd om het hart. Zou hij even hier in het donker, zijn spijkerkastje opentrekken? Neen, neen, hij kon toch geen kermende krats er uit halen,... nou, tusschen al dat verwarde gepieker... Hij had ook den heelen avond stiekem van zijn stoepje naar den overkant geloerd, naar Frans en Nel. Frans Leerlap had hij even in zijn duisteren, mistroostigen kelder zien scharrelen met de lantaarn, en het goud-wiegelende, phantastische licht over de leege hondenhokken droomerig met de oogen gevolgd. Dat het dien vent toch zoo vergaan moest! Wie gaf hem nou te bikken? Dwars er doorheen bedacht Karel, hier in het roerige donker, dat die Frans Poort uit het logementje in de Buiten-Brouwerstraat, hem vanmorgen al heel vroeg had gevraagd of hij eens met hem mee mocht gaan hengelen. Zijn een biet! Maar waarom vroeg die kneibel het juist hém? Hij begreep er geen puist van. Zou hij temet jeuk aan zijn palmpjes hebben? Die gluiperige Frans Poort kon voor zijn part de kilte krijgen...

Aan de deur hoorde Karel weer iets brullend schreeuwen naar Greet, over het Tuinstraat-gevecht bij het Zoutpakhuis opnieuw losgebroken en dat de Rooie zware wonden in hals, nek en hoofd van de politiehakkers had opgeloopen. Kon hem ook niks bommen! Hij had niks uit te staan met het

+ Kriek: bochel. - Spijkerkastje: harmonica. - Kneibel: kerel. - Jeuk aan de palmpjes: steelzucht. -

[+] koper. En toch beefde Karel van ondersmoorde gram. Wanneer hij hoorde dat die gemeene klabakken zoo maar in rauwe woede rondranselden tegen het volk, met hun gummiekwassies, kon hij wel een van die rabauten met genot wurgen.

Na een poosje kwam Greet kijken wat Karel deed. Zij schoof vlak langs haar van vocht doorsijpeld bed en van achteren glansde haar kapsel weer als vurig, rookend goud in een verren lichtschijn.

- Wat doet ge?... Staat ge in bedinge?... vroeg zij Karel Vlaamsch-zangerig.
- Ik doé alles wat ik niét mot doen... faatje suur!
- Soo eenen duvel!... lachte Greet heerlijk-aanhalig.
- Ik sit op joúw kruk.
- Doet ge?
- En ik sit te piekere foor joúw bed.
- Och piot... kom seffens toch buiten,.. drong Greet aan.

En fluks stond zij weer op den drempel.

- Sebiet.

En Karel kwam subiet, om wat te verhapstukken.

Jan Haringsla, zeeman met zwaren baard, schoof voorbij. Karel hield hem aan.

- Héé... puimbaard!
- Héé Koarel!
- Wat is te madder in de Tuinstraat?
- Nossing niks... allang afgesakt.
- Allá... span de fierschaar!
- Sitte weer te hijsche in de kroeg fan d'r schoonfaâr.

Jan Haringsla grabbelde wijs in zijn baard.

- Swalk je nie meer op see?
- Nee...
- O,... schertste Karel,... seeman-of... Hei je de naald in 't spek gestoke?
- Ik pees op de wal.
- Op 't Dok?
- Mit Nars Keutel!
- Fan Natte Neel?

+ Vaatje zuur (bedoeld: zuur bier): blauwkous. - Pees: werk. -

+

Jan knikte triest.

Een troep ruchtige meiden, opgewonden en fel toen zij bemerkten dat uit het ijswinkeltje van Anne geen wafel meer te halen was, schreeuwden en lachten naar Karel en Greet:

- Koarel!
- Mooie Burk... we binne soo ritsig!
- Mot je 'n swemflenelletje hale!... Ik heb soo'n pijn in me broekspijpe... joelde Karel.
- Geef effe 'n deuntje op je kassie!... Toe Greet... mefrouw Blanketsel... staan nie soo stijf mit je kapsones!
- Geef je aume 'n sacht porretje in se linkerflank... doent-ie 't wel!

Karel weerde het wellustige gesmeek der meiden boertig af.

- Werendig, meide... ik mag geen mesiek... me tante leit op sterrefe!

De meiden gilden van pret.

- Op sterrefe?... Soo'n pieper!... Krijg de kilte!... Lâ gaan!... vloekte een lange garnalenpelster, ondanks de hitte in een beulrooden omslagdoek.

Ze moesten het Rienus maar vragen, aan den overkant, meesmuilde Karel.

- Rienus?
- Sekerst... die navelwrat, die klapspaan,... die kerel mit dat gekloft stelletje honde... As-ie 's morreges de deur achter se eige hakke dichtgooit... slaat-ie al se beesies 'n spijker deur d'r hiele... blijfe se de heele dag muisstil mooi sitte... rechtop!

Teunis, Jacob, Simon, Ben, Arie en Hein, drongen met hun schelle en opgetooide meiden naar Karel's stoepje toe. Ze bedolden Greet weer fel, in dierlijken lust tot krenken, om haar uitheemsch kapsel, haar toetankhamen-jurkje, heel haar stille, fijne bedeesdigheid van gebaren. Die deern had nou niks meer van vroeger. Wat had die een kapsones op haar malle heupen!

- Kijk d'r blase an d'r poeierpennetje!... stookte Ouwe Na Spoortrem.
- Se rookt temee as 'n poedel!... hitste Rooie Ka.

+ P ederpennetje: cigaret. -

+

- Sel jij je fingers nie an blauw telle...

Het wierd een steekspel van grappen en gemeene woorden, zwijgend-koel door Greet aanvaard.

Plots gooide Karel woest een tol van kleinen Teun tusschen de hekelzieke spotters en hij zong, op knapen-speeltoon, toch vol en verleidelijk:

Koperslager fuur en flam
Wie 't langste tolle kan...
Fan een, twee, drie...
Mie pas op je knie...
Jan pas op je knikker...
Want ik bin d'r 'n mikker...
Ben pas op je snuit...
Jans pas op je kuit...

Ant, boven, leek wakker geschreeuwd aan het raampje. Met haar ellebogen breed uitgedrukt op het kozijn, luisterde zij vooral naar Karel. Die gaf er nou compleet iedereen lik-op-stuk. Die gaf allegaar een beurtje en hij kriebelde een iegelijk naar zijn natuur. Dié kerel zei nou van die dingen, die je nooit durfde zeggen, al durfden ze hier in de buurt wel de vlammende luifels uitsteken. Ze hield pramis aan al zijn praatjes. Want zichzelf spaarde hij ook niet. En Greet, die telkens, een beetje verborgen, zich de wangen poederde, genoot dol van Oom Karel. Hij gooide het er allemaal zoo knetterend uit.

- Nee Mie Driehoog,... schreeuwde hij juist weer naar een buurvrouw schuin aan den overkant, die angstig-ver over haar bloemenrek hing te luchten,... jij bint expres driehoog komme hokke, om 't woninkie fan Kikkie Slagroom te kenne uitspiëneere!

De scherts sloeg valsch in. Het wijf tartte, schijnbaar beheerscht:

- Se het toch gerdijntjes!

- Dâ lieg-ie slobber... noppes pekaan!... Want deur die lappe loer jij heen... Maak maar geen poppekast!

+ Pramis: deel aan iets hebben. - Noppes pekaan: hier: uitpraatje. -

+

- Soo'n toddek!... raasde het wijf van driehoog nu giftig terug... se flamt d'r op!...

Buurvrouw aan den overkant ontwaakte nu ook uit haar maf.

- Da's net mijn prefelementje.
- Wat jou, doerak?... Ik gauj je me fullisbak bofe op je kop!
- Geef d'r 'n trap dâ se hardstikke in mekaar sakt!
- An gruselemente, dat adder... skeur d'r ope!

Rauw over en weer, scheurde de twist uit in het enge dwarsstraatje.

Karel, die alles op ironischen schertstoon had uitgeflapt, gierde van jool dat hij nu de twee beruchte kemphanenoverburen zoo frank voor de heele menigte op-slag wist te helpen en oolijk bedisselde hij, welke schutter den papegaai geschoten had.

Meiden en kerels schaterden mee. De jongens knoopten zich de zijden dassen los van den hals, en de purperen en paarse zweetkoppen glommen in het licht. Ze klonken en zwelgden fleschjes bier leeg op de keien, in een woedende dorst-gulzigheid, onder brassen en plassen.

- Nou Mie,... schreeuwden de meeslurpende meiden,... daar hei-je nie fan terug hè... fuile uitloerster!

Toen danste Mie Driehoog van nijd voor haar raam en hamerde de vuist op haar bloemenrekje. Gillend haalde ze uit, barstend in gif:

- Ikke bin getrouwd faur 't altaar, Riekie!
- Spion!... weer gilde een voort.
- Ikke had niks noodig fan 't tauretje op 't Singel!
- Fal neer... fuilderik!
- Míjn man,... tartte zij,... hoéf geen farkesblaassie Trui...
- Sou je meene?... Seepton!... Duikel-of!... Hei-je louw loene hè?... Salle we je inlegge?
- Haur soo'n toetekamekop!
- Kijk na je eige miesert...

Mie barstte schier van gif en ze raasde, blauw de koonen:

+ Louw loene: tegenslag. -

+

- Ikke kom nie fan Kromput...

- En ikke heb nie in de Houttuine achter de stoep gelege ..

- D'rom bî je soo plat geblefe.

- Heb ikke bij de dregist een dubbeltje sure druppies geslikt?

- Ug, rafel uit,... mit je kale femilje...

Met over-speelschen lust mengde Karel zich weer in het schimp-krakeel. Dat ruziede heel in de hoogte, van pui tot pui, boven de menschen.

- Haur die Mìe... die lampepoetster!... hoonde Karel... Soo'n kaaljakdrukkie... 't Is túg driemaal belle en maar éénmaal frete!

Weer had Karel een nieuw stootje gegeven. Hij kromp klein van pret naar Greet, die hem opnieuw bekoesterde en bevleide met haar tegenstribbelende handjes en lieve praatjes.

- Malle senuwebok... duikel af!... kreet hij weer over het rumoer heen.

Ben de Graaf, schrale kerel met een uitgemagerd lang bakkes, als een ontvleeschde paardenkop, sprong op een kar, duwde zich de oogkleppen van een motorfiets vast op den neus en loeide tusschen scheldpartij en gedol, op een geweldigen autotoeter. Er tusschenin schreeuwde hij:

- Ikke bin soofeel as de adjedant fan Schlebaum... Ikke heb de heele dag gegast op 'n tweepit!

- Datje moer d'r blauw fan sient!... viel Karel in, den bluffermet een appelen-klokhuis precies den paardenneus rakend.

- De bobbert!... schrok Ben, zonder dat hij in het donker kon zien wié er gooide.

- Héé Ben!... riep Karel, over-blij.

- Spreek, heer beron.

- Heb ik 't nie geseit?... lachte Karel naar de jongens en meiden... Bij hem binne de rape al gaar... Hij hep al 'n tak beet fan grootheidswaansin en hij kleeft op se pitte as stuifmeel...

- Nie soo rebels, Karel,... zei ootmoedig Ben,... of ik loei je omfer...

+ Gegast op een tweepit: rijden op een motorfiets met twee cyiinders. -

+

- Je rijdt me me toone af,... mit je tweepit.... hè gesneje kater?... tartte Karel uitdagend.

- As 't mot, ja,... zei aarzelend Ben.

- Mót... mót,... draaide Karel weer goedig bij, toen hij bemerkte dat Magere Ben moorig begon te worden,... dat is allemansgeseg.

Plots richtte Karel zich weer tot een vrouwtje van eenhoog, dat mee lag te luisteren over haar venster, schuin boven Frans Leerlap. Zij was gehuwd met een Surinaamschen neger, opgedaan in een danshuis, die haar erg sloeg en bij de haren trok. Het was een mooi, blond vrouwtje, klein, met een kinderlijk-blank en rond gezichtje. Ze had drie half-zwarte kindertjes bij den nikker.

- Héé Koosje!... lachte Karel... Leg je potkachel al in de koffer?

De meiden gierden om nikker's scheldnaam, en Koos gierde mee. Zij vond Karel een origineelen handlanger.

- Seg Koos,... vroeg hij,... binne jou halfswartjes nou nie stikkeswart as 't mooi weer is... en halfbruin as 't regent en weer git as 't donkert?...

Karel malde door. Greet gierde nu onbedaarlijk. Toch liet Burk Ben niet los uit zijn spotgreep. Weer draaide hij zich naar den tuff er toe:

- Bij jullie sitte se ook allemaal soo te koekeloere... Wat binne dat tug faur geheimschrijfers?... Net as je sussies en je moer... Die schuwe drommedarisse komme nooit op de keije. Die sitte d'r eeuwig te trekkebekke... en geen lach op d'rlui snuit...

- Alleenig fan d'r asem wor je al siek!

- De geheime fan de koffiekan... reuk in de lucht... louw poekele!... riep Jans de ringster.

- Maar hij is de grootste parsepant d'r fan!... joelde Karel tusschen het ventgeroep van:

- Fette, lefendige oal... oaléééé!

Zware karren donderden weer door de straat, zoodat alles

+ Moorig: bang. - Louw poekelen: niet loslaten; gesloten zijn. - Parsepant: aanbrenger, omroeper, ophitser. -

[+] saâmperste op stoepen en tegen deuren. Uit de hoekkroegen jammerden harmonica's.

Al bedrijviger dromde de tjokvolle Zaterdagavond-Dwarsstraat de menschen aan en weg, door het gefinkel en gefonkel van het licht. Straatliedjes klonken op en de zangers galmden, tusschen gejammer van schoorvoetende harmonica en het schelle geblaas van occarina.

Achter en opzij, van allen kant, als uit omschemerde poortgewelven, toeterden gramophonen; tenoorstemmen zwierven opera-achtig door de lucht en voordrachten ratelden weg onder lantaarns en fakkels.

Ben was verlegen blijven staan onder het omgierend gedaas der pompende meiden en duwende kerels, met hun schuimige woorden op de schimpende lippen. Mooie Karel had in jool gestookt tusschen Mie Driehoog en het wijf aan d'overkant. Ook Ben boorde hij vast in het gedruisch. Ben vloekte iets onverstaanbaars naar Karel, die hoonde:

- Gooi maar in me mond, Sebedeeus!... 't Is net 'n maatje.
- Kom óp Ben... spring Karel te keel!... joeg Hannie, de petroleumjongen op.
- Ikke?
- Ja jij... hielp Nelis Luchtschip stoken.
- Je sit soo lekker in je want... ik lâ je nie skuife,... vleide spottend Riekie naar den mageren tuffer,... ug... ug... wat 'n jás!
- Nou... ik seg tug nie dat se susters, die ouwe nonne, soo ritsig om haarlie hart binne net as joú gesnor!... dolde Karel naar Riekie, al zeggende wat hij zei niét te willen zeggen.

Uitjouwend gevloek zonk uit de bovenkrotten omlaag.

- Godallejeses minse... afplasse... afplasse!... Hei-je weer deurgeslage!
- En ikke ferpand d'r luikies me hart en me lefer mèt 'n fijn stukkie suur, as 't nie waar is!... hield Karel in schijn-hardnekkigheid vol... Se bikke fedaag ekstera maal... apies... mit niks!

+ Zebedeus: hier: suffert. - Skuife: schuiven (hier): schieten. - Jas: in de maling-nemerij. - Doorgeslagen: doorslaan: zich ver spreken. - Luikies: stiekem. -

+

- Wat 'n kelére-bekattering!
- Duifiesmelker... hengelaar!
- Lâ je je dát anleune, Ben, fan Koarel?
- Kom je soo op de bon?
- Ben Tuf-tuf!
- Ben... Ben... adjedant fan Storm en Schlebaum... mô je nie gasse op 'n driepit om te fluchte?

Karel joolde:

- Ikke wil wel wete dâ 'k 'n pappert bin!... Me eige moeder hep me al bij me gebaurte mit brandewijn ingesmeerd... en me fader schonk me gemoedereerd 'n halfe kan dun..

Kikkie Slagroom schreeuwde naar de ringster:

- Kijk kerels... 'n begijn die de broek an hep!

De ringster, woedend, trok haar achterwerk op en raasde:

- Staan je d'r soms in je bloote bij... smeerhengst?... Nou,... hei-je ooit soo sout gegete!...

Toen wilde Karel weer sussen, even grappig als hij den boel aan het rollen had gebracht.

- As 't nou soo in me schamel fieselemietje opkomp, gooi ik jullie allemaal 't huis in... Ik hou jullie in 't skot!
- En dan blijf jíj staan tut je lood wor!... keef Koos van den nikker lollig over het raam.
- Ikke bin seep en blijf afgeknoedeld,... viel Karel in.

En hij danste op zijn stoepje, Greet woest in een warrel meetrekkend.

Een zware gramophoon kermde in nood, afgrijselijk en helsch. Weer bonkerden geweldige vrachtkarren de keien over. Alle meiden en kerels vluchtten onder valsch angstgegil op een prop. Toen, in een kring, omringden zij Ben en zongen verhit:

- Se susters binne soo ritserig om haarlie hart..
- Soo ritserig...
- Soo ritserig!

De Jordaners zongen gemeen en dansten tartend-brutaal rond den bluf-toeter.

+ Kelere-bekattering: cholera-beschuldiging (in den zin van): erge verdachtmaking. - Op de bon: op het rapport. - Dun: jenever. - In het schot houden: niet uit het oog verliezen. -

+

- Schof je, loeder!... krijschte Ben naar een mol-vette meid, een voddenraapster uit de Wijde Gang.

Blind in toorn raasde hij uit:

- Míjn susters hebbe de bure nie sien weghale deur de pelisie!

- Je sluis toe!... kreet Ouwe Sanne met een scheurstem er tusschen door.

- Of je flerke gaan d'r an!... dreigde Rijstenbrij.

- Feur kejak-smokkele!... gilde Ben er bij... Hullie hebbe nie gelikt!

De zware voddenmeid, als een schuddende vleeschmassa, schoot naar voren in schuimende woede. Zij spoog malle klankvloeken uit, allerliederlijkst en rauw, naar Ben en zijn heele schorriemorrie-familie. Ze kreet, tégen het ventgeraas in, als een bezetene. Ze stotterde van haat... ze zou... ze zou... Ben's mageren paardenkop in mekaar timmeren!... Die hoerenjager... Ze zou... ze zou hem achterover-wippen dat hij het snoepwinkeltje van Schele Harrie induikelde! Ze zou... ze zou... ze kón niet meer... Het spog borrelde kokend over haar lippen. Toen sprong Karel er tusschen. Dat wroeten en steken moest nu ophouden.

- Je waffel dicht, mens... Ik swiep je aufer de hangmat!... Of ik geef je 'n haferdegortslag dâ je duiselt!... Je ferstaurt ons heele Saterdagnachie!...

Karel's stem zong van hartelijkheid. Hij drong naar voren en kneep de Wijde-Gang-meid in haar armen en pakte haar persend om het geweldige vette middel. Ze braakte giftig er nog allerlei scheldwoedens uit. Het scheen alsof Karel de dikkert leegschudde aan woorden en vloeken. Zij gilde gesmoord in zijn armen door, doch ze bedaarde langzaam, heel langzaam. En toen, veilig in Karel's sussend bijzijn, begon ze zenuwachtig te lachen.

Van boven, uit droef-donkere raampostjes waarover al de wijven, kerels en kinderen aan weerskanten luierend lagen te ronken, wierd meegedold en meegejoold. De kijfkreten ristten zich kruislings als serpentines van geluiden

+ Schof je: ga weg. - Gelikt: in de gevangenis gezeten. -

en warstemmen, door- en- over-elkaar-heen in de duisterzwoele lucht. Daaronder gistte het brandende Jordaanstraatje, half-schel verlicht en toch bij geulen en gangen stikdonker, broeisch en zonder een vleugje wind in den maanloozen zomeravond.

Plots draafde Alie in, het gezicht grauw en overdropen van bloed. Greet gilde ontzet. Achter Alie stormde Bram binnen, haar meneerige jongen, met half-gescheurde kleeren, goor-bleek.

Greet riep in angst naar Karel, die met de schommelvette Wijde-Gang-vrouw nog leutig stond na te babbelen over Ben, den bluffenden adjudant van Schlebaum, de paardenblom der sporters. Karel sprong toe.

- Wat noú?... vroeg hij verschrikt, kort, Greet.

Alie was neergestrompeld op Greet's bed, in het donker haar bloed-besmeurd gezichtje blind-vegend over het wollen dek. Zij schold als een krankzinnige naar haar jongen en huilde, huilde hartverscheurend. Het goudvink-duifje fladderde van Teun's bakkesje weg. De kinderen schrokken onthutst wakker en Ant, boven, waggelde naar het trapje om te hooren wat er al zoo voor heilloosheden beneden gebeurden.

Alie's jongen probeerde midlerwijl duidelijk te maken aan al het straatvolk dat opdrong tot het stoepje, belust op nieuw uitbrakend krakeel, wat er voorviel.

- Ikke hep d'r gehengst... ja... ja... jullie magge 't wete!... kreet hij hysterisch-luid, vooruit al met zijn eigen verontwaardiging de woede der nieuwsgierige Jordaners rondom afwerend... Alle jonges en kerels motte wat fan d'r... fan dat loeder!... Allemaal!

- Fuile smerotser... kakhans... Hink na je moer toe!... scheurde Alie uit haar stuiphuil los.

Onder zijn beschuldiging hief zij zich van het bed, in het duister, om haar jongen te bespringen; maar zij kon niet zien waar hij stond.

- Túg... túg sà 'k me laatste droppel bloed uit me lijf

[+] fechte as... as... ik sien dat freempies je anrake en al die kerels wat fan je motte!...

- Kijk ik na jou... jou... joú... pens... ouwe stinkput!... schold Alie snikkend en hikkend.

Greet had een petroleumlampje opgestoken; schemerigvaal schommelde wat rossig licht over het donkere slaaphokje. Alie, onkenbaar met haar bloedbevlekt gezicht, veranderde schrikkelijk in haar tíerende dolheid. Al haar romantiek en lieftalligheid was ze kwijt. Ant, Greet noch Karel konden één woord er tusschen dringen. Bram, bij Teun's bedje ineengedoken, stond weer dreigklaar om Alie opnieuw af te ranselen. Maar zoo vreeselijk jammerde en snikte de meid, dat Greet het niet langer kon verkroppen en wild meegriende.

Jans de Neus, vischbakster uit de Willemstraat, en de vrouw van Wim-Suikermop-met-het-schillenkarretje, strompelden naar voren en bedreigden Bram in het huis van Ant. Ook Na Punt verloor zich geheel en al en zocht in dolle woede, keien van scheldwoorden.

- Soo'n flapniks mot dat liefe skaap ramme!...
- Se moste je fille, beul mit se slabberdewaskie-latte,... se friksie-beene!... Komp hier, na buite... selle we rotjes fan je wrijfe... Kompt d'r soo rauw fan 'n pertijtje banke op 't Hoffie!
- Selle me je stampere?
- En je signelement opgeife?...
- Hep je moer nog meer sukke baaie?...

Ouwe Ka de Jager, aalschoonmaakster, begon al haar handen te roeren.

- Die flooienek... die Judas!... Trek 'm an se latte op de daaje!

Het gebulder, gedreig, gevloek en geraas aan de deur verergerde. Bram, in het mee-gefladder van zijn gehavend jasje, week terug naar het bedje van Teuntje. De schelle driftstemmen schenen zijn gezicht en zijn oogen in te haken. Hij hoorde in angst, hoe onder de mannen en meiden buiten,

+ Banken op het Hofje: gokspel met kaarten door de jongens, op een verborgen plek van de Lindengracht. - Baaien: reuzen van kerels. -

[+] allerlei liederlijks van hem wierd verteld. Hij voelde dat de gansche buurt het opnam voor de geranselde meid. Ze zouden zich wreken al tezaam op zijn gedrag. Honderd giftige en kwaadsprekende bekken spogen roekeloos venijn. Afzichtelijke gemeenheden gingen van hem rond. Dat straatvreempje had Alie beleedigd... hij zou het voelen!

Toen begon ook Ant van haar trapje af te razen, in zenuwachtige rapheid van woorden. Haar kreupele voet sleepte erbij als aan een kunstbeen.

Greet koelde Alie's gezicht en bette koud water op wonden en krabben.

- A wel zulle,... zoo dat kreng je geramd heb... bont as 'n vlinder,... huilde meewarig Greet onder het afdempen en straaltjes bloed wegvegen.

Bram kreeg het hevig benauwd in het stikwarme hokje. In dolle jaloerschheid had hij Alie zoo de flanken gesmeerd. Maar hij had haar ook zoo ongodsgenadig lief, die Alie! Ze liep zoo pikantig en aanhalig, en ze lachte tegen al het vreemde tuig van mannen en jongens. Eêr ze het wist, zou ze een bezarretje krijgen. Hij kon zijn eigen wel de nagels over zijn tronie trekken, zoo een gekke katrol als hij was!

Als in alle Jordaners, gloeide in hem een vlam van ontembare jaloezie en een brandende haatwrok tegen iederen medeminnaar. Als die vreemde kerels zoo stonden te klapwieken tegen zijn meid, kon hij ze wel den schedel splijten met een bijl.

Hún meid, hún wijf was hun alleen, dierlijk bezit. Ze duldden geen blik van een vriend, geen vleierijtje van een bewonderenden mee-genieter. Hún deerns mochten niet kijken, niet praten, niet lachen, niet smonselen. De héële lieve meid was van hún. Doch wat zíj deden, als kerels, het gemeenste en liederlijkste met andere wijven, dat deerde nooit en nimmer. Wat er gebeurde tusschen den Dijk en de Brouwersgracht, dat wierd toch geen sterveling gewaar. Geen enkele branie mocht hún meid, hún wijf dubbelzinnige knipoogjes geven of trakteeren, of met aanhalige konkele-

+ Bezarretje krijgen: zwanger worden. -

[+]foesjes laten bijdraaien. Zoo dacht Bram en zoo leefde Bram. En hij zwoer bij Cornells Lavertu, bij Ouwe Wim van de Lindengracht, dat het zóó hoorde; dat hij liever vijf jaar nam dan haar aan een aâr te gunnen; dat hij liever haar snoet voor haar leven mismaakte, zoodat niemand haar meer lustte, dan haar aan een aâr af te staan.

Karel begreep woede en ontsteltenis van den jongen minnaar in volste vaart. Hij was zelf een Jan Boezeroen. Maar ook had hij vreeselijk met de lieve Alie te doen. Zoo afgetuigd en mishandeld als haar mooi gezichtje nou stond,... neen, dat kon hij niet goed zetten; hij kreeg er een knak van in de beenen. Haar lichaam trilde en huiverde in de armen van sussende Greet.

Inéén zag hij Corry weer, toén... ja, maar die had zich fel... of... of.... enfin, dat was vergeten. Hij moest zijn gedachte over dat geval een heel andere snit geven. Maar die doodgoeie Alie had nog nooit een kruimel slechtigheid begaan. Die daan niks!

Het mooie blonde kind-meisje snikte en hikte, terwijl haar eerst bloedend-besmeurd gezichtje onder Greet's bettend reinigen, weer blank ópglom. Bram voelde zich diep en diep ellendig en afgrijselijk vernederd. Hij wou zich wel als ransel-offer midden tusschen de wraakgierige en konkelende scheldwijven buiten, inwerpen. Maar Karel aan de deur, had de dringende menschenmassa weggewerkt en heel rustig het raamgordijn laten zakken.

Plots, onder het schokkende en heftige snikken sprong Alie geheel onverhoeds op, greep uit een groezeligen kamerhoek een gewicht van Karel's weegschaal en smeet het woest naar Bram's sidderend-bleeken kop. De jongen, doodverschrikt, had nauw tijd om in te duiken. Met een doffen smak donderde het koper tegen kast en muur op den nattigen vloer.

Bram, grauwer nu van zenuw-angst, sprong opzij en wou Alie opnieuw te lijf. Maar Karel, voor de deur, greep toe en wrong het jaloersche vrijertje met ééne hand om. Toen, barsch en dreigend viel hij uit:

+ Vijf jaar nemen: voor vijf jaar de gevangenis ingaan. - Daan, voor gedaan of deed; zeggen nog vele Jordaners. -

+

- En nou koest hoor... flapjanus... piloot.... Jan doeter-nie-toe!... Of ik mep je rijp foor 't gasthuis!

Bram griende nu stuiperig. Hij wou Karel slaan, trappen en een achteroverdrukker geven... maar met één linkschen hoek in de korte rib bracht Burk den trampelenden zenuwbok tot bedaren. Een soort van hoongehuil klonk op.

- Pas op... of ik geef gom af!... dreigde hij norsch.

- Smak sijn op de keije!... gilde Alie wraakgierig.

Haar hel-blauwe oogen gloeiden. Ook zij kreeg het zwaar op de zenuwen, maar tusschen haar hikken, snerpend gillen en weerloos snikken, kon zij er toch eindelijk uit krijgen:

- Mot... mot.. u.. u.. hoore Aume.. Die... die... mispunt... dat... dat... stuk kattebak... die... die molmsak!...

Ze hikte met snijdende keelstooten.

- Goed soo... schudt je lijsie maar leeg, Engeline... maak je kaps,... al bî je nog geen getrouwd orgel!... lachte Karel, vlak voor Bram, die niets deed dan zenuwachtig beven en klappertanden.

Alie hikte en snikte voort:

- Ko.. ko.. kon.. ik.. ik.. ikke nou hellepe.. dà.. dat sullie lachte teuge mijn?

Het snikken wierd al scheurender en droger.

- Wat is te mangelespijkere mit joe... dat hoore we laters nog wel... komp finecel dik in orde!... viel verzoenend Karel in... Mot je nog 'n scheut asijn mit sout?

Teuntje, wakker geschrikt, begon dadelijk slaperig te zeuren om ijswafels en een kommetje water. Wim wou ook wel, als zoet naschuivertje, een versnapering. Sientje weerde de duif af, die telkens in haar gezicht vloog, angstig opgejaagd nu door al de schrikgebaren en kijfstemmen der ruziënde menschen.

- Nou meid... op de gesondheid fan hotel de Paarse Peen... soo mit je gewassche frontje lijk je me beter,... lachte Karel naar Alie,... en datte ik nie meer teuge 'n onweersbui mag anloope...

+ Achteroverdrukker; eigenlijk een beroover; hier: plotse, valsche schep-aanval. - Kaps: los. - Finecel: finantiëel. - Frontje: gezicht. -

+

Alie kreeg, nog nasnikkend, haar guitlachje weer om den mond. En haar hel-blauwe oogen glansden opnieuw uit het huilnat, als versch-opgepoetst.

- Je loekt 'r uit je ooge as poppelijs,... vroolijkte Karel... Ik drink straks 'n bittertje op je welsijn... hou je keep!

Ook Bram, aarzelend, draaide bij, al dreunde zijn kop nog van Karel's ribstoot, en wou wel springen van geluk dat zijn Alie niet meer heet en knarsend schimpte.

- Je had die bladsteel een doodgooi kenne gefe,... zei oolijk Karel naar Alie,... en fan me gewichte is t'r fast 'n onsie ofgesplinterd... Kijk maar na.

- Doodgooi..... doodgooi?... herhaalde Alie, nu pas haar eigen driftdaad beseffend... Nou... al hei-je 't nog soo groot mit mekaar... dáár pees je niet op.

- Bestig... maar ik ken fanself nie meer me folle gewicht gefe op de mart...

Greet streelde nu Karel over zijn haar en zei schalks:

- Dat is een skoon voornemen, Oom...

En even, tusschen de bekoorlijke tandjes zong zij, nazinnend:

Ne vette ganze vlieg nie verre...

- Moeder!... jammerde Teun uit bed naar Ant, die stil op een kruk was neergesakt,... ikke ken nie skool... me skoene binne stuk...

- Sondagsschool?... vroeg Greet.

Ant klaagde:

- Och... daar sitte bij Trui al drie kooters,... sefe dage achter 't raam... Hei-jíj skoene feur al die bigge?... Dan komp Teun, dán Sien... dan hei-je Gijs, dán komp Thijs... dan Alie... en soo de eewige wereld rond!

- Werom hep d'r 'n mins auk twee beene!... ironiseerde Karel... As we geen fan alle hadde kenne loope... was d'r lang soofeul gemeenigheid niet!

- Soo je segt,... stemde Ant toe, haar wenkbrauwen hevig optrekkend.

Vier buurvrouwen liepen in, spijtig een weinig nu de herrie verloopen was.

+ Keep: vast. - Groot met elkaar: groote ruzie met elkaar. -

+

- 'n Bakkie sloert?... noodde Ant mat.

- Ajjij schokt,... lachten ze.

Greet schonk in.

- Wat 'n lekker bakkie... goskrimmenikkie.... zeurde eerste buurvrouw... Wullie frouwfolk... misse de kaai.

- Ja,... stemde de tweede in, met oranjeachtig hittehoofd,... maar alles is tug peper- en peper-duur...

Een dochter van Ouwe Sanne had een grienend meisje van vier jaar meegesleept. Zij rukte haar armjes pijnlijk en schold haar stijf, omdat het kind met zware slaapjeuk in de oogen, blerde.

- Och Alie... hei-jíj ook feur die klier 'n spoggie melk? .. Se hep neturelek maf... Maar doen jíj nou boodskappe en laat de bloedjes nou alleenig... Me krottige keirel, die sweetflieg, die hieuw soofeul fan haarlie... dat die seit doodgemoedereerd:... Moeder... ik oppasse?... Op de kleine?... Krijg de kanker... ik mot me afendje hebbe!... Hoepel óp mit je grommetjes!

Het kindje slobberde gulzig wat melk en huilde niet meer.

Toen slobberden al de wijven koffie, slap en goor, in de bedomptheid.

- Pees je kerel?... vroeg Ant in de plotse stilte.

- Mag effetief geen naam hebbe... Hij sit in een suikerboot mit Leendert fan morsige Na .. Maar hij suipt soo schuwbarig... dat ik temet geen kwart thuis krijg fan wat-ie opsteekt...

- Da's 'n fuile bekladdering!... schoot Karel in jool bij.

- Och... maak geen jan,... weerde de geprikkelde buurvrouw af,... deis je eige!

- Se binne d'r allemaal hun huisnommer kwijt as se motte schofte,... gromde Ant... Je kê nie hikke of mikke of Karrel is pirsent!

Eerste buurvrouw konkelde weer breeduit, terwijl zij onder ieder woord telkens een slok koffie inzoog.

- En mijne hep 't in se belon... sa 'k maar segge... Die hep... die hep me eige mit hoerewicht wille opskeppe...

+ Sloert: koffie. - Schokt: betaalt. - Kaai: tabakspruim. - Bloedjes: kinderen. - Krottig: gierig. - Grommetjes: kinderen. - Deis je eige: zwijg. - Belon: hoofd. -

[+] Krijg ik... sa 'k maar segge... ses pieke pir week... fan dâ jeneferfat, sa 'k maar segge...

- Da's gauw ferdiend,... stemde afgunstig tweede buurvrouw in.

- Ja... dâ seg ik auk... sa 'k maar segge... Maar begrijp-ie, buufrouw... ikke bin bang... Dat freemde, ritsige goedje tussche je eige bloed... sa 'k maar segge... Nee buufrouw... ferdufeld ajje weet hoe je je eige draaije of keere mot,... féur de kenarie of téuge de kat,... sa 'k maar segge...

Luid en vurig schreeuwde de vierde buurvrouw:

- Nou, dâ sou nou juist iets voor míjn wese... soo'n skaap... soo'n hummeltje sou ik nou nog beter voeje as me eige bloed!

Karel viel gul-op bij:

- Dat doet je eer an, tante Jo.

- Stoot jij je kernetje nie, dooje grapjas!

Zoo weerde zij Karel's hartelijkheid af, omdat ze spot vermoedde.

- Die pappert fan mijn,... verhaalde nu de derde buurvrouw, hunkerend naar een nieuw kopje troost,... die hep se eige gisterafend bijna lefedig ferbrand.

- 'n Karrewei!... deed schrikkerig Lien de Porster.

- Nou... effetjes kon ie tjompe... die Schele Hannes....

- Mit se dronke knar is-tie gaan legge op se rotnest... mit se brandende pijp in se reep.

- Guns...

- Aij... aij!... Die kwieskwas!... dreef Karel op, terwijl hij zacht neuriede:

- 'n Hafeloos fentje dat dwaalt deur de stad...

- Laat-ie nou-já fuur late fonke op se fodde... dat 'r alles kepleet flam fat!...

Greet keek streelend-lief en luisterde geroerd naar Karel. Zij hoorde nauw het gekwebbel van de konkelende wijven, die in hun verbouwereerdheid allemaal U en juffrouw tegen Greet zeiden.

+ Pieken: guldens. - Kornetje: hoofd. - Tjompen: verzuipen. - Kwieskwas: losbol. -

+

- Hei-je se hare haure knettere?... lachte Karel.

- Nou... teméé... 't dek raakte in brand... de flammetjes speulde sóó op se loopstokke... En rook... rook mins!... Om te stikke!... Me allemaal d'r op of... kâ je begrijpe... Jan fan der Heijde!... Heit ie mijn geflikt.

- Heere-goeje-minse-godsalige-genade!...

- Om ongans te blijfe.

- Maar de maffert had niks gesien en niks gefoeld an se eige!

- En niks gesnuffeld... sa 'k maar segge?

- Niks... me haurde ruit noch muit... En toe binne we mit ons allegaar soo op 'm komme ankletse mit emmers water ófer se mafknar...

Karel gierde en riep:

- Daar had je míjn bij motte roepe, Mie... fan 'n binnebrandje 'n buitebrandje make!...

- Toe... toe hep-ie mijn sóó gefloekt, dat adder... dâ 'k me eerste man wel daud had kenne krijge... maar síjn nie!...

- Wat 'n swalker!

- 't Is sonde!

- Wat 'n bekattering... sa 'k maar segge.

- Stel je faur, buufrouw,... huilde de vertelster,... daar stonge me onnoosele grommetjes bij.

Karel schold heftig:

- Nou... je had die lappedoos... die gore kerel fan je motte segge:... Me eerste man,... die sou ik wel sóó uit 't graf wille krabbe en jou in sijn plaats er soo wel ín wille stampe!...

De wijven loeiden van het lachen.

Stengelslanke Greet, vlak bij Karel, bleef ronddrentelen. Alie, haar kapsel in haarpluimen, en Bram, geluwd, schaterden weer mee alsof er geen krakeelklankje gehoord was.

Toen Ant, trampelend, nieuw water op de koffie had gegoten, klepperden de kopjes weer tegen de schoteltjes en de stemmen joelden weer over elkaar heen in het smoorheete

+ Loopstokken: beenen. - Mafknar: slaapnoofd. - Bekattering: beschuldiging. - Grommetjes: kinderen. -

[+] slaaphokje. Teuntje, Wimpie en Sien leken ingedommeld; alleen het duifje zat op een vreemde vaas boven op het kastje, roodoogig en onheimelijk te koekeloeren.

Hoe lam-ellendig voelde Karel zich onder al de scherts en boert. Wat graag had hij eens alléén met Greet gesproken over zijn hartzeer. Maar die stak zelf ook niet zuiver, die broddelaarster.

- Schof je!... bromde Karel tot zichzelf.

En hij vertrok.

+ Schof je: ga weg. -

+

Zevende hoofdstuk.

I.

Frans Poort had met onopzichtige gluiperigheden en eigenaardige, koel-hooge vleierijen, die bedachtelijk soms méér wierden uitgesproken als lustelooze verwijten, Mooie Karel's aandacht in het verschiet weten te lokken. Burk en Poort praatten de laatste maanden heel veel met elkaar. Frans had wat karwei op de bonnefooi en Mooie Karel, in wrokkige teleurstelling om Corry's wegblijven vereenzaamd en opgejaagd, keurde dien stillen, donkeren loerder tenslotte als een zelfbezinnenden snuiter.

Karel Burk stond vaak gebluft over Frans' fijn-scherpen blik; over zijn hardvochtig oordeelen en zijn schampercynischen schimp tegen alderlei menschen en dingen. Meestal 's avonds laat, poekelden zij in het kaal-holle gelagkamertje van het logement, achter het omduisterde ballustradetje, of op Karel's slaaphokje boven, bij het ontploffen van een klankertje.

De bedrijvige kostvrouw, altijd door klakkend spoelgerucht omgeven, had de twee mannen eigenlijk, zonder dat zij dit zelf begeerden, met een oorlam bijeengebracht. De Blauwrok, gelijk Karel haar noemde, kon een heelen dag niets anders doen dan zenuwachtig kramplachen onder

+ Poekelen: kouvelen. - Klankertje: flesch bier. -

[+] gekke en dwarse buien, in koppigen tegenspraaklust en sarrend na-zaniken. Wanneer zij dan haar ontredderend zenuwlachen, tot tranen-toe opschroefde, ontkropte zich plotseling een smartelijke en weerspannige grienbui.

Op een avond probeerde Mooie Karel haar te sussen, nadat zij hem een uur daarvóór, op schandalig-ongegeneerde manier, onder allerlei hysterisch gekruip en gehurk had pogen aan te halen. Zij had schunnige toespelingen gemaakt op zijn manbaarheid en even onverhoeds hem weer van zich afgestooten met wanstaltige schimpscheuten.

Na een maand lachen, al maar vreeselijk ziek lachen, soms tusschen alle zinnen in, ontkropte zich dan plots bij de kostvrouw een nog vreeselijker kramphuilen. Dan snikte en gilde zij, sloeg de vrouw met haar armen en beenen, woelde en wrong ze haar heele lichaam saâm, alsof zij een toeval zou krijgen; zat ze plots in kronkels.

- Maak geen schorempies,... viel angstig Mooie Karel bij.

Maar Frans Poort juist stelde hem gerust. Hij glimlachte er om, dat Karel in zoo groote deernis in de weer geraakte om kostvrouw Blauwrok te helpen, die paplikster!

- Gebbetjes van 'n kitsige,... adviseerde Poort langs den neus weg... Ze blijft toch dood op 'n duit.

Frans liet Karel toen iéts zien van haar wee-zwoele lokziekte, haar wulpschen en krolschen omgang met al de eetkerels en slaapmakkers van het logement. Ook Karel zag nu dat zij vuur en vlam sprak óf als suiker zoo zoet en schijnheilig flikflooide. Telkens wisselde zij van verliefdheidsgevoelens. Den eenen dag aaide dat scharminkel een zwarte, deed ze niets dan gichelen en schateren om hem. Den anderen dag, in een ommezien, sprong zij kloek op den schoot van een blonde; verlangde zij van dien, vleiende koestering en streeling. Doch als de uitverkoorne het waagde, stiekempjes te gluren, maar één oogenblik, naar de mooie Duitsche meid, dan beweerde zij plots dat hij met linke flep betaalde; dat hij een vuile meisjessteker was of een vieze inktgooier,

+ Schorempies: grapjes. - Gebbetjes van een kitsige: opgewonden pret. - Linke flep: valsch geld. -

[+] dien zij de politie in handen zou spelen. Zij stelde zich dan aan als de versmade, tragische liefdevrouw, wier opengereten hart met scheuten bloedde... Maar iedere week kreeg een andere man de beurt van haar zweeterige verliefdheid; zette zij zich zachtkens vast in een wrokkig zwijgen tegenover den afgedankte. Dan werkte zij in haar roezemoezig keukentje, - het leek wel een uitstalkraam, - stil en zonder eenig gedruisch. Inéén wierd Blauwrok onuitputtelijk in het bedenken van verwennerijtjes voor den man, dien zij in vurige begeerte al met haar oogen verslond. De hartlap kreeg kneuterige apartjes: melk met geklutste eiertjes, chocola met beschuiten en de langste gebraden worst. Zij staarde hem dwepend in de oogpoppetjes. Dit liep zóó in de gaten, dat haar eigen eega, suffe slampamper, iets van zinnelooze spillerij begon te brommen en haar, met een kruis over het hoofd, voor getiktakt verklaarde.

- Sat tug allangst op de klompemart.

Verstoutte eega zich deze critiek langer dan twee minuten, kreeg hij zijn blij maal; brak er een rauwe, afgrijselijke schimp over hem los, tusschen verwilderd en stuipend lachen in. In leugenachtige zelfzucht bespotte zij 's mans matheid; schold ze, dat die schijnheilige vol instekies en onderstukken zat. Haar tong trilde heet van al de aantijgingen,... dat hij geen duit meer waard was als echtgenoot en dat hij niet meer in staat was tot het kleinste snipsnarderijtje.

- 't Is sonde en jammer,... maar 't mot geseid!

Zoo leek zij, innig-levend, in overspannen liefdes-twee-dracht, de minnares van al de ruwe of pientere slaapgasten. Maar wee als één der gelokte en half-verleide mannen haar fatsoen poogde aan te randen met heimelijke woordjes of verhaaltjes harer daden aan derden! Dan stootte zij lachend een gil uit, die eindigde in een scheurend gebier. In hevigbeleedigd misbaar riep zij haar sul, haar suffert aan en moest hij juist den smeerlap op straat keilen of in zijn test prikken. Bestond er op de heele wereld aanhankelijker vrouw dan zij? Nooit had zij iets gemeens in gedachten over de

+ Op de klompenmarkt: over de dertig jaar zijn. -

[+] mannen om haar heen, en als zij zich bemoeid meet hun misselijk gedoente, dan was het alleen maar omdat zij haar goedigheid tegenover die stukken ellende niet kon beteugelen.

Zij maakte zich zelf wijs, dat zij door iedereen in haar honk gesnoten wierd. In een schemerig bewustzijn van haar eigen zinnelijke zondigheid, belasterde zij dan het wellustig kijken en het schunnig bewegen der slaapgasten; hekelde zij hun ongeoorloofde verlangens en onstandvastige begeerten en loog zij: hoe brutaal de kostgangers haar en de Duitsche lieve meid met hun gemeene vragen konden kwellen. Weer ontkropte zich uit de malle lachster, vol streken en wangunstige opgeblazenheid, de wilde snikster, de gierende gilster; sprak zij als een meisje van zes jaar, pruilend, kakelend en snoeperig, of huichelde zij alderlei teederheden tegen haar gemaal, die opnieuw, doch in het verborgen nu, zijn gekkenkruisje trok over vrouw's knar.

Zoo liet Frans Poort, Karel het wijf Blauwrokje of Mallewagen zien in haar binnenspringen en in haar verdwijnen; in haar milde verkwisting en in haar vrekkige van-de-kleef-kleef; het wijf dat altijd van haar sprotje een bokking maakte. Beduusd stond Karel te kijken naar zulk een idioot vrouwmensch, zulk een garstig stuk spek. Van zoo een gemeene en ziekelijk-zich-verleugenende hongerdrift naar kerels, kreeg híj zelfs geen sjoege. Nou had hij gedacht alle soorten vrouwen te doorknijsen. Want in zijn combofje had hij veel aangestooten. Maar dit gnuivende mormel liet een stank na als de duivel in een zwavelput!

Op een guren herfstavond zat Frans Poort op Karel's kamertje. Burk piekerde over zoet-lokkende Greet. Hij begreep maar niet waarom die lieve meid zoo draalde met teruggaan naar haar circuszand en paardenspel. Haar heele zaakje moest op die wijze in Brussel verloopen. Toch besloot Karel, zich met niets te bemoeien en geen nieuwe kommernissen in zijn hoofd op te stapelen.

+ Gesnoten: beetgenomen. - Knar: hoofd. - Geen sjoege: geen begrip. - Doorknijsen: doorzien. -

+

Frans Poort keek heel somber naar het donkere achterplaatsje, tegen de hoog-opgetrokken muren van het vierkante blokje grond aan, dat kokerdiep en grauw weggegroezeld lei tusschen wat vunzige waranda's van verzakte woningachteruitjes. Verwelkte potjes geraniums staken armelijk achter rottend-houten dwarsplankjes uit.

Frans wou, terwijl Karel zich erg moeilijk in de engte van zijn hokje waschte en beredderde, iets biechten. Maar Frans aarzelde en keek stug-schuw naar het groezelige plaatsje. Hij wilde Mooie Karel zoo graag in zijn latere levensgeheimen verwarren. Hij wou hem eigenlijk wel dadelijk aan al zijn vernielgedachten en hachelijke voornemens vastkluisteren, die Jordaansche prijs-medaille! Maar het bitter-zoete veinzen, het sluwe verstrikken, kwellen, en het spinachtig overwebben van de prooi, schonk zulk een bedwelmende genieting. Eerst moest Karel ook hem vertrouwen als een broer. Eerst knus saâm op één wagenkrat schommelen; en dan door rook en walm heen! Maar hij was zoo een geweldige rakker, zoo wild en onberekenbaar. Die kinderlijke, losbandige kerel, vol bruiskracht, dolle blijdschap en stout leven, soms oliedom en onnoozel, dan argeloos als een wicht en dan weer zoo fijn-scherp en uitgeslepen alles-doorschouwend, een-en-al bedwang, met een terugdringing der begeerlijkste lusten door helle inzichten, precies als hijzelf,... neen, passie-mejoole,... die was niet makkelijk aan het snoer te rijgen. Toch zou hij den gloeienden vent er wel langzamerhand ippes ónder graven; hem vernederen of den moed in hem uitblusschen. Hoe had hij zijn veinslust, zijn sluwe en berekende zelfbeheerschtheid in de macht, tegenover Karel. Het roerde in Poort van binnen, als in zijn jeugd: de angstige, hartbonzende geluksschok in plan-voorbereiding der misdaad, de koortsige en opwindende vreugde die uitscheuring en vernietiging van wat hij haatte, hem altijd gaf. Frans Poort voelde, besefte het, klaarder dan ooit: deze ontmoeting en latere saâmstrengeling van belangen met Karel Burk, zou het wreedste, maar ook hachelijkste avontuur

+ Ippes: fijn. -

[+] en vergrijp van zijn jong mannenleven worden. Mooie Karel vroeg wel nooit iets van Frans' verleden, en toch wist Poort onwrikkelijk, dat hij Burk alles met een verbluffings-schijn van oprechtheid kon vertellen. Die gulle en woeste vent, met zijn roekelooze oploopendheid en onverschilligheid, zou hem toch nimmer verraden, bij geen sterveling, doch het minst wel bij de prinsemerei. Want Karel was tegenover zekere dingen even teruggetrokken-zwijgzaam en gesloten, als tegenover andere weer lichtzinnig en luidruchtig.

Met de overige bewoners van het logementje ‘De Bloeiende Korenaâr’ bleef het: kort gebed en lange braadworsten. Ze leken Frans inhalige stofaanbidders, Hollandsche bierslurpers en dampers, anders niet; oude paaien, belachelijk in hun hulpeloosheid of brooddronkenheid, belachelijk in hun opgedirkte dievenverhaaltjes. Frans schoot met die verschrompelde en uitgehongerde Vastelavondgasten niet op; zelfs met den ruw-zinnelijken Stuit niet, den boef die toch negen jantjes had opgeknapt omdat hij een agent, in waanzinnige drift, met een kaasmes de buik had opengescheurd.

Maar Karel Burk met het grondelooze lok-oog, ja, dat was een wezen, de wreede vernietiging en den smartelijken ondergang waard! Hoe kon die verblinde kerel ook vermoeden, dat hij, Frans, hem zoo hevig het liefde-geluk van Corry benijdde? Hoe kon hij voorvoelen, dat hij hem zoo heet en temmeloos haatte; dat hij hem zoo gemeen in de modder wou sleuren en zóó Karel's wrangste bederf zou voorbereiden?

Ongemerkt in schijn, draaide Frans het praatje naar Den Haag om. Karel, in ongeremden schok, spitste de ooren. In Den Haag leefde Corry. Wat van Den Haag kwam bracht hem altijd eventjes hartkloppingen en aan het beven. Naar dit wijsje van den zwervenden zanger luisterde hij rillend. Toch greep hij naar zijn harrenas... Niks laten merken.

Frans riep het Duitsche dienstmeisje Elsa toe, een paar fleschjes bier boven te brengen. Het slanke, mooie wezentje verscheen, bleek, teer en fijn, haar allerliefste lachjes op de monkelende lipjes voor den gitzwarten Frans. Mooie Karel

+ Jantjes: gevangenisjaren. -

[+] zag direkt: die half-neerslachtige, onvertroetelde sirool had alléén glibberige kans bij het moffinnetje. Tegelijkertijd verbaasde Karel zich al méér over Poort's kille ontzeggingen tegenover lieve vrouwen.

- Ik hou er maar van één!... beet Frans gedempt-stug af. Toen perste hij de dunne lippen vast en heftig op elkaar. Door Karel dartelde geen schuim-vroolijke bui, en toch voelde hij zich innig-rustig, in een toestand van zachttreurende zelfbezinning. Het vermaledijd-driftige en wildheete scheen uit hem weg te stroomen. Met ontwrichte polsen had hij zijn eigen levens-vermorzeling, door Corry, bestaard. Nu ontgroeide hij aan zijn huiverende angsten, zijn ontgoochelende droomen en verwachtingen; begon er het éérste licht uit te stralen. Er ruischte een zoet verlangen in zijn ziel en er kwam een vreemde zekerheid in hem te ademen, dat hij Corry toch spoedig weer ergens zou ontmoeten en dat zij ondanks zijn wegtrappende schande-daad, altijd-door van hem hield. Karel voelde zich nu in een droomend-zacht herinnerings-geluk leven, en ook gestemd om van andere menschen alles aan te hooren en te begrijpen. Er ging iets lichts en geruchtloos aan zijn wezen zwevend voorbij; hij wist zelf niet wat, al bracht het een stil, smartelijk snikken van troost.

Frans Poort tastte Karel's ontsluiting van zijn innerlijk en zijn weeke ontvankelijkheid. Nooit was hij hem nog zóó dicht genaderd als nu; kon hij hem zoo vastgrijpen tusschen dek- en sluitkaart.

In een paar aandacht-verstillende uurtjes had hij Karel, zonder den somberen boeteling te spelen, een brok van zijn gemeen en slecht jeugdleven verteld. Het klonk alles doodsimpel, vast, scherp, ongehuicheld en eerlijk. Frans loog alleen, door zekere verhoudingen anders voor te stellen. Maar van zijn eigen ontaarden en intensen drang naar stelen, vermooide hij niets.

Karel Burk was eigenlijk, ondanks zijn zwervend verkeer met misdadigers, ze nooit tot op het diepe, verdorven

+ Sirool: kerel. -

[+] binnenste van hun wezen genaderd, al kende hij hun overrompelingen, sluip-aanrandingen en trucs. Hij vond het vuile, rauwe en lage egoïsten, van een wreede, koude leugensluwheid en van een ijdele snoefzucht. Het was eig enlijk nooit zoozeer hun geweldige schelmerij die hij verachtte, als wel de laffe en luie zorgeloosheid waarmee roofsouteneurs en ander soort schoeljes over hun misdaden opschepten. Mooie Karel had zelf ook gezeten in het Huis van Bewaring, maar uitsluitend en alleen voor vechten in duistere sloppen, voor rammen met agenten en rammen met buurtgenooten; het meest nog voor rammen met Zeedijkuitvaagsel dat hij hoonend beschimpte. Toch rilde en huiverde Burk altijd van het misdadige beroeps-gespuis. In een innerlijke angst-onrust ging hij met de nasluipende Zeedijkapachen om, zonder hun daden te bevatten. En alweer: niet zoozeer om hun gappen en zakkenrollen huiverde hij van dit gajes, maar om hun dierlijke gemeenheid, hun sluw en moordlistig bedrog en om hun liederlijk gedrag tegenover de lichtekooien, die zij tot walgelijke uitspattingen ophitsten en in donkere trapholten verminkten of mishandelden. Daarom had hij ook zoo een afschuw van Thijs, zijn bedrieger-broer, van dien falsaris en ijdelen zwendelaar. Hij haatte het leugenbeestige. Als je niet besnot was, hoefde je je neus niet te vegen... dat zei hij maar altijd. Zelfs nu, in zijn mildere ontvankelijkheid en in zijn zachte stemming, had Karel met een soort zuchtenden afkeer en benauwing geluisterd naar het fataal-sombere van Frans' verhaal over zichzelf en de roofschurken.

Poort had juist Karel verteld van het armelijke Jodenvrouwtje, dat hij zonder te weten haar eenig bezit kwam te ontstelen: tachtig guldens bijéengepropte negocie-centjes.

- Toen Karel... zei ik mezelf:... Frans, je raust nooit meer van arme menschen.

Karel voelde een traan in zijn oog branden, maar toch niet om de goeïgheid van Frans. Die edelmoedige wroegingsdaad roerde hem eigenlijk geen snars. Mooie Karel zag alleen

+ Raust: gapt. -

[+] vóór zich het kwelleed, den martelangst van het bestolen handelsvrouwtje. Hij voelde méé schrik en ontzetting die zij moest gehad hebben bij de roof-ontdekking. Hij vond zoo iets vreeselijk en afgrijselijk, en hij zou den kerel zijn kop hebben kunnen splijten, als hij zoo een schurk tegen het lijf was geloopen op dát moment.

Karel, in wilde vervoering, stond recht-overeind tegenover Frans, de boksvuisten inééngewrongen.

Frans, ontsteld en toch niet bevreesd, kreeg eenig besef van Karel's geweldige kracht en vurige leefdriftigheid.

- Of kraai sou geen fogel sijn als ik 'm nie sou fermoorde!... raasde Karel, terwijl zijn woede-oogen in lichtgloed blonken.

Om Burk af te leiden vroeg Frans hem of hij Harmen Huisinga kende.

-Alleenig se smoelement... Sit nou weer... die boef!... zei Karel, nog na-bevend van toorn.

Frans schrok. Allemenschen... wat greep dien kerel het verhaal van het Jodenvrouwtje vast! Dat ervoer hij nu. Hoe zou hij Karel ooit tot verleidingen van misdaad, tot het échte misdrijf kunnen lokken? Hoe dit vangsnoer uit te werpen? Dat leek nu zoo een luidruchtige branie... Toch zou Frans doorvertellen. Alleen Harmen méér als heel zijn verderf voorstellen. Op Huisinga maar alles gooien. Harmen, ja dié had hem eigenlijk naar alle slechtigheid gejaagd; tusschen dieven, moordenaars, souteneurs en inbrekers.

- Schof je!... onderbrak Karel gemelijk.

Frans zweeg.

- Aard fan 't beesie,... lachte Karel nu milder... Harmen is Harmen en jíj bin jíj!

Frans erkende in zichzelf dat Karel gelijk had. Maar toch was Harmen ook voor hem een lokduivel geweest, een ijskille, wrange spotter, een stuursche aanstichter en een wreede moord-natuur, al had hij hem later in behendigheid en inzicht overtroefd.

Toen Frans met zijn vergrootingen indertijd was blijven

+ Schof je: zwijg. -

[+] doorploeteren als ‘eigen zaakje’, verlangde hij ook wel een grooter slag te slaan. Het bleef allemaal zoo kriebeligklein en zoo eeuwig-hetzelfde met die sloten in de donkere deur. Op een avond troonde Harmen hem mee naar de roswalmende Rembrandt-kuil. In een heet gewoel en gekruis van paren had Harmen ook hem aan een hartstochtelijke vrouw gekoppeld. Hij doorleefde een walgelijken nacht van een verliefd gestel, dat achter ieder schroeiend koesteringetje een geldstuk verlangde te hooren rammelen. Harmen had een eigen nefke, dat hij zwaar sloeg en in angst-aanjaging en passie overheerschte; dat voor hem beefde en kroop.

Frans, even, doorleefde weer zijn geheel ontroostbaar verleden, in waan verward, zonder het kleinste huichelspel. Want Karel, begreep hij, doorzag toch alles. Hij hoefde zich te vermommen noch te vermooien. Hij had het bitse, scherpe en snijdende van Karel's natuur even hel gezien, zoo goed als zijn weeke teederheid en zijn impulsieve driftuitbarstingen. Toen Karel hem vroeg waarom hij met Harmen niet gebroken had, aarzelde Poort een moment de waarheid te zeggen.

- Wij waren gaan samenwerken, juist in dié tijd!

Frans hing het slenterend scharrelen met de vergrootingen de keel uit. Hij wou van koers veranderen. Harmen liet hem niet los, joeg hem óp, spotte en beleedigde hem en schold hem laaghartig uit. Als hij zoo voortging zou hij alleen een vuile, laffe pooier worden, hij, die na dien eenen nacht geen streel meer van een hoer duldde. Zij liepen saâm, op een regendag; alles dampte grauw, nat en miezerig. Het was in een heel rijke buurt. Frans zag ergens een trapdeur openstaan, het blinken van koperen roeden op dikke roode loopers. Met een stil venijn in zich, zei hij tot Harmen:

- Daar moet ik even 'n boodschap voor mijn vergrootingen.

Op dit oogenblik begreep zelfs Harmen niets van zijn listige oogknipjes. Hij wou niet te veel het want overhoop halen. Hij zou dien schurk eens laten zien hoe laf hij zelf was. Niets viel er meer in hem te temperen. Hij, van het

+ Nelke: meid. -

[+] luis-logementje, zou den boef-met-een-maintenée beschaamd doen staan tegenover zijn koenheid. Nog geen tien minuten later verscheen hij weer naast Harmen.

- Ga mee... 't regent zoo.

Harmen zag Frans' bleeken kop en zijn helle oogschittering.

Poort neuriede binnensmonds, zacht, sarrend:

- 's Morgens kwam de cipier en we hoorde de sleutels rinkele. Hij sprak:.. zeg, arrestant, kom jij es hier...

en hij wees raar glimlachend, Harmen naar een hooge schoorsteenpijp.

Een paar straten verder vertoonde Frans hem een troep doosjes met groote blinkjuweelen. Harmen keek ontzet. En in nog volgehouden, spottende grootdoenerij, prees hij hem om zijn handigheid. Maar vanaf dien tijd begon juist de hachelijke verwarring en het dooréénspelen van hun beider belangen, in vreemde bezetenheid.

Heel onverwachts leek er bij hem op de haag geklopt. Eenige dagen later wierd er in zijn logementje door een paar rechercheurs naar zijn naam gevraagd. Frans verscheen, heel beheerscht en zonder eenige zenuwachtigheid. De rechercheurs, bits, verzochten hem met stille, dreigende stem even mee te willen gaan naar het bureau. Er sloeg een kilte om zijn hart. Hij voelde vingers van een wanstaltige, wurgende hand zijn hals omklemmen. Toch werkte nog niet in hem door, wat er gebeuren ging. Op het bureau stond een opgetooide dame, een stuk gatijssem, dat schel en zenuwachtig beweerde, op den dag van den diefstal hem gezien te hebben toen hij het huis was ingegaan.

Frans zweeg plotseling even en keek de kokerdiepte van het sombere plaatsje in. Een donkere wanhoop stiet in hem óp. En weer schokte rauw door hem heen, de haat tegen politie, zijn schrikkelijke, wreede verachting van rechercheurs. Hij kneep ze met de sarcastische tangen van zijn vlijmend vernuft fijn, als die kerels op verklaringen en bekentenissen aandrongen.

+ Gatijssem: van min allooi. -

+

Mooie Karel, met gelijke woede tegen het gehelmde gajes, voelde den afschuw en haat van Frans heelemaal mee. Pooier of agent, het bleef Karel om het even: alle twee gespuis, zoo erg als de schoeljes en hoeren die zij zelf meesleurden. Op dat makke bureautje dachten zij Frans al, door de verklaringen van het wijf uit de rijke beis, te hebben gepakt. Maar nu juist begon het fijne beseibelen voor hem. Och, als hij nóg de geblufte tronie voor zich haalde van den inspecteur, toen Frans tergend-kalm bevestigde, dat hij inderdaad op dien dag en op dit uur in het bewuste perceel had vertoefd.

- Mocht dat niet?... Waren die trappetjes heilig?... Mocht daar alleen een koperen bout op marcheeren... die stinkende boenders?... Hij had immers zijn vergrootingen, niet?... Waarom mocht hij niet bellen en naar boven loopen om wat te verkoopen?... Ja, of meneer de inspecteur nou nosterde of niet... hij zou aartskalm doorpoekelen... Hij liep immers in alle buurten naar boven!

Wacht, Frans kwam nog, daemonisch, de uithoorheeren tegemoet. Ze konden de paternostertjes nog wel even laten hangen. En tartend verklaarde Frans, dat hij die dame ook gezien had, op diezelfde plaats en op hetzelfde uur. Wat zou het?... Hij had boven ergens aangeklopt, maar geen gehoor gekregen. Ziezoo. Nou kon meneer de inspecteur met al zijn pesterige vraagjes uit zijn hoekje treden. Hij zou verder geen sjoege meer geven. Toen liet hij snijdend-scherp den inspecteur verstaan, dat die nu maar het diefstal-zaakje buiten hem en verder zélf moest uitvisschen. Nou nog mooier,... alsof hij bewijzen moest dat hij het niét gedaan had. Al was hij nog zoo een poekelaar en de soenkoef nog zoo verraderlijk-schrander, dát kreeg niemand van hem gedaan.

Grauw van gif en venijnig, kladderde en feberde de inspecteur het proces-verbaal saâm, dat die kerel met een gesmoorde woedestem en een stram tamboer-majoor-bakkes voorlas... Hij moest teekenen, maar Frans weigerde.

- Dag snoet... Ruitentwee... de brillenjood,... mompelde hij spottend in stilte.

+ Beis: straat. - Beseibelen: bedotten. - Koperen bout: politieagent. - Nosteren: vloeken. - Doorpoekelen: doorspreken. - Paternostertjes: handboeien. - Sjoege: antwoord. - Soenkoef: politie. - Feberen: schrijven. -

+

Hij wierd toen in een vochtig, stikdonker hol opgesloten. Nu was hij zelf geminachte boef geworden. Hij verbaasde zich over zijn eigen gewichtigheid. Maar die smiechtige kwakzalverij van de politie, die aangebrande portie poffertjes, dat strafrechterlijke misbaar zou hij in stilte beschateren.

De kerels probeerden toen op allerlei wijzen, een noodzieke bekentenis bij hem uit te lokken. Dan kwam die met een behendig vraagje, dan een ander weer met een listigen zet. Zij begonnen zoetig op zijn schaamtegevoel te werken. Hij rook niks anders dan poffertjes en wafels van een kermiskraam. Ze begonnen hem te kwellen met allerlei pourparlers, over de vreeselijke toekomst van bedriegers en verdorven, losbandige uitspatters. Ja, toen, toen had hij ook wel weer terug kunnen schreeuwen en slaan, in angstige hartstochtelijkheid opgejaagd. Maar Frans hield zich haaks en ging zelf op de loer liggen luisteren naar het klaagtoontje van dat bazar-vioolfje, de stem van meneertje. Hu, weer een snuifje uit het tondeldoosje.

Voor één ding had hij stillen angst: dat zij Harmen zouden vinden. Frans had al zijn geld en juweelen en ook zijn bos sleutels, Harmen in bewaring gegeven. Dat was een leelijke tegensmak op bureau, dat zij niets op hem gevonden hadden! Hij lag wel onder zware verdenking en hij leek wel inéén een befaamde boef, maar er was geen spiertje onrust in zijn woorden en geen klam klankje tegenstrijdigheid in zijn getuigenis. Als er maar geen verkleffer om hem heen rees, dan voelde Frans zich het veiligst.

Een paar dagen later kreeg hij de paternostertjes om. Geboeid, onder een kwellend pijnlachje, wierd hij naar het Paleis van Justitie gebracht. Daar moest hij opnieuw, zenuwachtiglang den poekelaar spelen voor den Officier; een grandigen snuiter met groote, groene kattenoogen; echte nachtoogen. Hij leek zelfs sprekend Rooie Toon van het Oudekerksplein in heerenpak, ridder van de corsetbalein! Toen in de wachtkamer de boeien hem waren afgedaan, vroeg plotseling zoo langs zijn neus weg, die smiecht van een rechercheur waar hij den

+ Meneertje: commissaris. - Verkleffer: verrader. - Paternosters: handboeien. - Poekelaar: spreker. - Grandig: grootsprakig. -

[+] sleutel toch kwam te smijten, dien hij had gebruikt bij het binnensluipen van de kamer. Maar nou moest hij toch even grimmigen om dien loozen gooser. Kwam ook niet van de oude turfmarkt! Zoo een vinnig strikvraagje! Rauw er bovenop zei Frans, zonder zich een oogenblik te bedenken:

- An joúw niesse gegeven... om joúw kop open te breken,... om er hersens in te planten!

De Officier met de groote loerende kattenoogen, beloofde hem wel mak te zullen krijgen. Hij gooide alle kienen op hem aan; hij probeerde alle sleutels en gaatjes, maar hij kreeg noppes op het request. Hij dacht zeker een lijk voor te hebben! Frans zag zijn lange schragen trillen van ingehouden woede. Het heele gemot kwam er bij te pas. Spinnijdig verklaarde de Officier, hem desnoods een jaar lang in voorarrest te zullen laten brommen. Frans keek naar zijn luifel alsof hij er een tor van afwippen zou. Die olmse kattenloerder had hem een val willen openstellen en hij brulde als een krolsche weesvader. In zichzelf zei hij aldoor: lijs zoo niet, ouwe zeur. Kom maar op met je proces-verbaal en je vermolmde, krielende praatjes. De punt van mijn breekbeitel zie je toch niet glinsteren. Thuis wip ik je wel, al spring je nou over de heg! En zoek maar niet zoo krachteloos en verward naar woorden in je klammen zielenood.

Toen hij een paar dagen allerellendigst in het Huis van Bewaring had doorgebracht, maar toch in een zalige spanning, - een gevoel dat hij ook had als hij sloten zag springen bij een braakie, - wierd Frans weer voor den Rechter-Commissaris gesleurd. Hij duizelde even. Er schoot een lichte kramp door zijn hart. Weer voor het voetlicht!... Frans, geen veertje laten,... bromde hij. Eén oogenblik zag Frans zichzelf, meelijloos, als den bleeken jongen, doodverlaten tusschen al dat vreemde politievolk, en de zachte treuroogen van zijn moeder schenen hem plots te beschermen. Die Rechter-Commissaris, - een schrikkelijke bullebak met dolle dreiglampies, - die gooser keek hem vóór hij er een lettertje uitbracht, minutenlang aan, alsof hij hem zóó had willen

+ Niesse: meid. - Kienen: sleutels. - Lijk: oud wijf. - Schragen: beenen. - Gemot: gerecht. - Luifel: neus. - Olmse: aftandsche. - Braakie: inbraakje. - Lampies: oogen. -

[+] begoochelen en betooveren. Maar dat wierd hem zoowaar een dol genot, om met dien hondschen bullebak den strijd aan te binden. De Rechter bekeek hem minachtelijk als een couranten-zwervertje. De man begon hem dadelijk te intimideeren en uit te schelden; hij was een geboren misdadiger en een schelm. Frans glimlachte en boog, en barsch wou meneertje weten, of hij tot het gouden ploegje behoorde. Frans had hem wel een appelendoedas tegen zijn bakkes willen geven. Zoo een halfblanks vent was waard, dat hem de duim in de oogen gedrukt wierd. Dat schold en schimpte maar op hem en zijn maats. Toch begreep hij tegelijkertijd, dat hoe barscher en giftiger de bullebak tegen hem optrad, hoe feller en verachtelijker hij zijn lensen sperde, hoe beter zíjn zaakje stond. Er jeukte wel iets heets in zijn knuisten en achter zijn spieren was er een geweldige zenuwspanning en een overgevoelige prikkelbaarheid voor alles wat aan beleedigende woorden tegen hem opgezweept werd, maar toch drong hij zijn onstuimigheid terug en niets deed hij dan zachtkens meesmuilen. Zoowaar, hij, Frans, fascineerde den bullebak! Rechter-Commissaris schold van woede om dat hij niets vond. Zijn zaakje stond goed, kromme elleboog! Want als hij had doorgeslagen, zou de Justitie geen reden hebben gehad om zoo barsch te zijn. Dan zouden zij direkt gezanikt en gemoraliseerd en er hebben bijgeteemd:

- We zullen zien wat we voor je doen kunnen.

Och, Frans voelde wel heel precies wat er in den man omging. Hij snoof hem van boven tot beneden. Zulk een wetbeschermer-uithangbord kon toch maar zoo een wetovertreder als hij niet malsch laten wegstappen. Zoo een spijt-verkropper voelde zich als een gefopte kat, wie een muis uit den bek wordt weggegrist. Maar wat kon die gooser hem doen? Groot-Mokum was vol van boeven die dadelijk doorsloegen, bang voor indringende oogen en benauwd voor de eenzaamheid van het donker gevang. Frans niet. Het mocht zoo erg spoken in die cel-duisternis als het wou, het mocht zoo benauwd klemmen en wurgen om zijn keel als

+ Halfblanks: wantrouwelijke. - Lensen: oogen. - Doorgeslagen bekend. -

[+] het ging, hij zou nimmer en nooit bekennen! Want dat had hij immers vroeger precies zoo gedaan. Hij gunde die huichelende smiechten de wrange vreugde van zijn biecht niet. Zoo bleef hij ook nu ijzig-strak loochenen. En die looze Rechter-Commissaris kon maar geen bewijzen bijeenscharrelen waaruit bleek dat Poort he misdrijf had gedaan. Frans zag de wanhoop en het kwaad geweld op zijn verwrongen tronie. Was hij al de voetangels zoetjes voorbijgeschuifeld? Toen begon het in Frans van binnen zacht te juichen. Het stille tarten leek een doodgewoon on kennen. En dat schonk hem juist zoo een rijk genot. Maar toén al beleed Frans een gedachte die hem nooit meer losliet: de zekerheid, dat al die politie-heinen in het stellen van strikvragen, in het opdrijven van prooi, in het intimideeren en verwarren, in het overbluffen en dreigend schimpen, zelf door een brandende eerzucht wierden beheerscht; door het heetste verlangen, bij superieuren een wit voetje te maken. Het bleek niets anders dan een verachtelijke baantjesjagerij. Het was heelemaal geen drang in die loerders en uitvragers om de misdadige slechterikken te willen verbeteren; om bij die ratten-in-het-nauw den angst in de oogen te stillen; doch om zichzelf in rang hoogeróp te hijschen. O, die lagere beambten, hoe kende Frans ze, die smerige knoeiers en ritsige frotterhourikken, die door het gezags-blazoen beschermd, overal hun gemeenigheid tusschenschoven en waar zij konden, den machteloozen boef aan gruizelementen trapten! Toch wist hij van al de lichtekooien, hoe ook die zinnelijke gluipers zwichtten voor een fluweelen rokje. Ook zij droegen den rooden striem van de laagste hartstochten over het gezicht. Frans herkende ze dadelijk. Er waren wel heel goede kerels bij, die booswichten en gespuis met echte deernis plachten te behandelen; die zoo rustig-menschelijk bleven na een arrestatie en nooit de branie luchtten. Maar die kregen ook nooit een bevordering en ontvingen alleen maar, na jaren wachten, den daainatten knop.

De bulldog-Rechter-Commissaris had al even weinig

+ Ritsige frotterhourikken: ongure typen. - Den daainatten knop krijgen: brigadier worden. -

succes bij Frans als de overigen. Geen dag ging er aan den hemel voorbij, of hij moest verschijnen. Met immese klets en helle woordjes zat hij hem allerlei kienen voor zijn neus uit te kruisen. Maar meneertje kreeg ieder keer weer een jas. Om hem heen hoorde Frans in de arrestanten-hokken afgrijselijk gillen, vloeken en krijten.

- Verdommelinge... vuile verrajers... bloedhonde!

De bulldog keek hem aan, doordringend. Weer wou hij hem begoochelen. Met zijn dolle dreig-oogen liet hij hem geen seconde onbespied. Maar Poort bleef voor zich uitstaren, doodsbleek, dat voelde hij. Kil-onverschillig bromde Frans:

- Tap jij de kan maar tot an de pegel... ik zink niet.

Op een dag liet de Rechter-Commissaris Frans' vader roepen.

Stommer had de kerel nooit kunnen doen. Wierd een pelgrims-tocht met Lissone! Zijn stuntelige vader, door den Rechter-Commissaris vooruit al opgewarmd en tot blerren toe bewogen, begon hem, zijn kind, te bezweren; hij moést en hij zoú de waarheid zeggen. Hij kón niet beter doen dan alles te bekennen. Hij hoorde het wekkertje in zijn hart luid tikken. De Commissaris wees, met zijn armen wijduit; noopte hem met de sporen.

- Hou je vinnen stil!... perste Frans er tusschen de tanden uit.

De Rechter hoorde hem niet. Zoo een loensche glibberik, die hem licht telde als een oranjeslokje. Hij kon gieren om het pijpje dat hij meneertje liet smoken. Zijn vader danste op zijn knakkende staken, vlak onder zijn gezicht. Hij smeekte Frans en hij wroette in de pijn van zijn onrust en angst. Zoo een jezuïet! Hij bracht er zijn zieke en uitgemagerde moeder bij te pas en hij sprak meewarig van al de kinderen, de broertjes en zusjes. Hij wrong zich om-en-om van verdriet en hij verkleineerde zich zóó voor dien gnuivenden bullebak, dat Frans hem zijn schragen wel krom had willen slaan. Klefferig stotterde hij uit, dat de Rechter-Commissaris

+ Kienen: sleutels. - Meneertje: commissaris. - Staken en schragen: beenen en voeten. -

[+] had beloofd zijn zoon dadelijk vrij te zullen laten, als hij maar de bekentenis kon loswerken. Maar geen klaagstem, geen vertoon van jammerend hartzeer, geen misselijke vertrapping van eigen wezen konden Frans vermurwen. Hij haatte zijn smeeklijken vader, die als een armetierige saribel vóór hem stond te huilen en te bedelen. Op zijn scheg droppelde noodzweet; dát zag hij alleen. En het gejank zoemde zijn ooren door. Frans voelde vaster dan ooit, dat bij een bekentenis de rechercheurs met hun boeien gereed stonden. Hij zou niet weer de wijde lucht zien, geen comedie en geen muziek meer hooren; hij zou in de cel en in de duisternis teloor gaan. Voor het eerst ook brandde een wraakgevoel op in Frans, dat zij zóó dien armen vader tegen hem misbruikten. In zijn ontkenning voelde hij zich nu sterker dan ooit tegen het uitvragende tuig. In verschut gaan was toch niet jaspelen in de lik!

Na dit martelende verhoor en het saâmzijn met zijn vader, wierd Frans met rust gelaten. Hij wreef zijn twee handen over zijn zwart-glanzende haren en weer zei hij tot zichzelf:

- Bek houwe!

Op een morgen, - Frans had net een maand in voorarrest gezeten, - kwam de bewaarder bij hem met zijn geklofte onderkleeding. De kerel zei norsch en wrevelig, dat hij die onmiddellijk moest aantrekken. Even greep hem een schrik; prevelde hij in zichzelf:... weer in de instructie binnengeroepen?

- Binnenborst hoog, Frans!

Want hij wist nog niet goed de beteekenis van d'aankleederij. Die langdradige druiloor, - anders monds genoeg, - zei nu niets, toen híj iets vroeg. Het was een kwade, die meer rumoer met de boeien maakte dan een ruitertroep of een zwerm waaksche soldaten met hun geweren. Toen statig wierd hij naar den Directeur gebracht van het Gevang, die hem ook met een soort van weerzin moest meedeelen, dat hij ‘op vrije voeten was gesteld’.

Frans hoorde de woorden alleenlijk stil, maar inwendig

+ Saribel: vent. - Scheg: neus. - In verschut gaan: gevangen worden. - Jaspelen in de lik: zitten. - Geklofte: fijne. -

[+] doorschokte hem niets dan blijdschap. Hij duizelde, nu de stalen knijpboeien van zijn polsen zouden vallen. Hij wou den Directeur wel een hand geven, maar hij durfde niet. Juist hoorde hij angstig nood-alarm blazen in de verte. Zou het een hinderlaag zijn?... schoot door hem heen. Weer, stram, sloot hij alle vreugde in zich weg.

- Bek houwe Frans, en loek uit... zoover de golven bruisen!

Maar de poort ging wijd open voor hem, en na een half uur stond hij op de ruime Weteringschans, tusschen het doellooze gewemel der menschen in het verblindende zonnelicht. De autotoeters scheurden rauwe klanken door zijn ooren heen. Hij dacht telkens, - al leek hij nog zoo erg hard van nek, - in duizeling, te vallen. Maar binnen in zijn diepste gevoel bleef het juichen en jubelen, dat hem nu niemand meer iets maken kon. Frans paste er natuurlijk zaligjes voor op, dadelijk Harmen te bezoeken. Dan was het cadetje met kaas gesmeerd! De lucht was hem als een glaasje zoet; hij kon niet diep genoeg ademen. Hij grinnikte zacht tegen iederen koperen bout dien hij langs ging in de groote stad. Wat konden ze hem maken?... Die glimmerikken niets, met hun zwartjes-bargoensch en de Edel-Groot-Achtbare Heeren Rechters niets, met hun befjes. Het bleef jubelen in Frans. Hij was nou bekend met de handbleekerij; hij kon zelfs middernachtzendeling worden als hij wou.

In zijn logementje keerde hij weer, zonder sluipgang. Hij ging er naar toe als altijd. Er was weer een krioeling om hem heen van groene en gele petten. Brandhout... bah!... Souteneurs stonden weer te gapen en wreed-geschminkte lokvrouwen zacht te smonselen onder de roode lampenkapjes. Zij begluurden hem allemaal met een soort van ontzag; hij was rijp voor Houtboot, mompelden de looze lurksters. Hij kon een stuiversbroodje wippen of een bord gort met stroop borgen.

Toen hij na weken en weken den tijd gunstig achtte, zocht hij eerst Harmen op in een blauw werkpak... toch

+ Loek uit: kijk uit. - Koperen bout: gehelmde politieagent. -

[+] nog sluw en uiterst omzichtig. Ook dié had de bevert gekregen, uit angst dat híj omkleumde en zijn naam zou hebben genoemd. Maar Frans had een goeden timmer geslagen. Hij lachte om de blaffers van de linoleum-agentjes en om dien groenzoeter van een rus die toch niets begreep; die gedacht had hem te vangen met zijn giftig prevelementje over den sleutel waarmee hij had ingebroken; die hem angstig wou laten mijmeren over de toekomst.

Bij een sluwen, judassig-grinnikenden snees hadden Frans en zijn gawwer alles verpatst, en toén juist was zijn vriendschap met Harmen onbedremmeld en voor goed beklonken.

Terwijl Frans sprak, luisterde ál dien tijd Karel met groote spanning, in een soort van innerlijke hunkering. Hij vond Poort wel een heel slimmen vliegerik, heel behendig en koen, maar dat koud-wraakgierige praten over sarrende leugen, rauwen diefstal en over al die gemeene gapperijen en menschelijken jammer, bracht in Mooie Karel toch weer een afschuw voor dien verschrikkelijken zwartoogigen dreigkerel. Burk bleek geheel en al vreemd aan het steelverlangen. Weer vertelde hij Frans dat hij alleen en uitsluitend voor bakkelaaien en beleediging van het koper, den bak was ingezwaaid. Hij vond het een schriele, akelige en duldelooze vernedering te moeten bedenken, dat hij voor een dracht ganneverijen of beroovingen terecht zou hebben gestaan. Hij wilde bij gebrek en ellende, op dié wijze, niets van een ander bezitten. Toch bewonderde Karel in Frans het ijzig-vermetele, de brutale rust, de scherpe sluwheid van zijn vernuft, de koele beheersching van zijn zenuwen en zijn tong. Hij moest hem maar laten violen.

Karel wierd meer en meer geprikkeld door een felle nieuwsgierigheid. Hij zou wel alles haarfijn van dien vreemden vent willen weten. Hij was misschien niet zoo een uitbedenker en zoo een kil afloerder, maar toch... toch,... waren er een heeleboel dingen in dien sirool die hem geweldig boeiden en aantrokken. Het was een ontwakende hang naar Frans

+ Omkleumde: bekende. - Timmer: ransel. - Blaffers: pistolen. - Rus: rechercheur. - Prevelementje: praatje. - Snees: opkooper van gestolen waar; heeler. - Gawwer: makker. - Koper: politie. - Bak: kast. - Dracht ganneverijen: veel diefstallen. - Laten violen: laten begaan. - Sirool: kerel. -

[+] Poort. Karel voorvoelde met een vreemd, schier geheimzinnig instinct, het machtige en wreede van Frans' wezen, terwijl hij toch deed alsof hij den kerel met los- en lichtzinnige en gemakkelijke scherts van zich af kon slaan.

Vóór ze slapen gingen, beloofde Frans hem veel van zijn leven te zullen vertellen. Hij zou Karel zelfs alles toevertrouwen; ook nog wat hij dácht te doen. Dit zei Frans Poort, met zijn donkere oogen naar den grond, op een heel klemmende, nijpende wijze, die Karel ontroerde en deed beven.

Mooie Karel droomde dien nacht afgrijselijk-benauwd. Alles lag er schots en scheef door mekaar. Hij zag Lientje Dekker uit de Wijde Gang, brandende lucifers naar hem toe gooien, toen hij zelf een ijzeren Hein stond open te breken. Hij zag de meid Punt bloeddroppels huilen. En twee galghooge spinrokken stonden kil-strak naast hem opgesteld. Neen, zoo schrikkelijk en stikkend-angstig had hij nog nooit gedroomd! In zijn droom was Frans Poort op hem afgestormd in razernij en wou hem wurgen. Toen zag hij Corry, bleek-als-een-doode, maar heerlijk-mooi, tusschen hen inspringen. Zij gilde en Frans riep dol:

- Vlam je ook op dat niesse?...

In een woesten kreet ontwaakte Karel en tuurde hij de stikdonkerte in. Het klamme zweet brak hem uit. Zijn stem kreunde. Zoo benauwd en onteerend had hij nooit gedroomd. En zoo mal,... stel je voor,... Poort wist Corry's naam niet eens. Het was me een geding!

Hij voelde niets dan zwartigheid om zich heen. Zoo een akelige nawerking had nog nimmer een gesprek, met wien ook, op hem gehad. En nauwelijks was hij weer wakker, of hij liep weer vol beklemmende gedachten. Hij hoorde weer Frans' scherpe, toch sterke en dan weer ineen gedempte stem. Het wemelde nog zoo wild om hem heen. Hij zag Frans' Indische, donker-heete oogen. Hij luisterde weer gretig naar zijn meedoogenloozen spot, die zoo onverhoeds in koele bezinning en in een zacht schimpen kon eindigen.

+ IJzeren Hein: groote brandkast. - Niesse: meid. -

[+] Nog het allerminste besef kreeg Karel van Frans' houding tegenover de vrouwen. Neen, daar begreep hij nou net niks, geen snars van! Nooit verkocht Frans gebbetjes, noch naar de mooie Duitsche meid, noch naar de schater-juffrouw. Hij was altijd pekaan. Karel, met zijn brandende liefdesonstuimigheid, lachte zelfs zonder dat hij het wilde, als hij een lieven toet tegenkwam. Hij was en bleef een echte Jordaansche jongen, woelig, wreed, teeder, overgevoelig, sentimenteel, hardvochtig, rauw en dan weer week, smeltend onder één koesterwoordje. Hij wist ook wel wat trotsche nekheffing was en dolle woede! Hij kon ook spotten en vlijmend-scherp hekelen en met zijn sarcasme alles ontwrichten. Hoe hadden zij hem niet belasterd onder stillen wrok, overal in de buurt, om zijn verschrikkelijke oogen.Was hij niet altijd razend geweest op knuist- en bek-vechten? Hemeltje, dan kon hij zélf zijn als een tijger. Dan kon hij ieder woord scherper en krenkender van scherts uitstooten. Maar Frans juist weerde hoog en koud alle schunnige dubbelzinnigheden af. Al de gasten van het logementje, in hun brutale vrijage, bombardeerden er de rijzige Duitsche meid mee en al het andere vrouwvolk van het slaaphuis. In een landziekige bui, doorwoeld van verdriet en hunkerend herinneren, kon Karel zelfs zijn liefste gevoelens verloochenen en bang was hij nooit, voor geen duivel. Maar Frans Poort evenmin. Er was iets tartendstoutmoedigs in Poort's pochlooze en avontuurlijke verhalen. Karel Bark had allerlei vechtstieren en branie-pooiers, - hij kende ze immers allen, met naam en toenaam, - gelegd in hun dronken opbruising. Dan wierden zijn oogen wildwreed en beneveld van drift. Maar ook Frans, ervoer hij, wist van geen vrees, al zoog hij geen pijp leeg en al gokte hij niet met de kaarten. Zijn oogen konden soms steken en dan zag je niets dan een donkere, zwarte, vreeselijke vlam uitstralen. Ach heerejee, hij hoefde niet te Lord-Listeren, Mooie Karel. Maar toch besefte hij, dat er iets raar-verborgens in dit leven was en dat Frans Poort ver en vér met zijn geest uitging boven zijn eigen brandende zinnelijkheid en

+ Gebbetjes: geintjes. - Pekaan: hier: rustig, strak. -

[+] de schroeiende, buitensporige lusten waarop hij teerde. Er was een doél in Poort's bestaan. Wat en welk doel,... dat kon hij nauw gissen. Waarom was hij een beetje geschrokken en hevig ontroerd, vroeg Karel zichzelf af, toen Frans zoo benauwend had gezegd, dat hij hem alles zou toevertrouwen; ook wat hij dácht te zullen doen? Hij kreeg een gevoel alsof zijn hals in een ijzeren kraag wierd geschroefd. Benauwend! En Frans Poort had toen lang naar den grond getuurd. Karel begreep zichzelf niet meer. Voor een paar maanden geleden had de vent voor hem kunnen doodtippelen. Zijn Corry, in gedachten, zijn trek-piano, zijn beetje dansen en zijn zingen, Greet, Alie en al de lieve meiden,... het was zijn heele wereld geweest. En nou die ontketening in hem; dat gekke en bedwelmende hunkeren naar alles wat Frans hem wou vertellen en naar de dingen waarin hij hem zou opnemen. Het werd een griezelig na-pretje.

Karel was veel in Jordaan, op den Dijk en in de oude buurten, Warmoesstraat en Oudekerksplein, met allerlei geboefte en zolderschuiten van ieder formaat omgegaan. Maar toch heel anders dan zijn lijzige broer Stijn. Stijn onderging een verdoovings-prikkeling in het leven van ratgrauwe Achterburgwalletjes en hachelijke logementjes. Stijn, de wreede zwijger, voelde nooit behoefte aan zuivering. Hij leefde onder de roezemoezende misdadigers en hun wrange boert, als ontkneld aan alle fatsoen en vormen-verplichting. Stijn met zijn katerkrollen, voelde zich in niéts beter dan de Zeedijk-booswichten. Zijn blinde hartstocht voor spel en drank joeg hem naar hun rauwen spot en hun duivelsche gewetens-verleugening. Stijn had geen snars zelfbesef; hij was er te nederig, te afgestompt en te lui voor. Mooie Karel voelde zich ook geen haar beter mensch, maar zijn walg van al die schaduwende zwervers en bandieten op muffe klappertjes, onder rossen walm van moord-duistere stegen; zijn afschuw van al die geldverdieners met meidenlichamen, was veel heviger en altijd-durender dan bij Stijn. Hij, Karel, onderging ook wel de verdoovende zaligheid van den roes, maar van hun

+ Klappertjes: kamertjes. -

[+] opscheppen en grinnikend bluffen had hij tabak. In zijn heetbloedigheid kon Burk zulke bedrog-monsters met die felle begeer-oogen, wurgen. Zij bezoedelden alles en in hun hoogmoedswaan pochten zij op hun dikkere gouden kettingen, de een tegen den aâr, door hun arme lellen, met snik en angst in de gebroken stem, vaak op den boezem verdiend.

Frans Poort verscheen Karel als een geheel ander soort misdadiger. Die schepte nooit op, deed nooit dik en speelde niet met een zakdoekje. Er was zelfs iets dood-onverschilligs, iets ijzigs in zijn zich-telkens-bezinnende afgemetenheid. Maar drong je door die eerste zielekou heen, dan vond Karel het een prikkelend genot met den kerel te praten. Soms leek het hem wel, alsof Frans Poort kronkels om hem heen knoopte. Een enkel keer voelde Karel wel iets verschrikkelijk-zwarts en donkers in den gitzwarten Frans; iets waarvoor hij terughuiverde en dat hij haatte. En tegelijk onderging hij dat nijpende als een lokking naar het verborgene toé. Het overwoekerde zijn aandacht, en dan keek hij hem in de heete, duistere, stil-brandende oogen, en dan zag Karel niets van zijn gevoel bevestigd.

- Argwaan Katrijn... je ferbrokkelt je eige,... gromde hij gesmoord.

Frans dronk alleen een potje bier en schetterde nooit. Karel begreep wel dat Poort zijn sloome verzetjes zou hebben. Maar met wie en waar? Hem kende hij niet in donker Amsterdam. Bah, wat een oude-wijven-nieuwsgierigheid en wat een grof aanjagen achter de intimiteit van een andermans leven, gromde hij dan in zichzelf. In Mooie Karel schoot een drang, haast niet terug te wringen, ook Frans alles, maar dan ook alles te vertellen van hem en van Corry. En toch, bij de gedachte dat hij het doen zou, klemde hem een vreeselijk angstgevoel; een hart-benauwing. Hij wist zelf niet waarom. Hij zag een sperwer moordgierig loeren op een duivenplat! En dan, hoeveel keer zou Frans Poort al niet gehoord hebben van hem en van de mooie meid, al was nu alles jaren her!

+ Tabak: genoeg. - Zakdoekje: revolver. -

+

II.

Karel kreeg nu dagelijks meer vrijen tijd. Een vischauto'tje uit IJmuiden had hem een mandje bleek-bloediooze schol en een mand makreel afgestaan; meer niet. Met tien jolige ventroepen op de Lindengracht, was het vrachtje weggeweest, al ging het nog zoo Jan-Klaassen! Een lied van de bergen had hij gezongen, en ze drongen opeengepropt te luisteren. Maar het bleef stil op de markt; regen gutste en geen handel.

Karel gromde: alles bleef peperduur. Garnaaltjes, vier pieken per mand, en wat slappe spierewiet, voor acht en negen spie. Te duur, te duur voor zijn Jordaners. Op de heele markt gisteren, twee kistjes aal en honderd pond bot, van al de armen en handen bij mekaar. De blauwe ijsschoi van IJmuiden moest hij niet! En de hobbelschuiten-bot. veertig of vijftig cent per pond, half om half... lustte hij ook niet! Het bleef een sjofele zooi.

Dien middag ontmoette hij Frans Poort op den Haarlemmerdijk. Het begon te schemeren en zij besloten samen naar het logementje te gaan; daar kon Karel immers best een hapje meeslikken van de Blauwrok, al jammerde ze vandaag nog zoo bar, met uitpuilende schrikoogen, over haar maagzweer die ze niet had. Precies Thijs, zijn broer,.. grinnikte Karel in zich zelf.

- Wie groet je?... vroeg Burk Frans plots, toen zij een kerel voorbij stapten die wat bromde in zijn baard.

- Daan Blikkie... kolenwerker,... zei stug Frans.

Poort wou eerst zwijgen; een nesterij. Maar 's avonds toch vertelde hij Karel alles.

Daan Blikkie was jaren her derde man geweest bij Harmen en Frans. Schimpend doopten zij hem met den naam van Blauwvinger, omdat hij een sloome Zwollenaar was zonder overleg en bedrevenheid. Hij bleek een makke prooi zonder wil; in het begin een vinkie, die in blinde onderwerping alles deed wat Harmen en Frans begeerden dat hij doen

+ Vinkie: portemonnaie; maar ook: beginneling. -

[+] zou. Harmen was toendertijd al lang weer van zijn maintenée af, terwijl zij als de drie gezworen kornuiten samenwerkten. Bij de linkste spinose waren zij toch altijd heel chic gekleed, als echte grandige banjers, gnuivend en lachend, en zij gingen nooit uit zonder wandelstokken. Zij konden het, twaalf jaar geleden, met hun drieën best vinden. Alleen kauwde Harmen altijd en eeuwig op pinda-kaas met peper, en dat vond Frans om uit te schreeuwen ellendig. Toch hadden zij om alles pleizier en joegen zij, in hun schaamtelooze praatjes en pret, een halve wereld over de klink. Als er geen pernose was, dan zongen zij laat in het donker, door de eenzaamste avondwijken, den oblieën-venter na. Wat er dan al niet voor schorem op ze af kwam, met groene meien om een dansje! Doch meestal was er werk aan den winkel. 's Avonds, tegen acht uur, begonnen ze zachtjes te smonselen, als echte Siciliaansche struikroovers, vond Frans. Harmen kocht een haaië lel, Daan slurpte mee en het uitloerend gepees begon. Het liefst zwierven zij in de tierige en rommelige Watergraafsmeer, of zij bleven in den omtrek van het Concertgebouw hangen. In verschillende straten gingen zij dan ieder afzonderlijk op den uitkijk staan. Het wierd een geduldswerk en een oefening in het waarnemen. Want zij moesten de inwoners van het huis onderscheiden van de bezoekers. Wat de pui uitstapte was nog geen bewoner, en juist dié zijn gangen moesten worden beloerd. Hadden zij wat beet, - hosanna in de hooge hemelen, - dan feberden zij snel naam en adressen op van woon en menschen. Om negen uur, iederen avond, scholen zij in een buurt-café'tje saâm en Frans slurpte, in een soort van luien wellust, zijn heet zwartje, een geurig genotje. Zij vertelden elkaar dan wien en wat zij hadden afgelegd; zaten zij blufferig te illumineeren. De grandige banjers droomden van betofte huizen en van gehaaide buit. En brutale overmoed joolde door hen heen. Zelfs Daan Blikkie, die stroobal, kon met een hachelijke onverschilligheid de gevolgen van hun roof of diefstal voorbijkijken. Hij lachte ‘se eige’ een mik

+ Linkste spinose: uitgeslepen zaakje. - Grandige banjers: opscheppers. - Pernose: zaak. - Haaie lel: groot glas bier. - Feberen: schrijven. - Heet zwartje: kleintje koffie zonder melk. - Betofte: goed-gesitueerde. - Gehaaide: flinke. -

[+] om al de struikelende sjedjes en hij sprak zich ongestuit het lazarusklap. Maar Harmen vooral begon te zwellen en zwaar te pochen. Die gaf aan ieder bout en moer. Hij trok aan zijn blonde pots alsof hij meneertje was. Ook gingen zij vaak samen, met hun drieën, tegen het donkeren bellen aan een wafelkraam.

Zoo arbeidschuw als zij waren op den dag, zoo gebrand op werken waren zij 's avonds. Ook hier wierd het weer een beloeren van bewoners die wegtippelden. Dachten zij dat er niemand meer binnen school, dan belde Harmen. Er was niets vreesachtigs in hun houding, geen bevinkje, geen trillinkje. De klank van de klingel, - als er geen erwt steunde, - gaf ze altijd even een schokje. Bleek er nu toch iemand binnen, een dienstbode, een knecht of familie, dan verzonnen zij een psalmpje,... maakten zij een leutig vaartje: of die en die meneer ook hier woonde, of had gewoond, of zou komen te wonen, of gewoond zou geweest hebben. Ze schaterden om dat gewiezewas, later. Maar dook er na hard bellen en nog eens bellen niemand op, dan kwam de pees, de behoedzaamheid, het insluipen. Harmen en Daan bogen voor de deur bijeen. Die twee goosers stonden er als in een onhebbelijk smoesje verloren. Achter hen bukte Frans saâm en zenuwachtig vlug gooide hij dan, toch angstwekkendbehendig, al de kienen op het slot. Want al stond hij gedekt achter hun ruggen, toch moest hij precies en onmiddellijk raden welken sleutel hij gebruiken kon. Juist die zekerheid en vaardigheid brachten weer in Frans dat vreemde, gelukkige gevoel, die spanning voor kans of geen kans; doorgloeide hem weer van dat oude tintelende genot: het schrik-avontuur en al wat er aan vastzat. Zoodra de deur naar binnen week, klonk er naar de jongens een geheimzinnig-kort fluitseintje; schoven ze de dakkies aan. Op dit signaal draaiden zij zich om en slopen zij zacht-snel, toch heel omzichtig op de teenen binnen het karnikkelhuis, naar Harmen ijzig spotte. Zelfs de negenweker, de ordelooze geitebok Daan Blikkie, werkte rap en behendig. Hun wandelstokjes plakte hij in een hoekje

+ Sjedjes: agenten. - Pots: snor. - Meneertje: politie-commissaris. - Erwt steunde: electrische schel was. - Vaartje: verzonnen praatje. - De pees: het werk. - Kienen: sleutels. - Dakkies: handschoenen, tegen het maken van vingerafdrukken. -

[+] achter de deur. Dan, op een gebaar van Frans, grendelde hij deze of knapte er de knip overheen. Als achter een tooneelgordijn gebeurde het, geruischloos. Even stonden zij allen in doodstille luistering. Zij bekeken elkaar zonder een woord te spreken. Want in een val wierd iedere menschenstem gevaarlijk als een schot schroot. De suizelende stilte van het leege huis, de schemerende stilte om hun lichamen, gaf al wat zij deden een soort van zenuwachtige beklemming, die zij van elkander navoelden. Het onbekende was er weer, grijnzend, afgrijselijk en toch overweldigend. Maar ieder had zijn werk. Alleen teven kletsten in ernst-uren. Eenmaal aan den gang, leken zij van alle zenuwachtige opgejaagdheid verlost. Zij liepen vast en rustig, voor zoover zij zien konden, door de onbekende vertrekken, met de luistertrechters wijd open. Want als het bavianen moest worden, dan zou het een petje zweet kosten. Harmen, op zijn hoede, stootte toch tegen een voorwerp in het donker.

- Val in scherve!... vloekte hij ondersmoord, in het duister.

Doch Frans, ontzet waarschuwend met zijn heesche onderstem die hij had leeren gebruiken bij de pernose, duwde hem de klavieren op zijn reep. Er mócht juist niks aan scherven vallen bij dit goochelwerk! Het sluipend overloopen, het tasten hier en het aarzelen daar, schonk Frans een gevoel alsof hij over een smallen, donkeren rotspas, toch wankeiloos moest heenschuiven. Over een plankje van een voet breedte voelde hij zich stappen, met aan weerskanten een afgrondachtige duizeldiepte. Harmen's gezicht zwol paars van stille opwinding en Daan's wangen zogen weg, alsof hij zich door een aankomende flauwte voelde bedreigd. Op tiejeisjes loerden zij nog niet. Toendertijd had hij nog niet geleerd de muziekdoos te behameren. Het bleef nu nog maar losse roof en diefstal.

Weer was er een kalmte en handelingsvastheid, die hen alle drie als in ongenaaklijke zekerheid deed heen en weer gaan. Frans brak met speelsche macht de kast open. Harmen

+ Val: huis voor inbraak. - Bavianen: vluchten. - Klavieren: handen. - Reep: mond. - Tiejeisjes: brandkasten. - Muziekdoos: brandkast. -

[+] doorzocht den inhoud in een ommezien. Daan lichtte zuinig en toch scherp bij. Telkens mompelde een van hun drieën met ingehouden adem:

- Wiedes!
- 'n Futje...
- Gekloft... niks lamp!

En zij loerden alsof de duvel op ze zat. Een fijn-snerpend fluitseintje klonk sissend van Frans' lippen, als er niets meer óm te halen was. Dan liet hij de zweetende jongens vooruitgaan.

Dat krauteren bracht weer bevende ontroering.

- Nou zal je 't hebben!... zeiden hun oogen tegen elkaar, in onderdrukte gejaagdheid.

Frans liet ze uit, als geklofte heeren, en onnatuurlijkdoodrustig, over-beheerscht, met een tartende kalmte in de schragen, - die zoo goed het ongeluk kon brengen van wél, als het geluk van niét ontdekt te worden, - bleven zij dan even nonchalant nabij de deur drentelen. Voorbijgangers schenen te denken dat zij op iemand wachtten die nog moest verschijnen.

Wat er dán juist in Frans omging, kon hij nauwelijks uitdrukken. Hij doorleefde al zijn wild-hartstochtelijke daden als een verinnerlijkt, voor hem zelf soms raadselachtig comediespel. Hij voelde zijn macht ook over den snoevenden Harmen groeien. In dat liegen, stelen en rooven, onder die leugenachtige vermomming zong er een stormige vreugde door hem heen. Hij voelde zijn rol als echt en het echtmisdadige in hem als een rol. Het was een zoete, half-waan-zinnige, meesleepende verwarring van het bewustzijn en een verschuiven van alle werkelijkheid naar een spheer van vage, dooreenwemelende droomerij.

Hij stapte het huis uit, rechtovereind, zijn lichte gleufhoed chic-schuin, zijn stok in de hand, zijn dasje nog even netjes aangetrokken. Zoo kwam hij dood-kalm naar buiten. Voor de deur bleef hij lachend staan en koutte dan allergezelligst met de jongens. Hij wees nog even grappig met de punt

+ Wiedes: nog al glad. - Gekloft: in orde. - Lamp: onraad. - Krauteren: hier: ontsnappen. - Schragen: beenen. -

[+] van zijn wandelstok naar een bovenwoning, waar een dienstmeisje half ontkleed, door een verlichten gordijnkier heengluurde. Ook zíj keken en lachten, en dan heel langzaam, bijna onwillig, met een loome onhaastigheid, Harmen spelend met zijn rotting, Daan zijn stokje heen en weer wiegelend op zijn dijen, slenterden zij de straat uit. Doch om den hoek van een dwarsbeisje schoven zij dichter bijéén en maaiden ze alsof de duvel op hun hielen zat.

Zoo doorspeurden zij avond aan avond de mooiste buurten en rijkste wijken. Het bracht Frans ál koortsiger afwisseling en ál avontuurlijker spanning. Onder een soort van gevoelsbeneveling leefde hij toomloos voort en in dien toestand eerst, vond hij het de moeite waard te bestaan. Er zonder verzonk hij in zwaarmoedigheid en suisde er om hem heen een angstige stilte.

Op een avond waren zij juist in een huis gereed met den rommelbuit en klaar om te vertrekken, toen Harmen, door het glazen deurraampje heenloerende, zag dat een slaumeduikelaar van een Veiligheids-dienst vlak voor de stoep waar zij af moesten, breeduit stond te kletseneeren met een latkip. Geschrikt en benard duwde hij de jongens achteruit. En hij wees met ontstelde gebaren, dat zij terug moesten gaan, de kamer in. Het duurde éven. Daarna sloop Frans op zijn teenen naar Harmen toe. Hij hoorde veel scherper dan Huisinga. Met zijn oor aan het sleutelgat begon hij te luisteren naar wat die twee daar buiten stiekempjes te bedisselen hadden. De Veiligheidsmensch kletste over ditjes en datjes met den glimmerik. De driftkop Harmen wou een dolheid doen, in wanhoop. Maar Frans, in listige streken hem den baas, gaf hem een tik op zijn mond. Hij ervoer immers dat zij niet het minste vermoedden en geen onraad snoven! Frans hoorde het beklemde hijgen van de jongens in de diepte van de gang. En hij zag zonder te zien, hun oogen op hem loeren. Want nu begon het toch ook in zijn eigen hersens koortsig te broeien! Tjonge-tjonge, een zonderling geval. Als die kerels zoo kalm de-honderd-uit bleven kletseneeren, dan

+ Beisje: straatje. - Maaiden: liepen hard. - Latkip: politieagent. -

[+] kregen zij verschut. Een achter-uitgang was er nergens; dat had Harmen al lang onderzocht. Wat moesten zij beginnen? Het liep al tegen half twaalf. Daan zweette als een otter van angst. Wachten tot de kletsers afdreven zou geen heksentoer van geduld geweest zijn. Maar het was al half twaalf; ieder oogenblik konden de bewoners dus thuis komen!

Frans onderging nu eerst een duizelende verrukking. Hij doorvoelde het kampen met gevaar en het bracht hem een extatische vreugde die hem teisterde en tegelijk deed sidderen van onmachts-en-machtsbewustzijn. Hij wenkte de jongens, nog verder naar achter de duistere gang in te sluipen. Toen op zijn teenen liep hij naar hen toe en Frans verklaarde fluisterend, maar toch sterk, nadrukkelijk, dat alleen de grootste koelbloedigheid ze zou kunnen redden. Daan Blikkie wou wel grienen. Blikkie beefde en scharremaaide met zijn armen en beenen onverdragelijk. Hij voelde zich al stikkend in vuisten geklemd van de prinsemerei. Harmen, doorgewinterd, vreesde geen enkelen truc, maar zijn heethoofdigheid bracht wild, toomeloos verzet in zijn schrik-oogen.

- Als we nou aan de wieg stooten, zijn we geknipt!... fluisterde Frans weer. Voor den onbedreven Daan bestond de grootste benauwdheid. Frans, in een hoek, nam Blikkie apart onder handen en hij dreigde, dat als hij geen ijzige kalmte zou bewaren, hij hem met zijn breekie de hersens zou inslaan. Dat hielp. Daan trok bij, al keek hij telkens even met zijn lantaarnlicht op het klokje, heel schichtig en verborgen. Toen begon het groote, geheimzinnige, spannende spel dat angstige ernst was. Frans' hart hamerde hevig, maar hij genoot alsof hij in een droom naar droeve muziek zat te luisteren, die onrust en benauwings-aanvallen stilde en dempte. Toch, maar heel even, bleef hij roereloos. Weer bewoog hij in de donkerte der gang zijn duistere hand,... het groote sein: opgepast! Toen overstarde Frans een ijskoude rust. Vanuit de achterkamer begon hij plots zwaar aan te stappen en rijkeluisachtig-vrijmoedig hard te praten

+ Kregen zij verschut: wierden zij betrapt. - Prinsemerei: politie. - Doorgewinterd: geroutineerd. - Breekie: breekijzer. -

en te lachen. Hij riep de jongens iets toe en hij draaide plots fel het electrische ganglicht op. Een oogenblik schokte door vreesachtigen Daan een beweging, alsof hij wou wegvluchten en gillen. Hij kromp saâm. Maar Harmen kneep hem bij de polsen vast en rukte hem naar zich toe. Met een volmaaktonverschillig gebaar trok Frans de straatdeur open. Lachend en luid pratend liet hij de 'heeren' uit. De jongens stonden plots tusschen den politieman en de Veiligheidswacht in. Maar die staakten hun smoezelig gepraat en groetten heel beleefd. Met de deur half open, in het felle licht, zwaar geaffecteerd van stem, riep Frans naar achteren naar een quasi-Marie, dat zij even het ganglicht moest laten branden en mevrouw boven kon zeggen, dat hij de heeren een eindje opbracht...

Harmen en Daan stonden op straat en liepen dood-lang-zaam voort. Frans voelde alles te moeten wagen, al zou zoo het volk-van-het-huis ook plots vóór hem kunnen staan. Want op den deurdrempel keerde hij weer terug, ging doodkalm naar binnen om voor de wacht en den politieagent een sigaartje te halen. Uit zijn eigen koker rommelde hij wat los, versmonseld. Toen, luchthartig, presenteerde hij de heeren een rookertje. Alles in Frans was rust en zelfbeheerschtheid van buiten. Zijn gezicht lachte vroolijk, alsof hij zóó een bruiloftshuis uitstapte. Aan zijn hand trilde geen spiertje, doch diep in zijn binnenste woelde bevend het roerende en matelooze genot van een opgewonden, rauwen angst, alles dooréén. Het was net alsof hij van binnen in lichtelaaie stond. Maar de spanning hield nijpend het bezetene vreugdegevoel vast.

Onderdanig-vriendelijk bedankten de agent en de Veiligheidsman, die nu geen over-veilige opmerking meer maakte, al bleef het ganglicht branden. Hij had immers zelf dien meneer naar een der meisjes hooren roepen.

Toen, niet al te langzaam, toch langzaam, met aldoor dat vreemde, overwinnende en dubbele wellustgevoel over het slagen van hun list in heel zijn lichaam, zwierig-zwaaiend

[+] met zijn stok, liep Frans in het avonddonker zijn vrienden tegemoet met een gesmoorden kreet in de keel.

Harmen's gezicht leek een brandewijn-pot, waarin de vlam geslagen was en Daan Blikkie, kleverig, voelde zijn haren tot op het hoofd druipen van zweet. Zij popelden om zich wieberig te maken. Daan Blikkie zuchtte, dat dié gedwongen kalmte zenuwkracht verslond.

- Zweven,... zei Frans met onderstem, kort, toen hij bij hen stond en den hoek omsloeg.

Alderlei brutale inbraken volgden snel elkaar op. Een der hachelijkste leek Frans nog bijgebleven, om het helle gelukken en om de verzaligende vreugde over den buit.

Zij hadden een valletje open gekregen van een rentenier. Het was de zoete gril van Frans geweest. Frans het eerst, ging op onderzoek uit; eenige spektakel-avonden achter elkaar. Frans leefde weer in een koortsroes en onder een heete betoovering. Hij bedacht uren-lang verborgene vragen. Er was geen feller en prangender genot voor hem, dan zich door een warnet van tegenstrijdige mededeelingen heen te sleuren; wat eerst ondoorzichtig en ver leek, zoo heelemaal met zijn eigen geestesmacht naar zich toe te trekken. Frans' mooiste plannetje schoot hem te binnen 's nachts naar huis slenterend, toen er juist klinkend klokgelui zong van een hoogen, schimmigen toren.

Na alderlei uitpluisels bleek: de rijke rentenier, die met zulke jichtstappen sjouwde, was een weduwnaar en bij hem in woonde een Friesche huishoudster. Frans had uitgehoord... heel knus en huiselijk leefden die twee, schandalig aan elkaar verknocht; zich dag en nacht aan eikaars gezelschap vergapend. Was de rentenier niet thuis, dan bleef de paffe lieveling waaks; trok zij er op uit, dan plakte hij zich op de meubels. Al vijf keer had Frans haar zien uitgaan; een zware vrouw, pronkend met een overal heenblinkende, gouden bagge op haar maanronden kop. En hoeveel maal had hij hém al niet zien zitten, in zijn bebloemden mansrok. De jongens gierden

+ Wieberig: uit de voeten. - Zweven: aan den haal gaan. - Valletje open: een gelegenheid tot stelen. -

+ om het wakkelend stelletje en zij rekenden uit met hoeveel armslagen die olmse duiker iederen morgen onder versch hanengekraai, ondergronds aan haar voeten kroop.

In een kroegje zaten Frans, Harmen en Daan verdacht bijéengebogen te smonselen en zenuwachtig, gejaagd uit te denken wat er moest worden gedaan. Nieuwe, doorzichtige plannen wierden door oudere heengestoken. Zoo een kerel van koek kon wel grillig een kerel van ijzer worden, als hij argwaan kreeg.

- Gooi jij 't dieplood, Frans,... zuchtte Daan met zijn zware, eentonige stem.

Hier was een bezwaar, daar een gevaar; hier een belabberde hindernis, daar wierden zij geroojemd. Toen begeerde de stomdronken driftkop Harmen dadelijk een wreed geweldje. Maar Frans wilde er niet van hooren. Hij was geen tam bloedje, maar Zwaar letsel, mishandeling of moord, nooit! Harmen lachte wreed als een duivel. Zijn inplooiende mondhoeken vond Frans om van te rillen, afschuwelijk. In Harmen gloeide de begeerigheid zóó hoog op, dat hij al feller dreigde met het scherp te gaan peezen als het moest.

- Sjat me lou... ik voed me mit bloed!... gromde hij, tegen het verzet van Frans in.

Kil en wrang schopte hij de tegenspraak van Poort omver en in woede zwol hij óp, paars als een lijk. Toen dreigde Frans terug, woest-nadrukkelijk, dat als er geweld bij kwam, hij van den heelen roof afzag. Harmen gromde weer, in machtelooze wraakzucht. Naar Frans schold hij:

- Die kluts... die eierdop!

Maar toch kon hij den verachtelijk-laffen Poort niet missen. Bovendien, Frans' plannetjes wierden al klaarder en zelfs zóó echt uitgewerkt, dat alles in gereedheid kon worden gebracht.

Zij wisten, dat de jichtige rentenier op een avond naar de opera zou spatsieren. Even uit de verte, beloerden zij hem. Toen hij op de tram stapte, sprongen zij bij. Een poosje later zagen zij hem het gebouw inzwenken. Harmen lachte.

+ Olmse: aftandsche. - Geroojemd: afgeloerd. - Met scherp te gaan peezen: met messen te gaan werken. - Sjat me lou: kan mij niet schelen. -

+

- Die zal ons niet meer kankere.

Aan een standplaats wipten zij een taxi in en snel reden zij terug naar rentenier's buurt.

In een publieke telefooncel zwaaide Frans Poort zijn eerste snoer uit. Met een quasi-barsche, afgemeten, autoritaire stem, vroeg hij het huis te spreken van het jichtige renteniertje dat zij een vlerk gingen uitdraaien. Toen hij stijfvormelijk had gevraagd, of hij met de huishoudster in eigen persoon sprak, en daarop bevestigend antwoord kreeg, verklaarde Frans Poort dat de huishoudster met het Hoofdbureau van Politie verbonden was.

Frans verbaasde zichzelf over het feit, dat niet de geringste treuzeling door zijn woorden heenklonk. Alles rolde ernstig zijn tong af en op groot lef redeneerde hij door.

Deftig weer zei hij, - kon dat mokkel ooit vermoeden dat zij met een krauter, een bietser te poekelen stond, grinnikte hij schaamteloos in zichzelf, - toch zakelijk en norsch, dat haar meneer zich in hoogst-zenuwachtigen toestand hier op het Bureau bevond; het Bureau vlak bij den Schouwburg. Of zij dit wist gelegen? In de zaal bleek haar meneer tot de ontdekking gekomen, dat hij zijn portefeuille met een heel belangrijk bedrag aan papiergeld was kwijtgeraakt. Meneer kon nauwelijks spreken van schrik. Nu verzocht haar meneer de huishoudster dringend, doch heel vlug, een onderzoek in al de kamers in te stellen. Mocht daar de portefeuille gevonden worden, dan moest zij direct het Hoofdbureau opscheilen. Verstond de juffrouw wel goed? Was er niets te zien in het huis, dan moest zij niét opschellen, doch onmiddellijk zich naar het Hoofdbureau begeven. Want meneer was zoo vreeselijk overstuur en in de war, dat het Politiebureau het raadzaam oordeelde, hem niet alleen naar huis te laten gaan....

Frans Poort juichte, al gaf hij geen lucht aan zijn blijdschap. Het klonk jovene, jovene; het klonk nadrukkelijk, sober, streng, rustig. Hij trilde aan zijn heele lijf van een geheimzinnige geluks-ontroering. Zijn oogen glansden een

+ Krauter: eigenlijk politieagent, hier: bedrieger. - Bietser: zwerver. - Jovene: goed. -

[+] zwaveligen schijn uit. Hij léefde, leefde weer geheel in dat andere phantastische leven, het ándere bestaan, in het onbekende, het grenzenlooze, het dubbele, dat duizelingen wekte! Al de betoovering van het vreemde-in-het-misdadige en het wild-leugenachtige, viel weer over hem uit.

Onmiddellijk na Frans' telefoongesprek ontmoette hij de jongens. En toen doken alle drie in een portiek verdekt weg, toch op de loer en doend als pretjolers, in de straat van den rentenier. Na vijf minuten zagen zij bij lantaarnlicht, het groote gouden oor-ijzer in de verte al blinken en daar-onder het zware schommellijf van de huishoudster. Ze keerde onbewust haar gelaat naar de spionneerende bietsers. Ze was geel-grauw van schrik en jachtig repte de vrouw zich voort, alsof zij zichzelf opduwde. In haar verbouwereerdheid liet zij het licht branden. Zij liep, zij liep, hip, hip naar de geldpip. Onder het driemanschap gierde de jubel op. Heel snel slopen Frans, Harmen en Daan binnen, en na een kwartier stonden zij in het bezit van een vervelooze platvink met tweeduizend gulden en den inhoud van een zeldzame zilverkast weer op de keien.

Dat hietten zij een hand vol vliegen pakken!

Zij hadden nog nooit zoo een matelooze vreugde doorleefd bij een onderneming. En dat hier nou juist alles zoo betoegd moest gaan! De roode rugjes wierden goochelsnel als rijk pluksel gekeerd in de Kuil. Zij schransten en dronken en de geurigste samenetjes waren nóg niet branderig genoeg. Harmen vooral kreeg het hoogmoedige verlangen, temidden van het gewoel der lichte vrouwen, der rappe kellners en ontuchtige gasten, behaai te maken, dubbelzinnig te schertsen en onbarmhartig-uitdagend te schetteren over den pasgepleegden roof en over het poen-bedissen. Zelfs Daan, de gedekte, anders deemoedige smoezer, deed toen niets dan nerveus lachen en drinken, omdat hij zich een nieuw kootertje had gekocht. Tot een alleen-zittend joffertje zei hij telkens, ademhijgend van dronken, gejaagde over-pret:

- Mag 't rentenierszoontje 'n dwarsstraatje met u méé-

+ Bietsers: zwervers. - Platvink: portefeuille. - Betoegd (hier): zoo gesmeerd. - Roode ruggetjes: bankjes van duizend. - Gekeerd: gewisseld. - Samenetjes: cigaretjes. - Branderig (hier): duur. - Behaai: lawaai. - Poen-bedissen: verdienste maken (ironisch bedoeld op winst maken uit gestolen goed.) - Kootertje: hoedje. -

[+]maaie en zijn versterf bij u vertere in een achterbuurtje?

Hij zwaaide een geeltje links en een geeltje rechts uit, in zenuwachtige mildheid. Tot zinkens toe beladen met poen, lalde hij nog na, met natte stem.

Frans had alles met zooveel rust, met zooveel meesterschap van woord en daad klaargespeeld, en Harmen had alles zoo snel gekiekt, en Daan had zoo beefloos het zonnetje laten bijflikkeren, dat zij eikaars behendigheid en den schrik der slachtoffers onder schuw geschater, telkens opnieuw beklonken. Waren zij nog vijf minuten langer in de val blijven rondtippelen, dan zou misschien de ijzeren spaarpot geploft zijn vóór de vijf-vingers-in-de-benauwigheid hadden toegetast. Daan Blikkie, met zijn handen op zijn buik, deed plots niets dan angstig kijken naar het sybebelajum. Burgervader,... hij was zoo druk en roerig, zoo beverig en nerveus. Hij wou telkens zijn grammonen van zich afgooien onder al dit menschengewemel! Hij wou zijn geld kwijt, zijn angst, zijn bijgeloof, want hij vreesde rampspoed bij zooveel geluk. Maar dan bedwong Poort hem weer met de oogen.

- Hou je katoen...gekke brasem!... Als je wil gilkene... betaal dan ook 't drinkgelag,... spotte hij met hekelzin.

Wat Frans het meest mishaagde in heel het gebeuren, was dat van deze brutaal-listige insluiping nooit één letter in de fladder kwam te staan.

+ Maaien: hard loopen. - Geeltje: bankje van vijfentwintig. - Poen: geld. - Gekiekt: den inhoud geleegd. - Zonnetje: dievenlantaarn. - Vijf vingers in de benauwigheid: stelende hand. - Sybebelajum: privaat. - Grammonen: inbraak-gereedschap. - Hou je katoen: hou je kalm. - Brasem: kerel. - Gilkenen: buit deelen. - Fladder: courant. -

+

Achtste hoofdstuk.

I.

Mooie Karel stapte baloorig de straat op. Hij voelde zich zoo garsterig in zijn kuierlatten. Hij had weer een knak in zijn ziel. Hij wou wat afleiding, wat malle of kittige verstrooling. Hij was toch waratje nog niet rijp voor een muf garen- en bandwinkeltje in een dwarsstraatje? Moest hij noú al zoetjes-aan wol, spelden en breiwerk verkoopen? Zou hij in de Noorderkerkstraat een petroleumhandeltje beginnen, schuurzand slijten en een mangelhuisje in mekaar timmeren, of met de water-en-melk-bel de straten doorklingelen? Of op de markt prentbriefkaarten gaan venten? O, Karel verveelde zich liederlijk.

Er was niks omhanden. En dan Zonder,... Zonder,.., och, dat eeuwige, gonzende gekwel van binnen; altoos dat striemen van het geeseltouw over zijn eigen branderigen bast!... Zou hij den Dijk opbrassen, als de oude geweldenaar en woestaard met de droge tong en het roode gehemelte? Maar wat moest hij er op den doodsaaien middag doen? De roofperceelen uitroeien? Oele!... Misschien dien pooierploert Knijptang een meid zien aftuigen of tegen den zachtzinnigen Jaap Paardensprong aanbotsen? Die kerel, met zijn ongekoelden wrok, in al zijn heische krachtdrift, loerde nou al van Pinksterdrie op hem. Maar dat deerde niet... Als hij

+ Kuierlatten: beenen. -

[+] eens een bioscoop, zoo een schaduwhol met muziek inglipte? Neen, het gong vandaag niet. Hij walgde van dat poppetjesspel, van die dooie schimmen op het gekke bleeke doek, met eeuwig hetzelfde slot-tafreel. Hij kon het bedrog van dat valsche groene licht op die geschminkte ponemen soms niet uitstaan! Nee, dan tóch maar den Zeedijk over, naar de Evangelie-verkondiging van de Tentzending! Misschien sloeg de blonde mokkel Alie er wel een kuiertje; Alie, zijn gekloft en pienter nichtie uit de Dwarsstraat. Want o, die verstiekemde al haar dansjes buitenbuurts, die onkedaai. Wat een heerlijk-gezond nefke het toch was! En zoo vurig als ze hem beknijsde. Nog veel dringender dan Greet temee. Ook om Greet had Karel kommernis. Wat had ze hem de vorige week al niet van haar bokser verteld en al zijn halve schurkenstreken! Dat buitenlandsche ongeluk sjouwde haar overal na. Als hij maar schrabbers zag, die ijzeren Hein... Nee, dan Alie, dat lieve wicht; die kende het versmachtende niet. Als ze niet geprikt zat op haar feuilletons, zweefde ze den godganschelijken dag door de Jordaan, achter al de hooggebouwde orgels aan. Dié haar rikketikkie bonsde nou niet meer zonder zoo een spijkerkast. Het pierement... het pierement,... daar Zwelgde ze schandelijk in. Wat gaf ze om Ant's bedreigingen, om Thijs' bevende vuist? Dansen, dansen dat ze er van kromtrok en verstijfde. Dansen, dansen, rokzwaaien links en rechts, dat de kerels er omheen haar met roode koppen wel wouen bespringen van drift en opwinding. Maar ze sloeg ze de kanessen gaar! Nee, die Alie, die kon zonder het orgel niet meer ademen. Ze was verzot op het aangapen van de jongens. Als de hooge kast van Oome Hein kwam aanbonkeren over de keien, dan dadelijk gingen weerszij de straat, met ruk en schreeuw de ramen en deuren open, en dan zwaaien en zwieren maar, in één duizelende razernij. Daar stond depopmooie, jonge Jordaanmeid met een geschminkt kleurtje van opwinding, de kuif hoog, met roode kousen in zwarte trijpen pantoffels... een grijze zijden das, een hupse strik van voren, de lussen een beetje goed uitgehaald, een drilstrepen-boezelaar met

+ Ponemen: gezichten. - Onkedaai: alleen-overgeblevene. - Nefke: meid. - Beknijsen: bekijken. - Schrabbers: geld. - Rikketikkie: hart. - Kanessen: koppen. -

[+] twee zakken erop, om de schommelende handen in te bergen,... tót een verlekkerde krabbedaaier haar een paar blauwe luikjes sloeg uit kreunende jaloerschigheid. Even uit het gezicht van Thijs en Ant, waagde ze er alles op, de blonde, mooie Alie. Dan, zonder haar Bram, 's avonds tippelippelen op den Zeedijk bij Frits Ruska, bij Barend Jansen, in ‘Scandinavië’ en in het warme stoofje van Joden Sien. Zelfs waagde de deern zich bij Seur, op de Juliana-dansschool; op het Kolkje bij Piet de Schenker, waar ze zich de kluisgaten uitkeek. In dié meid gloeide het heete, wulpsche bloed van de Burkjes en al hun avontuurlijke lichtvaardigheid, al was haar oogopslag als van een nonnetje. Dat snee je er niet uit, met geen kortjan!

Karel stapte regelrecht den Zeedijk op. Oele! Het was er stil en saai. Overal leege kroegen, pas uitgeboend, die donkerden als smalle, scheemrige alkoven. Hier een onuitgeslapen bakkes van een kruimeldief, daar even schichtig voor een slop, de roode flapperdas van een souteneur en een beenig-bleeke kop op de loer.

Twee hel-opgedirkte meiden klampten Karel dadelijk heet aan. Op hun groote hoeden zwaaiden zwaar van pronk, zwierig-lichtblauwe struisveeren, nagebootst.

- Ippes Karel... niks omhande?

Karel lachte en joolde terug:

- Spinrag op me brood... ik pees nie meer.

- Skep nie soo óp!

- 'n Onsie weet wat 'n onsie weegt.

- Opskeppe?... Ik kom al twee ton tekort an me martspieje... Nou gaan ikke 'n kaartje uitkruise... meskien hep ik sjans!

- Eefegoed krijge we 'n klinkertje hè?

Karel duwde terug.

- Ga wèg, hobbelpaard fan Willem III,... lachte hij naar een waggelend dikkertje, dat om bier bedelde... ik begrijp je nie,... ik bin altoos soo kort fan begrip hè... en jij hep 'n babbels as de derdedaagsche koorts...

- Schuwbarig!... schrok deze gemaakt.

+ Krabbedaaier: vechter. - Luikjes: oogen. - Kluisgaten, dito. - Kortjan: matrozenmes. - Pees: werk. - Klinkertje: glaasje. -

+

- Mô-je al sóó froeg suipe in de morrege?

- Morrege?... Temee fier uur!

- God-sal-me-truttebolle!... schrok Karel... Dan mò 'k weg... De Heere ontferme u!...

- Je bin soo tetterig,... soo groosig!... hoonde Annemie.

- Ikke groosig?... Och... je hep 'n deuk in je eitje... Bin jij nie femilje fan de Duitsche Keiser?...

Blufferig schreeuwde Annemie:

- Nou... nog heelegaar in de ferte.

- Nou... dâ kan nie fèr genog sijn!... lachte Karel.

- Niks gedaan haur... kant an me broek!

Annemie, gehaaide Zeedij k-meid, wreed, pervers en schennend-rauw van stem, was dol op vechten, op zwaar, verwondend vechten. Mooie Karel had al zoo dikwijls ervaren, hoe hevig verzot, verzonken vrouwen waren op beestachtig knauwen. Voor een krachtkerel sidderden en bezwijmden ze. Ze wierden krankzinnig verliefd op hengst-patsers en op mannen van heldhaftigen durf. Op den Dijk en in de Jordaan spogen zij op bleeke lafbakken, op bange ontwijkers en wegvluchters. Toch schold Karel het tuig, ál het vrouwenvolk. Want als zóó voor hun oogen op den Dijk een kerel van elkaar wierd gebokst, dat het bloed over zijn gezicht heengolfde, of een mes wierd vastgestooten op een paar ribben, dan stonden de deerns helsch-hunkerend en met verwrongen jammerstem te genieten. Daarom haatte hij Annemie, terwijl zij Karel Burk om zijn onaantastbare kracht en zijn hooghartige lef wel wou zoenen waar de heele wereld bij stond. Haar oogen glansden troebel van zwijmelenden hartstocht. Karel rilde van haar wulpschen blik. En nou juist,... nou hij niets anders dan Corry voor zich zag! Met zoetelijk-verhitte woordjes streelde zij hem weer lokkerig. Karel hoonde:

- Ik wou maar dâ 'k joú in 'n lijsie had... kon ik je ophange!

De twee Rooie Peren passeerden hem rakelings; twee gemeene pooiers van wie Karel gruwde. Schuw begluurden zijn den langen, lenigen Jordaner en toen snel, maakten zij zich uit de voeten.

+ Tetterig: suffig. - Eitje: rond hoedje; hier: kop. -

Ook Karel liep verder. Voor een griezelig-donker kroegje met versmoezelde horretjes, bleef hij plotseling staan. Was dat niet Den Leijer, een Scheveningsche visscher, die daar zoo argeloos stond te dralen op het drempeltje van een heel verdacht huis? Hoe kwam die kwieke kerel zoo aan zichzelf overgelaten, op de gemeene keitjes van den Dijk? Hij zou hem eventjes op zijn boezeroentje tikken.

- Héé neef... wat ete me nou... iíj hier?

Stom-verbaasd en schuw-geschrikt keek de Scheveningsche visscher op.

- Wat noú neef?... Mit want en stag gereed?... Bî jij 't selfers?

- De heele haringbuis, neef... Maar hoe hebbe je loopstokke jou hier neergeplant?

- Niét-dan?... Mag ik óók nie ereisies de mast bekijke?

- Fiegelant geseid... 't Sel wel droog blijfe bij jou, want 't windje is flak Ooste!... Niks omhande?

- Nou neef... pas geankerd, 't bruist nog voor wind en tij,... 'n uitstappie hè, mit 'n Urkertje... verleje week pas binne gekomme...

De Scheveninger schoof zijn kleploos petje van links naar rechts.

- In de pieranker valt niks meer te besomme... 'n Paar seins tonge... 'n paar seins maase... en acht seins pappers!

- Lijkt na niks.

- Niet-dán?... De see is ongestaèdig... en bij kerme alleenig kan 't óóók nie blijfe... 't Is aldoor nog geen weer dan stilletjes... aldoor hooge wind... Je kan nie vissche zoo je wil... Wullie satte aldoor mit de leits van haaks... As je 'n bietje weer had zou je wel wat vange... van 'n tongetje, niét-dan?... Maar van 't platvisch is nie erg... Erg klein neef... Toen we van de wal vandoan gegaèn binne... hebbe wullie nog 'n paar seetjes gedoan op de kust... Maèr de visschie van de aâre keer, niét dan Koarel... hebbe wij maèr nie kenne krijge...

Droevig was plots zijn stem ingezonken.

- 't Is lefende armoe, neef... en wij hebbe d'r toch óóók hande, leeje en... 'n mond... al is ete d'r bijsaak...

Karei lachte.

- Ete bijsaak?... Ik find meer 'n saak waar je bíj mot wese!

- Niet-dan Burk?... Wullie bibbere temet in kooi... Toe wullie de derde van Sint-Jan al binne waère... had-je 't lefe al an de glaèse... God treft ons swaar, neef... Het marsseil staat op se kop!

- Kom, kom, kóm... boertje!... troostte Karel.

- Valt niks te komme, neef... mijn holsblokke worde soo dun,... ik durf er nie meer op drukke... De visscherij gaèt slecht... doodslecht!

Karel kon den huicheivent met de loerend-kleine, grijze rattenoogjes niet zoo wee hooren treuren.

- En hoe hep 't je dochter, dat lekkere mokkel?

- Nou neef... die wort al soo gróót... Maar se draait te licht in d'r biene!... Maar die sal tug óóók 's rekeschap gefe motte van al d'r werke... Gistere nog dâ meissie van Van der Horst... niét-dan?... Je hep 'r gesien... bij Knier, neef?... Sóó gesond en sóó voor de Rechter!...

Karel begreep. Die zondige huichelaar, hier plots door hem op den Dijk betrapt, op klaarlichten dag, wou den vrome spelen om zichzelf te dekken en zijn zieke lusten te verbergen.

- Maar... maar...

- Nee neef... d'r is t'r maèr één God van lefe en dood!... Jonge-jonge... bedenk... het is soo rauw om in hande te valle des lefende Gods... Eenmaal mot ge toch 't vleesch van 't gebiente scheide...

- Je preekt knap, neef... Maar mit je eige kom je d'r nog 'n duitje te kort an...

- Hou dat nou maèr 's goed in de kiere, neef...

- In de kiere?...

En weer sneed de Scheveninger Karel's zin af.

-... Er is maèr ééne God van lefe en dood... die deur 't Kruis de wereld verlost heb!... Dat sel je in nood wete... en verders... gedág!

+

Karel pakte hem nog bij zijn monkje beet, maar hij rukte zich los, hakkelde het duistere krottrapje op en gromde:

- Nee, nee.. ik hep al te veul gehoord.. duisendmaal gedág!

Karel stond versteld. Had hij of die Scheveninger nou een snee in zijn neus? Dat was me ook een panorama! De kerel liet hem temee met de woorden in den mond. Nu wou hij hem nog wel de tranen uit zijn oogen drogen. Wat moest die ontzinde smuigervent met zijn riekend monkje in zoo een verdacht roofhonk? Wat een stuk intrige. Wierd dat geen handcatechisatie? Oele!... kon hém wat bommen!

Karel stapte weer voort. Zijn knaagverdriet lag weer rauw en schrijnend in hem om-en-om te woelen. De angstgedachte begon weer te worstelen:... zou Corry wél... zou Corry niét meer van hem houden?... Dagen en weken verliepen en geen neuspunt van haar te zien. Het was niet meer te harden! Vroeger flapte ze er alles uit, onder lokkende woorden en een toch aftergende onverschilligheid. Vroeger vond ze hem zelfs in zijn bombazijnen broek nog aanhaalderig, al kleefden ook de vischschubben op zijn vestje. Vroeger was ze dol op ontfutseling van gouden slootjes en snoertjes. En nou?... Nou?... Nee, die Corry Scheendert bleef van een ras dat hij niet vatte. Waarom vond hij nu haar oogen zoo zacht, en vroeger zoo hoonend en brutaal? Waarom nu haar zoo stil en beschaafd, en vroeger zoo schandelijk nekheffendtrotsch? Nee, nee, het leven brandde té diep in haar oogen; ze zocht naar het schuim van den wijn. Die moest de meneeren-met-slobkousen, dat diep-gemeene, koel-berekende en onverzettelijke del!... Allejezus... daar begon hij weer te schimpen...

Kom, hij zou even bij Roosje, op nummer tien inwippen. Hij mocht dat glinsterend-gitzwarte, mooie Jodinnetje wel, dat zoo zacht en zoo droef kon knijsen. Hoe was het mogelijk...in een zuiptent op den Zeedijk en zoo gaaf tusschen rok en jak? Want ook Roosje hield dolveel van Karel Burk. Maar zij weerde alle viezigheid en gemeenigheid af; van

+ Snee in den neus: dronken zijn. -

[+] iederen kerel,... ook van hem. Toch bewonderde zij den mooien Jordaner in alles. Ze bewonderde zijn rank figuur, zijn luchtig en licht zich bewegen, het vleiende en lokkendaanhalige van zijn mannenstem. Zij genoot van zijn schelmsche levendigheid en zij zag zoo dolgraag, als hij lachte, zijn snoet met scherpe, witte tanden. Doch het liefst hoorde ze hem zingen! Dán stak hij eerst goed van den wallekant. Zijn zoete stem ontroerde Roosje het diepst van alles. Maar aanraken mocht hij haar nooit. Het eenige bevallige niesse, mopperde Karel, dat zich met angstige teederheid in bedwang hield tegenover hem; nog wel een Jodinnetje! Zoo ongerept ging ze tusschen handkarren en schuiten door. Hij stond vóór haar onthutst, als een trommelslager wien de roffelstokken waren ontroofd.

Achter haar blinkend-gepoetst toonbankje bedelde Roosje deemoediglijk Karel om een liedje.

- Hè vent... trek 'n moppie uit.

Karel, triest, vol kwelling en jagende onrust van binnen, in het groezele donker van het kroegje, afgesloten-klein achter het roode roe-gordijntje, snoof lucht van slechten brandewijn en jenever. Alles martelde hem, bracht wroeging, en in herinnering aan Corry, pijn. God, God, wat goor, wat wee en afzichtelijk allemaal! Alleen Roosje, heel lief met haar frisch blank snuitje en zoo zacht, met die ziels-innige, duistere oogen, zoo vol van geheim en zedig spieden en toch zoo mistroostig kijkend, kijkend naar hem... net zooals hij zich van binnen voelde!

- Haur je nie genoeg balke, Roosje... iedere afend?... Wil je nog roeie?

- En-óf... maar zoo jíj zingt... zingt 'r niet één, Karel.

Een verlangend, schrijnend-week gevoel overkroop hem sidderend. Moest hij eigenlijk niet voort, weer op stap? Maar waarheen? Alles was doelloos in dit jammerleege leven. Onwillig tastte Karel naar de harmonica op het verhooginkje bij de piano. Toen trok hij nog meer naar achteren, naar een heel donker hoekje van het wijnhuis... en heel zacht begon hij.

+ Roeie: eten. -

Als een ineensmeltend geklank van twee violen, twee smeekende toontjes, klonk de harmonica óp in de donker-zoemende kroegstilte. Mooie Karel zong erbij als een inwendig-verbrijzelde, droef en van heimwee gebroken. Het wierd eigenlijk grienen, niets dan grienen. Burk voelde dat hij huilde, echt huilde, terwijl hij zong. Hij huilde zijn verlangen, zijn schrijnend en heet-hunkerend leed uit, naar Corry! De huil sloeg in zijn stem óver; vrat en woelde alle zanggeluid heesch in hem weg. Hij snikte verborgen.

Roosje, achter de toonbank, stil onder haar glazen muurbuffetje saâmgedoken, schrok; onderging Karel's vreemde verbouwereerdheid als een inbreuk op zijn sterke mannenwezen.

Hemeltje, hemeltje, was dát de dol-vroolijke Karel, de altijd stoeiende, de guitige Mooie Karel,... die met zijn onbeschaamde pret en zijn moed, met zijn kroelen en zijn spot in alles den brand sloeg?... Toch zong hij effetief ontroerend, oordeelde Roosje. God, zoo kommerlijk, om méé te huilen! Warendig, ze had al een natten neus.

Karel, op zijn krukje, de harmonica los over zijn knie, zat verzonken in het groezelige herbergdonker en staaroogde wezenloos voor zich heen. Hij voelde zich wegdrijven van alles. Neen, hij kwam zijn martelverdriet nooit te boven, nooit, nooit! Hij raakte er niet uit. En toch zong hij, zacht-inge-houden, door schrikken en angsten aangegrepen! Hij zou wel nimmer willen eindigen. Hij haatte het gonzend gewemel van straatmenschen. Het liefdeverdriet zoog aan hem vast, van binnen. En tot zichzelf zei hij:... huil maar Karel, huil maar... bedwing je niet meer. Wat kon het hém schelen, of ze hem uitscholden voor huilebalk? Was hij het dan niet geworden? God, God... hij, de geweldenaar, de temmer van Corry!

Plots overduizelde hem weer een stoutmoedige geluksgedachte. Een golf van leefmoed sloeg onverhoeds hoog op in zijn ziel, onder een wild en prangend samendringen van allerlei wenschen en begeerten. Hij moest naar haar toé, hij moest Corry opeischen. Hij moest haar meesleuren, wég van de eenzaamheid. Zooals nu, in rouw en wanhoop, ging

hij geheel en al zijn ondergang tegemoet, zijn vernietiging. Alles van Corry riep hem onbezonnen naar haar toe! Zijn zwakheid was geen zwakheid of domheid. Hij leek wel tamwild, maar hij vreesde niets. Maar toch... al was zijn liefde zoo vlamvurig als de zon,... haar halen en ópeischen... het zou weer opnieuw voor de trotsche meid een krenking worden, een schimpende verbittering. Met angstige voorgevoelens doorleefde hij, wat er dan zou gebeuren.

Al zachter speelde hij zelfverzonken door en zijn teedere, dwalende stem klonk nauwelijks meer in het kroegje. Nog eens bekeek Roosje hem en ze kon over zijn vereenzaamde jammerlijkheid niet uit. Die man, alleen dans en jool, gebbetjes, schreeuw en aanval, en nou... God, God, ze voelde het hartverscheurend... er kwijnde een groot verdriet in dien knappen kerel. Dat was vast, reken maar!

Met natte oogen, dood-onverschillig, zwaaide Burk de harmonica bij den vet-glanzenden riem op het verhooginkje terug, en in-droom-verloren stapte hij het kroegje uit, groette Roosje nauwelijks. Geheel verdoofd door zijn wroegende droefheid, overstelpt van angst, onrust en twijfel, slenterde hij de Prins Hendrikkade af. Alles in hem bleef omfloerst-willoos en doelloos in een wrokkenden huil verstard. En toch besefte Mooie Karel, al voortmijmerend, dat hij Corry slechts door één ding terug kon winnen: door juist van zijn bezetene en schennende liefde te zwijgen; door te wachten, al maar te wachten, eindeloos-geduldig en weg te kruipen in de duistere diepte van eenzame en opstandige wanhoop.

II.

Ongemerkt stond Mooie Karel in de broeisch-zonnige Jordaan, tusschen het schaamteloos-rumoerig gewoel en geschreeuw zijner opbruisende baurtgenooten. Voor het half-afgerotte trapstoepje van Ko Pijpelak's woôn, bouwvallig krot, vlak boven Jaap de karrenverhuurder, hoorde en zag hij een drom wild-krijtende menschen bijeen. Een opstootje?... vroeg

[+] hij Hannie Potje, die met Jan de Likkert dwars tusschen het lawaai in, naïevelijk over zijn geelziekte praatte en van zijn kameraad vernam, dat hij roggebrood met wandluizen moest slikken, dan was de geelziekte meteen foetsie! Jans, de oliekoeken-bakster en de Wipneus, het wijf uit het kookstellen-winkeltje, vertelden dikdoenerig en tragisch wat er aan het handje was. Mooie Karel's belangstelling vlamde plots roekeloos op.

- Hij sal 'm afpijgere... nog fóór de nacht fait!... vloekte Jans de oliekoeken-bakster, met roode vlekken op het gezicht als ingebrande schandmerken.

Ko Pijpelak en zijn vrouw met het heele gezin en de berooide inboedel, zouden nog dienzelfden avond de woning worden uitgezet. Karel schrok en in woede barstte hij los:

- Dan sal-ie fan míjn toch eerst 'n pak op se dekschaal geniete... vóór ie touw en blok buite hange siet!

- Mô je oferwippe na de Leliestraat,... viel Leentje Vier-uur vlug-slim bij.

Nijdig sloeg Karel naar de buurtpronkster en vreesachtige bemoeial af:

- Stuur mijn 'n kraai ajje je beene uitstrekt... ikke fraag je niks!

- Ik staan je prames!... viel lachend de spotvogel Bruine Piet Mooie Karel bij.

En weer, in een verwarrend en jachtig woordengedrang, vertelde hem een lange vrouw met uitgeklierde ooren, dat het gods-onmenschelijk-schandalig was, zoo een heele kluit in het donker te doen ontruimen en op de keien te laten bivakkeeren. Telkens stokte haar stem en dan stierven haar verkluwde zinnetjes in een treurig gepruttel weer uit. Er tusschen in verhaalden anderen weer, dat Ko al twee jaar uitstel had gekregen van de Huurcommissie; dat hij het verdomde over het IJ zijn bullen te planten en nou, tegen dreigementen en waarschuwingen in, sijn ‘uitstel’ misbruikt had. Doch nu was dat hoog-bevelende serpentje van een deurwaarder komen opdagen, en die had inéén van de dreiging een daad

+ Afpijgere: afsterven. - Beenen uitstrekt: sterven gaat. - Prames staan: er deel aan hebben. -

[+] gemaakt. Daar stond argelooze Ko Pijpelak met zijn gesnor ontredderd, over een paar uur zonder dak. Toen wierd verontwaardigd gesmonseld tegen en gevloekt op een gierigen kerel, die aan den overkant woonde van de Madelievenstraat. Dat was nou zooveul als een... kunst-afportretteerder, zoo een knoeischilder met verfjes, die nou al jaren geen stap op zijn eigen vloer had gezet...

- Bestig!... schreeuwde Karel... Maar ik mot die tappersbaas fan de Leliegracht, die krotjesmelker fan Ko'tje se peleis... die mot ík 'n woordje ansmoese... Ik sel sijn 't liedje fan de Sjeik late singe...

- En mijn jaag je de kelder in.... stoof Leentje Vier-uur in haar dofroode jak, verontwaardigd weer op,... as ikke de fent se adreskaretje geif!

- Ik staan je prames,... lachte hoonend-in-de-maling-nemerig weer Bruine Piet, met een leelijk verwrongen spotgezicht.

Doch Karel kaatste terug:

- Jij... bruine hengst?... Gaan jij maar aschpotte mit 'n keukemeid fan de rijkdom... krijg je lekker te bikke... kenariegras,... hei-je noodig!... Hier maak je hullie hartstikke misselijk.

- Krijg de aarepelsiekte!

De woelig-verbolgen bewoners overschreeuwden elkaar weer en hitsten tegen het uitzettings-schandaal op. Het was een groote kamer, dat niksnutte vertrek van dien mallen schilder; een kamer die toch totaal leeg stond en vervuilde; een kamer die voor geen enkelen arbeid diende. Al de meelijburen ging het aan het hart. Maar de doodonverschillige eigenaar kreeg zijn duiten en het giftige opzichtertje bemoeide zich verder met niets.

- Héé swambalg!... viel Karel weer uit naar een opgezwollen vrouwtje, dat van alles het naadje van de kous scheen te weten.

- Mô je, palingtrekker?

- Poekele geif niks... ijskoud doén!

+ Gesnor: familie. - Poekelen: praten. -

+

- Jij bint soo loojig... hijsch je eige oferend!

Hein de Drommedaris gaf Karel royaal gelijk. Het geschiedde allemaal zoo bedriegelijk en pal aan den overkant, terwijl Ko Pijpelak met vrouw, een dochter van negentien jaar en vier kleine kooters, vannacht nog zonder dak zou staan. Schande, schande!

- Se moste sijn mit klinkers afmake!...

Een vaste burcht is onze God, zong de Diaak;... jawel, al had je maar vast een achterklapper en een hanebalk voor je hijschtouw.

Die menschenkluiten wierden hun woning uitgedrongen, omdat de bloedeigen zuster van den huisbaas, een weduwe met vijf kinderen, niet meer boven haar broer van de Leliegracht mocht wonen en nou zelve geborgen diende te worden. Zoo rauw als die stakkers van Ko Pijpelak nou radeloos heen en weer wierden gesleurd! Was om te grienen van woede. En aan den overkant, tergend, dat groote leege vertrek, een verwaarloosde, groote kamer, waar die afportretteerder nooit een levenden poot neerplantte! Was dat geen haatgezicht? Het greep Karel ook in het hart. Zoo een braniedeurwaard ert je... een weekelijk kneutje om dood te drukken! Hij kon het niet langer aanzien, Karel. Van zijn armoe zou hij met ze deelen, al wat hij bezat. Dat beursen en kletsen van het meelij-gebuur en de heele Christelijke gemeente, hielp ook geen snars. Al die leuterende, jaloersche en kwaadsprekende koppen bij mekaar... hij kon er wel op spuwen! Hoor opdringende Vuile Trui ratelen en bezoedelen... Niks gaf ze dan fladders.

Karel hoonde, scherp en nijdig:

- Ga jíj maar na 't Luthersche bessieshuis, ontredderd hart,... hei-je de ruimte... ká je uitblase na Noord, Suid en West tegelijk!

Jans, de sigarenwerkster en Mie, de koffiepikster, wouen ook wat uitbrullen tusschen geschreeuw en getier. Maar Karel, in een soort van overschuimende pret uit verbittering gebrouwen, weerde alle wijvengekakel af.

+ Kooters: kinderen. - Achterklapper: achterkamer. -

+

- Mô je nog 'n stuif er afsnijsel of 'n slok blauwe aluin?... Je krijgt geen sjoege bij mijn!

- Hoor sijn!... heb ikke 't daan?

- Jullie binne sukke fesoendelijke frommese.... gierde Karel,... en alle fesoendelijke wijfe binne swaar en blind-gebore... Geef mijn maar de lichte, mit haarlie kikkerbeet!

- Soo'n soekende siel!

- Nee slenterkat,... lâ jij nou gauw je beskimmelde huid fergulde!... Laup jij maar je diëmant-slijper mit 'n knakie en 'n dikke paling achter se tobbe!

Jans, paarsrood opgezwollen van drift, vloekte. Maar Karel joolde duivels er tegenin:

- Wa jíj poekelt sandblad, ken d'r 't daglicht nie fele... Ikke heb nog meer snuif foor je, gifmengster fan Breda... 'k Gooi er 'n lekker gangetje in...

- Jaij?... Jaij?... Auferschot fan me arremoej!

- Ik ken je nog wel 'n gesond niesse besorrege, mopdoes.... ironiseerde Karel voort... Jij bin net soo half-belans as al de aâre wijfe... Je bin wel femilje fan me... fan Adamswege.... maar ferders heb ikke geen weet fan je, pepiere frontje.

Plots schalks zong hij luid:

Hier hei-je Krissie
Fan de Jerdaan.
Laat 'r maar skuife
Laat 'r maar gaan!

Karel kon het niet langer verkroppen. Hij kende Ko Pijpelak als een ongebraden warme-penen-en-mosselenventer, die hard baviaande voor zijn zwaar en zwart nest, dag en nacht. Lotsbestemming! Hij zag Ko misvormd en half-wezenloos aan het trapje staan. Die kerel kon zijn eigen niet meer houden! Zijn heele gezicht verwrong, verbeten van verdriet, drift en angst. Hij stond er in wanhoop bij als een hert door honden besprongen... Karel zag tranen in Ko's oogen biggelen. Doén, doén... drong het in Karel op. De meelij-buurtjes wouen in zelfbedrog wel helpen,

+ Een stuiver afsnijsel: doelt op versche waar, aan de kar genomen. - Frommese: wijven. - Poekelt: spreekt. - Frontje: gezicht. - Baviaande: zwaar werkte. -

naar hartelust, maar konden toch het heele stel niet onder-brengen. Barend de kattensnijder van driehoog-achter, wou wel zonder verhoovaardiging een meid voor een paar nachtjes. En Willem de Majoor-blikslager, kon wel een jongen op de ‘difan’ nemen. En hevig-snikkende Lien uit het grutterijtje aan den hoek, zou er wel eentje bij haar morsig spok duwen. Dat ging allemaal voor een weekje. Maar wat dan? Naar de kinderpolitie met de kooters, of alles bijeengepropt in een stinkend vocht-keldertje?

Mooie Karel voelde het wel: hij moest de koetspaarden weer roskammen tusschen dit geharrewar. Inéén schoot onder zenuwtrillingen, een hulpwil wortel in hem. In half-verstikte en teruggesmoorde drift zei hij tot zichzelf:

- 't Sal uit wese!...

In verbluffende woede, met al zijn hartstocht, onstuimig en geweldig van vaart, ging zonder een woord meer te verspillen Karel, zijn tanden knarsend over elkaar heenschuivend, aan den slag.

- Krijg 't skimmel!... vloekte hij nog naar een vent, die hem een nieuw ‘inzicht’ wou geven met tragisch-verzwakte stem, in het deerniswekkende geval.

De buurtgenooten, gissend en toch niet goed beseffend wat Karel wou, gichelden angstig, keken schuw rond en hitsten toch elkaar brutaal op, om Burk's vermetele daad al vooruit in bescherming te nemen tegen politie of lamlendige bemoeials. Enkele heftig-driftige, korte bevelwoorden smeet Karel naar Ko en zijn vrouw toe, en zonder omzien stapte hij het nachtdonkere steektrapje op naar de schilders-woning aan d'overkant. De smerige, ontverfde deur van het ‘atelier’ hing los-slap in het kleine slot. Even aarzelde Karel; doch toen liet hij zich met zijn geheele zwaarte vallen op de deur, die na nog een paar bonkstooten terugweek. Een oogenblik flitste hem Frans Poort door de gedachte. Die zou zijn koppeltje kienen heel anders opgegooid hebben. Voor hem bleven er alleen schaduwen en geruchten!

Achter Karel's rug verschenen bang, bleek, verwrongen

[+] en schuw, sterk-riekende Ko Pijpelak en zijn vrouw en allerlei ontdane, overmoedig-lachende, spottende of ontstelde burengezichten. Zij loerden allen alsof Burk een diefstal had gepleegd. Drommedaris met zijn hoogen rug, verklaarde overijld plechtig, dat er niets aanwezig was in de heele kamer. Al de nieuwsgierige koppen keken op tegen gordijnlooze en kale vensters, tegen vervuilde muren, waarop groote, grillige vochtvlekken velerlei gedrochtelijke gestalten hadden uitgevreten in de morsige kalk.

Verachtelijk trapte Mooie Karel een wrak-afgeschilferd krukje om tegen een manken, beklodderden, donkergroenen verf-ezel.

- Wèg mit dat brandhout!
- Och, och Karel!
- Wèg mit dat varkesgras...
- Guns Karel... maak geen schorempies en bran je hande nie!... riep met benauwde stem en boosaardig-wantrouwelijk gezicht, Thijs Stompie.
- Hande brande?

Karel's oogen gloeiden hel licht af.

- Netuulik... het is d'r ommers soofeul as braak... Je krenkt 'n aârs eigedom!...
- Op Hartjesdag... as me fader 'n bok slacht mit dolle kerfel, mag je me raje Thijs... Pas op... of ik rek je uit as me janker!... donderde Karel nu met schrikkelijke stem.
- Maar... maar...

Karel stampte op den grond. Zijn wijd-gesperde oogen gloeiden en aan zijn gouden kuif ontspatte licht.

- Och, allemansbuur... spijtig felletje... jou salle se niks make hoor!... Lik jij maar fijn soethoutsuiker fan je feeme, pronkend goudhaantje!...Ik slaan 'n guide plat as 'n riksdaalder en jij betaalt 'r twee-fijftig mee... Kom, laène we ons out gaèn lange,... spotte hij in Scheveningerstaal, den pas op den Zeedijk gesproken stiekemerd na.
- Me hart klopt me kepleet in me keel... zuchtte Bet Bleekpoeier,... het gaant rikketikketak soo flug!

+ Schorempies: grapjes. - Janker: harmonica. - Feemen: vingers. - Out: hout. -

- Wî je seker gauw nieuwjaar hebbe,... schertste Karel, verhit ademend.
Hel jubelde hij weer:

Meester Bob
Sonder kop
Sonder oore
Soo is meester Bob gebore!...

Naar alle kanten joolde en grapjaste Karel er levendig tusschen door. De boert spoot zijn wezen uit. Hij keek uitdagend, hel en bijtend, terwijl toch onder in zijn ziel een vreemde, daemonische en reutelende gevoels-verwildering losbrak om al de schrijnende en wisselende ellende van zijn eigen leven. Karel rekte zich óp in zijn volle lengte. Er trilde weer hypnotische macht in al zijn bewegingen. Zijn slank lichaam, lenig, sprong en rende overal heen. Hij was weer de hartstochtelijke guit, de brutale spotter en de gulle goeierd. Voor iedereen had hij een hekelwoord of een schelmsch liedje.

- As jíj uiesaus heb geslobberd, mó-je nie soo dicht op me hande staan,... viel hij stoeisch uit naar Bruine Piet... Ik wil nie snuffele wat je frouw heb klaargemaakt.

Beleedigd wendde Bruine Piet zich af.

- Die is d'r alleenig lucht en zucht!... riep Karel oolijk naar een afgrijselijk-dikke vrouw die zich nauw kon bewegen van boezem-zwaarte. Een hel-blauwe boezelaar overspande strak haar geweldige buik en een korte jak ontblootte half, armen als dijen. Bij het kleinste gebaar schommelden dwaas-groote oorbellen van valsche paarlen mee aan haar gedrochtelijk hoofdje, en bij ieder woord dat ze zei, stond ze te trillen op haar vetlogge beenen.

- Sure appele mins,... raadde Karel,... sure, nog suurder as je fieselemie.....

Ko Pijpelak, zijn wijf en kinderen en al de saamdringende buren, gaapten Karel aan als een levend wonder. Zij konden niet uit over zijn kracht, zijn behendigheid en zijn durf. De Madelievenstraters schrokken óók niet terug voor een

[+] geweldje. Maar dat liep hun toch ál te kras. Karel deelde voor- en achterdoffers uit om niet.

Een gitzwarte meid, Naatje Haarolie, die Karel telkens dwars voor de voeten schoof, keilde hij ruw opzij:

- An jou steek'k me kabel as ik te anker kom!... Geef me 'n rooie haar fan je swarte knar... Kom,... mot jij geen folk spreke Naatje?... hoonde hij scherp... Hier bin je te feul... schoppel soo nie, kluifhout!

Een ieder raakte verbouwereerd of ontzet. De mannen en vrouwen keken, gluurden of stotterden iets benards. Want het was intusschen toch maar een anders eigendom! En om je dan zóó maar met geweld toegang te verschaffen! Er klonk angst, door bewondering getemperd, in de roepstemmen naar Karel:

- Koarel!
- Wat gaan je beginne!...
- Héé Karel... de heile Jerdoan kijkt je an!
- Komp dik in orde hoor!... weerde Karel weer af... Ik staan d'r foor... ik alléénig!... Die verfkladder sal ikke d'r wel op se boeseroentje kloppe!

Weer zette hij in, met vol-hooge, klank-smeltende stem:

De bakker op de hoek
  Die hep fenacht geblase
De bolle uit se broek
  Ik hang se foor de glase!

De buren schaterden zenuwachtig, wild, ontroerd en toch hevig opgeschrikt door Karel's daad, die leek op list en afdreiging.

- Ik seg je Ko,... kreet Karel in hartstochtelijke opwinding,... jij strekt hiér je kuite uit... en je frommes breit 'r hier d'r trui ferder... en je kooters gaan daar in dâ groene ledikantje maffe... En de skilder mag gaan skildere... dat is d'r toch 'n nul gedeeld door twee... Wâ jij, Piet fan Engel... lusje nog'n happie?... La jij nou es je skeermes flikkere, of mô je je kammetje, je spiegeltje en je sijje stroppie terug?

+ Knar: kop. - Schoppel: schommel. - Stroppie: das. -

+

Ko Pijpelak, de bange, argelooze en quasi-opbruisende, wou zichzelf opschroeven in moed en aan zijn eigen drift-verschrikkelijkheid gaan gelooven.

- Allejesus Karel... ik bin nie gauw nijdig... maar as... as ik tug 'ns nijdig wor... as... as... as ik kwaad wor,... dan ete se nog geen pap mit klontjes bij me!...

Karel gierde om plots-moedig-geworden opschepper-Ko. Hij zag nog zoo de tranen op zijn benauwde, groengrauwe gezicht biggelen,... die dooie brasem met zijn muffe sausluchie. Die kous was af! En nou deed die angstige Pijpelak koen en manhaftig, onder zijn ophitsend bestier.

- Knap soo,... spotte Karel,... geef jij se maar fan klets-klets... Nie sikeneurig, kwikstaart!... Gaan jij maar klinkemutse op karrewei mit je liefe Trui en stap maar dapper in de mannekuil, Ko!

- As... as ik kwaad wor,... dreigde Pijpelak weer, spannend zijn pezen...

- Dik in orde, meester,... gierde Karel,... glij maar ofer 't asfalt... Haal jij maar foor de schrik wat onder-de-kurk bij Ouwe Droppel... en maf se!

Karel beloofde dien nikker van een schilder op te zullen zoeken.

- Hij krijgt op se jak soofeul astie lust, Trui... foor de goksie,... maar hij lust niks!... joolde Karel.

En tegelijk drong hij er op aan, voort te maken, anders zou de politie gaan afstempelen. Dié slokkers dregde hij liever uit de Prinsengracht op.

De vrouw van Ko Pijpelak jammerde naar Karel, dat ze in zoo een vuilen boel, zonder dat er een hand was schoongemaakt, toch niet kon gaan wonen? Hoe zou ze zich kunnen roeren?

Karel stoof op, woedend:

- Hoor es Trui... sluit je kake of roep Jan de Likkert,... daar staant-ie... die likt de boel wel foor je skoon... Of leit-ie soms as Moses in se biese kissie te sluimere op de fliet tut de kermisweek fóór Pasche?... Oele!... D'r op

+ Mannekuil: bed. - Goksie: voor niets. -

[+] sál je... Sit d'r geen tier meer in je bast?... Héé Bet... héé Klaas... héé Geert... jonges Kamperbrug... help auk 's 'n handje!... Héé Poppetje... héé Simon Tweeduim... héé Willem Houtebaard... me gaan ferhuise!... Héé Slenterkat... jij auk an de melochem... ja, jij auk, sleeper... Al bî je nog soo raar geschape... sjouwe sál je!

Even zag Karel een slanke meid staan blijven. Zij had een hoog-koper-blond, zijdezacht kapsel en drie schildpad-kammen fonkelden fijn, in tooverachtigen October-goudglans. Burk schrok, ontroerd, en duizelde. De gouden dos van Corry... In een ruk vermande hij zich. Zelf gaf hij het voorbeeld en pakte aan met ongetemde kracht en moed. Hij sjouwde zich in het zweet als een hevig-zwoegende kruier. Hij haalde den boel van den overkant en plakte zooveel mogelijk gelijk het stond, alles neêr op de schilderswoôn. Vele handen hielpen hem nu tillen, torsen en ophijschen. Burk wondde zijn vingers en scheurde het vel van zijn polsen open. Het deerde hem niet. Telkens zette hij nieuwe menschen aan het werk, onder bijtende, felle en uitdagende scherts.

- Hier, Slabberjan... Lange Klaas... Rooie Stefe... kom uit je eethuisie hè?... Je bin alweer drie pond gegroeid inde dikte... Kom, hou nou es je soetebek... kauw op je tong en geef án!

Kleine Ko Pijpelak cancaneerde van blijdschap op zijn vermolmd trapstoepje. Hij lapte vandaag alles aan zijn hielen. Zie je, hij kon niet kwaad worden op dien gemeenen fielt van een huisbaas, maar as... as-ie kwaad wier... Toen zong hij half van vreugde naar Jaap de karrenverhuurder en naar Kleine Dorus:

- Die Karel... die Karel... die éénige Karel!... As die fent geen tón waard was, hiette hij geen Ko meer!

Ook Drommedaris, een kachelige kerel, bolde zijn rug al hooger op, uit louter vergenoegen om Karel's koenheid, en Jans, de oliekoeken-bakster, krabde van geestdrift de roode vlekken op haar ingedrukt gezicht tot bloed. Mooie Karel dolde met al de overgebrachte en verminkte meubelen.

+ Melochem: arbeid. -

[+] Toen hij met de kracht van een athleet en den haperigen steun van wat strompelende jongens, een zware kast wegdroeg, spotte hij:

- Beulswerk ferdomme... sonder oranjebittertje!... Uit skellefisschies op de mart haal ik gouwe ringe... en hier krijg ik nog geen derde part fan me sjouwloon!...

Angstig schommelde de kast tusschen zijn geweldige mannenarmen. Eenmaal boven, hijgend en bezweet, bootste hij een uitverkooper na:

- Boer, boer, boer, falt d'r niks te sjaggele?... Minse... in dit mesiefe, eike meubelstuk sitte de pijpebroeke mit strookies fan Trui en de kouse mit skullepies fan Lotje Schar... en rokkies mit kantjes... en... en kimoneschortjes fan Bet de Kwijlert... Wie biedt?...

Het wierd al schimpender lawaai rondom. De opgehitste buren gierden van roekeloos pleizier. Leentje Vier-uur vatte vuur en vlam. Ze was dol op Karel, maar die ellendelaar stootte haar telkens van zich af. Mooie Karel stormde alweer naar beneden.

- Jullie krijge op je lappe,... dreigde hij,... as je nie helpt!... Ik heb haast,... ik mot uit hooie... Héé kliekjesfreter... Jan de Likkert... pak-an... het binne geen heete hangijsers en je steekt 'r geen drie fingers in 'n benauwd hart mee!... En jij auk, Arie Drekton,... loop soo hard asje ken... en dan nóg 'n beetje harder... We werreke toch allemaal foor 't kerkhof... Héé... je glijkt mijn as op 'n duitje... Gesellige buurafendjes komme later... Lach je uit je naad Hein... maar poot-án!

Mooie Karel vreesde aldoor dat uit een dwarsstraat een klabak zou aanslenteren. Dan moest het heele nieuwe akkertje voor Ko, wijf en kooters, onbeploegd blijven. Maar telkens lachte Karel weer zijn heerlijken, uitdagenden lach. Al het hachelijke van de daad wou hij alleen op zich nemen. Burk voelde ook wel inwendig dat hij een geweldje had gedaan. Maar het kon hem nu niks meer schelen. Want gloeiender was in Karel de gedachte, aan de onmenschelijke gemeenheid,

+ Drie vingers in een benauwd hart: het laatste van iemand wegstelen.-

dat daar een totaal ongebruikte woning, waar niemand wat aan had, jaren leeg bleef staan, terwijl pal aan den overkant een troepje brave, goede zielen, al de woelige Pijpelakjes, zonder dak boven het hoofd den nacht zouden zijn ingegaan.

Ondanks een telkens onderbreken uit angst voor politie, die van het opgepropte volk onwillens, de situatie's zou vernemen, was in een paar uur de zoogenaamde groote boel overgezet. En nu alles stond, brak eerst de échte vreugdejool los.

- Hiep... hiep... hiep... hoera!... hoeraaa!...

Toen de kloeke en blankhalzige Lien, met de smaragdglanzige oogen, Ko's oudste dochter, tegen schemer van fabriek naar huis stapte, met haar Zwarte schildpadden kammen in het gouden haar, bleef ze verstomd van verbouwereering uitgapen. De vrees voor de geweldsdaad was in allen geweken. Mooie Karel zou den schilder wel spreken en dien bestevaâr aan zijn verstand brengen, waarom hij gedwongen was geweest den man onder-verhuurder te maken. Neen, zoo iets hadden ze nog nooit beleefd. Oud en jong, over ramen, aan deuren en op stoepen, bleven gieren van roekeloos jolijt en Lien Pijpelak, de lieve, slanke dochter van Ko, met de glinsteroogen vol geluk, viel Karel openlijk om den hals en zoende hem hartstochtelijk dat het klapte. Wat een heerlijke heupen had die meid, om haar zoo óp te tillen. Beduusd ineen en ontsteld over zijn eigen zinnelijke opwelling, een vlaag van begeerte, sprong Mooie Karel weg, zonder rond te kijken. Hoe kon hij nou weer zoo verliefderig zijn!

Vaag, achter zijn rug, hoorde hij nog de snoevende en bang-opgewonden stem van Ko Pijpelak, in het halfdonker, waarmee hij nu zijn dochter bedreigde:

- Alleheerejesus... wat dan?... Je weit, Lien... kijkereisies... ikke bin nie gauw kwaad... wat dan?... Maar as... as ik tug kwaad wor... dan bikke se nog geen pap mit kluitjes bij me!

's Avonds liep Karel, soezend en ellendig van wrevel, weer den Zeedijk op. Hoe mal, - hij moest in ijdelheids-

[+]zonde het zichzelf bekennen, - hij hunkerde naar de mistroostige oogen van Roosje. Wat een gek lampenglas was en bleef hij toch! Maar op nummertje tien, waar Karel inwipte, het danskroegje vol rooden smoor en trillenden walm, was ze niet meer. De kleine kasteleines snauwde kort naar hem toe:

- D'r uitgaansafend!

Een strop, vond Karel, een kwade kans, die hem vervreemdde van al het warrelgewoel. Stil-giftig en huiverend-verveeld slenterde Karel Burk danshuis in, danshuis uit. Bij Dikke Teun kreeg hij een hartstochtelijke bui. Hij greep allerlei fabrieksmeiden vast en tolde zoo luidruchtig en snel, alsof hij inéén verlost was van alle hartzeer. Waarom moest hij walgen van Zure bedsteê-luchtjes en menschen-uitwaseming en hun grof-bezweete koppen? Waarom zich grootschig uitrekken boven al die afgeknoedelde zwabber-janussen uit de slaapkrotten? Had hij zelf zooveel deuntjes méér staan op zijn pierement?

Karel bespotte kil-nuchter zijn eigen misselijke gedragingen.

Tusschen zoo een hut menschen voelde hij zich maar het veiligst, al stonk het er naar rottend stroo. Wat was hij beter dan de kerels met renpaarden, die waschpitten, die zwabberende varensgezellen? Speel maar stoepie-blauw, als vanouds, en let niet op je pijpenbroek!

Een begoochelende juffer-in-het-groen met gaatjeskousen, lachte gestolen naar hem toe. In een zet en een wet zou dronken Karel gepiept zijn, dacht de hittige deern. Ze gichelde zwoele en dompe gemeenigheidjes uit en toen Zwarte Teun, haar souteneur verscheen en door haar in de maling wierd genomen om Karel te behagen, kreeg ze van haar vent een scherpen schop tegen de buik dat ze rauw en snerpend gilde van pijn. Een driftbeving schoot door Karel's knuisten.

- Oele!... gromde hij in zichzelf,... anneme-hanneme-sâme mit dà geboefte... hei-je niks mee te make... en slobber alleenig maar je taskefée!

En hij danste voort, in het gewarrel zijn glad gezicht star en

+ Afgeknoedelde zwabberjanussen: dronken stellen. - Hut menschen: zwerm menschen. - Renpaarden: vrouwen die werken voor souteneurs. - Stoepie-blauw: jongensspel, overloopertje. - Juffer-in-hetgroen: lichte vrouw. - In een zet en een wet: in een ommezien. - Anneme-hanneme-same (eigenlijk: anneme kaneme-meêsame): iets vinden of doormaken. - Taskefée: kop koffie. -

[+] koel. Onder het zwierzwaaien bedacht hij weer en weer:... wat was hij beter dan al dat valsch-loerende gatijssem uit dwarsgangen en roofholen? Hij zou toch alle gelok en gelach van de Zeedijksche, lieve meiden voor immer hebben geweerd? Dat had toch als een menschelijk voornemen in hem rondgezongen? Al zijn nare uithuiselijkheid zou in hem afslijten. Hij verlángde naar het stille. Maar dat waren maar konkelefoesies. Want daar stond hij opnieuw als dronkenlap, een kale bok, in de branding van het rumoerigste Zeedijk-gewoel, als een eerste krautert.

Golven lawaai gutsten weer tegen hem óp en geheel onverwachts kroop een angst smorend naar zijn keel: Corry gaf toch geen duit meer om hem! Hij kon zich best achter een trasraam ophangen; hij kon zijn eigen verzuipen, of gaan varen... en van varen wier je rijk! Het kwam er toch niks meer op aan. Al wat hij deed en al wat hij zou worden, het wierd tóch niet meer door haar nágesmoesd. Zou zij zich kommernis geven om een slungel, een lubbert van zijn gehalte?

- Steek de maurd... oele... en schof je nou!

Hij kón niet meer gelooven, zooals nog een paar maanden geleden, dat zij tóch nog om hem gaf. Al stal, al moordde hij, het kwam er niets meer op aan. Tabee... tabee... en recht voor het laken weg! Er bestond ook geen vertier meer voor Karel, geen afleiding. Hij kon het op heden toch maar aanzien, dat zoo een vuile galghond van een souteneur zijn verdierlijkte frommes hieuw en trapte waar hij bij was. Hij liet alles fladderen zoo het wou! Hij had geen lust meer in platduiven. De balletjes op het biljart kon hij zien rollen als één groote, leege malligheid. In hengelen had hij geen fidusie meer en als hij danste en zong,... oele!... dan ging er nóg dat stille gekreun door hem heen van zijn verborgen verdriet en voelde hij het Zachte gisten van zijn wraakverlangen. Moest dat zoo blijven?... Oele!... Hij was nog zoo ellendig jong... mit soo feel op se foelie!

Karel tracteerde zwoele en vleierige rokkenzwaaisters, zoo

+ Gatijssem: gemeen volk. - Krautert: zwerver. - Lubbert: sul. - Schof je: zwijg. - Tabee: gegroet, goeden dag. - Frommes hieuw: vrouw sloeg. - Foelie: kerfstok. -

[+] van het duistere Kolkje en de gluiperige Achterburgwallen, op bier en glaasjes rood.

- Jij bint soo weeldelux op hede,... viel met valschen grinnik, een pooier Blauwe Bekkie, naar hem uit... Jij kan best 'n half schellenkie misse... en 'n aaitje tikke...

- Vin je, krakesetter, mienerik?... schoot Karel woest uit... Sorg jij maar, misgasser, foor je eige mik en maak geen fikkie!

Karel gromde nog iets van smerige treiter-tippelaar, baggerman, en draaide hem den rug toe.

Door al zijn beroerdigheid heen, tintelde in Karel een koortsachtig vreugdegevoel. Die Pijpelakkies!... Die ongelukkige menschenklus mafte nou toch vannacht maar warmpjes onder de pannen! Zoo lollig kon Dorus op het Plaatsje in de Willemstraat niet cancaneeren als het noú Ko Pijpelak met zijn klus deê. Dat had hij eventjes goed voor mekaar gebokst...

- Anneme... nog 'n biertje!

Moest hij lekker zeep vanavond? Kon hém niet bommen. Godsakreju, die naargeestige straatdeuntjes. Hee, gong daar niet Vlakkie van de Lindegracht... mit se goochelaarsooge en se reuse-kleppet?... Och, och, wat jánkte die harmonica in ‘De Ster’,... om hem zóó uit dien vent zijn klavieren te trekken...

Zwaaierig en met beschonken stem zong Mooie Karel:

> Kindere krijge spinàààsie
> Alle kindere doene groen...
> Daar ken Dorus niks an doen...

In stilte dronk hij op de mooie Lien van Ko Pijpelak, op haar heerlijke heupen... Wat een blinkende blokken van kinderen had die Ko... ze waren zoo te geef. En wat een lekkere snoet, die Lien toch. Ze had er plakzegels afgestempeld op zijn bek, dat hij er van schrok en nátrilde.

- Hou je keep toe, hokkebaas,... zei hij nijdig zichzelf, terwijl hij vloekte op de beroerlingen en sinterklaaspoppen van huizenmelkertjes.

In zijn smartelijken en nerveuzen wrevel kon Burk hier,

+ Half schellenkie: vijftien cent voor een pot bier. - Aai: ei. - Krakenzetter: inbreker. - Mienerik: gluiper. - Misgazzer: zwijn.- Treiter-tippelaar: broodroover. - Zeep: dronken. - Klavieren: handen. - Plakzegels: zoenen. - Keep: mond. -

[+] daar en overal in de dansspiesen den heelen boel wel in mekaar trappen. Dat zou een feestiviteit voor hem geworden zijn. Kijk Dikke Teun van Noordermarkt,... zijn glibber-vette ponem eens glimmen... Zoo een gonjen zak! Hij moest hem den natten scheg in den jenever douwen! Wacht, nog een haspelend stelletje zakkenrollers en inbrekers binnen. Achter Vlakkie den vischventer, Lange Nannie!... Godsakreju, wat een paars lijk!... Zouden die Frans Poort kennen? Ze hadden pas gegokt en gezopen, die jeneverkruiken... dat rag hij aan haarlie rooddoorloopen en begoochelde oogen. Ze stonken naar de Warmoesstraat, die hondenslagers! En daar zwaaide die treinroover in, die gemeene Puistenbul, die vinkendresseur,... die sloertslurper, die pas in verschut gegaan en weer vrij was gelaten.

Mooie Karel kón niet loskomen van de Madelievenstraters. Nou zag hij dien schilder weer voor zich. Gut, hij was toch ook teut! Maar die kerel zou vast geen mensch wezen, als die niet begreep.

- Hein... nog 'n biertje!

- Zel je mit?... vroeg de kastelein-helper, een vooze kerel met groezel-donkere huid en een van vet-glans druipende lok wreed op zijn voorhoofd geplakt.

In dronken opgewondenheid zich heftig omkeerend naar het gehavende buffetje, schreeuwde Karel:

- Krijg 't spit... ik bin geen soetelel!

Een paar vreemde snoeshanen, die van het Madelieven-straat-gebeuren niets afwisten, vertelde hij een brok middenin, met gesmoorde pret in de stem.

- Soo'n afpertretteerder heb abuis... mot se reep klemme!... Die se winst loopt... op dubbele rolle... heb geen broederskap! Oele!... Dat schrijf ik op glase en wande!...Eefegoed was 't 'n gewelddaad... effetief... maar 'n fol mins gaant bofe 'n leege kamer... wà jíj maat?... Kon Ko Pijpelak en s'n klus soms mit de luchtbel on mee?

Weer, goedgeefsch, schonk Karel een rondje en gul sleepte hij de snoeshanen er bij. Luchtig bood hij een cigaretje:

+ Dansspiesen: danshuizen. - Ponem: gezicht. - Scheg: neus. - Vinkendresseur: zakkenroller. - In verschut: gevangen. - Biertje mit: biertje met suiker. - Zoetelel: hoer. - Reep: mond. -

+

- 'n Snaffee?... Gekloft Jerdaansch, merk De Vlag...

Alles draaide en warrelde om hem heen. Hij voelde den wrangen kriebel weer in zijn bloed. Ze konden hem krijgen bij het lood en bij het ons!

In den goudroodigen rookwalm onderscheidde Karel alleen maar bleeke of purperen, zatte of hunkerende tronies. Hij voelde zijn knar duizelen en apart zijn beenen onder zijn lijf wegmarcheeren. Haperend hertoetste hij zijn gedachten, maar hij kon niet meer op het wezen van den afportretteerder terugkomen, of hij doopsgezind of katteliek was! Jordaanmeiden, wild-brallend en hartstochtelijk, slobberden Karel's gezicht vol zoenen, hingen aan zijn lange lijf en woelden haar handen door zijn blonde kuif. Plots, schrikwekkend, vergrootten zich Karel's helle, lichte oogen en borrelend schuim kwam op zijn lippen branden. Hij voelde weer al de vreeselijke woedens van vroeger in zijn knuisten aansidderen. Maar daarop, dadelijk, zonken stilte en verdooving over hem uit. Dan schommelde zijn zwaarmoedige ziel weer tusschen zijn vechtdriften in. Het blauwige rook-gesluier sloeg hij weg voor zijn troebele, mistende oogen. Het hielp niets. Het scherpe besef van zijn ellende bleef, jagend, knagend, stiljammerend en bijtend.

Tegen sluitingstijd stapte Karel Burk een danshuis uit bij de Kolk. De diepdonkere Zeedijk, aan het groezele watertje, lei moddervuil en smal. Van verre begonnen in het duistere schemerrood, de nachtkroeglampen in floersen weg te zwijmen. Van morsige stoepjes en uit kromme, stik-donkere slopgangen, drongen alderlei zwalkers bijéén: waggelende soldaten, marjeniers, uitheemsche zeevaarders, en tusschen het zwabberende pleizier-publiek doken loerend óp, de grauw-bleeke en verflenste koppen van souteneurs en ander roofgajes. Een vreemd lichtspel, geheimzinnig van wisselende glanzen, trilde over de grillige puien en gevelsteenen uit. Een dwaze rumoerigheid klonk plotseling t'allenkant door de nachtstraat-stilte. Steeds meer pettengasten verschenen achter de roe-gordijnen, en vuurtjes van snel-opge-

+ Snaffee: cigaret. -

[+]zogen cigaretten vonkten óp als zig-zag-zwermen glimwormen in de donkere lucht. Vlak langs de verduisterde voeten van traag-stappende agenten, gierden Jordaan-meiden van de appelenmarkt en Prinsensluis, rauwe pret over de keien. Ze dreigden malkander:

- Sloan sijn 't licht uit se kiere!
- Ga deur, mokkebast... en slaan je twee blaufe oogies neider!
- ‘Wellekom in de Son!’

Angstig weerklonk hun gelal over de Kolkjesbrug en de zijstegen, in de donkere diepte nagalmend tot verbrokkelend en harrewarrig gerucht.

Mooie Karel voelde zich een overgesmeerd, suf bloedje, dat op de gootplank waggelde.

- Hou je stijf an suidsij,... en heb maling an dronke Na... gromde hij zichzelf toe.

De nachtkilte deed hem even rillen tot in het merg. Benauwd en verdoezeld staarde hij naar de schuw-verlichte achtergevels van de hoog-smalle huizen, die in de avonddonkerte opdoemden als schimmige rompen op scheepswerven. Was hij uit zoo een danshuis, uit ‘Skandinavie’, of uit ‘De Gekroonde Valk’ op straat gezwalkt? Hij wist het zelf niet goed meer. Hij moest maar zwijgen, zwijgen en Corry's naam niet eens meer noemen, niet eens meer haperend en afgehakt roepen in zijn binnenste.

Loensche Neeltje, in een enkele helblauwe blouse, trok in het voorbijgaan Karel onstuimig aan haar arm mee.

- Héé jofene Koarel... borstbeeld... hei-je 't an 't hart fan 't seir... en magge me d'r nog eentje pikke op 't ferandetje bij Schele Anne?

Aan den anderen kant greep Mien Schollenkop hem vast, wikkelde hem half in haar paarse boa en noodde hem weewulpsch uit, al was het maar voor één uurtje, mee op te trekken naar het Spookie. Uit het duister van een sombere steeg gloeiden hun verflenste koppen kopertintig op, schuw beschenen door een geel-roode lampion. De verlept-wreede

+ Spookie: Spooksteeg. -

[+] gelaten leken met houtskool-strepen als tooneelmoms zwart doorgroefd. In Karel gistte een grauwe woede. Die kasteleindellen wisten dat hij nooit met ze meeging; die kliederige ronksters en kralsters. Niet uit grootschigheid, maar uit afschuw; een walging die hij altijd voor hun bezoedelde lichamen had gevoeld. Al nam hij vroeger, ijskoud, wat hij krijgen kon, nooit een snol. Nou ze hem zagen waggelen en zwaaien, wouen zij Karel als een dronken gooser pekaan maken en overrompelen. Maar hij zou die paradetten van een half meijer wel eens effetjes uitmiggelen met al haarlie vermaledijingen. O, liefde in nood en angst... hoorden ze dan dat toetertje niet, dat seintje?... Hu... om van te rillen!

De vurige meiden met haar purperen gezichten, opgezwollen van verliederlijking, wouen toch zoo graag den Jordaanschen lefgooser en bokser in hun midden. Ze zagen hem wankelen als een dolboom. Zij zagen Karel sidderen en talmen, en zijn stem roerde en noodde vol jammer: dat ze bij hem gerust een pijp konden rooken. Doch Mien Schollenkop gunde hem Loensche Neeltje niet en Loensche Neel wilde hem wel uit de handen van Mien Schollenkop wegrukken. Hij hoefde toch nooit-niet te besollemen,... vleiden ze erbij met heesche zonde-stemmen.

Plots, met een hevigen inspannings-ruk, slingerde Karel de doortrapte lokmeiden van zich af. Neel viel plat en zwaar als een biksteen over de hobbelkeien uit en smakte met haar beschminkten kop en haar blauwe blouse, tegen een omrasterd kelderluik op van de ‘Stations-Bar’. Mien Schollenkop greep een stoep-anker en gilde rauwe haatwoorden naar Burk, terwijl haar paarse boa haar omstrengelde als een giftig-gezwollen apenstaart.

Toen zette zwaaierig Karel zijn zware beenen stijf en waggelde hij verder. Een loeiend gerucht raasde hem achterna. Hij keek om en zag de purperen meidengezichten verwrongen in den rossen nagloed van een uitdoovende lamp. Een lange dronken kerel met tabaks-roetig gelaat, struikelde over de beenen van Loensche Neel en viel schonkig naast haar de

+ Pekaan maken: inpalmen. - Paradetten van een half meijer: lichtekooien van een halve eeuw.- Uitmiggelen: uitlachen. - Besollemen: betalen. -

[+] modder in. Toen, wankelend, toch dronkemanskoppig, vervolgde Karel kniezerig zijn weg. Hij schoof rakelings langs het stil-sluipende geboefte bij de Sint-Olofspoort, dat de pleiziermeiden opwachtte en ze wegdreef van den al duisterder Zeedijk naar hun rooftocht door de donkere nachtstad. Hij kende ze, Karel, de drie Zwarte Gebroeders, altijd met steekmessen en blaffers gewapend.

De nawalmende kroegen leken verstomd en uitgeraasd, nu plots de muziek aan alle kanten zweeg. Een kille windvlaag suizelde huiverig door de nachtstilte heen. Mooie Karel bleef zwerven, in onbeheerschte treurnis, dwars door de Jordaan naar zijn logementje terug. Op de verre Westermarkt stond hij stil onder Lange Jan. De toren schimde vaag en hoog in de nacht-duisternis. Het droeve klokkenspel plots kwam uit te beieren; bleef hangen, hoog boven de donkere nokken en boomkruinen en klonk als een zwerm bange, zacht-waarschuwende stemmen uit de lucht. Karel draalde rond op het plein, zonder te weten waarom. Hij wou wel zoo neervallen tegen de stug-gesloten kerkdeuren. Alles, alles lei kapot in hem van binnen. Neen, grienen kon hij niet meer. Dat laffe, misselijke gehuilebalk moest eindigen. Het snelle en verbijsterende wisselspel van het opjagende gebeuren dien dag, had hem benauwd. In alles zag hij starre dreiging en suizelende somberte. Reuzige schaduwgestalten van stammen aan d'overkant, bekeek hij met schrik, en het droef-plechtig klokkenspel ontstelde zijn gedachten hevig. Nog nooit had hij zich zoo wee, zoo lusteloos, zoo diepongelukkig en ellendig gevoeld als nu, op dit nachtelijk uur, in eenzaamheid en martelend verlangen verloren. Bij ingeving besefte hij schrijnend-schril,... hij kon voor Corry verrekken. Dat trotsche kreng, die koude, hardvochtige ziel zou nimmer meer een teeken van leven geven. Het was een meid om bloed voor te vergieten. Ze bracht ophitsende hartstochten in alle kerels en een kwelzuchtige verduiveling van gevoel. Voor niks, voor niks was ze bang, voor geen bedreiging en geen gevaar. Ze kon vertrappen in pijn en ellende; ze kon

+ Blaffers: revolvers, -

[+] schateren om een andermans ongeluk. Ze was een... neen, neen! Karel schrok terug voor zijn eigen schimp. Want hij, hij alleen had haar weggetrapt. Het was zijn eigen loon! Hij had haar weggetrapt dien schrikkelijken avond in ‘De Gele Ballon’.

II.

Den volgenden middag stapte Karel met dood-onverschillige beenen bij Ant in. Het was Zaterdag en roezemoezig-druk.

Greet keek hem met haar moeder-goede, lichte oogen aan en vertelde Karel, - schichtig loerend naar de uitwerking op zijn levendig gezicht, - dat ze over een paar dagen al in Ostende kon zitten. Ze meende,... zoo een bericht zou een stout werpwapen zijn.

Ze had iets ingezonkens en verflenste over heel haar slanke jeugd-wezentje gekregen. Ze sprak zangerig-droef, met Vlaamschen zinval en een nerveuze, fijne beving in de gevooisdestem. Tot haar schrik ontwaarde ze geen enkel trekje van spijt of verbazing in Karel's gelaat. Langzaam, ontnuchterd, treuzelde Greet erbij, dat ze de volgende week toch weer in Amsterdam terug zou zijn.

- Drijfhout,... mompelde Karel stuursch en hij neuriede:

> Jonge meissies trekke flauwe bekkies
> As goudfisschies in 'n lauwe waterkom...

Ze ging hier in Mokum vast werk zoeken tegen den winter, of in Rotterdam. Haar Antwerpsche bokser had haar weer bedreigd met valsche listen. En nú zou hij haar werkelijk komen ophalen.

Greet sprak plots heel vreemd ontroerd en ze keek smeekelijk naar Karel, die had opgehouden zacht te zingen. Maar die gaf niets dan weerhaken.

- God-in-den-hemel!.. bromde Karel binnensmonds,.... die verliefdheid van Greet wierd al klemmender.

Hij zou maar naar zijn kit toesloffen. Ze trok warendig een snoetje als een hagedisje! Moest ze geen ‘Wegwijzer voor Minnende Harten’ koopen... Geachte meneer,... uwes brief fan jongstlede datum dito?...

+ Kit: kamer. -

Zacht-aanhalig vroeg Greet hem, kinderlijk-behaagziek:

- Awel, het en staat mij niet, dat kraagske... Karel?

Ze trok fijntjes, schuw en bang hoe het antwoord zou uitvallen, haar rood-geschilderde lipjes op. Maar Karel keek sip naar den grond.

- Je schoene kloddere op je voete,... zong Greet's stem Vlaamsch-zangerig.

En weer kon Karel het antwoord, in wrevel, niet vinden. Wild gooide hij zich op een narrigheid:

- Stel je faur, Greet... op 'n dag daal ikke in see onder... hè?... Me skoonmoeder kwam me teuge en pakte me bij me swembroek... nou?...

Greet zag hem in al zijn verstrooidheid en schijn-vroolijkte zoo kleen, zoo harrebarrig en zoo menschachtig vreemd. Dit en miste nooit, als zij zoo iets merkte. Ze bleef lokkend, met een gesmoord stemmetje weer Jordaansch-Vlaamsch klappen en in haar lieve onschuld stopte ze al haar zinnetjes vol met Engelsche en Fransche woordjes, zoo uit den circus opgepikt. De kleine gebaartjes van haar fijne, blanke handjes verkinderlijkten heel haar wezentje, en toch was er iets wreeds in haar speelsch lachen en praten, alsof ze onder zacht gekeuvel, dood-argeloos, broze vlinders traag en zacht de vleugeltjes uittrok.

Ant, lang en uitgemagerd, kwam in zuchtend pijn-gekreun het trapje van het bovenkamertje afstrompelen. Ze vroeg Greet iets van Alie's kralen en Ant's wenkbrauwen trokken jolig naar de hoogte. Altijd als er iets sensationeels op til was.

Blazend viel ze tegen het muurtje op een stoel neer en ze keek in eigenaardige spanning, vreemd-lachend en haar eigen chagrijn vergetend, naar Karel. Toen zwaaide ze een geheim-zinnig-kort gebaar uit naar den overkant. Mooie Karel, die er niets van begreep, haalde onverschillig zijn schouders op.

- Sij.
- Wâ sij?
- Nou... jij bin óók 'n tietenek!
- En soo glibberglad en afgeschrapt as spek!... lachte

Karel.... Ikke geloof dat ikke alleenig maar de nageboorte bin, en datteze 't kind bij me moeder hebbe weggegooid...

Maar met een gezicht van het allergrootste gewicht antwoordde Ant, haar smoezelige hand langs de beenderige kaken strijkend:

- Corry is ofer!

Mooie Karel voelde zich plotseling in den krop gegrepen en heel bleek worden. Dat kwam aan,... als een zweepstriem op zijn bakkes!... Een vreeselijke schrik schoot hem door heel zijn trillende lichaam heen. Wat?... Wat?... stamelde hij in zichzelf, tot op de nerf ontdaan... Kwam nou zijn hardstikke-eigen droom toch uit?... Door zijn hart hamerde jubel op jubel en om zijn keel knelde angst op angst. Hij keek in een soort van ontzetting naar Ant, naar Greet en naar Teuntje, die onder het gulzig-vuile vreten van broodkorsten, een stuk speelgocd-vliegmachientje in verzonkene aandacht op den morsigen grond zat te repareeren. Greet beloerde Karel met het blinkende glazuur van haar grijze lokoogen en haar eiderdons-zachte wangen kleurden even schielijk. Ze geleek haar Oom op dit moment wonderlijk. Heel het fijne gezicht was als uit zijn gelaat nagesneden.

Teringachtige Wim kwam inrennen met een hand griezelige wormen, slakken en verminkte kevers. Hij zag Oom Karel nauwelijks; het manneke vloekte als een bezeten kerel en schold zijn moeder uit voor al wat leelijk was... voor blauwe zeehond en voor uitgedroogd vel. Hij moést spieën hebben om te zwemmen en voor de bioscoop. Teuntje had in dolle oploopendheid, tierend zijn onrepareerbaar vliegmachientje plots neergesmakt. Ook híj sprong op en joelde mee met Wim, om centjes voor de bioscoop. Ant, bejeukend haar bultigen neus, dreigde woest:

- Ik sà je 'n klap foor je nek gefe dà je broek d'r fan afsakt, schandebrok!... Al bin ik afgeslete en ferbrokkeld... ik stáán je nog!

Maar Greet, snel-van-besluit en zenuwachtig opgejaagd door Karel's onverschilligheid tegenover haar vertrek, voegde

[+] de daad bij het woord en kletste met haar tengere, fijne handjes klappen af, links en rechts, op de driftkopjes der schimpende kereltjes. Als mishandelden stampten zij op den vloer en begonnen brullend te bierren.

Mooie Karel hoorde niets meer. Hij beefde aan handen en voeten. Het nieuws had hem afgrijselijk overrompeld. Hoe moest hij dát voor mekaar boksen? Hij was doodsbenauwd voor een ontmoeting met Corry; voor een uitspuwing. Zij alleen kon alles plotseling zoo stil in hem maken. Dat was nu eens een verrassend kim-gezicht!

- Gek... gek... toffe gek!... schold hij zichzelf uit,... om zoo van binnen te bibberen voor een doodgewone meid met een mooi neusje!

Maar wat deed hij er aan? Hij was geen gekleurden kopstoot meer waard. De smullers hier, bij Ant op de brits, merkten het natuurlijk allemaal, al had hij amper wat gezeid. En hij stond vlak bij het geweer. Zijn heele knar lei van binnen losgeschroefd. Hij kon het niet langer uithouden. Hij dacht de eeuwigheid in te gaan.

Eén moment keek hij smeekelijk naar Greet, of hij van die ook hulp mocht verwachten. En juist op hetzelfde oogenblik draaide zijn nichtje tooverzacht-zedig bij. Zij bette haar zakdoek tegen haar mooi neusje en een fijn geurtje odeur ademde uit, heel even. Haar glazuur-schoone oogen beloerden hem schelms en met dringende begeerlijkheid. Toen, zonder kletspraatjes, zei ze lief:

- Ze komt straks hier... eene schóóne vrouw, Oom Karel!... Ik zie haar geerne!

Mooie Karel brabbelde er iets verlegen tegenin. Was er spot, jaloerschigheid, opvijzeling, trommelmuziek in haar stem? Och, het sjatte hem louw... hij wist toch niet wat hij zeggen moest. Zoo een berooide bietser als hij zich nou toch voelde, met een entrée achter zijn eigen lijk! Had hij nou maar de zelfbeheersching van dien linken Frans Poort, dat kil-kalme en brutaal-rustige van dien kerel. Hijzelf leek wel een kogelfleschje zonder stuiter, zoo bruiste het in

+ Knar: kop - Sjatte hem louw: kon bem niet schelen. - Bietser: armelijke zwerver. -

[+] hem. Het heele nieuws kwam ook zoo stralend-heet van den rooster. Hoe alles toch een geheimenis was in het leven en in ieder mensch nog een tweede mensch ronddoolde! Juist nou, noú, midden in de breuk van zijn hart, midden in zijn droefnis, kwam de meid verschijnen; kon hij zich gaan oppoetsen. Eerst alles nachtdonkerte om hem heen, en nou inéén Corry, het helle, tintelende licht!

En toch wou hij zich wel voor de meid verschuilen; wou hij zich wel diep ergens verbergen. Wat een rare tuit! Sinds jaar en dag niet gezien... Neen, hij was er bang voor... zooveel zonneglans! Hij zou schrikken als hij haar stem zou hooren. En in zichzelf had hij gewenscht, dat het inéén avond zou kunnen worden en duisternis, om zoo half-aarzelend en uit schaduw voor den dag te kunnen schuifelen. En toch tegelijk wou hij zich dadelijk reuzegroot vertoonen. Guns, als ze minachtend keek zou hij zijn eigen kop te barsten kloven, of er den brand in steken.

Mooie Karel deed niets anders dan Onzen Lieven Heer's naam in al angstiger uitroepen, in al ontstellender verbazing en beklemming varieeren.

- Godallejesus.. Corry komt.. Corry.. Corry.. Corry!..

Het was niet te gelooven. Ze wouen hem hier op groen gras trekken. Het gierde en gilde in hem, een heibel van geluk. Nou was hij geen eerste-prijs-zwemmer meer op kurken! In ontroering welden er brandende tranen op zijn wang. Al zijn pijnverlangen, al zijn oversluipende melancholie zonk weg, al was hij nóg zoo bevreesd voor het weerzien. Corry Scheendert zou komen, hier, bij Greet, bij Ant, bij Thijs, terwijl zij toch wist dat hij hier óók kwam; terwijl zij misschien zelfs wist, dat hij hier woonde!...

Karel wijdde haar zijn teederste en zachtste gedachten. Hij kon wel snikken, zoo ontroerd voelde hij zich... Als hij nou opnieuw een knak kreeg, en schendig over de aarde moest kruipen,... dan sou hij haar lieferst...

Beschroomd, verlegen, vroeg Burk Greet hoe laat Corry er om-en-nabij wel kon zijn.

+ Brand in steken: dronken drinken. -

+

- Gij en zijt onrustig in uw vel van al de leute, hé Karel?... zong Greet's stem een weinig koel-ironisch, toch nog bekoorlijk-zedig en zacht.

Karel begreep nauwelijks het gehoorde. Alle besef van het werkelijke ontzonk hem. Hij zag noú al het karbonkelend goudgloeien van Corry's oogen. Hij gromde maar in zichzelf:

- Corry weer bij d'r olmse!

Even sneers, schertste Greet:

- Gaat haar te peerd tegemoet, zulle!

Karel ineen bewust, schrok van Greet's afgunstige stemscherpte. Hij wou uitvallen, doch hij stotterde alsof het puntje van zijn tong was overreden.Toen kreeg Greet medelijden en snel zei ze:

- Och jong... Corry komt seffens,... houde-ge maar stillekens!

Dat wierd Karel te kras. Hij durfde niet eens meer naar den overkant kijken, uit angst dat hij plotseling Corry's oogenlicht zou zien. Misschien had ze wel geroojemd. Oele!... Hij kwam zóó van de markt, zoo onopgedoft van de Lindengracht... met een schuit bier in zijn mik. En nou inéén de volle mep... de honderdduizend! Neen, dat ging hem te gauw, te overrompelend. Het geluk maakte hem akelig bang. Hij zou stikken, als hij haar inéén zou zien en poekelen. Oele! Zoú zij hem wel aanspreken? Nou moest hij maar niet zijn kousen verzolen en zichzelf bedriegen. Zij was zoo een fijne madam van den rijkdom geworden, zoo gekloft, zoo grandig en zoo door-en-door veranderd. Niemand kon meer een pluisje op haar gedrag ontdekken. Dat wist de heele buurt, ijskoud. Zij was goed geworden voor haar evennaasten. Maar nou moest hij ook niet wegloopen voor haar, al gaf ze hem ook een stomp op zijn behangsel! Wat gaf het nou, of hij 's morgens de koeien melkte en een uurtje later de emmers omschopte! Corry was een heel andere dame dan Greet, al wiesch die ook wel honderd maal per dag haar blanke handjes. Greet was zoo een half-balans uitkruipsel uit de Jordaan en uit de vreemdigheid. Ze sprak

+ Olmse: ouders. - Geroojemd: gezien. - Onopgedoft: slecht gekleed. - Poekelen: spreken. - Stomp op zijn behangsel: klap op zijn wang. -

[+] buitenlandsch en ze sprak Amsterdamsch. Maar allejezus, dat klonk effetjes raar! Zij had ook zooveel opschik met haar stikzwarte wimpers, haar bloedroode lipjes en al dat schminksel op haar lieven toet. Maar Córry was een effetieve dame. Daar kon geen spinnekop tusschen hangen. Greet, in wreed zinnenspel, was gehossebost door haar drijfkerel, die al zijn duiten in den jenever gooide en haar met drijver op drijver bedeelde. Maar Corry had niks-niemendal; die hield niet van een gebranden jongen en bleef toch ondoorgrondelijk.

Het hevige verlangen overviel Karel zóó dat hij de straat op wilde. Allejezus... waar moest hij met zijn eigen lichaam naar toe als Corry hem zou zien! Voor zijn part veranderde hij op staanden voet in een wenteltrap! Zoo ellendig en lammenadig had hij zich nog nooit gevoeld tegenover een vrouw. Wat een pieskepees had hij nou tegenover zijn eigen, met al die dwarse ontboezemingen.

Karel rende plotseling Ant's woninkje uit, vlak langs de onrustig-nastarende oogen van Greet. Zij riep hem iets achterna van: de-wijvekens-loeren-op-u!... Hij hoorde het zachte galmen van haar Vlaamsch, maar hij verstond er geen letter meer van. Alles woelde en sprong zoo rauw in hem rond. Als hij deed wat hij zou, ja, dan had hij wat hij wou. Maar zijn hart klopte in zijn keel en hij voelde zich een miserabelen sjofelaar, die gaten zocht in spek. Hij zou maar dadelijk naar zijn logementje trekken en zich verkleeden. Ottenooi,... holderdebolder liep over den zolder!... Hij zou de schapen scheren en Frans de varkens... Dat was nou eenmaal zoo bestemd. Hij kon tegenover Corry niet schermen met een loen latje. Hij moest jovene verschijnen met zijn nieuwe hiepen en zijn koofertje schuin, gekloft en gewikst. Groote genade, als dat meschoege frommes, die Blauwrok, die zenuwmoot, nou maar niet haar hysterische lachstuipen had en niet weer al haar woorden op de toonbank uitschreef. Hij kneep voor niks ter wereld, maar voor het geklieder van dié fijnkop nam hij de beenen. En ook Frans Poort wou hij niet graag ontmoeten; want die bleef geen legem

+ Drijver: slaag. - Pieskepees: grilligheden. - Ottenooi: Heer in den hemel! - Loen latje: zich mal houden. - Jovene: fijn. - Hiepen: schoenen. - Koofertje: hoed. - Gekloft: fijn. - Frommes: wijf. - Fijnkop: beste aal. - Legem: brood. -

[+] en geen krentenmik bij het stukkie immes Blauwrok achter, als hij hem zag. Die miskaf klampte hem tegenwoordig dadelijk vast. En Karel wou juist nú niemand zien en spreken.

Toen Karel de ‘Bloeiende Korenaâr’ instapte, stelde hem zonder dat zij het wist, het kindjeugdige Duitsche meisje Elsa, dadelijk gerust. Frans Poort was naar het Stadion en Blauwrok op buurvisite. Karel, op zijn klein, toch proper kamertje, kleedde zich snel. Te duivekater... het trof! Die kornak, die Blauwrok weg én Frans. Hij snoof nergens een luchtje van de Palmstraat. Hij trok zijn goed bruin pak aan, dat hem zoo lekker-makkelijk zat en zijn bruin-gestreept overhemd. Karel leek in-één verlost van al zijn druk, angst, pijn en hunkering. Hij zou wel kunnen kuiltjes-schieten met knikkers, van pleizier! Hij voelde zich als een huilende lacher. Rustig knelde hij zich een vadermoordertje om den lenigen hals en strikte hij een piekfijn donkerblauw dasje onder zijn boordje. Toen hij gedekt hoorde smoezen beneden, greep hem een schrik. Hij snoof valeriaan van de Blauwrok. Deische!... Hij zag nog liever een glimmert. Neen, het was lachende kost-vrouw niet.

- 'n Koppie loerie?... schreeuwde het Duitsche meisje naar boven, op Karel bijna net zoo verliefd als op zwarten Frans.

- Mot maar sakke tussche joú kake!... riep hij luchthartig terug.

Nou zich nog eventjes laten krabben, en dan maar zoo regelrecht op zijn lichte schoenen naar de Dwarsstraat, naar Ant toe.

In de gelagkamer beneden, over het balustradetje, zwalkte een dronken slaper, Bleeke Jan, door een waspit bedold.

- Pik 'n klinkertje,... bood hij Karel aan, in de hoop twee snaps terug te zullen krijgen aan den overkant, in de kroeg ‘De Poolster’.

Maar Karel had dat stroobakkie in de kieren; deed dood-zuinig. Jachtig spotte hij:

- Dankie... ik loop op hede op me hande... slijt ik me sole nie.

- En je tredderikke blijfe heel,... bollebof!... grinnikte

+ Stuk immes: stukje antiek. - Miskaf: nare kerel. - Vadermoordertje: boordje. - Deische: stil. - Glimmert: agent. - Krabben: scheren. - Waspit: Jordaansche fabrieksmeid. - Stroobakkie: kwasterige vent. - Tredderikken: schoenen. -

[+] de dronkenlap na... Ikke snuif je,... maar je sweet je eige suur fan fermoeienis!

Bij het baardschrappertje bleef Karel ongevoelig voor alle buurtgeintjes en voor alle boks-uitslagen en fietsren-winnarijen. Het nieuws golfde kruislings langs hem, maar hij hoorde niets en zei niets. De scheergasten keken hem allemaal verbaasd aan. Was dat Karel, de aartszondaar, zoo stil alsof hij uit een sterfhuis kwam? Wat bezielde dien hinkepoot, met zijn lichtkokend bloed en zijn kracht-heldendaden? Maar het stong zoo het stong,... Karel stapte weer net zoo geruchtloos en verstrooid weg als hij was ingeloopen, na zich in den spiegel scherp te hebben gekeurd.

Toen Karel de Goudsbloemdwarsstraat naderde, begon hij langzamer te loopen en zijn hart sneller te hameren. Hij wou zich Corry met getemde zinnen, nog eens voorstellen zooals hij het eerst van zijn leven bestek op haar had gekregen. Dan zou haar-werkelijk-zien hem minder beangstigen. Maar hij had haar in zooveel jaren niet gesproken. En zijn eigen lief-desavonturen?... Wist ze van al zijn meidengedoe en zijn wegsjorren van de oolijksten? Dat dwarse, trots-eigenzinnige en koud-onverschillige van Corry,... zou ze het nóg hebben? En dat snelle, plagerige spreken? En dan... tjoep, haar handen langs haar geklofte kuiten! Dát gebaar alleen-al joeg hem het bloed in de hersens van drift en jaloezie. Doch waarom durfde hij, dappere maat, nou niet voort? Waarom al dat geklessebis? Waarom wierd zijn loop nu een stoffig slenteren, slof-slof-slof? Had híj wat misdaan... híj... híj? Het gonsde in zijn neut; zijn blaadjes bibberden. Blikskater, ze was toch maar een doodgewoon niesse, die nou maar zoo een beetje de dame uithing. Oele! Ze had net zoo goed als hij, hier in de Jordaan heel haar jong leven versleten en ze was ook een wicht, opgegroeid in de schaduw van den Westertoren. Vroeger wipte hij dat vogelnestje op zijn hand als een draaitol. En nou bedotte ze den duivel. Zou het een smuldag voor hem worden? Och, hij had zijn mik al zoo vol van haar! Een sterfelijk mensch kreeg niet iederen dag nieuwe appies!

+ Bestek krijgen: verliefd worden. - Neut: kop. - Blaadjes: handen. - Niesse: meid. - Appies: aardappelen. -

+

Doch hoe dichter Karel, traag voortslenterend, het woninkje van Ant naderde, hoe beklemder een vlijmende angst en onrust in hem rondwoelen gingen. Hij zocht zich te verschuilen tusschen eigen mijmeringen, en half verdekt, achter de omloovering zijner aandoeningen, naar haar uit te koekeloeren. Wat een droef bezinksel van schuchterheid en bleeke lafheid was hij geworden. Hij, met zijn oproerige en hartstochtelijke bloed, zoo een gejaagde ziel? Wie had dat ooit wagen te denken! Zou zij hem beleedigen? Zou zij op hem neerzien? Karel tastte weer in allerlei omfloerste gissingen. Het joelde en raasde hevig door hem heen. En het leek temet tooverij dat ze tóch hier was! Kom, kom, hij zou maar doodgewoon en kloek binnenstappen bij Ant, en juist mirakel-onverschillig doen. Dat kranke en langdradige gezanik lei hem nu zelf te vervelen. Hij haatte zijn eigen troebel, afmattend gezwets en al zijn verholen-beschaamde tegenspartelingen. Kom, hij zou ook geen boe-of-bah zeggen als zij ook geen boe-of-bah zei. Nogal wiedes! Hij moest haar niet eens beknijsen als zij hem óók niet bekeek. Maar dan bleef toch het knagend-opgerezene en hongerige van zijn verlangen naar een lief woord! Zoo menschenschuw zou dat mokkel toch niet geworden zijn?

Karel voelde zich verteren in eigen twijfel-gedachten en onrust. Hoe kon hij, eerst weggedonkerd in zijn scheurend verdriet, zijn droeve verzadigdheid van alles, zoo plotseling hel in het licht, op de muren en wallen verschijnen? Alles geschiedde zoo zonder overgang en tusschenruimte. Hij moest maar juist lollig-onverschillig naar binnen stappen, met schuine schragen, in een soort van overrompelende en tartende opgewektheid, alsof er niks gebeurd was; alsof hij nog altijd even heerlijk en luchthartig zijn jongensleven vol dolle streken leefde als vroeger. Dan zou zij zich tenminste niet kunnen verlustigen in de gedachte, dat hij om háár treurde. Och, al dat verhullende gezanik zwom door de leegte van zijn heftige ziel heen. Hoe kon hij zoo grimmig en verhit kletsen, als hij zich altijd en eeuwigdoor met heel haar wezen zoo zalig had vereenzelvigd!

+ Beknijsen: bekijken. - Schragen: beenen. -

+

Op den hoek van de Lindengracht bleef Karel inéén staan. Nu nog tien stappen en hij was er. Aarzeling en angst doortrilden hem. Hij wou heel achteloos doen, maar zijn armen en beenen wogen lood. Hij wou zijn sprong nemen en hij duizelde. Hemel, hemel... wat een malligheid. Waarom zoo een beving in zijn logge beenen en die zwaarte in zijn eenparige hielen? Waarom al dat tegenstrijdige in wat hij doen zou? Omdat hij rondweg niet wist hoé te verschijnen. Zou hij nu ruw instormen of net doen alsof hij Corry zich nauwelijks herinnerde? Misschien zou hij dadelijk verstijven, als hij den gouden schijn in haar uitdagende oogen zou zien, dien spot en dat gefonkel erin, en dat vreemde inkrimpen en saâmtrekken van die kiekers, alsof ze even een zwijmgevoel kreeg.

Ja, hij moest in hernieuwd zelfbesef, maar minachtend haar voorbij zien, vóór dat ze hem over den kop zou loopen. Had hij nou maar Frans Poort bij zich, dien kalmen sarder. Eens kijken wat die sirool deed tegenover zoo een niesse. Och, verrekte die wreede kerel voor zijn part! Want liet hij eens nagaan: bestond er wel vijandschap tusschen hem en Corry? Nee, er was alleen maar bladstilte. Maar die verbannende stilte juist maakte hem zoo onmenschelijk benauwd, mat en troosteloos. Hij had zich nou toch zoovele malen in wanhoop vast voorgenomen, zonder verwrongen zelfvernedering, alles weer goed te maken met Corry; haar zelfs vergiffenis te vragen voor zijn laag, gemeen en wreed gedrag in ‘De Gele Ballon’ er haar ook te vertellen van zijn rouwende, vlijmende smart daarna in het arrestantenhok en van zijn verrukking toch, om haar trotsche wezen. Hij zou Corry vertellen van zijn kreunen in stilte, van zijn inwendig opbranden, en van zijn liefdehartstocht voor haar, die heel iets anders was dan hij ooit had gevoeld voor andere vrouwen. Want zij, Corry, al durfde ze alles, was toch ook maar een meisje, hunkerend naar wat ze zoet-zalig, in feilen levenslust begeerde. Dat was toch geen uitvindsel van hem? En hij wou in volle vreugdelijkheid haar zeggen, dat hij haar de verleidelijkste snoet van de wereld vond. Nou kón hij biechten, in de Dwarsstraat... en nou

+ Sirool: kerel. -

zat er weer een prop in zijn keel vastgegroeid. Moést hij haar nou niet gaan zeggen, hoe martelend-wreed zijn liefde voor haar hem ieder uur kwelde? Of was die teedere bezorgdheid overdreven?

Daar was nou ál wat hij verlangde van het heele leven, al vijf jaar, weer vlak bij hem. Zou hij het nou weer willen bederven met zijn verdoemde branie, zijn eigen bedilzucht en wrok?... Die scheur in zijn levensblij hart,... moest ze blijven? Zou hij nu weer alleen de weeë pijn, den vreeselijken angst, de vereenzaming en afzwerving en niet de hoog-gehevene vreugde van zijn liefde willen? Zou hij weer terugdeinzen, ten onder gaan aan onrust en trots en beestachtig zingenot, terwijl hij nu haar heerlijken mond gloeiend kon overzoenen? Hij zou met haar den dood kunnen drinken, als ze maar bij hem was. Maar Corry, Corry, leek zooveel beter mensch geworden dan hij. Hij had ertusschenin weer zooveel zwijmelarijen met andere meiden doorgemaakt. Op haar gedrag was niet dát meer te zeggen. Nooit en nimmer had iemand Corry met een kerel gezien. Haar begeerte naar avontuurlijke uitspattingen scheen vergaan. Zij waakte voor haar lichaam, omdat zij liefhad en haar lichaam slechts één wou geven. Hij, in zijn besmettende zinnedrift, kreet en schreeuwde maar zoo een beetje rauw en heesch in de ruimte. Hij nam in stormachtige lusten alles van anderen en walgde in verzadiging. Zij verborg het kuische geheim van haar hart en hij... hij,... zag maar alleen haar mooi gezicht, haar zalig lijf en den goudglans van haar goddelijke, soms doodsbange oogen!

Karel huiverde koud. Hij kon en wilde haar niet meer ontwijken. En toch kromp hij onder den angst, dat zij hem zou krenken of gruwelijk beleedigen. Hij herinnerde zich weer alles van haar spotnatuur, van haar knauwlustigheid en haar heftige, misgunnende, dwarsboomende verzet-natuur. Als zij hem nu eens begekte, en in schrik en verontwaardiging wou onderwerpen? Eéns had die heerlijke meid voor zijn voeten gekropen, kreunend van liefdesmart, in bedwelmende verruk-

[+]king voor zijn kracht en voor zijn vechtwoede. Toch mocht hij het bedrog van zijn hart niet langer volhouden tegenover haar. Zijn hooge, worstelende hartstocht was niets dan gloed, dan liefde. Haar rokkengeruisch betooverde hem wel, maar toch had hij onzeggelijk veel geleden al die jaren door. Haar lichaam en haar ziel begeerde hij in één greep. Hij had vijf jaar lang berouw gevoeld, diep, smartelijk en wurgend berouw, en zich geheel zonder eenig zelfbehagen, klein in haar gemaakt. Hij moest zich toch juist nu herinneren, dat Corry alleen weerstreefde wanneer zijzelve in tumult geprikkeld of kilhartig bedild wierd. Neen, neen, hij mocht niet langer aarzelen. Hij zou nu naar haar toe stappen, gelaten, en met iets onuitsprekelijke in zijn oogen smeeken om... om... Neen, neen, dat ging ook niet! Dat was een-en-al nederig krommen en bukken. Zoo zou hij zijn eigen bek vormloos breken en zijn doel ontjagen. Zoo gaf hij haar onberekend, mes en schee tegelijk in handen. En daarna zou zij uitroepen misschien: ik kerf je aan hompen! Neen, neen, het ging niet. Hij moest met duizend dingen op zijn hoede zijn bij Corry. Zij kon zoo dwars omslaan en zijn berouw als dweepende kruiperij schimpend gaan hekelen. Zij kon altijd zoo tartend en grillig uit haar slof schieten en zoo wild lachen. Dán vleide ze als een kind en dán sprak zij slim als een óvergisse vrouw. Hij kende haar wraakzuchtigen trots en haar boosaardig-vreugderijke baasspelerij. Zij was juist altijd zoo dol geweest op zijn wreede woorden, op het scherpe dolkspel van zijn ongedwongen vernuft. En zij haakte juist naar de slechtigheid, naar het misdadige instinct in den ontgoochelde en naar diepe gezonkenheid. Als hij zoo zoet en berouwziek voor haar verscheen, in zelfverloocheningsdrang, dan sloeg zij dadelijk de klauwen in zijn kreunenden bast. En moest hij dan direct haar bloemblanke velletje vuilzinnig tatoeëeren? Kom, hij had maling aan zijn hartkloppingen en hij aarzelde niet meer.

Toen hij de Dwarsstraat inliep, zag hij Corry zitten, bij het raampje in de zon, tusschen Greet en Ant. Haar hoog-

+ Over-gisse: over-slimme. -

doorschenen kapsel lichtte als een gouden vlam in het vertrekje. Nu overduizelde Karel opnieuw een schrik en hij dacht te stikken van beklemming. Hij wilde dadelijk rechtsomkeer maken en terugsluipen. Hij voelde zich dood-wit worden en half versterven. Neen, zoo mocht zij hem niet ontmoeten. Maar toch zou hij doorstappen, want de loerende buurtjes hadden hem al gezien; en Corry ook, waarschijnlijk. Toen, met geweldige krachts-inspanning en zenuw-beheersching, liep hij heel gewoon bij Ant binnen. Terwijl hij liep, dacht hij wég te vallen. Maar toch bleef hij staan. Hij hoorde zijn eigen geluid en het klonk hem naar, schril, leugenachtig-hoog en lasterend-valsch in de ooren. Hij zei iets en hij wist niet wat. Daar stond hij nou met al zijn praats, hij, die in een tram, onder rauwe kameraden, met de halve wereld gekscheerde. Daar stond hij nou te beven voor een zinnestreelend meideke... Oele! Het was compleet een mallencomedie!

Op het moment dat Karel inkwam, zag hij Corry snel opstaan, recht-overeind, even licht-rank en lenig als vroeger. Maar geen geaai meer langs de mooie kuiten. Haar gezicht was nauwelijks veranderd. Het goudsteenachtige gefonkel van haar heerlijke oogen begoochelde hem weer onmiddellijk. Toch, of vergiste hij zich, - ontdekte hij nu, al keek hij schuw, een eigenaardige zachte saâmtrekking van de oogen, even, alsof ze duizelde.

Och, hij zeurde,... om Corry's mond trok een nauw te verbergen weerzin-trek, toen zij Karel herkende. Zij stond even uitdagend-trots overeind als vroeger, verrukkelijk en verleidelijk-mooi. Hij kon nauwelijks zijn onbekommerde handen bedwingen. Hij was zoo in-hevig ontroerd bij het hooren van haar stem, dat er tranen in zijn oogen brandden. Maar door háár wezen ging een áfstootende, koude strakheid en vlijmde een stroeve ongenakelijkheid van gebaar. Zij sprak een oogenblik in hooghartige scherpte van stem met Ant en Greet, en Karel kreeg een nauw-merkbaar groetje. Zelfs haar kleine, fijne neusje keek bits mee in het bitse gezicht. Tóch liet Burk zich

niet misleiden. Ook Corry was vaalbleek geworden, al bracht zij al haar bewegingen en zenuwen onder bedwang. Zij leek even vreeselijk ontroerd als hij. Plots keek zij met groote innigheid naar Teun's duifje, dat te koeren begon op een zilverkwik-vaasje van het kastje. Toen, in onrustige snelheid, alsof zij zich bezon, groette zij vluchtig en stapte hem voorbij, nu zelfs zonder hoofdknik te geven.

Daar zat Karel, nauwelijks uit de nijpend-onstuimige warrelingvan zijn angsten en zuchten bekomen, met al zijn voornemens en overlegde gedragingen als verlept op den schoot, in een mist van ontdaanheid. Even dat satijnen bakkesje gezien.. en floep., wég was het! Ook Ant keek beduusd. Vaag besefte zij, wat er door dat stille groet-spel tusschen Karel en Corry gebeurde. Het was een wrange afwering en een ondoorgrondelijk toespitsen van haar ongenaaklijke natuur. In dat vrouwelijkondoorgrondelijke juist, ging Karel wanhopend-hunkerend en hartstochtelijk-smachtend teloor. Ant had meelij met den mooien kerel; hij was zoo goed, zoo gul, ondanks zijn drift en plotselinge ruwheid, en toch leek deze held-vechter niet opgewassen tegen de zwakke vrouw Corry.

Karel zelf voelde zich alles tegelijk: geslagen, gekrenkt, dol beleedigd, verrukt, verliefd, laf, angstig en verstorven... Op zoo een schaduwstil verdwijnen van de meid was hij niet voorbereid. Had zij hem dan maar uitgescholden of koud-wreed gevloekt. Nou hing de lantaarn zoo laag mogelijk en nóg geen glimpje licht! Hij woelde weer rond in duister. Borst aan borst hadden ze tegenover elkaar gestaan, nu, na jaren, en weer was alles verloren. Het begon in hem te razen en een woede-huil ging zich ontkroppen. Corry had hem laten begrijpen, dat zij niet wou zijn waar hij was. Zij begeerde niet dat hij zoete broodjes bakte of pluimstreek.

Karel liep heen en weer en sloeg met zijn dronken gebaren een gat in den hemel. Daar brak het gebrul los. De meid was niks dan een schoon, betooverend velletje. Zij had geen hart, geen meewarigheid, dat kille kreng. Ze liet hem, zinnen-genieter, smachten uit de verte... Spottende zedigheid was weer

in haar oogen gaan glimmen. En dan die houding van haar hoofd, dat uitdagende,... dat schrikkelijk-trotsche van-zichafwerpen met één haatblik!... Als een kakkerlak zou zij hem willen wegtrappen onder haar trampelende voetjes. Hij voelde het:... zij verachtte zijn hunkering en het smeekelijke in zijn oogen. En toch, al was hij nog zoo gekrenkt en beleedigd, het doodgewone feit, dat zij nu bij Nel en Frans Leerlap zat aan den overkant, maakte hem dolgelukkig; doorhuiverde hem van verrukking. De kwellingen en liefdeverlangens zouden misschien heviger in hem gaan wroeten. Wat wou hij, slordige vischkooper, met zijn ratelwachtliedjes? Was hij zoo een kruidje-roer-me-niet geworden, dat hij niet eens haar hoonenden spotblik kon dulden? Kom, hij kreeg vrij licht en brand, wanneer hij haar maar met rust liet. Maar zóó kon zij hem toch niet altijddurend afschepen. Dan maar geen zoete appelen schudden; dan maar vijandschap en wrok en een koken van het bloed! Dan maar liever een afranseling opnieuw, dan een belachelijk-making. Oele!... daar had je het dreigen weer, dat misselijk-gemeene en liederlijke van zijn krachtpatserij, waar de heerlijke meid, die al zijn zinnen in zwijmel gevangen nam, toch niets om gaf. Daar zat hij weer sufbloedig-ingezonken bij zijn koek-nering te grommen en te blazen.

Mooie Karel bleef zitten vóór Greet's bed, turend naar het koerend duiveke. Greet begon weer over Ostende en Ant zeurde over Thijs. Maar Karel hoorde alleen het koeren, het innige, zoete, weemoedig-droeve en vermurwende koeren van het schoone pronkertje op de kast. Het wierd hem een klagelijke zaligheid... Mooie Karel besefte zelf niet meer wat voor kwaad er gebeuren ging. Alles om hem heen, ook hij zelf, wierd stil, angstig stil; alles wankelde en trilde in zijn geslagen ziel.

Traag slenterde hij weg, met het vaste voornemen gauw terug te zullen keeren. Doch kijken naar den overkant, naar Nel en Frans Leerlap, deed hij niet.

+

Negende hoofdstuk.

I.

Mooie Karel kweelde wonderbaar het schalke avontuurtjein-lied, het plaag-lied van ‘Loeloe, ja Moe’, hét Jordaansche boertwijsje uit de buurt, wrang als een pint azijn. Karel Burk zong wiegelend, met twee verschillend-geïmiteerde vrouwstemmen. Hij bootste in de diepte, de godsdienstig-brave, nette Jordaan-moe na, met een zwaar-druischende alt, en hij zong de partij van minnekoozende Jordaan-Loeloe met guitige kopstem-geluidjes en grappig-overslaande gil-slippertjes. De edelaardige, fatsoenlijke Moe-in-penitentie, stond nu eenmaal op zeden en allerhande tucht, op orde en gedrag, en begeerde gehoorzaamheid nog bóven een goed bikkesement. Daarom riep zij, zwaar drenzend: Loeloe... Loeloe!... met haar uitgemergelde bas, allerfatsoenlijkst alevel, tusschen het straat-geroezemoes in. Daarom schreeuwde zij een ander keer haar strot onstuimig uit het lid. Want Loeloe was een heel mooie Jordaan-meid en heel erg verliefd op haar gebuur,... een zwerver, een moddermolen vol boeverij, schimpte Moe,... die bij haar zinsbedrieglijke dochter onbeschaamd de bel overhaalde. Was zij er niet, eerbaar als een gevangenis-oppaster, om te waken voor schandaal? Want als buurman's vleesch loog en zijn geest loog, dan had haar

+ Bikkesement: eten. -

[+] fieve dochter het verkorven, en haar man sloeg dien zwerver liever zijn lampjes tot duisternis dan dat hij zoo iets tegenover zijn kuisch wicht gedoogde. Want dat gaf maar heete ergernis, om je stuk te knarsen.

Loeloe woonde op dezelfde trap met den knappen gooser, die niet schijnheilig, met bedrieglijke glimlachjes en lokkend een joetje uit zijn bovenzak liet steken; die noch behaagziek deed, noch iets miszeide. Zij dribbelde om hem en hij dribbelde om haar heen. Om halftien 's avonds begon de stoeiende leunerij over het getuigen-hekje en ook het zalig-fluisterend, bloemgeurig gekeuvel in het stikdonkere portaaltje. En om halftwaalf fluisterde Loeloe nog even teeder en onvermoeid met haar getatouëerden stoker, die een heel panorama op zijn minnaars-lijf had uitgeteekend.

- Bî je nog nie an 't ebbe?... schreeuwde de fatsoenlijke Moe-van-Loe, in norschen gram. Want de Moe-van-Loe was heel grootschig, al had ze geen vet in den pot. Ze was ook heel deftig, omdat háár Moe, de grootmoe van Loeloe, even vóór de geboorte van de Moe-van-Loe, een heel hooge stoep van de rijke Heerengracht was afgeslagen. Maar het bleef tusschen Loeloe en den knappen gooser een zoele vrijage; van den kant der lieve meid, argeloos in het scheemrende portaaltje, zonder Amsterdamsche streken. Moe-van-Loe mocht er naar roojemen met een benauwd hart. En daarom juist schold ze van den getatouëerden stoker overdadig een heel doop-formulier bij mekaar, in weerwerking van haar ongekoelden wrok.

Mooie Karel zong met al de heimelijke verleidingskracht van zijn zoet-gevooisde stem, het gansche tragisch-tartende trapgebeuren uit;... het stille gevecht tusschen Loeloe en Moe, tusschen huichelfatsoen en liefde. Onder schalken spot, - in zijn ellende zélfs bleven de haken zich krommen van zijn sarcasme en ironie, - klonk telkens het roepen van de opgejaagde of tierende Moe met haar breekbeitel, doch ieder keer anders. Fatsoenlijke, benarde Moe had immers

+ Lampjes: oogen. - Gooser: kerel. - Joetje: muntje van tien gulden. - Roojemen: kijken. -

in het gedrang van haar hoogheids-droomen, den val der engelen in den hemel bijgewoond, en zij was zoowaar gunstelinge van het Bestuur der Bijbel- en Tractaten-verspreiding; en zij was stil lid van het Genootschap tot Christelijke Heiliging van den Zondag! Moest Moe-van-Loeloe nou niet over hakkel en makkel gaan, en moest zij nou niet haar eenige dochter Loeloe een fijne... edecasie geven? Doch terug klonk weer het dralend afwijzen van de jonge stoei-deern, waar al de buurtgenooten in hoorden een gesmoorde woede om de dreigende ontfutseling van Loe's lief, die al zoo lang over de valsch-raspende tong van haar moeder had gereden.

Loeloe!... Ja Moe?
Komp je nou haas, of nie?
Loeloe!... Ja Moe?
't Is d'r 'n skande... sie,
Je hep 'm nou al drie uur
Goeie nacht gekust...
Wat gaant jou die freemde fint an?
Komp 'r eindelek 's 'n end an?
Loeloe?... Ja Moe?
Loeloe!... Já Moe!
Komp nou es uit 't pertaal!...

De woelige en afgesloofde gasten uit Karel's volkslogementje, met van-het-lachen-telkens-struikelende Blauwrokaan de spits, gierden om Karel's spotstem, om zijn ironischteeder gekweel van Loeloe tegen het half-bezwijkend-zwaarmoedig vermaan van de alt in. Verbijsterde Moe keef over het smoezelig droogwaschje heen, dat ergens op een krakend plaatsje aan uitgespannen touwtjes hing te klapperen. Maar zooals Mooie Karel Moe, ‘Loe’ liet roepen en Loe-van-Moe liet antwoorden, met dat geplaagde en vermurwende, dat zinlijk-onverschillige en toch bij-kruipende, zoo kon niemand anders de contrasten, alleen door stem-nabootsing, weergeven. Heel de gegeneerde angst van de doodfatsoenlijke buurt-Moe, die als het moest wel een week krom kon liggen voor een nieuw zondagsch schortje; heel de vrees voor het

[+] stiekeme-in-de-donkere-trap, dat haar broeische schaamte bracht als zulk wangedrag den Diaken ter oore zou galmen; heel het jachtige schelden, de klamme benauwenis in het roepen en daartegenin het zacht-gichelende en het tochmaling-hebben-aan-alles van de jonge meid, leefden de hoorders mee. In Karel's stem klonk het kregelig-gestoorde en toch gehinderd-doorgenietende van het sopraantje, de kleffe drift en de fatsoens-dreiging van de alt.

Loeloe?...
Ja Moe?
Loeloe!...
Já Moe?
Laat 'm nou maar goan...
Komp Loeloe!...
Ja Moe!
Ikke roep je niet meir, haur!...
Loeloe?...
Nee Moe!...

Karel zong, en Frans Poort luisterde in stillen schrik en hevige ontroering naar zijn heerlijke stem. Die kerel kon meer dan aardappels schillen op de straat en zich redden uit zijn vischbedoening. Hij begreep maar niet, waarom Karel Burk plotseling zoo goed gehumeurd bleek. Karel snapte zelf niet dat hij zong, het zoele deuntje. Hij parodieerde het rarekiek-spel in en buiten de trap, van Loeloe en geelzuchtige Moe, het lichte en het zware, omdat hij lust had de huichelachtige bekrompenheid van Moe te geeselen en de lichtzinnige liefdedrift van de smachtende hartstocht-meid te bedollen voor haar gooser-zonder-solletje. Want veel liever zou hij treurig gezongen hebben, omdat hij stierlijk het land had; het land aan alles! Zijn binnenwerk lag heelemaal kapot. Zijn spotziek kweelen en zijn spotziek dreigen verlosten hem niet van zijn neerslachtige bui. Want ellendig voelde Mooie Karel zich in zijn heete koortsknar. Veel liever had hij gezongen: ‘Vaarwel, liefste hier op aard’. Dat haalde hij dolgraag uit, al klonk het nog zoo afgrijselijk sentimenteel. Hém schonk het een opluchting.

+ Gooser zonder solletje: petjesgast. - Knar: kop. -

[+] Naderde hij al een bouwvalligen leeftijd? Karel voelde zich zelf als een lijster in een donkergroen, vuil-gespat kooitje, dat ergens hing tegen een verweerden vochtmuur, gelijk hij het zoo dikwijls gezien had aan de naargeestige woningachterkanten nabij de Centraal-Station-viaducten. Was hij niet zelf zoo een zanger in blijde onrust, die naar de ruimte smachtte en toch zich onder het hartstochtelijke zingen gevangen voelde tusschen smook, roet, stoom en steen?

Al de gasten luisterden in verrukking naar Karel's treurigen zang; vooral als zijn harmonica er stilletjes bij zuchtte. En hij zong zoo immes van de zwarte wolk, die in het leven onweer en storm kwam voorspellen! Maar zoodra hij eindigde, ontstegen mateloos rumoer en geschreeuw.

Zwarte Steven, de dronkaard-pandoerder, blufte alweer koud maniak op zijn rijkdom, met schorre stem:

- Ikke heb auk sinte... al heb ikke gein fessies-sakkies fan de rijkelui... wat jíj meister?... Enne... al suip ik alleinig fan de hep... ferekskeseer meister... se binne nie geseeuwd en nie besomme... ikke lús se en ik... ikke berg soo goed as... as Hompie... 'n fijne pandoerder dat mot geseid,... ikke berg tug ja sestig happies... fan Saterdagafend tut-en-mit Sondag feur de eirste Mis, tussche me stokfischfelletje...

Daan Tol, de Vijgennek, met een geweldige goudbruine meerschuimen pijp tusschen de tanden geklemd, dampte Zwarte Steven dikke rookwolken de oogen in, maar de belaagde zweeg handenwringend als een betrapte gauwdief. Jantje Schafthuisie, ook Jan Kikvorsch gescholden, wou eerst Karel hooren uitzingen.

- As-ie temee ferders gong... Ikke hep jou femorrige sien skuife... heeremetijd wâ ken jíj maaie... jij hep geen milt...

Maar Zwarte Steven, onder glimmende lachjes, vertelde in dronkemans-geheimzinnigheid iets heel verborgens van een erfenis.

- Se hebbe ons d'r ons tistement gestole... fat je Daan?...

+ Immes: echt. - Geseeuwd: gestolen. - Besomme: betaald. - Maaien: snel loopen. -

+

Maar Daan vatte niks; stond blokvast op zijn versleten, rood-fluweelen pantoffels. Hij dampte alleen ontzaggelijke rookwolken uit en gromde zacht, dat Steven voor zijn part omtuimelen kon.

Zwarte Steven keek scheel naar Frans Poort om houvast voor zijn redeneering te zoeken. En geheimzinniglijk vervolgde hij, snakkend naar lucht, tusschen het tumult der gasten:

- As... as... de pestaur d'r komp te sterrefe... krijge we nog meir spieje... gáár de man 'n ton...

Het wemelde in Blauwrok's kosthuis den laatsten tijd, van allerlei lustelooze straatzwervers; van vreemd vervuild en woestharig gespuis. Zij hurkten achter het beschaduwde balustradetje, somber, vlak nabij de gelagbank, en loerden of gluurden onbestemd in angst en schuwheid, alsof ze ieder oogenblik konden worden weggehaald als bedelaars en landloopers.

- Je kukkereert mit Jonker, wijf!... spotte een kostganger, die na ieder vinnig-giftig woord dat hij sprak, zijn kwaadaardige, gezwollen bovenlip optrok.

Al de eters en slapers, die vlotter boerenkool of hutspot met klaprib konden betalen dan de schunnige kwanten van de keien, voelden zich gekrenkt in hun eer en in de eer van het burgerkosthuis.

Blauwrok lachte schel en schichtig-zenuwachtig. Die Oliejas, en die Vlaggendief, en die Vijgennek,... hoe durfden ze... Allereerst ontroofde zij zichzelf luister, meenden de vaste, deftige slapers van Blauwrok. De schubbige zwetsers die haar schertsend dwongen de waarheid te zeggen, konden net zoo goed ergens anders heentrekken. Waarom deed zij zoo? Dat hoefden de sterren niet te voorspellen. Het gong slecht, heel slecht met het... nachtlogie foor dertig spie per keer, mit smorreges en safes frij koffie en thee gratis!... Dat wisten Thomas Slokkebier toch wel... en Jan de Gans... en Hompie?... De werkeloosheid ontwrichtte haar heele logementje. Telkens was haar kosthuis propvol en dan inéén weer half leeg. Zóó had zij smeuïg voor een week verhuurd, kost en bed, en zonder een seintje bleven zij plots

+ Jonker: vroeger Toevlucht voor Onbehuisden. -

na twee of drie dagen genuttigden bik, weg. Die rotganzen! Zoo een schâ kon zíj niet lijden!

Blauwrok gierde een klaterenden, rampzaligen lach uit, toen zij met een van groene aderen opgezwollen kop verklaarde, dat zij nou alles nam wat inwaaide, bij zoelen lentetijd en bij winterkoû. Gasten per maal, per dag, per avond, per nacht... het waren evengoed menschen van vleesch en bloed, en al wat liep stortte eens tóch in een kerkhof-kuil, Rosmerijntje zoo goed als Trijntje!...

Zoo strompelden er van velden en wegen, schooiers en zwervers, zwart van ellende, vuil en armoe, binnen. Al wat de groote stad uit de duisternis opjoeg, kon bijeenschuiven op de smalle eetbanken.

> Onder Vondel's ornement
> Sat 'n ouwe, vrome vent...

zong gillend-scherp en tartend Blauwrok. Ze wóu niet eens meer vaste week-klanten in haar spreekkamer. Nu schepte zij voor een iegelijk op, borden gort-met-stroop. Mis was mis en het bleef zoo het is... Nu deelde zij gestampten pot rond; nu bakte zij uien of lepelde ze erwtensoep uit met royale hand. Wie het eerst maande kreeg opgegoten van braad- en koekenpan. Een barbaarsche onverschilligheid vervroolijkte haar lach en zij gierde steeds naar een molligen barbiersknecht, wiens halfbeschaduwd gelaat schuchter-vriendelijk teruggrinnikte.

- Opsij Klaas,... of ik grijp je bij je vodde...

Uit een onwelriekende diepte achter de gelagkamer, hompelde hulpeloos een avond-eter op, die altijd voor de Katholieke kerken stond te bedelen. Kreupele Toon leefde in grauwe kommernis. Om de drie stappen rustte hij hijgend op zijn vuilvette kruk en dan staarde hij voor zich uit met groote droomers-oogen. Wanneer hij met menschen sprak, was het alsof hij door hun lichamen heenstaarde. Er klonk een soort van schuwe en verlegen beschaming achter al zijn plechtige woorden. Hij rook van zool tot breeden neustop, naar vodden en gedroogd zeegras. Inéengeknot was hij blijven staan bij Daan Tol, die hem met blauwen pijpendamp

zwaar omwolkte, terwijl zijn vijgkleurige nek opzwol van pleizier en gesmoorde lachschokken. In het geel-trillende licht van een avondlamp zogen walmvegen, rood en flakkerig, d'aangezichten uit het duister naar voren.

Kees Eenpoot, de stille, verwoede kaarten-gokker, haalde ronkend adem en vond het liedje ‘Loeloe, ja Moe’ van Mooie Karel, allemachtig leuk. Zijn leverlijders-gezicht, loodachtigblauw, trok hij krampachtig saâm onder het spreken, alsof hij op een onzichtbare manier gepijnigd wierd bij scheuten.

Vóór den oorlog bedelde ook Kees Eenpoot zijn hapje bij elkaar en nuttigde hij zijn vasten bik aan de bedeeling in de Spuistraat. Daar kon hij zich nog net met de bloote ellebogen door een stotterenden menschendrom heenduwen, al sting hij maar op één lat. Maar dat was allemaal finaal uit. Het heele leven bleef ongestadigheid. Toén zette hij een borst op als een pekelharing. Op heden hinkte hij in het oude karrepad. Hij spotte met zijn afgereden been dat nou gelukkig niet noodig had méé te verhongeren, en hij gokte, gokte, om nietigste winstjes, met een verwilderden hartstocht.

Een werkelooze houtzager, die aan het Centraal Station met pakjes sjouwen een mager stuivertje won, scheen zijn breeden spleetmond in een eeuwige kauwbeweging te houden. Zijn zware onderkin hing als een groezelig-gele krop waar hij voortdurend iets borrelends uit opzoog. Ook die was aan lager wal geraakt en kon nauw meer een slaapsteê bekostigen. Op zijn uitgeteerd, naakt lijf had hij een grasgroen, gescheurd jekkertje vastgeknoopt. Hemd noch trui bezat hij meer. Het zou wel ‘Toevlucht’ worden, morgen, overmorgen, eeuwig en altijd zonder dak! Door zijn neergebogen schouderlijnen schoot rilling op rilling. Hij huiverde van honger, kilte en narigheid.

Hein Kattenoog luisterde, in schijn zwaar gewichtig, naar Zwarte Steven's verhaal over rijkdom en erfenis. Hein had een afgrijselijken, valsch-loerenden blik en zijn ingerimpelde huid groefde als gebarsten perkament. Ondanks zijn valsch geloer, was hij zoo onschuldig van binnen en argeloos als

[+] een kind. Dit althans beweerde hij van zichzelf. Hein Kattenoog had jarenlang in groezelige nachtasyls geslapen en op afgekochte spijskaartjes geteerd. Vroeger op de Passeerdergracht; voor het laatst in het oud-Buitengasthuis, waar hij 'allemenschelijkst-goed' was behandeld; hij zou een meineedige zijn, als hij dát loochende, al sprak hij weeklachtelijk over zijn kniezerig verblijf. Je kwam er van lieverleê. En toch... toch bleef het maar een Toevlucht voor Onbehuisden met een adje achter je hielen... En Hein hunkerde juist naar zijn oude, gezellige buurt, naar de weemlende Jordaan en den ruchtigen Haarlemmerdijk. Als hij maar even een paar koude spieën had vergaard, wipte hij over naar de walmende en muffe logementjes van zijn geboorte-wijk Hij was nou eenmaal in ellende en armoe neergestooten, en hij rilde van d'asyl-omgeving. Want een Toevlucht bleef maar een Toevlucht...

Zwarte Steven lolde stompzinnig voort, zijn kop in het flakkerlicht steeds gekeerd naar Frans Poort. Bij dien donkeren kerel hoopte hij op succes met zijn wonderverhaal, schoon er niet een der gasten een touw aan vastknoopen kon.

Kees Eenpoot op zijn ijzeren stomp, kwam ook te luisteren, terwijljhij kortademig ronkte en zijn lijk-paarsig gelaat zich weer sidderend-pijnlijk vertrok. Heel geheimzinnigjes herhaalde Zwarte Steven, telkens uit een zware overpeinzing ontwakende:

- As... as... die pestaur d'r nou maar komp te sterrefe... ikke seg jullie... gáár de man 'n ton!

- Schaf je kedin 'n rondje bruine boone mit fleesch?... barstte plots Daan Tol uit, onder een zware rookwolk.

Kreupele Toon op zijn kruk, bestaarde Zwarte Steven en zijn droomersoogen schenen nog grooter te groeien, onder een soort van smartelijke berusting. Ook de werkelooze houtzager staakte zijn eeuwig gekauw en wachtte in spanning het antwoord van Zwarte Steven af. Hein Kattenoog loerde met zoo een schrikkelijken blik, dat zelfs Frans Poort hem nieuwsgierig bekeek. Onder Poort's oogenmacht kromp Hein schamel in elkaar, en hij deed alsof hij niets anders zag

+ Adje: politieagent. -

[+] dan den schonkigen verhaler met zijn erfenis-historie.

Eters en slapers bespraken toen hun dag-karweitjes en een bejaarde, kroesharige oud-gediende uit Veenhuizen, die zich weer bij een baasje had ingewerkt, wou plots met een woedende verleugening van zijn armoe, de erfenis-phantasie van Zwarte Steven overbluffen. Hij bejeukte de rimpels in zijn aap-laag voorhoofd, waarin de diep-verzonken oogen brutaal-fel glinsterden. Tegen de schaduw van het balustradetje spoog hij wat verward-toornige woorden wég over de zwendelarijen van groote heeren, met een stem als van een halfverstopten hoorn. Ook hij vertelde, met zijn ouden mummelmond, wat hem alzoo bij wet en erfenis ontstolen was.

- Deur netarisse en diergelijke... mit akte en pampiere... Se kanne d'r eige feur mijn lefedig ophange,... maar ik deug toch nie... Wullie soort half-fokse, motte toch na beneje... wâ jíj Hompie?... Wâ jíj Soeproofer?

Een grondwerker met schurftige gezichtsvlekken en een dompige kleerenlucht, die een groote kom koffie gloeiend opslurpte, schudde meewarig zijn hoofd. Maar Kees Eenpoot, die altijd menschen namen van kaarten gaf, was met zijn zwaren, ijzeren stomp naar den Veenhuizer toegestrompeld. Hij tikte hem vinnig op zijn vaal jasje. Zijn paarse lijkenkop sidderde krampachtig, toen hij onder kwaadaardige boert rauw uitstootte:

- Seg es, Klafere Heer, hei jij... hei jij je fersterf ontlaupe?... Is d'r fast tijd dâ je wort uitgekaukt!...

De Veenhuizer-zwerver begon zijn vingers op zijn gestulpte lippen te slaan en ze toen nattig door zijn vettige kroesharen heen te wriemelen. Zijn diep-ingezonken oogen leken nog feller en woedender aan-te-glinsteren en nijdig siste hij terug:

- Daar hei-jíj geen sjoege fan... luisige Eenpoot!... Slik jíj maar je gortwater... Wâ weet jíj nou fan erfenisse?

- Haur die Harte-aas... een kluchtbedrijf!... hoonde Eenpoot... Geen spie feur 'n slaapsteê... klessebist fan 'n erfenis!... Wil d'r seintjes geife!

Weer barstte de Veenhuizer uit:

+ Half-foksen: minderwaardigen. - Sjoege: begrip. -

+

- Gaan jij maar pleite... of... of teertouw pluise in de bajes en speul faur lijk,... is d'r ook een gokkie mit de dood!

- En ikke seg je,... schoot woest Zwarte Steven met uitpuil-oogen uit, onder hevige zelfontroering den Veenhuizer in bescherming nemend,... ik seg jullie... die pirsaun het se eige fertrapt... fertrapt!... Ikke... íkke weet se geheim... ik alleinig... wâ Veenhuiser?

Er kreunde wrange jool door Zwarte Steven's dronkemansstem. Heesch-bulderend ging hij voort:

- En ikke seg jullie... op me eir as pandoerder... die pirsaun uit Veenhuise had sóó rijk kenne wese... ikke alleinig weet se geheim wâ?... Soo rijk... soo rijk as de Koniggin... Wel duusend soofies en méér had-ie geörrefe... nié pirsaun?... Nee... nee... seg onbedremmeld,... seg de waarheid?... Me kenne teuge 'n stootje... me binne nie fan marsepein!...

De oogen van den Veenhuizer-zwerver fonkelden. Met zijn verstopte-hoorn-stem, die zijn geluid versmoorde of plots deed los-reutelen, vertelde hij van zijn dolen, dag en nacht op straat, van zijn afgemarteld lichaam en van zijn slapen in portieken en nachtparken, op banken of in natte karren.

- In de winter gong 't sóó maar... onder storm en rege... hagel en sneeuw...

Hij sloeg zich weer op zijn gestulpte lippen, zoog zijn vingers nat en wriemelde ze door zijn kroeshaar. Als een vreugdeschot klonk zijn stem plots geweldig uit:

- Maar nou heb ik weer 'n baasie,... laatste strooptocht,... en wie me dat ofhaalt... krijgt 't mes deur se ribbe gescheurd!

- 'n Nuuf rondje,... fergeife... kedin skudde,... gromde de kaartgokker Eenpoot.

Zwarte Steven zwetste weer verder, terwijl kerfplooien zich tusschen zijn brauwen groefden.

- As... as... se an die pirsaun... se folie fersterf hadde beschonke... had-ie 'n spekslagerij begonne... wâ Veenhuiser?... Ken ikke je geheim... of ken ikke je geheim nié?...

+ Pleite: weg. - Bajes: gevangenis. - Gokkie: dobbelspel. - Soofies: guldens. - Kedin skudde: goed schudden. -

+

Maar een spitskinnige sleeper, reusachtig van gestalte en riekend naar benzine, die Blauwrok juist schreeuwend eten bestelde, draaide zich woest naar zwetsenden Zwarte Steven om en dreigde met de handen alsof hij hem zou verpletteren. En hij schimpte:

- Hou jij je dronke knár... teut!... Klauter teuge 't dak en fal d'r af,... maar laat óns mit rust!

Een scherpen straal tabak spoog de norsche sleeper uit, vlak voor het lijkengezicht van Kees Eénpoot, die in schrik krassend achteruit-waggelde op zijn ijzeren stomp en ontsteld stotterde:

- Soo'n Schoppeboer... hei 'k nog nooit-nie in me klefiere gehad!...

Ook Mooie Karel walgde van den flodderigen Zwarte Steven, en hij kon al de logementgasten en hinkende padvinders wel door mekaar rammelen!

De vaste klanten moesten eerst nog haarlie bakje koffie slurpen vóór zij het avondmaal verorberden. Het Duitsche meisje bediende ze allen met een vleierig lachje. Maar Frans Poort bestaarde zij lang en hartstochtelijk.

Mooie Karel had het land. Verveeld gooide hij zijn harmonica in een hoek, nam haar toen weer bij het hengsel en klauterde baloorig naar zijn hokje. Daar ging hij suf zitten turen in de sombere diepte van het enge plaatsje. Beneden, in de gelagkamer, hoorde hij het stuiplachend ha-ha-ha-ha van Blauwrok. In wat een zooi, een gore bende was hij, om Greet te vergenoegen, toch aangeland! Dol van woede trapte hij een ouden blompot in elkaar. En inéén besloot Mooie Karel onder nijpend-bange voorgevoelens, weer naar de Goudsbloemdwarsstraat te stappen.

II.

In den grijs-groenigen schemer, op de Lindengracht, wankelde hem half teut en vadsig geeuwend, verkleumde Thijs tegemoet, de waterige lodderoogen opengespalkt. In

+ Klavieren: handen. - Teut: dronken. -

[+] een ommezien blufte hij op zijn hengelarij. Hij hikte grof als een onverlaat. Door de lucht trok hij allerlei geheimzinnige gebaren en hij grinnikte, zeer in zijn sas. Zijn lelletjes bewogen griezelig, terwijl zijn ooren zelf roerloos bleven aan zijn hoofd. Karel rilde van zijn zatten zwendel-broer Thijs, maar die liet zijn woorden van de lippen strompelen en plots huilde hij tranen van verrukking.

- Nou laant ikke me laud sakke... 'n gewaune... ba .. ba .. baarshaakie lâa 'k... sakke hè?... tut ikke grond foel hé?... En.. enne...

- Ga wég!... dreigde Karel... Geef ik geen asempie om!...

Maar Thijs hakkelde voort, terwijl hij grijnsde als een kwaadaardige aap.

- Meleur... meleur mit peur,... moar ikke... ikke slaan se deur 't neusgaatje hein... dan foele sullie niksniemedal!... Jij slaant de forinkies deur de rug hein... dâ deug nie Kareltje... binne se te gauw mortje...

- Ga wég!... dreigde Karel scheller... D'r loopt 'n krats deur je pit!

Maar Thijs bleef hardnekkig hikken en praten, en in zijn gezicht trok een uitdrukking van verstomping.

- Weggaan... ikke?... Ikke bin frachtfrije begage... Míjn toppie is d'r gelijk an jouw toppie... Ikke seg maar... ikke... ikke seg... joú snoektuig is d'r in de war... jij heb gein sjoege fan de engelsche haakies... Ikke gaant op-hede nog op korper en brasem... achter de Muierpaurt... enne... ikke mot... mot... niks fan de feenpolder... En... enne... ofer 'n paar weikies... op snoek en baars... Me baarstuig is kedin... en me snoekhaak... 'n fijn... blauw fleurhaakie... kedin... Soo scherp ik 't mes an twei kante...

Karel vloekte en stampte op de keien van ongeduld. Hij kon Thijs niet kwijt.

- Kan me niks miere, trekskuit!

- Maar fan 't winter... gaan je mit mijn mee op de kabeljauw... Kareltje,... kedin broertje... Jíj en Gerrit

+ Meleur: malheur. - Pit: kop. -

[+] Pijpie... en Lange Klaas mit... mit se drie bigge... kedin... fisch je mit míjn mee, Kareltje... hengele-me mit rauwe mossele op 't gefoel af...

Karel gromde.

- Op de blokke,... lijmde Thijs erbij,... enne 'n flesschie soete bessies onder de kurk...

Karel's geduld was op. Hij stompte Thijs woest terzij, dat zijn broer's oogen uitpuilden. Die grijnsde en waggelde tegen Riek Harlekijn aan.

Riek Harlekijn was dé ijselijke, geweldige ruziepot van de buurt, voor wie een iegelijk beefde. Maar dadelijk begon dronken Thijs over zijn vischtuig.

- Ikke... ikke fisch op alle jaargetijje, Riek... hoorde Karel zatten Thijs nog nabrallen, .. maar fan me poer motte se afblijfe.

Karel durfde niet dadelijk doorloopen naar Corry toe. Als zij er nou niet was? Kon hij weer weg-pagaaien met leege handen.

Hij keek zorgzaam naar het wilde, onrustige wolkenspel van den triesten herfsthemel. De lucht begon zwaar te donkeren. De straten zonken in floersgrauw weg. Van buiten leek alles net zoo droef als het binnen in hem eenzaam huilde. Bij Nel en Frans bleef hij aarzelend voor de deur staan. Weer ving hij bot. Corry was niet thuis. Ze was eeuwig en altijd weg! Ze leek weer te toeren, die grandige meid. Al de tiende maal kreeg hij nu denzelfden klap voor den neus. Die pageintjes zou zij niet meer den elfden keer uithalen.

Nel Scheendert had schrikkelijk met Karel Burk te doen. Hier kon zij geen zacht pijn-verdrijvertje geven. Haar stem jankte van verdriet en deernis.

In den schemer leek haar uitgemagerd gezicht afstootelijk vaal-geel, als een uitgedroogde citroen. Zij snauwde naar Frans Leerlap:

- Leeleke geelgieter,... grabbelbakkie,... bî je weer afgelaje?

Nel vloekte uit verlegenheid en meelij, om voor Karel

+ Pageintjes: grapjes. -

[+] haar ontroering te verbergen. Maar Frans Leerlap overduizelde een angst. Nel's oranjeachtige oogen gloeiden koortsig. Plots richtte zij zich onstuimig naar Karel en in wanhoop verklaarde ze, dat tegen Corry niet te vechten viel.

- Die houdt je de pafferia voor!

Frans Leerlap in zijn schuchtere verlegenheid, durfde Karel nauwelijks in de morrende en troebele oogen zien. Corry onderhield tegenwoordig, behalve haar broer Jan, zoowat het heele verbasterde gezin. Hij, vochtige koekzak, had zijn reep te houden. Want hij was nog even bang voor zijn oudste dochter als vroeger en hij hield er niet van, tanden te spuwen. Het gehaaide goosertje Bromtolletje was hem altijd de baas af geweest. Zouden Nel en Corry hem niét in hun leeg gedruisch verdrinken?... Heere zegen deze spijs en drank, amen!... Toch begreep Frans Leerlap niets van Corry's slenterend en stroef gedoe tegenover Karel Burk, al had Manus Peet, - dat scheve uithangbord, schold Nel, - indertijd de heele massematte tusschen Corry en Karel blakerheet voorspeld. Hoe waagde die gonzende tor, hoe waagde ze zoo maar dien machtigen kerel zijn congé te geven?

Frans Leerlap bleef stilletjes staan neuriën over zijn duisterend onderdeurtje. Want het was toch minder dan een zucht, al wat hij zei. Hij had uit bedremmeling, een schuwen, diefachtigen oogopslag gekregen. Een iegelijk wantrouwde hem opheden. Hij kon niks anders meer te hoop jagen, in zijn schriel en verloopen asyltje, dan zijn vogeltjes. Voor geen kimmelbas pruttelde hij meer één levendig en verstaanbaar woordje over die twee, als Nel erbij kuierde.

Maar Karel Burk malde in het hart, dat Corry hem afwees. Hij begreep, in rilling en ontzetting, dat hij het voor altijd verkorven had bij Corry. Zij liet hem gemoedereerd doodhunkeren. Zij liet hem zich blindlensen bij het afloeren. Hij was een vod voor haar geworden. Nee, híj kon haar niet met koetsef-blinkertjes lokken. Hij wou haar alleen maar zeggen hoe alles vast en zuiver in zijn binnenste was toegeschroeid naar zijn liefde voor háár alleen.

+ Pafferia: pistolen. - Reep: mond. - Kimmelbas: drie stuivers. - Lensen: kijken. - Koetsef-blinkertjes: juweelen en snuisterijen. -

Karel Burk had heel veel vroeger, in een soort van daemonisch-gelukzalige onwetendheid geleefd. Tót hij Corry ontmoette. Toen was hij al zijn innerlijke rust kwijt. Zijn woeste vagebondage bleef wel, maar overal in zijn diepste en verste gedachten tastte hij Corry; sloop er weemoed in hem rond. Na het vreeselijke verzet in ‘De Gele Ballon’ voelde hij niet meer zonder haar te kunnen leven; wierd hij gekweld door een schrijnend smartverlangen. Hij wou Corry, Corry alleen, óf van alles af! Hij vermocht zijn drang niet opnieuw in zinnelooze onrust en zelfbedriegerijen te ontloopen. Het snakkende verlangen brandde tranen in zijn oogen en het kwelde, het martelde hem dag en nacht. Hij, de onverschillige, zocht kwijnend naar allerlei verzoenende inschikkelijkheden. Het was niet meer het zieke, verterende zinsgenieten dat hij najoeg; dat hem duizelend-dof, ontgoocheld-kil en afgemat achterliet in zijn alles-wegwisschende ellende. Bij de gedachte aan Corry ontsprong een tintelende kracht heel zijn hevige en ongebreidelde wezen. Hij wist nu waarom het ging. Onder het gedrang en het geraas van de menschen had hij eerst zijn beangstigende liefde-drift getemd en verborgen, tot hij zich aan niets meer stoorde. Met heel zijn stormachtige en blindwoeste oproer-natuur had hij Corry teruggestooten; met een gelouterde, onderworpene en geslagene natuur begeerde hij haar, gesmoord-weenend, terug. Hij wou weer in het bezit van zijn volle opgewektheid, van zijn gulzige vroolijkheid leven, maar Corry moest naast hem staan. Zij had hem eerst heet gekweld met haar zelfzuchtige gedragingen, met haar hatelijke scherpte en haar weerspannigen spot. Ná het gebeurde op den Dijk, leek ineen alles veranderd. Toen begon zijn eigen gruwelijk hunkeren, haken en snakken naar de meid, en leek zijn geschokte ziel nog meer geteisterd dan ervóór. Zij wierd hem een engel, en terwijl zijn treurhart in schrijnenden nood om haar riep, vluchtte die vrouw van hem weg en speelde zij het ondoorgrondelijke spel met hem van: bejaag-me-wel, bejaag-me-niet. Alles goed achterna-gekeken, voelde hij zich

argeloos misleid en wrang bedrogen. Corry moest wel van hem denken dat hij haar alleen wou zien zwichten om zijn mannentrots te bevredigen. Hij, Karel Burk, soms vol bewust van zijn verleidmacht, kon niet verdragen dat de mooiste meid van de Jordaan hem ontliep. Maar zij besefte toch niet hoe hij leed in levensangst; hoe alle opvlammingen en geestkracht in hem waren uitgedoofd; hoe zij zijn wilden hartstocht temde en zijn rauwste begeerten terugstiet. Het was geen besmettende genotzucht meer, geen verwilderde drift die hem zoo schroeide en zoo in radeloosheid en somberte deed rondloopen. Hij voelde zich kleingeslagen van binnen. Er dreigde iets om hem heen in de lucht als bij onweer-op-komst. In zijn vermurwing bad hij den Almachtige om hulp. Alleen in zijn bed, in zijn hok, ontkrampte zich zijn heete smart en voelde hij zich nietig, hulpeloos als een kind. De diepste droefheid kon hem zoo overmannen, dat hij urenlang zonder besef stond tegenover alles wat hem omringde, in smartelijke vergetelheid. Zijn ontroering dreef als op een vreemd licht. Dán naderde zijn verdriet hem als een stille droom, dán als een laaiende vlam die gloeiende strepen en sterren achterliet. Hij voelde zijn eigen lichaam zich bewegen als onder een net; onder een weerstreving waarin iets half wegweek en hem half omspannen hield. Hij bespiedde het gelaat van Frans en Nel uit argwaan, want hij vreesde dat zij hem misleidden. Hij wou al wat verborgen leefde achter de gezichten van Corry's familieleden, naspeuren. Ja, vroeger wou hij in vreemde gewelddadigheid, alleen het loutere aangehitste genot. Maar het verre en prangende verlangen had hem gerijpt. De razernij en de spanning die zijn liefde voor Corry in hem bracht, bezoedelden zijn inzicht niet meer. Het brandend-kwellende van haar niet te zien, niet te hebben, hield het dronkene, opschuimende van zijn wellust in bedwang. Hij wilde Corry juist doen beseffen, hoe hij zich gansch en al in haar zou kunnen verliezen, zonder dat zij eenigen lust van zijn misvormden hartstocht behoefde te bevredigen. Waarom bestaarde hij dan met zulke ontzinde

en bange oogen het schrikwekkende van haar wegblijven? Neen, hij kón niet meer zonder haar leven. Hij vervloekte zijn eigen duivelsch gelok van andere vrouwen, omdat hij alleen voor Corry wou zijn en omdat hij al wat daarbuiten drong, verfoeide.

In Greet's glanzend-grijze lokoogen zag Karel een stilwreed pleizier gisten. Zij klapte den heelen dag Vlaamsch, en zij kakelde nerveus-druk en knorrig over alderlei peerdjes, over circus en impressario,... maar zij draalde opnieuw met teruggaan naar Brussel. En ze kweelde zacht als een spotvogeltje, het oranje snaveltje vooruit! Soms ademde zij uit, een wolk van zoete odeur en in jachtige bereddering vertelde ze, gejaagd en snel alsof iemand haar op een leugen kon betrappen, dat zij in Rotterdam, Den Haag en Amsterdam zou gaan dansen. Zij ratelde de-honderd-uit over alderlei artisten, over instructeurs en rijders, over humoristen en transformatie-duettisten; ze repte zich gejaagd over poelen en plassen,... en toch had zij zoo vast gezegd, dat zij wegging. Maar vanaf het oogenblik dat Corry er was, scheen zij heelemaal Karel zijn slaapplaats bij het wenteltrapje in Ant's woon, niet meer te gunnen. Karel doorzag de omhulling van haar jaloersch spel en mompelde:

- Die blijft... al regent 't hooiforke!

Waarom kletste ze nou niet meer van haar Antwerpschen bokser? Was ze nou inéén onbevreesd dat die praatzwaaier haar zou opeischen? Had ze nou weer een nieuwen buikspreker aan de hand, weer zoo een vreemden spreeuw, een witneuzigen komiek of een kermisklant uit het Belsenland? God, God, die meid was me ook een couplet. En soms onverhoeds barstte hij tegen haar los in een bloedende, smartelijke en ironische vroolijkheid die haar deed beven.

Karel had Corry willen bidden, zich nooit en nimmer meer voor hem te verbergen. Want hij zou alles dulden, wát ze ook deed. Nu was ze vlak bij hem en toch zoo veráf, dat hij haar niet meer kon spreken. Vroeger alleen had haar uiterlijkheid hem begoocheld. Nou wilde hij alleen haar

[+] gedachten, haar geheimste en opperste wenschen. Nou wilde hij alles van haar innerlijk, om in een zoet geweld zich te vereenen met haar wezen, haar bloed en haar hart. Want was zij niet bij hém, híj was altijd bij haar. Wat gaf hij om de drekwereld en haar overdreunende praatjes!

Karel scheen al zijn duivelachtige streken te verliezen. Hij wou zich wel heelemaal van binnen stukscheuren, in smart en woede om al zijn vroegere misdragingen.

Karel's oogen begonnen zoo wild te glanzen, dat de kleine, blonde Alie er bang voor wierd en haar feuilleton schichtig op zij schoof. Want dié voelde, zonder een woordje biecht van Karel, het waanzinnige en verwrongen verdriet, de verdwaasde gekrenktheid van haar Oom. Ze kon Corry wel kinken, omdat ze zoo een weergaloozen kerel zoo grof beleedigde en in verstootende schande smakte. Hij bezat toch niet meer dan dát wat hij op- en- aan had, in de heele wereld,... die berooide jongen. Want al was zij pas achttien en Oome Karel tien jaar ouder, ze wist toch hoe die knotszwaaier zich voelde van binnen. In haar laatste feuilleton had zij juist zoo een tafreeltje uitgespeeld en wel tienmaal gelezen en overgelezen. Maar in dat stuk feuilleton had de weggetrapte vent zich helsch gewroken. Die nám dat stiekeme en gluiperige niet van de grootschige meid. Die stompte haar brullend het kliniekie in. Jonge-jonge, als die aan het sporten ging, potselderie... dan verschoten de wolken!

Alie hijgde en sidderde van drift; ze wond zich al heviger op. Ze leek warendig wel een ziek orgel. Vader had er de heele week doorgehaald met zuipen en deed niks dan lodderig zijn Moedervlekkie aflikken, goddorie! Maar Oome Karel, aan lager wal,... ach, ze zeurde op snert! Haar eigen knutselende jongen gaf haar de handen vol met al zijn grillen en kapsones. Die zat ook maar eeuwig onder gelag, die gerookte geep. Die gaf geen muziek meer als je hem op zijn kanes kletste. Neen, dan Oome Karel, die stoute baas, die zoo maar luchtigweg zich liet ontglippen wat hij het liefste had op de wereld!

+ Kapsones: drukte. - Kanes: kop. -

[+] Zou nou alles voor hem verbrod en bedorven zijn? Alie, in teerhartige opwelling, koesterde Oome Karel met allerlei verhaaltjes, met haar kluchtig comediespel en zotte gebbetjes. Want de meid kon wel huilen om zijn in-verdrietig gezicht. Ze wou hem door alles afleiding verschaffen. Maar niets hielp. Mooie Karel bleef overkropt van ellende; kil, somber en prikkelbaar. Uitdagende straatdansen, muziek op den zonnigen Dam en het-lied-van-de-keien, ze bestonden niet meer voor Karel. Tegen een iegelijk viel hij uit, grof, gemeen, schimpend, razend en dreigend. Hij sprak op het mes; hij wou snijden en kerven als een dronken matroos. In zijn kranke heftigheid zocht hij ruzie met den mal-fluisterenden en grillig-gebarenden Thijs, met die schommelende kopspin. Hij zou het vunze, grinnikende bakkes van zijn broer met wellust in elkaar hebben kunnen timmeren, zoodra die weer te leuteren en heesch te mompelen begon over zijn baarstuig en zijn karpertuig-mit-staande-haak; zoodra die weer snoefde op de prijsvisscherij en dat door hem, door hém alleen, de Madelievenstraat drie groote kransen in de wacht had gesleept. Karel loerde slechts op de uitspringende onderlip van Thijs en zijn verwrongen mom. En al zag hijzelf zoo grimmig als een kolenpeeser, hij haatte het gelijm van dien geldverdonkere-manenden snurker. Ook Ant's gezeem ergerde, onder eigen prikkelbaarheid, hem al heviger. Haar bultige neus, haar gekwakkel en gehink, deden hem opbruisen en vloeken. Voor zijn part wierd ze kreupel op twee stelten!... Achter al zijn gescharrel loeide toch duvel's blaasbalg. Hij moest maar een zoet sluimertje doen onder het gras en zich voor eeuwig asjeweine maken. De kijvende jongetjes, dat domme rauwe tuig, rammelde hij dooreen bij het luttelste woordje van verzet en krakeel. Teuntje brulde den muil vol en huilde onder Karel's knauwende knuisten.

- Pas op... ik meet je rug!... dreigde Oom ruw.

Wimpie, met angst-oogen, rende weg, de Lindengracht over. Zoo grommerig, opstuivend, gemeen en valsch hadden

+ Gebbetjes: grollen. - Asjeweine: verdwenen. -

[+] ze Aume Koarel nog nooit gezien. Nou had hij doodgewoon moeder gevraagd om spieën.

- Effe sinte... feur thee en 'n ons bloedworst mit 'n-puntje-toe-foor-de-poes...

En boem, Aume Koarel schopte hem er uit, tegelijk met de schele kat die al tweemaal, naar Karel's zeggen, op de ronde tafel de melkkan met zijn pootje moedwillig en gulzig had omgegooid...

- Om lekker te kenne lekke...

Zoo een afbijter! Er wroette opgekropt begeeren in Karel, dat zij niet begrepen. Als de dood bleven zij voor zijn dreigblik. In stilte scholden zij hem voor al wat leelijk was.

Toen op een middag de slungel Gijs zijn moeder Ant met bevenden driftmond schrikkelijk uitschold, nam Karel hem in zijn nekvel en smakte het jog pardoes onder de draaitrap. Plof, daar lag de giftige moeder-schimper op zijn sloepertjes, te kreunen van pijn tegen de treden, als een gekreukelde vliegenlap in mekaar. De hatelijke sinjeur had zijn bekomst! En toch voelde Karel dat hem het krenken en uitschelden van Ant eigenlijk niet eens meer prikkelde. Al beleedigde dat vod met zijn gloeirooden driftkop, zijn moeder Ant nog zoo erg, het deerde Karel nauw. Hij ranselde Gijs alleen af, om zichzelf opluchting te geven en om zijn wrok te koelen op iets, op alles, op iedereen. De faam klonk, dat hij dol was geworden. Laat klinken! Alles was toch verrot en verzonken. Over alles hing benauwing en door alles vrat onmacht en tegenspoed. Greet's:

- Nen goeien avend... Oompie,... en haar zoet-beschroomd kijken, bracht in Karel ook al een toornigen wrevel. Dat Vlaamsch klapsel zwierf met haar gade-ge-hier en gade-ge-daar, maar overal heen; bioscoop in, bioscoop uit. Een duslijk eentje lustte hij niet meer. Zij holde allerlei wedstrijd-boksers na en ringrammers. Zij genoot van gewonde grenzen en van koelbloedige verdedigingen. Zij wist precies het verschil tusschen Engelsch en Fransch vuistrammeien en heel haar roze-gepoederde blankte verloor ze onder de opwinding van haar fluisterwoordjes.

+ Afbijter: snauwer. - Sloepertjes: pantoffels. - Grenzen: gezichten. -

+

Bah! Hoe had hij toch kunnen denken dat die zachtaardige, goede Greet gek-jaloersch kon worden op Corry! Hoe had hij toch zoo mal kunnen veronderstellen dat zij van Corry hield! Wat zij ten goede voor hem praatte wierd een raggeling. Integendeel, zij maakte een meikever van hem, een vuilen Zwerver, een schooier. Instinctief besefte hij nu, dat Greet Corry's afschuw voor hem in de hand werkte en dat zij met haar lieve bijtertjes niets dan booze verachting brouwde. Want iederen dag lokte zij hem al lichtzinniger met haar schijn-beschroomde oogen, zoo uitdagend en verleidelijk soms, dat het zelfs Ant in onrust bracht.

- Heutepeteutelig weertje allen dag, hè Karel?... vroeg Greet, een beetje klam-sarrend.

- En-óf... de netuur is an 't slijte!... snauwde driftig en overgevoelig Karel naar de meid toe.

O, dat herzinnende, zacht-en-fijn-aanhalige en toch koelveilige van de verliefde deern! Hij haatte Greet nu om haar slinksche en zacht-grievende buien, en om haar tragischuitgebuit lotgeval. Heel haar ouden toover verloor ze voor hem... Greet zuchtte en schokschouderde, en zij keek beschroomder en kiescher dan ooit naar Burk om.

Mooie Karel gromde in zichzelf: die deern-zwendelaarster moet ik nog eens voor den beitel nemen. Hij zou haar wegjagen, als het moest. Hij hiette een dolle stier, maar hij zou het worden op die manier. Voor die jaloersche odeurwolk zou hij uit de tanden spreken.

Ook in het volkslogementje sprak Karel Burk bijna met niemand. Frans Poort die dagelijks de Har en de Kaai afzwierf om werk, maar niets kreeg, al had hij een groene kaart bemachtigd, bleef hem schuw uit den weg. Hij voelde hoe scherp en bezwaard Burk stond tegenover alles. Hij zou de horzelen niet tergen.

Dagen achtereen slenterde Karel van de woelige Lindengracht naar de Dwarsstraat. Maar Corry Scheendert was niet meer in de buurt te zien. Het begon griezelig-rauw in Karel te bruisen. Al feller vernederingen liet de meid hem

+ Raggeling: mislukking. - Meikever: losbol-boef. - H.A.R: Haven-Arbeiders-Reserve. -

[+] doorstaan en sombere dreiggedachten aan wraak begonnen weer in hem saâm te zweren. Karel kon zich geen oogenblik meer rustig bij zijn vischnegocie neerzetten. Tot heden toe was hij altijd om halfvijf op de vischmarkt present geweest. Nu ronkte hij nog urenlang na in zijn broeisch bed. Hij wou niet op en verloochende al zijn belangen. Hij poogde zichzelf huichelend te beliegen en zijn eigen ergernis-gevoelens over zijn traagheid, op andere gebeurtenissen over te gooien. De Afslager, een vriend van Karel, keek hem met ontzette oogen na. Zoo stil-verblind en baloorig, week en zwak, had hij Mooie Karel nog nimmer gezien. De Urkertjes en Volendammertjes wisten niet meer wat zij aan den barschen en nukkigen Burk hadden. Op de Lindengracht, tusschen zijn kameraden, wierd Karel begekt. Als zij al lang los waren, zat hij nog met halfvolle bakken. In zijn vent-roep was geen tier, geen leven meer. Norsch, ingezonken en lusteloos stond hij voor zijn stal en als het niet liep, dan ging hij onbeschaamd in de duiven-kroeg keilertjes naar binnen slaan. Zoo had de buurt Mooie Karel nog nooit zien uitpakken,... vroég dronken en zwaaien op gewone werkdagen! Zij smoesden en poekelden, de kameraden, de concurrenten en de vijanden.

Blinde Janes spotte:

- Neim 'n bad bij Jonker,... lâ je uitstaume... ikke sel je hemp mit blauwe strepe ofergooie,... tut an je toone... mag je bikke... 't oferschot fan de kaserne... maar... je mot drie dage deurslape...

Van alles vermoedden zij een scheutje. Mooie Karel was zielsziek; hij was melankeliek in zijn verdrietelijkheid. Kwamen zij hem té na met loene gebbetjes, dan stoof hij op als een razende en dreigde met zijn vuisten. Hij liep slordig in de kleeren en hij verwaarloosde zijn heele wezen. Niemand mocht hem meer een stroo in den weg leggen of hij ranselde erop. Dan bleef hij stil, stom, in verwarrende beschaming en suf tusschen de dooreen-krioelende menschenmassa der markten.

In zichzelf mijmerde hij steeds: zou hij Corry eens haar-

+ Keilertjes: borrels. - Poekelen: spreken. - Loene gebbetjes: valsche pretjes. -

[+]scherp afleggen? Maar dan gilde het in hem, in ontzetting:

- Nee-nee, straffetoerder... dat doen je nie!... Je ken je eige wel sóó fergewisse...

Hij voelde zichzelf heelemaal uit den koers glijden, rondzwalken en wegdrijven. Er bleef maar één levende hartstocht in hem over: Corry! De heele wereld was hem onverschillig, met alles wat er tolde en wemelde. Hij zat maar onderworpen te droomen en te staroogen. En dan plots wierd hij gegrepen doof wilde angst-buien of vechtlustigheid. Weer zinde hij op versche plannen voor een hinderlaag, en opnieuw besprong hem de vreugdelijke gedachte: niet nasluipen of molesteeren, want dan bedierf hij al zijn kans. Getuchtigd zou zij zelf wel worden, de deern, als zij zoo zijn liefde mishandelde!

Ant Burk met haar dansende wenkbrauwen en haar onrustig-glurende oogen, met haar bekrompen jammeren iederen dag en avond om Thijs, kon hij al minder en minder luchten. Zij mocht niet meer tegen hem praten. Ze teisterde Karel met haar tranig-traag gezanik. Op al haar vragen over handel en visch, gaf Karel nauwelijks antwoord.

Maar toch deed hij haar bijtijden ziju bang-droef beklag. Zij mocht hem niet raden, en toch bedelde hij, zonder te vragen, soms hulpeloos om een beetje troost. Zelfs Stijn Burk, enkele dagen nuchter tusschen zijn eenzelvige en moord-dadige dronkenschap, maakte hij in vreeze tot vertrouwde. Maar die, in zijn schuwheid, stotterde wat verlegene en stapte sloom verder. Neel Burk schokschouderde onder Mooie Karel's haat- en smartwoorden, dood-onverschillig. Voor Neel Burk was Corry heelemaal ongenaaklijk geworden.

- Gaar feranderd!... 'n Lekker happie!...

De felle, canaljeuze lefzetster en koel-wreede speelster met mannenliefde, van vijf jaar hér, begreep zij. Het hardvochtige, listige en hebzuchtige kreng, dat om niets ter wereld gaf, doorzag zij in een zwenk en een zwaai. Hoe vaak had zij Karel al niet Corry's geheime macht op al wat kerel hiette, op háár wijze verklaard! Maar de stille, beheerschte en hooghartige Corry die teruggetrokken en in het stiekeme leefde, die als

+ Afleggen: bespionneeren. - Straffetoerder: voddenraper. -

[+] sneeuw smolt bij een flikflooierijtje en bij wie geen pluisje meer van den baaien rok te tikken viel, die uitgebrand stond van lusten en schimp, die haar geweten heelemaal kon opvreten,... nee, daar had ronde Neel niet van terug. Daar dwaalde zij verlegen bij om, onder alderlei geschifte vermoedens. Met een geboren dievegge kon je toch geen spaarkasje opzetten! Dat leek haar drinken uit twee glazen: wereldsch en volksch. Tusschen die twee hing veel te veel spinrag. Van zoo een keiharde liefde zou Neel Burk nooit sjoege krijgen. Daar zat een valsche draai onder; dat gong te schielijk! Moest misschien ruimte gemaakt met een opsteker, eêr gaf het geen lucht...

Karel gromde gispend:

- Dat mot je kenne klare, Neel.

Maar Neel schokschouderde onverschillig terug en helderde met geen woord meer haar inzicht op. Zoo een bullebak, die vroeger zijn verdriet onder een kwinkslag begroef. Het was zoo zichtbaar te zien voor ieder mansmensch. Nou moest die slecht-gestelde borst Karel het sellefers maar ómharreke!

In groote minachtelijkheid had Corry over hem gezwegen. Nu wist hij het weer zekerder dan vroeger: hij bestond niet meer voor haar. Maar wacht eens eventjes... zou hij zoo maar zijn eigen vergokken en vergooien voor een gewoon lel van den Dijk... een lél... een lél? Moest hij zoo maar in de diepte zinken, in de donkerte weggezogen worden? Moest hij zich zoo maar wroegend en verschrikt overgeven aan dat trage canalje?...

Maar dan inéén weer begon het in Karel onder moordwoede bang te dringen van binnenuit en striemde hij zich in zelfverwijt. Begon hij weer te schelden op die fiere meid? Begon hij weer te razen en te schimpen in bezeten tarten? Er kleefde geen spatje meer op haar wezen. Dan moest hij maar niet zoo blerren van binnen, en als hem een muggensteek jeukte, Holland in last brengen.

Dat verdoemde piemelen van een onbezonken kerel! Hij

+ Sjoege: begrip. - Opsteker: mes. - Piemelen: huilen. -

wou zich zelf wel een duw op zijn wambuis geven, dat hij tuimelde. Zoo een klis als hij leek! Dat gelamenteer en gezanik moest uit wezen! Hij zou al zijn ellende verdringen en weer de guitige jool, den lust ingaan. Hij zou weer lachen en schertsen en alle verdriet zijn pens uitdrijven. Hij zou weer op den schok met paradegeld gaan pronken en de zwierige Mokumer worden van voorheen. Want hij was toch nooit te genezen met gebed.

Maar zoo, in opgeschroefde spanning van vreugde, bleef Karel's gemoedsstemming slechts enkele uren. Dan begonnen de verbittering en de weedom hem opnieuw van binnen stuk te schrammen en kroop hij weer weg, armhartig, schuw, achter zijn smachtend verdriet. Het liefst van alles zou hij, zichzelf uitmergelend, Frans Poort hebben verteld van zijn wanhoop en zijn rampzaligheid. Maar telkens als hij naar Poort toe wou gaan, greep hem een zielsnijpende angst vast; kroop een duistere benauwdheid voor zijn oogen; wrong in hem een vreemd voorgevoel, dat brandde als pijn; overviel Karel een onbegrijpelijke huiver, een vrees, dat van dien kant juist een donker gevaar voor hem dreigde. Hij snikte weer in stilte op zijn hok en hij geloofde dat zijn knar op hol was met al zijn zinnen. In heel zijn omgeving zag hij een heimelijke bedreiging. Dien weedom in al zijn gedachten en in al zijn verlangens,... hoe kon hij er van los! Dat zieke kreunen en stille schreien van binnen, dat geen luwte gaf en geen rust, dat alleen nieuwe kommernis bracht, angst achterliet; al schonken die smart, schrik en jaloezie hem soms een zalig-zoet genot, toch ook liefde,... zijn liefde voor Corry!

Op een middag plots hoorde hij van Ant, dat Corry weer vertrokken was naar Den Haag. Karel zei geen woord. Een zware loomheid zoog hem lam. Juist kwam Greet naar binnen en vertelde, in schelle opgewektheid, dat zij zich voor den winter geëngageerd mocht noemen als Spaansche kunstdanseres in een groote variété-bioscoop. Mooie Karel hoorde Greet aan en bekeek haar verwezen, als een wildvreemde.

Tiende hoofdstuk.

I.

Karel leefde na Corry's hevig-grievende ontwijking, tusschen een soort van verdofte razernij en suffe verootmoediging. Star staarde hij in een rauwe, sombere droefnis neer. Een hoonende schande was hem aangedaan. In de stilte van zijn verkropten wrok hoorde hij niets anders dan traag lekken van zwarte bloeddroppelen. Onder verwarrende angsten greep hij naar gruwelijke dreig- en moordplannen. Maar die zonken weer weg in zijn worstelende pijnziel. Hij wierd inkeerig en in zichzelf een vreemd, snijdend vereen-zamings-gevoel gewar. Al was hij de beminde pronk van de buurt, de bewonderde vuistvechter en de goddelooze vrouwenjager, alle kameraadschap nu prikkelde hem, omdat die kerels, die blaasbalgen, die wijven, zijn eenzaamheid en angsten eigenwijs poogden te peilen.

Corry in haar tyrannie, liet hem ademloos zwerven en ronddolen. Zij, zij alleen was ál zijn gedachten en daden! Gonzende Greet, de geplukte bloem, met haar raadselachtigeerzaam gedoe, werkte hem kniezend en verteederend tegen; wroette trouweloos in het geniep.

Frans Leerlap en Nel stonden in halfschreiende ontstelling machteloos; ontlokten Corry geen kreet. Neel Burk, vol

[+] wrokkende grimmigheid, schokschouderde telkens weer en Stijn, in traag besef, ging waarschuwend grommen. Uit de roode schemering van zijn dronkemans-vizioenen zag hij in onwezenlijk wanbegrip neêr op zijn broer's minneverdriet. Zoo een schrikgeboorte! Ant bleef in schuwe gebogenheid zwijgen. Eigen huiselijke rampen vergroezelden soms haar deernis met Karel. Alleen Alie, de kernige jonge meid, scheen in een verhevigde romantische ontsteltenis, Oom's wrang verdriet en vernedering mee te voelen, maar vermocht niets tegen den bijtenden, afstootenden trots van Corry.

Nu was Corry weer vertrokken zonder dat stuurlooze Karel haar had gezien. Al zijn leefgeluk en al zijn verheugenissen waren in hem verbrijzeld. Door de benauwingen van zijn onrust heen, had hij zich bij Corry voorbereid op een fellen, geweldigen strijd. Maar dat schimmige verdwijnen omringde hem met een ontroerende fluisterstilte. Onder de smartelijke verheviging van zijn eigen ellende-gevoel bemerkte Karel niet, hoe Frans Poort in het volkslogementje hem in het halfduistere gelagkamertje 's avonds, met een nauw bedwongen sarcastisch venijn spiedend zat te begluren, als een geleerde een vreemdsoortige mos-spriet. Gepijnigd door zijn eigen hartzeer overviel Burk telkens een smeekelijkweek verlangen, zich aan iets of aan iemand vast te klampen. Eerst nu besefte hij de verstorende macht van Corry op heel zijn innerlijk wezen. Hij kon met al zijn duizelende aandriften en ruwe teederheid, zich niet meer verschansen tegen haar grijnsspot en minachting. Wat wou hij in het dolle zanggewoel op een Zondagavond-Nieuwendijk doen? Wat verlangde hij nog tusschen de joeldrukte van de Noordermarkt? Tusschen schelvischboer, buillooper en stovenzetter? Hij hoorde droefgeestige liedjes zingen, balkende zatlappen en slempers krijten om nog een kommetje; hij hoorde harmonica's gluiperig jammeren. Het geraas en getier ziedde rond hem, maar zijn pijn, zijn ondersmoord verdriet, zijn angst bleven in hem branden. In deze wemeling kon hij niets vastgrijpen. Het ging ook

+ Een kommetje: een glas bier. -

[+] gruwelijk slecht met den handel. Er was overal rond hem heen, teisterende werkeloosheid en armoe. De markt wierd overschreeuwd van concurrenten. Zélf zuigvisschen vol fratsen! Er was geen droog brood meer te winnen op de markt. Soms dagen geen jatmoos, al sting je verguld achter je stal. Hier schaduw, daar schaduw. Mooie Karel zag in alles grauwe ontbinding, zwaarmoedigheid en onderdompeling in ellende. Zwelgende pret en stoeierij van kerels en wijven stootte toorn in hem op. Hij wist op bon-avontuur niet meer waarheen zich te wenden. Waar was de lichtende weerschijn van zijn vroegere verlustiging en vreugdeleven? Mistroostig en in verwarring, slenterde hij sloom zijn weggetje terug naar het logement.

Frans Poort beloerde zijn inzinkingen en hij aanschouwde Mooie Karel, vermagerd en verteerd in zelfpijnigende en wroegende gewaarwordingen. Poort begon schijnbaar onverschillig en luchtig te spreken en Karel tastte toe. Maar dan plotseling verstugde hij zich, in een schaam-bewustzijn van eigen overgave en van den half-bedwongen drang tot zelfverloochenend praten.

Zonder goed te beseffen waarom, zocht hij nú juist Frans Poort, in schroom en verlegenheid. Karel die zichzelf vroeger nooit iets had afgevraagd, begon te tobben en te piekeren: wat verlangde hij van dien troggelaar met zijn wandaden; wat wilde hij van dien vent met zijn soms zoo scherpen, schrillen lach en gewurgde stem, die zelden scheen geraakt door leed of vreugde? Maar hij begeerde zijn eigen zielsrust-vretende hunkering te vergeten bij daglicht en bij nacht. Onder het vreeselijk besef van ondervonden smaad en vernietiging, kregen de krachtige en machtige onverschilligheid, het koel-wreede en cynisch-meedoogenlooze van Frans Poort, voor hem een diepe levens-beteekenis. Karel tastte nu naar de duistere spheer van den misdadigen Frans onder een bang verlangen, dat er voor zijn eigen ellende een soort van oplossing in kon worden gevonden. Eerst, in zijn verliefden roes, had Karel's geluk wild gebloeid; stond hij vrij van alle menschen en alle toestanden om hem heen. Zijn mokerende

+ Jatmoos: handgift. - Troggelaar: bedelaar. -

vuist rammeide tegenweer zijn spot scheurde het gemoed van aanbidders. Maar Frans Poort stond buiten alles. Soms had hij vrees voor dien eigendunkelijken kerel en met een gevoel van rillenden afschuw herdacht hij zijn onmenschelijke kilheid. Er was iets in dien donkeren, stil-bezinnenden man, zoo verliefd op en te vangen door muziek, dat Karel rust gaf en tegelijk schrik en aarzeling in hem bracht. Voor het eerst ook zag Karel de diepe groeven nabij de mondhoeken, die heel Poort's gezicht zoo onheilspellend konden saâmtrekken. Karel onderging ook altijd en eeuwig weer een beklemming, wanneer hij luisterde naar Frans' wonderlijkgedempte onderstem. Er was zoo een sluiperig gekronkel in Poort's woorden, dat hem soms gansch en al omspon; dat hem weerloos maakte in spraak en tegendaad. Maar Karel beoordeelde zijn eigen beklemming meer als een gevolg van zijn sombere, achterdochtige benauwenis om Corry. Hij minachtte Frans niet omdat hij een inbreker was, een dief en een beroover, een doorgeprikte blaar, al walgde hij zelf van zulk gedrag. Want bij hem in de Jordaan, wierd zoo nauw niet gekeken. Er was zooveel schuim dat spatte onder den stratenmakers-stamper. Er waren zooveel knapen die dien weg opgingen, door maatschappelijken nood, door levensnijping en wraakzuchtigheid. Doch nu hij Frans Poort kende in heel zijn scherpe, doordringende oordeelsvellingen en in vele zijner gemeene en lage handelingen van eertijds, onderscheidde Karel in dit wezen vaaglijk toch meer den geeselenden hartstocht van het kwade, den man van de geboren wreede aandriften, die in het schrikwekkende en vernielende zoo rustig ademde, als hij vroeger in de jool en in de vreugde. Nu alles verdween uit zijn begeerte, en de wemeling van gedachten en gevoelens door Corry verdrongen wierd, had Karel geen lust meer in de raaskallerij der slenderige buurtgenooten. Doch den koortsdroom van dien dubbelzinnigen, sterken en galbitteren mensch, probeerde Mooie Karel op zijn wijze te doorgronden. Door eigen vereenzaming begreep hij nu méér van Frans Poort's stille verzonkenheid. In

hem, Karel Burk, was alles één snelle bewogenheid; een traan, een lach, een pijnscheut, een worsteling, een schimp en een verteedering. Bij Frans net andersom; een meestal stugge behoedzaamheid en een aarzelende glimlach. De tegenstelling hunner karakters schiep juist in den omgang een wrange aantrekkelijkheid. Nog nimmer had Karel van hem een schuldeloos vleiwoord over een vrouw opgevangen. Karel hoorde altijd in zalige ontroering, vreemd kleeren-geruisch en rokkengeritsel van Corry, uit de verte, al kwam ze heelemaal niet aan. Al kreukte er maar een bloem, dan dacht hij dat Corry het was. Karel zag altijd de tintelende, gouden vochtigheid van Corry's gloed-oogen; den geheimzinnigen brand in die gulzige of spottende kiekers. Eens, toen zij erg gehuild had, herinnerde hij zich, dien avond van ‘De Gele Ballon’, was er een nevel, een gouden mist in haar blik gebleven dien hij nooit meer vergat. Zou hij hierover Frans Poort hebben durven spreken? Die schatte hem alleen als den man van den vuistslag, als den zwaaier van de hekelende rinkelbel. Vaak haatte hij den kerel instinctief met een trillende drift. Dan zou hij Frans wel met striemende zweepslagen hebben willen opjagen en tot openlijke bekentenis dwingen van zijn vermetele gemeenheden. Maar toch was er ook iets sluiperigs en gluiperigs, iets diep-verdokens en op-de-loer-liggends in Frans Poort; iets schijnbaar-neergebogens dat zich plotseling schrikkelijk en duivelsch oprichten kon bij verzet of ontglipping van prooi. Waarom zocht hij dan steun bij Poort's kracht, bij zijn bloedende en kneuzende hardheid, bij zijn stootenden en schimpenden spot? Waarom poogde hij zich van een vreemde en licht-bedwelmende onrust te herwinnen in zijn tegenwoordigheid? Moeder Maria,... wat een fel, wreed spotspel klonk er door deze wegschietende, vage stem van Frans Poort! En ook ontstellend-diep konden zijn donkere oogen glinsteren in het halfduister. Karel wierd zélf door de innerlijke stuwing van Frans Poort's stil-knarsende leven, half begoocheld. Al meer en meer besefte Burk de heimelijke macht die Frans aan zijn peinzende en over-

schouwende boosheid ontleende. Karel verbaasde zich telkens opnieuw, - hij moest het in weerzin bekennen, - over Poort's onverschilligheid en onontroerbaarheid. O, die sombere, gedempte stem, hoe kon ze onverhoeds een killen angst in hem aanjagen, en zijn doorwonde en doorbrande hart doen kloppen! In alles was hij, Karel, de breidellooze, de hevige en heftig-opstuivende natuur, die bijna niets laks over den kant liet gaan; die ook nu een soort van levenswraak gezworen had aan alles, wanneer hij Corry niet kreeg. Daartegenover Frans,... koel, onplooibaar, stroef en van een adembenemende beheersching. Karel vond zichzelf zwak, laf, huilerig en half-ontmand door zijn knagend en harte-kermend verdriet, en voor het eerst schoot hem door het brein, in een sarrend wellustgevoel en onder een verstikkende benauwing, dat zoo een duistere kerel, zoo een dubbelzinnige treiter, zoo stil-raadselachtig in zijn geslotenheid, een meid als Corry wel klein zou hebben gekregen. Wat bereikte hij met zijn wilde bedreigingen, ómslaand in smeekelijke en kreunende hunkeringen en in wrang gefolter van zijn verlangen? Heel zijn heftig, inwendig leven stond in lichtelaaie bij haar nadering. Bij Frans zou geen spier trillen. Of zij opdook uit het donker of verscheen in het licht, het zou hem niet deren. Hij daarentegen wou dadelijk verminken, afranselen, in zijn jaloersche uitbarstingen, of in nijpende en angstige schuwheid wegkruipen. Wat een tronk van een vent was hij geworden, stotterend, verlegen en soms snakkend naar adem! Wat een sombere kniesoor, die in zijn zinnelooze verrukking om Corry, sprakeloos, loom leek van verwardheid, terwijl hij er tusschen door toch hunkerde naar zijn vroegeren levensgloed, en zichzelf al schrijnender opzweepte naar nieuwe en dronken vroolijkheid-in-zoete-smart. Mooie Karel was zich zijn liefkoozingen en ridderlijkheid niet bewust, en ook nauwelijks de werking van zijn weedom, die hem koortsachtig uitteerde; een weedom die zijn mannenkracht opslurpte en zijn bestaansmoed ontbond. Neen, er was maar één met wien hij in de doffe grom-

[+]ming van zijn smartelijke gekrenktheid en in het gebrokene van zijn binnenste kon saâmgaan,... met dien donkeren, sterken Frans Poort.

II.

Op een laten herfstavond, - de wind zong een grillig-waanzinnige wijs in de kokerduistere diepte van het plaatsje, - trad Frans Poort geheel onverwachts Karel's kamertje binnen. Zij spraken eerst wat killetjes, stug en onverschilligweg. Het ging heel moeizaam, Karel's belangstelling te lokken. Hij zat nog starend saâmgedoken onder de uilenvleugelen der apathie. Frans vertelde van zijn werken.

- Noppes pekaan!... Geen spie te verdiene!... Ik zit afgebrand en mot weg hier!...

Ook Karel schimpte nu op de slechte negocie. Frans, mager-bleek, schertste weer dubbelzinnig, dat het werken met valsche sleutels toch beter ging. Het nobel volk wist het wel. Nou kon je den ganschen dag luimen met je klavieren over elkaar.

Zonder dat Karel het eigenlijk merkte, had Frans kortademig, met listig-voorbereide zwenkingen, het gesprek naar zijn eerste groote arrestatie geleid. Karel begreep eigenlijk nooit goed, waarom Frans Poort na zijn ontslag uit Leeuwarden en zijn zwerven in Duitschland, weer plotseling tot eerlijk zwoegen en scharrelen was teruggekeerd. Soms kon het Karel heelemaal niet schelen wat de vent deed, maar dan inéén weer hongerde nieuwsgierigheid in hem naar het vernemen van nieuwe gebeurtenissen.

Frans en Karel hoorden beneden Blauwrok stuiperig lachen. Haar zenuwachtig en luidruchtig schateren klonk irriteerend door het heele huis: boven, voor, achter, opzij. Ze dook uit een kolk van lachbuien op en zij liet overal een nieuwe kolk van lachgeluiden weer achter zich. Doch hier op Karel's kamertje, onder het droef-verdwaasde windgehuil, zaten zij veilig. Toen, traag en in-schijn-eentonig, vertelde

+ Nobel volk: dievenvolk. - Luimen: slapen, - Klavieren: handen.-

[+] Poort Karel, op welke wijze hij eigenlijk in het groote bajes was aangeland. Frans bekende dat Harmen Huisinga, Daan Blikkie en hij altijd gis hadden gegnuifd wanneer hun kraken wierden besproken in de groote flikken, onder het hoofdje: ‘De beruchte jonge inbrekers weer aan het werk.’ Deze geheimzinnige en lokkende faam bracht Frans toendertijd al in vervoering, zonder dat iemand ooit dit verheimelijkt en stil-ziedend genot in hem bemerkte. Er was groote onrust en angst in Amsterdam. Zijn wangedrag beleefde hij als heldendaden, zijn uitgeslepen schelmachtigheid als moed en het verhaal hunner misdrijven wierd hem een oogenverblinding. Geen avond bijna ging voorbij of de pinose-jongens, vlug als vlooien, sloegen hun slag, zoodra ze maar even hoorden dat het zwaar steunde. Het geval met het renteniertje en de Friesche huishoudster had hen in dollen overmoed opgezweept. Zij snoefden roekeloos op hun vermetelheid. Harmen Huisinga speelde met een aan twee kanten gescherpt galf en ieder die er naar keek, bedreigde hij in stilte, al mompelend:

- Kijk voor je, of ik scheur 't door je bast!

Zij pochten erop dat zij drietjes alleen al, de Centrale Recherche van het Hoofdbureau handen vol werk bezorgden, dat de Rechter-commissaris zich een nieuwen aas-neus moest aanschaffen. Daan Blikkie, totaal in de war, vloekte in bezweete zenuwachtigheid mee. Hij zag niets dan stillen en veldwachters.

Frans genoot van eigen, hevige opwinding en van de angstkwellingen die hun ophitsende woorden in Daantje daarna veroorzaakten. Telkens gaven zij zich bloot in brutale luchthartigheid en toch wisten zij, dat reeds weken lang verschillende rechercheurs van de soemkoef hen bespiedden en op de loer lagen. Frans onderging namelooze vreugde in dit gevaar en in den snijdenden angst voor ontdekking. Zij logen en verzonnen en snoefden er nog meer gevaren bij. Zijn heele misdadigersbestaan wierd hem een zoete zinsbegoocheling. Frans hield het eerste op met drinken. Zeifs bezocht hij nu en dan

+ Groote bajes: gevangenis. - Gis: sluw. - Kraken: inbraken. - Flikken: dagbladen. - Pinose of pernose: het bedrijf betreffend. - Zwaar steunde: er zat geld of goed. - Galf: mes. - Aas-neus: een en twee bij het dobbelspel. - Stillen: rechercheurs. - Soemkoef: politie. -

[+] zijn ouders, wier vermaan hij met ijzige minachting afwees. De trotsche gedachte overheerschte hem, dat hij en zijn makkers gevaarlijk hietten en de politie bij den neus namen. Nu kon hij een redmiddel uitdenken en zijn verbeelding onder alderlei geweldige gevoelens hoog en onstuimig opstuwen. Hij ging zichzelf al begoochelender als een soort van held beschouwen, met hypnotische macht over menschen en toestanden. Dag- en nachtdroomerijen vloeiden bij hem dooreen, en alles kreeg een wonderlijken schijn en een overstralende bekoring. In een hevige, innerlijk-bloedende opwinding kwamen de verkropte angst en benauwenis voor Huis van Bewaring en cel, tot uitbarsting. Hij die nooit zong, joedelde toen minneliedjes. Ondragelijk wierd hem alle belemmering. Het heele leven was Frans een voorgehuicheld tooneel en alleen de schokkendste gebeurtenissen verzadigden zijn ziedende, phantastische uitdenkselen en broeische breinbenevelingen.

In het logementje woonde Poort al lang niet meer. Harmen Huisinga, Daan Blikkie en hij hadden een groote kamer in de Pijp gehuurd. Ook met hun drietjes tezaâm, bleef de jagende vreugde over hun hachelijk bedrijf van de drilboor bestaan.

Frans phantaseerde wild, vooral in den donkeren nacht vóór hij insliep, zijn avonturen. In grillige weelde-lusten zag hij zich onder millioenen en goudstapels bedolven. Als hij ontwaakte, kon hij onbeschoft zijn droom met vinger en duim nalikken. Een kale droes bleef er over. Zij moesten nu toch eindelijk eens beginnen met minstens vijftig roode ruggetjes te tikken; een groote kraak zou toch eens lang en grondig voorbereid moeten worden. Frans zou wel Daan en Harmen tot uiterste daden opzweepen. Er moest nu eindelijk een opgever opduiken, die voor de jen een kedinne zaak vertegenwoordigde. Dan pas konden zij een mooi dingetje doen. De val zou rijpen.

In een prikkelende en ijdele zelfverheffing, waande Frans zich al heer en meester over een stoet van bekende krakers, die hij allemaal door zijn verstand en zijn scherpe hekeling,

+ Roode ruggetjes te tikken: bankjes van duizend te stelen. - Opgever: een, die inbrekers inlicht. - Voor de jen: voor den schijn. - Kedinne: goede. - Mooi dingetje: goede inbraak. - De val zou rijpen: de inbraak zou lukken. - Krakers: inbrekers. -

[+] aan zijn wil onderwierp. Hij had een heimelijken afschuw van zijn zwaar-beluste makkers, jagend op zingenot. Hij zag ze onbeheerd wroeten in morsigheid en stank, en zwelgen in ontucht. Hij rilde van hun nuchtere berekeningen en hun doodvervelende saaiheid. Frans Poort juist hield niet op, te haken naar het wonderbaarlijke. Hij zweepte zichzelf voort in zijn stoute droomen van luister. Hun grove spot wierd hem een wrange pijniging. Zij waren altijd half kams of teut, zijn lummelige makkers. Drinken, een roode snee door den neus, rooken, dansen, meiden,... anders wisten de dompe gekken niet. Terwijl hij alleen snakte naar het vreemde, naar het onbekende. Telkens geraakten zij met malkander in botsing. Want Frans voelde niets voor het alledaagsche en gewone, voor malle wachtwoordjes en stiekeme seintjes, waar zij op aasden met onverstand en tegen recht en rede. Hij begeerde alleen verstijvende kou-rilling tot in zijn haarwortels, van de zinspelende dingen die ontzetting brachten. Zijn behoedzaamheid, beheersching en uitgeslepenheid, weerstreefden de uitbarstingen van zijn zenuwachtige natuur en juist daarom begrepen zijn kameraden niets van hem. Frans begeerde zelfs een poos de faam van het schrik-brengend berucht-zijn. Hij genoot bij de gedachte, dat de menschen hem zouden vreezen en voor hem zouden beven. Hij zwol van verrukking bij de gedachte, onder de hoogst-gevaarlijke misdadigers te worden gesignaleerd. Zoo dreef zijn boos leven op goede moer. Zijn wild-phantastische verlangens hunkerden naar een jagend-snelle verwerkelijking, Frans had nauwelijks meer geduld tot slapen, tot gewoon eten en drinken. Hij spoorde opgevers na; verstond zich met alderlei makkers, helpers en rakkers uit wandluizen-slaapsteê's. Hij nam overal wasafdrukken van moeilijke sloten. Hij verschafte zich de zekerheid dat de val opengekiend kon worden. Hij keurde en verdeelde het inbraak-gereedschap; hij keurde dynamiet-patronen die onhoorbaar ontploften en uitheemsche kienen.

Nu moest en zou eindelijk de groote tiejeis een beurt

+ Half kams of teut: dronken. - Een roode snee door den neus: dronken zijn. - Opgevers: aanbrengers. - De val opengekiend: het huis voor berooving bestemd, makkelijk met valsche sleutels bewerkt.- Kienen: sleutels. - Tiejeis: groote brandkast. -

[+] krijgen en pompertjes, minachtelijk, telden niet meer mee. Frans regelde het steken en uitschieten der seinen. Hij alleen bracht de pinose-jongens tot het groote gevaar, tot het duizelende onbekende en tegelijkertijd, ondanks zijn opwinding, bleven zijn koele hersenen snerpende bezinners van het complot, dat zich geen speelsch zijsprongetje veroorloofde. Met een angstige gespannenheid controleerde hij ieder onderdeel van de voorbereiding. Mareedsemen op zichzelf was niets. Alles moest met felle inspanning, met fut en energie gepaard gaan. Dat alleen schiep verhoogden drang en een geheimzinnige ontroering. Dat bracht die heerlijke popeling en dat ondragelijke van het hunkeren. Frans waande te loopen tegen een stormige sneeuwbui in; hij voelde de koele vlokken brandend op zijn gezicht smelten; hij voelde warmte in de koude. En dan, het voortdurend-angstig-op-je-hoede-zijn voor de gehelmden en de uniformknoopen, was een apart inbijtend genot. Eens zag hij een kind in de felle zon spelen met zijn eigen schaduw en door een plotselinge wending, dansen op een ander's schaduw. Zoo wilde ook Frans doen: met zijn eigen schaduw spelen en trappen op die van anderen. Ze lieten niet zichzelf zien, maar hun schimmen. Want de drie wisten, dat zij door vermomde rechercheurs overal bespied wierden. Alleen Daan Blikkie zag altijd en overal de donkere schaduw van de dieve kar tegen muren en huizen. Een groenteboer die aanbelde, was een rechercheur; een planken-sjouwende timmerman met een grassemones-snuit zoo onschuldig als een weesjongen, die zich schijnbaar vergist had in een verdieping, was een rechercheur; een rookverdrijver, die ongevraagd den schoorsteen wou vegen, was een rechercheur. Die kerels verschenen even plotseling als zij gingen. Frans genoot stil-heftig en verzwegen-wrokkend in deze gevaarbranding, in dien angst en dwarrelende opjagingen. Er gloeide in hem een wreed vermaak om al deze leepe slimmerds, die listige nasluipers en hondsvotten, de loef af te steken. Hij kende de onnoozelheid van hun: een-cent-een-pakkie-

+ Pompertjes: kleine brandkasten. - Steken en uitschieten der seinen: het stelsel van elkaar waarschuwen met gebaren.- Pinosejongens: kerels tot alles gereed. - Mareedsemen: stelen. - Grassemones-snuit: gezicht van een groentje. -

[+]peperement, is-voor-jong-en-oud-bestemd. Die looze gisheid had hij in zijn snij als zijn loepie. Waar zij ook heenstapten, de knapen, zij wierden gevolgd. Zij bereden een doolhof van trams, of vaker nog sprongen de mannetjes onverhoeds in een taxi. Dan ontspoorden de vervolgers. Maar soms speelde Frans, onder schijnbare woordenwisseling alsof ze elkaar zouden verraden, een uitdagend en tergend spelletje met de geduldige politieslaven. Ze noemden dat schertsend: diefstal onder bedreiging, of het sarren van den griffier of Zijne Edelachtbare! Toch was het niet alleen een teugellooze drang tot misleiding, maar ook een opzweeping van hun verweer dat moest klinken met ijzeren klank. Soms bleven zij weken lang weg; zwierven zij in Den Haag en Rotterdam, uit angst voor valsch doortimmeren van Daan Blikkie. En dan even onverwachts en welgemoed keerden zij weer naar hun groote bovenklapper in de Pijp, met nieuwe plannen voor inbraak en nachtelijke insluipingen. Dagen en avonden martelde Frans zijn patet en zijn stroeve hersenen af voor den grooten slag. Hij schold zichzelf nog een proper maagdelijntje in de tiejeiskraak. Hij scharrelde nog veel te veel op de vlakte in peys en vreê, tusschen allerlei zwetspooiers van de gondelspiesen, de gemeene krotjes; tusschen marjeniersmeiden, boeven en befaamde flesschers. En toch walgde Frans op zijn manier van die helsche nosteraars. Neen, tusschen dat woestzinnelijke gespuis bloeide zijn fortuin niet. Al zongen de bibberende dievenmeiden in hun angst een kralen pater-nosterde af, en al smeekten de verknoezers en schooiers om genade, hij kon onder dat nobel volk niet aarden. Dan maar geen bende-hoofd, geen Schrik van de makkers. Frans' loeren was toen alleen op een flink stootje; daar moest hij tegenop loopen.

In kwel-onrust joeg Frans op en brandde hij zich aan zijn eigen koortsige woorden. De groote slag, de groote kraak,... al moest hij het met den dood bezuren. Zóó hadden ze een sofa. Frans bleef er van droomen, dag en nacht. Hij bezwoer, verhitte en begoochelde de schelm-kameraden.

+ Die gisheid had hij in zijn snij: die slimheid had hij in zijn zak. - Loepie: horloge - Doortimmeren: den mond voorbij praten. - Bovenklapper: bovenkamer. - Patet: hoofd. - Tiejeiskraak: brandkast-inbraak. - Gondelspiesen: bordeelen. -Flesschers: oplichters. -Nosteraars: vloekers. - Verknoezers: verraders. - Stootje: inbraak. - Sofa: strop. -

+

- Nie soo oplaaie,... kreunde Daan Blikkie in angst en hij zag weer de schaduw van den dievenwagen opduiken.

- Vijftig rooie ruggetjes Harmen!... joeg Frans er tegenin,... en niet zoo onnoozel knijse!... Vijftig rooie ruggetjes Daan,... en niet zoo luime, olmse sukkel!

Zoo schamper vlijmde en wrong de begeerte in zijn stem en hield hij tartend de ratten het spek voor.

Gelijkerhand loerden zij uit en broeiden zij op luim. Gedrieën berekenden zij hun kansen, wikten en wogen, en verwerkten hun ervaringen.

- Vijftig... vijftig rooie ruggetjes!... zongen zij Frans in koortsige begeerte-drift na. Was dat nou zoo bloedend-mal op een rewogempie uit zijn? Een hooge klapbes aasde op meer. Je hoefde niet altijd slemasselig te wezen. Harmen kende jongens onder het nobel volk, die tegen een nog veel grooter stootje waren aangeloopen in een paar schrale weken tijd. Daan Blikkie wierd dol-zenuwachtig, hoestte bang en voelde zich een misdadigen verworpeling. Hij woú zich niet laten opverven. Al die hagemag van den buit deed hem rillen en stotteren. Hij verlangde weer naar het gewone leven. Hij verachtte zichzelf en de mishandelende plunderbende. Hij vrat liever stopverf dan zoo, in gevaar en onder dreigangst, zijn bikken te verdienen. Alderliefste God waar moest dat met hem heen? Zoo jammerde met rauw-benauwde stem Daan Blikkie, en Frans grijnsde er wreed-koud en minachtend tegenin. Hij pijnigde, kwelde en beschimpte Daan zoo dreigend als verklikker, dat die niet meer durfde spreken van zijn drang naar een ander, fatsoenlijk bestaan. Frans spotte:

- Fok soosems en hou een stoeterij!

Harmen kon valsch uitschateren:

- Laat je kieze voor baserool van 't gebefte gajes!

In wanhoop en angst morde Daan Blikkie iets onverstaanbaars terug en bleef turen naar muis en huis... Maar ook Harmen wierd wreed en lusteloos. Hij hoonde heesch:

- Ik kâ me kleeze wel afzage!

+ Oplaaien: iemand overhalen. - Knijsen: kijken. - Luimen: slapen. - Olmse sukkel: aftandsche suffert. - Op luim broeien: loeren op verrassingen. - Rewogempie: voordeel. - Hooge klapbessen: lichtekooien die geluk hebben. - Slemasselig: ongelukkig. - Nobel volk: dievenvolk. - Hagemag: ophef. - Bikken: eten. - Fok soosems: fok paarden. - Baserool van het gebefte gajes: President van het Gerecht. - Kleezen: voeten. -

+

Tot eindelijk de klank van den grooten slag aanrolde uit de verte. Frans kwam op een middag, één en al opwinding, de kamer inrennen. Hij had eindelijk een pinose-kerel afgelegd en gesproken, en alderlei met hem bekonkeld. Het was een kruif aanhanger, met een gekken schiebart, die op een groot kantoor werkte en van wien Frans toevallig enkele klamme gemeenigheidjes wist; gemeenigheidjes die van zijn koonen af-te-lezen waren. Die naijverige opgever had hem verzekerd, dat er op hun kantoor zwaar poen steunde in de tiejeis. Frans had den nobelen gooser laten knallen en aan alle kanten uitgehoord. Het was een echte guil. Frans bepaalde hem met slimme zetjes en eer de vent met zijn domp vernuft het wist, was hij onder zeil gestoken; had Frans hem allerlei heete geheimpjes ontfutseld. Ze hoefden niet op den schok te tippelen. De kerel leek zoo hoog van gedrag en was net zoo laag als zij. Ook die gapte van monniken en van papen. Frans had hem opgewarmd aan allen kant en hem tot in het overdrevene verteld hoe groot zijn kip zou worden. Met zijn binnenwaartschen blik had hij den kerel zoo vurig bekeken, dat die niet meer kon weigeren. Het was een schuwe rabbelaar, vertelde Frans, en toch heelemaal niet vies van een link kunstje en niet bang voor de kou van het nefterik. Bij het oververtellen genoot Frans opnieuw. Met wreede listigheid stalde hij zijn afstootelijken truc uit en zijn benauwende, opkruipende stemdreiging deed Daan beven. Nou hij den gooser had opgejaagd en aangespoord, half bedwelmd en begoocheld, zou hij terugkomen, al deden ze alle twee schijnheilig alsof ze niet op de pernose gingen. Frans teekende zijn glundere patsjief ná, en hij verwachtte van Harmen en Daan niets dan complimentjes over zijn uitgeslepenheid en raffinement. Bij hun tweede sodje, liet Frans den vreesachtigen en wantrouwelijken kantoorman vooral dit lokkende helder zien: áls het lukte kreeg hij een dot poen en als het missloeg, was door het gemot toch niets te ondernemen. Want er bleef geen regel onvoeglijk bewijs hangen.

- Je spoelt zoo de drek van je af,... grinnikte Frans...

+ Pinose-kerel (hier): geschikte vent. - Kruif: verwaten vent. - Schiebart: gezicht. - Opgever: die inbraken aanbrengt. - Zwaar poen steunde in de tiejeis veel geld lag in de brandkast. - Guil: ezel. - Op den schok tippelen: op goed geluk avonturen.- Kip: portie. - Rabbelaar: snateraar. - Netterik: mes. - Patsjief: gelaat. - Sodje: geheime afspraak. - Dot poen: veel geld. - Gemot: gerecht. -

[+] zoodra je de kluit beet heb... Want dan ken je ons niet meer, smeerwortel!

Toen biechtte de schlemiel en informeerde azerig wat ze schokten.

Frans verklaarde met hoovaardij:

- We zijn geen misslaanders!

Den volgenden dag al was Frans er op uit gegaan. Zijn eerste hachelijke verkenningstocht. Het begon alweer in hem te gloeien. Het gevaar lokte en een hartstochtelijk geluk gonsde door zijn hoofd. Brutaal liep hij, met een link vaartje op de lippen klaar als het noodig mocht zijn, het groote koopmanshuis binnen. Geen gedrentel. De deur stond op het klemkussen. Frans koerste sluw en weifelloos op al de gegevens van den kantoorman. Gewapend was hij weer met boven-enonderkruis-kientjes, met dop-sleutels, met Franschen Engelschmannetjes. Maar alles bleef in zijn zak onaangeroerd. Want zonder dat hij opgemerkt wierd, onderzocht hij van boven tot beneden den heelen boel; vooral de propvolle vliering kreeg een beurt, met de kruiskozijnen. Zelfs schiep hij zich een gelegenheid, uit de verte de tiejeis te bekijken. Hij ontdekte al dadelijk, dat die val met een kien onmogelijk kon springen. Dit bracht de vinduikers zorg en kommernis. Dag aan dag overwogen zij, plozen zij hun kansen uit; stapelden zij plannen op plannen.

- Vooruit met de Geuzen!... riep op een morgen Frans Poort.

Hij was tot een onfeilbaar besluit geraakt. Eén van de drie moest zich laten insluiten op de vliering.

- Top!... kreet Harmen uitdagend.

En Daan rilde. Frans ademde weer in een gloeling, in een verterende angst-vreugde. Hij hoorde al het donderen van den grooten slag. Waarom zou hij eten en slapen? Van alles was hij verzadigd. Het brandend tippen en voorproeven van het genot dat komen ging, gaf hem al voldoende voedsel.

- Op dát terrein heb je gelijk,... beaamde Harmen.

Doch in de zieke en schuwe oogen van Daan Blikkie

+ Schokken: betalen. - Misslaanders: oneerlijke deelers. - Een link vaartje op de lippen: een bedacht praatje. - Boven- en onderkruis-kientjes enz.: allerlei sleutels en inbraak-gereedschap. - Tiejeis: brandkast. -

[+] teelde niets dan kommer en stille vrees. Toch werkte hij ijverig mee met zijn gawwers. Zoo alleen kreeg hij zijn bezorgd kostje.

Het mistte zwaar en grauw op den laten middag van de insluiping. De grachtboomen schimden en de kruinen ruischten vreemd in de nevelige schemering. Op het laatste uur wierd geloot: wie zou insluipen? Daan keek nauwelijks naar de daaien. Hij wist en voelde al vooruit, dat het lot hém zou grijpen. En het greep hem.

Daan ging onderworpen, wegwaggelend als een pinguin. Stil zagen zij Blikkie de stoep opwippen van het groote koopmanshuis.

- Gnap zoo,... bromde Frans uit de verte... Wordt ook 'n heele tiejeispeeser, die sinjeur-hoe-'t-zij!

Blikkie verdween achter de hooge, zware kraakdeur van het kantoor. De ligging van trappen, kamers en vliering had Frans hem met beangstigende en satirische duidelijkheid uitgeteekend. Geen enkelen tandel zou hij behoeven. Er was geen joekel en geen sjikse in huis.

Hij moest zonder weifelen den weg naar de vliering vinden en zich daar doodstil, bij het kruiskozijn, achter een groote, zware kist verbergen. Harmen bleef op de daaien uitloeren naar het vlieringraam. In den wolkenden nevel en mist was alles zoo traag te onderscheiden. Toch hield Huisinga de wipper in de kieren. Want Daan zou, eenmaal boven, zeer snel een witten zakdoek laten uitfladderen. Een eindje verder kuierde doodbedaard Frans alsof hij Harmen nooit in zijn leven had gezien. Zijn hart bonsde van vreugde toen hij een wit vlaggetje, schichtig heel even, het glamonius zag uitflapperen.

- Vooruit met de Geuzen!... schreeuwde Frans Poort, half gesmoord.

Hij kon wel gillen van ontroering en blijdschap. Dadelijk gaf hij het geschal. De wipper sloot; het had geen minuut geduurd. Nu roeiden ze al dichter en dichter bij de vijftig roode ruggetjes, het gedofte flep. De opgever had

+ Gawwers of gabbers: kameraden. - Daaien: dobbelsteenen. - Gnap: vlug, behendig. - Tiejeispeeser: brandkast-inbreker. - Tandel: sleutel. - Joekel: hond. - Sjikse: dienstmeisje. - Daaien (hier): keien. - Wipper: ruit. - Glamonius: raam. - Geschal: fluitsein. - Gedofte flep: geld in papier. -

[+] ze niet geflescht. Met hevig geweld moest Frans den woesten jubel in zich smoren. Zonder naar Harmen om te kijken, ging hij naar zijn klapper in de Pijp terug. Een half uurtje later stapte Harmen in. Op de kamer onderzochten zij stuk voor stuk alle gereedschappen, vooral de Amerikaansche boorijzers, en pakten ze samen in een koffertje. Stug, doch hevig ontroerd van binnen, zei Frans tot Harmen:

- Pak an... onder je tapijtje... die nijptang nog... Alles pekaan!

Alleen loerde Harmen, heet van bloed, vuil op een lancet voor de gons. Maar Frans ontrukte hem den puntdolk en voorspelde rampspoed bij geweld.

- Verpest de zege niet!

Frans onderging een dolle angstvreugde. Hij voelde plotselinge ijskoû en dan weer brandende gloeling. Een oogenblik vreesde hij dat zijn hart inéén zou stil blijven staan. Kon die geluksroes duren? Hij floot glaszuiver een dwaas deuntje, om zich te ontdoen van zijn helle óverblijdschap. Voor die bekrompen en ongeduldige scharminkels wou hij zich niet grimeeren. Die likten en beten toch naar hij het begeerde.

Het was eigenlijk nog veel te vroeg om te beginnen, en daarom duwde hij zijn woorden bevelend-kort naar Harmen:

- Ga jij maar zoolang tippele... Ik zie 't... de zenuwe trille in je teene!

- Pang!... stootte Harmen giftig uit... Foor wie altemet?... Senuwe foor die ferottigheid?

Maar hij ging. Frans zou na komen met het gramonum.

Onder een wilde ontroering, zich moedwillig van zijn eigen wezen vervreemdend, bleef Frans op de kille, nevelige gracht van het koopmanshuis, allerlei gebeuren afspionneeren. Hij neuriede wat klanken in onbewusten maatgang, aldoor hetzelfde. Hij zag in het schimmige halfduister, Harmen de stoep opklauteren en zielsrustig aanschellen; toen weer naar den kelder trippelen, waar Daan Blikkie, even schichtig terugwijkend, de deur voor hem opende.

+ Geflescht: beetgenomen. - Klapper: kamer. - Tapijtje: winterjas. - Pekaan: in orde. - Lancet: scherpe dolk. - Gons: stekerij. - Gramonum: gereedschap. -

+

De mist wolkte al grauwiger saâm in de grijnzende December-koû en vochtige donkerte.

Ook Frans ging wat later onbeklemd de stoep op, schelde aan, liep weer de stoep af, en als bij tooverij opende zich de kelderdeur. Even lichtte het aangezicht van Daan Blikkie óp uit een roodgelen waskaarsen walm; een vlaag glans van purper en goud,... dan zoog de diepte-duisternis ze beiden weg. In de ondergronds-duffe ruimte, tusschen vreemd-geurige kisten en touw, drukten de krakers malkander vlug de hand. Zorgvuldig daarna, sloten zij de kelderdeur met den zwaren dwarsbalk. Toen holden zij veerend-licht de trappen op naar het kantoor, waar de zwarte diamant in het donker te glinsteren lei. Er draalde een lucht van oude jurken en juchtleer, en onder de vonk glansden de oogen van Harmen troebel.

Frans, als hoofd, keurde en beheerschte al de handelingen der twee makkers. Hij eischte met een wreed-bevelende, toch gesmoorde dreigstem, de grootste omzichtigheid en zwijgzaamheid. Heel zijn innerlijk rumoer van vreugde en angst leek sâamgestold.

Eerst onderzochten zij met overleg de zware luiken, die de ramen reet-nauw afsloten. Want het kleinste glimpje licht van de kantoorlamp boven de Chatwood, die zij straks brutaal-weg zouden ontsteken, mocht zelfs geen bleek straaltje naar buiten spatten. Onder het stille keurwerk beefde Frans weer van hevig angstgeluk en nijpende ontroering. En eerst leek alles gestold? Het zong weer in hem: de vijftig roode ruggetjes en een karwei!

Wrevelig onder het werk, hoorde hij Harmen iets kauwen. Zijn fluisterstem dreigde weer:

- Schof je... met je misselijke pinda-kaas!

Harmen, in verwarring, vloekte heesch en gesmoorddreigend terug. Maar tegen de vooruitdrijvende, suggereerende kracht van Frans bezweek elk verzet. Hij had al zooveel malligheid geslikt van dien zenuwmoot. Hij zou nou maar zijn mond spoelen, stil peezen en kin zijn, en

+ Krakers: inbrekers. - Zwarte diamant: vermoede buit. - De vonk: de lantaarn; lamp. - Chatwood: brandkast. - Schof je: houd op. - Peezen: werken - Kin: stil. -

[+] zijn dakkies nog wat nauwer om zijn klavieren klemmen.

De massief-hooge Chatwood stond dreigend-donker in een hoek en onder het vale licht van de eene kantoorlamp blonken tartend de glimmend-koperen deurkrukken. Om Frans' mond sneden beverige groeven. Een duizel beving hem bij de gedachte dat zij, drie kereltjes, door zulk een monsterachtige massa staal, binnen- en buitenwaarts gegrendeld, moesten heenboren, ze op verschillende hoogten sardineeren en stukscheuren aan den achterkant. Doch inéén besefte hij, dat de jongens onkedin, niets mochten merken van zijn schrik en ontzetting. Zacht als muizen schuifelden zij naar de spinoos. Met een uiterste hevigheid van kreunende krachts-inspanning gelukte het de mannetjes, op het gladde, zuigende zeil eindelijk de pletzware Chatwood zóó te sudderen en te draaien, dat de achterzijde pal voor de hard-stalen boorpunt omzwikte. Onder het langzame indringen van de boor, de ellange groentebus-opener, door Harmen en Daan met schouders en schonken aangedrukt en door Frans traag-rustig ingewrongen, stonden zij daar in het kille aangrijnzen van het nachtelijk vertrek, hevig naar lucht hijgend en vergramd, als zweetende zwoegers gekromd en saâmgedoken in het schemerige licht. Het boorgeluid zoog door de stilte als het zacht-scherpe nasissen van locomotief-stoom. Toen eindelijk d'achterwand was doorgeboord, voelde Frans vreugde-rillingen door heel zijn lichaam. Koelzinnig en meedoogenloos keurde hij het werk en even beval hij uit te blazen. Er was toch geen spannender roof dan de tiejeiskraak, zuchtte hij diep. Maar nou moest het allerzwaarste bavianen nog pas beginnen.

Na een pooze schroefden Daan en Harmen het stuk ijzer vast aan een gasbuis die als hefboom ging werken. Met ruw geweld stootten zij den vlijmkantigen lepel in het pas-geboorde gat dat zij al sterker uitwrongen. In het halfduister verplaatsten en grepen telkens krampend-wringende handen het einde van den zweetenden hefboom. Zij duwden en rukten tezaam en bogen zich naar elkaar toe soms, alsof zij over een rekstok hingen te slingeren. Frans zag ze in

+ Dakkies: handschoenen, bij inbraak altijd gebruikt. -Sardineeren: openscheuren. - Onkedin: door onoprechtheid. - Spinoos: brand; kast. - Tiejeiskraak: brandkast-inbraak. - Bavianen: hard werken.-

[+] erbarming zweet-dampen en hoorde ze hevig hijgen en kermen. In beangstigenden krachtnood leken zij eikaars adem over te nemen. De zwoeg vermorzelde hun wezen en zij voelden zich half vertrapt onder den afgrijselijken weerstand van het inscheurende staal. Toch gleed al verder en verder, het insissende ijzer weg in het geboorde gat van den geolieden achterwand.

Harmen kauwde steeds smakkender op zijn pinda-kaas, en zijn van spieren en aderen opgezwollen kop geleek een vurig-gevlekte, purperen bal. Daan Blikkie, half geradbraakt en uitgeput, kon nauwelijks meer lucht happen. Al zijn gebaren waren verslapt, krachteloos en ontzenuwd. Ze vloekten en weigerden verder te stooten. Ze hadden onmenschelijk gepeesd, doch Frans bezielde heet-fluisterend de zwoegers opnieuw; hij pronkte ze verblindend de mooie dot poen op, wanneer ze zouden winnen. O, hij drukte nog lang geen kien. Hij hijgde van hartstocht en werkdrift. De bietroode hoofden glommen in het zweet.

Ze moesten volhouden en doorbavianen tot den laatsten ademhaal, met bonzende harten, en nooit opgeven, al peesden zij zich kreupel of bezweken. Als ze straks de bankbiljetjes zouden hooren ritselen tusschen de vingers, dan deerde het niet dat de handen waren wondgestooten, omdat het loon zoo zoet leek zonder verschutting.

De kerels hapten naar lucht en toen eindelijk het gat groot genoeg was ingescheurd, kon Daan Blikkie zijn halfverlamde vlerk het eerst er doorheen wringen. Een kramp schoot bevend door zijn knuist. Heel zijn ingebukte lichaam trilde nog na van vermoeienis en uitmergeling. Achter hem grijnsde de door een zwarten doek met knoopen opgehoogde, vreemd-gedoomde kop van Harmen en het ontzette, vaalbleeke gelaat van Frans in de halfduistere flauwte van het licht, en hijgend keken zij naar het gat, ontroerd, verlangend te weten wat hij er uit zou opvisschen. Harmen richtte zijn schijnwerper en plots overviel hen de angst voor betraptworden. Want vlak bij de deur was iets opengekraakt, nabij

+ Dot poen: groote buit. - Kien drukken: zich met iets vastwerken. - Bavianen: heel hard werken. - Verschutting: betrapping. - Vlerk: arm. -

[+] trappen en portaal. Frans doofde dadelijk de Chatwoodlamp en stak een seintje. Even doorleefden ze vreeselijke benauwdheid in het stikkedonker, doch het kantoor bleef kilgeluidloos. Door het onverhoeds van het licht in de duisternis staren, zag Frans een roode galg voor zijn oogen dansen, in blauwe vlammen... Hij hoorde het gesmoorde nahijgen der kameraden in het wattige donker, bang, benard. Toch waagden zij zich niet te verroeren, zoolang Frans geen nieuw sein had gegeven. Daan Blikkie zat nog steeds met zijn arm in het achterwandgat. Ze hunkerden heet naar den buit; ze verlangden te zien wat er voor den dag kwam. Maar het gevaar dreigde en Frans, geheel weer beheerscht, in grootste koelbloedigheid en angstige omzichtigheid, sprak geen woord in de vijandelijk-donkere ruimte. Eindelijk richtte hij snel-schichtig zijn lantaarn door het lokaal naar de trap, waar het gekraak het eerst gehoord was. Ademende stilte alleen bleef suizen. Een loos alarm, een muis misschien. Hij wenkte de gabbers.... kedin! Voort!...

Eindelijk trok Daan zijn arm uit het wandgat en holsomber klonk er opeens grommend gevloek, toen hij een klein leeren geldzakje leegschudde, waaruit eenige guldens wegrolden en linke flep. In een doldriftigen ruk smakte Harmen Daan omver, terwijl eindelijk ook Frans sijn beheersching verloor. Als een krankzinnige doorwoelde Harmen wild den binnenwand, met zijn hijgenden vloek-mond vlak op het geoliede gat, zijn pols openscheurend aan het randscherpe inboorsel. Maar ook hij greep niets vast. De buit was zwaar gewoerig! Frans lichtte bij en de lamp wierd weer opgedraaid. Ze vreesden plots geen overval meer. Een opgekropt-dierlijke toorn ontgromde hun beschuimde monden. Frans richtte zijn lantaarn op Harmen's handen en afgemarteld-moe, bevlekt-rood gelaat, en hij ontwaarde, even ontsteld, een duivelsch-verwrongen mom, waarvan de wangen glommen als beboterde schildjes. Harmen rukte zijn arm terug, om Frans nu op zijn beurt te laten tasten; maar ook die beurde alleen wat armzalige kasboeken en loos papier. Het droppel-

+ Een seintje steken: waarschuwen. - Gabbers: makkers. - Linke flep: valsche, hier waardelooze papieren. - Gewoerig: weggestopt.-

[+]vette zweet brandde de kerels nog op de lippen. Heeschrauwe schreeuwen van toomloozen wrok doorgierden het kil-zwijgende lokaal. Al hun bavianen den ganschen nacht door, hun angst, hun hoop, was dus voor niets geweest. Uit een soort van beestachtige verbittering maakten zij zooveel lawaai, dat het scheen alsof zij betrapt wilden worden. Harmen, met de armen op de brandkast leunend, haakte zich in bijna schreiende woede-wanhoop de handpalmen onder de kin, en bewoog nerveus en akelig zijn doorkrampte vingers vooruit als kaaksprieten van een schorpioen-spin. De gepolijste deurkrukken van de opengescheurde brandkast bleven spottend stralen in het lampschijnsel, de inbraak-wonden loochenend.

In giftige, half-verstikkende drift schuurden de krakers langs elkaar heen naar buiten en in den donkeren verschrikkingsnacht liepen zij saâm, met stom-dreigenden haat en moorddrift, alsof zij elkaar straks zouden wurgen. Zij konden geen woord uitbrengen; ze waren gezopen. Ze schaamden zich voor hun eigen ellende en vernedering. Vooral Frans voelde zich gebroken en door al hun gesmoorde toorn-bewegingen opgejaagd. Met de dichtgeklemde vuisten in de zakken, verwachtte hij ieder oogenblik een aanval van Harmen, den gelooiden sirool, geholpen door Daan, den bibberenden zenuwmoot. Frans had een gevoel alsof zij zich telkens op hem wilden werpen; alsof zij hun oververzadigde ontgoocheling en teleurstelling op hém wilden koelen. Maar zij bleven zwijgen en stapten voort, de donkerte in, omdat donkerte geen dreiging meer voor ze was en licht geen troost meer bracht.

Een poos lang deden zij weer niets dan kleine inbraakjes. Maar toén juist wierden zij geschaakt, door het verraad van een kamer-verhuurster.

Dit bedrieglijke frommes wist direkt wel wie die meneer was, die op zekeren dag een appartement bij haar kwam huren, vlak naast de tent van Harmen en Frans. Het was

+ Krakers: inbrekers. - Gezopen: erin geloopen (beetgenomen). - Gelooide sirool: ijzerbreker. - Geschaakt: gesnapt. - Frommes: vrouwmensch. - Tent: huis, vertrek. -

[+] een Hoofd-inspecteur van de Recherche in hoogst-eigen persoon, een uitgeslapen rekel. Die slimmerik wierd hun uitloerende buurman, zonder dat zij iéts bevroedden. Raadgevingen van ervaren makkers hadden zij in den wind geslagen.

Frans Lode, gelig van tronie, herculische krachtpatser, met een vooruitstekende onderkaak als een centenbak, kwartjesvinder en falsaris, kwam Harmen waarschuwen dat ze afgelegd wierden achter de mieg-tiejeis. Met zijn hoekige gebaren drukte hij alleen zijn langen wijsvinger op de zwartachtige lippen en zei verder geen woord. Dat was zoo zijn geveinsd-mysterieuze manier om kameraden in te lichten; hiette hij een feestvuurtje ontsteken! Jan Voetlicht en de Pang met de roode wangsneê, volgden. Willem de Vlooi met een omgekrulden neus, komisch-springerig in al zijn bewegingen, sprak ook van een Spaansche serenade, die hun door de recherche zou worden gebracht. Zelik Weil, de gelitteekende, en Noldeke, en de blinde gokker en valsche kaartspeler De Groot, met Marcus Foppie en Hirschie Dopper, liepen 's middags aan met de daaien en schrikten óp bij ieder vreemd gerucht.

Maar Jan Voetlicht verklaarde, ondanks het gevaar waarin de jongens verkeerden, dat alles moest wijken voor de chaske, den gok en den bik. Zijn vleezige hoofd schaterde bulderend. Ze moesten zich oefenen in het klaveraas en in het onderscheiden van de geheimzinnige, haarfijne teekentjes op al de kaarten, onderrichtte hij in dolle luim. Rooie Luuk met zijn rood snorretje, breedgeschoft en kort van nek, kwam toen ook op bezoek en bralde schunnige liedjes uit, terwijl hij Frans in wreede scherts telkens een tik op zijn kaken gaf. Tetje Winkelhaak met sterk-blauw-dooraderde slapen, hielp meejolen en gaf duizelingwekkende proeven van zijn behendigheid als klaverazer. Er wierd gedronken en grof of in venijn gescholden op de prinsemerei, gebluft op en geraasd tegen het dofgajes. Akie Duimpie, de breedmuil, en Mooie Frans bepoekelden allerlei beroovingen, en vertelden

+ Afgelegd: bespionneerd. - Mieg-tiejeis: urinoir. - Daaien: dobbelsteenen. - Chaske, gok en bik: vrouwen, dobbelsteenen en eten. - Prinsemerei: politie. -

[+] wreed-grinnikend en lachend, op welke wijze zij twee rijke jongens van den hoogsten stand, als quasi-ruigpooten hadden gelokt in hinderlaag; hadden geringeloord en afgetuigd. De stoute bokser en schermer, Henri Lagardère gedoopt, verhaalde met satanische vreugde, dat hij een advocaat van grooten naam als hufter tot prooi had gekregen en wekelijks doodsangsten bezorgde met chantage.

- 't Wettig overtuigend bewijs van zijn schuld, kan ik een ieder verschaffen,... sprak hij op pleidooitoon van het O.M.

Ze gierden, de boeven. Hij verhaalde op welke gemeene manier hij geld afperste, en dat de kerel paars zag van benauwdheid.

Ze snoefden allemaal er doorheen van een brok avontuur hier, een brok berooving daar, een halven moord elders.

Mottige Antoon, met verstompte tronie, de wreedste helper bij beroovingen, biechtte al de geheimen van de verborgen klappers, doch niemand geloofde hem en Akie grijnsde, geil als een aap, onder het gebluf van zijn strafschuldigen gawwer en vertelde vloekend dat hij niets mocht eten omdat hij een bloedende maagzweer had. Zijn maag moest iederen dag uitgepompt, en dat voor iemand die zóó hield van den bik! Godlasterend beschimpte hij alle doctoren en in een rateling van verwenschingen brak hij los tegen zijn deern, een schele dievegge.

Willem de Schepper, eerevoorzitter van ‘Het Leege Vaatje’, berucht om zijn muntslaan en zijn vreeselijke tikken op de kin, was de eenige die klaagde over vangst en prooi. Ook Kauwbeitel, die op kwam loopen, viel bij en verklaarde mistroostig dat er niets meer te neppen viel, al pochte hij op zijn blinkers. Om de drie minuten ontstak hij zijn houten pijp en tuurde dan in den violet-gouden weerschijn van een benzien-vlammetje, dat als een brandend wieltje ontplofte, en riep hij peinzend:

- Apperepo!... al viel er niets te apperepóën...

Kauwbeitel vertegenwoordigde een heel ander genre van misdaadbedrijf. Vroeger scharrelde hij in loene oksenaars;

+ Ruigpooten: homo-sexueelen. - Hufter: dito. - Muntslaan: tegen de slapen slaan. - Neppen: bestelen. - Blinkers: lakschoenen. - Loene oksenaars: valsch-gouden horloges. -

[+] dat was niks meer; was geen droog brood meer mee te halen. Nou Zocht hij 's avonds de donkere hoekjes op bij de Vooren Achterburgwallen, tusschen de nachthuizen op Oudekerksplein; ook wel op de Stadhouderskade en in het Woud. Als hij een fokken gooser zag aantippelen met een ketting op de borst, dan gaf hij dezen, onverwachts naar voren springend, een zoo hevigen slag op de maag, dat die sirool omtuimelde en in elkaar zakte. Dan gingen gauw ring, horloge en ketting óver in zijn zak. Stond zoo een kerel onder de hand op, dan schepte hij hem opnieuw, sloeg hem de oogen blind en liet hem bewusteloos achter, gekloft in de kou. De kip was voor Kauwbeitel alleen. Maar de recherche zat hem tegenwoordig overal achterna en er bleef geen leege straatsteen meer over om te slingen. Al acht maal was hij verhuisd, maar het gaf niets.

Een vaste vriend van Harmen was toen Jaap Wurghand. Wurghand leek bezeten door een knellende manie, een doodsangst voor groote en kleine, dichte en opene deuren. Hij vreesde alle deuren en alle flips. Hij raakte ze schier met zijn langen puntneus. Pas vijf jantjes had hij achter den rug. In de bajes haatte hij vooral, het gemeenschappelijke zitten. Als hij dronk dan wierd hij overvallen, altijd opnieuw, door een ijselijke beving in de handen en wilde hij al wat hem tegemoet liep wurgen. Alleen wanneer hij zwaar dronk dacht hij aan zijn vijanden en allen die hem afstootten. Dan wou hij tusschen zijn knuisten, als ploertendooders hard, den nek en den weeken strot van zijn belagers. Dan begon het in hem te gisten en te schroeien. Zijn trillende en breede wurghanden stonden gekromd klaar.

- Hou uw rede evetjes... viel Akie grijnzend bij, met vlam-pupillen van haat-spot... As uwes veel drinkt voor meer as 'n ketippie... bint uws uwes ergste vijand... bint uwes 'n gammer, 'n jajemer,... mot uwes uws eiges maar eerst worrege op Jontef!

Rooie Piet biechtte dat hij gruwelijk bang was voor ziekte en dood.

+ Fok: rijk. - Kip: opbrengst-buit. - Slingen: rondkruipen. - Flips: kasten, schotten. - Ketippie: dubbeltje.- Gammer: ezel. - Jajemer: zwaar drinker. - Jontefi Joodsche feestdag. -

+

- Ikke ken langer d'r onder legge dan d'r bove loope... kim!

Hij woú niet sterven; hij vond het sterven iets afgrijselijke, om radeloos te worden. Daan Blikkie bekeek Rooie Piet met zalige verbazing, want ook hij voelde denzelfden angst voor het sterven.

Akie grijnsde en preekte weer:

- Snij uwes vleesch uit, snij uwes sondes uit.. gammer!...

- Hoor domenee Bontekoe... perceel liefdadigheid, mit se jas-mit-staldeure!

- Gammer,... sarde Akie grinnikend door,... uwes leeft uit 'n gierige beurs,... uwes hebt last fan de gal!

Rooie Piet was een melancholieke pooier, die peesde met vier vrouwen. Juist toen voor het eerst leerde Frans de grootscheeps-luierende souteneurs kennen en begreep hij de daemonische macht van het werken met renpaarden. Hij haatte al dat uitspattende en strompelende gespuis om zich heen, en toch listig noteerde Frans in zijn knar al wat hun spot- of hekel-gesprekken hem leerden. Door Harmen Huisinga kwam al dat grauw gespuis de klapper opzwaaien.

Vooral één kwam veel, de ergste,... een pooier die met chantage en beroovingen geweldige slagen beredderde op het Oudekerksplein. Het was een aartsgokker en ondanks zijn bloedspuwingen, bezeten door het dobbelspel. In zijn rechtschen, schuw-donkeren oogappel lichtte, als uitgesneden, een licht aas-figuurtje; tragische erfenis van zijn moeder, waanzinnig belust op spel, gelijk haar kind; een vrouw die, terwijl ze hem onder het hart droeg, van haar eerste zwangerschap-uur af tot den dag der bevalling had doorgegokt met de kaarten, tot ze haar laatste kimmelaar verspeelde.

Op hún kamer dobbelden al de goosers voort, alsof ze er woonden; ze rookten, stoeiden, dronken, gokten, en verraadden elkaar al hun broeische geheimen.

Op een stormwoesten Decemberdag, toen al vroeg de lamp was aangestoken, brak er een beangstigend noodgevecht uit tusschen Rooie Luuk van het Oudezijdskolkje en Wurghand, om een leeg vinkje. Luuk zwaaide de staalkille

+ Kim: in orde: dat spreekt. - Jas met staldeuren: jacquet. - Last van gal: kwaadaardig. - Peezen: werken. - Renpaarden vrouwen. - Knar: hoofd. - Kimmelaar: drie gulden. - Vinkje: portemonnaie. -

[+] houtbijl en Wurghand liet valsch een groot mes flikkeren in weeke tril-schaduw. Het wierd met nieuwen drank en nieuwen dobbel plots gesust. Mottige Toon, met verdierlijkte tronie, De Sprinkhaan, onder wreed lachen, en Mie Knols, hadden met wonderlijke bedreigingen gewerkt, waar Frans Poort toén maar de helft van begreep, en Jaap Wurghand was inéén heel stil en mak geworden na zijn schuimende razernij. Hij keek weer doodsbenauwd naar alle deuren, alsof men hem telkens op heeterdaad kon betrappen en weghalen.

De ruzie had vreeselijke, duistere dreiging van geluiden in de smokerige kamer saâmgetast. Lange Dries, uit wiens kleeren een muf-zoete, vreemde geur walmde, wou duivelsche vroolijkheid erin brengen. Hij danste oud-Jordaansch midden in het vertrek en als er onder het dobbelen een paar dubbeltjes overbleven, graaide hij met zijn groote roodharige handen naar het geld; riep hij krijtend en stuiptrekkend van het lachen niets dan:

- Spaaroe... spaaroe... ieder de helft!

Doch terug dreigde een bestolene, Stille Hein, onder een wurgblauwte van stikdrift:

- Hou op, blooteling, of ik scheur je 'n stale splinter deur je darreme!

- In 't jaar ons Heere,... gierde weer spothoonend lange Dries,... van mijn pirmonje,... 'n versakking in je peese!

- Verval van krachte... vloekte Stille Hein terug.

Tot op een dag al dit vernielende gewoel, het beestachtige geraas, het zuipen en het lallen, Frans Poort begon te vervelen. Hij bevroedde toen niet, dat de Hoofd-inspecteur der recherche dag aan dag uit een kamer ernaast, Harmen, Daan, hem en al de inbrekers en beroovers aflegde.

De Inspecteur had een gaatje geboord op uiterst-sluwe manier, zoo dat niemand het bemerkte. Willem de Vlooi kwam er zelfs op een middag speelsch en argeloos toe, een haarspeld door het loerspleetje heen te steken, zonder het flauwste besef dat hij bijna het oog van den Hoofdinspecteur had ingeprikt.

Eens waren Harmen en Daan er alleen op uitgegaan. Zij hadden een blinkende collectie zilveren en gouden voor-

+ Pirmonje: verlof. - Aflegde: bespionneerde. -

[+]werpen buit gemaakt. Opgewonden holden zij de trappen op naar hun kamer. Doch terwijl zij onder luidruchtige gebbetjes hun buit keurden, ging plotseling de deur open en met revolvers in de vuist sprongen drie rechercheurs binnen,... een Hoofdinspecteur aan de spits. Harmen en Daan wierden direct gescheiden en het heele huis onderzochten de kerels. Ieder afzonderlijk liet de chef toen in een rijtuig naar het Hoofbureau vervoeren.

Frans was dien middag alleen op stap geweest, zonder miggelaar, maar zonder succes. Hij had rondgezworven als een baloorige straatventer. Toch brandde in hem een vreugde-gevoel bij de gedachte dat de jongens misschien goed zouden hebben gevischt of eenige gondeltjes gerold. Hevig schrok hij, toen hij, zijn kamer instappend, niet de jongens maar de rechercheurs aantrof die dadelijk de blaffers op hem richtten. Nog bleeker wierd Frans dan hij was, doch met een hooghartige, tartende kalmte vroeg Poort wat de heeren van hem wilden en waarom zij hier hun logie kozen. Ze duwden hem direkt hun politiepenning onder de oogen en begonnen al zijn zakken te begrabbelen met barsche tronies. Vaal-roodachtig van ingesmoorden toorn begon Frans' gezicht aan te kleuren. De zwellers tastten alleen een breekijzertje en een zelfgevijld loopertje. Ook Frans wierd onmiddellijkin een rijtuig naar het Hoofdbureau gerold. Toen hem norsch en nijdig alles afgenomen was, zijn mes, zijn schaar, zijn klok, zijn sleutels, verhuisde hij in een smerig cachot en van zijn makkers hoorde hij niets meer, al begreep hij dat ook zij hier vrij entrée genoten en geen meloje konden geven.

Den volgenden morgen reeds begon het verhoor. Hetf otografeeren van zijn persoontje vond hij altijd iets gruwelijks. Met een beklemmende nauwkeurigheid wierden er vinger-afdrukken genomen; ook het verhoor klonk heel streng in de holle kamer.

Hij was een verdorven sujet, schuldig en geraffineerd. Wel van veertig braken en insluipingen beschuldigden ze het trio. Zou hij opgaan? Hij grinnikte... misschien wel dezen keer joet beis, of joet kimmel! In de verschillende huizen waar

+ Miggelaar: uitkijker op wacht. - Gondel: damestasch of dameszak. - Blaffers: pistolen. - Zwellers: verwaande, autoritaire lui. - Melojenen: waarschuwend en wenkend inlichten. - Meloje: wenk, sein. - Opgaan: gevangenisstraf krijgen. - Joet beis: twaalf jaar straf. - Joet kimmel: dertien jaar straf. -

[+] zij binnen waren geslopen, had de recherche hun vingerafdrukken herkend.

- Door de handschoentjes heen?... grinnikte treiterig Frans.

Meer dan een week bleven zij op het politiebureau. Wat een helsche raggeling. Daan, Harmen noch hij sloegen door. Ze spanden immes, maar ze bleven brommen. Het oude spelletje begon, een heen-en-weertje:... geboeid naar het Paleis van Justitie en van daar weer gratis naar het Huis van Bewaring. Toen eindelijk het tafeltimtim bloot: parade bij den Rechter-Commissaris. Harmen, de nobele, de grootspreker, de cynische schimper, de gehaaide, de bluffer en de alles-durver met zijn zeepsop-bakkes, viel het eerst door de mand, en de arme Daan Blikkie vertelde snikkend en huilschokkend al zijn inbraken, van haver tot gort, onder een prangende stilte. Zijn slappe beenen trilden en zijn knieën knikten. Rachmones overal! Ook Frans wierden door een rechercheur, de afdrukken van zijn vingers getoond. Toch weigerde Frans te bekennen, met woeste hardnekkigheid. Hij schold het aldegaar linken truc. Hij loog en verzon met inspanning van al zijn krachten. Maar later begreep Frans instinctief, dat een halsstarrig blijven loochenen alleen zwaarder straf zou uitlokken. Zijn rotteraars-kameraden hadden zóó vast den medeplichtige in hem aangewezen, hem zelfs als leider en plan-uitdenker op den voorgrond gedrongen, dat hij niet meer losworstelen kon. Toen Frans nu eenmaal had bekend, ging hij nog ontstellend-veel verder dan Daan en Harmen. In die uren ontstond er zelfs een gevoel in hem, dat hij voordien nooit had doorleefd: het genot van biechten en zich daarin heelemaal als slecht, verdorven en laaghartig creatuur verkrummelen. Hij wou zich door de meest volledige bekentenissen ontlasten van al zijn zondigheid en van al zijn gemeenheid. Hij oustte, biechtte koelbloedig vergrijpen, benusselingen, die Harmen en Daan niet eens van hem wísten. Hij bekende gejaagd en nerveus ook allerlei misdrijven waarvan hij niet beschuldigd wierd en die hij nooit had be-

+ Raggeling: teleurstelling. - Spannen: goed uitkijken. - Brommen: zitten. - Tafel-timtim: mooi zilverwerk; (hier): het voornaamste. - Nobele: kerel, vrijer. - Rachmones: meelij. - Rotteraars: verraders. - Oustte: praatte veel. - Benusselingen: dieverijen. -

[+]dreven. Het was de eenige keer in zijn leven dat Frans omsloeg en zijn nijs kwijt was. Hij genoot een soort van brandende marteling, in de wijze waarop hij voor zichzelf als vagebond, de zaak bedierf en hevig verergerde. Hij voelde in de schande en de pijn van de straf die volgen ging, een soort van opluchting.

Een ontzachlijke belangstelling bleek er, toen de zaak voortippelde. De Officier wees op het tragische van het jonge mannenleven, op de bedrijven van drie jeugdige boosdoeners, door en door gemeen, drie knapen die binnen enkele maanden, met een ongeloofelijke behendigheid en brutaliteit, meer dan veertig inbraken, insluipingen en rooverijen hadden gepleegd.

Frans bleef inéén weer totaal onontroerd bij het dreigend opsommende van Officier's aanklacht en ook het donkere gemompel van het publiek liet hem kil. Bij het getuigenverhoor roerde hij geen pink. Het uitgezwaaid-beleefde:

- Edelachtbare Heeren President en Rechters... amuseerde hem kostelijk in zijn eigen mond, toen hij zijn stem hoorde galmen door de hooge gerechtszaal.

Frans wierd gedoopt met allerlei vreemde en geleerde namen, waarvan hij geen syllabe snapte. Hij verachtte Daan en Harmen, die telkens afzonderlijk teruggingen in de cel, bij het verhoor. Nu zijn rol bij de makkers uitgespeeld was, voelde hij geen snars meer voor die joekels, die nauw een krabber konden vermoffelen. Hij vond ze lafaards en opscheppers, en vunze stoeiers met rokkenvolk uit de temeie-spieses!

Even fel herleefde Frans' belangstelling, op het moment dat de advocaat het woord kreeg. Maar toen ook dié alleen maar op clementie en nog eens clementie bij de Rechtbank aanstuurde, walgde hij van al het langdraderige gekletseneer en gezeur, en verlangde hij naar de donkerte van zijn cachot terug.

Eenige weken later volgde de uitspraak: vijf jaar eenzame opsluiting in het gevang.

Frans glimlachte, en ging schuchter en stil tusschen de rijksveldwachters in naar het duistere, vochtige hol.

Door plaatsgebrek wierd hij naar Leeuwarden getransporteerd.

+ Omsloeg: bekende. - Nijs: moed, lust. - Voortippelde: voorkwam. - Joekels: honden. - Krabber: inbrekers-gereedschap. -

+

Elfde hoofdstuk.

I.

Karel slenterde 's middags bij Ant in, dood-op en hijgend. Eeuwig en altijd zwierf hij nabij Corry's woôn, in het verborgen vechtend tegen zijn kwellingen en wringende verlangens. Greet zat met leegen blik en uitgehuilde oogen, bedroefd te staren en ze rilde in de vroege, gure Novemberkou, al scheen de zon Octoberachtig-tintelend en klaar. Karel groette stug en liep inéén het wenteltrapje op naar Ant. In zichzelf mijmerde hij: waarom zat Greet zoo afgescheiden en onvermurwbaar, in hooghartig veinzen beneden, terwijl boven toch al het potkacheltje brandde? Had hij goed gezien: heel het heldere licht scheen nijpend gedoofd in haar beschroomde oogen. Oele!... Geen tweede niesse dat zoo zoet en zoo aanhalig tegelijk lokte en keek.

Thijs, lijzig en suf, in het groezelige hoekje vóór het raam op Ant's plaats, fluisterde, de lodderige oogen wijd opengespalkt, als een malloot naar Alie en Ant allerlei geheimzinnige woordjes over tift en een voorburgie. Hij trok er wonderlijk-stiekeme, tastende grimassen en kurketrekkervormige gebaren bij, en telkens vouwde hij zijn kille handen onder de warme oksels. Hij klaagde met zelfverteederende deernis en een jammerstem, over

+ Tift: drank. - Voorburgje: lichtgekleurde jenever. -

[+] het steenen dier dat zijn ingewanden zat wegtevreten. Hij klaagde over zijn stekend hart, zijn pijn-uitstralenden rug, over zijn maag en over zijn ziek hoofd, en - fluisterde hij nog zachter, - hij was zelf ook niet lekker. Hij schold op een kroeg, op den hoek van Prinsen- en Brouwersgracht, vlak bij de Lekkere Sluis, waar hij drie ochtenden in de week al om klokslag vier, met dobbelen veel handelspoen verloor, en waar hij met alderlei tabeeërs zich half-dood zoop. Schuld van Schele Leendert uit de Anjelierstraat, lasterde hij.

Gijs, voor de tafel, pas van zijn nachtploeg-werk thuis, slurpte slappe thee en propte zich den mond vol brood met bloedworst. Hij bekeek zijn half-dazen, machteloozen en geld-zwendelenden vader, met afgrijzen en verachting; met dezelfde walging waarmee hij zijn kreupele moeder beloerde. Zijn vaârtje, een vent die niks deed dan dobbelen en hengelen, en zijn moêrtje, een wijf dat alleen waggelde en zeurde. En hij, met de zwoegende Jordaan-bevolking, hadden nooit rust; baviaanden zich een rol-beroerte. Bah, wat een gedrochten! En Gijs trok zijn neus weer op alsof hij in scharn trapte.

Ant's wenkbrauwen dansten onrustbarend. Er was weer iets ergs op til. Ze popelde zenuwachtig in drift, begeerde alles in één rukkert er uit te gooien, maar ze hield de ellende om Thijs en de kinderen maar liever van binnen vastgesmoord. Haar gelaat alleen zoog hei-purperen vlekken van onderdrukte opwinding en gram in.

Alie, vlug, slank en blond, met heel nieuwerwetsche cierflonkerkammen in het hoog-saamgespeld kapsel, stond vlak bij het schemerige raampje dat tooverachtige glanzen afdampte van late zonlicht-schijnsels die door de Dwarsstraat heenedoolden. Ze poogde er een besmoezelde feuilleton te ontcijferen en ze las haperend, brak na ieder ontgoochelend zinnetje af, want haar aandacht bleef ook bij het huishouden en bij wat er gebeuren ging, nu Karel onverwachts inzwaaien kwam. Alie, - bekoorlijk in haar naïeve gracie, op haar coquet-fluweelen pantoffeitjes, immese sloepertjes

+ Baviaande: werkte hard. - Scharn: mest. - Immese sloepertjes: echte toffeltjes. -

[+] van Greet gemollefd, - had pas hevig geruzied met haar zus, om Karel en Corry.

- 't Had nie gehullepe!

Alie had Corry Scheendert een paar dagen geleden, 's avonds laat op de Ruyterkade zoo echt verliefd zien kuieren, vlak bij het dampend-donkere viaduct, met een gitzwarten, langen, knappen kerel. Zij had het zoo argeloos naar Greet uitgeflapt en die, met verheimelijkte en venijnige vreugde, wou het nieuwtje met alle geweld Karel verhanselen. Daar verzette Alie, beseffend hoe kervend en krenkend dit bericht voor hem zou zijn, zich wild tegen. Ze duchtte instinctief, dat het Oom Karel zou martelen en opjagen. Alie wou Karel niet kapot slaan, vooral niet in de opgewonden verbittering en verachting waarin hij nu slingerend leefde. Doch in Greet brandde een dubbelzinnig-jaloersch verlangen, een smachtend pressen, Mooie Karel dat verontrustende juist nu te zeggen.

Bij zijn binnenkomen was de schelle ruzie net uitgebluscht, doch in de verstugging en in de onwillig-nijdige houdingen der menschen dreigde een akelige stilte-stemming na.

Greet's bleek-fijn gezichtje, als bleek satijn, stond angstiggespannen-strak. Toen Karel nu weer in wanhoop naar beneden stapte en Greet, - die een takje broeikastenrosmarijn, door een Fransche paardrijdster haar gezonden, speelsch tusschen de fijne vingertjes van het blanke handje streelde, - stekelig en bijtend vroeg, waarom die deurkloppers boven allemaal stommetje tegen hem speelden, brak Greet inéén in hevige huilschokken los. En ze vertelde jammerend en benard, maar innerlijk trillend-angstig, den indruk haarfijn naspeurend van ieder harer woorden, waarom de ruzie begonnen was.

Van den eigenlijken ruigen en snerpenden twist hoorde Karel plots niets meer, maar het nieuws over Corry deed het bloed koud stollen in heel zijn lichaam; bracht een bange omkluistering van zijn hart. Hij strompelde neer op Teun's bedje. Het suizelde heet onder zijn hersen-

+ Gemollefd: gestolen. -

pan. Wat?... Corry... Corry gezien met een kerel?... Een kérel?... gilde hij gesmoord. Was Corry hiér, in Mokum?... Had ze hem bedot met een kerel?... Wát zei Greet?... Met een kerel?...Met een kérel?... Nee... nee!...Wát?... Met een kerel?

Hij herhaalde het in ruwheid en angst dooreen, wel honderdmaal, zonder iets te beseffen. Een afgrijselijke, ondragelijke beklemming en een schrikkelijk leedgevoel, alsof hij stapelgek zou worden, overvielen hem. Had hij goed gehoord? Geen aanhitsende mop?...

Het bloed golfde en dreunde gloeiend en bonzend óp in zijn doorduizelden kop, en hij beefde. Een vreemde geur van de straat woei áán; naar Karel waande, uit een menschenlooze stilte.

De zon zonk uit en een gouden schaduw-avond kwam sluipend aanduisteren door de Dwarsstraat, waarin honderd geruchten achtereen stierven in de verte.

Had hij goed gehoord?... Corry... Corry?... Dát was het allergruwelijkste wat hij hooren kon!

- Ja-ja,... herhaalde Greet, doodelijk geschrikt onder Karel's dolle dreigschreeuwen en het helle, knetterende branden van zijn wilde oogen,... vraagt ge 't Alie maar!

Rillend en met dof-kermende stem, riep Karel Alie naar beneden. Ze wou uitdralen,... haar bloedkoralen kettinkje was net gebroken,... maar weer, nu donderend, kreet Karel, zijn gezicht afzichtelijk doorkrampt van woede, haar naam.

Op het duistere draaitrapje halverwege, bleef Alie bevend en aarzelend staan, met angstblikken en smeekoogen-om-hulp naar Greet en in vrees verward, haperde ze iets van het geziene.

- Ja... ikke... meskien... ja... 't kan... ikke geloof dâ se 't was!... 't Was... donker... 's aves...

Karel schreeuwde onmenschelijk-rauw, zóó dat Alie weer het trapje opholde en een huil uitloeide van bangheid.

- Skei uit!... Donker?... Geloof... gelóóf?... Ké je Corry nie meer?...

Karel was van Teun's kraakbedje overeind gesprongen,

in volle lengte. Het duifje stoof als een paarlmoeren vogel óp.

Alie weende, wierd groenbleek en sidderde. Ze wist hoe Oom Karel in een bezetene, een moord-vechter kon veranderen, onder zijn toomelooze drift. Ze vreesde zijn greep, zijn klemhand, zijn oogenvlammen, en ze schaamde zich voor zijn dolle dreigstem. Voor al het lieve geld van de wereld had ze gewild, dat Greet... och nee, soo skrikkelijk gong het in haar romanse fullietons ommers óók!

Ant kwam van boven kreupel aansloffen op het wenteltrapje. Ze drong zonder het te willen nu knieknikkende Alie vanzelve naar beneden. Weer haperend, onder gesnik en tranen, erkende Alie dat het Corry wél geweest was, met een zwarten kerel. Zijn gezicht had ze nauwelijks in het donker gezien. Ze liep vlak langs het keuvelend en dribbelend paar, maar Corry had haar niet opgemerkt.

- Ziedet ge wel,... herhaalde Greet,... dat 't waar is!...

't Was eenen gansch knappen kerel... eenen donkeren vent... met gitzwart haar...

Had Alie haar verteld.

In Greet's glanzige oogen flonkerde een angstige vreugde, al neep er pijn in haar binnenste, dat ze Karel op een rad zette.

Alie rilde, maar Karel hoorde in zijn wraakzuchtige rampzaligheid nauw meer Greet's kroelende, trillend-vleiende stem, die zelfs lokte in de ontzetting van het gebeuren.

Moordgrimmige jaloezie doorvlijmde Karel's bloed.. Corry, Corry dan tóch met een anderen gooser!... Het was dus alles huichelarij geweest, de vrome streken van dat liederlijke begijnenbroodje,... heel haar kuisch leventje daar in Den Haag. O, hij kon haar vloeken, haten en ze allebei wurgen...

Thijs, boven aan het wenteltrapje, fluisterde wat heesche zinnetjes, doch Gijs, overgevoelig plots en bang dat Karel zijn mallotigen vader met een vuistslag zou neêrrammen, trok Thijs bij zijn jas het bovenkamertje in.

- De komplemente,... kreet hij gesmoord,... je bin te veul!

Het ruggetje van het ontstelde duifje op het pronkkastje,

glom als goudborduursel in het wegdonkerende vertrekje.

Mooie Karel was al zijn zwierigheid en spot-ironie kwijt. Hij rende de straat op, zoo hevig ontdaan, in een blinde smartwoede, érger dan toorn, dan boosheid en hoon, dat Ant en Alie voor alles vreesden.

Karel liep rampzalig,... hij wist Zelf niet meer waarheen. Dan holde hij, dan bleef hij star staan; dan ineen weer rende hij gejaagd voort, hijgend en kreunend. Hij keek als een wezenlooze en zag niets, voor alles onverschillig. Karel huilde, snikte, vloekte. De voorbijgangers waanden een dronkenlap te zien... Zijn oogen laaiden van haat-licht en hij reet zich de vingers tot bloed-wond in de zakken. Neen,... dit nieuws was verpletterend op hem gevallen! Een heete razernij in hem kwam los te breken. Zijn heele leven lag nu afgeknakt en jammerlijk vertrapt tot op den zuigenden wortel. Alles in hem woelde óm en óm. Van alle banden leek hij plots weggerukt; hij, vroeger vreugde-dronkene, had nu niets meer te ontzien. Gelijk een rotte mispel lei hij vertrapt. En toch voelde Burk de hevigheid van zijn smart en zijn brullenden toorn, door een innerlijke tweespalt en gebrokenheid in zich lamgeslagen.

Uitgeput door angst en woede kwam hij eindelijk langs stille avondgrachten, in de Buiten-Brouwerstraat zijn kosthuis instrompelen, midden tusschen het zatte gezwatel der gasten; pal op het reukige en riekende eet-uur.

Frans Poort, die zwijgzaam achter het donkere balustradetje hurkte, ontwaarde dadelijk dat er iets schrikkelijks en jammervols met Karel gebeurd was. De trotsche, hoog-zeilende kerel, met zijn soms ingehouden, speelsche levensmacht, leek in één uur vermagerd, vergrauwd, en hij zwalkte voorovergebukt als een oude, kromgegroeide man.

Toch vroeg Frans niets.

Karel, hijgend naar adem, hulpeloos, liep blind door, strompelde en struikelde in schaamachtige haast de trapjes op naar zijn donker kamertje. De slaap- en eet-gasten waren al veel grimmig-brutale malligheid en kwasterige

prikkelbaarheid, de laatste maanden van Mooie Karel gewend geraakt, maar zoo naargeestig-in-wanhoop hij er opheden bijliep, met zoo een dwarsbalk in het lijf,... nee... dan liever Karel in al zijn ouden, vlijmscherpen spot en bakkeleiende vernielzucht van vroeger!

Eerst wou Karel er den heet-opwindenden jeneverzuip in jagen, maar hij klappertandde op zijn kil hokje.

Blauwrok, onder zinneloos schaterlachen, had hem iets schunnig-zinspelends op zijn mooi gebit nageroepen, doch Karel hoorde niets en zag niets. Wild smakte hij zich op zijn bed neer. Hij kromp inéén, lei war-zinnen uitte brabbelen, in doodsangst te grienen als een kind. Alles om hem was hierboven, in de algemeene stilte van het kosthuis, vreemd geruisch en duisternis. Met zijn binnenin-koortsige hoofd woelde hij dol de stroozakachtige peluw om. Hij snikte, beet zich heftig de lippen bloedend open en hij gilde gesmoord, in een dof-ziedend geraas van ademlooze woorden, telkens het gezicht in smart-wanhoop opheffend:

- Corry... Corry... mit 'n kerel!... Corry... mit... heerejesus... Corry... Corry... die rommelpot!...

Zijn gelaat weekte in tranen; hij jammerde, stotterde en sprak luid alsof er iemand naast hem te luisteren stond.

Met gesloten oogen van uitputting, kermde hij weer:

- Alie het 't gesien... Alie... Greet sei 't ook!

Als dié het niet waren, zou hij het niet kunnen gelooven... de meid, die hij zoo boven alles, alles-ter-wereld liefhad,... Zoo bovenmenschelijk-lief... ineen zóó beschimmeld!

Burk klappertandde van kou. Het was alsof iemand ijswater zijn ooren ingoot. Er huiverde een verkilling door hem heen die bijna bezwijming bracht. Het oerkrachtig geweld van zijn leven leek in één slag gebroken. Weeklagelijk vroeg hij zich af, in verwarring: waar bleef nou al haar fatsoen? Ze was toch zoo grandig en zoo door-en-door veranderd tegen al haar vroegere grillen en grollen in?... Niemand kon toch meer een pluisje op haar gedrag ontdekken?... Eerst had hij Greet nog tegenover haar geplaatst, Greet, de zoet-

aanhalige en teeder-blikkende, met haar ruw-ranselenden bokser; Greet, hunkerend naar streeling en liefkoozing, tegenover de hoog-afstootende, standvastige, de heerlijke Corry; Corry die niet hield van een gebranden jongen. Wat een stomme zwerver was hij toch geweest, om alles zóó maar te gelooven!

Het zachtoogige Duitsche vlei-meisje Elsa, dat boven bedden opmaakte voor de nieuwe slaapgasten, hoorde Karel in zijn kamertje snikken, kermen, waanzinnig brullen en spreken. Ze ontstelde hevig en snelde naar hem toe. Ze schreeuwde zelf van ontzetting, toen ze den grooten kerel, bij het opdraaien van het electrisch zoldering-lichtje, zoo jammerend zag neergesmakt met den blonden kop de dekens ingewoeld, angstig loeiend en schokschouderend van het huilen. Ze riep hem zacht, lief, smeekelijk bij den naam:

- Karel... Koete joengen... Lieber vent,... ja... was has doe?...

Ze lichtte zijn hoofd op. Onkenbaar verwrongen en smartelijk staarde hij haar aan, de bloederig-doorloopen oogen opgezwollen en toch zoo wezenloos den blik, dat ze naar beneden holde om Frans Poort te waarschuwen.

Frans voelde een vreemde dreiging ergens uit de verte aandonkeren. Hij stapte naar Karel's bed en vroeg met stille, koele, onderdrukte stem, waar Burk zoo overstuur van was.

Karel keek óp in razernij en kreet schrikkelijk Corry's naam onder een waanzinnige, vloekende huilwoede, toch altijd weer doorkermd van een zelfverzwakkende ellende.

Frans misgunde Karel zijn gekrenkt liefde-geluk met Corry. Hij misgunde toornigen Karel Burk de hoogmoedige liefde die Corry voor hem voelde, met al haar kromme gangen. Toch, voor Burk's persoon, buiten Corry gedacht, had hij in een afgeslotener levensbezinning, eenige bewonderende genegenheid, al schonk het hem een soort van inwendig en schier onpeilbaar genot, dat deze geweldige oerkerel nu zoo ingekrompen en onmenschelijk-slap vermorzeld lag te jammeren

[+] in martelend verdriet en wel de wereld uit wou stappen. Zou Karel Burk geen Corry Scheendert gekend hebben, dan zou Frans voor dien haaien kerel zelfs vriendschap zijn gaan voelen. Nu, in schemp, haatte hij den Jordaner, zooals hij iederen ánderen minnaar van Corry zou verafschuwd hebben onder den hemel.

Karel kreunde door zijn snikkenden wrok, zijn beestachtig dreigvloeken heen, en hij schreeuwde heesch:

- Corry... Corry... leuge, leúge,... Corry mit 'n aêre!..

Frans Poort luisterde verschrikt. Al dit onnoozele en stompzinnige gebral om háár?...

Weer woelde onder een vernielende stuiptrekking van smartwoede, Karel zijn hoofd en zijn handen de dekens in. Frans bleef ongeroerd, stug staan. Eindelijk hief Karel zijn gezicht smeekelijk-angstig op. Frans hoorde niets meer dan scheurend snikken en kreunen, onder bange en zware zuchten, en toen uitgeput zonk Karel slap en machteloos inéén.

Plots besefte Frans in diepe, kille kalmte... daar was wat ergs gaande: Karel's wanstaltige woede, het klam noemen en weer noemen van Corry,... de kerel wist dus alles! Alles? Neen... De kaarsen konden ook nu nog zonder sprankelingen branden. Alles?... Neen... dan zou hij toch nog wel in een andere, onhebbelijker luim juist tegen hém uitgebarsten zijn, op het moment dat hij het kosthuis ingestrompeld was. Dan zou hij hem met galg en rad bedreigd hebben,... zou Karel nú niet de geknakte roggeaar spelen.

Toen Frans in verborgen gedrang en geprang, voor het bed arglistig-overleggend stond te gissen en te tasten naar het werkelijk-onthulde, herleefde in Karel plots weer afpijnigend een opbruisende smartdrift. Uit zijn ingezonkenheid rees Burk hartstochtelijk overeind en smeekelijkhallucinant herhaalde hij:

- Corry... Corry... mit 'n kerel!... 't Is... 't is...

Een scheurende snik brokkelde zijn radeloos-droeve woorden tot onhoorbare klanken af.

- Wát Corry?... vroeg nu gedwongen-kalm en zwaar

+ Haai: geweldig, flink. -

van stem Frans Poort, al besefte hij het gevaarlijke spel dat hij speelde tegenover Karel, die nu in zoo een opwindende ramp-crisis verzuchtend te martelen lei. De vent was toch geen opschepper die rondspoot met een gieter van zeven voet. En nog minder een Jan Koekepan!...

- Se hebbe d'r,... kreunde Karel met een onverborgen afschuw,... eergistere... 's afes gesien... mit 'n kerel... gesien mit 'n swarte kerel!...

Frans duizelde éven en zijn gezicht trok mager-grauw. Karel, met hevig-opgezwollen hoofd ingebukt tusschen de gewonde handen, zag den valen angst niet sluipen in Frans' grondeloos-donkere oogen; een angst dadelijk overschitterd door een fel-uitbrekend licht van heeten haat. De geluksverwoesting van dien anderen mensch wierd, buiten Frans' wrok geplaatst, iets tastbaars; bewoog vóór hem als een levende gestalte. Nú eerst kreeg hij den Jordaner aan den angel.

Karel in krankzinnige hartstocht-verblinding, dacht dat dit vrouwenhart van hem was; die ziel, dat mooie lichaam van hem, van hem alléén!

Weer brak in jaloersche, getergde drift Mooie Karel los. Zijn slapen zwollen koorddik-blauwig op en afzichtelijk vergramd wrong zich over zijn gezicht een wraakzuchtige dolheid, nauw te temmen. Hij vloekte Corry en schimpte haar een gore del. Hij bedreigde de meid denkbeeldig met zijn vreeselijke boks-vuisten. Hij raasde op den onbekenden zwarten vent, en even sprong hij kangoeroeachtig door zijn flauw-belicht hokje en stortte hij weer machteloos-steunend neer op zijn ellendig ijzeren kraakbed.

Frans woú niet langer zwijgen. Met moordende kalmte, kil en bleek, zei hij, toch zacht van stem:

- Die vent, Karel... was ík!

Burk besefte eerst niets. Hij bleef nog even razen en kreunen en toen, midden in den warrel zijner eigene onbesuisde woorden hoorde hij ná, Frans Poort's onvertwijfelde stem en den strakken onderklank erin,... die vent Karel, was ik!

Een minuut na het gesprokene richtte Karel Burk zich van het ingewoelde, schuddende bed overeind. Heel uit de diepte van zijn keel slaakte hij een rauwen, gillenden huilschreeuw.

- Wâ... wátte?...

Verder kon hij er niets uitbrengen; zijn schor beef-geluid stikte in zijn heeten, dichtgepersten strot. Hij stond geweldig hoog-overeind, als de ongenakelijke koene vechter. Zijn oogen puilden uit de opgezwollen, roodgehuilde leden en hij staarde naar Frans Poort, ontzet, verachtelijk, met trillende lippen, alsof hij een gruwelijkheid, een vreeselijk gedierte had ontdekt. Hij hijgde zwaar, de oermachtige vuisten opgeheven, en weer op adem, stootte hij opnieuw een zoo beangstigend trotsch-wilden kermkreet uit, dat Frans even ontsteld, een schrede terugdeinsde en zijn hooghartige kalmte een oogenblik verloor. Toen rolden er vloeken, snel op elkaar en smoorde Karel in een akelig-reutelend lachen zijn eigen heftigheid. Want inéén besefte hij dat het té dol was. Die Frans Poort had soms zulke malle apenstreken op zijn draai-compas! Natuurlijk,... Frans wou hem troosten met een speelsche grap. De goeje kerel wou hem verstrooien en zijn berooide ellende en benardheid sussen. Maar oppassen... hij zou hem breken tot op zijn geraamte!...

Met een minachtelijke onverschilligheid zakte Karel weer moedeloos op zijn bed, maar Frans, grauw-wit, bleef staan en in zijn heet-duistere oogen brandde een helsche, uitdagende glans, die Mooie Karel opnieuw den tril-schrik in de beenen joeg. En weer, met de geheimzinnige onderstem die Mooie Karel zoo beangstigen kon, herhaalde Poort schijnbaar geheel onbewogen:

- Die zwarte kerel was ík!

Toen sidderend, in een onmenschelijken en gruwbaren vloekhuil, kreet Karel:

- Jíj?... Jíj?...

Zinsverbijsterd, met bonzende slapen, sprong Karel veersnel overeind van het bed en stortte zich plotseling op Frans

Poort, die achteruit-waggelde, tegen den muur aanbonsde en onder een blindslaanden klap van Karel in het gelaat, nauw wist wat hem overkwam. Na dien eersten vreeselijken slag beukte Burk hem de geweldige mokervuist dwars op de kaken en stompte Frans tegelijk de maag in. Geheel krankzinnig en wild-bevend van reuzenkracht, raasde hij onder het hoonende slaan, terwijl Frans zonder verweer, schier bewusteloos, lamlendig, mond-beschuimd wegzonk op het kamergrondje. Karel trapte hem hijgend in het bloedende gezicht en kreet, onder al dollere vervloekingen losbliksemend, dat Poort overeind moest kruipen; dat hij een laffe schooier was; dat hij overeind moest rijzen, opdat hij hem uit elkaar kon scheuren!

De Duitsche meid plots gilde over al de trapjes heen naar de gelagkamer, dat Karel en Frans elkander vermoordden.

Blauwrok, in de keuken aan het eten opscheppen, rende naar boven en een drom gasten volgde haar onder oorverdoovend trapgehos. Niemand begreep iets van het overrompelend-snel gebeurde. Ze zagen alleen Frans Poort allerjammerlijkst, hevig-bloedend uit neus en mond, en bij de oogen zwart-rood van geronnenheid, zwaar gekneusd, bewusteloos op het half-duistere kamergrondje liggen met zijn verminkte hoofd, dwars-schuin en lijkbleek, tegen het kleine muurtje aangesmakt.

Karel, zinneloos getergd in halfgekoelde wraakzucht, rende kreunend naar beneden, terwijl de ontstelde gasten zich met Frans bemoeiden; vooral Schele Wip, eerst stom van schrik dat Karel zoo bar Frans in zijn bouten had gegrepen. Het bang-verwarde geschreeuw en gekrijt klonk heilloos en hol door het duistere kosthuis; bleef hangen over al de sombere vertrekjes. Een ieder dacht, dat Mooie Karel een moordenaar was geworden.

- Pelisie... pelisie!...
- Hij hep Frans fermaurd!...
- Wié?... Woar?...
- Mooie Koarel hep Frans fermaurd!

+

- Hij leit as 'n pier hardstikke-dood... Poort leit!...

- Op 't luchtklappertje...

- Godallejesis!...

De Duitsche meid jammerde vreeselijk; al de eet- en slaapkerels stoven wanhopend-opgejaagd dooréén en overrompelden elkaar in een dolle angst-opwinding.

Slechts afgesloofde Blauwrok scheen plots van een ijzige kalmte en ernstig als een doodgraver. Alleen kreeg zij hevigblauwe aderzwellingen bij de slapen, maar met rustige kracht beval zij al de kostgangers, zich bedaard te houden en Frans voetje voor voetje naar zijn kamertje over te dragen.

- Wat donder en buskruit...

- Soo'n sirpent wil sterrefe as Sint-Andries op 't kruis,... vloekten wat knorrige slapers.

Maar alles geschiedde gelijk zij het wilde. Blauwrok en de Duitsche meid ontkleedden bewusteloozen Frans en leien hem dood-omzichtig, languit op zijn bed. Toén, met wonderlijke kloekheid en beheerschtheid, spoelde Blauwrok al het uitgestraald-vastklevend bloed van Poort's gezicht en luisterde zij naar zijn bedriegelijken hartslag.

Weer beval zij, kort-beslist, zonder eenige opgewondenheid, dat er een dokter moest worden geroepen.

- Dunkt me billijk, hè kreupele?... Doe maar 'n worp! Misschien kon Frans dadelijk naar het Gasthuis.

- Geef geluid fan je of ik sla je kruik in mekaar,... snauwde ze Daan Tol toe, die niet antwoorden kon van ontzetting om Karel's muntsmakken en Blauwrok's lachlooze tronie.

Mooie Karel was nergens meer te zien.

II.

Karel, uit zijn martelende vloekrazernij en hevige, zwelgende woede kortstondig tot lichte bezinning geraakt, was nadat hij Frans Poort, zíjn liefde-ontroover, met zoo rauw geweld neergeslagen en bloedend toegetakeld had, in een soort wezenlooze verdwazing weggehold, de donkere straat

+ Luchtklappertje: bovenvertrekje. - Geef geluid: spreek. - Kruik: hoofd. - Muntsmakken: hevig tegen de slapen slaan. -

[+] op. Karel besefte niets, vroeg zich nauwelijks af of hij Frans had gedood; het kon hem in zijn striemende vertwijfelingen ook niets meer schelen. Want saâmgeschuimde wraakdrift, - donkere haat-bezielster, - ziedde nog in hem rond. Karel wilde ook naar Corry toe. In zijn afschuw voor Frans mengelde hij zijn walg voor Corry, en eer hij het zelf bezon, stond hij tegenover Frans Leerlap en Nel in de Dwarsstraat, met bebloede, bevende knuisten.

Frans Leerlap, de tobber, als een tronkje, kroop weggebukt het keldertje in, schuw mompelend:

- Allejesis mins... hij reist op de meid... hij reist op de meid!

Nel, het schrikgelaat oranjevaal, bibberde bleek wat stotter-woorden uit... dat... dâ... guns... dat Corry al lang weer naar Den Haag was.

Ontzind, de oogen alleen vlam, luisterde Karel in schijn ongeroerd. Hijgend keerde hij zich plotseling om en stapte bij Ant binnen. Zijn roode dolle oogen, nog zwaar opgezwollen, zagen de vrouwen het éérst in de Dwarsstraat, Toen verscheen Karel in zijn zwarte trui, hoog en slank, en dreigendtrots opgericht als een strijder. Ant, in angst, strompelde het trapje op, achter de hielen voortgeduwd door Alie en Greet. Zoo in misvormde afgrijselijkheid en wilde schennis-drift hadden ze rampzaligen Karel Burk nog nimmer gezien.

Toen hij met een heesche, onherkenbare stem ook zijn schoonzuster vroeg of het waar was dat Corry alweer in Den Haag zat, Ant schichtig knikte onder hevig wenkbrauwdansen, en Alie ja-ja durfde te huilen, brak weer Mooie Karel's ontzinde, wraakgierige jaloezie open en wilde hij in zijn kwaden-dronk-bezwijming terug naar Frans Poort, om dien opnieuw wurgend neer te sleuren, al knapte hij er ook tien jantjes voor op! Karel liep haveloos in zijn enkele, hooggekraagde zwarte trui, waar hij telkens zijn bloedend-gewonde knuisten aan afveegde. Zijn goudblonde kuif sprong met woeste sprietelingen onder zijn lichte pet uit en over zijn streng-schoon gezicht rilde telkens een akelig-wreede zenuw-

+ Op iemand reizen: iemand opsporen om zich te wreken. - Tien jantjes: tien jaar gevangenisstraf. -

[+]grimas. Zwijgend rende hij kroeg in kroeg uit en dronk, dronk onbeteugeld. Geen zijner kameraden durfde hem lijdzaam naken.

In de ‘Wereldbol’ op de Willemstraat, een goorgroen kroegje waar laat in den middag al de Hout- en Turfmarkt-zwoegers saamschoolden, pakte hij keiler na keiler. De kastelein pochte:

- Temee me vierensefetigste fat bier, en nog hep de week pas drie dage om...

- As me keel d'r na staat, sluit ikke!... gierde de dikke tappersvrouw naar Burk.

Maar Mooie Karel scheen geen menschenstem te hooren. Hij had 't joodje, schimpten ze.

's Avonds laat op den Haarlemmerdijk ontmoette hij een slaapgast van ‘De Bloeiende Korenaâr’, die schuchter en dralend het waagde onder Karel's moordknuisten te gaan staan. Voor de toonbank wipte Burk zijn glaasje leeg, telkens weer; doch hij sprak nog geen woord. Hij scheen alleen te loeren op schelle zilver-glimpen en licht-tokkelingen van de jeneverkelkjes. Toch luisterde hij naar den slaapgast. Want die vertelde met benard-tragische stem, dat Frans Poort half-dood lag neêrgeramd. Hij leek met het schroelijzer bewerkt! Pas een uur geleden was de kerel bijgetrokken; de dokter had hem verbonden en tegelijk bevolen dat hij naar het gasthuis moest worden overgebracht; ook dat de politie moest worden gewaarschuwd, want dat alles nog heel leelijk met Frans Poort kon afloopen in het nachtasyl. Zijn heele knar was inwendig gekneusd en lei gebarsten en gescheurd, en de sloome Hannes kon nauw ordentelijk asemen! Zooals die ook smeer gevangen had in de danskit! Hij leek temee een loensche sirool! Maar de Duitsche meid Elsa en Blauwrok hadden zich fel verzet tegen Poort's vervoer; die rokzwaaisters wilden geen dakbedekking van het gasthuis. De vrouwen zouden Frans wel verzorgen en geen moeite te zwaar noemen.

- Ga weg mins, of ik rasp je... seit de dokter.

Maar zij zeiden weerom:

- Geen kapsones doktertje... As-tie ferkleumt,... dan hier!

+ Keiler: borrel. - Knar: hoofd.- Smeer: slaag. - Loensche sirool: nagemaakt mensch. - Verkleumen: sterven. -

+

Och, och,... zijn hoofd was een-en-al-zwachtels! Van bouten... godsakreju... wou Frans Poortkepleet niethooren en het eerste wat hij had gevraagd toen hij uit zijn bewusteloosheid bijtrok, was:

- Waar is Burk?

Mooie Karel vóór de toonbank, wiebelde van zijn hielen naar zijn teenen en wrong zijn nerveuze knuisten diep de uitgerafelde zakken in. Een geweldige weemoed vlijmde weer door hem heen, die zijn haat en jaloezie in hem scheen te smoren. Hij wierd, eenmaal uitgewoed, stiller dan stil. Hij staarde een poos geheel roereloos, doof en blind voor alles rondom. Hij heesch, maar hij kón niet dronken worden. Toen zonk er over zijn gezicht een droeve, vale jammer.

Buiten de kroeg, rillend van kou, besloot hij op straat te blijven; hij wou, onder zijn eigen innerlijke beklemming, nu niet tusschen kamermuurtjes ademen. Alles binnen in hem was foltering, weeë pijn, berouw en een verstikkend prangen van verlatenheid. En hij liep weer; waarheen wist hij zelf niet. Hij zou wel ergens neervallen op een stoep of in een duistere portiek heimelijk wegkruipen. Wierd hij daar weggejaagd, dan zou hij wel voortslenteren, de nevelende avondeenzaamheid in, al maar voort, al maar voort! Het kwam er toch niks meer op aan, waarheen hij doolde!

Zijn woede slonk meer en meer tot een droeve troosteloosheid. In Karel Burk groeide iedere gedachte tot daad; hij kreet niet dat hij gebroken scheen,... hij wás gebroken. Hij hield niets bedachtelijks over en achter van zijn innerlijkheid en levensverlangen. In de vochtige ril-kou van de straat tot bezinning opgeschrikt, begon hij rustiger na te mijmeren. Karel wist eigenlijk niet wat hij er van denken moest. Frans Poort was en bleef een schooier, een lage schoft, een schurftige boef, om zoo sluipend en inspinnend-stil met hem om te gaan en geen woordje los te laten over Corry, terwijl de verdoemde kerel wist hoe ziek en gemarteld hij, Karel, leefde onder Corry's beleedigend-schuwe ontwijkingen. Het was en bleef monsterachtig en ongeloofelijk, een kameraad zóó schelmsch te bedriegen!

+ Bouten: politie-agenten. -

+

Wat een schijnheilige, kil-listige, moordgemeene sluiper, die Poort! Wat een sluwe huichelaar, die in een wrokkende wraakzucht, ziek van haat, nijd en eenzaamheid, hem in zijn venijn had ingewikkeld en hem al zijn ronkende misdaaddriften kwam te biechten; hem onder zijn duistere vlerken wou trekken om heel zijn gezicht, heel zijn wezen met misdaad te overschaduwen. En Corry, Corry,... het grensde aan het ongeloofelijke, dat ze zich in dien doffen, donkeren kerel, dien boef, dien dief was gaan verlieven! Het was om rauw uit te gillen!... Hoe in den hemel waren zij toch bij elkaar geklepperd? Die Haagsche huifkar en Poort? Zou hij haar eens even bij de polsen neerrukken als toen, toén in 'De Gele Ballon',.. en haar eens met een trap op de keel vragen hoe ze aan Poort kwam?... Wat was er gebeurd in Den Haag? Daar immers moest de vent Corry hebben ontmoet! Hoe kwam hij zóó blind en onargwanend, en zoo stom op zijn snavel te smakken! Wat een smiechtige lorumaar, een louwsmoezer, ál dien tijd er nooit een klankje van los te laten, terwijl de kerel natuurlijk mild wist van een heelen sleep Jordaners, dat Corry van hém was.

Toch, voor het eerst begon dwars door Karel's verduisterd bewustzijn en het rampzalige van zijn smart heen, weer de idee te gloren: hoé Corry en hijzelf eigenlijk wel tegenover elkander stonden. Was Corry werkelijk van hém? Had hij haar niet weggetrapt en eens weggeworpen als een rotten appel? Had zij niet het recht, te doen wat zij deed en daarna te kiezen wien zij hebben wilde? Mocht hij nú nog een knots zwaaien als een straffende en moordende woesteling, hij die al half vergaan was voor Corry's oogen?

Ja, ja, ja!... kreet het in bevende ellende en jammer, onder uitscheurende verheldering van inzicht, door Karel Burk... dat was allemaal wel zoo... maar bij alle blompotten van de Jordaan,... Corry wist toch dat hij één liefhad; dat hij maar om één vrouw op de heele, groote wereld gaf... om haar, háár alleen!

+ Lorumaar: zwendelaar, bedrieger. - Louwsmoezer: verzwijger. -

+

III.

Karel doorleefde een week van eindeloos verdriet, niet in woorden te vatten. Hij zwierf schooierachtig op straat en sliep 's nachts in het stikdonkere Vondelpark, waar late spreeuwen tierend kwetterden in stil-donkere lanen. Hoe kil-vochtig ook, zooals Karel zich nú voelde vond hij die diep-duistere, geheimzinnige parkstilte, de lantaarn-flonkertjes in de verte, het wringelen van heesterschimmen in de dichte boschjes, en het boomengeruisch 's avonds, om er niet meer van weg te willen. Hij hoorde in dat vreemde regengedruisch van zwiepende takken en hij zag in al dat spokerige en eenzame, zijn eigen vernietiging; een wegzinking van zijn eigen luidruchtige en jubelende leven.

Hij wou niet meer naar de Dwarsstraat en niet meer naar de Buiten-Brouwerstraat. Karel morde en grijnsde; alles had toch voor hem afgedaan in dit jammeroord. Er viel niets meer voor hem te verzoeten. Corry was zoo boos-schuw, achterdochtig tegenover hem geworden, omdat ze zich op de heete, vuur-zwarte oogen van dien kerel had verliefd. Daarom kon die boef Poort ook alle andere vrouwen zoo koel ontwijken.

Toch mocht hij zoo hier niet blijven bietsen tusschen bankslapers, zwervers, onder verleppende regenkilte en wind. Hij slenterde daags de Lindengracht op, zonder meer naar zijn vischstal om te kijken. Wél dronk hij, stil en zwaar. Hij wou zuipen en zinken, al dieper, en schrijnender juist zich verlustigen in eigen ondergang. Niemand van de kameraden dorst hem naken in zijn moordende, nog altijd zwijgende grimmigheid. Want Karel was niet meer te lokken met een vuns gebbetje, noch te benauwen met een vaal dreigement.

- Seg, rol nou gauw de koffer uit,... mô-je 'n paar droge soole teuge de remetiek?...

- Koarel hep weer sure mekreel, en rauwe schar, wijting, seewolf... en sapperdemagies...

Zoo riepen ze hem na met ransige boert, tusschen het Zangerige marktrumoer van de Lindengracht; achter paling-,

+ Bietsen: zwerven. - Gebbetje: grapje. -

[+] schol-, bot- en schelvisch-stallen, bij karren met osschart en osselever...

Ze scholden hem verbitterd en giftig een gek, een baviaan, een opschepper, een kwast met houten kaken, die niet meer gelijk vroeger, al zijn liefdessmart met hen tezaâm in woeste hoonpret onder borrels verzoop; die niet meer als een waschechte Jordaner, met de zwaaiende kapsones-jongcns kroegin-kroeg-uit zwabberde, lallend en loeiend den laatsten duit verbraste... De Stotteraar Ko'tje, nam al zijn klanten rauw over,... mit peccario en al de stalruimte... En als hij wou kon Karel nog gokken bij Jopie Koppie,.. een hondje een lot!... Daar deed toch de heele Jordaan aan mee... Dat gokken zat ze zoo in het bloed...

Hoor, hoor Hein de Blazer op de kar van Jopie schreeuwen door een gramofoontoeter:

- Hé!...ohé!... gokke motje maar, dat is 't Jerdaansche leefe!...

Ze beschimpten Karel en toch,... de heele Jordaan beefde en rilde voor zijn zwijgende zinning; voor zijn verstokt, halsstarrig, strak en bleek-zwijgend rondslenteren. Zijn vertrouwelingen voelden dat eens, áchter die angstige stilte, de storm losloeien zou in een oordruischend geweld. Maar telkens opnieuw begon de buurt hem te belasteren en soms zelfs uit de verte openlijk te bespotten. Vooral kerels die Mooie Karel bij hun vrouwen smadelijk en overrompelend had verdrongen. En meiden die hij zelf had afgedankt, vóór hij zoo stroeven rouw bedreef. Greet en Ant kwam Karel niet meer onder de oogen. Hij at olienootjes uit een zak, een zuren appel bij een stal, of hier en daar een hap in smerige schaftkeldertjes, armzalig en verschooierd.

Op een kil-natten avond in het Woud, op een stille wandelpad-bank, huiverig-doorregend, doodeenzaam, besefte Karel Burk zijn vreeselijk leed tot den wortel, het onbestemde van zijn leven. Heel de martelende, straffende zwaarte van vernederingen en al wat hij de meiden had aangedaan, stortte zich

+ Jopie Koppie: bekende, zeer sterke vechter uit den Jodenhoek. - Hondje: dubbeltje. - Woud: Vondelpark. -

nu terug op hem; wreekte zich op zijn angsten en smart. Zooals hij in lage, lichtzinnige zelfzucht en wellustspel, vrouwen had laten hongeren en hunkeren naar zijn liefde, zijn liefkoozing... zoo zou hij nu hongeren en hunkeren, oneindig veel helscher en kwellender, naar Corry. Want nooit had hij gedacht dat Corry toch een ander, een morsigen schelm, een tiejeis-kraker, een dooje vloo, boven hem zou verkiezen. Zijn ijdelheid was pijnigend getroffen, zijn trots geknakt en zijn zwierige fierheid gebroken. Corry had een ander, een ánder lief! Besefte hij dat zonder zelf-bedwelming wel goed? Kon hij zich dát nou in levenden lijve voorstellen, zonder vluchtigheid? Niet hém, Karel, Karel Burk uit de Jordaan, maar een ander, een ánderen gooser!.. Karel sprong in schrik van zijn bank en een heete golf van dolle woede en wilde gedachten bruiste weer óp naar zijn koortsigen kop. Hij kreet en kermde in de roerlooze duisternis, waarboven ontzachlijk-hooge boomkruinen zwiepten en rischten met zacht geweld. Want het allergruwelijkste, het wreedstkwellende was, dat hij toch nog hartstochtelijk van de meid hield. Wat... hield?... Rázend op haar bleef; nog razender dan hij al was. Hetzelfde dartele gevalletje als toen zij scharrelde met Gouwenaar; toen zij door die Engelsche zeelieden op den Dijk bleek overrompeld in ‘De Turksche Wacht’ en toen zij met dien vervloekten Loe de Bokser hem tartte in ‘De Gele Ballon’. En nu, nu weer met Poort, dien zwartharigen boef!...

Schelle vlamgloed van een fietslantaarn schoot over hem heen. Karel rilde en ontstelde.

Toen op een morgen, ruim een week na het gebeurde, stond Mooie Karel onverwachts tegenover Elsa, het Duitsche kosthuis-meisje, op de Lindengracht, midden in den ziedenden buurtroes naast Alie Vetgans, die altoos naar valeriaan luchtte. Hij ontstelde hevig. Zij wenkte hem bedeesd en zag heel bleek. Schrikkelijk en fel-opgericht kwam hij naar haar toe en toch alsof hij zijn lichaam onwillig meesleepte.

Ze vertelde Karel onbevreesd en half-fluisterend, dat Frans Poort al zoetjes-aan beterde, al was zijn gezicht nog overal ‘kapoet’. Ze zei er ineen komisch-snel bij, dat Frans had gezegd:

- Wanneer je Karel Burk spreekt... zeg dat hij hier komt... Ik mot... ik mót, versta je?... ik mót hem spreke... hij mót hier komme!

Hij had het heel dringend gevraagd. Karel moest niet denken:... toen hij ijlde, in koorts! O... gaar nicht!... Vanochtend nog, toen hij heel rustig lag te praten, nadat de dokter zei dat alles goed met hem was afgeloopen.

Door Karel ging een folterende, wringende zelfstrijd. Hij wou weten en niet weten; hij wou het klare en tegelijk het verborgene; hij wou de nevelen en de donkerte. Och, het bleef balsturigheid en ongenade in hem, als zag hij een roerige zee. Maar nu in zijn eerste drift hij door zijn wreeden en moorddadigen aanval zich wat koeling had bezorgd, zonder dat de kerel-zelf vijandschap scheen te willen, nu kón Burk haast niet weigeren. En 's middags ging hij naar de Buiten Brouwerstraat.

Frans Poort lag nog geheel ingezwachteld. Zijn sterke, Indisch-donkere, indringende en vast-glanzende oogen staarden hem strak aan. In Karel rilde een wrange deernis. Hij wierd hevig en smeeklijk aangegrepen bij het zien van Frans' kneus-blauw-geslagen gelaat, maar dadelijk verzwond de ontroering en voelde hij zich weer overschokt door woede, walging en een smartelijke jaloezie. Toch schaamde hij zich voor den verflensten vent en zijn eigen slechte gesternte, in zelfverblinding hem verdolend.

Zacht, bedachtzaam alleen den mond bewegend, de handen bleek, tenger-geaderd en roerloos boven het dek, sprak Frans Poort:

- Ik ben niet bang voor je, Burk!

Karel gromde binnen-in rumoerig en wendde zich driftig af. Hij wist dat Frans Poort, zonder bluf, overmoed en hoovaardij en ondanks al zijn kille sluwheid, een door-en-door dapperen aard bezat en geen sterveling vreesde.

- Als ik beter ben, sta ik je... ten alle tijje... waar en wanneer je wil.

In Karel's oogen vlamde weer rauwe haat en zijn lippen begonnen zacht te branden. Waarom brak hém nu het klamme angstzweet uit? Omdat hem iets prikkelde in dien ijlen uitdaag-toon. Poort maakte hem duidelijk, dat hij in ieder geval moest aanhooren.

Frans Poort sprak hijgend, moeizaam, in aemechtige brokkel-zinnetjes. Hij kon nog niet makkelijk praten. Hij zwoer, dat hij Karel alles omtrent Corry en hem onder zich had gehouden, niet uit onontwarbare huichelarij en uit venijn, maar juist om hém te sparen, om hém niet te krenken.

Karel Burk verachtte die lankmoedigheid; hij wou inéén weer bazuinend loslaaien en uitschreeuwen, en dreigen in het wereld-wijde! Maar al zijn onweerachtige woede en verdriet leken in zijn krop vast-gewrongen als een prop, door een smarthuil bijéén-geprangd. Schrikkelijke kwellingen doorbeefden weer heel zijn luisterend wezen en hij blikte als in een schemering zonder grenzen.

Frans, onder het ingesmoorde spreken, begluurde den saâmkrimpenden kerel, die nu gansch verslagen van schaamteellende vóór hem stond, half verlegen, half vijandig, moordziek, dol en toch bedwongen, met felle lichtspatten in de lichte oogen. En weer verklaarde Frans dat hij hem alles zou vertellen, alles; dat Karel alles juist moést weten, alles,... omdat hij dan precies kon nagaan, hoe den laatsten tijd eigenzinnige Corry over hém dacht.

Als een week geruisen klonk Frans' armhartige stem nu Karel de angstige ooren in.

Toen op heel stillen, diep-bedwongen, toch in-triesten toon, zei Frans:

- Want ik... ik... ik heb geen kans bij Corry... maar jij óók niet meer!... Als ik dat linnengoed een beetje van m'n kaken kan trekken... vertel ik je meer.

Karel, ademloos op de tanden knarsend, rilde. God-in den-hemel!... Zoo iets had hij nooit gedacht, dat hij, Karel

[+] Burk, zijn pijnigend levenslot uit dien vreemden, wrangen schandaal-mond zou vernemen. Hij voelde geen jaloeziewrok meer op Frans. Want hij hoorde aan den innerlijken, argeloozen klank van Frans' eenzame stem, dat hij bedeesd waarheid biechtte, zooals hij hem vroeger al zijn dieverijen en misdaden had gebiecht. Het geluk overstelpte Mooie Karel inéén wild, toen hij de bekentenis hoorde uit dien omzwachtelden, verbeten mond:

- Want ik heb geen kans bij Corry...

Het overrompelde hem zóó, dat hij het vervolg van den zin:... maar jij óók niet meer... nauw hoorde, of geheel veronachtzaamde.

Toen ontbrandde in Mooie Karel een schaamte, een droeve, schreiende en diepe opwelling van deernis en gelatenheid met den berooiden kameraad, dien hij zoo moordend en vreeselijk in jaloersche zinneloosheid had toegetakeld.

Een diep heimwee wierd in hem ontstoken, en hij holde wankelend en ternauwernood groetend weg van Frans' bed, zonder een woord opheldering. Want al zijn menschelijk meelij stond jammerlijk op uitbreken.

Een week later rekte Frans Poort zich weer gelijk een stramme diender overeind, al zag hij nog meelbleek en kromp hij soms van pijn. Hij deed geen woord beklag onder de rumoerige, grof-boertige en zinspelende kostgangers.

Het Duitsche meisje had zijn achterstallig kostgeld betaald, schoon Poort er zich heftig tegen verzette.

Ook Mooie Karel sliep weer gewoon op zijn kamertje. Vreemd-rustig had hij eindelijk over Frans' woorden: ‘Ik heb geen kans... maar jij ook niet meer’, nagepeinsd. Het popelde in hem méér te hooren en toch bleef hij vol chagrijn en mistroostigheid. Nu zijn jaloersche wrok geen wortel meer greep in Frans' en Corry's verhouding, hield Karel alleen zijn angsten en wreede ziels-verwonding over. Hij had zoo in eigen wrok heet verzonnen, dat Corry daar in Den Haag wél met goosers van den rijkdom zou scharrelen, met

+ Goosers: kerels. -

[+] officieren of studenten. Maar Frans las uit een heel ander boekje.

Frans vertelde hem in een verzaligde, toch stille opwinding, zijn ontmoeting met Corry. Hij kwam op een regenachtigen avond van Amsterdam-Den Haag uit den kooler. Hij wou zich nog even laten barreboksen en maaide haastig. Een stelletje half-dronken, schel-luidruchtige studenten, in Leiden ingestapt, strompelde lallend een coupé uit. Onder de perronkap schenen zij Corry, die juist voorbij ging, hoog in haar bontmantel en op haar donkeren kraag de vlam van het gouden haar, óp te merken. Met spot en beleefdheids-fratsen riepen ze haar iets toe.

Corry, het patetje in den nek gegooid, antwoordde de lomperds iets... raak, gevat, zonder om te kijken.

Ook hij had naar Corry gestaard als naar een verschijning, omdat ze zoo wonderlijk-mooi oprees tusschen al die andere jachtende menschen; zoo kaarsrecht, slank en zoo trots. Eén mieniker uit het gierende stelletje dronken tobben en opscheppers, scheen haar echter uit het Haagsche Modemagazijn te herkennen en flapte er iets diktongigs uit.

- Ferdèmd... dat... dat juffertje heb ik bij Mama wel eens aangeschoten!...

Corry kleurde en wilde hoog-fier doorloopen, maar de beschaafde, dronken ploert liep haar dwars voor de voeten en wierp haar krenkend-familjaar, onder het sarrend kweelen van alderlei lievelings-naampjes, kushandjes toe. Corry, wit, het koud-mooie gezicht verscherpt en strak van woede, sloeg hem met haar paraplu pal in zijn lodderige zwabberbakkes. Hij waggelde en struikelde achterover. Toen plots dansten de andere kerels in een kring om haar heen en wuifden allemaal, schreeuwend en hoonend, haar zoenhandjes toe. Corry al bleeker, even in groote verlegenheid, verloor haar uitdagende houding en wist, wanhopig, niet meer hoe zich te roeren te midden dier springende gekken.

Toen was hij, Frans, vooruit-gesprongen en eer de luidruchtige opscheppers het goed beseften, had hij rond Corry

+ Kooler: trein. - Barreboksen: scheren. - Maaien: snel loopen. - Patetje: hoofdje. - Mieniker: zwijn. -

[+] met zijn nervige knokvuisten ruim baan geranseld. Hij zwaaide de duizelende zwabbers op een hoopje tegen den grond en peutte wild-weg. Ze konden toen naar verkiezing hun zoenen uitzoeken... hij bleef Jantje Crediet! De kerels rolden over malkander en ze vloekten hoog-voornaam: keesis-kris-thuis en van gort-voor-de-dommen en rijst-voor-destommen... Ze dachten dat hij pleite zou tippelen. En toch keken ze verstomd, dat zoo een doodgewone kwiebus zonder paspoort, het had gewaagd hen zoo vlug te lijf te gaan. Toen waggelden en drongen de helden tezâam met hun stokken overeind en op Frans af, maar hij ranselde er overheen en duwde zich met lachende, roekelooze menschenkracht er tusschen door, inwendig toch van een giftige woede. Inmiddels was onder geschreeuw en lawaai van reizigers, politie op het perron gehaald en de heele bende moest mee naar het schuurtje; óók Corry.

Meneertje, die dadelijk zag met opgewonden en aangeschoten studenten en krolsche katers te doen te hebben, gaf hun een loene uitbrander, maar ook Frans Poort kreeg een onbehagelijke portie, omdat hij er veel te gauw op had ingehakt. Toen kwam Corry onbedeesd aan het woord en ze sprak, uitdagend-opgericht, en haar woord klom zoo in scherpte, klonk zoo fier, dat sloom meneertje niet wist wat hij hoorde en in verwarring haar gulzig en verbaasd-bewonderend bekeek. Ze verhaalde heel puntig en kantig het gebeurde, en ze vroeg ironisch en fijn-hoonend, of een man met een beetje ridderlijk gevoel nog verdiende een standje op te loopen, wanneer hij een alleene dame, die uit een trein stapt en op de onwelvoeglijkste manier wordt lastig gevallen en beleedigd door half-dronken lummels, nog wel beschaafde meneeren, te hulp schoot en haar verdedigde?

Van die studenten-tuchtiging af kenden ze elkaar, en mocht hij nu en dan Corry op haar kamers bezoeken.

Karel luisterde in teedere ontroering, al wierd hij gelijkelijk door verborgen schrik, angst en vreugde aangegrepen. Hij

+ Peuten: klappen uitdeelen. - Pleite tippelen: de beenen nemen. - Schuurtje: politie-bureau. - Meneertje: Commissaris. - Loene: heftige. -

[+] wist eigenlijk niet of hij moest razen om het feit dat hij Corry niet uit dat schetterende en afgestroopte studentenclubje had bevrijd, met rechtsche hoekstooten pal op het hart, of moest lachen om haar lef en ongenakelijkheid.

Heel bang en stikkend-benauwd kreeg Mooie Karel het, toen Frans onder een soort van bezetenheid in de vervoering, bekende nog nooit in zijn leven zoo een mooie vrouw te hebben gezien, zoo mooi en zoo reê!

De paarse zwellingen onder Frans' oogen donkerden rood in zijn vaalbleek, hevig-bewogen gezicht. Frans voelde dat hij zich te fel had laten meesleepen. En hij temperde zijn dwepende stem onder eene eigenaardige, bittere verootmoediging.

Karel moest begrijpen, dat hij vóór dien niets van hun tweeën had afgeweten; dat hij zich in Corry verliefde, zonder ooit aan Karel gedacht te hebben.

Op een toon die Karel kapot sloeg, zei hij weer met een brandblik, wild overgegeven aan zijn eigen geestdrift en opzweeping, dat er voor hem in de wereld maar één vrouw bestond; dat hij naast Corry Scheendert nooit een ander zou kunnen en zou willen bezitten. Dat Corry alles, ja alles voor hem bleef, al was ze ook in niets van hem.

Toen mokerend in laaiende verachting, doormengd van een onstilbare haat-vreugde, verklaarde Frans dat hij iederen man, die Corry ook lief had, doch naast háár nog nieuwe prooi begeerde of toegaf aan verlangens en wellust voor andere vrouwen, vies-genotzuchtig en haar niet waard vond.

Frans verloor al meer zijn heimelijke kalmte en schijnbare gerustheid. Om zijn mond wrong een smartelijke kramptrek en hij sprak met zijn vol-klinkende stem, tóch alsof hij rilde van koorts.

Geweldig-hoog richtte hij zich op tegenover Karel. Zij waren even lang, de mannen, even rijzig. Frans' glanszwarte, ernstig-schoone en scherpgelijnde kop en zijn ontroerd, bleek gezicht gloeiden verinnigd door zijn echte en meeslee-

+ Reè: flink, koen. -

pende vervoering; een verrukking die Karel diep ontstelde. Karel, Móóie Karel, met zijn goud-blond haaf en zijn blauwe, hel-electrizeerende oogen, stond zelf begoocheld onder dien hevig-stralenden geluksblik van Poort, waar toch telkens een zweem van angstige melancholie doorheen schoot. Karel, in knaag-wroeging, voelde plots zijn minderheid als liefdeman tegenover dien donkeren Frans. Hij, in zelfzuchtige zinnelijkheid verblind, had zich honderdmaal meer dan honderdmaal, in allerijl vergooid en verliederlijkt en Corry prijsgegeven. Hier stond tegenover hem een vroegere dief, een vroegere inbreker, een schooier,... maar een geduchte kerel; een veinzer en venijn-zuiger zeker, maar als minnaar oneindig kuischer van ziel en van geest dan hij, zwoele en zoete veroveraar, lokker en zwijmelaar in passie en ontucht, in gedrang en geraas. Nog nimmer had Karel zóó pijnlijk zijn lagere driften als uitgedroogd drab van zijn minste wezen herkend als juist nu, in de gloeiend-trotsche geluksdronkenschap en minnaars-zuiverheid van Frans Poort.

Onverhoeds klonk het vonnis uit diens mond. Zonder verwijt sprak Frans:

- Jij Karel... jij heb nog oog voor 'n knap frommes hier... voor 'n knap mokkel daar,... jij maakt van de wijven 'n rarekiekkast... Ik snap dat niet...

Karel beefde van ingehouden drift.

- Dat is 't 'm juist... dat griefde haar ook zoo.
- Wátte?... Wátte?... stotterde Karel beteuterd.

In schrik sprong hij van zijn bed.

- Wát?... Dat eeuwige wissele van jou... daar had Corry 't over... al was ze eerst te trots om er één woord over te reppen!

Weer dof en gesmoord, en half verwezen van schrik en ontgoocheling, vroeg Karel:

- Wat?... Waar had se 't over?
- Waarover?... Natuurlijk over jouw link liefdesspel met meide van allerlei slag...

Daar had Corry niets dan minachting voor. Kon Karel

immers weten van heel veel vroeger nog. Hoe zij zelf lokte en stoeide, doch alles genadeloos weer op een afstand terugdrong; dat geen kerel, door haar wreede plagerij of wispelturigheid getroffen en gestoken, ooit kans bij haar kreeg. Maar van Karel's wulpsch spel met al de scharrelmeiden, rilde ze in afschuw.

Karel verbleekte.

- Hep se dát geseid?... vroeg hij, wezenloos mijmerend.

Karel durfde niet verder vragen. Er bleef een broze angst zweven tusschen de soms ademloos pratende twee mannen. Het was aldoor een behoedzaam tasten naar elkaar's verborgen gevoel, om geen zeer te doen. Maar toch lei er een nieuwe vraag te martelen op Karel's lippen. Nu hij iets wist, wilde hij ieder ding weten, en in Frans leek alles vertwijfeling na zijn eerste liefde-hulde aan Corry.

Plots vroeg Karel hem, terwijl hij zat op zijn bed, schijnbaar koel:

- Houdt se van je?

Frans Poort aarzelde. Hij wou niet de waarheid zeggen. Want in hem begon weer de oude woede-haat te knagen en wrok te gisten:... hij geen Corry, Karel ook geen Corry! Hij hoorde Corry in hooghartigheid nog zóó zeggen, dat ze vrijwillig Karel nooit meer wilde spreken, en dat er nimmer meer iets tusschen haar en dien wellustigen nachtbraker zou bestaan. Maar Frans besefte óók, dat heel dit wrange voornemen zou kunnen onkantelen wanneer zij weer eens rechtstreeks Karel's betoovering onderging; wanneer zij hem weer zou hooren zingen met zijn verleidings-glimlachje, en harmonica spelen; wanneer zij dien alles-durver weer luchtigzwierig zou zien dansen of als zij weer den geweldigen kerel zou zien vechten, ontzettend, voor den grimmigsten duivel niet bevreesd, en als zij weer die hekelende guitigheid, die spotzieke, vlijmende ironie en heel zijn inpalmende bekoring zou ondergaan. En den om-vergeving-smeekenden terugkeer tot zijn zonnige en levensvreugdige wezen gunde Frans Poort Karel Burk niet. Want deze kerel, die zich toch aan

alle wijven vergooide, was die blond-blanke en toovermooie Corry niet waard, al leek zij zelve soms nog zoo gekrenkt-grillig, speelsch en ongenaaklijk.

Frans Poort wist niets van Karel's wezenlijken, innerlijken omkeer; van zijn hevig smachten naar Corry en het steigerende hunkeren zijner brandende liefdeziel. Hij hoorde wel een wild verlangen in zijn stem, maar Frans geloofde er niet aan. Corry moest en zou Karel zóó laag zien vergaan dat hij zich nooit en nimmer meer naar haar kon opheffen; dat ze nog schrijnender afschuw van hem zou krijgen dan ze nu reeds had. Mooie Karel moest zoo in ontreddering, wrangen jammer en misdaad wegzinken en afdrijven, dat ook zij nimmer meer een hand naar hem kon uitsteken. Hij moest in drank en hoererijen vergaan; hij moest als een stinkend, rottend wrak vermolmen. Want één ding wist Frans: dat Corry van hém misschien wel hield, maar Karel Burk alleen liefhad.

Daarom antwoordde Frans sluiks' op Karel's vraag, halfontwijkend:

- Ik?... Ik heb geen kans.

Frans wist onwrikbaar, dat Karel al zijn woorden tot de laatste lettergreep geloofde. Ook nu bleef er door zijn antwoord een soort van aarzeling, een soort van vage mogelijkheid open.

Mooie Karel luisterde als een kind, in volstrekte overgave. Frans moest van die zoet-naïeve overgegevenheid gebruik maken en zelfs de kleinste dingen bezinnend voorbereiden. Hij moest zorgen dat Mooie Karel uit zichzelf nooit meer naar Corry zou durven en zou willen toegaan. Zijn stem, zijn toon, zijn woord moesten zoo diep-waarachtig en vast klinken, zoo in de opperste knelling van overtuiging uitgesproken zijn, dat Mooie Karel geen uitweg meer zou zien en de alleene werkelijkheid aanvaarden gelijk Frans hem die opdrong. Hij móest dit gebeuren voelen als zijn bang en duister noodlot, het hart-afscheuren van zijn liefde.

In de hoogste zielsspanning van zijn wreed vernielingsinstinct leefde Frans Poort nu zelf weer. Hij had eerst

onbewust, later bewust, Mooie Karel zijn hoogste goed ontroofd,... omgekeerd ontroofde Mooie Karel het hém. Iedere aarzeling om het geluk in Karel te verkerven, weg te moorden, iedere klank van meelij voor Karel, welke in zijn stem en in zijn menschelijk gevoel kwam dóór te klinken, zou zijn wraak ontkrachten.

Kreeg Karel de kleinste argwanende gedachte, dan was hij, Frans, verloren; verloren op een wijze die een ontzetting en een verderf voor hem zou worden. Want teniet gaan voor en om Corry, liet Frans Poort in roekeloosheid ijskoud; bracht hem zelfs een siddering van genot en ontroering; maar dan tegelijk mét Karel. Er was voor Frans Poort geen andere kamp mogelijk. Kwam hij openlijk uit voor het feit dat hij, Frans Poort, Corry begeerde en liefhad als een ontzinde en niet zou dulden dat Karel haar naderde, dan ging er vijandschap tusschen hun tweeën ontstaan, die halfslachtig, vurigen Karel juist naar Corry zou toedrijven. Ook Corry zelf zou hem, Frans, in verachting voor zijn tyrannie en dwanglust, van haar aftrappen. Maar nu hij voor zichzelf wist dat Corry niet van hém kon zijn, omdat ze alléén Karel liefhad, al wilde ze dien dan nooit meer ontmoeten, vermocht hij slechts Corry en Karel, - door een valsch verscherpen van uitspraken, een vertroebeling van gevoelens en een aanhitsen van trots bij Corry,... een uitlokking van kwellende schaamte en minderwaardigheidsbesef bij Karel Burk, - van elkaar te houden in vereenzaming en verbittering.

Nu moest zijn volle macht op Karel zich eerst openbaren. Karel moest nu al banger door eigen schande-gedragingen bedreigd, en verteerd van angst en verlangen, niet meer naar Corry toedurven en ook langzamerhand niet meer naar haar hunkeren. Daarom zou Frans de snerpende leugen, de absolute afwijzing van Corry, genadeloos doorvoeren, gewetenloos en zonder zweem van week-menschelijke aarzeling. Karel moest nooit meer onder zijn verdriet, verdierlijking en ondergang uit kunnen!

Frans voelde in zijn vernielingsdrang van Burk's geluk,

al scherper, bewuster, dat bij één misgreep zijn leven op het spel stond. Want als Karel ooit het door-en-door wreede, listige plan peilde vóór het ten uitvoer kon worden gebracht, of als ooit het lot ingreep en Poort's opzet dwarsboomde, dan was het met hem gedaan. Indien hij Karel van nu af bij zich hield en aan hem verbond, al hun daden op zijn innigst vereenigde en zij zich in hun ‘zaakjes’ vervlochten, dan bleef hij zeker dat van Corry's kant geen wraakkoeling meer te vreezen was. Want zij, in haar ongenaaklijken trots, zou zich niet verteederen tegenover Karel, die haar zoo tot in het merg gegriefd en haar zoo schaamteloos van zich weggeranseld had. En hij zou zich den armzalig-gezonkene en verstootene weten, die zijn en haar geluk door zijn misdadige liefde-drift zelf te verwoesten kwam.

Toen Karel hem vroeg, of Corry alles van Frans' vroeger leven afwist, antwoordde hij:

- Zoo goed als alles.

Frans schiep er een wreede blijdschap in, de waarheid van het gebeuren tusschen hem en Corry bijna tot aan de uiterste grens te vertellen. Er was zelfkwelling en sarrende boosaardigheid, maar ook een verzwaring en verdubbeling van berouw-opwekking in de wijze waarop Frans hem meedeelde, met hoeveel hartstocht en verrukking Corry over Mooie Karel eens gesproken had.

Frans voelde geen gloeiwrok op Corry omdat ze Karel en niet hém koos; maar een gloeiwrok op Burk. Het was geen wraak-wanhoop in hem als afgewezen minnaar. Want Corry had hem nooit toegestaan, één stamelend woord zelfs over zijn liefde voor haar te reppen; doch het vernielzieke en het diep-jaloersch-slechte in hem bracht Poort er toe, Karel te kwellen en te martelen, door hem uit zijn mond te laten hooren, hoe zielshevig Corry van hem gehouden had.

Karel nipte aan een boordevol geluk en hij zag naar Frans óp in een bevenden angst, alsof ieder woordje, ieder klankje een openbaring van iets heiligs voor hem was geworden, dat toch bij verder spreken hem weer kon doen verzinken in een

[+] ondoorgrondelijke vervreemding. Want even daarna, tusschen twee stilten in, bracht de sombere en troostelooze onderstem van Frans Poort weer Mooie Karel het besef bij, dat Corry nooit en nimmer meer tot hem zou terugkeeren. Hij had haar weggejaagd in ‘De Gele Ballon’, en geslagen terwijl zij kroop aan zijn voeten. Hij had daarna op de liederlijkste manier met vrouwen en meisjes zich uitgeleefd; vrouwen en meiden, die op den Dijk en in de Jordaan háár hekelende belaagsters waren geweest. Hiermee juist wilde hij Corry tarten en krenken, bespotten en besmetten met laster. Hij had zich vergooid en afgegeven met het afval van de keien en hij had haar, de fiere, daarna in zijn hoon en in zijn verachting. door heel de Jordaan nog dieper en smadelijker naar beneden getrapt, blind voor haar ongeluk in ‘De Turksche Wacht’. Besefte hij dan niet dat voor eeuwig alles uit was tusschen hem en haar? Zij, - verklaarde Frans met een zoo ontzettenden ernst dat Karel saâmkromp, - zou nóóit, nóóit meer de geringste nadering dulden... Dat, dât vooral moest Karel het allereerst zijn knar inhameren. Hij had haar neergetrapt en door het slijk gesleurd,... al was het in minnaarspijn en onder gemartel van eigen liefde;... zij was vrij, geheel en al, zonder hem.

Karel huiverde onder dit vonnis in scheurende wroeging. Hij voelde den dreigenden doem en de schrikkelijke waarheid ervan. Karel wist dat Corry de vrouw niet was die zich weer met zoete praatjes liet overkletsen. Hij kende haar onvermurwbaarheid, haar harden, wreeden, haar ontzettenden trots, waar alle menscnelijke deernis op afstuitte. Karel wist dat zij behoorde tot de schepselen, die in hun trots, het beminnenswaardigste wat zij hadden vóór hun oogen liever zouden zien slachten, dan door een soort van verteedering, een toegeven aan menschelijke zwakheid, zulk een wezen te redden uit doodsangst en vernietiging. Het genadelooze en onverzoenlijke van haar natuur, dat hij door zijn eigen minachtelijk gedrag in haar tot het wreedste instinct had aangescherpt, weerde alle ijdele, vergiffenis-schenkende be-

+ Knar: hoofd. -

goochelingen. Dat instinct was nú door haar boosaardigste gekrenktheid tot onverbiddelijk gevoel toegespitst en bracht de eeuwige verwijdering, de afscheuring van de vrouw die hij krankzinnig liefhad; die hij soms haatte omdat hij haar zoo-in-wanhoop beminde. Karel besefte zijn gemeenheid tegenover haar, als iets grondeloos-laags en verachtelijks, maar hij leed smartelijk in een onrust-verbijstering en hij kromp van berouw. Doch Corry kende van het menschenhart geen innig verdriet, in haar verstarde zelfzucht en beleedigdheid. Burk, in al zijn loszinnige, terugkruipende lafheid en ruwheid, voelde en begreep in zachtheid en eenvoud; zij, in al haar latere onkreukbaarheid en ongereptheid, bleef ongeroerd tegenover zielsnijpende vereenzaming en afsterving van den liefde-hunkeraar die schuld wou biechten, onder zwaar heimwee. Alleen Frans Poort wist beter, veel beter dan Karel, omdat dézen Corry's ontwikkeling van meisje tot vrouw geheel onbekend was gebleven. Frans bevroedde, dat in de onverzoenlijkheid van drieste Corry één broze plek bestond. Hij wist hoe de uitdagende en niets vreezende meid, door haar onstuimige en alleene liefde voor Karel, al haar vroegere zwijmelingen en uittartende grillen had teruggedrongen. Hoe zij zich van lonkende behaagzucht had gezuiverd. Ook nu nog kon zij snijdend-kwetsend en pijnigendin-waarheid-zeggen uitbarsten. Ook nu nog besefte zij haar verbijsterende macht op mannen. Maar Frans wist smartelijker dan wie ook, hoe zij diep-in snakte naar de koesteringen van dien heldhaftigen en koenen kerel, naar een liefdedáád van dien stouten spotter, dien heldhaftigen verleider.

Corry, op een avond, had alles met hem uitgesproken. Want zij begeerde glaszuiver tegenover hem te staan. Ze had Frans Poort haar liefde gebiecht voor Karel, zooals ze het Manus Peet eens had gedaan, wreed-rein en zonder hem een oogenblik te sparen; zonder zelfs aan hem te denken. Ze hield niet van jaloersche herrie-kerels. -Dién vreeselijken avond juist, was Frans' haat tegen Karel geboren; Karel, dien hij nog nooit van aangezicht tot aangezicht had gezien.

En daarom kon hij ook nu Karel onopgesmukt vertellen van Corry's ontboezemingen; met een pervers en wrang genot bijna het uiterste der waarheid zeggen. Want het woord dat tot een bevrijding had kunnen worden voor Karel, hield Frans verbeten-ingesmoord en boosaardig-bewust bij zich: zijn geloof aan de heimelijke plek in haar pantsering. Dat wierd juist Frans' snijdende, stil-gillende triumph en zijn valsche veinzerij. Daarom kon hij juist tegenover Karel Burk zoo rustig zwijgen over alles wat Corry, ondanks zijn misdadigheid, in hemzelf bewonderde. Hij wist hoe ze opzag tegen zijn mannenmoed en zich op haar manier verdiepte in zijn ingewikkelde natuur, zoo verzot op de geheimzinnigheid van een doorgevoerde misdaad. Hij wist hoe zij een koortsigen drang naar een phantastisch levensgeluk en een levensverovering begreep. Ook Corry noemde stelen en inbreken op zichzelf verachtelijk. Ook zij, verklaarde ze Frans rechtuit, tastte aan zijn heele wezen iets huiveringwekkends, maar dat toch door de verborgen macht van durven en doen, haar aantrok en boeide. Ook in haar herklonk de stem van eenige jaren vroeger, toen ze nog alles omver-liep, of met haar hartstochtelijken zwerflust en over-woelige, over-stoutmoedige jeugd, alles om haar heen in schrik en opspraak bracht. Ook zij had, schoon zwaar getemperd, den duisteren drang in zich gekoesterd naar roekeloos leven en naar avontuurlijke ontuchtigheid, naar het toomlooze. Niét om wellust-bevrediging, maar louter om het zalig-verdwazende genot der lichtzinnigheid zelve. Ook zij had het schuchter-zwakkere meedoogenloos vernield, en alle gekreun en gebier om haar fatsoen, gehoond. Maar in haar ontberen van de groote manliefde, was haar schreiend hart gezuiverd en zijzelve tot in het merg om- gekeerd. Zij zong geen vreeselijke schandeliedjes meer, om haar onstilbaar verdriet achter dollen spot te verbergen. Ze was door Mooie Karel versmaad,... ze herwon zich zonder triumpheerende verdorvenheid, voor den versmader, in beteugeling van heel haar onstuimigen hartstocht.

Toen Frans in geveinsde rust en deemoed eens opmerkte,

dat Corry als chef in een groot mode-magazijn, geheel vervormd in manieren en spraak, in kleedij en chic, naar de eischen gesteld aan zulk een taak, moeilijk kon verkeeren en omgaan met een vroegeren tuchthuis-klant, gierde ze het uit! Op ‘de zaak’ was ze streng, correct, ongenaaklijk; duldde ze niet de minste inbreuk op conventie; maar er buiten deed ze wat ze wenschte.

Ach, als ze wilde klappen van alles wat ze rondom hoorde in Den Haag... van de uitgaande chic,... wat dié durfde en zich veroorloofde... enfin... Corry bleef Frans spreken en hem nu en dan op haar kamers ontvangen. Hoeveel maal had zij zich vroeger in haar schelle, geheimzinnige, romantische avonturen-verbeelding, in haar toch koude behaagzucht, niet zelve gezien als bezwijmelde prooi van tyrannische en dierlijk-ranselende bende-hoofden, die haar geheel-en-al onderwierpen als slavin, om de kerels dan láter weer te kunnen overheerschen; éérst geheel te ontgoochelen en daarna te vernietigen.

Juist toen, bij stukjes en brokjes, begreep Frans door hun omgang en door hun gesprekken, dat zij evenals hij, den lageren drang voor het sexueele leven geheel ontbeerde. Haar avontuur op den Zeedijk was aan een geweldsdaad en overrompeling ontsprongen. Want onverbiddelijker dan ooit had hij ervaren, dat Corry wrevelig-koel bleef voor alle manverlokkingen. Zij kende geen andere lijfelijke begeerte dan die opbloeide uit haar eenige liefde. Daarin alléén kon zij een zoete bevrediging beleven. Zij wist zelve wel dat haar lichamelijkheid en haar verschijning, iéts dat haar wezen omzweefde, iets in haar onverschillige gaan en in haar staan, in haar bewegen en in haar kijken, alle mannen op haar deed verlieven, maar zijzelve bleef toch voor de knapste en vermetelste kerels, zinnelijk-koel en onaangedaan. Zij onderging geen verwarring, geen romantische verdooving en geen bezwijmingen gelijk vroeger, vóór haar overrompeling, toen ze nog rilde van haar eigen duivelsch, onduldbaar tarten

en haar wild-wreede lusten; huiverde van haar spottende uitdaging aan al wat kerel heette. Corry bleef nú in beheerschte bezinning, en ze deed net alsof de ontroering en de verrukking die zij wekte in anderen, niet bestonden. Haar stem behield een zacht-zangerige bekoring en heel haar wezen een treffende ingetogenheid. Corry was zoo in haar begeeren vergroeid met wat ze liefhad, dat ze het als een schennis beschouwde, ook maar het kleinste wellustige gevoel te ondervinden bij het zien van een ander. Dit vreemd-versteenende van haar vrouwgevoel voor andere mannen, had Frans Poort ondervonden, en het leefde met zoo stoute en verpletterende macht in Corry's blik en in haar gebaren, dat haar eigenlijk niet één die haar kende, met zoete vleierijen en streelende vervoering of bewondering waagde te naderen. Toch bleef zij vaak aanbiddelijk-dartel en kinderlijk of vol meisjes-verleidelijkheid, en verblindde zij alle mannen door de tintelende blankheid van haar vel, haar verrukkelijk mooi gezicht, het teederslanke en uiterst-rijzige van haar meisjes-lichaam en de bekoring van heel haar heerlijk jeugdwezen. Zooals Frans haar op een morgen had ontmoet, in den langen, met bont omzoomden mantel, den bloemblanken hals laag-open, het kortgeknipte, goudblonde, weerschijnende haar in losse, zware lokken over haar fijn-kittig nekje en over haar kleine ooren, het blauw-fluweelen toque-hoedje op het hoofd, klaar-blijmoedig het zacht-lachende gezicht,... zooals hij haar toen rank en licht had zien naderen alsof zij danste,... neen, zoo zou hij haar nooit kunnen vergeten. Dien morgen had Zij hem vluchtig even aangesproken, - zij ging naar ‘de zaak’ en had weinig tijd, - en voor het éérst zag Corry een verlegen verliefdheids-bedremmeling, een sprakelooze verbouwereering in heel zijn smachting-smorende houding. Voor het éérst zag ook hij in haar goud-donkere, schalksche oogen een saâmkrimping, alsof ze van iets heel verborgens tóch weemoedig-angstig genoot en in haar blik, even, een nevelige bezwijming die ook hem verdwaasde van geluk. Doch tien seconden erna was al dit zoet-zich-geven en aanhaken, dat

teedere begeeren uit haar gezicht verdwenen en sprak ze weer met haar zachte, zangerige stem in rustige matheid, waardig, gelijk ze zou spreken - stelde hij zich voor - neerbuigend-goedhartig tot haar vader en moeder. Dat raadselachtige, dat huichelachtige verbergen van haar zinnelijkheid en ontroerende bevangenis, had hij nimmer zóó bij haar ontmoet. Maar hij vergat het nooit... en even hoopte hij op iets! Frans, die toch ijs-koel bleef voor alle andere vrouwen, moest zich dien morgen zelf zoo bedwingen om haar niet te omhelzen, dat hij haastig in een angstig ‘gedag!’ het gesprekje had afgebroken en in een zotte verwezenheid was doorgeloopen.

Vanaf dien tijd leek Frans nog schuwer en onverschilliger tegenover alle andere vrouwen geworden, doch in hem laaide de afgunst op Karel feller aan. Zijn heele bestaan lei er wrang van doormarteld. Hij gunde vanaf dit uur, in zijn kwellende overpeinzingen Corry niemand meer.

Vroeger had Frans geleefd in zijn helsch-onversaagde en woeste liefde voor de vagebondage, voor het stelen en inbreken. Al wat hem had verward en toegelonkt in het misdaden-leven, al wat hem had gelokt naar het onbekende, naar het rustelooze, dat benauwend-vreemde en geheimzinnige ontroeringen schonk, scheen op Corry overgegaan.

Frans was geen natuur, die bij tragische mislukking of afbrokkeling van dit groote, hartstochtelijke zieledrijven, zich met ándere dingen kon bevredigen. Want al wat buiten dat ééne hevige en onnaakbare... Corry... leefde, bracht alleen lagere voldoening. Alles was bij Frans daemonische ernst. Hij wilde en kon het leven niet meer leven zonder Corry. Want een nieuwe marteling voor hem bleef dat hij Corry's liefde voor Karel omvatte in haar verborgenste diepte, en door den glans ervan gestoken wierd. Al was Karel Burk naar zijn eigen gevoelens, een wulpsche genot-afdreiger met iets monsterlijks, iets vampyrachtigs in zijn hypnotiseerenden zinnelust,... Poort had toch vaak zelf fellen weerstand in zich aan te hitsen om niet onder de bekoring van dat woeste

kind-mensch te geraken, dat tegelijk een gewelds-wezen was, in wien het levensvuur brandde met een alles-overschroeienden gloed; dat tegelijk een kerel bleek met een bovenmenschelijken moed en een altijd sprankelenden humor, waardoor ieder woord van Karel een springende bioscoopteekening geleek, geestig, plots verschijnend en weer plots verdwijnend. Telkens moest Poort zich aan zijn eigen haat vastklemmen om niet te wankelen.

En zoo wierd Frans het zich bewust, dat hij zocht naar een zelfvernietiging in de vernietiging van dien anderen mensch: Karel Burk.

Twaalfde hoofdstuk.

I.

Frans Poort, in hopelooze verlorenheid, had een ontzettend leed doorleefd waar niemand wat van wist. Het verbijsterende gebeuren met Mooie Karel bracht hem weer alles rauw en schrijnend-versch in de herinnering; alles, gromde hij bitter, in glans en gloor.

Het was Zondagmorgen in Blauwrok's kosthuis en stil, droomerig-stil. De meeste gasten sliepen nog en Poort lag op zijn eng, roestig-ijzeren bed, tegen de muurdonkerte van het binnenplaatsje op te staren. Het leek hem heel vroeg; nauwelijks zeven uur. Decembermorgen kroop en doolde nog nachtduister tegen het smalle raam, alsof hijzelf plaats zocht voor zijn eerste licht-schemering. Frans kende zoo die vreeselijke, kille muurgrauwten uit het troebel verleden. Alles, - de angstige, schommelende stilte, de onthulde verhouding, het innerlijk-bindende tusschen hem en Corry Scheendert, zijn eigen verschrikking, afschuw, woede en wrok om de ontdekking, - greep saâm om hem heel zijn vroeger schandebestaan als gevangene weer over-ruim in pijnigende gewaarwordingen opnieuw te laten doorleven.

Onder zich hoorde hij door den planken-vloer heen, de ronkende ademhaling van den slapenden Mooie Karel

[+] en toch nooit was Frans zoo ver, zoo door smart van alles afgeweest als nu, in de nawevende bemijmering van het helsch-vroegere.

Niemand wist iets van Frans' onmenschelijk lijden en de verschrikking van zijn telkens weer in angsten doordroomd verleden. De spokende duisternis van dat verleden waarin hij staarde, bleef zijn vijfjarige celstraf in Leeuwarden. Daar was traag de moord op zijn jeugd en heel zijn bestaan begonnen; daar was hij als menschelijk schepsel vernield.

Toen Frans als jonge kerel, leeglooper van nog geen twintig jaar, naar Leeuwarden wierd opgebracht, - uit gebrek aan plaats in Mokum en elders, - had hij eigenlijk niet beseft wat met hem gebeurde. Vijf jaar achter slot en grendel, vijf jeugdjaren zitten,... wat wist hij ervan! Hij lachte ongeloovig en speelsch. In de schemer-cel leerde hij de vreeselijke folter-straf van d'eenzaamheid. In ‘Amstelveen’ was hij geweest en ook daar had hij de cel schreiend gevloekt. Maar op ‘Amstelveen’ voelde hij zich nog dwars in het zware golf-gedruisch van Groot-Mokum. En het was telkens geweest, - van het Huis van Bewaring naar ‘Amstelveen’, - niet meer dan wat maanden achtereen ‘zitten’. Op ‘Amstelveen’ bleef hij overal de gonzende stem van de groote stad beluisteren. In ‘Amstelveen’ had hij straatventersgeroep hooren nagalmen en klonken paukslag, triangel en trompet van de pieramenten in de cel door. In ‘Amstelveen* had hij zelfs op de luchtplaats, schuin naar boven, een stuk straat en op derde-étages, in den zomer, kleeden-kloppende dienstmeisjes op balcons gezien... Doch in Leeuwarden was hij in doods-eenzaamheid gezonken, zooals die ieder celmisdadiger wreed toegrijnsde en tot waanzin opstootte of in loome versuffing neersloeg. Wat was in dat gebouw, in die cel al niet van zijn zwervend jeugdleven gewurgd!

Den eersten tijd had Frans nog uitdagend geschetterd; scherp, fel en ironisch. Hij vloekte weer als vanouds met dreunende klankwoorden, in één dolheid, en hij zag zich wreed getergd door de meedoogenlooze, vergelding-eischende

+ Naar Leeuwarden gaan alleen de gestraften die boven de vijf jaren veroordeeld zijn. -

[+] straffers. Frans liep boordevol wraakgedachten. Ze hingen zwevend als vlijmscherpe messen boven zijn bijna afgekneld leven. Tegen bewakers, gangloopers, dokter en ziekenoppasser, tegen Directeur en beambten kreet hij los, helsch tierend, met wilde moord-dreigingen, in razende bezetenheid. Zijn verbittering wierd hemzelf een ontzetting. En steeds kermde hij: vijf jaar... vijf jaar... niet te gelooven... om gek, om stapelgek te worden! Maar toen hij eenige maanden was opgezogen in het zieke grauw van de cel en hij bukte onder de scherpe tucht, begon Frans' innerlijk wezen martelend te veranderen. Uit zijn diepste binnenste borrelden allerlei wilde en vreemde verlangens op, besprongen hem allerlei weeke, angstig-smeekelijke en zwakke gevoelens, zooals hij die in vrijheid maar heel zelden had beleefd of gekoesterd. Dat vreemde en vreeselijke gevoel in de stilte omgreep hem zóó, dat hij dikwijls aan zijn verstand bevend ging twijfelen. In de moordgrauwe cel onderging hij een naar wraak huilende verbittering tegen ieder wezen dat Frans zich herinnerde. Allereerst tegen zijn kameraden met wie hij had gepeesd. Frans overzag zijn eigen leven en hij besefte, onder hallucinanten angst en helderziendheid, dat dit nauwelijks in bloei, voor altijd was geknakt en weggetrapt. Nu eerst besefte hij de wraakstraf van de maatschappij op zijn armzalige wezen: het opsluiten van den zondige in eenzaamheid. Telkens en telkens drongen allerlei aandriften van zijn kronkelnatuur zich naar boven; begeerde hij zijn instincten uit te leven. Telkens, ontsteld en van binnen verbrijzeld, vroeg hij zich af: waarom ben ik als ik ben,... waarom is al die onmenschelijke leugenlist en diefachtigheid in mij juist opengebroeid?...

Wreed en al pijnigender voelde hij, onder dit klarend bewustzijn heftiger tegenspartelend, zijn vernedering en uitgeworpenheid. Zijn ouders hadden hem schrikkelijk bejammerd, maar zichzelf nog meer. Hij hoorde nauwelijks iets van de brave zielen. Hij was het schurftige, gemerkte schaap uit de kudde, dat in troostende verdooving van zijn slechtheid geen rust kon vinden. Frans voelde de krenkende

+ Gepeesd: saamgewerkt. -

schaamte waarmee de familie dit bedorven bloed van het geslacht overal verloochende. En toch, in de afmartelende eenzaamheid van zijn gegrendelde cel leefde hij in gedachten meer met ze saâm, dan ooit toen hij vrij was en in de werkelijkheid ze had kunnen ontmoeten. Hij zag iederen nacht en iederen dag, - er was 's winters en in den laten herfst nauwelijks onderscheid tusschen de grijns- en schrik-donkerte van den nacht en het dreinende sluip-grauw van den dag, - de geel-doorrimpelde zorggezichten van zijn vader en droefmeewarige moeder. Hij zag de trotsche tronies van zijn zondelooze broers en de in genade hem troostelijk-bedenkende, berustende gelaten zijner zusters. Hij zag wonderlijkhelder en scherp, de gezichten van alderlei bekenden bij hem thuis. Hij hoorde in overspannen, verhevigde aandacht, den verschillenden klank hunner stemmen; hij zag ze lachen, hij hoorde ze zingen en praten,... schuw over hem,... met schrik, rilling en meelij. Hij zag ze bijéén op Zaterdagavond en op Zondag, in de knus-gezellige, licht-helle voorkamer, en hij zag zijn brauwen-fronsend moedertje heimelijkbang uitkijken voor het raam, turend, al maar turend naar een verte die er niet was... Naar hem? Toch kroop over hun oogen een schaduw, een vreemde, omfloerste donkerte. En dan kwam juist in hem een allerschrikkelijkst snijdend en wee-hunkerend gevoel in de cel-stilte, als de gevangklok laat sloeg en de nagalm traag en trillend uitstierf aan het einde van den gangvleugel. Onmiddellijk sprong hij óp met bonzingen in het benauwde harten rende hij in woede van zijn brits naar zijn cel-raampje. Dan sleepte hij zijn werkkrukje naar den muur onder de half-geribde ruitjes, zag hij duizelend door de tralie-beklemmingen heen, een brok lucht hoog-ijl boven het gevang. Plots overviel hem zulk een martelend benauwingsgevoel van het zich-ingekneld-weten tusschen de vier schemerdonkere, lage celmuren, met het vierkante vlakje lucht achter het roest-ijzeren buiten-hekwerk, dat hij kapot-vanbinnen weer terugzonk, op den vloer zakte en een zoo oneindig-wreede, afpijnigende en krankzinnige droefnis door-

leefde, gelijk hij niet vermoedde dat een menschelijk schepsel ooit kón doorstaan.

Alles brandde ziek in hem, in zijn koortsigen kop, in zijn bevende handen. Hier, in de verte, op een vreemd brok grond, leek hij van heel de wereld afgescheurd. Het eenige stukje licht was de lucht en wat wolken die voorbij joegen, of traagzaam in de verte bleven uitdralen alsof ze nimmer zouden verdwijnen. Hij zag al maanden na maanden geen zon meer en geen groen, geen water en geen hemel, hij, gevangene. Hij snikte plots vreeselijk, onder een gesmoorden gil, en hij kronkelde zich van eenzaamheid en ellende over den cel-vloer. Alles bleef mombakkesachtig-doodstrak om hem heen in een vijandige wreedheid en meedoogenloosheid opgetast: de muren van zijn hok, de steenen van den killen grond, de streng-ijzeren staven achter het grauwdroeve cel-raampje. Het leed wrong en scheurde door Frans heen, vernietigde heel zijn wezen, en bracht tusschen de vlagen van kermend kwel-berouw en woest-uitschreeuwende wanhoop, altijd weer dat afschuwelijke, leeg-weeë, tóch schroeiende verlangen en hunkeren naar de vrije menschen met wie hij eens had samengeleefd. Tegelijk wou hij toch in het begin, voor den spion-bewaarder zijn huilen en zijn verstands-verbijsterende buien van neerslachtigheid, naargeestige misère en snikkende opstandigheid, verbergen. Frans' gansche lichaam magerde en dorde uit. Hij voelde, schoon hij het zelf niet kon zien, dat zijn bleekheid geelgroene vaalte was geworden en dat zijn oogen grijnzend-hol moesten gloeien in het eeuwige schim-donkeren der afmartelendeentonige cel-dagen. Want aldoor in het wissellooze, uur aan uur, kriebelde er in zijn hersens een waanzinnige knaging; gloeide er in zijn bloed een koorts die hem leegzoog en uitteerde. Voedsel kon hem nauwelijks schelen. Hij ademde het vreeselijke suizelen van de stilte in; hij dronk loom-mat water, lauw, koud, heet... en hij liep of hij sloop op zijn zware kiosklompen, zes passen heen, zes passen terug, eeuwig weer, als een idioot, schuw-getergd Artis-beest, van

het raampje naar de cel-deur, van de celdeur naar het raampje.

Toch vroeg Frans zich telkens af: had hij verdriet, berouw, zieke zelfdeernis of menschelijke schaamte over zijn vernederende, diepe gezonkenheid? En dan kreet de haat razend in hem terug: neen!... neen!... geen zier... geen snars!... Er martelde een geheel ander, melancholisch, wrangvlijmend gevoel door Frans heen; een schaamte over de menschen die hém met hun domme, verpletterende weerwraak zijn jeugdleven in zoo barre gemoedsverharding durfden vernielen. Hij voelde zich bijtend gekwetst en verlaagd als een beest, door die pijnigende wraak. Zij moesten zich den maskerlap met de twee loergaten voor de oogen laten zakken,... niet hij. Hij had nooit anders dan wat doodgewone centen en wat weelde-voorwerpen zich toegeëigend; hij had nooit anders dan zich wat stoffelijks verzorgd. Doch hij zou, een medemensch straffend, dezen nimmer van zijn levende en wijd-ademende vrijheid hebben kunnen berooven. Hij zou een medemensch niet hebben kunnen in boeien knellen, of een machteloos-geslagen creatuur laf overmeesteren, wegtrappen in een donker pesthol en het daar opsluiten in volslagen afzondering tusschen kale, lage, vunsgrauwe wanden, met niets dan een houten brits en eigen tonvuil. Hij zou een mensch, hoe verwrongen ook van zieke driften en lusten, met gezonde longen, niet hebben kúnnen afsnijden van versche lucht en geen levend schepsel tot levend-doode hebben laten wegkwijnen. Door deze wreedheid onderging Frans geen wroegings-berouw. Kon hij nog de uren tellen, telkens als hij met zijn uitgemagerd en afgefolterd karkas, ingezonken, traag en duizelig naar de kooinauwe luchtplaats sjokte, waar alweer rees, afschrikwekkend, steen op steen en muur om muur? Hij had soms alle besef van tijd, van dagen en van uren verloren in een loome, matte sufheid en onverschillige wezenloosheid. Hij zag toch geen morgenzon en geen avondmaan meer komen en gaan. Vroeger had iedere dag een kleur voor hem opengeglansd,... nú was het al eenderlei... gisteren, vandaag, morgen... vandaag,

gisteren, overmorgen, eergisteren... Alles, alles,... tijd, uur, wisseling van morgen en avond, verzonk in de vreeselijke, uitgegrauwde stilte en in de verstikkend-plettende eenzaamheid. Hij mocht niet spreken met zijn medegevangenen en zij speelden stumperig-idioot stommetje tegen hém. Hij mocht zijn tronie niet vertoonen aan gemeene boosdoeners als hij, en die ontuchtige misdrijvers naast en tegenover hem, in sombere cellen zuchtend en vloekend als hij, mochten hém hun bakkesen niet laten zien. Frans snakte ontembaar naar ruimte om zich heen, naar licht,... maar het bleef schuw snakken. Er bestonden immers wraak en vergelding! Hij sjokte maar weer doodelijk-triest en uitgemergeld van suffe, loome vermoeidheid, op eenzelfde uur naar de luchtplaats, en tot gast sloop met hem mee... de waanzinnig-zacht-mompelende Eenzaamheid. Zoo, langzaam, voelde hij in zijn hersens een vreemde, kronkelende en knellende benauwing rondsarren. Zeker, hij moést werken, zijn celvloer dweilen,... zijn kleeren herstellen,... maar hij kón niet! Zijn levend-verlangend lichaam zat rusteloos te kwellen en hem treiterend te hinderen. Hij zou voor zijn misdaden zware, onmiddellijke afstraffing berustend hebben aanvaard; wanneer het moest, de pijnlijkste mishandeling en geeseling. Als hij daarná maar zijn menschelijke vrijheid had kunnen behouden; als hij daarna maar weer had kunnen gaan en staan waar hij wilde en geen kerkerlucht behoefde in te ademen.

Onder deze opsluiting, deze breking van zijn jonge-mannenkracht, brachten andere dagen hem opnieuw tot een dol-opschuimende woede of tot een schreiende kramp van ellendebesef, dat hij zijn marteling niet meer dragen kon.

In de cel was hij eeuwig, eeuwig, om te gillen,... met de eenzaamheid saâm. Die eenzaamheid juist was het allervreeselijkste; was veel erger dan zwart, zuur brood en water. Van den morgen tot den nacht sloop de eenzaamheid om hem heen. Er was een akelige, bange dreigstilte in heel het groote gevang, in het huis der kruipende schaduwen. Er

huiverde door heel het gesticht een harten-beklemmende sterfhuis-rust, die niet meer zonder angst-begoochelingen was te beluisteren. En toch bracht die ijselijke stilte-suizeling juist het kleinste geluid als een spoken van de verbeelding, naar voren. Gelijk onder een droomschrik die de keel toekneep, sprong Frans soms óp wanneer hij de cel-sleutels in de handen van de bewaarders even lichtelijk hoorde rammelen. Hij ontstelde vaak hevig bij stappen van de wacht door de grauwholle gangen, spionneerend-zacht. In ieder getij had Poort andere kwel-visioenen. Vreemd-wild geluk één oogenblik als het vroor buiten in den klaren, blauwen maannacht. Vreemde duizelingen, doorscheurd van een snik, bij een ver kinderstemmetje, op een brandenden zomerdag van de stad of het land vaag-hoog naar zijn raampje aangewaaid. Want alle stemmen, geruchten, dichtbije of dwaalgeluiden, wierden dadelijk gesmoord en fluisterend weggegrepen door de eenzaamheid die loerde of grijnsde. O die verraderlijk-vreemde en vage geluiden vooral, die iets onverwachts, iets onbekends in de eeuwige eentonigheid van het daaglijksche aantrilden. Een weeke ritseling, een aarzelend geklop op de verwarmingsbuizen, van een medegevangene, brachten in Frans plotselinge hartbonzingen, een angst en tegelijk een vreugdeschok, alsof het dán-gebeurende hem juist de vrijheid schenken zou. Honderdmaal per dag in den beginne, onderging hij die folterende ontroering en ontstelling; herkende hij het eerst later als ziek, als krankzinnig gemaal van zijn afgetobde hersens. Dan dreigend en in rillenden afkeer, voelde hij de sluipgestalte van de eenzaamheid achter zich. Dát zou hem tot waanzin brengen. Want de eenzaamheid deed alles met hem wat ze wou. 's Nachts, in schrik-koortsen, als hem het noodzweet van den kop droppelde, hoorde hij haar morrend, valsch kreunen onder zijn brits of zag hij haar akelig-golvend wegkronkelen achter zijn kiebel-ton, als een zwartglanzende slang die licht afgaf. Inéén weer, als een gehoornde spotduivel, groen als brandende phosphor, klauterde ze boven het smal-hooge cel-raampje; begon ze op hem, hém alleen, in het

stikkedonker te loeren en tegen hem te grijnzen en griezeligzacht, gesmoord te lachen. 's Nachts, alleen in menschenangst, beluisterde hij ieder gerucht dat langs de muren ritselde of kroop. En hij rilde in een ijskille beklemming. Hij schreeuwde om hulp, al smoorde vaak schaamte voor spottende en ruwe bewakers zijn stem.

Och, het was maar ziekheete verbeelding en zware koorts, praatte Frans zichzelf in. Toch wist hij beter. De eenzaamheid wás er en haalde heel stil en ontsteld adem, en staarde soms zelve rond als grauwe schrik in scheemring; als de ontzetting, met opengezakten, bloedenden mond in den nacht. Ze sloop weer langs de muren, ze kraste en ritselde over den vloer, en toch altijd en eeuwig bleef ze ongrijpbaar, ontastbaar. Ze lachte om zijn arme menschenangsten, berouw en inkeer, en ze sarde en kwel-duivelde hem om biecht en verdriet. En inéén weer schoot ze op hem af, wanneer hij eindelijk in halven slaap gedommeld lei en wurgde hem bijna, op één kiertje lucht na, den strot toe, of ze zoog het zweet van zijn klamme voorhoofd. Dan lag hij verbijsterd en met afgestompt besef te bibberen midden in den stikduisteren nacht, en dacht Frans dat zijn hart bleef stilstaan. Even onverhoeds weer rukte hij zich overeind en begon hij dol tegen de donkere wanden van zijn cel te hameren met zijn op den tast gegrepen klompen. Maar er klonk alleen terug, eigen angst-razen en rauw-scheurend gegil in de booze stilte. Eindelijk zonk Poort weer huiverend op zijn stinkend stroo en begon het zachte gekerm van berouw, zielsknaging en wroeging opnieuw. Dan zacht, heel zacht, lei de eenzaamheid hurkend zich naast hem neer. En ze kroop óp tot zijn borst en zijn oogen, en Frans hoorde haar huilen terwijl hij zelf huilde, haar snikken terwijl hij zelf snikte. En de droeve eenzaamheid klaagde en kreunde met hem mee als een echt, zoet deernis-mensch. En ze suste hem, en hij sliep weer onder een vreemde, halfbezwijmende, half-wakende verdooving in. Klonk dan 's morgens de bel van het opstaan en opende de bewaker even erna zijn cel-deur, - opdat hij zijn waterkruik, zijn ton en zijn

stofmandje zou buiten zetten, - dan rees hij loom en afgemat overeind en kreeg hij het gevoel, alsof er iets loodzwaars van hem afsprong en schichtig weghurkte, ergens in den grauwsten hoek van zijn hol; een hoek waar hij 's nachts soms plotseling zijn doodkist zag opduiken uit den grond.

Zoo leefde Frans Poort het eerste jaar van zijn opsluiting met zieke en afgepijnigde hersens, en al prangender, nijpender, van haat en woede-verbittering gekorven, wierd zijn eenzaamheids-leed.

Vooral de luwe, van vogelenzang doorkweelde lentemorgens of zomermorgens, wanneer hij de luchtcel instapte, kwam er een vreemde en kinderlijke blijheid in zijn uitgehongerde ziel. Van verre landerijen rook hij zoeten hooigeur. Een streeling van glanzen trilde tegen steen, of een koestering van zonlicht schoot op een muurbrok uit. En hij, verstootene, kreeg weer een wilde hoop in zijn hart... Hij was toch nog zoo jong... Moest nou alles voor hem ophouden te bestaan? Hij zette zijn mond wijd open, hij ademde diep, ál dieper.. hij zoog hemelsblauw uitspansel en geuren in... en hij woó wegdenken wat over een kwartier alweer zich kwam opwringen aan benauwingen tusschen goordonkere celmuren en de wijdte van nu. Hij wou al de doffe versuffing en vreeselij ke matheid uit zijn lichaam wegpersen. En hij wou weer dat heerlijk-onbekommerde en bruisende woelen in zijn bloed van vroeger, op verre buitenwandelingen. Er schoot tintelend leven in zijn bleeke bakkes, en heel zijn gezicht ontstrakte zich uit de verbittering en het wraakbesef zijner jeugdvernieling. Hij verbeeldde zich hoe nú op die uren, ver van gevangenismuren, de wuivende takken tegen de blauwe lucht in de zoelte te ruischen stonden. En als hij een vogel zag vliegen, heel snel, boven het kippengaas en de horizontale tralies van zijn luchtkooi, dan schoot hem een snikkend heimwee naar de ziel. Hij smeekte, smeekte éven boven de zwarte oneindigheid van het eenzame uitgetild te mogen blijven...

Langzamerhand begon Frans Poort in zijn cel de eigen-

heden der getijden te onderscheiden. Tusschen al zijn doode tellen en stug na-rekenen, kreeg hij van de dagen, weken en maanden die hij reeds in het huiverend-kil gevang had doorgebracht, wel geen klare voorstelling, maar toch omgreep hem een angstige gevoeligheid voor allerlei licht en schaduw buiten en achter zijn celraampje. Vaak kon hij uren-lang turend verdroomen in het alleene stukje hemel, waarvan het zomerblauw zoo heel anders was dan het winterblauw; waarvan het lentegrijs zoo heel anders was dan het herfst grijs. En als het loeide, stormde en sneeuwde, en de ongesmolten vlokken verduisterden niet al te lang de donkere ruitjes, dan klom Frans op zijn kruk, bleef hij staren voor het raampje en doorleefde hij ál wat er buiten de cel naar den vrijen horizon onbelemmerd uitgestrekt lag; verloor hij zijn wrok en menschenwalging. Maar doodelijk-beangstigend omklemde hem de schemer, het vreeselijke stilte-uur waarop de vervreemdende avond en de nacht rond zijn celraampje begonnen te donkeren. Dan kwam er een smeulende dofheid in zijn branderige schrik-oogen en keek hij achter zich met den schuwen en jagenden angst van een waanzinnige. Hij kon maar niet tegen de alles-omgrauwende verlatenheid, de schemer-stilte, de inscheurende stilte van den aanduisterenden avond, die al zijn gedachten, al zijn gevoel martelend verminkte en opéén drong tot een malende ramp van zelf-tergingen. Hij kon de verootmoedigende berusting niet vinden en de ontkrampende onderworpenheid niet, in zachte tranen. Als de treiterende bel klonk voor de nachtrust dan smakte hij zich wel driftig op zijn brits, maar altijd weer met die droomachtige, innerlijke hunkering naar het vrije en dien brandenden opstand tegen alle gevang-gezag in zijn bloed.

Hier in de cel leerde Frans ook het naargeestige klaaggehuil van den herfst rond de doode gevangenismuren. Nooit had hij zoo droef en zoo in menschelijk smeeken en kermen, de herfstwinden hooren roepen en weenen. Wat bleek hij

[+] toch ook maar een bang en ontdaan menschenkind in d'eenzaamheid.

Eindelijk begon hij voor zijn werktafeltje naararbeidte grijpen.

In Leeuwarden, beval het reglement-uittreksel op den cel-muur geplakt, moést hij tien uur arbeiden. De rustiggoede werkmeester, met wien hij eerst schuw, later veel sprak, leerde hem boekbinden. Hij poekelde gaarne met dien braven kerel, dien hij in het begin altijd eerst averechts antwoordde of vatte. Die bink was plat. Hij sprak met hem veel liever dan met den dominee, met een Regent, een Officier van Justitie, een koppenteller; veel liever dan met den arts of met den Boorzalfpot. Bij die bazige sirools hield hij zich traag van bevatting, omdat hij ze nooit vertrouwde. Toch werkte hij lusteloos, ingezonken, afgefolterd, wreed-onverschillig. Het leed lag té hoog in hem opgehoopt; zóó vormloos hoog, dat het alles om hem heen verduisterde. Frans zag wel zware druppels spatten van regenvlagen die striemden tegen het celvenstertje op; hij hoorde het schimpende en loeiende duivelen-gegier wel van den storm, maar hij kon geen uiterlijke treurnis meer ondergaan; om niets. Zijn vingers beroerden onverschillig het werkmateriaal en hij poogde zijn verlangen te sussen met allerlei paai-beloften,... wanneer hij weer vrij was. Maar hij verzonk in een willoos spel van soezende gedachten.

Vreemd, zooals hij zich soms onder het lijm-koken en het oog-pijnend turen in zijn geel gasvlammetje, midden in zijn arbeid op zotte invallen kon betrappen. Dan zat hij weer gewoon te lachen; soms zelfs te schateren en opjuichend-luid te spreken, herdenkend een vroeger snaaksch gebeuren dat hij had meegemaakt met de kameraden.

Als hij dan zoo zichzelf midden in zijn onderbroken arbeid op zenuwachtig-gek lachen betrapte, dan schrok hij ineen hevig van zijn eigen schril geschater in de staar-stilte; dacht hij in ontreddering, dat hij krankzinnig was geworden. Dan sprong hij wild en hijgend-benauwd overeind en begon hij in zijn cel heen-en-weer te rennen en benard

+ Bink was plat: goede kerel met wien wel wat te beginnen viel. - Koppenteller: Officier van Justitie. - Boorzalfpot: ziekenoppasser die met een gevangenisdokter meeloopt. - Sirools: kerels. -

te luisteren of hij nog wel hooren kon. Dra volgde de kilste ontnuchtering. Hij begreep dat hij door zijn eigen opstuwende, naar menschen en leven snakkende gedachten bleek overrompeld en zijn geprikkelde phantasie hem midden in een gebeuren had geworpen, dat hij eens had meegemaakt en dat nu zonneklaar in zijn eenzaamheid woelend was komen te herleven. Maar dan plots juist overviel Frans, schreiend en rillend, een onuitsprekelijk en ontzettend ellendegevoel; begon er een weemoed in hem te knagen, zoo hunkerend en zachtdringend, zoo hulpeloos-smeekend en bezeten om zijn eigen afgescheurd bestaan, dat hem de gruwel van zijn strafleven nog martelender overweldigde. En zoo ging hij onder de grillen zijner heimwee-stemmingen de duister-dreigende nachten in, bevend en koortsig, een giftige bezwijming en verdooving nabij.

Frans ontstelde nog altijd bij een harden bonk op de ijzeren celdeur; als het weer tijd wierd om te ‘luchten’. Hij hoorde soms den ganschen dag eentonigen, kletterenden regen, regen,... van den morgen tot den avond. In den fellen winter lag zijn celraampje domp-wit dichtgesneeuwd. Maar het was weer tijd om te luchten. Heerlijk, hij zou weer diep ademen en de vrije lucht instaren. Door de grauwholle gevangenis-gangen voer een huiverende kilte, en de vleugel-bewaarders fluisterden onder het openen van celdeuren. De treurnis-stilte schokte hem ook daar, in de engafgesloten luchtkooi, pal door het hart, altijd weer, zonder sentimenteel zelfbeklag; de eenzaamheid die versteende, de gluiperige stilte die de ouderwetsche idee van de graf-eenzaamheid, van het levend-begraven-worden in zijn hersens deed ópspoken.

Frans stampte op zijn klompen of sloeg in de handen om maar wat geluid te hooren, in de wilde hoop dat zijn medegevangenen, die naast hem luchtten in hun afgesloten kooien, ook zouden hoesten of stampen of een beetje menschelijk rumoer maken. Een zwaar-getralied hekwerk sloot boven zijn hoofd de kooiachtige engte af...

Ze mochten eens briefjes over de kooimuren heenwerpen en elkaar iets naderen!

Bij sombere winterdagen, als het water op de ongemetselde steenen muren allerzij ds afspatte, grauwde melancholisch overal rondom een zware, nevelende damp. Altijd eerst stond Frans onder het kleine afdakje achter de ingangsdeur, bibberend in zijn schamele plunje, en betuurde hij dadelijk gretig en in zelfverlorenheid, de jagende luchten die laag voorbij dreven.

Het bleef iederen dag weer dezelfde alles-leeggravende troostelоosheid, een zelfmartelende kwelling en weedom in de herfst- en winterdagen, onder de duistere druiling van de afgrijselijke, zieke stilte-muren.

Weer brak door zijn smartelijk-vloekende jammerleven als gevangene heen, een snikkend, onbestemd verlangen; weer wierd hij folterend van binnen stukgescheurd onder een weenende verlatenheid; hunkerde hij hulpeloos en verslagen naar iets warm-menschelijks; huilde heel zijn wezen naar een zachte stem, naar een hartelijk gebaar of lief woord, al kwam het van zijn verdwaasd-mijmerende moeder of van zijn druilerigen vader. Dan stond hij, starend onder het lekkende afdakje, bevend in zijn dunne, gore plunje, armzalig te luchten, als een droef, schurftig, rillend beest, als een hond in stortregen die niet te schuilen wist. Frans begreep zelf ten leste niet meer, wat in hem gebeurde. Alleen bleef wrang de angst overeind: straks weer terug naar de schemer-cel!

O, als hij alweer hoorde den bons van de dichtgesmakte deur achter bewaarder's hielen; als hij zich weer alleen zag terugsloffen de grauwte in! Dan telkens opnieuw de ontzachlijke benauwing, de krankzinnige angst-stijging voor het eng-opgeslotene, de razende woede, die hem het boevenpak tusschen de knarstanden deed stukrafelen en eindelijk de droogsnikkende uitputting bracht.

Wat voor wraakplannen waren al niet tartend en sarrend door zijn hoofd gedwarreld!... Dat bij brand hij er wel het eerst moest uitgelaten worden... dat hij zelf in waanzinvlaag

brand kon maken... dat ze hem toch wel zouden vrijspreken...dat hij ook wel eens zou kunnen uitbreken en vluchten!...

Soms ging hij spelen met de dikke roestketting waarmee zijn stoel aan den muur vastgeklonken stond. Een anderen keer overplakte hij met lijm het kijkglaasje van de cel, waardoorheen de bewaarders hem schunnig beloerden, aan den binnenkant, of schreef hij met groote letters, in galgenhumor doelend op zijn krot: ‘onbewoonbaar verklaard’. Verwijderde de bewaarder zulk een stuk papier wrevelig en onder dreiging van rapport opmaken, dan schreef hij den volgenden morgen nog giftiger en sarcastischer: ‘onverklaarbaar bewoond’. Vaak, in dolle geprikkeldheid, klapte hij brutaal-zinneloos zijn werktafeltje op en af en smeet hij al zijn versch bindwerk in een hoek. Dan weer sprong hij op zijn krib, zoodat de stroozak uitpulverde. Hij zou zich ook wel ziek en gek hebben willen aanstellen, als hij maar zoo overdreven en opzettelijk kon volhouden en met poeha!

Het misleidende en verwarring-stichtende, leugenachtige ervan beviel hem, doch de verkleineeringen die hij er door zou moeten ondergaan, mishaagden hem hooglijk. Een slag op de gang-gong bracht al droeve bezinning. Hij wou zulk huichelspel wel bemachtigen, maar voor een gansch ander doel... Ook walgde Frans ervan dat hij iederen dag precies wist wat zijn misselijk voedsel zou zijn. Hij besnuffelde zijn houten lepel met weerzin, en de duffe papierlucht van het bijbeltje op zijn tafel kon hij vaak niet dulden. Soms kwelde hij zich met de kleinste gedachte: of hij drie of vier kaantjes spek zou oplepelen. Ook raasde hij altijd weer, zoodra hij zijn armzalig eten in een blikken bus, onder het ijzeren luikje van de cel-deur door een verachtelijke menschenvuist naar binnen stompen zag. En hoe had Frans zich in het begin niet woest-weerbarstig verzet tegen het knutselen van zijn photo in het spinhuis; tegen het vieze afknippen van zijn haar; tegen het ruwe scheren met een tondeuse, die zoo zoet-wee riekte naar lysol. Hij begreep maar niet hoe die gangloopers, gevangenen die het gebouw schoonmaakten, met de bewaarders het eten

[+] rondbrachten en allerlei huishoudelijk werk te verrichten kregen, den godganschelijken dag dien afschuwelijken maskerlap duldden voor hun dagschuwe tronie. Nooit had Frans de smadelijkheid van het verachtelijk nummer-worden dieper gevoeld, tegen zijn trots in, dan in het gevang. Het bloed bonsde naar zijn slapen en hij zuchtte van ongekoelde wraakzucht bij dien onmenschelijken schimp.

Toen hij in zijn zwaarmoedige en rustelooze gedachten, voor het eerst communicatie-middelen met buren ontdekte, - in 'Amstelveen' zou hij het al lang hebben aangeleerd, maar het leek toen nooit zoo ver te kunnen komen, - was er iets geweldigs door hem heengeschokt. Het wonderlijk-stomme tik-spreken op de dofklinkende celmuren, links en rechts, ontroerde hem in den beginne zoo hevig, dat het zijn keel stikkend-nerveus van blijdschap toekneep. Ook langs de verwarmingsbuizen tikkelde het geheimzinnig-radde telegrafeeren van gevangenen, zelfs uit twee, drie cellen verder.

Frans begreep eerst niets van die soms langzame, plots zich versnellende, dan weer onderbroken nijdige tikjes, die met alphabetletters wierden afgeteld. Maar heel gauw snoof hij er al de slimme fijnigheden van. Vooral het rap-in-zichopnemen van het tikkend-geseinde, wierd hem een opwindend genot, al stond het iedermaal bedreigd en wierd het vaak verwarrend afgebroken door strenge spionnage van kwasterige bewakers of door bemoeizucht van gevangenburen-links, die zich in de gesprekken van gevangenburen-rechts kwaadaardig mengden. Liever sprak Frans onmiddellijk door de ventilatieklep met zijn buurman, maar toen hij na twee keer op deze wijze gebabbeld te hebben, eerst W en B, en daarna cachotstraf opliep, waagde hij het niet meer de lucht in te keuvelen. Want de strafcel was nog oneindig-wreeder en barbaarscher dan de zitcel: in dat kelderhol lei hij beestelijkwoelend vastgeklonken als in een pikdonkeren helletrechter. Er stond geen stoel, geen tafel. De grauwe muren klemden er enger op elkaar en de zoldering plette nog veel lager, benarder boven het aangezicht. Met luiken konden ze ieder

+ W en B: zeggen de gevangenen voor de straf: alleen op water en brood. -

[+] straaltje licht afsluiten en wegwerken. Middenin stond als een vreeselijke rattenval in het groot, een getralied-ijzeren kooi, en daar wierd hij ingesmakt en opgesloten. In die traliekooi zag hij een houten brits vaag ópschemeren. In den winter, bij de snijdendste rilkoû, moest hij onder één vaal dun wolletje kruipen. Dat was alle verwarming. Hij lei te bibberen en te tandklapperen op de houten planken van de brits. Hier was alles zoo op naakt, ruw, hout, dag en nacht, in de stikkend-beklemmende kooi,... geen lucht, geen licht... Zijn lendenen kreukten geradbraakt van het liggen op het kale hout, en hij kreunde soms van de hevige steekpijn in de half-gekneusde heupen, die hij kreeg bij iedere beweging. Eén keer slechts had hij onder opstandig verzet, voor het onmenschelijke spreken door de ventilatiebuis, nóg strenger straf opgeloopen. Toen wierd hij 'kromgesloten'. Nooit kon Frans dit uur in zijn verder leven meer vergeten! Zijn polsen, van dikke kettingen omkneld, wierden aan zijn scheenbeenen vastgeklonken; en zoo kromgebukt, bleef hij aan het cachothek geketend. Tegen etenstijd maakten ze een hand van den gestrafte vrij. Deze mishandeling viel als een gruwel-gemeenheid, een verbeestelijking van den mensch, als een martelende schande óver hem. Hij schuimbekte van woede en gif; hij gilde en kreet rauw en dol... tegen star-donkere luiken, muren en tralies op. Want niemand hóórde zelfs naar zijn woest-uitgekreten verdoemingen. Dit kromgesloten worden vernederde heel zijn menschelijken trots zoo ontzettend, dat hij in stuipen, tandenknarsend, schuimbekkend en razend, zich toeval op toeval bezorgde. Eenmaal weer bij, schonk deze slavenstraf Frans toch een wild-versterkend gevoel. Ze bracht smartelijke spanning in hem. Soms, onder het krombukken en het brandend-verlammende lendenpijngevoel, kon hij zich zelfs met woeste vreugde een zoet wijsje herinneren, dat hij vroeger ergens had gehoord. Hier, in het donker strafgeheim van het cachot, bleef hij alleen met zichzelf bezig in voelbare lijfsmart van zijn gewonde voeten en opgezwollen polsen; verloor hij zich niet meer zóó in den schor-

+ Wolletje: deken. -

ren angst-voor-het-eenzame, het martelend-eentonige en eeuwige leege om hem heen. Hier zonk hij niet zóó in de bijtende of kastijdende kwelstilte, in de omklemmende fluister-eenzaamheid, die onheil en zwarten waanzin lokte.

Eerst later kreeg hij een soort van lust in arbeid. Frans leerde breien voor rijks-magazijnen: tricotages, sokken en kousen; ook borstels maken en boekbinden. Hij begon gierig naar zijn armzalig loontje te gluren: nooit meer dan een kwartje per dag... al peesde hij zich de klavieren blauw. Argwanend rekende hij uit, of ze wel eens per maand van zijn zwoegloon alles correct op zijn werkboekje bijschreven. Eén deel mocht hij gebruiken om driemaal in de week iets uit de cantine in te koopen. Dan ging de bewaker met een lijstje rond en mocht hij in gulzige bezinning opgeven wat hij hebben wou: een stukje boter, een beetje melk of een stukje kaas. Maar als de schrikkelijke angstige drukking op zijn borst weer begon te pletten, dan had hij maling aan zijn liefdeloos werk en zijn vunze eterij; had hij maling aan W en B en strafcel, aan de scherp-trillende noodfluit van den bewaarder, die om hulp riep bij verzet; ging hij plat met zijn rug tegen de dichtgebonkte celdeur staan. En dan begon het wurgende bewustzijn van de vereenzaamde gedachte dat hij hier, tusschen die klamme muren, grauw, afgrijselijk en bedompt, naakt en kaal, nog uren, dagen en maanden, tot jaren toe bij te tellen had. Hij heette nog jong; maar heel zijn jeugd leek rauw uitgemoord. En telkens was het gebeurd, dat hij in een krankzinnige drift-zieding die plotseling schuimend uitbarstte, met een schreiende hevigheid op de deur aanrende, om er dan op los te beuken met donderende meppen en het den bewaker toe te gillen:

- Ik wil er uit.... laat me er uit!...

Hij werkte, maar telkens ertusschen, onder zijn celraam, vroeg hij zich af: wat nou... wat nou?... Hij las zooveel als het mocht,... saaie boeken, vervelende, ouderwetsche plaatjes-bladen en nu en dan een boek van avontuur, waar

Frans nóg dol op was. Maar ook daartusschen overviel hem martelend de drang naar vrijheid, naar beweging, gedachten-wisseling. Veel werken? Goed. Een beetje lezen? Goed. Luchten? Goed. Maar daarvóór en daarna toch beweging in de ademruimte, in weer en wind, storm en zoelte. Dan kon je toch je stramme leden strekken en loopen ver, in de zon vooral, heerlijk... en in den avond... bij den gloed van het stadslicht... Maar hier in dit huiverkille grafhol, bleef het eeuwig lezen en werken, maar ook eeuwig zuchten en kermen tusschen stomme, grauwe dreigmuren. Hier klonk na werk en boek-gebruik, geen enkel menschelijk woord. Die plettende engte, die nauwte, die diepte van de kluis, volgekropen met zieken schemer, bleven engte, nauwte en schemer! En niemand om iets mee te deelen, iets te vragen; niemand om antwoord te geven of antwoord van te ontvangen over het gelezene en bepeinsde. In die weedom-uren weer barstte zijn namelooze smart los en kreet hij:

- Laat me er uit!... Ik wil er uit!...

In kreunend jammer stierf zijn weeklacht weg over de duistere verdiepings-gangen van het alom-fluisterende gevang. Tot weer een nieuwe woede-aanval uitbrak, een daverende dolte in hem kwam opstormen. Zijn hoofd voelde hij zwellen, afgrijselijk, en de zwarte muren zag hij al nauwer op zich aandringen. Hij gilde, schreeuwde, bonkte en trapte weer opnieuw, doch zijn eigen trillende stem alleen weerklonk en daarna suisde stilte als om een gestorvene. In driftkramp scheurde hij zich de kleeren van het lijf en met zijn klompen gooide hij de cel-raampjes stuk, dat glasscherven rinkelden buiten en binnen. Terwijl hij kroop over den steenen vloer, besefte hij wat onheil opnieuw hij schiep voor zichzelf door het rammeien der ruitjes; klonk het kreunend:

- Weer straf!... Wéér cel-straf, in dat vervloekte, pikdonkere hol!...

Nooit wou Frans later bekennen hoe verschrikkelijk hij had gehuild en hoe lang het had geduurd, eer hij tot een soort van verdooving en onverschilligheid was geraakt. Alles

wierd hem nu leed en ellende. Hij smachtte naar afwisseling. Hij verlangde naar iets dat naar léven rook, door wind en lucht aangewaaid. En al kwamen later de smartelijkste versuffing en zwaarte in de brandend-kwijnende oogen, al kwam de berusting langzaam, tóch bleef zijn menschelijke ziel kermen tegen den dood en om gezelschap, om menschen hunkeren. Zoo gruwelijk eentonig als in den eeuwigen, tijdeloozen duur de dagen ook omkropen! Telkens zocht hij naar andere plekken in de muren, die hij meende nog nooit gezien te hebben. En al fijner begon hij de meeste geluiden rondom, achter de ijzeren celdeur te onderscheiden. In de huiverende grauwte waarin nooit spontaan een menschenstem, een vréugde-geluid, een lach opklonken en nooit iets waagde te zijn, hoorde hij zelfs, als de gangmatten daags waren opgenomen, aan den tred, welke bewaarder op den vleugel liep... Maar ook dat verstierf in het nietige, folterende uitrafelen der uren... Soms, in een vreemde, koortsige halfbezwijming, heugde het Frans niet meer of hij twee-entwintig of zestig jaar was. Tusschen steen ademde hij,... hij voelde zichzelf tot steen worden. Uit een bloedende diepte van hartstochten sloegen al zijn levende begeerten morsdood op steen... steen... steen!

Nu eerst wist Frans wat zitten was, nu hij nooit meer een open lucht, een verre kim zag. Nu eerst doorleefde hij de helsche martelingen, verschrikkingen en het weerzinwekkende van heel het dúrende celleven. Hij durfde soms niet meer een diepere gedachte uitdenken, een ontroerend gevoel uitvoelen. Want alles moest toch in hem versteenen als de muren rondom; verstillen als de stilte in de donkere gangen! Hij, levend wezen in zijn schaduw-scheemrend steenen hol, mocht niet bestáán en niet verrótten! Hier, in de cel, kreeg hij voor het eerst het wreede zinnen-hunkeren naar een vrouw; iets dat hij vroeger nog nooit had ondervonden. De heete, smachtende begeerte overviel hem midden in zijn slaap, midden in zijn werk. Hij stelde zich allerlei schepselen voor, hij die nooit had getaald naar een ander lichaam. Hij rilde

en walgde in afschuw, van zijn eigen geprikkelde driften.

Honderd en honderd malen had hij al dezelfde dingen uitgedacht. Ze keerden weer, al zwarter en droever, als doodsche winters in een bosch. Ten leste bleef er niets meer voor hem om te bedenken. Want in de cel, op de luchtplaats, in de gang, in het bad, gebeurde er nooit iets dat zijn gedachten bezig kon houden. Van al zijn vroeger leven had hij al alles uitgedacht, zonder en met deernis, wild, zacht en lijdzaam, woest en ontstellend... altijd weer... Er kwam nooit een levend woord tot hem en nooit een nieuw gebeuren dat hem afleidde. Hij voelde zich verloren en huiverend verzinken in een soort idiotie, in een eeuwige, maniakke, folterende herhaling van het reeds uitgedachte en reeds voorgestelde.

Telkens onderbrak hij zichzelf en zei snauwend:

- Dat heb je al straks gedacht... en dat heb je gisteren en eergisteren ook al gedacht... en dat ga je weer denken en nog weer... tot de waanzin je grijpt en je doodbijt!...

En dan in daemonische gril, verwarde Frans zich weer in gisteren en eergisteren, omdat hij niet wist wat gisteren en eergisteren was, al had hij een kalendertje en al sprak de goede, brave dominee kalm-ontroerd hem van zijn zielenood en zieleheil... Omdat alles toch, na troostwoord, weer ronddraaide in dien eeuwigen kring van altijd hetzelfde, zonder begin en zonder einde: steen en stilte! Zoo voelde hij zich half-idioot vergaan in klachtelooze melancholie; begon hij maar weer zijn bleeke, uitgemagerde handen te roeren, te werken, suf, uitgeput en toch heel diep van binnen, zoo ver, zoo ver... doorkermd van het eeuwige wee, dat hij eigenlijk niet meer bestond en toch bestond; dat hij een mensch van steen wierd, tusschen het grauw van ongemetseld steen rondom... tusschen muren, vloer en zoldering,... dat hij was en bleef een levend-begravene, een stom-bedolvene in een gruwelhol...

II.

Toen, in het tweede jaar van zijn gevangstraf, was het verschrikkelijke gebeurd. Eenige nachten ervóór had hij in de geruischlooze cel al zonderlinge visioenen beleefd, op een volle-maan-avond. De maan had wonderlijk-helder aan den avondhemel geschenen. Er was een angstige klaarte van den groenen nacht door zijn getralied celraampje heengelicht. Het bleef zoo teer-glanzend en zacht-hel, dat Frans er niet van slapen kon. Zoo in den trillenden schijn, leek hem zijn aschgrauwe cel nog vreemder, akeliger, onwezenlijker dan in het donker. Dien licht-ijlen nacht had hij al door de ventilatie-klep, zijn gebuur-links in snikkende zuchten, in een soort van ijlen, huilend hooren spreken en zichzelf hooren beschuldigen van moeder- en vadermoord. Frans rilde onder heel vreemde gewaarwordingen... Hij waagde niet te antwoorden op buurman's jammerklachten, omdat hij geen straf wou oploopen, maar bovendien luisterde Frans naar de stem, die zoo smeekelijk klonk in de glanzend-verlichte nachtruimte, al besefte hij dat hier gebiecht wierd door een soort verstands-verbijsterde. Want hij wist door tikgesprek iets van 's mans leven. Het was of de klare maan-lichtglans van het eene celraam naar het andere, in een statige rust het wee van den gevangen buur nafluisterend overbracht. Er beefde een hevige ontroering in Frans. Het maanlicht lokte hem altijd naar het overzilverde buiten, naar de vrijheid. Hij kon van dit vreemde, klaar-zilte schijnsel halve nachten lang niet slapen en toen het na een week, aschgrauwig licht en eindelijk weer heelemaal donker was geworden, gebeurde het ontzettende, dat zijn doffe wegzinken in de stilte weerstreefde. Midden in den nacht, in de pikke-duisternis, brak in de cel links naast zijn cel, plots een zoo afgrijselijk, dierlijk gebrul, gegil en menschengehuil los, dat de haarwortels in pijn verstijfden onder zijn huid van schrik; zijn bloed hamerde achter de slapen en zijn overgevoelige zenuwen in hem schenen uitéén te scheuren. Het was Frans' buur links, in razernij. Hij brak

[+] los met het hartstochtelijk geweld van een doltoornigen reus, op de ijzeren celdeur. Met alles scheen de gevangene te smijten, en als een woedende krankzinnige gilde en huilde hij dooréén. De gek kreet rauw, in ontzetting:

- Brand!... Brand!... Manne... we worde allemaal levend verbrand!... Manne... Manne!...

Toen klonken er vreeselijke vloeken naar de bewakers, en dreigkreten naar den Directeur en naar alle beambten.

De ondoorzienbare zwartheid van dien diepen nacht, hing over Frans' cel. Er sprong een vuur open in zijn hoofd. De schrikkelijke wildheid van zijn buurman, die schimpte en raasde, bracht ook in hem een tanden-knarsende zenuwspanning en doodsangst. Zijn opgevreten leed zocht prangend een uitweg, maar het woeste brullen van den krankzinnige naast hem, van gehuil doorloeid, ging als een zoo snijdend en snerpend jammer door de gangholten van het nachtelijk gevang, dat Frans in de stikzwarte donkerte van zijn cel saâmkromp en als wezenloos op zijn brits bleef zitten luisteren. Er tusschenin klonken scherp-trillend de schellen en de seinfluiten der bewakers, onheilspellend, en hoorde Frans het bang-snel of vertraagd loopen der cipiers. Maar ook begreep hij, dat niemand van het gesticht den krankzinnigen lotgenoot durfde naderen. Frans hoorde dat zijn gebuur in razernij alles stukrammeide; hoorde hem rukkend zwaaien met zijn kruk. Hij hoorde hem ook al het breekbare aan scherven slaan, en daartusschenin rochelde een jammerlijk-dol lachen en huilen dooréén; een uitdagen onder rauwe vervloekingen, kreten en donderslagen, met vernielingskracht en een opgekropte haatwoede gelucht.

Later vernam hij van den Boorzalfpot, dat dien nacht de krankzinnig-geworden gevangene tusschen het glas van de venstertjes en steenscherven gewond te dansen had gestaan in zijn eigen warm, overal heenspattend bloed. Frans voelde toen, dat iedere slag met een donderende dreuning neerbonkend op muren en celdeuren, den bezeten boef op-

+ Boorzalfpot: ziekenoppasser, die met den gevangenisdokter meeloopt. -

luchtte en de woede-uitkrijsching waaronder hij zich wrong, het martelend lijden verlichtte.

Aldoor gilde en huilde de krankzinnige:

- Brand!... Brand!... Eruit wil ik... er uit!...

Weerskanten de cellen klonken er jammerkreten en hevig angstgeroep van gevangenen, die in panischen schok, dachten dat er brand was losgelaaid; zij smoren en stikken zouden van rook of verschroeien door vuur, in hun afgesloten duistere holen.

Na razernij was de uitputting eindelijk gekomen, en zakte de krankzinnige ontredderd en hulpeloos inéén. Als een zenuwachtig-bang kind in het donker, onder zacht kermen in een angst-zang, overal met bloed bemorst, zoo hadden Directeur en bewaarders die eindelijk zijn cel binnendrongen, hem sâamgehurkt onder het kapotte raampje, hijgend zien liggen.

Ondanks zijn bloedende wonden wierd hij half-bewusteloos naar het cachot gedragen.

Alweer veel later, toen ze hem zijn wekelij ksche schoone kleeren brachten, hoorde Frans dat de waanzinnig-gewordene na zijn aanval toch naar een dolhuis was overgeplaatst. Bij het luchten, terwijl hij in de gang zijn koperen nummerplaat zich op de borst hing, keek Frans schuw naar de cel van zijn vroegeren buur. Hij zag een nieuwe witte kaart boven de celdeur, van een misdadiger met een nieuw nummer en een geheel ander zonderegister, Den vorige had Frans nooit gezien zonder masker. Bijna vijf jaar had de rampzalige boef gezeten en na eenige maanden zou hij in de gemeenschappelijke zaal zijn opgenomen. Ee-st had de dokter de heele uitbarsting niets anders genoemd dan gemeene, lage, boosaardige vernielingszucht, vuil wanbedrijf en comedie, waarop wrang-strenge straf moest volgen; kromsluiting en erger nog, bij herhaalde weerspannigheid. Maar er was bij den lotgenoot een klachtelooze inzinking gevolgd, die zware zenuwkoortsen bracht. Toen ontstond er bezinning in den goedertieren menschen-dokter.

Frans had na dien nacht van ontzetting voor niets anders

meer gedachten. Hij hoorde aldoor het klagelijke kreunen of het angstschreien van den gek. Ook hij vreesde, in de dagelijks terugkeerende worsteling van zijn gevang-benauwenis, en onder het wurgend en onderdompelend grauw van zijn cel, dat de waanzin hem eens zou grijpen. Van zijn brits sloop hij overeind en tuurde hij weer naar buiten in den donkeren nacht; den nacht die als iets ondoorgrondbaars buiten zijn cel stond uit te staren.

Dan begon weer het nijpende kwellen in hem op te kruipen, het snikkende verlangen naar leven, naar menschen, naar ruwe, wilde muziek desnoods; naar woeste, gemeene pretmakerij, als er maar iets veranderde in de moordende eentonigheid!

Frans stond op zijn krukje voor het venster en iederen nacht herhaalde zich dat heet-tergende en ongesmoordschreiende verlangen opnieuw. Hij kon aan niets anders meer denken dan aan den krankzinnigen buurman naast hem, aan zijn vreemde wartaal en zijn verdooving erna; aan waanzin en verminkenden zelfmoord. Hij zag zichzelf al gruwelijkverwrongen hangen aan zijn brits of tralie-raam... en hij rilde en beefde onder zijn eigen beklemmingen en gedachtenverwarringen.

Op een zomeravond, zijn ziel vol heimwee, terwijl hij vreemde geuren snoof in de lucht, had Frans zijn ellende en zijn onmenschelijk lijden gevoeld als nooit tevoren. De nacht buiten was in een lichte, bevende blauwte blijven hangen voor zijn tralievenstertje. Reeds lang had de bel geluid die het naar-bedgaan verkondde. Ook dien avond was hij blijven staren door de half-bewasemde, goud-belichte ruitjes, naar den stllaansluipenden avond. Duldeloos vond hij het moéten-gaanslapen bij nog klaarlichten dag buiten. Weer snikte een smartelijke begeerte door heel zijn prangende wezen. Hij smeekte om berusting voor zijn ontredderde ziel. Er gromde een vaag gerucht uit de stad dat zich verzwakte tot suizel ende stilte. Op dien avond was er een vrome siddering door hem heengegaan,

een huivering van heilig verlangen om een beter mensch te worden. De weemoedige zomeravond, de verre, wijd-omspannende hemel, het geruischlooze, brachten in hem een wonderlijke gewaarwording van zelfinkeer. Ja, hij was heel gemeen en slecht geweest; wel geen ontaarde geweldenaar, geen wreed-dierlijke wellusteling als Huisinga, die als kind al met zieken kwellust konijntjes de oogen uitstak... maar toch, ook hij was een schepsel van schaamteloos egoïsme, dat zijn overgevoeligheid hield voor verfijnde ontroering en zich vermomde achter zijn eigen phantasieën. Hij was ziekeerzuchtig, een leugen-natuur die geen rem kende en voor geen brengen van geestelijke kwellingen aan anderen terugdeinsde. Hij was een geldbegeerende verbrasser, een hebzuchtige geweest; daarna lichtzinnig, wilszwak, zorgeloos, lui, vol leugendrang om diefstal en braak te verdekken. Hij had wrang genot in het kwade, in het duistere, broeische verlangen naar het slechte. Hij had voor al het verwoestende een scherp instinct. Hij had Daan Blikkie bedorven en verpest, en zelfs Huisinga ijdel overtroefd in dieverij. Eigen booze wil had hem hier gebracht, temidden zijner vernederingen.

Frans weende dien avond, schokte en snikte van folterend verdriet en hij duizelde zoo dat hij terugstruikelde van zijn krukje, op den grond neerknielde onder zijn donkerend raampje. In een zoete meewarigheid met zichzelf en met anderen, bleef hij schreien, ongeweten lang, om zijn vernield jong leven, tot de zomernacht voor zijn cel in een zwaar, zoel duister uitgezonken was.

Die weemoedige uren op zijn riekenden stroozak, bleef er een soort van vrede-in-beneveling zijn ziel bekruipen; fluisterde hij tot zichzelf, troostend, toch bekommerd, met versufte stem:

- Pas op Frans... nooit, nooit krankzinnig als je buurman!...

III.

Het was ook in dien tijd, dat Frans zich herinnerde wat de ‘jongens’ hem vroeger kwamen vertellen over een bloedwreeden moordenaar, die jaren het met anderer hulp, buiten op een stille plaats een loopknaap om het leven had gebracht, alleen om een zak met duiten te bemachtigen. Ze hadden het kantoor-kereltje listig gelokt in een soort van verafgelegen café en het daar den hals afgesneden. Om het angst- en doodsgekrijsch van het kind te smoren hadden zij vóór, in de gelagkamer, een schel-bulderende gramophoon een militairen marsch laten spelen en onder woeste fanfare-klanken van trompetten, den knaap vermoord.

Frans, die immer een afschuw had van bloed en geweld, vond dezen moord van een rillende afgrijselijkheid. De kerel had levenslang gekregen en zat nóg in Leeuwarden. Die verworpene ademde in dezelfde gevangspheer waarin hij ademde. Maar wat de ‘jongens’ hem er indertijd hoonendcynisch hadden bijverteld, begreep Frans eerst ná zijn eigen straf, in heel zijn griezelige ontzetting.

De monsterachtige moordenaar had tien jaar in eenzaamheid gezeten en bleek na zijn gruweldaad, mak, suf, een der tamste boeven geworden die de bewaarders ooit hadden te bewaken gekregen. De avond waarop hij van zijn eenzame opsluiting zou overgaan naar de gemeenschappelijke zit-zaal, was voor dien idioot-verschrompelde en wezenloos-mompelende, nauwelijks een verandering-in-gebeuren. Hij sprak nooit, hij klaagde nooit, hij vroeg nooit; hij mompelde, prevelde soms onverstaanbaar voor een ieder en hij keek jaren lang naar zijn bewakers, naar zijn verzorgers, naar den dokter, naar al de beambten, alsof hij zich niet één hunner herinnerde... Zelfs naar zijn nummer-oproep luisterde hij in trage verwarring en ontstelling. Doch eens op een middag moest de versufte verhuizen en overgebracht worden naar een lagere verdieping. De bewaarders, als naar gewoonte, wisselden fluitseinen met elkaar: pas op... kijk uit,... we

brengen een over!... De moordenaar richtte zich even plots óp uit zijn weggezakte verschrompeling; er ging een huivering over zijn bleekgelen, ziek-grauwen kop. Zijn oogen sperden dol-in-schrik, alsof hij ergens in de verte een gerucht had opgevangen. Heel aan het vleugel-einde, tusschen de kruisgangen-in-helle-zon en schaduw, klonk uit het woningachteruit eens beambte, vlak nabij de binnenplaats, terwijl de ramen tegenover elkander openstonden en de zomermiddaghitte verstikkend broeide door het rasphuis, onverwachts een gramophoon, zoo klaar en trompetterend-schel als marcheerde een stoet militairen op het gevang aan. En plotseling sprong de eeuwig-ingezonkene, de eeuwig-zwijgende, altijd-klachtlooze moordenaar tusschen zijn bewakers uit en rende in doods-ontsteltenis, lijkblauwig, naar de gangleuningen, om in de étage-diepte weg te springen.

De angst-waanzinnige wierd bijtijds gegrepen, doch hij gilde zoo erbarmelijk-benard en zielsverscheurend, en zoo vol ontzetting vergrauwde zijn mom tot een inslinkend doodenmasker, dat de bewaarders dachten hem te zien sterven op de mat waar hij saâmgekrampt was neârgestort. Met dolle oogen en onmenschelijk-verwrongen schrik-kop stotterde hij wat bibberende woorden uit, en zijn bevende arm wees in een gebaar van afzichtelijke vrees naar de plek waar de gramophoon zoo schel-klaar opklonk, buiten de gang. In kermenden smeek-roep, die ál wat om hem heen stond koud huiveren en met een soort van erbarming meeleven deed, kreunde hij heesch:

- Stil... stil... dat ding!... stil... stil dat ding!... stil... wég dat ding!...

Toen viel hij in zwijm; de kerf over zijn rechterwang zwol rood als een bloedende groef.

Het was de plaat geweest, die de man-met-zijn-helpers op de gramophoon had gezet, toen hij het jongetje in het afgelegen café vermoordde. Tien jaar lang had deze veroordeelde niets dan bleek-schuw gemompeld; nooit een berouwwoord, nooit een woord van inkeer of wroeging over de lippen

[+] gebracht. Maar toen hij na tien jaar voor het eerst dien trompetmarsch hoorde in het gevang, op den laatsten dag van zijn eenzame opsluiting, had hem een afgrijselijke, wurgende ontstelling aangegrepen; schoot hij den dood nabij; bleef hij mompelen:

- Van de moord bin ik nie vrij... nie vrij...

Dit verhaal had Frans vroeger aangehoord en er om gegierd, duivelsch-gemeen. Hij vond het een sentimenteele aanstellerij van een laffen moordenaar; van een boef die nog op den koop toe schunnig comédie speelde. Hij, Frans, had toch zelf óók ingebroken en gestolen; maar hoe kwam het dat hij liever alles losliet dan ooit het kleinste geweldje te plegen; ook uit zelfverdediging? Hij had toch ook zijn weelde-droomen gehad, zijn geld-belustheid en zijn woestavontuurlijke begeerten naar roof!

Maar toen hij Zelf in de Grootbajes zat opgesloten, toen besefte hij eerst sidderend en rillend, dat ieder woord van waanzinnige ontzetting bij dezen moordenaar, brandendwaar moest zijn geweest. Frans probeerde op het moord-geval wel te zinspelen in schuw gesprek met bewaarders, maar ze verklapten niets. Hij hoorde alleen dat de ontzinde kerel nóg leefde, doch nu geheel stompzinnig wegkwijnde; dat hij na de marsch-muziek buiten-in-de-gang, ook niet meer mompelde; dat hij altijd, altijd zweeg... En zoo wachtte de geslagene wezenloos, als in eeuwigen grijnslachenden schrik verstard, den dood.

+ Grootbajes: gevangenis. -

+

Dertiende hoofdstuk.

I.

Twee dagen vóór zijn ontslag uit het droeve gevang, was er in Frans Poort, in zijn zieke en afgetobde hersenen, iets omgegaan dat nauwelijks door hemzelf begrepen wierd. De kedinne bewaarder kwam hem al vooruit waarschuwen dat hij nog hoogstens twee, drie dagen in zijn cel zou grommen, nu hij zijn straftijd bijna had uitgezeten.

Frans hoorde de woorden in een soort van zinnelooze afgestomptheid, onder een lach-huivering aan. Maanden er voor, was zijn denken er iedere seconde broeisch mee gevuld geweest; toen zijn hoofdhaar weer mocht aangroeien en hij uit zijn uitgaanskas zich nieuwe kleeren kon aanschaffen. Er popelde een zenuwschokkende vreugde in zijn ziel bij de gedachte dat hij weer vrij zou ademen; voor het eerst weer vrij in de open lucht zou loopen. Het leek een vreugde die hem half deed stikken en zijn hart zwaar aan het bonzen bracht. In een duizeling stormden en loeiden allerlei gewaarwordingen op hem af. Wat al voornemens, in wilde verrukkingen verzonnen; wat al plannen! In vreemde en verwarrende berekeningen telde hij de dagen af en zonderling, toen hij de overstelpend-zalige uren naderde waarop hij vrij zou zijn, begon er iets te beven en stug te benauwen in zijn nijpende

+ Kedinne: goedhartige. -

keel; ontstond er een schrikkelijke beklemming in zijn binnenste, die hij niet begreep. Hij vermocht nog niet vól te beseffen wat het zeggen wou, dat hij voor het eerst na vijf jaren, weer buiten kon ademen...

Nu ging het toch gebeuren, dát waar hij jaren en jaren als een bezetene, onder vreeselijke kwellingen naar had verlangd! Frans hoopte dat de zon zou schijnen en de lucht heel blauw zou zien, wanneer hij voor het eerst weer naar buiten trad uit de kille celgrauwte.

De twee dagen vóór zijn ontslag waren dof, wezenloos en traag omgetergd. Het was alles gelijk in een neveligen droom waarin híj, de hoofdpersoon, zichzelf nooit te zien kon krijgen.

Zijn afscheid van de gelukwenschende bewakers, van beambten, adjunct en Directeur,... het had alleen in hem gebracht een eindelooze melancholie, alsof hij met een onverklaarbare vrees en schuwe schaamte de wijde wereld weer inging, waar hij toch zoo mateloos en martelend naar had gesnakt. Hij bleef zichzelf één groot raadsel: de ontslagene, droef in elkaar gezonken van treurnis, omdat hij uit zijn hel verlost wierd! Waar was zijn verstikkend-jagende en jubelende vreugde, nu hij straks mocht vertrekken; nu hij de zon zou zien en de scherpe, open lucht zou proeven op de uitgedroogde tong; nu hij eindelijk zijn krachtelooze ledematen kon rekken in een wezenlijke ruimte en overal mocht stappen waarheen hij wilde, zonder verschrikking der bijgedachte: terug naar het kille hol?

Het uur van zijn ontslag uit Leeuwarden doorleefde Frans nog telkens, alsof het gisteren gebeurde. Vijf jaren waren er voorbijgesleept, in doodsche en folterende eentonigheid van ieder-uur-hetzelfde. Van zijn ouders had Frans nimmer iets gehoord. Zij hadden geen letter geschreven. En ook hij had zijn pen laten roesten in de cel, noch ooit een portret aan de celmuren gehangen, wat Zondags altijd wierd toegestaan. Hij had buiten bewaarders en beambten, en buiten hoog bezoek van regenten en alderlei koppentellers,

nooit meer een mensch gezien al die vijf laatste jaren.

Zijn uitgaanskas had hij in den zak gekregen; een paar schamele duitjes. En hij vertrok als een dof-malende, halfzinnelooze, die zich over heel zijn vergaan jeugd-lichaam gebeukt en gekneusd voelde. De melancholie die hem overviel was schuwheid, ontzettende vrees voor de verbijsterende wereld en al haar onzekerheden, waarin hij weer zou verschijnen, en huiverende angst voor het tuchtgevang, waarin hij nooit meer wilde terugkeeren. Frans had zoo vast dien dag gerekend op zon en blauwe lucht! Maar toen de gevangportier met den rooden sleutel op de mouw van zijn linkerarm, - God, wat zag hij dit teeken, dien rooden sleutel, en het in-barmhartige armgebaar van dien goeden man nog scherp vóór zich, - hem wees hoe Frans loopen moest naar het station, prevelde hij bedeesd een paar woorden van dank, opnieuw onder benauwende hartkloppingen.

Den slag van de gevangdeur die achter hem dichtviel, hoorde hij zelfs nú nog, na jaren en jaren, altijd in angst- en vreugdedroomen.

Eindelijk stond hij dan als een mishandelde buiten, buíten, in de open lucht, met iets van afweer en inéénkrimping in heel zijn houding; hij kon het maar niet anders dan als een begoocheling ervaren. Het was net alsof ze hem straks weer zouden vastgrijpen als een driest-ontvluchte en terug smakken in zijn cel!...

Het was een heel droeve herfstdag; geen zon en geen blauwe lucht, waar hij zoo naar had gesnakt. De hemel druilde laag, zonder ontferming. Grijs, vaal en somber-grijs dreven de wolken, en éven trilde er een fijne sluier van droevigen regen in de gedruischlooze stadsverte. Frans rook aan zijn eigen uitgemergelde lichaam een vreemden geur, in dit vreemde gebeuren. Hij ging traag, moeizaam, maar liep nu weer gewoon als een meneer, al vergat hij het telkens! Want híj dacht dat alle voorbijgangers hem zagen in zijn stinkend,

bruin-goor boevenpak, met zijn kaalgeschoren en groenbleeken tuchthuiskop.

Maar dan, in een éven weenende vreugde, - een angstsnik stootte hij droog-nerveus uit, - herinnerde hij zich plots dat hij toch vríj was en rondwandelde als een meneer; dat niemand iets aan zijn uiterlijk kon bemerken! Maar waarom was hij dan niet dol en dol-gelukkig, niet krijschend-jubelendblij, zooals hij het tijdens zijn verschrikkelijk en benauwd droomleven in zijn schemercel, al duizend en duizend maal had doorleefd, telkens weer van voren af aan?... En gevoeld, tot barstens-toe, ontzachlijk ontroerd, wanneer op Zondagmorgen hij meezong in het koor-der-lotgenooten, in de gevangkerk, bij het vrome, zoete begoochelen der orgelmuziek en allerlei mannenstemmen smartelijk of sterk door elkaar heenklonken? In zulke angst-hallucinaties en nachtmerries toén, was hij wakker geschrikt en zag hij niets dan het troostelooze nachtzwart om zijn brits, en wat later de grauwe muren. Dan, in bezinning, brak de verkropt-huilende jammer om zijn fluisterenden lok-droom en zijn rampzalige smart los. Hij beluisterde weer het sleutelgerammel en den stap der bewakers in de bange stilte... Hij lag in zijn cel!

Maar nou wás hij toch vrij en hij ademde de klare, prikkelscherpe lucht van de wijde wereld in, al regende het en druilde de hemel. Geen kooi meer om hem heen en geen kippengaas met traliewerk meer vlak boven zijn brandend-droge oogen; en geen ruwe klopstoot op het schaftluik meer, dat hij gereed moest staan voor het ‘luchten’. Nou liep hij zonder bewaarder, vrij, vrij, vrij,... en niets van opheffende vreugde gebeurde er in zijn blije binnenste. Hij bleef angstig, schuw als een blinde kat, bedeesd, schrikachtig voor het stadsgemurmel in de verte, en innerlijk zoo droef als de motregen, de lucht en de laag-drijvende wolken. Toch mompelde hij in zichzelf: waar moest hij heen? Wie kende hem? Had hij wel een thuis?... Stroef slikte hij zijn opgekropt verdriet weg. Geen sentimenteel gebier!... bedreigde hij zichzelf.

Al dichter naderde hij de stad en haar weemling. Toen juist

begon plots iets in hem te woelen en te branden van blijdschap. Daar lag de stad en daar hoorde hij het menschengedruisch. In een eeuwigheid had hij dat niet gehoord en gezien. Hij rilde klam en schrok ervan. Ja, nu begon het in hem te jubelen. En hij voelde de tranen heet zijn oogen indringen. De lachhuiver sidderde weer door hem heen. Hij tastte het onbelemmerde en duizelde. Het wierd één gulzig ronken van lucht in zijn keel, een slurpen van de ruimte met zijn oogen en longen. Tegelijk verstarde het weer nuchter in hem; nuchter wierd hij, alsof er niets met hem gebeurd was. Eerst moesten zijn wangen glad; uitkijken naar een barbierszaak. Zoo behaagziek nog? Al heel spoedig stond hij voor een grooten, rijk-geëtaleerden kapperswinkel. Vreemd, hij durfde in dat deftige paleis-met-de-mooie-spiegelruiten niet naar binnen. Hij voelde zich ellendig-zwak en zijn twee handen beefden hevig van emotie. De stadsdrukte klonk nu hamerend zijn doove ooren in en bracht zijn zieke hersens in de war!... Hij wou... nee... niet terug... dát nooit!... Maar wel ergens op een heel stille plek wegsluipen, zich bergen... Maar tegelijk ook flink en doodgewoon naar binnen stappen,... ach, kon hij maar! Hij voelde telkens een woesten duw tegen zijn lichaam, iets dat hem tegenhield Al zou hij nóg zoo gewoon doen, de menschen om hem bemerkten het toch dat hij gezeten had; dat hij een smerige boef was, een deugniet!... Zijn kleur, zijn gevangenislucht... zijn schuwe gejaagdheid... hemel, al zijn onafhankelijkheid leek hij kwijt, zijn moed en onverschilligheid, onder het weeë verkwijnen in de cel. O, die mist nu van regen en nevel om hem heen!..

Hoe heel anders had hij zich dat alles in zijn donkere cel eigenzinnig voorgesteld! Toen had hij met tijgerachtige gloeioogen in het duister rondgestaard naar al zijn phantastische wangezichten. Nu kreeg hij het bar-benauwd onder het zinneloos-bedrijvige leven der menschen, waarvan hij het doel niet vatte. Frans keek schuw om zich heen, maar niemand - ervoer hij plots - bezag hem. Hij voelde het onverschillige langs-elkaar-loopen als iets heel mals en

[+] ongehoords. Zijn denken en handelen was zoo beschamend verangstigd onder de eeuwige spionnage van het gevangkijkgaatje en de strenge bewaking der beambten bij iederen stap, dat hij nauw kon begrijpen hoe al deze schepselen in de vrije straat zoo maar heen-en-weer renden of reden of wandelden, zonder tegenstand, zonder bespieding. Wat had hij zich toch vergist! Hij dacht alles zoo doodgewoon weer te kunnen verrichten en te kunnen verwerken. Frans had gemeend, dat hij door iedereen zou worden opgemerkt. Hij dacht dat de heele wereld op hem, doortrapten insluiper en roover, minachtelijk zou neerzien; dat de menschen onmiddellijk zouden ontdekken dien vreemden angst in zijn oogen, die schuwheid in zijn gezicht en die griezelig-bleeke gevangeniskleur van zijn huid. Straks, in de glanzende spiegelruiten, had hij al even, heel snel naar zichzelf gegluurd. Maar hij dorst nauwelijks langer dan een tel te lensen. Frans was bang voor zijn eigen uiterlijk. Hij liep, hij liep door de droef-druilende regenstad, zonder te weten waar en hij kreeg een smaak in den mond alsof hij ranzige olie had gedronken. Hij liep smartelijk-verward in zichzelf te vechten, en hij voelde dat zijn verstand heelemaal was verlept en zijn gansche wezen uitgedord. Waarom dien grilligen angst, die benauwing voor de menschen, vroeg hij zich kregel af? Waarom dat bijna smeekend-schuchtere verlangen, om weer achter het muurdonker weg te sluipen? Hij was toch niet gebrandmerkt als de wreed- en beestelijk-geteekenden van vroeger tijden? Hevig kneep Poort zijn vuisten in kramp saâm den zak in, en uitdagend zei hij tot zichzelf dat hij maling moest hebben aan al die kuierende en voorbij-tnarcheerende snoeshanen; dat hij iedereen op zijn gezicht zou slaan, die hem in den weg kwam loopen of die hem nog langer zou willen pesten en tergen. Hij liet zich niet sarren...

Daar had je het! Dra bleek hij weer de oude, brutale karonje uit den tijd van zijn inbraken; geen duivel of dood vreezend. Wat was hij anders dan al die andere schepselen Gods? Kom, er bovenóp Frans en flink vooruit, een, twee, een,

+ Lensen: kijken. -

[+] twee... kóp overeind, op de maat van een dreungezang uit het Rooie-dorp!

En onverhoeds stapte hij een grooten sigarenwinkel binnen. Zijn slapen klopten, maar bijna luidruchtig keurde Frans de merken. Hij kocht een paar peperdure saffiaantjes en met een bijna uittartend gebaar van zelfverzekerdheid, smeet hij een riks, koel-klinkend, op het koele marmer van de helglimmende toonbank, en als een echte banjer ving hij het kleingeld nonchalant-los op in zijn hand, zonder het zelfs na te tellen. Ziezoo, dat goedje stopte hij onverschillig in zijn vestjeszak, ay... de winkelier boog als een knipmes. Doch inwendig sneed felle angstpijn door Frans heen, dat ze hem dadelijk grofhartig het fijn-geurige dampertje uit den mond zouden rukken. Want hij mócht toch niet rooken; strengst verbod van het reglement... zie artikel zooveel, vlak boven zijn kiebelton!... Jawel, jawál, idioot die hij was... hij mocht wél rooken... hij was immers vrij!... Hij mocht weer doen en laten al wat hij wou. Besefte hij dat nou nóg niet? Hij zag er toch weer netjes uit, als een geklofte, joppe meneer! Want hij had weer kleeren gekocht van zijn uitgaanskas,... een hoed, een buis, een overjas met mooien fluweelen kraag.

Frans rookte, maar het smaakte hem eerst niet. Hij voelde zich een beetje misselijk en draaierig worden en benauwd om zijn hart. Maar de doffe, matte verdwazing en schuwheid van zijn eerste stappen begon hij toch al weg te werken, en na tien minuten loopen dampte hij heerlijk. Er jeukte zelfs een scheutje pret door hem heen. Híj,.. hij dampte en van zíjn... van zijn lippen wolkte rook en dien rook blies híj,... hij,... Nommer Zooveel, de lucht in! Het was ongelooflijk... Hij had nu ook den moed een grooten, zoet-riekenden kapperswinkel in te zwenken.

Nou besefte hij toch wel dat hij vrijgeboren mensch was... Stel je voor, een kappersbediende die op hém toesprong om zíjn jas te helpen uittrekken... Geen apenklucht, geen vertroeteling? Een paar uur geleden nog Nummero Zooveel

+ Saffiaantjes: sigaren. - Gekloft: mooi, kranig. - Joppe: goed, fijn. -

in een gevangcel, en nou als een Vroolijke Frans, snoof hij grijnzend végétal en doordringend-zoete odeur-lucht van zeep en brillantine, en blonk er weelderig kapgerei voor zijn moe-schuwe oogen... Was hij soms dronken geraakt, of waanzinnig geworden?

's Middags stapte hij op den trein naar Amsterdam, doch ieder ding deed hij bijna vreemd-werktuigelijk. Hij zat schijn-kalm in een knus hoekje, terwijl hij ieder keer wel wou opspringen... Hij mijmerde verwezen en benard over alles wat er nu met hem in de toekomst gebeuren ging; hoé het vrije leven weer uitbundig door hem heen zou gloeien, maar tegelijk folterde hij zich met hekelende zelfbeschuldigingen en twijfelende zelf vragen:... zou hij omver-loopen of omver-geloopen worden?...

Hij wou naar huis, naar zijn ouders allereerst. Maar toch geen oogenblik in een heftige bruising van verlangen. Er begon een verwarrende, zieke twijfel in hem rond te sluipen. Hij dacht hallucinant... of alles wat hij nu beleefde wel échte werkelijkheid en geen gekke begoocheling zou blijken. Hoe hem dat zou gaan bezuren! Hij doorleefde prangend denzelfden zoeten weemoed, dien hij altijd voelde kwellen na mooie, wonderlijk-lichtende droomen, bij het ontwaken. Dié ontgoocheling, half smart, half angst en hunkering, dat heimwee, bekropen hem nu ook weer. Hij hoorde nog steeds de cel-bel luiden in zijn ooren, en hij zag nog aldoor een groven roggebrood-knoest door zijn deurgat heengestompt. Toch wou hij van zijn rillende angstmanie verlost. Hij voelde zich ziek en bang; aldoor in zich het instinct om te vluchten of zich ergens achter te verschuilen. Toch probeerde hij met zijn diepere geaardheid zichzelf telkens moed in te spreken. Wat was dat voor idioterie, zoo akelig-schichtig te zijn? Wat konden hem de menschen tenslotte schelen?... Hij mócht zijn ribbekast toch wel uitstrekken!...

In Amsterdam wierd hij dwalend en machteloos meegedreven in den menschenstroom, de joelende rij-drukte enal het lichtgewemel om hem heen. Hij stond in verstomde bewon-

dering voor de opgetooide en stralend lokkende winkelvensters, en hij voelde beklemming en angst voor het daverend verkeer. Als hij lichtspiegelende auto's zag aankomen bleef hij staan, in vreemde verdooving gevangen, inplaats van schrik-snel opzij te springen. De heele woest-geluidende en druischende stad begon voor zijn oogen inéén te wriemelen en weer uit elkaar te raderen, en hij voelde zijn hoofd als uitgehold in het daverende straatgeraas.

Eindelijk verjoeg hij zijn angst, sloeg hij ook minder acht op zijn omgeving. Eindelijk deed hij gelijk de schepselen om hem heen: onverschillig; gelijk de menschen die alles van het dagelijksche zoo goed al kenden en alles zoo vaak hadden gezien.

II.

Het thuiskomen was niet meegevallen. Zijn jongste zuster had boven aan de trap driftig-snauwend geroepen:

- Wie is daar?

Onder een allerellendigste beving in zijn beenen, was hij naar boven geklommen zonder te kunnen antwoorden. Er kropte een prop in zijn keel en zijn hart bonsde dol-jachtig. Zijn jongste zuster gilde schel-in-schrik toen zij Frans zag verschijnen in het portaal: kaarsachtig-bleekgeel, stil,... en holde naar binnen.

De ontmoeting met zijn ouders brokkelde weg, ontroerend weg,... in gestamel;... bleef toch voor hem één schaamtemarteling.

Frans zuchtte over zijn eigen karakter-verandering. Hij, de brutale, blind-uitdagende, geprikkelde en koud-sarrende jongen van vóór zijn straf, de onbeheerbare... nú wankel en week, tegen geen schok meer bestand.

's Avonds laat, toen de broers en zusters al naar bed waren, wist hij zich eindelijk alleen met zijn bloedeigen vader en moeder. Er wierd met rustige, halfgedempte stem gesproken door alle drie. Er ademde zoet meelij en zachte deernis met zijn uitmagering en schuwe schaamte-verlegenheid, bij zijn

[+] teedere ouders. In de avondstilte der intiem-beschaduwde kamer, klonken de geluiden als zang zijn ooren in. Zijn hart bezweek van zoeten schroom en zacht geluk.

Het bed, door zijn moeder opgemaakt in de achterkamer,... zoolang... wierd iets onzegbaar-verrukkelijks. Voor het eerst na vijf jaren, geen harde brits, geen weeë geur van stinkend stroo. Nu een donzig-mollige diepte van matras en peluw. Tranen brandden Frans' oogen in. Wat sentimenteel en huilerig was hij toch! Hij kon niet slapen van overweelde en genot. Hij lei maar stil te lachen in zichzelf, heel gesmoord. Iets verder in de groote schemerkamer, door een oliepitje zoo phantastisch met grillige schaduwen bedreigd, leien zijn vader en moeder. Toen hij even het zachte, droge kraken hoorde van het ledikant, op het moment dat zijn moeder in bed stapte, duwde hij, alweer stikkend-ontroerd, zijn hoofd diep in het weeke kussen, trok hij wild de dekens over zijn hoofd, terwijl zijn heele verzwakte lijf schokte van korte, hevige snikken.

Een week was in slenteren en lanterfanten voorbij gegaan. Toen nog doelloozer, een maand en nog een maand.

Frans wist niet wat aan te vangen en hij voelde kil-wrokkende kregeligheid en scherpen wrevel broeien in de huiselijke omgeving, om zijn onverlangd niets-doen. Hij miste de stuwkracht van den grooten hartstocht uit zijn jeugd: zijn drang naar het avontuurlijke en onbekende, en hij leefde vadsig op verslapte prikkels. Hij stond in de stad, verzonk in het rumoer en toch hoorde hij altijd weer de stilte van de cel!

Er wierd weer saâmgezworen: hij moest bij Z.V., de Zedelijke Verbetering op de Leidschekade aankloppen. De edele heeren menschenkenners van de Z.V. wisten voor een iegelijk, zelfs voor verschoppelingen raad.

Voor den gebouw-ingang stonden eenige slungels en kerels met platte petten en manchester-broeken. Enkelen lachten wreed en kil; anderen staarden hondsch-onverschillig rond,... de vale geelte van het pas-voorbije bajesleven lag nog op hun aangezichten. In een halven kring zaten de schrandere

+ Bajesleven: gevangenisleven. -

regenten van de Z.V. voor een groene tafel, en de meneer van de Z.V. in het midden, keek strengelijk-gewichtig Frans' ontslagboek na. Z.V.-heer vond het een lastig, heel, heel, heel, héél lastig geval. Want Frans kende eigenlijk geen vak. Het bleef een heel, heel... enz. Kort en goed, ze zouden hem naar Duitschland helpen, en als hij dan een jaartje had gewerkt kon hij weer gelouterd terugkeeren. Ze kuchten allen heel, heel, heel deftig, de heeren van de Z.V. en Frans kuchte heel, heel verlegen, onderdanig na.

Alleen om zijn ouders gerust te stellen had Frans de Z.V.-heeren bezocht. De Z.V.-heeren kwamen philantropischbeschaafd, toch ietwat gejaagd keuvelen met zijn verraste ouders en de ontslagen gevangene kon naar Duitschland trekken,... hét reddingsland.

Vader Poort bracht Frans naar den trein. Hij bleef geheel in zichzelf verzonken. Op het kolendampige en mistige perron stond een van de deftigste heeren van de Z.V., die breedjoviaal een spoorkaartje voor Poort kocht en hem nog een zoet extra'tje de nerveus-klamme handen induwde, voor reisversnapering.

In Duitschland, even voor d'oorlogs-vernietiging, voelde Frans zich ellendig-verlaten; eigenlijk een verstootene. Hij wierd nu eens niet door een deftigen, doch door een heftigen meneer ontvangen, naar wien de Z.V.-heeren voor hem geschreven hadden. Het bleek Frans een Hollander, in verbinding met de Z.V., die heldhaftiglijk de belangen van ontslagenen behartigde. De furie-driftige man was woedend, dat de grootmogenden van Holland hem in dien ontzettenden tijd, maar zoo menschen op zijn stroodak stuurden. Een mooie boel, een droevige grap! Híj zat dwars met den boegspriet opgescheept. Hem alleen bezorgde het hoofdbreken. Werk?... Ja, hupla... werk! Hij bleef ermee opgescheept. Ze krompen hier van den honger en alle dagen wierd het erger...

Enfin, Frans vond dat hij er eenmaal was en hij er zich maar doorheen moest slaan; best.

De man wrokte nog wat tegen, waaruit Poort al sterker

d'ontevredenheid voelde dat hij met hem geen weg wist. Frans wou eerst in smartschreeuwen uitbarsten, dat de heeren van de Z.V. hem toch ellendig misleid hadden; maar hij kon er geen klankje stem uitkrijgen. Schrik en woede snoerden zijn keel dicht.

Zoo was Frans in Duitschland's Roergebied gebleven en maakte hij er een schrikkelijken zwaren strijd door. Hij werkte op staal-gieterijen en machine-fabrieken. Hij zwoegde aan reusachtig-hooge potten tot aan den rand gevuld met rooden wit-gloeiend smelt-metaal, waar de zwaar-breede stralen neerkletterden uit het lichtende vlammengat van den geweldigen hoogoven, zwevend opgetild door de dommekrachtkranen, die als beangstigende dreiggevaarten dwars de hangende gloeddampen inwentelden. Die kranen maakten een verpletterenden indruk op Frans, nog meer dan het razende, verdoovende en dreunende machine-rumoer en het zweven van rookende vuurpotten. Het geleken woeste grijpreuzen met monsterlijk-uitrekkende en inkrimpende klauwen, die overal vastgrepen en alles meesleurden, en hij verbaasde zich dat het bleeke vingertje van een broos meisjeshandje in staat was zoo een krachtduivel, in onbeheerscht werkgeweld te breidelen of aan te zetten tot een cyclopische arbeidsmacht die dof den grond deed dreunen en trillen.

Boven op den zwarten rug van het donker-besmookte geweldsdier, stond een ankerhuisje waarin het magere meisje, tenger en nietig zat saâmgedoken in korte blauwe broek en hoos. Haar schrale lijfje bibberde; de haren leken veilig weggeborgen onder een blauw kapje. Als er dan door het stampend fabrieksrumoer heen, een loeiende fluitgil scheurde, een sein dat het grijp-tilmonster noodig was, drukte ze even met een speelsch gebaar een hefboompje neer uit het schakelbord en de dreigende werkreus begon geweldig te leven en schuin beschonken aan te zwaaien; nam het jongetjes-meisje met het hooge huisje mee, hoog door den zwarten steenkolen- en vuurovendamp, die de ontzachlijke zalen overzwavelde van stervende en weer oplevende gloeden. Dit zitten van zoo een

teer vrouwtje op den rug van een voorwereldlijk monster, pakte Frans iederen keer opnieuw. Telkens vreesde hij, dat ze op phantoom-groote boormachine's of ruischende luchtkokers zou neerstorten, maar iedermaal weer zweefde de gedrochtelijke grijpklauwen-kraan over gloeiend-stalen schijven en langs schoorsteenen heen.

Frans werkte toen op een eindelooze, sombere afdeeling, waar groote stalen hulzen en kanon-staven wierden nagegoten. Hij ontmoette allerlei slag menschen, bij de hydraulische persen en cylinders. Hij zwoegde met schijn-vroolijke Fransche en menschen-verachtende Engelsche krijgsgevangenen saâm; met naar-rauwe-visch-riekende Russen en zingende Italianen. Doch altijd weer boeide hem het meest de zwijgende zwoegkracht der Duitsche meisjes. In hun blauwe jakjes en korte hozen stonden ze achter de walmend-olievette draaibanken en lieten de rammelende kettingen vierend door de kleine handjes glijden. Frans verbaasde zich over hun werkbezieling en snapte niet hoe die teere, piepjonge meisjes het uithielden in deze hel van zwaveldamp, gas, verschroeiende vuurovens en lucht-uitfluitende kokers. Hij zwoegde, zwoegde hulpeloos mee en leed toch honger. Hij bleef lang, afgrijselijk lang in die ruimtespheer van wit-gloeiend staal, van gietgaten en ontzachlijke kraangedrochten. Nu beulde Frans bij klaren dag of in donkeren nacht, in een vreemd land en hielp hij mee, zonder oorkonde, om de schoone wereld uit te roeien onder vreeselijk geraas. Hij leefde tusschen vernielwerktuigen en moordgereedschap in het groot, en hij dacht aan zijn eigen cel en zijn vijfjarige gevangstraf en menschenzonde...

Al vroeg ging hij 's winters door sneeuw en koude naar de ontzachlijke fabriekshel, waar een onweer van vuur over hem losbrak. Mensch en ding wierden er één. Het bleef er eng ademen in doordampte zalen, zalen-zonder-eind. Hij bleef leven naast vlammen en gloeiend staal, in een eeuwig zwart en vuil, smook en mist. Hij kon er niet langer aarden; hij wou vluchten, ver weg, naar buiten in de stilte.

Als eindelijk de avond was aangekropen trok hij naar zijn

[+] kosthuis, om zijn schralen maaltijd te verorberen. Slechts één ding hield hem nog staande. In de buurt van zijn kosthuis, in een breed-stil straatje, lag een aardig café waar hij toevallig wat Hollandsche couranten kon lezen. Doch het alderliefst bleef hem daar het zwijgend saâmzijn met de eigenares; een heel mooi vrouwtje met een droomerig-zacht meisjesgezichtje. Haar man was al bij het begin van den oorlog in Rusland gevallen. Het wierd nu drie jaar dat hij gesneuveld was. Doch haar rouw had zij nooit afgelegd. Dat trof Frans heel diep, als een zoete gehechtheid aan het smartelijk-voorbije. Haar stil-mijmerende rouw gaf het weeuwtje een soort van vrome kuischheid die Frans nog nooit zóó ontsteld had meegevoeld. Zij was geen bij-de-hande-bazin; zij was geen vrouw gelijk hij ze vroeger met Max Huisinga zoo dikwijls ontmoette in koffiehuizen en bar's; die met bepoederd gezicht, de borrelklets van de dubbelzinnige, zwetsende kerels aanhoorde, ieder oogenblik met den zwaar-goudberingden vinger gereed een vinnigen tik te geven, als een schunnigerd haar lichaam met wulpsche pret wou naderen. Ze was ook geen buffet-juffrouw-met-allures-van-een-dame, die zoo dunverwrongen, ijselijk-fatsoenlijk met spits stemmetje spreken en toch veel verdachte heeren-kennissen bergen kon. Het weeuwtje paste in het stille straatje, in de stille, behaaglijke omgeving, omdat het een rustig café'tje was. Voor de toonbank of aan tafeltjes, dronken vluchtige bezoekers hun biertje en gingen dan weer gemoedelijk en stil heen. Frans voelde in haar omgeving zich niet meer... een vreemde; minder nog,... ineen café waar je kwam om centen te verteren. Het leek hem of hij het weeuwtje al jaren lang innig-goed kende. Vooral híj wist er zich veilig en op zijn gemak, omdat er geen zanggekrijsch en getrompetter galmde van gramophonen en geen vanzelf-trommelende orgels of roffel-piano's rondbonkten. Zij zat, het mijmerend-mooie weeuwtje in den rouw, aan een groote ronde tafel, midden tusschen kleine, heldergedekte tafeltjes langs de ramen. Daar bracht zij Frans altijd zijn glas ‘Helles’, met haar, onder beschroomd glimlachen

+ Helles: licht bier. -

zacht-uitgepreveld ‘prosit’! Bijna onhoorbaar ging zij dan weer terug naar haar rieten stoeltje, en begonnen haar teere witte vingertjes, fijne en broze kleurtjes, een lap borduurwerk in te goochelen. Alles wat zij deed gebeurde zoo vredig, zuiver en stil, en zoo gedempt. Ze stond op, zoo rank als een meisje, wanneer ze even moest helpen, en dan onmiddellijk weer ging zij zitten en zonk zij weg in haar weeuwtjes-gemijmer, ontoegankelijk en toch vriendelijk voor een ieder.

Heel vaak zat Frans uren alleen met haar in het stille café'tje,... in het stille straatje... te turen als op een uitkijktoren. Hij wou haar biechten van zijn gevangenis, van zijn angsten nu nog, maar hij zweeg en verzweeg, omdat ook zij zweeg en verzweeg, naar hij giste.

Telkens als Frans onbewust naar buiten keek, rilde hij voor den naargeestigen kouden avond; zag hij het straatje met vochtige neveldampen doorslierd en van verre de luchten wild-rood aangegloeid van de hoogovens die hun vulkaangouden vlammen door vuur-lichtenden smook in de nachtdonkerte omhoogkronkelden. Hij trok dan zacht aan zijn sigaartje, met eenige trekjes, zich veilig wetend in haar onrumoerig huis.

Vlak voor het rank-blonde weeuwtje met haar heerlijk, droomerig meisjesgezichtje, stond een theelichtje met verwaten-klein potje, waaruit zij telkens fijntjes een kopje schonk.

Frans besefte nú eerst wat voor een wonderlijke rust en innigheid en een stil-droomerig, zacht geluk hij ondervond, zoo stil zittend tegenover het ingetogen weeuwtje. Het buffet in het diepe lokaaltje, en de raamtafeltjes, het bleef alles in fluisterend en droomerig halfduister. Alleen boven de ronde tafel waaraan zij zaten, straalde een heldere electrische lamp onder de glans-afdampende kap, en ergens hoog aan den donkeren wand hoorde hij een hangklok met haar loom gedruppel van den tijd... tík tak, tik tak...

In die suizelend-stille uren beleefde hij geen enkele schrijnende of wankelzinnige emotie. Hier ging iets van hart tot hart; bleven rust en vrede, na het verschrikkend fabrieks-

geraas, na het knarsen en zuigen van reuzenmachines, na het schuddend gedreun van donderende stoomhamers, onaangetast. Hier rustten zijn oogen uit, na te hebben gestaard in wit-gloeiende bonken vuur-staal die de ruimte aan alle kanten vulden met vlammen; hier rustten zijn ooren, na te hebben gehoord het rauw gekerm zoodra de ontzettende cirkelzagen gillend door proefpantsers heengedreven wierden.

Daar, daags, temidden van een barbaarsch, wreed arbeidsgeweld,... hier, in de avonduren, alleen bij zijn zoetpeinzend weeuwtje, bij wie hij alles vergat van zijn zwoegbestaan; bij wie hij ook vergat zijn nachtmerries en kweldroomen over het gevang. In deze spheer van innige huiselijkheid voelde Frans zich geen zwerveling meer en kalm-gelukkig. Hij wist zelf niet wat er met hem gebeurde. De eeuwige hunkering naar het vreemde en onbekende verloor hij geheel. Al wat hij zoo smachtend en smeekend in zijn cel had begeerd, wierd hem verweekelijkte, sentimenteele onzin. Hiér stond hij als fabrieks-zwoeger midden in het leven en was er geen tijd meer voor dag-gedroom.

Hij luisterde ook zoo graag naar wat het weeuwtje in spraakzame bui vertelde.

Eén keer had zij Frans met zacht-verstilde stem meegedeeld, dat haar man in Rusland was gesneuveld en nimmer meer repte zij een woord over hem en haar leven. Uit niets kon hij weten, of zij hartediep gelukkig was geweest in haar huwelijk en of ze van dien man gehouden had. Nooit waagde Frans onbescheidenlijk iets te vragen. Een allerwonderlijkst verinnigd gevoel dreef hem telkens naar haar toe, naar het stille café'tje. Het was geen medelijden met haar starren rouw en met haar weduwenlot, maar ook geen zinnelijke aandrift. Soms, in dwaze dankbaarheid en verrukking, wou hij wel voor haar knielen en zijn hoofd in haar schoot leggen, om te biechten van al zijn ellende en zijn brandende zonden. Zij had dat zachte, dat onuitsprekelijk-lieve, dat meisjes-teedere, dat hem in een vrouw juist zoo bekoorde. Maar hij bleef stil voor zich uitstaren en zei geen smeekelijk woordje.

Tijden gingen voorbij vol ontberingen en nijpend verdriet voor Frans. Hij bleef zijn weeuwtje zien met steeds stillere aanbidding, met malle, sentimenteele verheerlijking van haar zachte, groote kinderoogen. Hij zag haar in een verzwegen treurnis, doch verborgen, en 's nachts in zijn bed hoorde hij haar stem als louter uitgezongen klanken. Het was alsof zij hem verwijtend éven glunder vroeg: waarom zeg je niets? Maar dit wist hij van zichzelf met een hevige zekerheid, dat hij nooit één onreine gedachte in haar tegenwoordigheid doorleefde.

Frans' verbittering was met den dag toegenomen. Hij voelde de zwaarte van het leven op de fabrieken onhoudbaar. Hij kon niet meer ademen tusschen die dampen, die staalgloeling, die vlammen; tusschen dit levend-beroete kegelspel van telkens anders omrollende menschen. Hij walgde, walgde van ieder fabriekswerk.

Had hij het weeuwtje lief? Hij wist het niet. Doch hij zou haar niet vergeten. Zij had vreemde, kroppende verlangens in hem opgewekt, doch nooit krijtende begeerte naar haar mooi lichaam.

Toen traag eindelijk het plan in hem rijpte dat hij weer naar Holland zou terugkeeren, kreeg hij een gevoel alsof hij zijn eigen leven opnieuw blindelings vernietigde. Hij hoorde weer iederen nacht in zijn droomen de gevangdeur bij zijn vertrek achter zich dof-dreunend dichtslaan en telkens zat hij weer in zijn grauwe schemercel of staarde hij door het gaas van de luchtkooi. Van het weeuwtje-in-rouw nam hij geen afscheid. Hij durfde niet den zachten glans van haar groote kinderoogen verontrusten. Misschien zou zij ook niets van zijn heengaan hebben gevoeld. Doch Frans wilde voor zichzelf de illusie dat zij pijn, verdriet zou hebben bij zijn vertrek.

En zoo was hij teruggekeerd, arm, haveloos, vol verbittering en verkropt wee, naar zijn vaderland, maar vast-in-zijn daemonischen-wil, geen kraken meer te zetten, geen braak meer te doen.

+

Veertiende hoofdstuk.

I.

Na al het wanhopig zwerven in de oorlogsjaren, door Duitschland, tusschen rookwalm en fabrieksoven-vlammen, was heel het innerlijke wezen van Frans Poort zonderling verstild en veranderd. De in zich zelf gekeerde ‘gladde vogel’ voelde zich in de wiek geschoten. Er drong in hem allereerst een hunkering naar grooter overgave aan het leven. Hij wou geen welgemoed en bekeerd-braaf-Hendrikje spelen, maar ook geen diefstal, geen inbraak en geen roof meer doen met toffe jongens. De cel,... eeuwig grijnsde de cel! Snijdende angst en afschuw voor het gevang bléven Frans' vreeselijke en rillende nachtmerrie,... niét ingebeelde deugd en strak-gespannen fatsoen. Hij zou liever gammel, het verachtelijkste werk verrichten, of 's nachts aan de donkere kaaien in een handkar slapen, dan ooit weer rond te kruipen tusschen muurgrauw van een gevang.

In Den Haag vond hij, onder een wonderlijke lotsbestemming, doch ook door zijn bedeesd-beschaafd optreden, - een iegelijk vaarde voor zijn gewin, - bij een grooten boekbinder met een allergoedhartigste fiselefasie, een poosje arbeid; al zag de kerel wel aan Poort's kapotte schoenen en zijn uitgesleten groen huidje, dat er een torntje aan hem los was.

+ Fiselefasie: gezicht. - Huidje: jasje. -

Even erna ontmoette hij Corry Scheendert, dien roerigen avond aan het station, toen vadsige en dronken zwabberstudentjes haar met schunnige en luidruchtige familiariteit waagden lastig te vallen.

Van het eerste oogenblik dat hij Corry gezien en gesproken had, leek Frans Poort's geheel mistroostige wezen opgelost in één hunkerend liefdegevoel dat vlijmende onrust bracht.

Langzamerhand vertelde Frans haar van zijn gevangenisleven zonder eenige valsche zelfdeernis, en hij ontdekte in Corry een vrouw van heel scherp begrip en onbekrompen navoelen, door wier medelijden hij zich niet beduimeld en vernederd voelde. Tegenover andere schepselen, - allen zelf min of meer schurken, gromde Frans in zijn verbittering, - kon hij, met soms duivelachtige kwelneigingen behept, ja-en-nee tegelijk volhouden, in duisteren draai en tegenwending van leugenwoord en van echte bedoeling. Bij dié mooie vrouw sprak hij klaar, zonder de kleinste aarzeling, zonder gedachte- of gevoels-vermoffeling en broeisch onverstand. In haar gouden gloedoogen waasde telkens iets vochtigs, wanneer hij bijna stroef van zijn martelend lijden-ineenzaamheid vertelde. Corry biechtte hij alles van heel zijn bedrieglijke dubbelnatuur; ook van zijn afschuw voor de brute geweldsmisdaad. Hij wou het phantastisch-prikkelende avontuur en de geestelijke genieting van verfijnd uitrekenen en voorbereiden onder boosaardig lichten van het slechte. Frans probeerde Corry op bedremmelde manier zijn ingewikkeld binnenste te verklaren, dat, schoon misdadig, valsch en overtuigingloos, leugenziek en wreed, toch rilde en gruwde van den moord... Hij stotterde iets verlegens van zijn scheurende karakter-tegenstrijdigheden, al bleef hij in zijn verbittering, voor zichzelf loochenaar van alle menschelijke goedheid.

En ze begreep, ze begreep hém, verworpeling; wat hij in zijn levensverwoesting en onder het zwarte visioen van het verleden: de cel,... hiermee bedoelde.

Toch durfde Frans niet reppen van zijn heimelijke liefde

voor haar, een liefde die somwijlen als een bezwijmeling over hem leek uitgestort. Daarvoor was Corry's houding te strengafwerend, te koud-heerschend en te hoog-rustig. Hij besefte hoezeer zij zoete en galante liefdoenerijtjes verachtte, en waarom zij ieder zwoel woordgevlei en stemgekrol met hekel en sarcasme bespotte. Ook Corry vertelde hem later, o veel later, van haar afdolingen en... ellende met Mooie Karel.

In dit uur was Frans' donkere en wreede haat tegen Mooie Karel geboren. Corry met haar argeloos-verfijnd en toch zoo scherp-nijpend levens-inzicht, Corry met haar fierheid en haar moed, wierd Frans een aanbiddelijke vrouw, al wist hij nu dat ze in ‘De Turksche Wacht’ ééns, bij een zwerflustig avontuur, voor overmacht bezweken was. Frans had zichzelf nooit vatbaarheid toegekend voor zulk een alle gevoel en gedachte opslurpende liefde-begeerte als nu voor Corry. Dat onafgebroken bezig-zijn met Corry bleef hem geheel verbijsterend, in steilen angst overheerschen. Hem, gare jongen, met zijn zelfzuchtige en wangunstige inborst, met zijn mannenkilte, zijn kwel drang,... hoe had dit waanzinnige en half bloode gevoel voor een vrouw hem zoo plots overrompeld? Bij het zacht-ingetogen Duitsche weeuwtje met haar lief, droomerig meisjesgezichtje had hij, in zijn hunkering en eenzaam zwerven onder vreemden, heel andere gewaarwordingen doorleefd. Dat blond-kuische vrouwtje in het klaaglooze rouwzwart, met haar zacht-heldere oogen, had alleen een zoet behagen, een teeder-schrijnend verlangen in hem gewekt, zonder bijdoel. Bij het weerlooze Duitsche vrouwtje had hij nooit op een onreine gedachte gebroeid; had hij nooit een felgelukzalig en duizelend aangrijpen van zijn heele zinnenwezen doorstaan. Tegenover Corry was de schok veel heviger en verpletterender voor zijn eigen persoonlijkheid geweest. Want die meid liet niets meer van hem over. Zonder haar, besefte hij, zou hij nooit meer iets kunnen volbrengen. Al wat hij deed en doorleefde was van en voor en door Corry. En toch zou zij er nimmer een lage of minachtelijke uitlegging aan kunnen geven, omdat hij naast haar, slaaf, nietigste

[+] onderworpeling zich voelde, gek onderworpen en toch fier.

Tegen die vrouwelijke tooverkracht bestond geen behoedzaam verweer; die ontroerde en overweldigde. Een mensch was maar een broos vat. Doch tegelijk voelde Frans zich onuitsprekelijk gekrenkt en getuchtigd in Corry's voorkeur. Zij keuvelde over Mooie Karel en zij verhaalde van Mooie Karel zóó dat zijn zinnelijk karakter en ook zijn ruwe en wilde euveldaden, Poort in alle scherpe bijzonderheden wierden geopenbaard. Zij praatte uit geen ander boek!

Het had heel lang geduurd eer Corry zich zoo onbeschroomd gaf in haar heimelijken en smartelijker! angst voor verkeerd begrijpen. Maar toen zij Frans eindelijk heelemaal vertrouwde en hem rijp achtte voor háár biecht, uitte zij zich over Karel Burk met een zoo hartstochtelijk zelfverlies, met zooveel gloed en hevigheid dat Frans soms ganschelijk verslagen, wanhopig, ziedend van halfbedwongen en troebele woede, wegholde, de straat op.

Hoe was het mogelijk, vloekte Frans, dat een vrouw zoo gnuivend-dol kon zijn op zoo een kerel, zoo een grijnsspotter! Och, wat een kliervent, die de liefde alleen kende als alminnarij, als bezoedelenden hartstocht; die alleen in een roes zichzelf verteerde en met de ronkende, blinde drift van een beest, van de eene groezelige vrouw naar de andere havelooze del rende; die altijd schetterde als hij een mooie meid zag op een plaatje:

- Wê hè'k nou an 'n pertret?... Breng d'r in fleeschtenue!

Zoo, in giftige jaloezie en met kwaadaardig oog, oordeelde hij over Burk en het heele gebroedsel; zoo kende hij Mooie Karel zonder hem ooit te hebben gezien. En toen al zon Frans op schaamtelooze wraak.

Van Corry had hij nooit de geringste minachting bespeurd voor zijn verleden, nooit den kleinsten spot met zijn eigen verongelukt bestaan gehoord. Zij haatte misschien wel de gemeenheid, zij verafschuwde zeker inbreken, stelen en rooven, maar den zondaar-zelf beoordeelde ze barmhartig en zoet-menschelijk. Zoo bekeek ze natuurlijk ook Karel's laagheden en zijn wis-

+ Gebroedsel: familie. -

[+]pelturige liefdedrift. Hij, Frans, was een dief, een inbreker geweest; hij had jaren gezeten. Hij had gestolen en gelogen en met de braceletjes gepronkt. Voor de heele wereld zou hij een giftige boosdoener blijven, een halve gare, een verloopen schepsel uit het Tuchthuis. Voor Corry niet, zonder dat hij een woord van meelij had afgesmeekt. Zij behandelde hem als een vriend en zij gaf hem de illusie dat de smartelijke bekentenissen over zijn misiukt leven, haar nog genegener deden staan tegenover hem dan wanneer hij een oppassend, muf mannetje gebleken ware, zoo maar ontmoet in een trein. Zij zou hem bedankt hebben voor zijn hulp tegen de studentjes; maar zij zou verder niet naar hem hebben omgekeken. Nú scheen zij diep belang te stellen in heel zijn doen en laten. Zij luisterde naar zijn woede, zijn rauwe jaloezie en zijn schimp, zijn verbittering en zijn hoop, de eenige luiklok die hij nog kon laten galmen. Zag ze hem niet als een mengeling van laagheid en zwakheid en ijdeltuiterij; als een vermomden duivel in priesterrok, nu hij niet meer inbrak? Wat Frans echter nauwelijks aan durfde roeren was de vraag: of Corry zíjn liefde voorbij zag, of veinsde er niets van te begrijpen! Corry liet geen kleffe, laffe vleierijtjes toe, geen zacht-dringende aanhaal-woordjes, geen kleverig-liefkoozende streeltoontjes in de stem die een diepere genegenheid wilden raken en bij anderen ook ontlokten. En toch voelde Frans dat Corry op een eigenaardige manier van hem hield. Weer heel anders dan van den bultenaar Manus Peet, van wien zij ook veel wonderlijks te verhalen wist. Telkens sprak zij meedoogenloos over Mooie Karel; over zijn liederlijk leven en zijn verfoeilijke slemperijen, en nimmer meer kon Frans den snikkend- en scheurend-smartelijken klank van Corry's stem vergeten, toen zij hem eens op een schemeravond vertelde van haar onmenschelijke vernedering en instorting in ‘De Gele Ballon’, voor het front van alderlei Jordaansche jongens en meiden en tegenover de twistzieke misdadigersbende van den Zeedijk.

+ Braceletjes: handboeien. -

Tegelijk diep en wrang trof Frans Corry's met-fijne-vezelen- saâmtrekken van ál zijn misdadige warrel-instincten; trof hem de ongeschokte rust waarmee zij in zijn zondebesef vermocht door te dringen. Vaak met een zóó begrijpende verwantschap en zachtzinnig-ziekelijke toegeeflijkheid dat hij er van ontstelde. Want al voorvoelde hij in Corry een zelfoverwinning op wat zij snijdend-schertsend, haar vroegere ‘verdorvenheid’ noemde, haar trots-koel flirtspel, haar lokkenden wellust, en hij, van zichzelf, met een tragischen ernst, zijn ‘zwarte bezieling’, - toch zag hij ook nú nog in Corry de soms speelsche en tartende liefde-kwelster, die de machtigste mannenlevens halverwege kon breken, indien zij er met buitensporige begeerte naar haakte.

Soms voelde Frans ook plotseling heel scherp, dat Corry haar zinnelijke ontroeringen en gevoelens, die hij een enkelen keer meende in haar op te wekken, achter een smartelijke beschaamdheid terugdrong. Zeker, zij wist zich geheel vrij tegenover den berouwloozen en beleedigenden Mooie Karel. Zij verklaarde in een bijtende stelligheid, dat zij dien koortsdriftigen, tóch lauwhartigen woesteling nooit meer wou terugzien of spreken. Wanneer zij nochtans tegenover Frans een duizelige gewaarwording onderging, - zijn Indische, donkere oogen konden zoo vochtig stralen, - een lichtsensueele bedwelming, dan bemerkte hij hoe Corry in den kortst-mogelijken tijd, met blik en gebaar zich herstelde. Die korte verwarring juist gaf Frans nog altijd hoop, dat als zij zich toch eens één enkel oogenblik zou vergeten en geven, hij haar dán schuchter-omhelzend in zijn armen mocht sluiten.

II.

Vroeger wierd Frans Poort gekweld door een zwoelmisdadige drift, dat zoodra hij iets verlangde, hij het verlangde ook wilde bezitten, al liep het op gevecht en overweldiging

aan. Deze monsterachtige aandoening onderging hij tegenover Corry nooit. Want Corry was voor Frans alles. Al wat er gebeurde in de wereld viel voor hem samen met haar bestaan. Waar zij niet was daar bestond niets; daar bleef hij ook de menschenschuwe eenzame, de verbitterde door een eindelooze jaloezie opgejaagd en door een verpletterenden angst misvormd. Toch was zijn liefde voor Corry doormengd van een grondeloozen eerbied en tegelijkertijd steeg óp een smeekelijk hunkeren van den maagdelijken man die zich bijna nooit had besmet of bezoedeld met het in verbeelding of in werkelijkheid uitleven van zinnelijke lusten. Deze reinheid van zijn mannelijke natuur scheen Corry juist ontroerend te boeien en te verbazen, omdat zij zulk een verbluffende tegenstelling vormde met de wild-gloeiende ontvlambaarheid en het hartstochtelijk-bedwelmende en uitspattende van Karel's roezige, soms helle, soms bedroefd-verteederde verliefdheid. Zij had nooit nog zoo iets kuisch-schuchters, eerbiedigbedremmelds en bezonkens bij een volwassen man ontmoet; bij een man toch met zooveel diep-duisters en zooveel innerlijk-booze verwrongenheid van wezen. Doch de uren waarin Frans meende dat zij aan haar verborgen vurigheid een oogenblik zou ontschieten, om hem plotseling iets van haar eigen ingebonden vrouw-verlangen te openbaren, botste hij onverhoeds tegen een koelheid en een scherp-snijdende weerkracht op die alle intimiteit tusschen hen afstiet en wegknelde. Zijn eigen zondige perversie gistte echter bij hem nooit in den zinnenwellust na, schoon voor het eerst van zijn heele leven, Corry álle gevoelens bij hem in beroering bracht. Maar door haar houding stond hij telkens weer aan het begin, door haar kille, wrokkend-lachende en even-griezelige vrouw-versteening, die langzamerhand doch al grijnzender in Frans een fataal-wreede wraakgedachte grifte; niét tegenover haar, maar tegenover Mooie Karel, den zwoel-woesten minnaar, die met zijn vermetel liefdeleven alles opeischte en alles volbracht.

Frans verafschuwde zelfverteedering en martelaars-gedoe

met eigen rampen. Maar toch moest hij telkens het tegengestelde in het bestaan van hem en van Mooie Karel vóór zich halen.

Zíjn grimmige, versomberde jeugd en Mooie Karel's óvervroolijke jeugd, doorrinkeld van schel tumult; zijn verkniesd jongemannen-leven en Mooie Karel's jongemannenleven, één triumph en vlam-van-hartstocht. Wat was er nu met Mooie Karel? Mooie Karel, een door-en-door vrijmoedige, maische Jordaner, wellustig, genotziek, lichtgeraakt en dapper; van een speelsche vermetelheid, die alles durfde, vrouwen overrompelde en mannen afranselde. Onstuimige, zonnige Karel, verzot op wrange pret en ironie, die alleen leefde het leven van uiterlijken glans en jool, van spotpret met zuipende zwabber-kameraden en van zinsbevrediging met meiden en beluste vrouwen. Mooie Karel, met zijn verleidsnuit, de boertige gekscheerder, door alle wijven fluweelig verwend en aangebeden; door heel de Jordaanbuurt dolhartig bemind, cancaneerde alle zorgen en misère van het bestaan voorbij. Burk, loos peeser, schreeuwde de armelijke Lindengracht of het-Y-in-den-morgen, vol grapjes en verhaaltjes: danste tusschen visch, vruchten en vogelen. Hij stoeide, vocht en zong in de zon, en alles aan en om hem was levensvreugde, knetterend gerucht, levensmoed, ook al dook hij uit avonddonkere armoestraten op, uit krot of slop en modderlucht. Nou ja, die paar keertjes dat hij tegen ‘brandende dorst’ was opgepikt of had gebakkeleid met agenten en pooiers en een paar daagjes in de bajes kwam te zitten.... och, dat gaf hem nog vuriger glorie als buurtheid! Doch alles bleef in en om Mooie Karel onbewust-verheerlijkende levensmacht, inslurpende drift en onverborgen dreiggegrom, om er te zijn en om te heerschen. Tusschen hengelende visschers en marktkameraden, onder lachende vrouwen en vroolijk-gekscherende meisjes, overal verscheen hij als de veroverende held, delenige voorvechter, de uitverkoorne. En deze kerel, in geestdrift verloren, zingend als een gondelier, die verbluffend-mooi danste en grillig-schoone harmonica-muziek phantaseerde; die jonge,

blonde ridder van de Jordaan, op wiens uitdagende daden en stoute streken de heele buurt onverkoeld verzot bleef, een buurt die híj in zijn almachtig-eentje heelemaal alleen, met luchtigen spot en zwier terug-beminde; deze man, die ook wel eens een enkelen keer een beetje weemoed-in-humor en een beetje verdriet doorstond, had nog het oneindige geluk een vrouw als Corry te ontmoeten, zoo mooi als Frans nooit een meisje had gezien, die de drieste kerel, om een bloedend ongeluk, smadelijk van zich had wagen weg te trappen; een vrouw die toch nog, na schande en afstraffing, droomde en ijlde van háár Karel,... al wou ze hem nooit meer zien.

En nu, tegenover deze stormige, toch zonnige natuur van Karel Burk, Frans' eigen galgeel, brak, verrimpeld leven. Tegenover het glansgloriën van Mooie Karel, zijn alle-geluksmorende gevangenis-cel, zijn giftig-beslopen jeugd en nu weer zijn vreugdelooze liefde voor Corry.

Hij was vroeger in zaligheid en angst, door zoete, diepe, duivelachtige instincten van zijn steelhartstocht gefolterd, en later in de verdoemenis van het gevang, verbitterd en vol walg en verachting tegen ieder ding gebleven. Bij hém, Frans, zonk alles in eenzaamheid en duisternis weg. In zijn vergrauwd bestaan ziedde weer woelig gedrang: wrok, schrik, gruwel en afkeer, opgehitst of verzwakt door vloek of gebed van zijn smart. In verblindende drift sleurde zijn phantasie hem mee naar het lonkende feest der begeerten, maar daar áchter grepen de ellende en de donkerte, en doofden het licht van zijn geheime gedachten uit. Van een die gezeten heeft, rook een ieder soms plots de gevangenislucht. Je kwam nergens meer in,... je verleden,... je verleden!... Tóén hoorde hij, in droomklank, al vreemder een stem: Corry, die heerlijke vrouw, zou nooit van hem zijn.

Zijn benevelende haat - eerst inwendig verzwegen en toch in eigen zielеduister gulzig gevoed, - tegen Karel en zijn wraakplannen ontsprongen alleen aan zijn nauw-opgemerkte of speelsch-verdrongen liefde, die klachtloos bleef. Niets meer op de wereld bezat voor Poort nog waarde. Het

fijn-blanke gezicht van Corry, de wonderlijk-gloeiende oogen met de donkere brauwen; dan weer haar dauwige blik van spot en overgave, och, heel haar verrukkelijk wezen bracht een brand in hem van het hevigste verlangen naar één woord van teederheid.

Hij huiverde en rilde van zijn eigen stil-zwelgend smachten en van den droeven verdoovings-roes daarna. Maar hij onthield zichzelf het al pijnigender besef niet, dat Corry alleen Mooie Karel zag!

Toén juist begon Frans' misdadige jaloerschheid; zijn wreed en giftig verlangen naar vernietiging van zichzelf en van Burk, zonder eenige smartelijke zelfopwinding. Hij ontmoette Corry al minder en minder. Op een dag vertelde hij haar stug, dat hij over een poosje in Amsterdam ging wonen. Hij ontwaarde geen trekje van spijt; zelfs niet de lieve beneveling van de saâmgetrokken oogen, die haar zoo hartstochtelijk-ingetogen en verleidelijk maakte, noch de lichtste ontroering, die het fluweel van haar blank-heerlijk gezichtje zoo éven fijntjes, als na een koele zinning, doortrilde. Hij stond verplet. Zij verlangde hem wel nu en dan te zien, wanneer hij er óók lust in had. Ze veegde noodeloos stofjes van haar uitgestulpt kraagje... Hij knikte triest, en zelfs toén nog was hem heel haar nabijheid één zoete verrukking.

Onverwachts verhuisde hij naar Amsterdam, met den diepwortelenden wil Corry niet meer te ontmoeten. In die stad voelde hij weer iets als de wilde, ontembare, phantastische prikkeling van zijn jongensjaren, toen hij altijd haakte naar het onbekende, wanneer hij zich vergreep... In het bijzijn van Corry kon hij huiveren van afschuw voor zijn vroeger leven; herdacht hij met rillingen zijn celstraf; voelde hij dat alles in hem kapotgeslagen was; dat hij eigenlijk voor niks meer deugde... En toch wou hij om háár weer boekbinden, gewoon werken... om háár en om zijn benauwenis voor de cel... Maar om háár eerst en alles!... Corry had geen spiertje verroerd in het gezicht, toen hij vertelde dat hij in Amsterdam werk ging zoeken. Hij kon om zijn waan,

dat zij er iets om zou geven, gieren. Maar zijn haat aan Karel bracht weer energie, de kille en ijzige misdadenkracht in hem terug... Met pennen en klompen zou hij een nieuw vlot ineentimmeren!

In de Jordaanbuurt zocht hij een kosthuis, en hij kwam terecht bij Blauwrok's ‘De Bloeiende Korenaâr’. Zoodra hij de Buiten-Oranjestraat doorliep, was hij in het hartje van de Jordaan, vlak bij Burk. Een of anderen dag moest hij den schelmschen al-veroveraar tegen het lenige lijf loopen.

Toen, op een middag, hoorde hij Blauwrok zoo jolig, zonder te weten wat zij in hem aanroerde, uitroepen:

- De klink op de deur... we binne vol... Mooie Karel, de ketelbikker uit de Dwarsstraat, komp hier 'n weekie maffe!...

Dit nieuws doorsidderde Frans. Zijn gezicht trok smal en groen van schrik. Nu klauterde hij langs de steile lijn; dra zou hij in de ijle ruimte zwaaien! Even had hij geduizeld en zijn dubbelzinnigen schrik met wat dwaas woordgemompel overstrooid.

Op straat keek hij, half ontzind van blijde ontsteltenis, een wolkenloozen avondhemel in die glansde als een onmetelijke pauwenstaart.

Daarna was alles zoo beangstigend-snel gegaan hier, in Mokum: zijn heel toevallige ontmoeting met Corry, die haar trein naar Den Haag verzuimd had, en meer dan een uur moest wachten. Hun trage, slenterende avondwandeling toen bij het viaduct; door Greet's achterklap, de ontdekking van Karel, dat hij, Frans Poort, Corry kende. Toén de overrompelende vechtpartij en daarna weer de verzoening in al haar beklemming en nood.

+

Vijftiende hoofdstuk.

I.

Er waren traag maanden en maanden verloopen na veete en moorddadige vechtpartij tusschen Mooie Karel en Frans Poort. Schoon in het drukst van den bloeienden zomer, den roezemoezigen aaltijd, één glanzend brok klaterend marktleven, werkte Burk niet meer in de visch; was hij niet meer in de weemlende morgenvolte van de hallen aan het koele IJ.

Karel deed eigenlijk niets dan luieren. Hij lanterfantte, hij danste, speelde, zong voor de tippelaarsters; verbraste in doezelige zwaarte zijn laatste negotie-centen en zwaaide verachtelijk van het eene naar het andere donkere, kleine kitje op den Zeedijk. Nuchter, walgde hij van zichzelf, maar hij kon niet meer peezen. Hij wou, woú niet weten; hij wou alleen in verdooving en onder drankbedwelming rondzwerven; niets van zijn zelf-wroeging en ellende meer napluizen. Hij schorste ‘se eige’.

Tegelijkertijd kreeg Frans Poort een beangstigenden invloed op Burk's verdwaasde, grillige handelingen en voornemens.

Zoo wierd het ongemerkt, een verdekt hijgend kampen van Karel met ál de felle hartstochten en driften van het menschelijk hart; van Frans met ál de emotie van den jaloerschen, wrokkenden, phantastischen geest; bij alle twee, een even hevig en vlijmend in het leven kerven.

+ Tippelaarsters: lichtekooien. - Kitje: logementje, herberg, roofkroeg. - Peezen: hard werken. -

+

Ze woonden niet meer in Blauwrok's kosthuis, doch Poort was, om zijn doel - waande hij - bij Karel te bereiken, met het minzieke, lief-koerende Duitsche himke Elsa gaan samenhokken. Deze onbekrompen daad moest door Poort op allerlei sluw-bedrieglijke manieren worden goedgepraat, om Karel's overschaduwend wantrouwen niet te prikkelen. Want met welk een bezeten en scherpe schimpwoede, met welk een giftig bloed had Frans Poort Karel Burk indertijd niet toegeschreeuwd, dat er voor hem maar één vrouw bestond en dat hij naast Corry Scheendert nooit een andere zou kunnen noch willen bezitten; dat Corry alles en alles voor hem bleef, al was zij ook in niéts van hem. Frans herinnerde zich benard, hoe geweldig-hoog hij zich tegenover Karel had opgericht indertijd, en de snerpende verwijten waarmee hij den vechtersbaas waagde te omsingelen. Hij zag nóg den doffen, gesmoorden schrik op Karel's hevig-bewogen gezicht, toen hij hem vertelde van Corry's minachting voor zijn roekeloos en verhit liefdespel.

Maar Karel, tot Frans' vinnige verbazing, vroeg nauwelijks meer wat. Het leek hem volkomen onverschillig, waarom menschen om hem heen dingen deden of lieten. Hij gaf nauw een seintje! Hij begreep, dat Frans in zijn slechtgeluimdheid geen bliksem meer verdiende en toch moest bikken; zoo goed als Rooie Gerrit of Gladde Klaas. Nou kon hij ommers pooien van dat Duitsche mokkel, dat hij liet kofferen of op scherp peezen... Zijn een zorg. Peesklappers genoeg. Ze deed haar vrijerijen met vol-harigen en kaalkoppen, onder afschuw en schaamte, maar ze deed het en hij, Poort, dat menschelijke doolhof,... dwong. Vroeger?... Ja, vroeger!... Wát vroeger?

Een schok van krampend verdriet beefde weer door Karel heen. Er bestond toch niks meer voor hem, op de heele wereld. Alles in het leven onderging hij smartelijk als pijn, na Corry's vonnis. Hij bediste poen op partijtjes van pooiers en inbrekers en dieven, waar hij zong en harmonica speelde.... Kapot, er onder,... zoo gauw mogelijk!... Daarom wrokken,

+ Himke: Typisch Duitsch meisje. - Kofferen: met iemand naar bed gaan. - Op scherp peezen: prostitutie uitlokken met roof. - Peesklappers: roofholen. - Poen bedissen: geld verdienen. -

[+] zuipen, zuipen en wrokken,... en dien zwartoogigen verdoemeling, die nou zijn niesse liet pikken... Nee... nee... die had zijn ongeluk niet gebracht... Dat was er al vóór Poort, al lang... al heel lang, in al wreeder kwelling.

Telkens als Poort zich wou verantwoorden en link bijdraaien, begon Karel wreed-gemeen te schateren.

- Is-ie effe tof?... Mot je loene... foor soo'n misgasser... soo'n scheefslager as ik?... Geef je geen draad sjoege!... Schof je... Geef maar lauw seintjes... mit 'n stootje bî je bink... Dat is geen schaure voor joúw bek!... Ikke stap struikelings me eige fader langs... oele!

En hij gierde zijn verachting al nijpender, sarcastischer uit over zichzelf en over de Duitsche lellemeid, die tippelen ging op de daaien met een grandeger achter haar zwaairokken.

Ze bewoonden een paar armelijk-duistere en smalle vertrekjes op den Nieuwendijk, vlak boven het lichtschelle roeprumoer van twee volks-bioscopen. De Duitsche Elsa was nog zengend verliefd op zwarten Poort en ook Frans veinsde een beetje teerhartigheid voor haar. Hij wierd zelfs een heele bamser... beweerde Gele Jans van den Dijk.

Want hij die nooit met grof vechtgeweld ‘werk’ wou doen, moest nu wel ‘bloederig’ optreden. Karel woonde bij Poort in op een vies, stikdonker vlieringhok. Nu hij geheel en al het vischkoopers-bedrijf had losgelaten verdiende Karel er maar wat bij, op groot lef en op uitgetergd avontuur.

Dit bracht Frans Poort in onrust en verdroeg hij nauwelijks. Zijn scherpe en snel-zich-wendende geest zon steeds op kwellingen en vernederingen die hij Karel kon aandoen of laten ondergaan. Hij wou alderlei halve chantage-handigheden bij Burk uitlokken. Maar altijd weer stiet hij op een hevig-elementair verzet, op een kernige vastheid bij Mooie Karel, tegen roof, pooierij en al soort gebeuringen. Toch wilde Poort in de omgeving van Mooie Karel blijven om zijn geheele ontreddering te overzien en in te grijpen als het moest, met de pakeete saugers. Hij wou Karel steeds wat geld leenen of een ongewis sommetje opdringen. Hij wou een stunteligen klaplooper van

+ Link: slim. - Tof: goed. - Loene: kwaadmaken. - Misgasser: verloopene. - Met een stootje ben je bink: roof hem, met een slag ben je klaar. - Daaien: straatkeien. - Grandeger: diender. - Bamser: uitgaander. - Pakeete saugers: boevenzooi. -

[+] snel-verwelkenden Karel maken, die ook mee-at van de vunze pooierij, de schande en het nog argelooze spannen van Elsa. Maar Karel, nuchter, barstte in brandende jenevervloeken uit.

- Nee borst... krijg jij de kelére!... Ikke lus geen platfisch fan 'n beschonke schippertje... Dâ nooit-en-te-nimmer!... Ik hink lieferst Sekkie Neus na... die derig gaan ik nie!

Hij kreet en hief recht-overeind zijn geweldige knuisten, die alleen hevig beefden van het zware drinken.

Frans suste Karel's woede, uit vrees dat de kerel niet meer bij hem zou blijven inwonen. En doodkalmpjes in schijn, verklaarde Frans:

- Deis je... je schreeuwt als Schele Da... Gut... ik wou je alleenig maar bijspringe... Kedin... dan niet!

Karel kookte van binnen.

- Soo'n schutterstuk... soo'n keelbijter... Mot ik veur joú peese op de nastoot?...

Driftig warrelde hij zijn handen door zijn blonde haren. Als er geen lalderij was, speelde Karel harmonica en zong hij in zijstraten en sloppen, op Nieuwendijk en Achterburgwal; soms met zoo een stem-bezieling en zoo teeren, toch zoethelderen klank, dat hij een bom duiten inhaalde die hij dan dadelijk weer onder alderlei krapuul, pooiers en platvinroovers op den Zeedijk verbraste.

Karel vond niks meer erg of verzonken. Zonder Corry doorleefde hij toch ieder gebeuren als smart, ramp, lijden; zag hij zich toch gegrepen door de duistere en lichtende, vreeselijke en goddelijke hartstochten van zijn eigen liefdehaat. Want levenshater waande hij zich geworden, al doormijmerde hij in eenzaam knagen en innerlijk hunkeren, zelfs nú nog, uren van droef geluks-verlangen. Maar zijn brandende levens-energie die vroeger over alles wat om en met hem bewoog uitgolfde, bleek gedoofd. Zijn vernietiging en misdadige doolgang raakten zoo bekend in de Jordaan dat allerlei zielsgoeie jongens en gevoelige meiden, die alleen den Zeedijk bezochten om te dansen, hem met innig geweld

+ Spannen: op prostitutie uit zijn en vangen. - Sekkie Neus: oude beruchte straatventer uit de Jordaan. - Derig: weg, pud. - Peezen op den nastoot: chantage, roof of vuile zaakjes opknappen. - Lalderij: pretjes, drinkgelagen. - Platvin-roovers: portefeuille-roovers. -

[+] wilden meetroonen. Zich zoo te vergooien aan de goorste meiden en zoo onbarmhartig te zuipen!... Ze huiverden... Stel je voor,... Karel Burk, die altijd wegdook onder een eerepoort,... een broodje bijeenbedelen met zijn trekpiano,... hij die altijd voor anderen zorgde!... Kom, ze moesten hem meetroonen... Meetroonen wilden ze hem, mee,... 's morgens weer naar de Tolhuispont, op garnalen; maar het wierd haakstuk... Want plots ziedend en afgrijselijk van dolle drift, begon de vuistbokser Karel zoo rauw en bezeten om zich heen te hakken dat niet één het meer waagde hem te naderen onder zijn wandaden. Burk laadde maar drank op drank, en hij sprak, afgejakkerd, geen nuchter woord meer. Ze peilden toch zijn verdriet niet! Was hij bij tijden zoo beschonken dat hij nauwelijks op zijn beenen kon voortwaggelen, dan spotten de roodfluweelen jurken met hun eerst fel-bewonderden Karel Burk; scholden ook de Jordaansche meiden van het Achterklooster hem ironisch:... het havelooze ventje,... een Zwerver op schaats en sleedje! En Mooie Karel, die vroeger nooit duldde dat vreemde vingers langer dan één seconde strak onder zijn neus gericht stonden, liet zich nu als een droomoor bedreigen, als een laffen schelm, en met valsch gejoel en geschimp de danszalen uitsmakken; waarna hij op straat zoo lang in stompzinnigheid bleef jammeren, tot hij door politie wierd opgebracht.

Karel was nu heel 'groot' geworden met al soorten gemeene beroepsmisdadigers en sluw-loerende souteneurs-dieven van de beruchtste oude-stads-achterbuurten; van den rossen Zeedijk, van den hellen Nieuwendijk, van de gluiperig-beschaduwde donkere sloppen nabij Prins Hendrikkaai, Oudekerksplein, tusschen Voor- en Achterburgwalletjes. Hij sliep bij de breedkoppige, teringbleeke kerels en meiden op de roofholen, at en dronk met hen op hun woonkrotten, tusschen het zware lal-rumoer van de straat, vlak boven het harmonicagejammer en piano-geroffel der danskroegen. Hij bleef, als zij, liggen luieren tot twee, drie uur op den middag in bed, onder trappenstank en buurtwalm, onder mal gezang van

+ Het wordt haakstuk: het loopt niet goed al. -

[+] dronkemanswijsjes. Hij slurpte daarna op den Zeedijk zijn biertjes en als het er tusschen vechten wierd, hielp hij gul met twee ontzettende vuisten. Want niets en niemand vreesde hij en alles durfde Mooie Karel aan. Hij passagierde 's middags met de snollen, die droef-goedhartig wel al hun hebben en houwen met hem wilden deelen. De verliefdsten hadden een gouden-randjes-kop-en-schotel en een Marokaansch gevlochten pronkmandje... 'feur se bulle'... voor hem gekocht. Want ook rampzalige dellen waren dol op Karel; op zijn rijzige lengte, op zijn zoentoet, op zijn losse, onvergelijkelijklicht gaan-en-staan als hij niet kachel lei of in waanzinnige heftigheids-stijging van driftbuien losbarstte. Zijn zeemanspet, een fijn-blauw Rotterdammertje, stond hem immes mooi. Hij was zoo behendig, slank, zoo sterk en zoo een roekelooze lefgooser. En nou hadden ze Karel voor haarlie zelvers, in alle buurt-verknochtheid; keken ze zich zot aan zijn heerlijke lampjes en zijn bijt-mooien, elpenbeen-blanken tandensnoet.

Guns... hij kon alles van ze gedaan krijgen... Voor hem zouden ze zich kapot vigeleeren zonder vernedering.

Maar in klare oprechtheid weigerde Karel hardnekkiglijk alle geschenkjes en té teedere overkruivingen van zijn hart. De beleedigde meiden, met verschrikte kijkers, gesperd van verbazing, sloegen hem haar kleeren woedend de oogen in en scholden den Jordaner dan bont en blauw, al weerde hij af met verzoenende boert, omdat het innig-aanhankelijke en weerlooze van sommige meiden hem toch zoo diep ontroerde...

- Nie soo molle, doedelsakspeulsters... ik bin d'r ook 'n tiroolder fan de berge!...

En tot Geert Slenteraar, wiens kale kop met een grooten nieuwen hoed pronkte, lachte hij, wijzend op zijn hoofddeksel:

- Hé,... bij jou ook al maansferduistering?

Hij haalde zichzelf een paar broodjes en hij at 's avonds met het smonselende gajes gelijk, zoo maar uit het knuistje. Karel, opgehitst en verblind, hoorde niets anders dan het

+ Kachel lei: dronken was. - Gajes: volk. -

[+] beestachtig schreigebral der lavelooze zeevaarders en het gierend gegil en wulpsch geschreeuw der verdierlijkte pleiziermeiden.

Blauwe Beekie, een dief-inbreker die met walg en halfdoorgezworen haat schimpte op alle Zeedijk-pooiers, was nuchter, Karel's broer, en dronken, in onbeseft zelfbedrog, nog oneindig veel meer dan zijn vader.

Kromme Dries, sluw-vleiende souteneur en boef-in-alles, bleef om Burk heendraaien als zijn schaduw. De beruchte meskerver, beroover en pooier Giljotien. uit de Nieuwe-Nieuwstraat, de bleeke, wreede boeventronie altijd in spottend grinniken en grijnzen klaar, noemde zich Karel's peet en Karel zelf schold hij schamper, tergend, sarrend, onder gehuichelde meewarigheid:... een bevroren vaartje,... altijd gevaar van doorzakken!

Er klonk een helsch gejuich onder boeven en ruw-zuipend volk van dans- en roofkitten, dat Mooie Karel, de geweldige Karel Burk, de bokser, de koelbloedige lefzetter-vechtersbaas, onder hen was gaan meeleven, al behoorde hij nog niet tot de roovende of pooiende bende, tot de eigenlijke signaalblazers! Vroeger had Burk ze genadeloos gehoond en kromgeranseld, en ook voor de wanhoops-ellende der mishandelde meiden zich kapot gevochten. Nou konden zij den dronken zwabber en dazenden tobber Karel zelf in een Turksch kleed ómdonderen, al hielp hij de deerns nog geen kerels van-den-haak-tikken. Vóór ze volk kregen, schooierde, schofte en danste hij met de hoog-gekuifde en met-roode-schildpadden-kammen-beglinsterde slop-begijnen; en vooral een dochter van Rotterdamsche Na uit de Bloedstraat, met haar violetten oogenschijn en haar bultig schurft-voorhoofd, verliefde zich zinneloos in Mooie Karel.

Ze hadden het bij een ieder over Karel's lichtloos wegzinken in de modder, over zijn wreeden ondergang, en Frans Poort spitste de ooren. Hij wist dat het overal fnuikend wierd rondverteld onder de Jordaansche dansjongens en dansniesses, en dat het als een vuurtje door Willemstraat, langs Linden-

+ Roofkitten: roof nuzen. - Kerels van-den-haak-tikken: kerels overvallen. -

[+]gracht en door Goudsbloemdwarsstraat heenschoot. Er waren vrouwen en kerels in de Jordaan, die den Minnaar boycotten en op Karel spuwden als op een hopeloozen slechtaard. En Frans ging na, hoe gauw in geuren en kleuren nou ook Corry Scheendert Karel's vooze liefdehandel zou worden overgeklapt. Van hém... natuurlijk, maar ook van Burk, even laag en gemeen weggezakt als hij, al nifterden ze niet. Want wanneer Corry bij Frans Leerlap en Nel-met-de-vogelpoot zat, zou ze wat te versmiezelen krijgen van haar vuns Kareltje; zou ze vernemen dat het bij hem één jammerlijk verval en verrotten was tusschen de misdadige bende die hij vroeger zoo had gehaat; zou ze hooren dat haar zwierig en waaierig Kareltje, van iederen weeknacht een tierenden feestnacht maakte; dat hij als een woeste vechter-drinker, nooit meer werkte en zich onbedwongen vergooide tusschen het vuilste uitvaagsel van Mokum.

Frans begreep dat nu zijn wraak bezig was in te vreten tot iets schrikkelijks, tot iets heel werkelijks; dat Karel Burk uit zijn roes-verschooiering nooit meer overeind kón scharrelen; dat de gloeiende avondlichtjes, de zachte goudtintelingen, de angstig-roode kroeggordijntjes van Zeedijk en Warmoesstraat en Achterburgwallen hem lokten, en het wijd-om-kringende dreigdonker der oude stad, Karel verzwelgen ging; dat dit vanzelf beteekende een-voor-altijd-gescheiden-blijven van Corry en Corry van Burk, den Verliefde.

Er brandde een heet-wringend en zwijgend genot in Frans Poort. Hij voelde weer den duizelenden roes als bij zijn eerste inbraken en den heerlijk-beklemmenden angst bij betrapping op heeterdaad. Hij overwoog dat Karel in zijn doldriftige losbandigheid door veel teisterender driften zou worden opgejaagd bij de misdaad dan hij. Bij Karel was het van het ongebreidelde hart, van het hunkerende, lijfelijke wezen uit; bij hem uit wrok, haat en wanhoop. De mooie en lief-zoet-sappige Duitsche meid Elsa, met haar verteederend kinder-gezichtje, bracht hij al met lichte macht tot een soort van roof-ontucht. Ze onderwierp zich in schuwe bangheid en

+ Nifteren: moorden, dooden. -

[+] liefde,.. ze hing het kruis buiten de deur! Spannen voor haar Frans,... Elsa gehoorzaamde, al huiverde ze voor het broeische nest waarin ze tegenspartelde.

Sluw, scherpzinnig en koen leidde Frans haar tippelarijtjes door dwarsstegen en gangen waar slechts flambouwachtige avond-schijnsels hingen, zoodat Elsa steeds uit handen van politie bleef. Al griende Elsa nog zoo verholen-hevig en smartelijk om de schande, toch willigde ze iederen dag alles sneller in wat Zwarte Frans van haar verlangde, tusschen jool, luidruchtig gedruisch der harmonica's en scherpen geur van stinkenden jenever. Tot plots een dol verzet in haar lostierde, heel kort. Dan geleek ze een boosaardige, dweepzieke furie. Ze gilde, raasde en vloekte tegen het dellen-leven. Ze was te zwak, te broos.... Soms had ze drie bloedvloelingen per maand;... ze wou niet dood of rot verzieken... Maar na een uurtje smart- en leed-uitgegil, kreeg Frans weer wonderlijke, streelende liefdemacht over haar toornig wezen; kreunde en smeekte ze om een zoen.

Mooie Karel, die nu en dan op de Nieuwendijk-kamer, als hij zijn vlieringhok afdaalde, het huil-tumult bijwoonde, schepte onder verliederlijkte dronkenschap er een wreed behagen in, de mooie, nu dik-geblankette en opgedirkte meid zich zoo te zien vergooien, gelijk hij ook om zijn eigen verderf van binnen gierde van helsche pret en vreeselijke ironie. Want Karel besefte nog niet dat ook deze verbinding van Frans Poort met Elsa, op zijn vernietiging juist was aangelegd.

Toch kon Poort lief-zoetsappige en zacht-huilends Elsa tot niets anders dan tot schijn-prostitutie dwingen. Hij treiterde kalm:

- Ik douw je toch nie in 'n temeije-spiese... Asjeblieft geen groot bal en grien-partij...

Ze smeekte weer teederlijk, Elsa:

- Koet Frans... Lieber Frans... Koet... Koet!... Aber... Aber...

Ieder keer als zij een man, die vlamde op het niesse, meelokte naar een Zeedijk-kamer of naar een donker achterkrot

+ Spannen: uitzien en vangen. - Temeije-spiese: bordeel. -Vlammen op een niesse: verzot zijn op een meid. -

[+] op een Burgwal, dan moest zoo een vent haar een geel velletje of een joet vooruitbetalen. Geen twee minuten later, nauwelijks half-ontkleed, rekende ze al op een vrijzetter, zoodat ze nooit prooi van wellustkerels kon worden. Dan stormde Frans met geweldig poeha de klapper in en schreeuwde in quasi-dreigende woede den broger toe:

- Héé... wat wou jij, ouwe wammer, van m'n wijf?... Wil jij je vuile oliejas wel wegwerke, leeleke vetklep... D'r uit... pleite... of ik smak je munt, smeerlap!...

Alleen al om schandaal te ontglippen, rende de heimelijke genotsheld in dollen schrik de trap af. Ontmoette Frans er onverzettelijke kerels onder, dan viel hij met hevige kracht op ze neer en sloeg ze in een wild gedrang bont en blauw.

Zoo had Elsa wél de knaken binnen, maar niet noodig zich te laten besjoegenen.

Zoolang Frans in zulk wreed spel Karel Burk later verstrikken kon, beviel hem de vrijzetterij. Want hij was een beetje gaan houden van de weerlooze en zoet-aanhankelijke, murmelende Elsa, het bleeke bloempje. Zij was geen schunnige Zeedijk-meid die op de keien kon schrooien; geen deern die haar lichaam zoo maar liet schenden onder de platte pen, door wulpsche zwijnen belaagd. Dat zag Frans Poort wel, hij die in een soort van wroegings-spijt vaag besefte wát hij in de mooie meid vernietigde; hij die zelf zonder eenige belustheid, als vrijzetter-souteneur verscheen; die kromp van scheurende smart bij de gedachte aan Corry; Corry die alleen nog maar angstig bestond,... voor zoover ze weer eens tot Karel, en Karel tot haar kon terugkeeren... Dat hij voor Elsa moest heibel maken, vechten en haar bevrijden van ‘volk’, och, dat was een kleinigheid waar de schranderen nooit sjoege van kregen. Maar dat tot nu toe Karel Burk als een steenen Roeland in zijn eigengerechtigde branie, steeds weigerde te roeien van alles wat donzige Elsa de blanke jatjes ingestopt kreeg, dat leek hem veel vreeselijker; beklemde hem, om den tergenden twijfel. Want om het breken van Burk's fierheid, om zijn neerhaling

+ Geel velletje: bankje van vijf-en-twintig. - Joet: tien gulden. - Vrijzetten: bekende truc bij souteneurs, die hun vrouwen willen sparen en toch verdienen. - Klapper: kamer - Broger: man. - Pleite: uit mijn oogen.- Munt smakken: neerslaan. - Knaken: rijksdaalders. - Besjoegenen: verliefd behandelen. - Schrooien: hard werken. - Onder de platte pen: op straat. - Schranderen: politie. - Roeien: eten. - Jatten: handen. -

[+] was het Frans alléén te doen. En die, in zijn heet mannenegoïsme, zei toch altijd: een mooie vrouw liefhebben was nooit zonde!

De pooiers, de misdadigers, de Jordaansche dansjongens op spijkerlaarzen en de glundere rokkenzwaaisters van den Zeedijk, moesten in al grooter kring allemaal weten, dat Karel Burk at van Elsa's schande en van zijn dartele liefjes.. Dat wierd nu bekend naar de vier windstreken!

Karel, van den eenen op den anderen dag in de lorem, bleef uitschaterend-dol of doodstar-onverschillig voor alles wat er met hem en de andere lijndraaiers gebeurde. Wat had hij, grauwe pot, met al die stoofpannen te maken? Oele!... Glad op de Tesselschekaai als het ijzelt!... Wat jij?... Hij handelde dwaas en groezelig, en hij deed gulzig of traag al wat hem voor de schenen wierd gesmakt. Desnoods zou hij met de poppenkast gaan staan op den Dam. Een Jan-Klaassen-Bochel kon hij zich makkelijk en zonder brandgevaar den rug opfrutselen; een rooden neus had hij al van het zuipen. Een trompetterspak lapte Mie Kuil kedin voor hem saâm en scheld-Katrijns konden er wel tien door het roodgeruite katoen van de speelkast heenspringen.

Mooie Karel grinnikte gelijk Snikhals dronken tegen alles op, wreed-dom, in een tragische verschrompeling van heel zijn wezen, en hij zong rauw-schor en beverig-heesch dat hij in het gebouw ‘Tot Heil des Volks’ in de Willemstraat geboren was met zijn naam op den rug geplakt! Soms, in een plotselinge, krankzinnige woede-vlaag, vreemd vergroeiend, sprong het stopsel van het spongat, vocht of bokste hij alles omver wat hem in den weg trad; wat opdook uit d'armelijke steegbuurten, uit de krioelende sloppen en vunze krotten.

De gemeen-rumoerige Zeedijk met zijn loeiende jammermuziek vooral, bleef Karel's somber lusthol. De ‘Blauweoogen-herberg’ zelfs liet hij niet ongemoeid. De verwilderde pretmeiden met haar wijnkleurige, helgroene of hemelsblauwe rokken, blouses en schelle overgooiers, dansten zich halfdood met Burk,... één stuk fijnheid van een kerel, die

+ In de lorem: dronken. - Blauwe-oogen-herberg: zeer beruchte Zeedijk-lapperij. -

[+] nooit een strik om den buidel droeg en voor alle hongerkindertjes wat gibbesde. Zelfs in zijn dronkenschap danste de Willemstrater nóg cierlijker en lichter dan de nuchterste nuchterling. Karel vergooide zich aan berekende snollen en iederen dag zonk hij dieper, al dieper de modder in. Soms, als hij eenige oogenblikken tot stramme bezinning geraakte, wierd hij zich wel bewust van zijn ellende en zijn walmend verval in de hachelijkste buurt van Mokum; voelde hij ook wel scherper de dreigende macht, die de donkere Frans Poort met zijn booze inborst, op hem had gekregen; maar dan dadelijk gierde hij schel en in razernij uit:... Goed, hij, waaghals, hing nou eenmaal tusschen kar en slee... Wat zou het? Moest hij zich nou zelf nog op zijn nagels kloppen uit kif? Wat deerde hem eigenlijk al dat gezanik, al dat hoenderen-gefladder om hem heen? ‘Stad Liverpool’ of ‘Stad Hamburg’... ‘De Vier Matrozen’ of ‘De Gele Ballon’,... het bleef hem al eenderlei... de bladeren dwarrelden overal in den herfst!... Hij had ommers zijn vloekvonnis van Corry thuisgekregen! Frans had het hem overgebracht in bange klem, woord voor woord, met klare oogen,... en die duivels-sirool lokte geen hondjes met blauwe staartjes en fokte geen bedompte kleuters. In Corry's vonnis lag zijn verdoeming! Hij kende immers Corry's spotschimp, Corry's onvermurwbaarheid; haar harden, wreeden, ontzettenden trots! Hij kende immers haar genadelooze en onverzoenlijke natuur van vroeger nog heel goed. Hij had zich nou eenmaal zoo laag en verachtelijk tegenover haar misdragen, zoo berooid als een verluisde zwerver... oele!...viel niks meer te veranderen; nou mocht hij weer peper gaan halen,... op nieuwe wegen... Nou had hij zijn vonnis thuis gekregen! Zij wou hém, lachenden uitdager en ruwen klant, nooit en nimmer meer zien! Zijn geweten was rekkelijk! Och, och, in het fijnste laken school de grofste plooi van bedrog! Corry was zoo erg veranderd, hadden ze hem allemaal, allemaal zalvend voorgehouden... Och, och, die Goudsblom,... die vroeger in hoogzomer, zoo open-wellustig bloeide als

+ Gibbesen: bijten; hier: bij elkaar happen. - Sirool: kerel. - Bedompte kleuters: valsche leugentjes. -

[+] een late tulp! Ze leek nu heusch gedoopt als een klok! Slechts Frans Poort gromde er kil-ontgoochelend tegenin:

- Larie Burk... Ze binne geschift!... Corry heb je heel gemeen behandeld,... ze blijft ééeuwig wrokken!...

En in zijn zielsnijpende zondaars-angsten zag Karel alleen maar, behalve in het woest gebruik van zijn athleten-knuisten, in den drank, in den chagrijnigen jeneverroes en in de scheemrige half-bewustloosheid, in de heete en speelsche beneveling, een soort van droeve uitkomst.

Frans Poort begon Karel Burk langzamerhand toe te spreken zooals hij het vroeger Daan Blikkie en Harmen Huisinga had gedaan; grimmig, grommend. Dat gong zoo waar een toontje te hoog, al dat broeierige gejeremieer,... mopperde Karel stug... Dat toegemetsel van zijn wezen duldde hij niet langer!... Voor geen half meiertje!

II.

Op een laten, druilerigen herfst-noen, hokten zij weer bij elkaar in een leege danskroeg van den nog slaperigen Zeedijk. Schoon niet eerder geopend voor het publiek dan acht uur, tapte Linke Teun, of zijn knecht, de geheime klantjes al vóór zes, in het halfdonker.

Mooie Karel had dien dag niet veel gedronken. Hij zat doodstil voor zich uit te staren naar het zacht op-en-neer-waaiende roe-gordijn, en telkens ging er een rilling door zijn uitgeteerd lichaam. Hij zoop slechts en at nauwelijks. De uitgemagerde kaken beefden alsof hij gloeikoorts had, en de scherppuntige jukbeenderen staken zijn ingeslonken wangen uit.

Frans, onder het smakkend opsteken van een pijp, had hem juist bedreigd en zatlap gescholden; had ruw van hem geéischt dat hij óók moest aanpakken en niet langer zorgeloos kroegebaas zou spelen. Poort sprak plots fluisterend over roof-op-de-gondelbajes, zonder nijf in de klavieren; over

+ Half meiertje: vijftig gulden. - Gondelbajes: bordeelen. - Nijf in de klavieren: mes in de handen. -

[+] chantage en muntslaan, en slanke Elsa met het smal-bleeke kindergezichtje, killetjes in haar opgedirkt rose jurkje, zat erbij te huiveren van ontroering en vrees omdat ze bemerkte hoe de nijd Frans ziek vrat.

- Wâ mojje fan me?... vroeg Karel, verbeten-kalm.

- Ik?... antwoordde Frans koel... Dat je anpakt... betoeft... Nou voer je geen flikker uit... je doet niks als bense... bense!...

- Freet ik joú poen, in me arremoei?...

- Nog niet...

- Kin... Nóóit nie, abele baas... al trek je 'n bakkes as de Schreierstaure... en al krijg ik 'n blikke kont!

Burk kreet en Frans temperde zijn woede met wuifgebaren.

Mooie Karel zag er jammerlijk-vaal uit tusschen de grofglimmende, geschilderde muurtafreelen van de schemerende danskroeg. Onder zijn half-gesmoord en half-opstuwend drift-spreken scheen hij nog bleeker, groener en uitgemagerder dan hij al was. Telkens na het minachtelijk opjagen van Frans, begon het even helder in Karel's kop te prikken en op te vlammen. Kom, hij liet zich niet langer door den neus boren. Wat verlangde die troebele zwammer toch van hem en met welk recht? Wat voelde hij voor dien beroerden gluiperigen bajesvent met zijn apenbloed, die huichelde alsof hij zoo ijskoud het Diaken-Weeshuis uitstapte? Was het nou werkelijk een beetje benauwdheid? Waarom stormde die krabbedaaier zoo woest zijn leven door?... Ajakkie... jakkie... Voelde hij nou weer wat hij vroeger onderging, een soort van vagen angst voor dien eigendunkelijken kerel en een soort van afschuw voor zijn onmenschelijke kilheid?

Karel hoorde telkens weer die wonderlijk-gedempte onderstem en ook het sluiperig gekronkel in al zijn koude, strakke, schijn-bedeesde woorden die toch zoo giftig prikten; woorden waarmee Frans hem altijd probeerde weerloos te maken in spraak en tegendaad. Nou, op het moment, ontdekte Karel ook weer inéén die diepe, hondsche groeven bij zijn geniepige

+ Muntslaan: bewusteloos slaan tegen de slapen. - Betoeft: flink, rijk, goed afkomen. Bedoeld wordt: betoegd, verbastering van het Hebreeuwsch. - Bensen: zuipen. - Poen: geld. - Kin: juist. -

[+] mondhoeken en het valsche terglicht in zijn zwarte, koel-heet-gemeene oogen. Hij zou óp hem kunnen springen om te dobberen, tot die gooser weer voor een week rantsoen had. Oele!... Waar was toch zijn beetje jool en vreugde gebleven van toen hij nog vlak onder het mos van de Noorderkerk rondscharrelde? God nee... nee... hij zag in een helle stemming weer het sluiperige en gluiperige en het op-de-loer-liggen van Poort, dat schijnbaar-neergebogene, dat zich toch plotseling zoo schrikkelijk en duivelsch kon oprichten in haat en zacht-spuwende woede. Och, Karel's oude schoenen wisten het wel hoe die leugenziel eigenlijk in elkaar zat,... maar wacht, hij zou zich weer herwinnen al hield hij geen flok meer aan zijn bast. Wacht, hij hoorde de stoomfluit en de bel van den Afslag weer in zijn ooren klinken. Hij moest weer in de visch, 's morgens vroeg aan het wijde IJ, bij het zoele geglinster van water en ochtendhemel! Die Poort overweldigde hem; zat te nauw op zijn strot... Als je den duivel in de kerk toeliet kroop hij meteen op het altaar,... oele!

Karel rilde. Hij leek Frans zoowaar een beetje te schieten. Die kwijlebabbel hurkte altijd maar onder winddekking!

Ook Frans zat stug-nijdig voor zich uit te kijken. Hij begon te vreezen, dat in Karel argwaan ontrimpelde. Goeie hemel, daar moest hij voor oppassen, want dan was ineen alles verloren. Hij moest sluw mengeleeren, het kromme door het rechte! Burk moest in Frans' woorden en bemoelingen diep en wrokvast blijven gelooven als aan een hevige waarachtigheid. Hij moest gif zorgen dat Mooie Karel geen uitweg meer zou zien tusschen het Zeedijk-geteisem en hij moest zijn stille macht op den Jordaner voelen stijgen.

Weer begon hij Mooie Karel mild voor te houden, dat hij niet eens meer lood had voor een dolmspiese en dat hij van niemand beter te bedelen had dan van hém.

- Kedin... ik kijk uit me mouw... kedin... dâ seg je nie veur de jen!... Ik lâ me eige uitluchte!... gromde Karel verslagen, toch bits.

En hij dronk in één keil zijn hoog-ingeschonken borrel leeg.

+ Dobberen: vechten. - Flok: hemd. - Schieten: doorzien. - Kwijlebabbel: naarling. - Gif: sluw. - Geteisem: gemeen volkje. - Lood: geld. - Dolmspiese: slaapsteê. - Bedelen: leenen. - Jen: grap. -

+

Karel, ondanks zijn dronken gedachten-warreling, begreep zelf dat hij zich poen moest verzorgen; dat het zoo niet langer blijven kón in zijn vuns-grauwe verwaarloozing van lijf en lendenen.

Maar toch weigerde hij van Frans alles, wanneer het uit de hebberige pootjes van Elsa kwam. Dat kon hij niet van zijn eigen verkrijgen... nee... dan brak zijn streng voor goed!

Met kittelende scherts, met ongeluk-voorspellenden ernst hield Frans in-barmhartig aan, en ook Elsa smeekte liefjes plots mee, afgericht en met de oogen opgejaagd door Poort, dat Karel leenen moest, anders wierd hij één luizenoerg! Hij kon het toch zoo gauw mogelijk terug-besollemen; met een duivenplatfoksel... met een bokspartij... met een dansnacht-verdienste, als hij even maar een lijntje spande...

Doortrapt, listigjes, vervlocht Frans eigen belangen, Elsa's belangen en die van Karel door elkaar, met veel geveinsde hartelijkheid en bange ontdaanheids-deelneming in zijn vreemd-zachte onderstem. Het wierd zoo zoel en geurig in de lucht,... ze klonken en Frans bestelde al meer. En Karel zoog whiskey en jenever in, bijtend-brandend op de heetgulzige tong.

Burk raakte rebelsch. Er gromde opstand in zijn wroetend berouw. Hij bleef opgewonden en onverwachts weer staarde hij voor zich uit en begon kniezerig te grommen. Hij jammerde heel even en hij wou wat zeggen over Corry. Maar er kropte iets diks in zijn keel; zijn dronkemansverdriet kon er niet uit. Verlegen stotterde Karel:

- Ikke... skaam... me.. me ei..ge... rot!

- Zoo.

- Ikke... mot me... late opneme... in... 't Karthuiserhoffie... as... as frijwillig pomper...

Toch begreep Frans hem en Karel voelde zich weer huilerig geroerd door Poort's goedheid. Met trillende stem erkende Karel dat alléén Frans hem snoof en alle rauwe ellende en verdriet met hem meeleefde.

Er moest ook een nieuwe harmonica voor de nachthuizen

+ Besollemen: betalen. -

[+] wezen. Die zou Frans voor Karel koopen, bij dien leutigen baas achter de Koepelkerk, op afbetaling; een geklofte witte met zilverbeslag. Dan zouden ze allemaal hun zaakjes saâm kunnen drijven; Elsa kon ophouden te tippelen op de daaien; gingen ze gekloft samen peezen, die zus, die zóó!...

Karel lachte mild-onnoozel van dronkemansgeluk. En plots gloeide er een razernij van nieuwe kracht en energie in zijn knuisten.

- Me lol versuurt me nie meer in me maag... hikte hij... Nou kom ik mit de heele schutterij-kepèl op theefesite... en gaan ik mit de jonges fissche in 'n bakkie na Abcou!... Al zijn argwaan tegenover Frans zonk weer in het niet, al hitste Mien Kabeltouw van Jan Tor, den pooier uit Nummertje Vierhonderd drie-en-vijftig, hem 's avonds stiekem op, dat hij dien zwarten duivel Poort geen haartje moest ver trouwen...

Een natten klap op haar neut verdiende ze, voor haar bek-laster!

Toch lei eeuwig hetzelfde verschrikkelijke in Mooie Karel te woelen en te martelen:... het vonnis van Corry. En soms sloeg hem een stuipend, wrang verdriet naar zijn verhitten kop, alsof hij stapelgek ging worden. Hier, schuin aan den overkant, had hij Corry geranseld en omvergetrapt, in ‘De Gele Ballon’, turschen rookwalm en geroezemoes, vlak bij het buffetje... Allejezus, het begon weer, dat verleden, dat vreeselijke, vervloekte verleden, dat martelende verleden met zijn kwade macht! En nou was hijzelf een gezonkene, een wrak, een zwerver, die met alles in het leven had afgedaan. Voor welke dingen zou hij nog kommernis hebben? Alles was maar muggengezoem en er viel niks meer te miggelen! Natuurlijk had Corry al lang van de opgesmukte Jordaners gehoord, wat een gemeene kerel, wat een stuk uitvaagsel, hoe onuitroeibaar-laag hij geworden was, gebeten van alle zondige hartstochten. Nou kon ze eerst met recht walgen van zoo een gezonkene, zoo een miskaf, die altijd in het onzekere en lichtvaardige rondzwalkte.

+ Daaien: straatsteenen. - Miggelen: lachen. - Miskaf: vervallen schooier. -

+

Plots gaf Karel dit verachtingsgevoel een duivelsch-tartende vreugde en hij schaterde zenuwachtig-schel en hikkend naa Poort en Elsa toe, dat hij nou zonder die fijne floddermeid uit Den Haag te spreken, haar tóch op een afstand kon pesten en kwellen zoo lang hij wou. Ze mocht weer ‘komme anpronke’ op den kruissprong: Jordaan en Zeedijk, met haar ‘geweten’ en haar ‘eer’ uit de belt opgeraapt.

Mie Kuil kwam in, een lange, brutaal-rondkijkende, oranje-achtig-opgeverfde snol, in kniekorten rok van puntige slipjes bijeen-gewaaierd. Naast haar liep kruiperig méé een oude, gerimpelde en vervuilde prostituée, de rood-wollen kap schuin over het hoofd geknoopt. Karel sprong wild overeind en schreeuwde opgewonden:

- Hier Mie... Mie... hier... hier Mie!... Nie sloffe en schuifele in 't donker... hier,... lik mee mit de merwiggers uit de Luthersche Kerk!...

Stormig bestelde Karel ‘bier mit’ voor Mie en een Voorburgie voor zichzelf.

- Gekloft!... 'n Soete fladderik staan deftig... en tug wor je d'r dronke fan...

En weer joolde hij naar Mie:

- Kâ 'k je diene mit 'n kenariepietkoekie?... Héé stappert.. joú auk?... Of... of fisch je op gebakke botjes?...

In zijn dronkenschap betaalde hij den vethalzigen, dikbuikigen kastelein dadelijk uit een hulpeloos-gekuilde hand, vol pas bij Frans ‘geleend’ kleingeld.

Blauwe Beekie, Doodskop, met vaalbleeke tronie en het zwart-stoppelige haar tot vlak op de oogbrauwen gegroeid, en Dubbelzes, - nasluip-souteneurs, rumoerige vechters-verzuipers en beroovers, - verschenen onverwachts op den drempel, als grauw-gevlerkte vogels in het late schemerlicht. Ook hen schreeuwde Karel toe:

- Hier jonges... héé Doodskop... loek hier... hier!... Jij auk Dubbelses... Hier plakke Karel en Frans... As Meneertje jullie roept en hij seit: gane jullie effe sitte... nóu, dan laat-ie jullie já tien jaar sitte!... Bij óns kè-je daâlek

+ Merwiggers: zuipers, schransers, zwervers. - Bier met: bier met suiker.- Fladderik: mengsel jenever met elixter. - Stappert: uitgaander. - Verzuipers: die slachtoffers, bij verzet, in het water tjompen. - Loek: kijk. - Meneertje: Rechter van Justitie. -

[+] weer de kuite strekke!... Of 'n kaartje legge... Wuilie wone ommers in de gesjochte bocht fan de Keisersgracht!

Ruchtig bestelde Karel drank voor de schavuiten en weer betaalde hij onmiddellijk uit zijn bevende handholte, zenuwachtig overal heen kleingeld morsend. Terwijl hij in wanhoop keek naar het vallen van het geld liet hij nog méér vallen.

Er kwam zulk een schamele, innig-hulpbehoevende kinderlijkheid in heel zijn houding, zulk een tragische, angstige, verlegen schuwheid en zachtheid in zijn verstrooid doen, dat Elsa, die Mooie Karel zoo knap en zoo forsch had gekend, rilde van ontroering. Frans snapte haar in haar spontaan meewarig kijken. Hij was woedend en trapte Elsa zoo giftig op de teenen dat ze éven een gesmoorden gil uitstootte!

Er kwam al meer nobelgajes, luierende en halfgekleede Zeedijk-apachen bijeen, en Karel speelde gul en overrompelend, den zwalkenden gastheer onder de misdadigers-bent.

- Mô je 'n bak slobber of 'n bak fegif uit 't tinne kommetje?... vroeg hij grinnikend schor-hoestenden Vuurvogel en loos-loerenden Ritsige Arend, twee beruchte chanteurs, inbrekers en vrouwenbeulen.

Toen Mooie Karel niets meer had, begon zijn beefhand naar Frans toe te schuiven.

- Nou Frans,... nou... nou kom ikke eerlijk wâ bedele... Nou bí 'k sjikker... Ikke swalk... swalk... fan IJ na Blauw-Hoofd... maar... 't is faur geen geslage schaure...wâ jíj kwak?... Wâ jij schele eilië?...

Telkens na zelfbespotting en na luidruchtige pret en gekrijt rondom van meiden en kerels, dook Karel in; zat hij doodstil en ontzonken aan alle gerucht, zachtdroef te mijmeren op zijn stoel. Een triest restje ridderlijkheid, opgewektheid en levenslust was er nog maar in hem overgebleven uit den zwijmelenden tijd van zijn éérste liefdegeluk. Mooie Karel herkende zich nauwelijks in zijn eigen schooierige, stinkende kleeren, in zijn ontreddering en verbeestelijking. Hij voelde zich nog gemeener en misdadiger dan de smerigste boef met wien hij hier zoo nederig-goedhartig

+ Geslagen schaure: gestolen goed. - Kwak: een vrouw die zich voor wat eetwaren laat onteeren. - Eilië: dito. -

[+] omging. Toch... alle zelfverteedering sneed Karel rauw zijn wezen uit. Hij wou van zijn vernietiging, van zijn wisselende wanhoop en onrust, niemand iets laten zien; althans géén bewustwording van eigen ondergang in hemzelf laten merken. Daar zat hij nu weer tusschen de pronkende dellen en de gokkende zuip-kerels.

Mie Kuil, die een zware sigaar lurkte en met befloerste oogen keek, schreeuwde Karel schunnigheden toe, waarom de oudestraatdel naast haar vleierig lachte met opgekrulde neusvleugels. Mie kon Karel wel uitschelden zoo fijn vond ze hem.

- Bekatter jij je knul... nie mijn... weerde Burk schertsend af... Ik kom nie fan Waterfeen en draag geen blauwe kousebande...

Het sloeg zeven uur. Het danskroegenlicht was ontploft en de zieke schemer vluchtte traag naar halfduistere hoeken.

Zingende torens klonken t'allenkant de straat door, in de donkerende stad. De boeventronies doken vaal en bleek, scherp en wreed-strak óp in het schelle lampschijnsel. Alcoholreuk zoog wrang door de gelagzaal. Rooie Aal in haar citroenzijden korte-mouwtjes-blouse, begon schijnboertig Karel's zakken te leegen. Ka Giljotien zoende hem, om Rooie Aal te ‘bedekken’, de lippen droog. Burk walgde, walgde van al het liederlijk vrouwgespuis. Maar hij lachte grinnikend-zat en hij schreeuwde terug, dolle opgewonden schimpwoorden, en hij dronk, dronk ontoombaar.

Hier, op den beruchten roof-Zeedijk, bedwelmde Mooie Karel zich weer in een vreemde stelligheid van wil, aan het heet-verdorvene. Hij snoof fel-gulzig den scherp-zoeten en snijdenden prikkelgeur van den alcohol. Hij snoof de vermengelde geuren van bier, cognac, jenever... Hij hapte walm en zwaren smook van pijpen en sigaren. En het verdoovende geroezemoes van de lage, schel-opgloeiende dansholen en kitten, 's avonds laat,... hij ging er altijd weer éven wrang in teloor. Karel bedwelmde zich aan de zwoele lichaamslucht der mimosa-achtig-riekende vrouwen en hij snikte met hun wee en schaterde met hun schrijnende jool.

+ Bekatter: beschuldig. -

[+] Plots rees Karel overeind. Hij waggelde zacht, maar in zijn lichte oogen gloeide een fonkelvuur, het verlangen naar een roekelooze moedsdaad. Over het gelal en gebral der hooggekapte lichtekooien en souteneurs heen, toetste hij even den ouden heerlijken klank van zijn stem in een berucht, sentimenteel Zeedijk-lied. Onverwachts greep hij naar de harmonica op de piano, stootte den riem om zijn nek en zette hij in, met opgeheven borst: ‘Apachen-dwang’.

Mie Kuil, hoog en woest, sprong achter hem en zong rauw, hard, de coupletten van de antwoordende ‘Slet’.

Karel, plots stoer, dreigde met zijn glanzend-vol natuur-geluid:

> Maar wâ-je-doet, dâ kâ mijn niks schele,
> Die platfink mot je foor mijn stele...

In bevenden zwijmel smeekte Mie Kuil:

> Ik kan 't nie doen, och, luister toch effe...

Karel bleef zingen, terwijl soms zijn stem een oogenblik heesch te scheuren scheen in een wilde hartstocht-brulling. Zijn:

> Sla je slag, meid!

klonk als een geweldig bevel, dat het smeeken van de ‘Slet’:

> Lowie, mot ik de bajes ingaan?

droef afweerde en zinnen-bedwelmend overheerschte.

Elsa, de Duitsche, zat bevend en ingehouden te snikken op haar stoel en al de gasten luisterden naar Karel's weeken, ver-uitzwevenden zang als naar een bel-canto-opera-tenoor. Zij huiverden en het oude ontzag voor den almachtigen Jordaanknaap, die nu in cynische en tartende kracht zijn minachtend woord uitslingerde, kwam weer opleven in hun midden. Kromme Dries kuchte van aandoening, en Blauwe Beekie loerde naar Doodskop en Doodskop naar hem, zonder een kik te kunnen geven. Want ook zij, apachen, droegen juist de faam van gruwelijke vrouwen-mishandelaars.

Alleen Frans, die nauwelijks iets had gedronken, keek stug en hevig-ontstemd naar den vloer.

+ Platvink: portefeuille. -

Want wel zong Karel d'apache-rol mooi, - muziek greep en schokte Frans nog altijd hevig, - maar hier, in het leven, waren de snollen hem allemaal den baas; dorst hij geen woord te bevelen.

Mooie Karel was weer op zijn stoel teruggezonken, en hij lachte en bromde telkens in zichzelf iets van:... een stem as... as eksteroogesalf!

Nergens anders dan hier, op den Zeedijk, hoorde hij,... in het duistere licht, in het lichte duister, tusschen al die vreemde, gemartelde klaag- en jammerstemmen, tusschen het woede-geschrei en gelal van dronken vrouwen. Hij hoorde bij het grauw, het gezonkene en het melancholische; hij hoorde bij de droeve, klaterende nachtfeestelijkheid van het rooven, bij het laaiende licht en bij het hoereeren. Voor hem was er alleen avontuurlijk gevaar, gevecht en snerpend agentenalarm. Geheel zooals vroeger, vóór dat hij Corry wist lief te hebben, voelde hij ook nu weer al het zoete, vlijmende, wreede, lokkende, zwijmel-zinnelijke en rauwe gewelds-genot van deze schrikkelijke pleizierbuurt, met haar muskusstankdieren. Weer net als vroeger zag hij de hartstochten zich uitvreten op de bakkesen der lonkende deerns; zag hij het beestelijke genot hel vlammen in hun vreeselijke, gele zwelgoogen. Ook nu weer doorleefde Karel het gevaar, de bedwelming, de verwilderde overgave, het vreemde, tooneelachtige en snel-wisselende van al het gebeuren op den Zeedijk. Ook nu weer doorhuiverde hem het mistroostige gezang, het smartelijk vergaan van alle rust en geluk in deze ontzinde schepselen. Dat kermisachtige, valsche vermaak, dat loeiend geraas en getier van gramophoons dooreen, van verbijsterende volkswijsjes; dat dreigen van krakeel, dat verre moordgerucht bij vechtenden, achter roode gordijnen in de diepte der kroegen, in stikduistere portaaltjes en steeg-snijdingen,... het greep Karel, verward, beangstigend; sloeg hem altijd met dezelfde overspannings-wanhoop; liet iets in hem uitsmeeken, uitwrokken, uitgieren van eigen vernietiging, en hoe schrijnender dit helleleven van alleen dierlijk instinct

losbrak en in zijn binnenste inscheurde, hoe wranger zijn berouw bloedde door zijn hunkerende ziel heen, naar hoe heerlijk het had kúnnen zijn.

Karel bedwelmde zich op den Zeedijk aan alles; aan den vreemden dans van het gele gas, aan het schelle electrische gloeilicht, aan het dronken pianogeroffel, aan het jammer-geraas der harmonica's en het heesche ruischen van fluiten; aan de daemonische jool na twaalf uur, als de drank dol gistte en giftigde in hoofden en handen; de pleiziermeiden, roovers en souteneurs, bij zwervende vrijertjes en zinnelijk-belusten, alle fatsoen deden springen.

Mooie Karel was het zich weer diep bewust geworden..... hier, in die duister-zwoele, schuwe moordbuurt met al haar beschaduwde gangen en sloppen en roofknippen, hóórde hij. Neen, hij had geen week meelij meer met het dellenleven, zooals vroeger. Toen smeulde in Karel nog het heimwee; leefde hij zelf in vrees voor de stormende bewegingen van zijn eigen twijfelingen. Nu ademde hij geheel met en tusschen de misdadigersbenden in. Hij vond ze wel afgrijselijk, de lichtekooien, hun leven doorhuiverd van rauwe driften en alles-ziekelijk-aanvretende hartstochten, maar hij bezag toch de gansche buurt anders. Voor hun kerels hadden ze groote, zelfopofferende liefde-koesteringen. Hij zag het nu zelf, hoe die meiden goed waren, hoe beschamend-eerlijk wanneer ze maar een beetje gehechtheid, een schuw beetje zachte genegenheid voelden. Want hun tragische hunkering naar wat lieftalligs deed ze nimmer de walgelijkheid van het bedrijf beseffen. Zij voelden hun gemeenheid niet meer als gemeen; dát was het vreeselijke!

Karel rook nu op de roofklappers den vreemden onheils-lucht van de misdaad. Alles was met der kerel's booze adems doordrenkt. Hij huiverde ervan! Het greep hem veel dieper aan dan hij zichzelf durfde bekennen. Alles van hun dreigen en schertsen wroette zoo lang na in zijn gebroken geest en overmande hem soms geheel. Ja, hij behoorde op het Kolkje, onder den roodbloedenden sluipschijn van herbergen-gordijn-

[+]tjes en nabij het gelok van groene kroeghorren. Hij hoorde bij de geheimzinnige transparanten van zeemans-logementjes en tusschen zwervers van het allerlaagste allooi. Hij hoorde in dien nauwen warrel van kronkelsloppen, waar telkens het mes kil opflikkerde onder lantaarnschijn; snijdend gegil en doods-gereutel verklonken in de duistere stilte.

Karel hoorde bij al die roovers en roofsters, bij al het schimmelige ratgrauw van stegen, sloppen en burgwalletjes. Hij hoorde bij het valuwrood van lok-bovenwoninkjes op de wrakke grachtjes, waar rottende uitwerpselen op brak spoelsel wegdreven. Hij was niets méér dan de kwartjesvinders, dan de meisjes-exploiteerders, dan souteneurs, roofvechters, dieven, inbrekers en messtekers. Hij was niets méér dan de Zeedijk-mareesemers en het gespuis van heel donker Amsterdam. Versliegeraars en jatters, melukpeesers en chanteurs, vroegen hem opgewonden om raad, om hulp, hem, de ijzeren vuist. Hij behoorde wel niet tot de benden, maar hij dronk en leefde toch met ze en doorgrondde langzamerhand al hun beroeps-geheimen. Hij stond op het randje,...dat zei hij zichzelf honderdmaal per dag. Waar was de oude, onbenevelde Karel Burk? Nu zag hij dag en nacht de tippelmeiden door hun schooierige wreedaards zoo afgrijselijk afranselen met stokken, met kabels en gespijkerde losse zolen, en geen aasje opbruisend verzet meer in zijn slappe body!... Het kon hem niks meer bommen, al die deerns en jatmousers bij mekaar. Hij liet maar waaien! Wat was hij zelf voor een ontzinde bietser, in stukken gescheurd door eigen ellende! Hij zwierf op den Zeedijk, en het diepst-gezonken gespuis kroop en flikflooide om hem heen; gespuis dat hij vroeger in de goot van zich had weggetrapt. In een soort van wezenloosheid, door hevig verdriet afgestompt en verdoft, liet hij zich ringelooren, en de boeven beloerden zijn verliederlijking en val met wraakgenot op de gluiperige gezichten.

Eén ding was er nog voor Mooie Karel gebleven... de dans, die geheimzinnige heerlijkheid van bewegen op dwang

+ Mareesemers: dieven. - Versliegeraars: spionnen. - Jatters: dieven. - Melukpeesers: zakkenrollers. -

[+] van maat en tegenmaat, waar Karel niet meer zonder kon. Tusschen koene of onverschillige vechtavonturen bleef hem het dansen alles. Nu geen zoet-misleidend en lokkend minnespel en toch weer wel. Maar altijd en eeuwig in gedachten saâm met Corry... Dan eerst zag hij de lichtekooien in haar vernielende uitspattingen, in oververzadigd en verleppend zinsgenot. Neen, Karel Burk kon niet meer walgen van hun schandbedrijf en hun slaafsche onderwerping. Hij voelde dat zij eigenlijk geen weedom, geen droefheid en stille melancholie ondergingen; zij speelden maar wat ellende uit. Zooals hem eigen vernielvonnis van Corry kwelde, zoo voelde hij ook alles van de meiden als onecht. Ook hun vreugdeopwinding, boert en jool, hun zoogenaamde trouw aan den knul, als hij opging in de bajes... Waar hij verborgen kwelling had gezocht, gisteren, eergisteren nog, bij de getrapte vrouwen, daar zag hij nu niets anders dan giftige oproerigheid en vunze hebzucht: bleken zij even wreed als de behoje-bikkers, even laag en losbandig als de dronken pooiers zelf. Hij huiverde nog altijd van de zwarte water-schaduwen over de Kolk en het mistige Kuipersgrachtje, en van heel het duister Amsterdam der brassers en moordzuchtigen.

Maar alle beklemming en smartelijke wroeging vergat Mooie Karel op den dansvloer; zijn liefdekoorts, zijn ondergang, de helsche licht-overgloeling der kroegen, het rauwe, gillende gelai en geschal der dierlijk-zatten en genotzieken. Dansen, dansen, dat bleef Karel's hevigste bedwelming en hartzeer-verlossing. Dan doorleefde hij eigenlijk alles in een verhoogden roes; dan wierd hem iedere geblankette wang een donzen heerlijkheid, een verboden heerlijkheid, en iedere lonk en streel, een zwijmelend droomgenot; een lokkende, toch beklemmende geheimzinnigheid van dé vrouw. Dan was in Karel het zinnelijke hartstochtleven in ijlste werking en toch zocht hij voor eigen lijflust geen bevrediging. Want er was iets in het verfijnd-wulpsche, moderne dansen, dat hem, in volle onbewustheid, tot het uiterste ontroerde, omdat hij er zich met zijn heele innerlijke voelen in verloor. Zoo een jazz

+ Bajes: gevang. - Behoje-bikkers: souteneurs. -

bracht dronkenschap in de voeten en knarsende kracht in het hoofd. Drang doorprikkelde heel zijn wezen om één te zijn met muziek en rhythme... al wist hijzelf niet wat rhythme was. Al wat de bioscoop in het stikke-duister, hevig of treurig of verrassend van schokvreugde en menschelijk eerherstel, in drama's liet voorbijschimmen op doek, dat danste hij in velerlei danssoorten uit. En al dat stappend-strakke en rhythmische achteruit-treden, dat ombuigen en wringduwen, dat rakelings en schuifelend nemen en terugdringen, dat glijdend-losse, het was voor Mooie Karel een zoete begoocheling, een wellust en een razernij. Geen der souteneurs-meiden doorhuiverde zóó de dans-hartstocht. Karel voelde de drift niet trillen door hun armen en lendenen. Hoe wierd hij niet licht en ijl als een vogel, en hoe voelde hij zich soms niet zwevend opgenomen in de doorkliefde ruimte, als weggetild in een wervelwind! Rooie Sam en Frans hadden hem opgehitst, dat hij tusschen den rijkdom moest dansen, in de groote weelde-nachthuizen, bij Amsterdamsche Willem, bij Margona of ‘Donker Trianon’. Dan zou hij geklofte strijkjes hooren. Die armzalige botsers en toeteraars hier kenden niks. Dat bleef maar grof hossen en grof duwen en stooten en op elkaar springen, en uitglibberen over het gestampte vloerhars. Dat bleef maar dol draaien en zwaaien, met een kluif augurk en een plak ei tusschen de lippen, en dan uitblazen!...

Karel schreeuwde terug en vloekte:

- De niesses fan de Jerdaan danse mooier as joú besemstele fan de rijkdom... veul mooier, leeleke rammenasbast!...Se hebbe 't in d'rlui bloed... Maar se motte míjn nie meer... Ik bin 'n fuile schooier... 'n smerige bietser.. Ik kots ossegal ofer haarlie gouwe tonkraaltjes... wat?...

Karel foxtrotte en stepte er tusschendoor, dan met een stugge verstijvingsfiguur en een beheerschtheid die hem zelf verblufte, dan lenig-los en licht als een draaiwiel. Het was hem al-eenderlei: shimmy of jazz. Hij haalde een ongeranselde dansmeid van den beschilderden muur en hij dwong haar te steppen, al maar te tippelen, zonder vermoeienis. De muziek

ging zoet-gonzend van zijn ooren naar zijn wiegelende teenen. Mooie Karel voelde geen vloer, zag geen zoldering. Hij ademde alleen op het bewegend gaan in rhythmische bevalligheid, in gracieuse zweving en cirkeling. Daarom bleef hij ook hier, onder de apachen, de goddelijke, toch verdwaasde danser die niet van uitblazen wist en alleen reeds in zijn wijze van gaan tot den dans, betooverde. Altijd en eeuwig: adem en hijging van muziek, zuiging en bacchantische warreling van tempo... Want Karel danste ideaal: fox-trot zoo goed als wals, een tango zoo goed als een ouderwetsche polonaise of een mazurka....Al de apachen, meiden en kerels riepen Karel Burk uit als den danskoning van den Zeedijk.

+

III.

Plots zag Mooie Karel de heet-zwarte, giftige steekoogen van Frans Poort naar hem loeren. Burk rilde voor de allergemeenste groeven om Poort's mondhoeken. Weer hoorde Karel het verwijt:

- Die gooser verbuist al me schrappies...

Doodskop, fel eerzuchtig, met zijn vaal-ingezogen tronie en holdiepe oogen, probeerde Mooie Karel's apachenlied na te zingen, terwijl Rooie Aal de ‘Slet’ speelde. Maar het mislukte armelijk.

- Die speelt wâ se is!... gierde vinnig Haneveer, leepoogige meid van Blauwe Beekie, even gevoelig voor boert, als angstig en bijgeloovig.
- Scheur fan mekaar, kriek!... Ikke wil wel weite wâ'k bin!

Mie Kuil spoog valsch naar Haneveer:

- Treife tor,... blijf àf mit je paute!... Mag Aal singe al is 't geen Goeje Vrijdag?
- Contrarie,... veur mijn part,... joú in de kuil!... sneed de zaagscherpe stem van Haneveer terug.

Even scheel loerde Blauwe Beekie naar Mie, maar ook

+ Verbuist al zijn schrappies: verzuipt al zijn hebben en houwen. - Treife tor: onreine lichtekooi. -

[+] Vuurvogel gluurde listig en Dubbelzes, om de oranjevervige Mie, als het moest, tegen een driftpor te beschermen.

Mooie Karel hoorde de stemmenruzie als in een droom. Hij dronk en dronk weer en staarde naar den grond, en langzamerhand scheen hij in elkaar te zinken van slaap en vermoeienis. Toch, in weemoed dacht hij aan Alie, aan Greet, die ook zoo dol waren op dansen. Karel rilde en hij voelde een koortsschok over zijn heele lichaam schieten. Die lieve, kleine, blonde Alie, godallejezus... nooit zag hij haar lieven toet meer op den Dijk. En vroeger kwam ze altijd zonder haar Bram stiekem dansen; vast eens in de week. En Greet,... Greet, nou ja, die was te fijne madam; die zou hier niet meer opduiken onder het edelvolk in' de propvolte. Zoo een voorname kunstrijderes, met een luchtje van de arena bij zich,... die zijn bed noodig had om te slapen... ach, guns, die koesterde haar peerdjes en bevleide haar clowns en haar Antwerpschen bokser, zoo kaal als een slak. En Corry?... Karel kneep de knuisten saâm in een sidderkramp voor haar teedere liefdes-overmacht... Hoe had Corry Scheendert hier, met haar serenade-achtige stemmingen, den Zeedijk niet jaren terug in rep en roer gebracht! Ze mocht nou zoo fijn zijn als ze wou, op die hobbelkeien was ze toch overrompeld door het boevenstel. Al de kerels hadden hier op haar geloerd. Nou ja, hij was nu eenmaal een besmuikte verleider en een lokker, een loerder uit de hoogte, een torenvalkje geweest, maar toch nooit een ziek genieter. Onder alle woeste vlagen en uitspattingen had hij het zoete geheim van zijn min voor iedere vrouw bewaard. Zijn meesleepende zinnennatuur had hem toch koortsige illusiën van geluk en vreugde gebracht. Al scheurde hij zijn eigen wezen telkens weer uit elkaar. Hij was toendertijd niet den Zeedijk opgezworven om de geschefte jongens, om de meikevers en kantelaars te beflikflooien, doch om ze te tarten, uit te dagen en af te tuigen, die pooiers en beroovers! Maar Corry? Corry had schel geheerscht over den Zeedijk, in rauw misbaar. Slachter, Rooie Dirk, Mie Brandspuit, Lange Dien en Mooie Netje, zij hadden

+ Geschefte jongens: die al veel gevangenisstraf achter den rug hebben. - Meikevers: stelende zwervers. - Kantelaars: straatzangers en schooiers. - Aftuigen: afranselen. -

[+] allemaal met haar gedronken en geklonken, en ze had een hachelijk spel met ze gespeeld. Corry leefde toen tusschen een zoen en een vloek, gepijnigd en gekweld door zijn scherp woord en tartend-koele houding. Blonde Leendert, die hij nog kwam te ranselen om Blonde Willie bij te staan, en Dirk de Kerver, ze hadden allemaal Corry besmoezeld en in hun gemeene en dartele lasterpraatjes vermalen. Ze wouen haar allemaal in een gondeltiejeis lokken, achter de stiekeme horretjes en geplooide gordijntjes. En zoo had Corry den voogd geprest, met Kleine Coba, met Dordtsche Fie en Zwarte Riek, de schandaaldeerns van de beruchte buurt. Ze had tusschen al de booswichten pekaan geademd en geen wild haarvlokje zelfs geofferd. Oele!... Wat was er van Blonde Leendert, den papkoning van den Zeedijk overgebleven, van dien jovenen scharrelaar, die Blonde Willie, in 'pesisie' nog wel, als een bot had gekorven? Een restje stinkende bedelvodden, na zijn gevang. En van de mooie Willie? Ook die was in een dievenkar weggesleurd. Alderlei edelvolk waar Corry mee verkeerde. Hoe brutaal en uitdagend had Corry geschertst met Boerenbakkie, met dien gelen baviaan: Mottige Toon; met dien gekken musketier, Kromme Frans. Ze zwaaide maar in den nacht met haar rooden mantel langs hun bleeke treitertronies; floep... óp dook ze, floep... wég was ze... Alleen in de verte... haar vonk-roode mantel en de goudlichtende oogen!

Maar wat wou zij, die madam nou, in Den Haag, die fijne floddermeid met haar bloemengeur, met haar zoete zelfvertroosting, die beefde van bijgeloof als ze een hond hoorde huilen in het avonddonker? Hier, op den ontuchtigen Zeedijk lagen al haar verleidstappen; hier, in de danskroegen zwierden en zweefden nog al haar gemeene lokwoorden. Hier, tusschen het haaie geboefte en de krabbedaaiers en leuningbijters, had ze op haar goedgelakte sloepertjes gevrijd, gezoend en gelebberd, voor een fokse veemsteker of een fokse slakkie... waren ze als twee vuursteenen tegen malkander opgeketst.

+ Gondeltiejeis: bordeel. - Den voogd pressen: schunnigheden bedrijven. - Pekaan: zoo goed als. - Krabbedaaiers: vechters. - Sloepers: pantoffels. - Fokse veemsteker: gouden ring. - Fokse slakje: klein goud horlogetje. -

+

- Da liég-je, Karel!... stootte een stem giftig in hem op....Da liég-je, boef!

Want al had ze nog zooveel lef... ze walgde van al die kerels,... ze walgde, walgde van al die pooiers, smakkers en dieven, en van al die sloome sletten... Dat wist hij bliksemsgoed; dat wisten de echte Jordaansche jongens, Barend de Duiker, Jan Slangenmensch, de gehaaide Jaap Verrekijker, hem wel allemaal te vertellen; dat konden ze man voor man, hem helpen herinneren. Ook Neel Burk, die hem toendertijd zoo sarrend had toegespot:

- Joúw Corry... foor nummertje een danst se 't liefst... foor nummertje twee lacht se 't meest... foor drie...

Nou ja, hij kende het hatelijke zwamwijsje van Neel. Alles in Corry leek koelheid en berekening. Maar aanhijschen liet ze zich toch door niet één! Hij ook, met al zijn smartkreten en zijn muffe verzwakking... hoe had hij vroeger Rooie Dirk, Arie Bitter en Blonde Leendert niet haarlie scheg den knar ingetimmerd met dollemansmoed! En nou?...

- Proost!... zeurde hij nu, en hij klonk met de zwijnen!

Maar toch was Corry's gezicht té vaak door het wreedroode, of wilde, donkergele danskroegenlicht van den Zeedijk beschenen vóór ze was gegroeid en gerijpt. Ze had als jonge deern te veel linke pernoose zien meine-deinen... Zij was bij Vader Tram bekend, zoo goed als bij Jan Bentering; bij Piet Bordewijk zoo goed als bij Guus Sans. Zij had heftigfel gestoeid met Jan en Hendrik den Dool, en zij was het eene pesthol in en het andere pesthol uitgekropen. Den pianist van het grootste nachthuis op den Oudezijds-Achter-burgwal trok ze bij de vette haren. Jan Holksteyn tartte ze met haar helsche oogen... Piet de Schenker liet ze haarspelden bij kwakkies halen..... Waarom, waarom was zij zoo onbeteugelbaar tusschen het uitvaagsel meegestapt in den schimdonkeren nacht; waarom had zij zich zoo verloren tusschen al die sletten en wulpsche dragonders? Dat deed Heintje Punt in haar schrijnend verdriet om hém, toch nooit; noch Annemie of Blonde Kee; al zochten ook dié

+ Scheg: neus. - Linke pernoose: slim broodwerk. - Meine-deinen: een grof kaartengokspel. - Kwakkies: kleine bosjes. -

[+] mokkels verdooving, vertier en den schellen roes van den uitlaaienden Dijk! Maar, - neen, Karel kon zich niet zelf langer bedriegen, - Corry had altijd de gemeene aanvallen der verliefde kerels-van-het-kout, afgeslagen. Ook zij hield wild en ontroerd van het hos-geloei der danslokalen, van het trompetteeren der gramophoons en van de zengende gelagkamers, borrelend van pleizierleven en zoet-wrang verdriet. Zoo was ze 'De Gele Ballon', 'De Stad Alkmaar' of 'Scandinavië' ingezwaaid, de rokken wijd als een hoepel uitgespannen, en zoo had ze de vreeselijkste galf-vechtpartijen voor haar oogen zien beginnen en eindigen. Zelfs Matje Scheefduim, Riek Kop-zonder-kies en Schaartje beefden toendertijd voor lef-Corry uit de Jordaan. Corry, Corry, die ook zes uur zonder doodop te hijgen, achtereen kon dansen. Dat vertelde Tante Lien van 'De Metropool' toen met praal en ophef een ieder die het hooren wilde.

De gedachte overrilde Karel dat Corry hiér, op den krioelenden en licht-schellen Zeedijk, waar hij nu zwierf in wanhoop en troosteloosheid, in angst en ellende, - dat zij hier moederziel-alleen door den nacht was heengeslopen. Alles had die duivelsdeern gezien, van de gruwelijkste buurtmisdadigheid. Zij had onverschrokken doorkruist de stikzwarte kronkelende geulen, de sombere schuilhoeken voor zwerfboeven, waar inbrekers, dieven, aanranders en straatroovers hun slag voorbereidden. Zij had het wreed-lokkende veinsspel der afgerichte meiden, onder vervloekingen van de boeven, zien instudeeren en ze had de kermende mishandelingen bijgewoond, zoodra de deerns niet genoeg geld afschoven van haar tippelarijen. Maar alles was nu voorbij en weg; al jaren en jaren. Oele! Niet een van de dellen en de kerels poekelde meer over Corry. En toch slenterden ze hier nog allemaal rond, in verdierlijking half vergaan. Ze verlunsden geen krakeling meer als hij van Corry repte. Dezelfde sletten figeleerden op de keien en dezelfde vrouwen-ranselende pooiers en miggelaars hadden allemaal nog denzelfden snoefmuil,... maar Corry Scheendert bestond er niet meer

+ Kout: mes. - Galf: mes. - Poekelen: spreken. - Geen krakeling verlunsen: geen snars meer van iets afweten. - Miggelaar: bij roof: kerel op uitkijk. -

[+] Corry, Corry de blonde, blank als een sneeuwhoentje, nee... die verscheen nooit meer. Die kwam nooit meer lensen tusschen de horretjes van ‘De Jonge Graaf’ of ‘De City New York’. Ook Matje's souteneur, Zwarte Piet, de ijzerbreker, was invalide geworden. Hij jammerde met zijn harmonica tegen Blinde Salomon uit de Dirk van Hasseltsteeg op. Maar snelvingerig meeluk-peesen kon hij niet meer. Zijn broodwinning Matje, Matje... haar bobbert was kaduuk. Ze was een stakkerige geslachtskranke geworden, die zich van het gasthuis naar haar slophol en van haar hol naar het gasthtlis liet overbrengen. Ook de Strottenbijtster was gestorven, dat monster,... toén onmaagdelijk vriendinneke van de sluimerblinde Corry. Oók zoo een pronkerig onze-lieve-heersbeesie!... Och, zooals Zwarte Piet nou hunkerend een paar spieën uit Karel's hand stal voor een slaapsteê. Nu zonk Piet grauw, in het grauw van de Wijde en Oude Kapelsteeg, en bedelde hij schuw en onooglijk de Oudezijds-Achterburgwallen langs. En als d'onheimelijke avondschemer den Zeedijk met aschdonkerte heilloos overstrooide, dan waggelde Zwarte Piet van het Kuipersgrachtje aan als een kromgezonken reus en sneed zijn silhouet beangstigend vergroot zich uit op de verlichte pakhuismuren van het duister-diepe Kolkje, of wankelde hij over het smalle bruggetje de sombere Spooksteeg in.

O, er was veel veranderd en veel gebleven op den Zeedijk. Maar Corry verscheen nooit, nooit meer.

Zoo schrijnde in Karel maniak het leed; zat hij troosteloos te piekeren. Hij hoorde het geraas, geschreeuw en gelal om hem heen in een soort droom-verdooving. Telkens riepen Aal en Riek hem bij zijn naam.

De hooggekaplaarsde kastelein, Linke Teun, blauwgekield als een vrachtrijder, schonk maar bij. Met zijn geschroeide en zieke verbeelding zag Mooie Karel uit den groezelduisteren schemergrond ópzweven, het mooie gezicht van Corry. Hij voelde het blonde goud van Corry's zoetgeurig haar aan zijn wang kriebelen en hij tuurde pal in haar luipaarden-

+ Lensen: loeren. - Meeluk-peesen: zakkenrollen. - Bobbert: lichaam. -

oogen die glansden en gloeiden. En hij zoende hijgend en half-bedwelmd haar mond en zoog het leven van haar roodweeke lippen over op zijn uitgedroogde lippen. Zoo was hij toch met haar saâm op een woeste, eigengerechtigde en booze manier, gewelddadig en met een overheerschende, zieke drift. Zoo lei hij toen zijn worsteling, zijn marteling óver op haar...

Maar plots ging er een siddering door Karel's vuisten en stoof hij overeind, alsof hij stikte. Zijn gezicht kreeg een blauwgrauwe lijktint. Zijn oogen begonnen dol te groeien in zijn koortsigen zuipkop. Al de meiden en kerels deinsden hevig verschrikt achteruit. Giljotien greep naar zijn mes. Want hij had Karel pas weer gek gesard met zijn peetschap... Daar stond weer de oude woesteling Mooie Karel rechtovereind, alleen door Frans Poort te sussen. Want al wat hem in den weg trad greep Burk vast, slingerde hij neer of wurgde hij met een afgrijselijke moordkracht die de meiden deed gillen van angst en benauwing.

In die uren alleen bracht de donkere, stille dreigblik van Frans Poort hem tot bedaren. Ook nu weer stapte Frans op hem af en Karel Burk, bevend, ellendig-gebroken van heimwee, verdriet en folterend wroegings-gevoel, zonk in elkander met zijn armen op zijn trillende knieën en zijn bevende knuisten voor de brandende duizel-oogen gewrongen.

Door zijn schouders stootten zenuwschokken en hij schreide als een knaap, verborgen, in schaamte en martelend wee.

+

Zestiende hoofdstuk.

I.

Mooie Karel zat half-uitgeslapen, suffig tegenover Frans Poort op het Nieuwendijksche hok, drie hoog, in de voorkamer, vlak bij het weifelglanzige raam. Het was een kille, regendruilende November-middag en van de straat gromde dof-vaag rumoer op.

Elsa scharrelde in het donkere achtervertrekje, waar altijd een flauw lichtje brandde. Het rook uit het keukengangetje naar gebakken uien en aangebrande melk.

Frans had Karel juist onbedekt bedreigd met het-huis-uittrappen en hem toch opnieuw voorstellen gedaan. Burk keek alsof het een ander gold, vreemd-rustig, en luisterde.

Frans Poort gebruikte zijn diepste onderstem. Alles in hem was kil, snerpend en hondsch. Machteloos in wrok en verknepen woede stond Frans tegenover Karel's zich vastklemmen aan zijn zuivere menschelijkheid. Dol joeg de twijfel in Poort dat het hem niet zou gelukken van Mooie Karel een misdadiger te maken. Hij kwelde zichzelf en Burk vrat zich op in pijnend ongeduld.

- Zoo gaat 't nie langer Burk...

Karel grinnikte en Frans zuchtte.

- Ik krijg nou 'n heele dot poen van je...

+ Dot poen: veel geld. -

+

Elsa liet een schaal vallen in het schemerdonkere achterhok. Frans vloekte giftig, geschrikt:

- Krijg de bokkekanker!

- Ach Kot... ach Kot, Fransie,... jammerde Elsa... floeg tog ja zoo nicht!...

Karel grinnikte en Frans, wrevelig, ging door met snauwende kortheid, dat ze niet moest grijnzen; het maakte hem dol. Weer dreigde hij naar Burk, maar lijzig en ieder woord zwaar beklemtonend:

- Je schuift niks af, Burk... en ik mót poen... verdorie... 't mot!... Wat ben jij toch voor 'n slag kerel?... Kom je uit 'n gangetje van de Pijlsteeg?...

Karel, lijkgroen, vlak bij het raam, grinnikte bot en woelde zijn handen door zijn warrig-blonden haardos.

Hij stotterde een beetje verlegen:

- Je heb... heb mijn feurskot gegefe.. feur me kuggie,... maar... dâ mog ikke... terugbetale... as... as ikke... 't had... ommers!

Frans brak af, snauwend, en toen heel bezonnen, langzaam, boorde weer zijn trage stem:

- Geen vaartje Burk!... Smak me geen banjer op!... 't Groeit mij óók niet op me rug... En jij... je mot wat doen... Je steekt geen poot uit en hebt altijd wat te smoespelen...

Karel gromde terug:

- Schiet op... je lijst soo... je praat op afbetaling!... Nee... toch pees ik nie op scherp,... al bin 'k maar 'n refreintje fan jou!

Frans dreigde met stikzwarte, felle oogen en streek zijn handen nerveus langs zijn glimmend-blauw colbertje.

- En als ik je 'n binke gooser anwijs... om an te kwaste, dan mót... mót je Elsa 'n vrijzetter geve... verstaan?... Als d'r veel poen woont bij de broge...

Karel wrong zich overeind en schreeuwde:

- Louw kans, spuit Elf!.. Ik ferdom 't!... Is da kwant of nie?...

+ Grijnzen: huilen. - Vaartje: smoesje. - Banjer opgooien: iemand beschuldigen. - Lijzen: gerekt spreken. - Op scherp peesen: prostitutie uit de handen van een klant verlangen. - Aankwasten: aanspreken. - Poen woont: veel geld zit. - Broge: kerel, slachtoffer van lokkerij; anderen zeggen: broger. - Spuit Elf. - modderspuit. - Kwant: bondig. -

+

Even vlamde er in vlaag, iets dols in de oogen van Poort.

Elsa, achter, bleef schuw staan luisteren.

En weer slepend met donkere onderstem, vroeg Frans in gesmoorde woede:

- Dus je laat Elsa koffere voor dollet pieke?

Karel ging weer zitten voor het raam, grinnikte en neuriede zachtjes, in een soort van tartende kortswijl:

M'n hamer speelt staag
Klap, klap, klap,
Tewijl ik muil en skoene lap...

Frans herhaalde dreigender zijn vraag en Karel weerde af:

- Ikke laat je mokkel nie koffere dwarsbalk... dà doen je immes sélf!

- Maar jij hachelt van de schrabbers,... neemt mijn op link.

Karel wou heet opstuiven en geweldig uitbarsten.

- Dâ lieg-ie aasneus, kwijlebabbel!... wilde hij krijten.

Maar hij voelde in ontzetting en schaamte, dat Poort gelijk had. Hij wou een stróp... van een zijden halsdoek! Hij moest veel meer zingen en op zijn trek-piano spelen, voor de bik. Maar hij, zwabber, vervallen zuiper, stuk Spaansche peper,... was verdomme te lui voor alles, te lui, te lui! Nou kwam Poort met de bijl in de hand en joeg hem de inspringer uit.

Weer dreigde Frans:

- Ik verzeker je... als ik verschut ga, jij óók... Als ze Els gepikt hebbe... hang jij an de bajeskar!

- Al gaant de broge nóg soo te keer... ik swik geen poot... ik roojem niks af!...

Nu gromde Frans:

- Dus je geeft géén vrijzetter!... Als zullie de grandeger hale óók niet?

Hardnekkig herhaalde Karel:

- Ikke swik geen poot... ik ferrot 't!... Al kwamme d'r tién russe... ik slurp me kommatje sog!... Louwekus ferders! Frans hoonde bijtend:

- Mooie pinose-jonge van Magere Haantje! Wat 'n

+ Kotteren: mee naar bed gaan. - Dollet: vier; verbasterd van het Hebreeuwsch: dallet. - Pieken: guldens. - Hachelen of achelen: eten. - Schrabbers: geld. - Op link nemen: bedotten. - Kwijlebabbel: mispunt. - Inspringer: opgeschoven raam. - Verschut gaan: gevangen genomen worden. - Bajeskar: celwagen. - Afroojemen: bespieden. - Grandeger: politie. -Russen: recherche. - Zog: koffie. - Louwekus: uit! - Pinose-jongen: soort van misdadiger. -

+ behoje-bikker,... banjer uit de tweede hand... Se moste je met 'n zeventandje bewerreke...

Weer schoot een woedestuip door Karel's knuisten en weer drong hij zijn gif terug. Frans had gelijk. Hij vrat mee van het himke niesse. En tóch lei hij de basserools niet af en gaf hij geen vrijzetters en hokte hij niet met het nefke!

Poort hield vol: of Karel geneigd was, met een pakeetje naar een provincieplaats te stappen?

Weer grinnikte Karel:

- Veur geen joet joetjes,... veur geen honderd soof...
- Maak geen behaai!
- Wiedes!

Alle geneuchten roerde Frans aan en alles, even drooggrinnikend, wees Karel van de hand. Zoo een klapwaker! Karel verachtte de linke pernose, hoe heet-slim en glurendsluw ook door Poort uitgerekend en nageteld. Maar eêr hij zoo ver badderde, zouden ze ook eerst zijn petje zien drijven!

Karel rilde... Nee, hij deugde niet voor vinkenpeeser, niet voor pooier en niet voor vrijzetter.... en niet voor vernoller... Hij had Corry verpierd.., Godallejezus... hij moest maar alles in zijn achtermeluk bergen.

Woedend smakte Frans Poort de deur dicht en liet Karel met schuwe, schrikachtige Elsa alleen. Ze was heel mooi, fijnmooi en lief, een Duitsch mauwerikje, - plotseling zag Karel de gierende Blauwrok weer vóór zich, met haar gillende lachstuipen, - maar hij voelde niets meer voor die soort van zachtlokkende en zoete verleidelijkheid. Hij had vroeger nooit een snars om liefde-verkoopende dellen gegeven. Nu nóg niet! En het minst wel om Frans' duiventil met zijn bleek hennetje. Doch klaarder dan ooit was hem nu gebleken, hoezeer Corry gelijk had. Als hij maar éven bij zinnen ademde en een paar dagen van den drank afwas, dan begreep Karel Burk waarom hij zoo walgde van al die vunze, halfrotte en vreeselijke aasmeiden waartusschen hij dag en nacht verkeerde. Hij zocht ommers zelf zijn eigen ondergang, zoo snel mogelijk, in grove losbandigheid en zuipsel. Hemel ja, al die meiden,

+ Behoje-bikker: souteneur. - Banjer: meneer. - Zeventandje: inbraaksleutel van Engelsch model. - Himke: Duitsche. - Basserools: meneeren. - Pakeetje: oplichterstruc met goederen. - Joet joetjes: tien tientjes. - Soof: gulden. - Behaai: herrie. - Vinken- peezer of vinkendresseur: zakkenroller. - Vernollen: insluiten. - Achtermeluk: achterzak. - Mauwerik: poes. -

[+] de vernederdste niesses die hij zoo grijpen kon, die zelfs nú nog verzot op hem waren, ondanks al zijn groenige leelijkheid, zijn vergrauwing, zijn armoe en verbeestelijking, hadden wel lieftallige vleierijen en koesteringen, maar het bleven toch matte brokken wispelturigheid. Och, alles wat zóó met de onstuimige zinnen moest worden veroverd, bracht geen zuivere vreugde. Corry juist had altijd dát geweigerd en hoe heftiger zij weigerde, hoe brandender en zielspijnigender hij begeerde. Niet dát, maar juist haar heele wezen. Zinnenroes bracht alleen scheuring, ontgoocheling en een smartelijken weemoed. In de wisseling van de wreede bevrediging kreeg hij nooit een geluks-gevoel gelijk hem dat altijd greep bij Corry, onder de gloeiende driften door, onder de schrijnende pijn en de marteling van het afgeweerdworden. Hij rilde van zachtzinnige Elsa en van Aal, van wie altijd schelle kleuren afspatten. Hij rilde van Mooie Netje en Ka Giljotien, en van allemaal op den Dijk, van al hun ruwe of schmeichelende prevelementjes. Die arme, zieke, heime-lijk-droeve, toch zoo dol-jolige meiden! Maar het verlangen van den Verliefde naar Corry, bleef eeuwig, zooals zijn kwellingen eeuwig bleven, zijn hartstochtelijke marteling,... dat hij haar versmaad en verspeeld had. Corry, die hij na zijn bandeloosheid, in een zoete saâmhunkering van ziel en zinnen wou, zoo diepdringend wóu uit zijn heele mannen-wezen en die nu verwijderd van hem leefde, gescheiden, in verachting hem bedenkend... Corry had hij verspeeld, hier op den Dijk... Op zijn akker van domme pikheintje bloeide alleen onkruid! Nou was hij de lollige gooser, die spotte en haatte, die zeeperds uitdeelde in tapperijen en die danste voor juffers die zoo aanhalig hun slanke lichaam uitrengelden! Nou was hij de bikker, de grillige vechter,... maar zijn liefdegeluk had hij vergooid... Hij was een versmader en de versmade zocht weerwraak in... versmading. Nou was hij de zuiper en de mallejan... en hij dronk maar en speelde maar. En toch was hij zelf als de verdorven sletten. Hij kon niet meer van werken hooren, hij, lachende huiler en

+ Prevelementen: praatjes. - Zeeperds: slagen. -

[+] huilende lacher! Hij werken?... Daar zou hij tof intippelen! Ze zouden hem voor geen beis knaken meer crediet geven. Hij werken?... Uit alles was hij weggedrongen. Zijn beste oude vischkoopers-kameraden gruwden van zijn gedrag dat ze toch niet in diepste jammer begrepen. Mooie Karel schrok hevig als hij op den Zeedijk, in de Warmoesstraat of op het Oudekerksplein, in de hachelijke kroegen een Volendammer of Urkertje tegenkwam, brave negocie-vrienden van vroeger. De pofbroeken herkenden hem nauwelijks onder de fladderende nachtvogels en de mandrillen die met de mootvlek peesden. Hij weer werken?... Och, daar kwam hij nooit meer in! Hij was net als de gillende en razende lellebellen; op rauw avontuur moest hij de bik inhalen...

II.

Aan iederen haveloozen arm van Karel hingen twee malzwaaiende pleiziermeiden in hysterischen rokkenpronk. En zoo cancaneerde hij den rumoerigen Zeedijk op, langs keldertjes en stoepjes, in slop en gang. De Novemberavond donkerde geheimzinnig onder het flakkerende gloeilicht van kroegen en danshuizen, en het geraas van harmonica's, piano's er fluiten maalde jammerend en oorverdoovendvalsch alderlei klanken door malkander heen. Karel zong, klaar en vol bij stem:

As 'n nachtflinder fan de nacht
Slijt ik m'n heele leife.
Ik ken mesellef haas nie meer,
Ik weit fan geen skande en fan geen eir!

De Dijk-meiden gilden, kreten, joelden er rauwelijk en spotziek tusschenin... Dâ gebler fan de Turfmart of fan Papedrecht moste se niks-fan-hè;... vonden ze veel te veel gezanik en veel te droevig.

- Nee Koareltje... fal in de kelder fan Moeke... soo luste me je nie!
- Je bin tug nie fan 't Leger des Heils... soo hallef scheef, mit 'n bloedneus?...

+ Beis knaken: twee rijksdaalders. - Mandrillen: leelijke souteneurs. - Met de mootvlek peezen: met negen dobbelsteenen gokken. - Half scheef: dronken. -

+

- Wâ jíj... Mottig Harlekijntje?... Hoe loat hei-je 't?

Karel grabbelde ironisch op de plek waar vroeger zijn horloge zat geborgen, dat in den lombard verstaan was.

- Hoe laat?... Half-knaak... behallefe de ferstaancente...
- Bink is-ie!... gierden de meiden.

Weer viel Karel hoog uit:

> Mooie frouwe hei-je nooit alleen,
> Mooie frouwe houwe fan iedereen...
> 'n Mooie frouw is as 'n sonnestraaltje...

Twee agenten, uit het beslijkte Spooksteegje opduikend, waarschuwden Karel van het smalle bruggetje af ruw en verboden hem te zingen.

- Stop je me anders in 't Gesticht fan ouwe frouwtjes?... hoonde Karel.

In het schelbelichte danshuis van ‘Zeeman's welvaren’ liet Burk de op-gajes-azende joolmeiden los, nadat ze hem eerst nog een glaasje zoet hadden afgepingeld. Toen ging hij zelf zingen in een donkerachtige kroeg, om wat poen te bedelen en de schuld aan Frans te verminderen. Karel zong beverig, toch diep-gevoelig, al klonk zijn jeneverstem er soms weer schor doorheen. Hij haalde met smartelijk, week pathos uit: ‘Het fiere schooiershart’:

> Ik loop as 'n schooier
> Deur weer en deur wind...
> Bij dag, tot diep in de nacht...

Bij het refrein schoot hem een brok in de keel; moest Karel zich bedwingen om niet in een wreed wrok-huilen uit te barsten. Hij was vanavond weer in een verschrikkelijke, ellendige bui. Hij hoorde het droeve zingen van zijn wanhopig hart, het verloren zingen... Het leek weer heelemaal mis, maar het kon hem allemaal niks bommen. Dán maar mis!

Toen wat vroolijke zatlappen hem vroegen ‘De vergulde niet’ te zingen, uit de Jordaansche Loterijclub, had Karel eerst geen puf. Hij, met zijn bedelstem! Maar inéén sloeg zijn chagrijn óm in een dolle, grijnzende dreigpret. Hij beeldde Jan

+ Half-knaak: een gulden vijf en twintig. - Bink: goed. -Vredenburgh: Katholiek gesticht voor oude vrouwen, vlak bij het Spooksteegje. - Gajes: volk. -

[+] Knok, den opschepper-worstelaar uit en Ko van der Schub, den maniakalen voetballer; Dronken Toon en Rooie Ant en de ruchtigste leden van de Jordaansche loterijclub ‘De Vergulde Niet’ Hij liet ze loopen. zitten, schimpen, tieren; Blauwe Bet en Dirk Honing, den gekleurden kopstooter, en Schele Na en de Pieppop naast Ko Hikker, een vechter met briggies. Ze verschenen allemaal levensgroot in de roezemoezige, troebel-lichte kroeg; Zelfs de dooden, op wier gezondheid door de lappen-van-de-club, zwaar geheschen wierd. Al de gasten brulden zich een aap om Mooie Karel's imitatie van heel het dobberende buurtstel en om de gebeurtenissen van ‘De Vergulde Niet’

Blauwe Beekie, met een struische deern aan den arm, kwam neuzen om te zien hoe Karel peesde en zijn stem liet zoemen als een verzworven bij. Er achter, als opduikend uit het Van Gooijen-achtig-bruine muurlandschap, trippelde Aart, een stoute pinose-jongen, een apache-geworden Jordaner, een ontzachlijke koelbloedige knuistbokser, pas van een zware ‘ziekte’,... van muntmetertjes-braak-met-verschut, opgekalefaterd.

Weer haalde Burk een heele dot poen in.

De buurtfiere kastelein uit Café Grifhorst van de Lindengracht, de hoogtronende eigenaar van den Nederlandschen Postduivenbond, kon wel vloeken toen hij Karel zoo als uitgeworpene, in verval tusschen het schorem-in-de-lorem, Zingend wat spieën bijeen zag bedelen. Hij gooide een piek op het bordje en rende weg, heelemaal in de war. Godallejezus, was die groene, belabberde, uitgemagerde knieknak van een kroegzanger, Mooie Karel, voor wien de heele Jordaan had gebeefd, nog een poosje her?... Heette dát nou de knapste kerel van de Willembeis?

In de drukke, schaduw-sombere havenkroeg van Stiekeme Thijs, waar een langharige pianist met een wildemannenkop, op een heesche klankdoos geweldig bonsde, ontmoette Mooie Karel Frans Poort tegen half twaalf. Duitsche Elsa,

+ Briggie: Brigadier. - Peesen: werken. - Pinose-joneen: een, van alles op de hoogte. - Muntmeter: kleine brandkast. - Verschut: betrapping. - Dot poen: veel geld. - Piek: gulden. -

[+] die kleintjes en koortsig naast hem zat te huiveren, had een paar blauwe luikjes opgeloopen in een achterbuurt-bordeel, waar ze geen hand voor oogen kon zien, toen ze een vrijzetter kreeg, tegelijk met een Carmen-achtig-getooid nefke uit de lellebellenbar, dat altijd en overal met haar getatoueerde kreeft pronkte. Nu kon ze dagen lang niet tippelen. Karel lei vijf soof voor Frans' neus neer op het platte, wankele tafeltje.

- Hier,... zei hij norsch,... in mindering!

Poort schrok. Zoo voelde hij Karel als prooi opnieuw ontsnappen. Wanneer Burk in zelftucht wroeging kreeg en weer fatsoenlijk wierd, wanneer zijn blonde haarlok weer onder zijn pet uitgestreken krulde, leek het gedaan met al Frans' wraakplannen.

Een paar avonden later was het propvol in de diepe, somberschaduwende kroeg van Stiekeme Thijs, waar het schimmelende behangsel van de muren afweekte. Karel, poozetjat, slenterde in, stil-opgewonden en dol van verbeten jammer, maar nuchter. De piano klonk in flodderende roffelingen en geknepen neusklanken. De lokdeerns wilden dansen, al was het in Thijs' opiumkitachtige pooierskroeg strengelijk verboden.

Toen Karel verscheen, begon bij de vrouwen de miezige bedelarij om het rokkenzwaaien en trippelen. Hij weigerde en gromde norsch. Maar een half uur later greep Mooie Karel plots zelf, - in een satanische opleving van zijn wrok en heel zijn verbittering, ook aangehitst door de krijschende, gillende meiden en de roofzuchtige boeven, - naar twee lange blinkmessen van een paar beruchte vecht-souteneurs en krakers. Dolheid wou Karel en dolheid zou Karel. Hij vond het eigenlijk zelf een dwaze, belachelijke comedie, zoo midden in het nachtrumoer, tusschen het zwaar-beschonken en luidruchtige gajes, in zijn eentje te gaan springen. Burk verachtte bij het vechten ieder wapen, gelijk vroeger. Zijn geweldige boksknuisten waren levende plet-hamers en

+ Blauwe luikjes: blauwoogen. - Nefke: meid. - Lellebellen-bar: een der beruchtste Zeedijk-kroegen. - Kreeft: vleesch. - Soof: gulden. - Poozetjat: platzak. - Krakers: inbrekers. -

[+] schrikkelijk-knokige ploertendooders. Het gajes op den Zeedijk beschimpte hij altijd om zijn ‘vuil’ knokken met den scherpen priem. Maar vanavond overhuiverde hem een lange rilling, een wraakwoest genot, bij de gedachte dat hij nu ook eens iets aan reepen kon scheuren, hij, halve verschoppeling, tegen het zwijnengeknor der gokkers in.

De walgelijk-dompe en scherpe jenever-lucht van de havenkroeg en de traag-uitkrinkelende tabakswalm prikkelden Mooie Karel neus en oogen in. Hij hoestte en gromde: wat wou hij toch? Een tango'tje?... Een step?... Hij wist het zelf niet goed. Hij wou iets ontembaars dat zijn oerdrift stilde. Hij wou iets met kil-flikkerende lemmetten doen,... met messen dansen. Hij begeerde een soort van huiver-angst en griezel. Hij wou de boeven en gluipvechters hier, uit de rattenbuurt van den Zeedijk, even laten zien hoe valsch en geniepig zij prikten en sneden en stootten, slopen en hakten... Och, het was alleen malligheid en bravoure. Maar in een vrijen karakterdans kon Karel veel eruit gooien; kon hij stout spreken van alles wat er in hem omging. Hij kon die boeven zijn verachting nog eens verpletterend laten voelen en toch tegelijk doen beseffen, dat hij door zijn bandelooze levenswijze bij hen hoorde. Het was verachting voor zichzelf en voor hen. God in den hemel, hij wou wel de handen uitzwaaien met zwaar-ijzeren cylinders en kop voor kop treffen, tronie voor tronie verminken; vooral het loenschgiftige bakkes, met een diepe kruissneê er overheen, van den vrouwenbeul Geert Slenteraar. Er gistten dolle wrok en opwinding in Karel. Want ze bespotten, beleedigden en belasterden hem allemaal, het geboefte, opgestookt door Frans Poort en zijn slobberbroekige gabbers, de speentjes-rollers. Ja,... hij zou een messendans improviseeren, een duisteren dans, vol dreigend-sombere toespelingen, met enkele vreeselijke bewegingen, door dat gespuis onmiddellijk begrepen. Hij zou iets beklemmende van zich afwerpen, want hij voelde zich verteerd door begeerte... Corry!... Wát Corry?... Hij, liefde-verlangen naar Corry?... Ze kon stikken, daâlijk...

+ Gajes: volk. - Priem: dolkmes. - Prikken: met een mes steken. - Speentjes rollen: speciaal beursjes-zakrollen. -

[+] die gemaledijde meid!... De akelig-gepolitoerde snollen, in hun schelle opgedirktheid, joelden van pleizier en ook de boeven drongen ruimte leeg voor Mooie Karel, waarin hij kon dansen vlak voor hun heet-gulzige oogen. Een ronkende opwinding joeg door de diepe, flonkerend-duistere kroeg. De stompneus van Stiekeme Thijs' gevernisten kop, paarsrood-glimmend van het zalige zatlappen, snoof vreugdelijk. Hij waagde er een bazarretje aan van een geniepigen poedel. Onder het kwakkellicht van één electrisch lampje zat naast het roode schuifroegordijn, een pianist met een geweldigen zwarten wildemannen-haardos, zoo uit snikheet Afrika. Van achteren geleek hij een menscheneter, die met getatoueerde reuzenhanden op de geel-uitgesleten en afgebrokkelde toetsen donderde.

Mooie Karel, in een vreemd-vernielzuchtige stemming, wreed en duivelachtig-doorstoken van jaloersche drift op alles en ieder, wist Zelf eigenlijk niet hoe te beginnen. Toch greep hij de langmessen en plots stond hij heel alleen, hoogopgerekt en heel slank in zijn kaal-lederen wambuis, in de voor hem opengewoelde ruimte. Om hem heen, op banken en stoelen, staand en naar voren gewrongen, zag hij niets dan half-beduisterde gezichten en oogen, oogen die fel en hevig in spanning keken; troebele en schelle oogen van boeven en vechters, die alleen verlangden, het wraakgierige en verminkende. Er tochtte iets boven zijn hoofd als het klapwieken van duivenkoppels in lage vlucht. Het ruischte om hem heen. Och, malligheid, het zat in zijn kokenden kop, in zijn ooren te suizen!...

De harige wildeman aan de piano, met een zinnelijkmuzikaal instinct begaafd, kende Mooie Karel en wist tot welke grandiose dingen Burk al dansende, in staat was.

Mooie Karel begon alsof hij tooneel speelde. In den vrijen dans, in het alleen-dansen kon hij zich heelemaal zonder beperking aan zijn phantastische opwellingen overgeven. Al dadelijk, door een woesten, zinnelijken duivel overrompeld, zette hij met vervoering en bezieling in! Eerst bleef één voet onbe-

+ Gepolitoerde: geschminkte. - Bazarretje: bekeuring. - Poedel: agent. -

wegelijk op den vloer, terwijl hij met den anderen zachtschuifelende, vreemd-suggestieve passen maakte; slepende en schijn-schuwe passen,... die al hartstochtelijker in stampende uitvalkracht zich versnelden. Op één hielgewricht draaide Karel het andere been langzaam bij, zwaaide de armen eerst in schuchtere, toen in breedere, eindelijk in geweldige bogen over zijn hoofd heen en liet zoo de messen boven zijn duistergloeiende oogen vonkend en flikkerend tegen elkaar opkletteren.

Mooie Karel leek geheel verzonken in zijn dansfiguren en houdingen. In een belachelijke vlaag begonnen, zich bewust van zijn eigenzinnige, dwaze comedie, van zijn ironische schimpdrift, sloeg zijn aarzelende phantasie over in een daemonisch, hartstochtelijk rhythme. Hier, op den zanderigen en knarsenden kroeggrond, leefde hij een schrikaanjagend gevoel in zijn dans uit; een opstandige wraakmacht, een tragisch-hunkerenden moordlust, een trillende gevechtwildheid die hij vóór dat uur niet zoo kende van zichzelf. En telkens in maatvaste, heftige stampingen de muziek opstuwend, in uitval en terugschuifeling, trokken de vlijme messen kletterend in majestueuse bliksem-bogen over zijn hoofd, terwijl zijn oogen als donkere lichten schitterden boven de kijkkoppen. Plots wierd het een getinkel en gefonkel van spiegelende lemmetten; zag de hijgende menschendrom niets dan kruisingen van lichtend staal dooreenschieten. Een seconde stond Karel stil. Maar onverhoeds gingen de spier-sterke armen streng naar de hoogte en sprongen zijn slanke beenen weer uit; danste hij zacht en verleidelijk, verfijnd, zinnelijk en ingehouden jubelend, met kleine trippelpasjes, de messen speelsch in de handen, als moord-werktuigen listig verborgen. Zijn geschonden gelaat scheen weer het oude schoon te ontstralen. Eén moment keek hij kil-wreed en angstwekkend als een Indiaan in fetischen oorlogsdans-roes verloren; groeide hij óp, grandioos, dreigend en bloeddorstig, voor den gehypnotiseerden oogenkring; en dan plots, al dansend op een dol-aanrennend, gesaccadeerd

rhythme, zwaaide en stootte hij met kleine, inzwikkende knie-beweginkjes rechts en links, in sluipend-schoone lichaams-neigingen naar al de bang-meegenietende omstanders. Even ontzet, schreeuwden ze, onder Karel's zelfvergeten vervoering. Ze voelden hun eigen wellustigen drang, hun woeste driften en ontroeringen, hun eigen hartstochtelijke opwindingen en twistzieke vecht-instincten in Karel's dansbewegingen, standen en aanvallen, tot levende gestalten worden. Wonderlijk-lenig deinde zijn lichaam en wreedkil blonk de messen-bliksem, klonk het kruisen en het stalig opeenkletteren der lemmeten oogen en ooren van de toeschouwers in. Telkens schoot Karel uit; leek hij al de meiden en boeven met bovenmenschelijken krachttoorn te bedreigen. Ze schrokken, gilden en rilden! Want Karel scheen begoocheld en in dansrazernij tot alles in staat. Maar dan inéén, in glijdenden en zuigenden gang, sprong hij terug naar het middelpunt der ruimte, onder droeve ontmaskering van eigen zielesmart gebroken en zich blootgevend. Doch slechts eenige tellen; want dadelijk herhaalde hij zijn herculische uitvallen. Ze wierden ijzingwekkender en onstuimiger, al volgden in speelsche bezinning, telkens de schuifelende terugtredingen bijna schuw en bloô; de geheimzinnige terughuiveringen voor de daad. Onder groezelige schaduwen van zwakken lichtschemer danste Karel door en heel de somber-duistere kroeg had hij langzamerhand met een angstspheer van sombere moorddrift overworpen. Voetsnel sprong hij weg en op de teenen, hoog en wonderlijk in rhythmisch sluipspel, retireerde hij, pas achter pas. De langharige pianist, onder de suggestie van Karel's rhythme en maat in verschrikking en beklemming opgejaagd, stormde en roffelde op de heesche toetsen los en sprong telkens op van zijn kruk als een zomersch paard, martelend geprikkeld door Zweetvliegen. Te herademen vermocht hij alleen bij een overgang van figuren, bij een vlucht naar een rust. De zweetdroppels glinsterden op Karel's gezicht. Hij scheen zelf hevig bewogen, of vol haat en afschuw leek iedere trek om

[+] zijn dunnen mond te schimpen en te vernietigen. Dan juist overstarde zijn nóg schoon gelaat een verdwaasde lach en leek het alsof hij, boven de beschaduwde menschenkoppen uit, met een gigantische kracht de messen de kroeg-donkerte wou inslingeren, naar den groen-opschimmenden papegaai bij het buffet, die schel-giftig krijschte in de duistere verte. Toen klonk er gegil en een benauwingskreet van de verhitte omstanders. Maar wéér trad Karel Burk terug met lenige lui-paard-bewegingen, sluipend, stil, schrikkelijk en onheilspellend. Onverwachts, onder een uiterste cierlijkheid van snel-zwenkende passen, begon heel weemoedig hij te zingen, een vreemd lied dat niemand kende. De pianist, voortgesleept, tokkelde maar, als gesuggereerd, mee.

Onder een begoochelend-schoon bewegingspel richtte Karel de mespunten op zijn eigen hart, in bezwijmelenden drang naar zelfverwonding, en stak dan weer de flitsende lemmeten woest, angstaanjagend naar achter, als naar vijanden die in schaduwen hem naslopen. Toen, uitgeput, zonk Karel Burk neer op den grond, onder hijgend-gesmoord ademsnakken. Een oorverdoovend geschreeuw en hoera-geroep omraasde hem aan allen kant. Ze hadden begrepen de roofdeerns, pooiers en vechtkerels, dat zulk een dansheid ver boven de flauwe comedie-kul der apachen-springerij ging, waarin neergetrapte vrouwen als onderworpen meid-slavinnen hoonend wierden rondgesleurd of kneuzend afgetuigd.

Op het schim-duistere buffet, in de diepte, nabij den groenen papegaai die bravo, bravo krijschte en gilde alsof hij over meerdere stemmen tegelijk beschikte, had Stiekeme Thijs twee glazen schuimbier voor Karel neergezet en twee Voorburgjes.

Een week later was het weer heelemaal mis met Karel Burk. Hij had weerzinwekkend gedronken en bij Giljotien op den Dijk in een roofhol geslapen, onder vechtrumoer en moordgerucht. Hij had met al de pooiers geknokt, maar ook hadden zij hém, in zijn hulpelooze dronkenschap, afgrijselijk toegetakeld en met afgebroken tafelpooten erop-geranseld; zoo

+ Voorburgjes: jenever met een scheut elixter.-

[+] erg, dat zelfs de schreiende, gillende en fluitende meiden Mooie Karel beschermden. Overal hadden ze Mooie Karel eruit getrapt, tot in de schunnigste taveern. Toen kwam hij weer bij Frans Poort, afgemat, met hangende pootjes terug. Of hij kon luimen op het neurespiese; op het vocht-vlierinkje, boven,... vroeg hij bedeesd en onderworpen.

En tartend kwam Frans met den ruil:

- Help Else an 'n vrijzetter.

Karel, die hevig worstelde met zijn eigen wroegings-ellende, stemde melancholisch, half in. Wanneer ze vanavond ging tippelen zou hij haar een vrijzetter geven. Toén eerst drukte Frans hem wat klein poen in den bevenden knuist, voor de zuip, waar hij naar snakte. Binnensmonds gromde Burk:

- Ik sou je kenne roostere... leeleke streeptrekker!

Als een belommerde zaligheid lokte hem het drinken in de droomerige eenzaamheid van een duister slopkroegje.

Voor het éérst was Karel 's avonds laat present, toen Elsa een betoegen broger had meegevleid, dien hij twee minuten later uit een groezele Oudekerksplein-klapper moest verschrikken of wegranselen. Karel sloeg bevend vier keilertjes achteréén in. Zoo iets bedrieglijke had hij zelf nog nooit volbracht. Zulk een avontuur... zóó vuil,... hij rilde en huiverde alsof hij de koude koorts kreeg. In zwartgallige angsten van een lijnschieter stierf heel zijn daadmoed en hij voelde zich verschrompelen tot het minste van het minne. Maar toch ging hij. Hij hoorde Elsa's stem zuchten, fluisteren en ritselen, in het donkere roofhok... O ja,... hij, hij was de lunseling! Toen sloeg hij temee in het blinde verwoed om zich heen, bevrijdde hij haar van den kerel dien zij lonkend had meegetroond.

Het scheen allemaal heel snel in zijn werk gegaan. De laffe gooser had zich verzet en toen hals-over-kop de beenen genomen. In zijn benardheid sloeg hij bijna de steil-donkere trap af.

- Gauwer benede, miskien 'n mes... gromde Karel.

+ Luimen: slapen. - Neurespiese: slaapgelegenheid. - Streeptrekker: bedrieger. - Betoege broger: rijk-uitziende kerel - Keilertjes: borrels. - Lijnschieter: druiloor. - Lunseling: de uitkijker bij loeren op prooi. - Mes: lijk. -

+

Toen was Elsa vreemd-beschroomd en getroffen naast Karel de propvolle pooierskroeg ingeloopen waar Frans zat uit te knijsen en Burk tartend af te wachten, met een snerpend-ironisch lachje.

Frans Poort vertelde het een ieder die het maar hooren wilde, dat Karel Elsa een vrijzetter had gegeven. Konden ze toch zien, allemaal, dat hij doodgewoon bikte van de Duitsche meid. En hij spotte, waarom Karel den spinnekop van den broger niet in één stoot had bemachtigd... Maar hij zou wel leeren... Burrekie!

Burk liep heen en weer, onder een schuwe schaamte, den kop ingebukt. Hij kon de gemeene mondhoeken van dien hansworst, dien Poort nu niet meer zien! Hij zou hem vermoorden,... wanneer hij loskwam!

Karel had in razernij op knar en tronie van den broger losgeslagen, zoo maar in een schuimachtig mondvocht, om vooral niet te beseffen wat hij deed. Tegelijkertijd voelde Burk, met onstilbaar verdriet, dat hij nu voor altijd verloren was. Want als Corry dat vreeselijke, allergemeenste van hem hoorde, zulk laag wanbedrijf!...

Met een gesmoorden snik holde hij de roerige kroeg uit, een sombere duisternis van achterbuurten tegemoet.

III.

Dien wreeden nacht, op zijn klam en naar bedorven reuzel riekend vlieringhok, woelde Karel slapeloos zijn stroomatras stuk. Een fel-invretende, verstikkende wroeging als nu, had hij nog nimmer in zich doorgevochten. Voor het eerst van zijn leven, voor het eerst van zijn zwoel-haveloos Zeedijkzwerven, had hij handlangers-diensten aan een smuigerigen pooier bewezen; hij, Karel Burk, die zelf geen souteneur was en met denzelfden rillenden walg van vroeger dit aartsgemeene bedrijf verachtte! Wanneer dát vuile gedoe de klare jongens van de Lindengracht ter oore kwam, dát erge,...

+ Knijsen: kijken. - Spinnekop: dasspeld van waarde. - Broger: kerel. - Knar: kop. -

de vischkoopers en argelooze kameraden,... koest,... ze zouden hem steenigen... Wanneer Corry vernam hoe diep gezonken hij was!... Oele!... Karel huiverde,... en toch daemonisch gromde hij er tegenin:... alla,... gooi uit de fuik!... Het kon hem eigenlijk allemaal geen bliksem meer schelen!

Hij ervoer immers iederen dag hoe uitgespogen hij wierd door vroegere vrienden die als broers met hem waren omgegaan. Hoe had Trui Lus, van Hein de Suffer, hem nog eergisteren-nacht uitgespuwd voor het gezicht van al de Jordaan-dansmeiden. Wie deerde het eigenlijk nog hoe híj, Karel Burk, kapot ging! Dat was nou een levenswraak op zijn eigen uitspattingen. Frans Poort, met zijn gluiperig-zwarte oogen, dacht misschien hem er onder te hebben. Dat zou hij dien killen vent effetjes anders leeren! Kapot wou Karel aan zichzelf wel gaan, maar tot moordzuchtigen roof ophitsen liet hij zich, in al zijn wanhoop en verwarring, door geen enkele van die afzichtelijke, beruchte boef-bedriegers! Hij zou den martel-angst van de slachtoffers niet verdragen. Hij zou den belaagde en beroofde bijspringen en verdedigen. Karel Burk kón niet stelen; kon geen valletje openwerken in slop en beschaduwde kronkelgang. Het was hem heelemaal niet om bravigheid te doen; hij verachtte, geheel onbewust, het recht van de hebbers,... maar hij kón geen roofgeweld plegen. Hij gruwde van het beroovende Donker-Mokum. Dan liever de bloedende en meest woeste vechtpartij met koene matrozen om een mooi niesse!... Zich doodzuipen wou hij wél en met satanische lichtekooien, lallende en krijschendbeschonkene pretmeiden zich vergooien óók. Dit liederlijke en verwoestende raakte hemzelf en zijn eigen keelgat. Maar rooven, gappen van, bewust liegen en truceeren tegen anderen,... neen, hij zou het nooit en nimmer klaarspelen; hij zou er in stikken. Hij wist van zichzelf zijn vreeselijke schooierigheid. Hij, Oudezijdskolkjes-zwerver, huilde van binnen en vocht tegen zijn eigen genot-najagende laagheden onder boeven en sletten. Met al zijn vermetele menschenkracht bleef hij een zwakkeling naar het vleesch. Wat goed in hem was

geweest, scheen grof-diep weggezonken door zijn alleenheid, door zijn eeuwig smachten en zijn martelende gescheidenheid van Corry. O,... als zíj van hem was geweest!... Herinnerde hij zich nog de zoete uren van het alleene-buiten-rond-zwerven op de fiets;... zijn verdwaasd en kuisch verlangen naar Corry, dien dag in Laren, vlak bij de zomersche wuivende en fluisterende koornvelden, en die knaging van zijn liefdepijn?... Herinnerde hij zich nog al zijn mooie droombeelden, zijn voornemens om, buiten Corry, nooit en nimmer meer Jordaansche lokmeiden een hand te roeren?... Door zijn loome wellustigheid en losbandigheid heen ademde vroeger toch altijd nog gul en ruim zijn kindernatuur en het hunkeren om zich aan al zijn zinnen-verwarringen te ontworstelen. Toen was hij in verbazing, den in het duister tastenden drang zich bewust geworden van zijn kuischer wezen, dat kuischer-van-aard bleek dan hij zelf wist. Toén zou hij alles weerstaan en smeekte hij alle heiligen, dat het weer goed mocht worden tusschen Corry en hem... Maar Corry had hij, door zijn vroeger gedrag, voor altijd verspeeld. Nou kwam zijn eigen vreeselijke duivelachtigheid naar buiten. Hij gaf om niks meer. Zelfs zwijmelende dans, zang en muziek begonnen hem te walgen. In dronkenschap opgehitst, had hij zijn mooie harmonica hardvochtig en in wilden toorn, onder de vuile modderschoenen tot splinters stukgetrapt. Hij hoorde nog het vreeselijke gieren en hysterische gillen der besmade meiden. Hijzelf zag in zijn bedwelming niets anders meer dan den vlammenden Zeedijk en de roof-bordeelen.

De tragische en vermurwende hunkering in Karel, de pijn bleef al brandender, doch hij versmoorde iedere dranggedachte aan Corry in zwarte schaamte en in krenkenden angst. Hij was door zijn eigen smart en ellende overrompeld. Nooit had hij het enkele zinnengenot gezocht... Hij huiverde van de kille ontgoochelingen erna. De kuische minnaar in hem had achter heel zijn liefdesspel, altijd getast naar het teedere en reine, dat buiten den zwoelen prikkel van zijn

hartstocht ademde. Maar... wat hij vannacht gedaan had voor euvelen naast Elsa, neen, dat zou hij nooit, nooit meer doen. Poort, de sluwe schelm en vreemd-hebzuchtige, mocht Elsa op roof en chantage africhten, hij zou er zich niet mee moeien; maar zelf als onheilspellend lokaas zich laten uitwerpen... nooit en nooit! Hij zwoer het zichzelf, dat hij liever als een vervuilden bedelaar, een zwerver wilde opgebracht worden en verrotten in een gevang-krocht, dan ooit weer een wijf een vrijzetter te geven met scheeve oogen. Ging die vervloekte Frans hem opnieuw sleuren naar het ongeluk, dan zou hij zich uit zijn hulpelooze zuip en beverij zien óp te werken en den vent in één genadeloozen greep wurgen! Want die adder, dat zwarte serpent bracht hem tot al het gruwelijke. Kapot, kapot aan zijn eigen ongebreideldheid,... dat begeerde Karel zélf; hoe sneller hoe zoeter... Maar boef, pooier, als de inbrekers met hun gemeene hondenkoppen en tijger-tronies, als de chanteurs en schaamtelooze beroovers om hem heen, dat was hij niet en zou hij nooit worden. Iedere vezel van zijn wezen vocht in Karel tegen roof-misdaad en chantage. Heel zijn hartstochtelijke natuur en zijn hevig temperament verachtten dit stoffelijk hunkeren naar toeeigening. Hij wou vechten voor wat hij liefhad in de liefdevrouw; hij begeerde het bedwelmende avontuur, maar koen en eerlijk. Hij woú veroveren zijn liefjes, doch met zijn eigen macht, met eigen mánnelijke macht en zonder verleiding. Maar zoo iets als met Elsa bleef handwerk van het laagste allooi. Al zijn angst en smart verschrompelden in dat bedrijf tot een harde gierigheid en berekening. Hij had geen ingebeelde genietingen meer. Ontzettend was hij door de uitbarstingen van zijn zinnennatuur verbeestelijkt, maar in hem bleef altijd een milde, zachte deemoed, een heroïsch verlangen naar de vrouw die hij liefhad. Dat was nu zíjn heimelijk, kuisch ontberen.

Zoo woelde hij, verhit en slapeloos, op zijn bed. Angstwanhoop overrilde hem en deed koude huiveringen stollen in zijn bloed. Vroeger had Mooie Karel alleen op zijn ruw-

ridderlijke instincten als vrouwenheld geleefd, als onbedwongen minnaar. Tegenwoordig tobde hij mat en lamlendig over alles. Hij onderging wel niet in zoete stilte een bezinnende afzondering: daarvoor was hij te gewond van binnen, te opgejaagd door eigen twijfel en gekrenkten trots. Maar toch mijmerde hij meer, als hij een oogenblik schuw het raadsel van zijn eigen tegenstrijdig bestaan zag lichten. Waarom deed hij het eene gemeene niet en het andere gemeene wel, vroeg hij zichzelf smeekend af? Waarom wél verdierlijking en verkromming onder den drank en onder de meiden; waarom wél een snikkend vergaan en waarom géén oplossing tusschen al de oplichters, boeven en beroovers van Zeedijk en Burgwallen? Karel wist het zelf nauw. Hij kon dieper in, - kreunde de zondaar zoo jammerlijk in hem? Oele... liever bleef hij de razende rebel en verliefde vagebond, - niets van zijn eigene, hem vastzuigende dwarsheden verklaren. Alleen voelde hij, dat geen sterveling hem ooit meer tot dát krijgen zou.

Toen drie dagen later Frans Poort Karel Burk weer koelsarrend dwong, Duitsche Elsa van een wellust-kerel vrij te ranselen, klemde Burk zijn gewelds-knuisten krampachtig, in heete zenuwachtigheid op elkaar en gromde een vreeselijken vloek.

- Blaas nie met je aars de lamp uit...! schimpte Frans nijdig terug.

Duitsche Elsa die er bij stond, sidderde voor Burk's dolwoest dreiggezicht, en ook Frans begreep dat het meenens wierd met Mooie Karel. Neen, Karel ging alleen onder door uitspattingen met vrouwen, door drank en gevecht; door niets anders. Want telkens braken oerkracht en bezinning bij Burk door en raasde hij tegen Poort, tegen Eisa en de heele roofbende los. En was voor Frans' jaloezie en wrok dat eigenlijk niet hetzelfde? Neen, want dan kon Corry hem nog blijven zien als den vroegeren Karel. De hartstochtelijke meisjesgek die zich met zijn eigen driften verminkte, moest door gemeenheden omlaag, door roof, chantage en pooierij.

[+] De koud-kwellende kracht van zijn jeugd herleefde weer in Frans, de listige en leugenachtige berekenaar van lot en kansen... Hij ten onder... maar Mooie Karel mét hem!

Nog altijd rilde Poort van moord en moordgedachte. En dan, hoe zou Corry hem, Karel verheerlijken, als ze hoorde dat hij Karel gemold had. Dan zou die kerel toch in glorie blijven voortleven in haar gedachten. Ook dát geluk gunde hij Karel niet.

's Avonds, in de diepe, halfduistere kroeg bij Stiekeme Thijs, waar ook wel eens Stijn en Ant's man inzwaaiden, waar alles naar jenever en tabakswalm stonk en een zware kachelvuur-schemering zacht, tooverachtig-ros uitscheen over den donkeren vloer, begon er onder het edelvolk van de Oudezijds-Armsteeg een rauw-gistende pret, een tartende voerderij los te breken tegen Burk, den zotten drinkebroer.

- Die kontschopper faart me kepleet in me seile,... hij komp pas fan Alkmaar,... dolde pooier Bokkepoot, groezeligharig, vol eeltplekken op de roode handen en zwart als een aap; Bokkepoot gescholden omdat hij eeuwig een marjenierspet met flapperlintjes droeg.

Burk zelf hoorde hoongegier en spotgelach stom-strak aan.

Al de pooiers, dieven, kortharige dievenmeiden, beroovers, dallesgasten, zatte lummels en knapelijke apachen, joolden om zijn schooierige verloopenheid en zijn blinde smart.

Zwarte Kraai, een motlap, grinnikte lodderig:

- Se sacht huidje is d'r moedernaakt gesmolte!...

De meid 'van Rooie Peer, pas afgewezen door Karel, verkneep sarcastisch de nijd-stem, terwijl ze haar groote, zilverig-glanzende broche ómboog in spanning:

- Karel oud roest... de schakeltjes fan de boeie snije se polsies deur!... Geknijsd in de kaarte...

- Hij hep fan de boter gesnoept!... joolde een dievendeern in helblauw jak met roode moesjes.

Geschater en hatelijke lachschimp braken al ruchtiger uit. Zelfs de eigenzinnige groentjes, onder het verboden dansen en spelen, boertten en tierden mee en veroorloofden zich

+ Edelvolk: misdadigers. - Voerderij: scherp gekscheren. - Motlap: mottige. - Geknijsd in de kaarten: voorspeld door de kaarten. -

+ drieste grapjes met den onbevalligen zuiper, met den dronken, zinneloozen Karel van de Willembeis, den gevaarlijken woesteling van vroeger, die nu beefde voor het dofgajes, voor al wat poedel heette, en ronkte in een weeë verdeemoediging.

Uit de schaduwende onheildiepte van de lage kroeg klonk plots, tusschen het krijschen van een kleurig-opschimmenden papegaai, een mannenstem boven het dans-geroezemoes uit, luid, zwaar, gebarsten van spotklank:

Wie maak mijn los
'k Heb mauje oal...
Se binne dik
En kelessoal...

Een jeugdig diefje met zilvergrauwe oogen, kiksmorig kwebbelde, de stem hol als een borrelende regenpijp:

- Reken-maar... fan Kareltje... as dat-ie afgelaje is... Komp fan de jepper... Nou kan ie nie meer anpronke!

En weer vielen snoevende apachen in, verhit van lusten om Karel al erger te krenken.

Een platte vetlok voor het roode gordijn proestte:

- Flens likt-ie nie onder se gassie.
- Hij hepper se eige soetjesan geflest!
- Mô je n'em nagefe... hij kruipt veur de sabeltjes en gummiekwaste...
- En faur de adjes-op-post, asse de frijertjes waarskuwe!
- Asse petreléem schenke, Stompneusie!...
- Burrekie... Burrekie... hij drijft op se kurrekie... kurrekie!...
- Hij skreeuwt Sekkie Neus na... ses cente 'n bak mit skol...
- En hij wordt op se wenkbrauwe bediend!

Karel's kaken beefden hevig, maar hij bleef droef-bedaard, in martelend zelfbedwang, strak staren naar den grond, al worstelde hij van binnen tusschen angst en woede.

Toen eindelijk ook Frans Poort op Karel krenkend-grof begon mee te schimpen, in een dooreenschakeling van gemeen-

+ Beis: straat. - Dofgajes: politie. - Poedel: agent. - Kiksmorig: onbevreesd. - Afgeladen: stomdronken. - Jepper: jenever. - Flens: melk. - Gassie: petje. - Geflest: bedot. - Adje-op-post: politieagent die roofholen bewaakt. - Vrijer: slachtoffer. -

[+]verzonnen en half-ware feitjes; hem valsch-lachend aanwijzen ging als den sluwen, slimmen behoje-bikker die zélf geen vin verroerde en toch voor zich liet figeleeren, sprong Burk plots half-verstikt van drift, groen-grauw overeind.

Hij was wel beschonken, maar hij voelde nú tiendubbel wrang, smaad en vernedering hem, temidden der blufferige Zeedijk-boeven en op laster azende dalles-gasten, aangedaan.

Mooie Karel, een oogenblik, duizelde en voelde een dronken zwaarte-waggel in de beenen. Maar op Frans Poort moest hij af! Hij stootte tafeltjes om, waarvan flesschen rinkelend in scherven vielen; hij trapte woest versperrende stoelen weg en inéén, dwars door het heete rumoer, sprong hij met een schok-geweld tusschen de rookende pleiziermeiden en dobbelende zuipkerels, op Frans Poort af. Met zijn vaalgroen drift-gezicht vlak op Frans' tronie gedrongen, greep hij hem dol-wild in den strot en rukte hem aan zijn das onder den flanellen halskraag naar voren.

Frans Poort, onbedacht op Karel's uitval, weerde met een paar behendige slagen den Jordaner die voor hem te wankelen stond en gaten in de lucht sloeg, af. Maar Karel rende weer op hem in en hamerde Frans zoo hevig tegen de kinnebak, dat de kaak-beenderen schenen te kraken. Poort, gesmoord kermend, gaf Karel toen een schrikkelijken slag op de maag, die hem deed struikelen. Hij wankelde over een vooruitstekende dwarsplint en in zijn lallende beschonkenheid zeeg hij ruglings achterover.

Loensche Neel met verlept-bleek gezicht, kreet hysterisch naar Mooie Karel, in schrik:

- Draai 'm se nek in de knoop!
- Trek sijn in flinters!
- Glibber 'm ofer se flanke!...
- En ikke geif gein fierkant stuifertje meer feur se hachie!... barstte Ka Giljotien huilend uit.
- Nie ferlinke gajes... reepe toe!
- Leg 'n achterlappie op se bast, Frans!
- Stil... lâ goan,... grijnsde Rooie Piet, wreed hunkerend

+ Behoje-bikker: souteneur. - Verlinken: verraden. - Gajes: volk. - Reepen: monden. -

[+] naar moorddadige aftuiging,... kenne hullie 't kauper peste!

Frans, geraffineerd, beseffend met welk een geweldig vuistvechter, schepper en kopstooter hij te doen had, als Burk eenmaal in toorn losgetierd en nuchter was, liet Karel nauw den tijd zich te bezinnen op stootruimte en om overeind te scharrelen. Onder boertig-wreed, ophitsend geschreeuw der nachtboeven en doodslaanders, die speelsch in het halfduister messen kil blikkeren lieten, wierp Frans zich ademhijgend, met beestelijke woede-kracht op waggelenden Karel en beukte hem de oogen blind. Schier weerloos, bebloed, zakte Burk opnieuw in elkaar, zacht pijn-uitkreunend, zonder besef van het gebeurende. Zooals eens Karel Frans geslagen had in afgrijselijken liefde-wrok, zoo ranselde Frans nu Karel af, stil-ziedend en zichzelf verdoovend aan eigen gram en panische opgewondenheid.

Toen Burk wreed-krimpend was ineengezonken met bloedbesmeurden kop en oogen, schreeuwden eenige vagebonden:

- Pelitie!...

- Deisje,... kajuwijne... kimmel zotterem!...

- Me-liefe-treis in de hemel!... zong een stem-in-angst. Rilling en schrik gingen door de pooiersbenden.

Achter omgetrapte stoelen en banken wilden enkele dronken zeelui, met stampen en stompen, een heenkomen zoeken. Maar het was een valsch alarm van hondsche grapjassen. De ontstelde, toch droef-onderworpen meiden trokken dof-beukenden Frans van bloedenden Karel af en sleepten den Jordaner verholen naar achter, in Stiekeme Thijs' eigen woonkamertje. Poort, losgewrongen, scheen te stikken in zijn woede.

Duitsche Elsa met het fijne neusje de lucht in, wou in meelij-opwelling het éérst naar Karel toespringen, maar Frans, zijn bloedkin dempend met een zakdoek, sneed haar schichtig den pas af en spotte beheerscht, heimelijk-boosaardig:

- Blijf hier, bij de piano, tortelwijfie .. Bij Burk zijn al blerkers te veel die roere... Z'n klaviere heb ik niet afgehakt!...

Elsa, wasch-wit in haar grijs-fluweelen blouse, rilde van Frans' dreigende onderstem:

+ Het Koper pesten: de politie sarren. - Deisje: stil. - Kajuwijne: verdwijn, vlucht. - Kimmel zotterem: drie stilte agenten. -

+

- Slurp 'n biertje-met... goed voor de schrik!

Achter wieschen de ontstelde en zacht-jammerende deerns Karel het gutsende bloed de oogen uit. Burk, met verwrongen mond, hijgde en ronkte van pijn, zonder een woord te kunnen uitbrengen.

Onder de boeven was na het gevecht, dat meer rauwe mishandeling van een machtelooze geleek, een luid-voort-woekerend getier en gedaas losgebroken, een ter-dood-spreking van den Jordaner. Ze vloekten van hel pleizier elkaar beeneters en open gezichten, nu Karel het zoo smadelijk met één arm-omdraai had laten liggen.

Een groepje vrouwenbedreigers gierde brutaal, schold en wrong in geraas zich boven anderen uit. Een ander stelletje beleedigde en beschimpte den verzopen Burk en zijn uitgespannen vlerken. Aangeschoten twistzoekers, die alles dadelijk in beneveling beredderden met het koude vlijm, wilden naar de helpmeiden toe. Maar Stiekeme Thijs, hoog op de pooten, armen en handen strekkend als in vleermuisvlucht, weerde hun schennende vuisten en de liederlijke schelders af; gaf een voorovergebukten souteneur een trap in het gezicht.

- Waag ereis me prifé-eige woning te betreje,... tartte hij de kwellers en uitdagers,... dan timmer ik jullie luikies dicht!... Mô je wat Tuit, en jij Blonde Aal?

En stroef beval hij, bij afwezigheid van den wildeman-met-de-haren, den harmonica-speler op de bierton, een melodie uit te trekken.

Frans Poort die nog steeds zijn kleeren afveegde en door Karel's eersten halsgreep bloedde onder de kin en bloedde aan de magere handen, voelde niet den minsten triumph. Want hij had Karel's hoofd geranseld en hem overwonnen, terwijl Burk beschonken te waggelen stond op zijn knikkende latten. Bovendien begreep Frans, dat hij op zoo een ongelukkige ruzie-manier, in plaats van Karel te binden, hem juist van zich afstiet.

's Nachts wierd Poort weer vreeselijk in zijn droomen

+ Luikies: oogen. - Latten: beenen. -

[+] gekweld door benauwende gevang-visioenen. Ook hij leed pijnigend onder het verlangen naar Corry. Doch meer dan vroeger moest hij zijn waanzinnige en hopelooze liefde verbergen, om Elsa niet te verontrusten.

Want ook in de zachtmoedige Duitsche deern was den laatsten tijd een zonderling verzet, een bijna vreemd-verraderlijk ópleven uit haar schuwe en dwepende onderworpenheid ontstaan. De beklemmende gedachte overviel Poort onverhoeds, dat hij die Duitsche meid niet lang meer overheerschen zou.

De loer-vriendjes van Frans, om hem te behagen en te vleien, begonnen opnieuw Karel Burk te bespotten en zijn doopceel in schijn-ruzie te lichten. Eenige jaloersche souteneurs deden niets dan ijzig-sarcastisch narekenen hoeveel muim Karel op zijn steenen schedel wel kon verdragen, eêr die in tweeën barstte. Ze hoestten schor en rauw dooreen en trantelden van begeerte, Karel al krenkender te hoonen.

Er wierd gedronken en geklonken op den ineengezonken Burk en op het leven van Frans.

Een reus, met vreemd-overvliesde oogen als van een torenuil, Moeskops bijgenaamd, gromde naar Tante Dien en naar twee witte konijntjes, twee snolletjes, altijd in blank neteldoeksche jurkjes bijeen:

- Hij ken d'r haaier blauwe ijsskol verkaupe...

- Die Urrekerbotter mit se stinkende spierewit... gierde het mokkel van den reus, terwijl ze opgewonden als een waanzinnige een tafeltje met de vuist behamerde.

- Moeskops... kè jíj 'm hebbe?... vroeg heet-belust op ruzie Magere Harry.

- Sijn?... joppe!... Soo dikkels as-ie lust!... Ikke kreuk d'r drie sukke as Burk mit me grommige jatte!

Eenige rumoerige en bedompte uren lang bleef er schel en dronken geronk over de blinde vechtpartij, onder de gasten en toetsers. De bleeke roller Simon Heipaal, daagde Burk uit... nu die ineengekrompen neerlei in Thijs' achterkamertje, achter het groene deurtje.

- Dooje binne salig,... spotte hikkend Willem de

+ Muim: slaag. - Spierewit: spiering. - Grommige jatten: kinderhandjes. - Toetsers: handlangers, eigenlijk bij zakkenrollers. - Roller: ontroover. -

[+] Schepper,... enne jij sit onder God's skaduw!...

Plots, een kwartier vóór sluitingsuur, verscheen Karel Burk uit het laaggezolderde deurtje van Thijs' 'privé'.

Zijn oogen waren gedrochtelijk paarsrood opgezwollen. Over zijn vaal jammergezicht, dat nabloedde uit een gleufwond bij den slaap, lei een afzichtelijke wreedheids-trek, als bij een naar prooi hunkerend roofdier. De pooier Rooie Piet greep naar zijn mes, terwijl hij Dubbelzes aanstiet, in benauwing voor geweldspleging. Onder de boeven klonk een ontzet geschreeuw, zacht geroep en verbazings-gemompel.

Karel in zijn volle lengte, liep naar de wilde-straatglanzen-weerkaatsende café-deur. Vast ging zijn stap en hij leek plots geheel nuchter. Toch zei Karel geen woord.

Frans Poort, naar wien Karel nauw omkeek, staarde hem beduusd na. Van zoo een ontzettende taaiheid, zoo een zichzelf zuiverend weerstandsvermogen had hij geen sjoege. Ze dachten allemaal, dat Burk met een gekneusden knar diep-ingezonken zat te krimpen van pijn en ellende, tusschen de jeremieerende troostmeiden.

- Weer bonje?... Motte se mekaar weer ereis fatte!... jubelde Frans Vroolijke-Sijs, die ieder bakkelei-partijtje in opgewonden vreugde genoot.

Ook Poort besefte in ijzergrauwe onthutsing, dat er iets ergs gebeuren ging.

Elsa, grauw-groen van hevigen schrik, beefde aan handen en voeten.

De Zeedijk-benden kenden Burk's grenzenlooze stoutmoedigheid, zijn niets en niemand vreezende natuur, die in een opschuiming van drift, feller zelfs en heet-wraakgieriger kon uitbarsten dan bij zijn angstwekkend-sterken broer Stijn.

Karel bleef even dralen voor het kroeggordijn. Maar toen tegen sluiten Stiekeme Thijs, die schijn-kalm was gebleven onder het vernielen van wat stoelen bij het vechtrumoer, eenige gasten begon op te porren met woeste boert:

+ Sjoege: begrip. - Knar: hoofd. - Bonje: herrie. -

+

- Schorem... d'r uit... leeg je lel... opstappe op de fielesepée!...

... stond Karel in zijn volle, lenige lengte hoogopgerekt vóór de kroegdeur. En hij sprak met dreigend-opgekropte moorddrift in zijn stem, onder helsche opflikkering van de bloeddoorspatte oogen:

- D'r feroert se-eige hier geen vin!... Die d'r uit gaant bijt ik se strot af of trappel ik neer!... Ikke mot 't eerst nog effe oferdoen mit die swarte schooier daar!... Dat is míjn fidusie nou!

Naar Frans Poort wees Burk met ijzigen overmoed, terwijl hij de deur sloot en een vochtstroom, kil als uit een keldergang, van de nachtstraat meezoog achter het opbollende kroeggordijn.

- Fan dronke Karel... fan 'n lijnschieter winne... oele!... Win d'r fan núchtere Karel... Eén fan ons tweeje mot... mót hier blijfe... op de mat... Jíj of ík sal 't f'rgokke!...

Frans Poort die evenmin vrees kende als Karel, overrilde nu toch een vreemde angst. Hij smoorde een gedachte-kreet, want Frans voelde dat hij verloren was. Als Karel Burk op dien ijzigen, inwringenden dreigtoon sprak en zijn schrikkelijke oogen zoo staal-hel brandden van toorn, wierd alle krachtgeweld in hem saâmgetast tot een onoverwinbare vechtmacht. Want niemand anders kende Poort, met zulk een woesten hartstocht, bedwongen soms door zulk een koele vechtbezonnenheid.

Er klonk even hoogop geraas en geklank van glazen en kannen, en een bang-hartelooze vroolijkheid van stemmen gonsde. De boeven drongen traag achteruit en toen wierd het heel stil in de rumoerige smook-danskroeg van Stiekeme Thijs.

Weer, maar nu prangender van dreiggang en gebaar, sleurde Karel Burk terugrukkenden Frans Poort smadelijk bij zijn das naar voren. Poort begreep, dat hij niet kon toespringen als een paar uur her, op het waggelende kamperslichaam. Hier moist hij ten uiterste rammen voor zijn leven.

+ Lijnschieter: droomer, suffer. -

Want Karel zag er uit, onmenschelijk-vergramd, alsof hij hem in tergend geweld op slag zou vermoorden.

Er klonk gedempt angstgemompel door den menschenkring. Karel hoorde niets, zag niets; had alleen in zich de starre bezinning van zijn geweldige vuistkracht en zijn boksersmacht. Hij zou Frans neerslaan, neermokeren, zooveel keeren als de schooier maar kon verdragen. Karel zag niets dan het sidderend-witte gezicht van Poort, de weerzinwekkende mondgroeven en de zwarte, vreeselijke oogen boren, bóren in zijn oogen. Karel, stikwoedend, besefte plots, dat Frans van binnen verborgen in onrust beefde.

Mooie Karel, schoon tijden-lang ongetraind, vocht weer als vroeger in den ring. Wel voelde hij dat hij te zwaar op één been doorzakte en zoo hij een linkschen hoek kreeg tegen de rechterkaak, híj voor het vloertje zou gaan. Maar Frans, beduusd, aarzelde en kreeg midlerwijl een paar vreeselijke gezichtslagen. Een dreuning gonsde door zijn kop en toen Karel hem een rechtschen op de maag stompte, kromp hij dof-kermend ín elkaar. Door een paar vlugge opstooten wou Poort zich bevrijden, maar Karel, koel-wreed, viel weer uit met een hamerslag op de al gewonde kin, een linkschen door een rechtschen nagerammeid.

Frans, onder een soort van adem-afsnijdenden snik, zakte half-bewusteloos weg. Zoodra Poort zich kreunend halverwege overeind-wrong, bonkte de schrikkelijke vuist van Karel weer op Frans' kin neer. Onder een hevig-trillenden pijn-gil tolde Poort om, knock-out, met zijn smartelijk-verkrampte tronie tegen den moddervuilen vloer.

- Die is effe misselijk!... hoonde Doodskop wreed.

Mooie Karel stond met de volledige macht van zijn heele wezen zwijgend rechtovereind, het vreeselijke gelaat in onbarmhartige rust. Het woede-licht in zijn zélf nog bloedende oogen scheen uitgebluscht. Hij had geen haat en overwinningstrots, als jaren her tegenover Loe de Bokser, om Corry te beschimpen!...

Duitsche Elsa, uit haar vermoeienis gewekt, keek naar hem

[+] in aanbidding, dol op zijn mooie, slanke mannenlijf en op zijn witte tanden die blonken. Nu had zij voor het eerst den geweldigen kastijder Karel Burk herkend, die het sparren verachtte, al de gemeene vechttrucs en geniepige voorslagjes, en die zijn watjekou's gaf rechtuit, zonder genade. Ze wou hem wel omhelzen, in een verteederend hunkeren naar zijn kussen. Een walging voor Frans voelde ze ineen, als man van haat en wraak. Ze smeekte om een blik van Karel, maar hij zag zelfs geen wimper van de Duitsche. Zijn oogen staarden met een wijd-uitzwervenden blik. Elsa zuchtte en even trok triest een kramptrek van smart over haar bleek-vermagerd ernstgezichtje. Al de boeven, met plat- of ruig-opgekamde lok, mompelden onder elkaar in brandend ontzag, dat Mooie Karel toch maar hét knaapje bleef dat je je latten brokkelde eêr je het wist... En in ommekeer viel hun scherpe en opzettelijk-kwetsende scherts nu neer op Frans.

- Mooie Koarel... Tom Mix fan de Niefedijk, werendig!... schaterde Ka Giljotien, haar fel-roode losse jak dichtknoopend.

- Enne Frans... Tom Niks fan de Noordermart!... viel Dubbelzes ironisch bij.

- As hij je op je siel timmert... trek dan maar dubbel je wambuis an,... grinnikte Stiekeme Thijs, in machtige bewondering voor Mooie Karel, terwijl hij de gasten brutaal de straat opjoeg.

- Na huis schorem... drink je kluitje leeg en... nip geen krakeling meer.

Ook Frans Poort wierd bijgebracht onder meidengejammer en scheldgeraas.

Mooie Karel vertrok alleen en in stilte den nacht in. Naar de Prins Hendrikkade liep hij toe. Van verre ontwaarde hij bij het Centraal Station een rooden damp, als van brandende fakkels achter donkere huizenrompen en verduisterde boomkruinen verborgen. Er huiverde iets radeloos door heel zijn wezen en hij wist niet meer waarheen...

+ Sparren: gemeen vechten. - Noordermart: zeggen de Jordaners voor Noordermarkt. - Kluitje: borrel. - Krakeling: woord. -

Zeventiende hoofdstuk.

I.

Greet had wanhopende scènes met haar alles-aandurvenden bokser doorleefd, de enkele keeren dat zij voor een paar daagjes naar Antwerpen terug was gegaan. Ook zij scheen geslagen door Karel's val en zij wist soms niet meer hoe zich te gedragen. Zij gruwde eigenlijk van Burk's leven; van dat gemeene verdierlijken. Ze moest zich van hem afwenden in zijn ongeluk; toch haakte zij er naar hem te zien, zelfs in verstomping en ellende. Inwendig beschimpte zij fel haar vader Thijs, eigenlijke oorzaak van Karel's wegblijven op de vischmarkt. Burk was toch zoo zorgzaam en ellendig-goed voor haar geweest. Ze had toch stilletjes haar stallen, haar hoepels, haar rijders, haar dansers en peerdjes voor hém in den steek gelaten,... al wist hij het zelf niet, die lichtmis... Och neen, het ging niet om den zwendelenden vader, niet om Ant, niet om haar,... maar alleen... gut, ze kon den naam Corry nauwelijks over haar lippen krijgen,... alleen om de blonde uit den Haag... Die alleen riep!

Op een avond vertelde zij Alie, doch geheel verdekt, om haar dieper verlangen niet te laten blijken, dat zij den Dijk eens op wou, waar zij nu in jaren niet geweest was.

Alie schrok en huiverde voor Greet's koolzwarte wimpers

[+] en haar fel-aangerood mondje, bloedend karmijn. Geen van Ant's gezin was zoo doortreurd van een stillen jammer als blonde Alie, om Karel's verdwijnen, en geen verachtte zoo de klamme lasteringen van de babbelbuurt. Het leek soms of Mooie Karel dood was voor allemaal. In een jaar hadden zij hem niet meer gezien. Hoe durfde Moedervlekkie het voorstellen! En toch popelde Greet, terwijl zij wist dat zij zou gillen als zij Mooie Karel tegen het lijf liep, gelijk ze vertelden dat hij er uitzag: onherkenbaar verschooierd en vergoord onder het uitvaagsel en de sloebers van den Zeedijk.

Toch gingen Greet en Alie op een vroeg-donkeren avond naar de danshuizen, terwijl Alie haar vrijer rad en schel voorloog dat zij met haar zus boodschappen moest in de nieuwe stad. Zijn groenachtige oogen flitsten van woede, doch hij zweeg.

Zoo onaanzienlijk mogelijk hadden zij zich gekleed; vooral Greet, die slechts vluchtig lipjes en wangetjes bedonsde.

Slanke Alie wierd met gejuich begroet door verschillende snoevende Jordaanknapen, die dachten dat het met haar jaloerschen Brammetje, den spekslagerszoon, weer ‘af’ was. Zij bleef van een strakken ernst en zag heel bleekjes. Ze weerde alle gebbetjes af, al stapte ze met Greet het eene rumoerige danshuis in, het andere stampvolle uit. Doch van Oom Karel geen spoor! Wel hoorden zij hier zijn naam noemen door een Willemstrater-lompensorteerder en elders weer een verhaal van een vroegere meid van Harmen Huisinga; verhaal over Karel's verbeestelijkt leven. Wél vernamen zij weer alles van zijn vechtmoed en zijn zang, doch hijzelf dook niet op.

In een ootmoedige teleurstelling beiden, stapten zij terug naar de Goudsbloemdwarsstraat. Greet sidderde toen ze ook Alie hoorde zuchten en huilen. Het wierd zoo stil in haar hart van verdriet en jaloerschheid. Hoe dwaalde zij toch eeuwig in droombeelden rond!

Rooie Griet, de porster, zat bij Ant grofkluitig te lijzen, eer ze haar twee dubbeltjes per week beurde. Ze kwebbelde van de pas gestorven voddenraapster Ouwe Matje uit de

+ Gebbetjes: pretjes. -

[+] Wijde Gang en van Jan Sekelaadje verhaalde ze omstandig. Teuntje, zoo van zijn straatspel: diefje met verlos-verban-je,... aapte haar na en zong haar por-liedje in bok-bok-hurrie-stijl over:

Kâ je nie fan Tante Mie
d'r hempie of!...

en drensde om een doosje Vlag. Och, Rooie Griet had een betere wijk dan Ouwe Manus, de porder en beltrot, die de heele Lindengracht, Willemstraat, Brouwersgracht en Goudsbloemdwarsstraat afknuppelde, al van vier uur in den ochtend. Rooie Griet, de porster, maakte altoos aanstootelijke ruzie met de buren over scheldende en vechtende grommetjes en lap-swansen. En al de vrouwen verweten haar, dat als ze Zondag's even moest komen porren, ze dan nog een stuiver apart beurde;... zoo een vrek, die zich pas had vergooid aan den scharenslijper uit de Palmstraat...

- God sal me bestijfsele... wâ soú 't?... Bin ikke in me recht of nie, Ant?... Doene sullie iets feur niks, godselmeganseborde?... Doent Malle Elie se suster iets feur noppes? ..

- Nou!

- Se binne d'r tug auk bij as Hein Kopijn mit se slagwerk...

Ant stemde weer lijzig in, maar Thijs verveelde het gerammel van Rooie Griet en haar geleuter over een schillenwijkje... Nam dat frommes maar de kuiten of voor zijn part struikelde ze dood in een diepert!... Hij wou het over zijn hengelen hebben; hij was er vol van.

- Dâ mojje nie soo min neme, Moederflekkie!... daasde hij onder de verstiekeming van allerlei schuwe gebaren naar Greet, die haar nieuwe blouse, om den pauwglans, in het spiegelbrok, verzonken te bewonderen stond.

Ant hoorde Thijs aan met opgetrokken wenkbrauwen. Alles ging slecht. De marktbazen waagden geen crediet meer. Alleen Mooie Karel kon vroeger alles krijgen. Maar Thijs... die zoetwarmer, die zandslikker... allá! De venters laadden de visch op, maar betaalden niet. Nog uit het vorige jaar

+ Vlag: goedkoop merk cigaretten. - Afknuppelde: knuppel, waarmee porders op deuren bonken. - Diepert: kelder. -

[+] Januari had Thijs zwendelschuld van een zending kabeljauw, tongen, tarbot en twee vrachten groote schelvisch, tegen honderd piek per kist, en van Duitschen zalm. Ant had opnieuw schrikkelijke zwendeldingen met haar man beleefd. En nu weer zat zij in wanhoop, met de geschiedenis van het paard.

Thijs had, toen Karel niet meer met hem wilde saâmwerken, een slimmigheidje bedacht. Hij wou naar Volendam voor de visch, maar hij had geen vervoermiddelen. Zijn armen waren te kort en toch zou hij iets uitdenken. Hij ontmoette een kameraad, een vriend van Schele Leendert uit de Anjelierstraat, een gemelijken snoever, die hem met veel bombarie vertelde dat hij zooveel verstand van paarden had. Toen trok Thijs hem aan zijn kloffie en vroeg stiekem:

- Heije mesjomme?

Ze trokken een kroeg in en namen er eentje. Vóór de toonbank van den bierbuikigen kastelein beklonk de snoever met Thijs, dat hij hem wel aan een paard zou kunnen helpen, al zou hij het dier smokkelen tegen een zacht prijsje.

's Avonds kwam Thijs half-sjikker, stiekem, vreemdgebarend, met een braniënd zelfgevoel en opgewonden thuis bij Ant en hij vertelde grijnzend, in geuren en kleuren het gesprek met den snoever over het paard. Ant bemoeide er zich niet mee. Hij was oud en onwijs genoeg, om niet te weten wat hij deed, al beet hij ook zijn tong aan bloed. Maar onder geweldige dreigementen, wild flapperend met de gerafelde panden van zijn staldeurenjasje en tusschen alderlei vreesaanjagende gezichts-verwringingen, dwong praatgrage Thijs met zijn verstuikten geest haar, het geld ergens te leenen. Ant gehoorzaamde en zocht een oude nicht op die als leenvrouw in de buurt een beruchte faam genoot. Onder voorspellingen van Thijs dat alles goed zou gaan, en den angst, nu Karel wegbleef, dat er geen inkomen meer was, klampte zij de nicht-leenvrouw aan. Dié keek eerst heel sneu en verbaasd. Al haar rimpels peinsden in haar hoofd mee, en toch was ze, de bloedzuipster, belust op een voordeeltje.

+ Zijn armen zijn te kort: geen geld hebben. - Mesomme: geld. Maken vele Jordaners van: bezomme, besjomme, mesjomme, mezomm. - Staldeurenjasje: jas met split. -

[+] Ze stemde in, maar alleen wanneer de twee kerels meestapten. Ant vertelde de leenvrouw nog dat er in Volendam zooveel geld te verdienen was in de garnalen, en als ze nou met rente op rente, de mannen aan geld wilde helpen, dan zou Thijs, die hompelaar, elke week zooveel en zooveel afbetalen, met zooveel en zooveel rente erbij. Het glom zoo klaar als spiegelglas! Het wierd over en weer spreken, tot het bittertje erbij te pas kwam. Ant's nicht hield van een glaasje jenever,... alleen voor de inwendige opgewektheid, lachte ze erbij.

Thijs en de snoever-kameraad verschenen en onder het schommelend drinken en klinken wierd beklonken: zij konden voor haar rekening een goed paard koopen. Weer namen zij een slokje, en na lang-verward wikken en wegen, - de leenvrouw peilde graag de diepte van het honingzeem, - wierd aldoor opnieuw het reeds afgesprokene weer afgesproken: zij zouden voor haar rekening een paard koopen en dan met den paardenkoopman zélf en zijn rekening bij haar aan de deur opduiken; en geldschietster zou dan zelve betalen, zonder één inhammetje. Want bezeibelen liet ze zich door geen enkelen misslaander uit Mokum!

Nóg een slokje ging er bovenop en de afspraak wierd opnieuw afgesproken.

Daarna gingen praatzuchtige Thijs en de snoever op den Haarlemmerdijk een kroeg binnen, waar allerlei ruchtige en drinkende paardenkooplieden bij elkaar ronkten. In de smoorzatte herberg ontmoetten ze een handelaar die de faam droeg van een groot bedrieger. Maar de snoeverkameraad juist verklaarde Thijs, dat die koopman een jovene kerel was, die zoo vast in zijn hiepen stond als hijzelf. Zij gingen apart zitten smonselen, zij bestelden borrel op borrel en zoo, onder natje op natje, vertelden zij hun verlangen met al vreemder spraakstoornissen. De sluwe kerel, Doove Barend, merkte dadelijk dat geen van twee verstand had van paarden en zoo verkocht hij heel veel haring-met-een-geel-vaantje. Hij zou er bij die uitsmijters van de Lindengracht een slaatje van sausen! Inéén herinnerde hij zich dat hij een

+ Hompelaar: stumper. - Bezeibelen: bedriegen. - Misslaan: bedriegen, oneerlijk geld achterhouden. - Jovene: beste. - Hiepen: schoenen. -

grooten, witten schimmel, een raspaard ergens had staan, een merakels-best beest, met manen als golven en een rompje als een jonge meid.

- 'n Witte schimmel?... vroeg de snoever met een zekere geheimzinnige klem in de stem, alsof híj dat sóórt peinzend had ontdekt.

Koopman zou den volgenden dag in de Goudsbloemdwarsstraat bij Thijs voor de deur staan met het paard.

- De witte schimmel?... vroeg gewichtig weer Thijs' kameraad.

- Wâ dán?... snauwde de koopman,... is je geheuge afgekapt?...

Thijs grinnikte van pleizier en maakte allerlei stiekeme toespelingen op zijn toekomstig lot en op de galgen van zijn benijders. Nou had hij maling aan Stijn en aan Karel; nou kreeg hij zelf zijn dravertje met dampende neusgaten... Immes!... Nou ging hij zelf fijn in het zadel. De natte stemming was nog niet nat genoeg, en weer schonk de bierbuikkastelein gul uit de tuit.

Den volgenden dag verscheen de listige koopman met zijn paard voor het lage huisje van Thijs, pal in het jolige hartje van de Jordaan. Ant schrok zich een mikmak van het gevaarte. Greet keek minachtelijk naar het karremansbeest. De jongetjes gierden van pret, toen het paard schallend begon te hinniken. Het leek Ant zoo op het oog een ferm dier. Hij sloeg zijn pooten mooi hoogop en hij rekte zoo fier den slanken hals, en de koopman liet hem, verbaasd nagestaard door Thijs, statig een paar ‘blokkies’ rondloopen. Thijs kreeg hik-kramp van zwellenden hoogmoed. Dat wierd zijn hengst, en hij schreeuwde het wat kenners-woorden na:

- Sien jullie dat rompie?... Hoe ie se staart tussche se bille knijpt?... Kedin hè?... Soo'n swiepert!..

Al de buurtgenooten jubelden en er ging een hoera'tje op voor Burk, den koppigen ruiter van de Dwarsstraat.

De koopman, Doove Barend, van het bedriegelijke gilde, putte zich uit en Thijs putte zich mee uit, al betaalde hij

tol en stapel. De koopman zei:... het was, als je wou, een harddraver; Thijs verklaarde:... een échte harddraver. De koopman zei:... het was een raspaard; Thijs verklaarde:... een overraspaard,... je kon hem compleet met den kinriem rijden. De koopman meende dat hij vier harde pooten had; als het niet te gek klonk, zou Burk beweerd hebben dat het paard op vijf voortrende. Thijs had er zóó weinig verstand van dat hij er alles van wist. Het was een prachtbeest.

- Hé Moederflekkie?... Hij snuift fuur... wâ Moederflekkie? .. Hij seit dat je er mee rijje kan op snaffel .. snap je?

En hij lachte dom naar Greet, blij dat ze niets van die snaffel vroeg.

Hij berukte den pluimzachten staart, hij betastte de gescherpte hoeven en de fijne schenkels,... het was alles even mooi, en de donkere oogen van den schimmel glansden phosphorisch. De snoever-kameraad deed bezadigder, alsof hij indien hij wou, nog wel eens ontstellend-compabele kenners-aanmer- kingen kon maken.

- Jíj?... Jij komp net goed!... Jíj?... hoonde Thijs verachtelijk... Jíj?... Ajje 'n snoekbaarsie an de stok hep van sesesefetig duim, fal je om... Wâ weet jíj fan paarde, ophede?... Ga deur maffert... bal gehakt!

De compagnon smakte op de lippen en neuriede sarrend:

> Hinneke hinneke hinke
> Muise binne geen finke.

In een stoet trokken ze op naar het Haarlemmerplein, naar de gulhartige leenvrouw. Aan de trap riepen zij haar toe, dat zij er waren met het paard en dat de koopman er bij stond met zijn kwitantie, de correctheid ten exempel! Ook voor haar moest het schimmelpaard nog eens loopen. Het vlotte en eindelijk betaalde zij achthonderd pop.

Thijs, over-trotsch, nam het paard mee, al hing het wat sterk op het bit, gelijk hij onder slimme knipoogjes een iegelijk verklaarde. Hij was wel een beetje bang voor de gespierde achterpooten, maar hij liep toch flink en hoovaardig bijzij de flanken. De compagnons hadden in de Goudsbloem-

[+]straat een stal gehuurd en toen zij het paard wegbrachten, gingen zij uit voor haver en stroo. Voor dat alles moest geld neergelegd worden. Niet wolver... die zooi! Zoo trokken zij weer naar den stal terug, met het schimmelpaard aan de hand; toen weer naar de leenvrouw, om haar te laten zien dat het beest er nog was, levensgroot; en weer kregen zij vierhonderd gulden los. Meteen maakte de leenvrouw, met glimlachjes en over-securen blik, een contractje van twaalfhonderd gulden en de overvroolijke gasten lieten haar een fooi óver van honderd gulden. Weer hinnikte triumphantelijk het schrandere dier! Bij Manke Hein in de Willemstraat huurden zij een vierwielige kar, zwieperig op de veeren, waar zij een joetje per week voor moesten dokken.

Op den eerstvolgenden Maandagavond trokken de rijders naar Volendam. Een dag ervóór hadden zij het paard geprobeerd met een tocht. Het ging boven verwachting goed, al drong het angstig-fel naar den stal. Het spreken mankeerde het lieve beest, verklaarde Thijs aangedaan... Toch bemerkten ze dat het dier erg zweette langs de flanken. Zij hadden wel geen verstand van paarden, maar een kameraad verklaarde dadelijk dat het geen goed paard kon zijn dat zoo bakte en zoo kleefde.

- Se dij je binne te dik... se hoefe binne gebarste en... en... en... hij hep de spat... kijk... dà geswel...

Thijs wou den ‘kenner’ op zijn tanden slaan. Zoo een Rooderoê kon voor zijn part de rupsenziekte krijgen! Wat verbeeldde die zijn eigen wel met zijn vernolde knar! Alleen de snoever-compagnon trok weer een bedenkelijk gebaar.

's Maandagsavonds vertrokken zij in het duister, met hun drieën: Thijs, de compagnon en een jong stuk koetsier, naar Volendam. Alles ging goed. Er wierd even gestopt in Schouw, om het paard te laten drinken bij een kastelein. Die bekeek het paard en vond het beverig. Het beest was veel te kort van asem en te zenuwachtig, en bleek telkens bodemschuw.

Maar Thijs, die er geen verstand van had, wist er weer alles van en zei dat het paard veel te lang op de wei had ge-

+ Wolver: goedkoop. - Joetje: tien gulden. - Vernolde knar: toegemetselde kop. -

[+]staan en dat de omgeving hem hier heelemaal vreemd was. Snel zette hij de reis voort.

In Volendam was het overal een bont gekijk. De Volendammers begrepen maar niet hoe Thijs aan een ‘witten schimmel’ kwam; die Roomsche geus! Ze kletsten Muiden en Weesp vol.

Maar hij, trotsch als een pauw, trok zich van al het gepraat niets aan. Het aldereerste keek hij naar stalling uit. Dit gelukte bij Nelle, die een riekenden bokkinghang had. Daar maakte de voerman een stalletje, met wat stroo dat ze op het land hadden bijeengeraapt.

Den volgenden morgen vonden zij het paard met afgeschaafd vel aan rug, borst en pooten, schrikachtig en steigerend. De bokkinghang was veel te klein geweest voor het zwellende beest.

Het vochtige schuurtje, opgebouwd uit ruw op elkaar gemetselde steenen, was vol puntige uitsteeksels. Aan die scherpe uitsteeksels had het paard zich gewond. Thijs waschte overal het bloed af van zijn bast en hij verklaarde dat er tóch maar gereden moest worden. De snoevercompagnon die het eigenlijke snoeven Thijs overliet, trok weer bedenkelijke gezichtjes en nu snoefde hij op zijn bezadigd inzicht. De witte was een lui, een koppig beest, dat niks van een disselscherm wou weten.

Met den handel ging het al heel slecht; de garnalen waren veel te duur. Omdat er weinig wind stond, konden de botters niet de haven inzeilen. Niks te verschieren! Toch kócht Thijs en de reis ging weer naar Amsterdam terug. Maar dat ging niet al te best. Want de schimmel wilde plots niet loopen. Compagnon verklaarde bezadigd:

- Die knol hep geen trekkracht... hij hep de wurmsiekte,... wâ sei ikke?...

Thijs, van woede en angst, greep het geschrikte paard in het haam en zelfs in zijn manen... Met allerlei tegenstrubbelingen bereikten ze eindelijk Amsterdam en ze verdienden nog een bagatelletje aan hun te dure garnalen.

Thijs bracht het paard weer naar zijn stal, dwars door de

+ Verschieren: verdienen. -

[+] gillende en tierende volksbuurt. Een geweldige stoet jongens gierde achter paard's staart aan. Thijs, de ruiter van de Dwarsstraat wierd gehoond, uitgelachen en met vuil nageworpen. Ze loeiden als sirenen en floten snijdend-schel, om het paard te verschrikken. Er klonk een oorverscheurend lawaai rond, doch Thijs liep strak en meedoogenloos, trots naast zijn beest, dat kalm door het jongens- en buurtgewemel heenstapte. In den donkeren stal waschte Thijs het af en voedde het goed.

Midlerwijl kregen Burk en zijn compagnon, een echte windas, heibel om het paard. De compagnon, dronken, verklaarde dat het geen schimmel was en Thijs, nog zwalkender, hield vol van wel. Zij gingen in onspoed onder vervloekingen van elkaar, maar Thijs behield het paard, dat heel boosaardig naar hem loerde, meende hij. Toch voelde Thijs zich niet al te zeker. Het dier zweette vreeselijk, liep slecht en onwillig, haalde kort adem en vertoonde allerlei kreunende rarigheidjes aan de dij-draaiers. Hij wou niet langer belachen worden in de Jordaan, waar hij 's morgens en 's avonds telkens nietigjes verscheen naast het groote paard, begierd en uitgeschaterd door de straatbengels.

Op een dag ging Thijs met het paard naar Purmerend en ruilde het dier in voor een ander, een veel kleiner, vaalbruin paard, Corrie geheeten.

Thijs ging naar de leenvrouw toe en vertelde haar het gebeurde met den koppigen klepper. Hij vertelde haar dat hij het paard gewoon had geruild, maar verzweeg dat bij het verpieren Corrie al tweehonderd gulden minder waard was dan de gele schimmel.

Ook met dat paardje trok Thijs manmoedig naar Volendam. De eerste weken vlotten de tochten. Thijs nam velerlei kerels, dronkaards en klaploopers, mee in zijn kar als vrachtpassagiers, die allemaal klonken op zijn en Corrie's welzijn. Doch toen op een keer het paard terug moest, kreeg het last van gal; bleek het dier de hotsende, luidruchtige vracht veel te zwaar. Het begon mank te stappen en in zijn voorhoofd trokken donkere zweetrimpels.

+ Verpieren: van de hand doen. -

+

Thijs, ontnuchterd, sloeg de angst om het hart.

Op een stikduisteren nacht gingen zij weer, doch het beest, vreesachtig, kon niet voort. Vier slampampers, arme vischventers, zaten mee in de kar en sprongen eruit. Thijs was woedend op de kameraden en op Corrie. Hij begon het paard te rossen en de slampampers trampelden mee tegen het karbeschot. Doch Corrie weigerde met een starren, onverwrikkelijken wil. Toen schonken zij het paard een dagje rust.

Op een Vrijdag, - het paardje zag er afschuwelijk mager uit, - gingen Thijs en de voerman weer naar Purmerend, om het bedrog van den paardenkoopman te ontmaskeren. Maar de koopman was niet te vinden. Wél zijn broer, een melkvrachtrijder, die beweerde dat zij windsels om het paard zijn pooten moesten binden... het was een gevoelig soort!... en het paard een dag of veertien rust geven, anders kreeg 't de stille kolder!

- Makkelek prate jij... leeleke papegaaiskutter,... turftrekker!... barstte Thijs uit... 'n jong beesie maar feertien dage stil te late staan,... daar ken ik geen cent mee ferdiene!

Toch was er niets aan te doen. Zij gingen verder, rukten het beest den bek open en arriveerden 's nachts te Volendam. Het paard wierd uitgespannen en zijn pooten met windsels verbonden. En weer wilden zij het dier den nauwen bokkinghang induwen, doch het boosaardige beest weigerde en wilde Thijs bijten. Thijs schreeuwde van benauwdheid. In het schrikkelijke donker wist hij zich geen raad met het woedende dier, dat hem achterna holde den dijk op. Toch wou Thijs hem het schuurtje slinks indringen. Maar het paard, brieschend en hijgend en vrij, beet hem in de borst en zijn driftig gebit drong door al Burk's kleeren heen op de bloote huid. Thijs gilde van pijn en zijn makkers rukten hem los. Toen lieten ze weerspannige Corrie maar in het land loopen. Dadelijk moest Thijs de wonden afwasschen en zuiveren. Hij kromp van pijn, maar hij wou niets laten blijken.

Den volgenden dag, toen de kar geladen stond met garnalen, gingen zij naar het land om Corrie te halen. Doch ze konden

+ Turftrekker: beroover; zakkenroller. -

[+] het paard niet vangen. Het was een dol tafereel. De logge, wankele Thijs stond met een lief, zoet pruimenmondje maar aldoor: Corrie, Corrie, Corrie te roepen en zacht te fluiten. Even rillend en huiverend de huid, bleef het paard staan. Stil ontdeed Thijs zich van zijn klompen en sloop naar het beest zijn staart. Maar nauwelijks was Thijs genaderd, of het dier, joep, rende schuw de wei in. De vier andere Jordaansche kerels probeerden hetzelfde en het dier wierd door de mannen van alle kanten opgejaagd over de zonnige wei. Ze zweetten en vloekten en het leek een tragische klucht voor heel saamdrommend Volendam. Thijs beweerde dat ze niet op zijn schaduw mochten trappen; konden ze hem vangen en al maar liefkoozende naampjes bedenken. Telkens namen ze een keilertje en veegden het zweet van hun gezicht. Zoo een dol gedoente voor een beest,... nee, het was niets voor Thijs. Al was hij nog zoo trotsch een paard te bezitten, dat ging te ver. De Volendammers verkneuterden zich van den lach en Thijs wierd overal de ruiter van de Dwarsstraat gescholden. Hij wrokte en vloekte en uren gingen voorbij, terwijl de dure garnalen op de kar stonden en verkocht moesten worden in Mokum.

Eindelijk gelukte het den voerman het beest te grijpen en met een groot touw te omstrikken. Met behulp van de lachende Volendammers, wierd Corrie tenslotte overmeesterd.

Maar voor den wagen, alsof het beest het er zoo om deed, liep het weer mank.

- Die fuile treiter... die linke trut!... schold Thijs,... nou hep-ie oogkleppe... en nou is-tie weer mank.

Op het land konden geen tien duivels het bijhouden, en voor de kar stond het te strompelen. Och, och, wat was hij begonnen. Zijn kameraden zelfs gingenhem voeren, in het ootje nemen, vooral toen Corrie al manker en manker voortsjokte. Ze kwamen nauwelijks vooruit en het beest beet in kramp op het dikke gebit.

Eindelijk, toen de markt al lang was afgeloopen, naderden zij Amsterdam. Thijs verkocht op de Lindengracht nog

+ Voeren: bespotten. -

[+] gauw zijn garnalen, maar met verlies. Het beest liet hij den voerman naar den stal brengen. Hij dorst niet de Jordaan in uit schaamte en woede. De voerman verbond het arme dier en liet het eten. Toen ging hij op zoek naar Thijs. Baloorig vond voerman hem in een klein kroegje op het Singel, half huilend aan alderlei dronkaards zijn wedervaren vertellend.

Toen ontdekte Thijs weer een medelijdende ziel die graag met hem samen wou doen. In hun verteederende beschonkenheid bezwoeren zij elkaar trouwe kameraadschap en bovendien zou de nieuwe compagnon ook zorgen voor een paard.

Weer wierd alles beklonken met dubbele natjes, en den volgenden morgen, zoo waar, verscheen de nieuwe gawwer met een wit paard, Tommy. Hij woonde vlak bij, op de Lindengracht, met een tippelsjikse. De Jordaners zouden nu óm den dag rijden, den eenen dag: Tommy, den anderen dag: Corrie. Dat ging een weekje goed; Corrie sjokte niet meer zoo mank en Tommy was over-vurig. Er wierd wél verdiend, doch er kon niet zóóveel verdiend worden, of ze moesten wekelijks rente betalen op hun voorschot, en ze dronken als Zeedijklellen. Zij waren eigenlijk dag en nacht beschonken. Het voermannetje moest aldoor maar de dieren verzorgen; als ze weggingen, ze uit den stal halen en als ze terugkwamen, ze naar den stal brengen; haver bezorgen, water geven en afdrogen.

Thijs was schuw geworden om in de buurt met het paard te verschijnen. Op een dag kreeg Thijs het in zijn verteederd hoofd, Corrie een lekker beetje schillen te gaan brengen. Hij vond zich wonderlijk nuchter en vast op de hakken. Doch zoodra Corrie Thijs zag, begon ze te trappen en te steigeren. Thijs was woedend, zwaar gekrenkt en sloeg er blind op los. Maar toen, eer hij het besefte, had het paard hem in den schouder gebeten. Hij gilde gesmoord en vloekte als een razende.

In de kroeg verdronk hij zijn verdriet en zijn weggemoffelde schande. Wat was hij toch voor een toffe tip?

's Middags zouden zij weer weggaan, de twee compagnons. En ze stapten met paarse hoofden dronken de kar in. Er was een reuze-bekijk van de heele buurt, een gelach

+ Gawwer: makker. - Tippelsjikse: een lichtekooi, die overal kruist. - Toffe tip: malle kerel.-

[+] en uitgeschater van alle vrouwen, een spothoon van alle spinnende kerels. De voerman stapte in en lei de zweep. Maar Corrie, zwaar op het gebit en slecht ingespannen, weigerde voort te gaan. Thijs rekte zich waggelend overeind uit zijn kar en met comieke verdwazing schold hij naar Corrie toe:

- F'ruit beest... hort... hort... of ik hak je an biefstukke!... tippelaar op klompe!

Ook de compagnon schreeuwde mee, maar inplaats van dat Corrie vooruit rende, wrong ze de kar met de kerels áchterwaarts en bleef toen plots weer rillend staan.

Er klonk gegil en angstgeroep. Want niemand wist waar het beest heenwou. De voerman, ook half-sjikker, keek radeloos rond en knalde de striemzweep. Eindelijk, op het wanhopigste moment, scheen Corrie zich te bezinnen en reed ze met een mishandelendenleidselruk, terwijl Thijs en Compagnon achterover sloegen, voort. Onder een donderend hoera van buurtgenooten stoof het gierende volk opzij voor het weerbarstige dier. Ant bleef huilend van ontzetting achter.

Tot de Haarlemmerstraat ging alles goed. Daar ineen bleef Corrie weer staan en weigerde een poot verder te verzetten.

Thijs en zijn compagnon, vol wrok en schaamte-woede, stapten uit en waggelden moedeloos een wijnhuis binnen. Ze vloekten tegen elkaar en ze verklaarden dat ze op die wijze nooit Volendam zouden zien. De voerman moest Corrie maar weer naar huis lokken en Tommy voorspannen. Doch de voerman sprong van den bok, giftig dat de venters weer aan het zuipen sloegen, en verklaarde dat ze het zelf maar moesten doan met hun dronken koppen.

Er wierd half gevochten en zweepgeknald en gescholden tegen den voerman en zoo zwaar gedronken, dat de kerels niet meer op hun beenen konden staan. Het gelukte het voermannetje eindelijk weerspannige Corrie door een rustige teugelwerking naar den stal terug te brengen en de kar in de loods te loodsen.

Tegen den avond kwamen Thijs en compagnon bij Ant stomdronken binnenwaggelen. Want Ant bewaarde den sleutel

+ Tippelaar op klompen: een lafbek, een verschalker. -

[+] van den stal. Thijs' vrouw was dol van drift. Haar wenkbrauwen sprongen op en neer. Hoe konden ze zoo afgeladen een paard besturen in den nacht! Maar het ging zoo het ging, ze móesten naar Volendam.

Om halftien 's avonds plompten ze als zoutzakken in de kar, Thijs en zijn compagnon, en het voermannetje op den bok, met verkorten teugel. Maar alles liep tegen, handel, weer en wind. Thijs wierd baloorig en ging weer zwaaiend kroeg in, kroeg uit.

Door al de rampen die Thijs had met zijn paard en den handel, liet hij geheel den moed zakken. Ook met den nieuwen compagnon kreeg hij heibel en wierd het knokken. Na een paar weken gezworen kameraadschap, moesten zij niets meer van elkaar hebben. En Corrie vertoonde allerlei nieuwe mankementen. Thijs zinde op geneesmiddelen. Op een dag weer trok hij naar den stal en ging hij zelf met vervaarlijk gereedschap, het paard manen knippen en beslaan. Om het vreesachtige dier in bedwang te houden, kneep hij het met een tang de neusgaten dicht. Maar Corrie rukte zich los, sloeg boosaardig achteruit, en zou Thijs vermorzeld hebben tot een paphoop, als die niet bijtijds was gevlucht. Doodsbleek en bevend stond de paardenkenner berooid in de straat en de buren zagen aan zijn ontsteld wezen dat er iets verschrikkelijks gebeurd was.

Nadien wou het paard altijd op Thijs af als het hem in de verte reeds zag aankomen.

Toen ineen bekommerde zich Thijs om niets meer. Hij zag naar geen creatuur meer om. Noch naar zijn handel noch naar zijn knol. Hij dronk en dronk en verzoop zijn laatste cent. Hij gokte in de kroegen; had het hoogste woord over paarden; schold op zijn vrouw en zijn kinderen en kwam nauwelijks meer thuis. Het voermannetje had hij afgeranseld en al zijn zuipkameraden hun congé gegeven. Een iegelijk die het hoorden wilde overrompelde Thijs met zijn ziedende jaloezie, omdat zijn kreupele wijf Ant het waagde met lichte kousen de markt te beslenteren! Dat moest wel alderlei

+ Afgeladen: dronken. -

[+] mansvolk in verleiding brengen... met lichte kousen... en haar tik met bengel om den nek... stel je effe voor!... Kedin!... Zoo een stukkezak,... zoo een afgesleten teef!...

Eindelijk geheel 'los', strompelde hij weer bij zijn eega binnen. Hij herinnerde zich, na een paar weken te hebben gezwabberd in lust en onlust, dat hij nog een paard had staan op stal, en in zijn dronken gelal verraadde hij dat hij het dier wou verkoopen. In al haar kreupelheid sleepte Ant zich naar de roezemoezige Goudsbloemstraat, naar den vunzen stal, en op het oogenblik dat Thijs, half nuchter, het paard wilde meenemen, verrees zij voor de deur, dreigend en de brauwen dansend, heftig op en neer.

Thijs schrok en vluchtte.

Inmiddels stuurde Ant met de kinderen een waarschuwende boodschap aan de leenvrouw, dat, wilde zij nog iets van haar geld redden, zij het paard moest laten halen. Ant zou den sleutel geven. Vrouw Burk kreeg een boodschap terug dat het paard zou worden 'geschaakt'.

Een man kwam en haalde Corrie voor den dag, afschuwelijk om te zien. Hij vloekte en raasde en de heele buurt schreeuwde van verontwaardiging mee over zulk een veronachtzaming. Het beest strompelde op drie pooten; één zieke poot was heelemaal opgetrokken. Een week lang was het zoo goed als zonder eten gebleven; alleen gevoed met een beetje schillen. Het paard viel haast om van de jeuk en het was latmager als een geraamte. Er zat geen stukje vleesch meer op zijn bast. Onder groote meewarigheid hinkte het weg en de buurt bleef nu stil en bedroefd van deernis.

De man, door de leenvrouw gestuurd, bracht Corrie naar het Haarlemmerplein, bij den paardenslager.

Inmiddels had Thijs nog stiekem de binnen- en buitenleidsels, het hoofdstel en het andere paardentuig weggemoffeld.

Voor honderd gulden wierd het beest bij den slachter verkocht, zoodat in twee maanden tijd Thijs elfhonderd gulden, door de leenvrouw hem voorgeschoten, met rente op rente schuld had gemaakt.

+ Tik met bengel: horloge met ketting. -

+

II.

Mooie Karel besloot, na zijn gevecht met Frans Poort, niet meer tot hem terug te keeren. Hij hongerde liever dood.

Karel hoorde op den Zeedijk met een soort van daemonischen vreugde-schok, van Loensche Neeltje en Schollekop-Anne, twee beruchte dansdeerns, dat ook Elsa van Poort was weggeloopen, met achterlaten van al haar mooie kloffies van rose en blauwe surah. Zij had een vreeselijke vrouwenziekte opgeloopen, lasterde Loensche Neel er bij... Ze wou d'r eige eerst tjompe... Ze hadden mekaar... gut, zooals die zachtoog was uitgevallen... Karel Twee. Ze kende het schepsel nou van haar tot pluim! Ze had Frans temee gespleten!...

Poort verscheen niet eens meer op den Dijk, na zijn nederlaag. Hij kon de gedachte: geluk en levensherstel in Karel Burk, niet verdragen. Hij dook weg tusschen het gespuis. Naar twee kanten had hij mis gegrepen: naar Elsa en naar Mooie Karel.

Toch bleef Burk krachteloos in zijn ontluistering en hij kon niets anders doen dan drinken, ronken en lanterfanten. Al zijn boert en lust leek hij kwijt. Hij stotterde Corry's naam of huilde in zuiplappenwee. Telkens nam hij zich voor, in fel oplevingsgevoel: ik zeg de heele zooi aju... en telkens weer dompelde hij dieper in ellende onder. Zijn liefde-verdriet fascineerde hem steeds prangender. Al het weeke, lokkende, teedere van zijn vurige wezen lei verschrompeld. Hij had zich in zinnelijke zelfgenietingen verlamd. Want nu hij Frans niet meer sprak, voelde hij zich nog alleener en vereenzaamder tegenover Corry. O, Frans had hem zoo rauw en vreeselijk, maar waar, haar vonnis overgebracht!

Op een avond ontmoette hij Zwarte Piet in de Oude-Kapelsteeg. Die bedelde weer schuw om wat spieën, de vervuilde reus. Beschonken bijeen, waggelden zij naar elkaar toe. Toch bleef Zwarte Piet ook schichtig en argwanend tegenover Burk. Blauw schuim borrelde op Piet's geknauwden mond onder het rochelend praten. Maar toen zij 's nachts

+ Kloffies: kleeren. - Tjompen: verdrinken. -

[+] op een slaapkrot bij Houtboot aanlandden, een luguber bovenlogementje waar Karel altijd eenige keeren op den reutel kon luimen, naderden zij elkaar vertrouwelijker; begon Zwarte Piet al losser en ratelender te dreigvloeken.

Met een ijselijke verwarring en onder een verstokte, half-waanzinnige uitgesletenheid van gedachten, vertelde hij Karel van zijn vroeger misdaden-leven, met gapingen van jaren en jaren. Telkens liet hij overdreven feiten van heden en verleden door elkaar springen. Hij verhaalde ruw-groot-sprekerig van zijn moord-met-opzet... Ja, hij was een der gemeenste boeven geweest en hij zou sterven als een verworpeling. Bestig. Maar dat alles kon hem geen zier schelen,... de hemel hong zoo hoog... daar kwam toch nooit een levend menschenkind bij!...

Hij praatte door in verwarde zinnen en Karel luisterde, eerst ook in een soort van klamme verdwazing, naar het beschonken beestmensch. Ze smonselden van krib tot krib vlak bij elkaar, in het borende, riekende donker.

Karel wierd zonder dat hij zelf wist waarom, plotseling hevig gekweld door een niet meer terug te dringen verlangen naar de Jordaanbuurten. Hij voorvoelde in doffe, stompe benauwing, dat een of anderen dag tóch het allerergste met hem gebeuren ging. Dat hij ziek, zou verrotten tusschen de zieke meiden; dat hij zou verrotten tot in zijn merg.

Daarom wou hij terug nog ééns naar Ant, naar Greet, naar Alie, naar al de deerns met wie hij zoet en zelfvergeten had gevrijd in een kort, maar bedwelmend geluk. Neen,... aan Corry mocht hij nooit meer denken. Die lente keerde niet weer. Die meid was zoo hoog boven hem uit en hij was zoo laag gezonken in mannen-verdierlijking en armoe, dat zij nauwelijks meer voor hem bestond. Och, als ze nou zijn rauw drankstemmetje zou hooren schuren in zijn heesche drankstrotje! Zijn dolle, smartelijke liefde wrong zich om tot een woedenden, hijgenden haat... Hij zou haar kunnen wurgen, met genot, met... met... Wierd alles nu weer afschuw van zichzelf en van Corry in hem? En terwijl de booswicht Zwarte Piet hem

+ Op den reutel luimen: op de borg slapen. -

[+] biechtte van eigen misdaden, zonder een schijn van berouw bleef het schrikkelijk hunkeren naar zijn buurt en genooten kwellend en brandend in Karel leven, midden in den nacht, vol van een zwijgend-geheimzinnigstilte-dreigen en donkerend schaduwen rondom; bleef alles kervende pijn en heet smachten in Mooie Karel.

Zwarte Piet, met zijn hoofd voorovergebogen, liet zijn drankadem walmen in Karel's gezicht en hij scheen nog alleen maar op te leven bij de gedachte dat er een oud vriend van hem, nog veel erger geweest was dan híj.

Verward en springerig van gedachten stootte hij, met fellen nadruk in zijn argwanende gromstem op enkele woorden, uit:

- Ga wég... niks gedaan, haur!... Ga wég... hij frat niet... Dát was'n kneibel... Frans Rosier!... Heb nooit-nie deurgetimmerd... al hei-je 'm an se rooje sik getrokke... Ga wég!

Even kneep er een benauwd hijgen van de borst; toen klonk de schooiersstem weer op:

- Ga wég... dát was me beste gawwer... meer as... as twintig jantjes geleje... bij Lammetje Sondag... Fraag Rooie Luuk en Lange Luuk en de jonges... Piet de Metraus,... Nelis en Nooy... met se lamme seroeang!... Toe... toe ie se-eige feur de baserool heb gek gehoufe... Dát was 'n bloedsiener... stong de flik vól fan temee... Maar nie jofene!... Fraag Groninger Jo... Die hing d'r 'n galf feur se bast en se liepe d'r soo in... doodgewoon!... Ga wég!... Fraag Matje... fraag de Lange.... fraag de Londese Lewie... Ga wég kerel... die fersting de linke pinose... die feberde fakkeltjes... Ha-ha-ha... koper-groen seit-ie... gooie jullie in me frete... Ha-ha-ha... soo hep-ie de bewakers genome... kopergroen... ha-ha-ha!... Dié heb... heb... se sussie in de nek gebete... toen-ie effe fijf jaar was... die seibelant!

Zwarte Piet grinnikte al duivelscher in het donker, wreed, terwijl Karel angstig begon te luisteren.

- Wâ bi jíj feur 'n kneibel?... 'n Kwijlebabber!.. 'n Niks!... Jij bin 'n glasewasscher... Nou... ka jíj 't hellepe dâ eens... ééns in 't weekie je ladder omfalt... hahaha...

+ Doortimmeren: zich verspreken. - Jantjes: jaren. - Seroeang: arm. - Baserool: president van de Rechtbank. - Flik: dagblad. - Jovene: goed. - Galf: mes. - Linke pi- of pernose: misdaden-trucs. - Fakkels feberen: bedelbrieven schrijven. - Seibelant: booswicht. - Kwijlebabber: misselijke vent. -

[+] pirdoes op 'n gekloft niesse... hahaha!... Ga wég... bij Lammetje toen... fraag Nobele Piet maar... in 't Sint-Annestraatje... in 't rotte steegie!... Nou hep ikke schriebes... maar toe... toé had ik dorst... Nou... as... as je ladder omfalt... nou... dan blijf-ie 'n weekie legge... hahaha! Ka jíj 't hellepe?... Ga wég!... Jij bin 'n lamme buiser... 'n rotteraar... Jij durft niet eens pooie... kedin!... Maar Haarlemsche Frans... sie je se ooge nie?... Hu... wâ fuil keek-ie... of ie... of ie je soo temêe deurmidde sneê... Net as... as Rosse toen... Net as Gerrit fan Lammetje... d'r kerel... Die het bloed motte sien... Ga wég!... Die het se de nekke afgekorrefe... al kreeg-ie 't gele mutsie mit de lap... 'n half jaar... 'n half jaar kechot... in de petoet,... hú!... Fraag Mie Godin maar... bij Lammetje...

Karel rilde. Hij had al zooveel gruwel- en griezelverhalen gehoord van Frans Rosier. En langzamerhand was hij gaan begrijpen, in al zijn éigen ellende, dat die kerel compleet sjoeg geweest was. Daar had je nou die Frans Rosier, die niet vrat en wou sterven van den honger, omdat hij dacht dat ze hem in het gevang vergiftigen gingen met eten...

- Ja-ja... die deê maar soo... die goocheme sauger!... gierde met een beestelijk-ruw gegrinnik Zwarte Piet... Hij konkelmonkte 't gebefte gajes en de affekate!... Heb-ie nooit-nie in de merode gesete!... Hij had altoos de boot fersuimd, die geschefte knul... Ga wég!... Hij had meer in se knar as jij en ikke... de heele sjekelaaiwage had-ie beet... en nou hou ik tug self me klefier op hè?... Bí 'k 'n luisige bedelaar, bekneisd!... Ga wég... Frans was kedin... die heb ieder vogeltje se feere kenne knippe... Most nog 'n bofemees... meester gebaure worde... die hem leî... al kreeg hij 'n haaie drukkert... al kwam-ie banjer... Die was edelfolk... ga wég... Die douwde'n... 'n half ijser in se linker-handschoen as... as-tie bokste mit Lekkere Liese uit de Rembrandtkuil... mit Raffie Mendes... en op 't ouwe Amstelfeld...

Karel gromde:

- Leg nou nie te ijle... Lord Vergroot-glas,... en hou

+ Schriebes: honger. - Buiser: drinker. - Rotteraar: verrader. -
Mutsje met de lap: het mutsje dat de gevangenen dragen en waaraan het masker vastzit, waarmee ze altijd het gelaat moeten bedekken als ze zich ‘buiten’ vertoonen. - Compleet sjoeg: krankzinnig. - Goocheme sauger: slimme gast. - Gebefte gajes en affekate: rechters en advocaten. - Merode: benauwdheid. - Knar: kop. - Sjekelaaiwagen: dievenkar. - Klavier: hand. - Bekneisd: bekend. - Vogeltje veeren knippen: iemand berooven. - Bovenmeester: politie-commissaris. - Haaie drukkert: zware straf. - Banjer komen: erin loopen. - Edel volk: dievenvolk. -

[+] nou je olmse bakkes maar dicht en adem deur je neus, beisko!... Die feur gek gebore is, kâ nie betere...

Karel oordeelde zelf veel milder. Er waren onder die ijzige jongens, kotsers gesjankt of niet, doodonverschillige schelmen, die zoo ironisch-schuin de lefpet over den neus schoven en hun pennetje zoo rustig lieten dansen tusschen hun lippen voor ze de val keurden,... toch zulke in-goedhartige en trouwhartige knapen... van wier langzame zinking, verwording, vergrauwing en verbeestelijking hij alles had meegemaakt. Van den pooteling Hein vooral, dien hij als kind al had gekend, in de kroeg van Koos in de Looierstraat. Er waren toch zulke doodgewone, goede knullen onder al die seeveraars met hun melaatsche hartstochten en driften. Er waren bij die hem meer en guller hadden geholpen in ontbering, dan zijn beste en fatsoenlijke kameraden en het nette gajes uit de Jordaan. Enkele van die zwervende harten zouden zelfs hun karige korst met hem hebben gedeeld. En al grinnikte nou naast hem, in wrok en verbeten razernij, Zwarte Piet nog zoo, die booze schurk met zijn ouderwetsche dievenlantaarn, die gooser, die altijd zijn tor, door Ka Kluchtspel als een hercuul-kerel bijgestaan, met zoo wreede tuchtigingen had gegeeseld, kon zelf alles missen wanneer het moest, voor zijn makkers-in-nood.

's Morgens toen Karel ontwaakte, sprong ineen weer op hem het hevige kwel-verlangen naar de Jordaanbuurt.

Als hij zich niet zoo rillend schaamde, zou hij direct gegaan zijn. Maar hij beefde en al dieper beet de onrust bij de gedachte dat ze hem zóó, in zijn ontreddering zouden zien, hem zouden uitjouwen of meelij met hem hebben. Neen, dat weervoer hem geen tweemaal.

Zoo doorzwierf Mooie Karel zijn dagen en zijn nachten weer saâm met Zwarte Piet, in de stegen en holen van duister Amsterdam. Al verschrikkender riep in angstige droefheid zijn hart om eigen vernietiging en levensverwoesting; al onbegrepener stond hij tegenover het verborgene in zijn eigen ziel;... welden er tranen in het donker...

+ Olmse: oude. - Beisko: opkooper. - Kotsers: snelsprekers. - Gesjankt: getrouwd. - Pennetje: cigaret. - Val, (hier): rendez-vous. - Seeveraars: dieven, inbrekers. - Tor: meid. -

Achttiende hoofdstuk.

I.

Wonderlijk-wit van maanglans scheen Kerstavond over de Jordaan. Het had dagen lang kilgrauw gemist; toen waren er traag, al maar vlokken neergedwarreld, en eindelijk kwam de scherpe rijpvorst en haar nachtelijke klaarte. Over de heele stad leek het geboomte tooverachtig hagelblank te vonken en alles verklonk gesmoord op de versche, stille, glinsterende sneeuw.

Zwaar rumoer van Kerstvreugde brak er los uit de smookerige herbergen van hoofd- en zijstraten. De lange Lindengracht lei, na tien uur, in een doodsche vereenzaming eindeloos uitgestrekt. De boomen spookten hoog, schim-wit, de straat wemelde wit van sneeuw, doorwoeld van slijk- en moddersporen. Overal in de verte dampte het Kerstrood-gegloei van kroeglampen; schoten straatlantaarns gele, dansende pijlen door de witte sluiering heen; en de maan, dán schuilend achter sprei-glans van wolken, dan plots vól uitstralend, joeg een wonderlijk-grillig spel van schaduwen en lichtjes langs puien en huizen-verdiepingen, waar vlak vóór ramen en venstertjes de Kerstboomen achter opengeschoven gordijntjes, hun heldere sterrensprook verkondden. De sneeuw waakte voor de heiligheid van den Kerstnacht en dempte ieder schel tumult van stemmen en gelal van dronkaards.

Bij sombere nauwte en donkere diepte van de groezelige Baangracht, dook plotseling Mooie Karel op uit een bloedrood-begloeide kroeg. Karel was dronken... en keek in een zinnelooze verstomping rond. Ruim een jaar had hij de buurt niet betreden. Vanavond, in een kwellende gril, wou en zou hij terug naar de Jordaan. Wég van de schemerige misdadenbuurt en zijn vreeselijke armoe-zwerverij. Diep in zijn ziel snikte een martelende weemoed, een onmenschelijk, prangend verdriet, doormengd met opstandigheid, haat en afschuw. Burk wist vaag dat hij beschonken was, en toch besefte Karel ook dat hij iets wou van de besneeuwde Jordaan, al wist hij niet wat. De eenzaamheid van zijn gebrandmerkt leven spookte in zijn brein. Hij was vroeger altijd zoo dol-vroolijk geweest op Christelijke vierdagen en de Kerst, de Kerst... met het lampenschijnsel overal,... dat vond hij het mooiste wonder-verhaal van zijn jeugd. Dát alleen al had hem als ventje een poosje aan catechisatie gebonden; al de flonkerende legenden van den vriezenden midwinternacht. De Heilige Nacht bracht geheimzinnige heugenis aan, die hem zalig doorhuiverde.

In een verdwaasde verwarring van gevoelens, mompelde hij woorden uit de halfdonkerte van troostende herinneringen na:

- Vrede op aarde... Eere zij God in den Hooge... Het Licht der Lichten dat was opgegaan... Het kindeke in de kribbe... Van Christus gehoond in purperen mantel...

Verdwaasd, zacht neuriede hij in zichzelf:

> Er is ons een Zaligmaker gebore!

Maar ertusschen-in grinnikte en grijnsde Karel als een Vastelavond-zot, spottend en walgend van zijn eigen schennend-ingekraste taal:

- Ikke bin fan de Batafiere... en Frieze... oele!

Mooie Karel zag in de verte de Lindengracht in de sneeuwstilte eindeloos, en als de maan achter de wolken uitscheen, waasde er een ijsblauw licht over de Jordaan en stond hij verbijsterd van schrik over de sprook van al de tintelende goudsterretjes rondom. Kaarsen-vlammetjes van Kerstboomen in al de smalle huizen, op al de armelijke verdie-

[+]pingen leken te dansen, hoog en laag. De lantaarns brandden met uitschietende pijltjes en trillende starrenkransen, en van overal uit, glansde de sneeuw in de witte stilte.

Rumoerig en lallend strompelde hij weer een kroeg binnen, waar gekleurd electriek een geweldig-rood schijnsel inbeet op de drinkerstronies en waar dik-opgetaste smoorwalmen traag uitkringelden... Dit was de dalende avond van zijn duister-droefgeestig leven dat ten einde ging onder verguizing en miskenning... Oele!... Al het gewalg in hem zelf..... telde dat niet?... Al zijn haat, zijn pijn,... zijn strijd?... Oele!... Die nevelige jammergedachte sneed Karel door vleesch en ziel heen... Nooit nog had hij zich zoo uitgeput en afgemat gevoeld.

'Vrede op aarde',... hoorde hij verward in zijn dronken kop en hij grinnikte spot-tartend:

- Amen Poort... Amen Elsie!... Kost aàrs 'n smak spieë... de saligheid...

Er klonk een roep van schrik en ontzetting, toen de buurtgenooten Mooie Karel herkenden. Ruim een jaar was Burk hier niet verschenen. Hij kon, dachten de Jordaners, vergaan zijn onder pooiers en misdadigers; verrot met dellen en uitroovers. Daar stond hij nu, afgetakeld, vervuild, uitgemagerd en groen-bleek. Hij liep te bibberen in zijn enkel smerig en gescheurd onderhemd dat zijn borst ontblootte en hij riekte naar gelen paardenmest. Zijn mal-grinnikend gezicht, hol en ingeslonken, was doorstreept met geronnen krabben en wonden. Karel waggelde op de beenen en hij zwaaide met zijn armen en kreet schunnige souteneurs-liedjes van den Zeedijk. Zijn rauwe jeneverstem klonk schor en Burk was al zijn smeltende zangersmacht er over kwijt. Verdwaasd, met halve stem, als een vioolvibrato, zong hij het rauwe schimpwijsje op een jonge vrouw uit de Willemstraat, die jaren her haar kind had vermoord:

Hei je al gehaurd
Fan de freeselijke maurd
'n Kooter in de put gefonde...

+ Kooter: kindje. -

't Kindje had swart haar
De moeder kreeg fijf jaar
Nu heit se haar lot gefonde...

De rumoerigste en baldadigste Jordaners, vol afschuw van Mooie Karel, zelf deinend op sabelbeenen, rilden en bekeken hem toch met een beklemd-angstige meewarigheid. Een jolige vrouw, die wat schertsende stappen in haar dwaze eentje had afgecancaneerd, wilde Burk dwingen dwars te dansen en hij boertte:

- Louw hoor,... ajje... ajje eenmaal a geseid heb... mojje b .. b... ook segge... Veur mijn part glij je... glij je... dan... dan op z uit!...

Allen vreesden nog Mooie Karel. Want hij kon, als hij dronken was, plots in een zoo moordende opwinding losbarsten, dat hij voor korten tijd zijn oude geeselkracht herkreeg en dan weer wierd de geweldige vechter van vroeger, ontembaar en voor niets terugdeinzend.

Karel herkende nauwelijks iemand van de gasten. In zijn ooren golfde een treuzelend-gonzende onderstroom van onbekende buurtgeluiden. Hij luisterde verwezen. Op zijn gezwollen lippen kleefden groen schuim en kwijl. Hij waggelde naar de toonbank en eischte een borrel. Hij stamelde diktongig:

- Mot... 'n keilertje... Ikke steek... steek feur niemand... 'n finger in de asch!... Mooie Karel is d'r goed feur... op Kerstnacht... Kê-je die fent... dâ... dâ afdrijfsel?...

Van de Lindengracht klonk plots een trompet achter de ros-gouden spheer van stads-lichtgloed. Karel sidderde en hij staarde alsof hij geslagen was; hij wankelde blind, in angst, pijn en woede... Het geschal scheen hem onvoorziens een oogenblik te ontnuchteren. Tranen schoten hem brandend de oogen in. Vroeger... had hij al zijn natuurlijke blijheid en vreugde doorleefd op zulk een Kerstsein uit de verte. Nou werkte het als een vernietiging van hemzelf en zijn trots. Doch hij verbeet alle ontroering. Waarom, in een geheim dringen van zijn onrustig hart, was hij juist nú, in de suizende

[+] Kerststilte, naar de Jordaan toegetrokken, mijmerde hij vaaglijk? Hoe wonderlijk doemde alles niet voor hem op, gelijk eertijds...

Hij griende en knarsetandde... Zoo een melancholieke Jan Klaassen... Oele!...

De buurt in haar blauwen schemernevel van maan en sneeuw, duizelde voor zijn troebele oogen in de witte ruimte... Hij wrong zijn tanden de lippen in.

Hij had willen bezwijken; sterven in een soort van oude glorie, in een schijn van vroegere praal. Maar al die vooze, valsche luister van toen,... die innerlijke verleugening... zonder Corry... Maar... wat... wat wist hij, hij geheugenlooze, nog van vroeger? Van zijn luchthartige bevalligheid, zijn fiere, speelsch-ironische levensmacht?... Hij rilde in zijn enkel hemd en hij veegde beverig, de klamme handen op zijn oude broek en aan zijn smerig petje af. Hij dronk en betaalde niet. Stotterend klonk zijn gebroken scherts nog:

- Karel Burk besjollemt wel, of Jantje Driehoog... Ikke bin te gesjóchte... ikke bin geschift!...

En hij lalde zingend verder:

> Mooie frouwe hei-je nooit alleen!
> Mooie blomme gane fan je heen...

En weer iets verder zwaaide hij een andere kroeg in, waar hij denzelfden schrik en verbouwereerdheid wekte. Tegen den blauw-betegelden muur van Café ‘De Vink’ wankelde hij op en eer hij het zelf besefte, plofte Burk neer op den zanderigen grond, stotterde hij:

- Al... al bin ikke nie wijs in... in... me wijserplaat... geif... mijn... mijn toch maar... 'n haring mit 'n staart... as... as... 'n keeshond...

In Café ‘Marktzicht’ joelde opgewonden de avond-Kerstdrukte. De gokzieke, uitbundige Jordaners doorleefden met verwilderden hartstocht al het wingeluk of verliesverdriet, bij het prijs-kruisjassen en biljarten om rolladevleesch en worsten. Vergeten Mooie Karel bléef vergeten.

In Café ‘Lindeboom’ zwoegden vijf ploegen van vierman-

+ Besjollemen: betalen. -

[+]klaverjassers tegenover elkaar om kippen en konijnen en om het beheer eener ganzen-loterij... Karel Burk bracht éven schrik; toen... ook daar leek hij voor de dobbelpassie vergeten.

Over heel de Jordaan scheen het Kerstfeest in angstwekkend-rooden lichtgloed. Uit de herbergen loeide misbaarlijk de speelwoede. Achter de gordijnen klonken variétézang, trommelaars, piano's en orgelmuziek. Groote Kerstboomen dansten in cirkelende vlammen. Om vet en om eenden, om rauwe stukken vleesch gingen al de verhitte kampen.

En het rumoer klom en het zuipwilde geioei steeg, tot er alzijds schimp-gevechten uitbarstten. Bij ‘De Ruiter’ in de Willemstraat zaten twee ploegen tegenover elkaar te kruisjassen, tegen een piek inzet. Het speellawaai overdonderde alle kroeg-geluiden. De orgels floten, roffelden en gierden. Het geklos der biljarten, in ‘'t Grot’, klokkerde los; het wierd een groote wedstrijd om konijnen. Vrouwen met schelle kiekers, sleepten gewonnen buit onder gewoel en krijschend pleizier mee en de mannen dronken maar, dronken maar... In een verblindend-licht café stond Mooie Karel te waggelen en te kokhalzen voor het buffet, dat besprenkeld stond met speelsch kristalvuur. Een jonge, rumoerige, verwelkte Jordaner zong lijzig en een zwaar-dreunende orgelmuziek begeleidde. Karel grinnikte zot en stotterde, armzalig in zijn kille plunje, wat dwarrelende dronkemanszinnen. Hij probeerde mee te galmen, doch een heesch gebral stiet hij slechts uit, onverstaanbaar. Van de Willemstraat af klonk het geschreeuw van een bloedloos-mageren man die op een hooge kar, tusschen drommen menschen, vleesch en konijnen verdubbelde.

- Drie kanse... peesfrijers... tien cent... maak pertij feur 't spulletje... Drie kanse... Prebeer je geluk!... Koop je 'n jas mit staldeure... fan hammesakkebaai... Maak je dubbeltjes gereed mense,... degene die 't nummer heb dat getrokke wordt... heb 't kenijnbeest of drie pieke... Minse...

+ Peesvrijers: werkmannen. - Jas met staldeuren: pandjesjas. -

[+] maak je dubbeltjes gereed... sooveul te gauwer kenne we beginne!... Drie kanse!...

Uitkijk, een makker, hield de politie links en rechts in de gaten. Tegenover den man-op-de-kar begonnen drie beisgoosers te peezen met concurreerende gok-kaartjes. Toen Mooie Karel in zijn verlatenheid als een verluisde zwerveling langs ze zwaaide, schimpten ze hem uit, verachtelijk.

II

De Kerstboompjes-verkoop was dit jaar ontstellend slecht gegaan in de Jordaan. Het bleef voor de handelaartjes een vreeselijke ‘strop’. Ze moesten de sparren op den laatsten dag bijna voor niets van de hand doen, want het berooidste gezin, door werkloosheid in nooddruft en ellende gesleurd, wilde toch, al was het voor een kwartje, een lichtkroon op den heiligen avond.

Bij Ant in de Goudsbloemdwarsstraat stond een armelijkuitgedord Kerstboompje; toch nog zoo hoog, dat pluimpiek en stengels het lage zolderingetje raakten. Greet, Alie en Sientje hadden er voor gezorgd, en zelfs Thijs wou meedoen. Doch laat in den middag was plotseling Greet met beschroomde pasjes, een mand vol geschenkjes en snoeperijties komen aandragen, van Corry aan den overkant. Die scheen juist weer ‘overgewaaid’ en zij zou met een hunkerend troepje grommetjes van Nel en Frans en een paar rakkers uit de buurt, bij Ant den Kerstboom ontsteken. De schepseltjes hadden al op de Christelijke school zooveel wonderlijks gehoord van het kindeke uit het nietige stedeke Bethlehem, en vooral Sientje en kleine Teun zaten vol verborgen-uitgelaten vragen over de engelen die neerdaalden in een krans van goud licht. Een week vóór Kerst begon in heel de Jordaan reeds het roode licht te gloeien, dat vreemde, verdonkerendangstige, toch somber-tooverachtige licht, waarmee alle soorten van café's en winkels, vensters en groote ruiten

+ Beisgoesers: straatlieden. - Peezen: werken. - Grommetjes: kinderen. -

wierden vercierd. Hooge slagerijen hadden een groen bengaalsch-achtig vuur mysterieuselijk van den grond af doen opstijgen, waartusschen uitgehakte koebeesten en uitgesneden ribben opgetooid te schommelen hingen. De roode en groene glanzen begoochelden de kinderoogjes en bleven erin nagloeien tot den vierdag. Ook Greet, vroom van nature, voelde zich gelukkig met het Kerst-Evangelie, al lei er een smartelijk-eenzaam verlangen naar Karel in haar te knagen. Zij had dol-veel gehouden van het Kindeke-in-de-kribbe en als heel klein meisje was ze van het zoete verhaal al vol geweest. Het bleek altijd voor berooide Jordaan-menschen een gelukzaligheid, argeloos van Jezus te hooren vertellen, in allen glans van zijn nederige geboorte. Zoo herinnerde Greet zich uit haar jeugd, dat zij en al de vrome kinderen zich altijd in hun schamelheid en armoe, innig beschermd wisten door den Heer. Ze voelden zich thuis in de ongeriefelijkheid en dompe-lucht-ellende van een stal, waar het heilige kindeke het eerst in ademde. In haar verteederd smachten naar den somber-weggehurkten Karel, van wiens vrijbuiters-schande en ondergang met van smart doorkreten woede de heele buurt lasterde, voelde zij het als een soort weldaad, de Kerst- engelen die het ‘Vrede op aarde’ zongen, voor hém te kunnen bidden. Want de Zaligmaker alleen, ontlastte elk schepsel van zonde en vloek; en hoe diep ook weggezonken,... ach, ze moest haar malligheid maar bij zich houden,... ze wist niets meer in haar kreunende machteloosheid!

Nu zelfs Corry overkwam, voelde ze alleen een soort van zoete, zusterlijke liefde. Want ook dié zou wel Karel herdenken in haar heimelijke gedachten.

In het stemmige kamertje-boven, rankte de spar wonderlijk dor-groen óp voor de twee violet-wasemende raampjes, met de gehavende dwars-gordijntjes bespannen. De ronde tafel stond opzij geschoven; de lamp en hangspiegel waren afgenomen. De blanke en gekleurde kaarsjes brandden een goud, zacht-heilig licht en leien een geheimzinnige schemerij over het halfdonkerend vertrekje. Het bleef roerloos stil buiten in de lucht.

Corry leunde schuin achter den stoel van vermoeide en uitgemagerde Ant, vlak in de schaduw, tegen de donkerroode bedgordijntjes. Alie hielp gewillig en de kindertjes joelden en tjilpten bij ieder lichtje dat weer opging oi uitdoofde. Flonkerende loovertjes, appeltjes, goudvlechtsel en zilverdraad, papieren bloemen en stukken kerstbrood hingen tusschen den spar in. Groote en luttele geschenken schommelden aan draadjes onder de warrelende schemertakken.

Greet, in vrome ontroering, antwoordde telkens zachtmoediglijk Teun, wiens stemmetje heel klaar klonk in de stilte van het vertrekje, wanneer de kinderen hadden uitgejubeld bij een ganzenbord-spelletje op den vloer, en hun kopjes chocolade met zoete gretigheid leeggelikt. Want Greet had hem en d'anderen tezamen verteld, van Maria en Jozef en van de herders die in een duisteren beestenstal de geboorte van het Kindeke Jezus begroetten.

Teuntje, met goudweerschijnende oogjes, dwaalde in ongedurige gedachten overal rond. Hij keek in godvreezende ontdaanheid naar de zilverglanzende, bepluimde piek die het roetige zwart van de zoldering inboorde, en naar de witte watten op het boompje die als sneeuw te glinsteren scheen.

Hij ontdekte telkens wat anders tusschen de stralende ballen van gekleurd glas, tusschen de mandarijntjes en het glinsterende zilverstrooisel. En teer klonk zijn stemmetje toen hij aarzelend vroeg:

- Hep... hep t'r auk... auk gesneefd, op 't dak... op... op 't hééle dak?... Hè Greet?...

Greet, blond-bekoorlijk in haar schuchterheid, wist niet wat zij zeggen moest. Want zij herinnerde zich niet of er in Bethlehem, in de warme landen óók een winter bestond. Maar Teun keek zoo smeekend en kinderlijk-vroom, dat zij maar dood-rustig loog en glimlachend antwoordde:

- Gelijk jonge... skoon!

Alie schoot haar te hulp:

- Of 't gesneefd heb!... De heele stad fan 't kindeke

Jezus, jonge... heb fól mit sneeuw gelege... sóó... mit skeppe.... soo bekans an de kribbe...

- Moar... moar... heb... heb... heb-ie 't dan sellefers gesien?... hield Teuntje stijfkoppig, tóch schuw voor iets spookachtigs in het verhaal, vol.

Ant wou ook wat zeggen. Ze leek zoo gelukkig, dat er een beetje geduldigheid en rust was in de woning; dat er eens eindelijk geen gevloek en geschimp weerklonk.

- 't Kindeke heb nog nie kenne sien, mannetje... 't Heb nog nie kenne spreke... Maar de herreders allegaar fan 't land, mannetje,... die hebbe alles gesien, haur... en de beesies, in de stal... die hebbe gesproke as... as groote mense... soo in 't donker... en al de paaredjes ofer de heele... hééle wereld hebbe gehinnikt...

Teuntje, vaal-bleek, bleef peinzend de groote en gekleurde kwikballen, die lokkend gloeiden tusschen de scheemrige takjes, begluren. Zou híj die scheepjes magge... en die fijne zilveren fluit? En dat geklofte Kerstklokkie?... Maar Wimpie gluurde gulzig mee naar alles wat broertje Teun beloerde. Hij datte... ikke ditte!... Hij móst dat Kerstmannetje, heelemaal ofersneeuwd, mit se freeselijke rooie jeneferneus... Goskrimmenijtje... om je een aap te giere... foor skool!... En die gouwe trompetter most hij ook... die soo fijn stong te glimme onder de marsepein,... en de sinesappele...

Plots vroeg Sientje beklemd, turend naar een paar roode wantjes die stroef-koddig aan een tak hingen, als wegwijzertjes naar al de geschenk-geheimpjes:

- Was 't er auk soo stil moeder... as, as... as noú?...

Ant's hart scheurde van verdriet. Maar zij bedwong zich, werkte haar tranen weg en antwoordde kalm:

- Krek soo stil kind... Alleenig hebbe de Engele gesonge... gesonge haur je?... Eire sij God in den Hauge...

- Kanne me die nou auk nie haure, tante Ant?... vroeg een blond jongetje met starend-blauwe droomoogen, het fijne neusje vlak voor een wiegelend en goudglanzend wonder-

vogeltje, dat als over een nest van dood groen en het knetterend uitspatten van gouden kaarsjes heenzweefde.

- Neturelek kê je dat haure, blauwoogie... ajje noú maar effetjes soet bin...

Blonde Alie, vlug, slank, rad, sprong weer bij. Haar helazuren oogen schitterden opgewonden.

- Motte jullie... motte jullie heel, heel goed luistere... aârs haur je niks.

Snel zonk ze weg. In het donker neuriede Alie, met rein kinderstemmetje, heel zacht een volkswijsje en de kooters luisterden met open monden...

Corry achter Ant's stoel, in de schaduw van het groezelige gordijntje als weggezogen en leunend tegen de bedsteê, onderging een zilte ontroering. Zij zag welbehagelijk den boom met zijn lichtjes zoo sprookjesachtig-schemerend in den weeken goudgloed, en in het geflonker den opgetooiden spar met zijn kleurtjes en glansjes, dat zij er geen oog van afhouden kon. Het liefelijke en argelooze er in, bracht haar geheel van streek. Ook Corry herinnerde zich weer haar catechisaties en al de Adventgebruiken. Ze herinnerde zich een vroegere Kerst en eens op school, een strengen meester, die haar had voorgehouden:

- De Kerst is mooi... maar je krijgt alleen vrede met God als je vijandschap hebt tegen Satan.

En ook zij had een popelend en weemoedig-weifelend geluk doorleefd bij de Kerstvreugde en het heilige licht, dat zoo grondeloos maar, uit zichzelf uitscheen. Tegelijk was er iets zacht aan het kermen en bezwijken in het diepst van haar verlangende ziel; voelde zij een wrange bekoring in dit liefelijke... Zij had nu veel van Mooie Karel's schrikwekkende vernietiging gehoord, van zijn onmenschelijke verschooiering en van zijn misdadige broederschap met den valen Frans Poort. Zij had gehoord, dat hij met de vuilste en liederlijkste dellen leefde en dat hij er uitzag als een schim. En toch voelde Corry een soort van geluk dat zij hier was, in het kamertje waar hij vlak onder had geslapen en waar de nu bezetene met zooveel ruchtige buren over háár had gesproken. Zonder het te

[+] willen herdacht zij al Karel's naïeve en lieve kinderlijkheid, heel zijn zich roekeloos in gevaar storten voor iedere vrouw die naar bescherming hunkerde. Juist nu hier, in het schamelduisterend vertrekje, waar zooveel verscheurende van zijn val en verzinken was overgeklapt, zag ze hem weer verschijnen in dolle vermetelheid, in zijn nobele ridderlijkheid en mannenkracht! Zij beluisterde rondom de juichende en roerig-kibbelende kinderstemmetjes alsof ze droomde, en ze bléef staren in den glinsterglans van het vercierde boompje. Het leek alsof de vrouwen elkaar zwijgend toespraken over het verzwegene. Blonde Alie verborg haar heimelijke aandoening in haar schelle en luidruchtige hulp. Greet, wier gelaat al helderder oplichtte, poogde in haar verteederende vroomheid zich te verliezen, en haar verlangen naar Karel en zijn vroegere lokkende gracie te verdonkeremanen. Ant leek geheel verzonken in zorgelijke gedachten soms en dan plots schoot zij wakker; keek ze met een bewaasden oogopslag, alsof ze stiekem gehuild had. Geen der vrouwen sprak over Karel, want ze wisten dat hij voor ieder van haar verloren was. Zelfs Thijs scheen verstild en tuurde suffig naar de hoogst-bengelende lichtjes aan den spartop, waarvan een enkel met een zoevend geluidje smolt, uitdoofde en een kleine verdonkering aanbracht tegen het lage zolderingetje. Hij wou eerst grootemannerig en godlasterend spotten met al die ouderwetsche kul over Kerst en Kerstgeleuter, te geef voor poenbroekjes en sjofelaars, pas uit het ei! Het was toch allemaal maar lariefarie... noppes... in eigen iezel. Je wierd er zoo gek mee op de piano gezet... van binnen. Een hengel in je hand en een baarsje aan je haak kostte niet zooveel als een mager boompje van het Singel of de Lindengracht... Maar hij schrok voor het vrome oogengeglans van Moedervlekkie en hij zweeg... al was hij vast overtuigd dat hij toetertjes in zijn hersens had zitten, die gilden en suisden zijn heele neut door, en al zat hij in zichzelf te broeden op allerlei kwalen en ziekten die hij ‘soo seker as fast’ onder zijn ‘leeje’ had.

+ Iezel: huis. - Op de piano gezet: uitgehoord. -

Het Dwarsstraatje lei stil in de sneeuw, en nu en dan uit de verte klonk er gekrijsch, brullend zanggelal of een ver geroep.

Plots scheen de benedendeur opengetrapt te worden in wilde drift; was het als klonk er verward geschreeuw en dronkemanstaal en een val van houten blokken, dof op elkaar geworpen. Mooie Karel strompelde binnen met smak op smak.

Van de Lijnbaansgracht af was hij de kroegen ingewipt naar de Lindengracht; tot hij vlak bij de Dwarsstraat aanlandde. En toen, in een schemerig bewustzijn van zijn vroegere woôn, wankelde hij geheel besefloos bij Ant binnen. Hij zag er verschrikkelijk uit, bemodderd en beklodderd, zijn armoedige broek gescheurd en gehavend, zijn morsig hemd open aan den hals, vol spetten, bloedvlekken en smeer. Hij bralde, lalde en zong weer met kwetsend-rauwe stem:

> Mooie frouwe hei-je nooit alleen...
> Mooie blomme gane fan je heen...

Zijn oogen staarden laveloos en zijn adem riekte walgelijk naar drank.

Toen hij inzwaaide, met koû van nacht en sneeuw op zijn ontredderd lichaam, en in het donker benedenvertrekje niemand zag, waggelde hij vloekend en spottend het draaitrapje op.

Er sloeg een schrik onder de Kerstvierders boven. De kindertjes om den kaarsenboom verschrompelden van angst; ze drongen bijeen, nieuwsgierig, benard, onder bibberenden indruk van vreemde verhalen uit den geheimzinnigen stal met de wonderlijk-beschenen herders en over het verre Bethlehem.

Meer dan een jaar lang had Karel Ant niet gezien; ook Alie en Greet zagen hem, na zijn ellende, weer voor het eerst. Ant die krijten wou, schrok zoo vreeselijk dat haar kreupele voet in verstijving natrilde.

Er viel een verstomming over al de menschen. Alie bekeek haar Oom met een rillende ontzetting en begon zwaar te huilen. Greet sidderde en kroop terug als voor iets afzichtelijks.

Ant geloofde nauwelijks dat het Mooie Karel was dien ze zag instrompelen. Hij keek en staarde, maar zag niemand. Hij lalde en kreet zijn zinnelooze dronkemansliedjes, en naar de kinderen zwaaide hij toe met een groote bebloede grijphand vooruit die ze deed schreeuwen van benauwing. Toen viel hij met zwaar gerucht op een stoel neer, vlak tegenover Ant. Hij brabbelde verward hun namen dooreen en vergiste zich telkens in de personen.

Alie, met tranen bevend in haar ontzette stem, wist geen raad van meelij, en zóó waren de vrouwen, in teedere zwakheid en ontroering, bevangen door Mooie Karel's verschijnen, dat ze niet eens dachten aan Corry die in een soort van versteenden schrik tegen het bedstee'tje was ineengezonken, achter Ant's beschaduwden stoel. Plots begrepen zij allemaal, dat er iets heel ergs zou gebeuren als straks Karel Corry kwam te ontdekken. Zelfs Thijs kromp inéén en ging bij Corry staan. Hij kende de zelfdoorleefde moordkracht van zijn broer; ook wanneer zijn woede in hitsende dronkenschap oplaaide. Ze dachten dat Corry zich wilde verschuilen in de schaduw-donkering van de bedsteê of op ongemerkte wijze verdwijnen, achter Karel om, in vooruitspiedende benardheid. Maar ze stond alweer hoog opgericht achter Ant's stoel, doodsbleek, sprakeloos.

Karel, in zijn blinden blik van dronkeman, zag niets. Hij zong weer en wou jammerlijk-onstuimig opstaan om te cancaneeren. Maar hij viel telkens hulpeloos terug, zoo dat de kinderen begonnen te krijten en te gillen van bangheid. Zijn afzichtelijke vermagering en zijn verkneusd en bekrabd gelaat, brachten schrik in de kleintjes. Teun en Wim hadden moeite, Oom Karel te herkennen in dien afgrijselijk-toegetakelden kerel, zenuwschokkend met zijn rillerige naakte schouders en vaal-grauwen kop.

Karel deed net alsof hij zoetelijk de harmonica bespeelde, met loos-uithalende gebaren, en hij bazelde alles dooreen. Zijn vieze armoe-broek en hemd walmden puttenlucht af. Om zijn verleelijkte tronie zelf te bespotten, boertte hij:

- Ikke bin gebete... Blinde... blinde... ha... haselwurrumpies hebbe mijn gelust veur d'r bikkesement,... nége wonde hebbe se in me fiese-le...mie... gebete...

Hij grinnikte en trilde.

- Nege wonde... nou... ikke heb de befert,... nege skeure in 't pertret fan Mooie Karel... ajje... ajje dâ begrijpt... grijp je pas!...

Telkens keek hij naar het schaduwroode bedgordijn, maar hij zag niets. Als hij opstond maar weer terugviel, scheen er een siddering door Corry heen te gaan, een huiverende beweging alsof zij naar hem toe wou snellen. Er lag een hartstochtelijk-krampachtig en smachtend verdriet in haar te snikken, zooals ze dat nog nooit had doorvoeld. Zóó hartverscheurend had zij zich de ontreddering en vernietiging van dien allerdappersten Karel niet voorgesteld, en met een brandende pijn van verwijt en berouw in de zelfbeschuldigende ziel, kreet en huilde zij stil in zichzelve dat zíj,... zij,... zij alléén, Karel zoo ver tot uitmoording van zijn eigen wezen had gebracht. Dat was haar eigen zinnelooze trots, háár Satan, waar zij geen snijdende vijandschap tegen had verklaard. Vroeger hield ze van tintelenden Mooie Karel omdat hij het onmogelijke begeerde,... hield ze van ieder die iets onmogelijks in een wilden gevoelsuitval, wou. En nu? Ze rilde,... als Karel, in angst en schuchterheid.

De Kerstboom, in de stilte, spon een gouden schemer rond en telkens flikkerden lichtjes op en uit. Corry, achter den verduisterenden stoel van Ant weer rechtovereind, wierd plots bevangen door een gevoel van oude teederheid, zooals ze dat had ondergaan dien avond van ‘De Gele Ballon’, toen Karel voor haar kwam te vechten en Loe de Bokser neersloeg. Zij voelde tranen in haar oogen branden en liet ze schaamloos biggelen over haar wangen. Ze voelde dat ze Mooie Karel zelfs als wrak, zóó, in zijn schooierige ontzenuwing, verdierlijking en gepijnigdheid, toch hevig liefhad; zoo lief als vroeger. Ze voelde van zijn heele vreeselijke verleelijking niets. Zij, zij alleen in haar waanzinnigen trots,

[+] had hem laten zinken in de modder en bijna laten verstikken! Een nijpende honger naar zijn liefde en omhelzing doorknaagde nu iedere vezel van haar wezen.

De kinderen om den boom, in sprook-verbeelding nog, durfden nauwelijks meer kikken; zagen de Kerstpronkjes niet meer onder de dwaalvlammetjes. Karel, als een gek, lachte lodderig tegen alles op. Onverhoeds rees hij waggelend overeind, wou hij naar Ant toegaan. Ook Greet, die beefde, wilde hij bij den arm trekken om haar iets schaterend te vertellen. Maar hij struikelde weer terug en begon zinneloos te zingen en op zijn knieën te slaan als op een tamboerijn.

Even gelokt door den lichtenden Kerstboom en de zachtbeschenen kinder-gezichtjes, begon er uit zijn jeugd-verleden een vreemd-beschaduwd herinneringsspel op te murmelen en rond te dwalen in de stilte.

Dwaas-plechtig rees hij overeind en zei hij, zich zelf in bewustzijn overstijgend en een vervaagd geluks-visioen belevend:

- Nou is 't Licht der Lichte opgegoan... 't komp de schaduwe beskijne...

Hij zong de woorden afgebrokkeld, met stotterende, omlaagzinkende stem... en weer zwaaide zijn schooiers-gestalte naar Ant toe, om haar wat grinnikend-geks te vertellen van zijn misdadige zwerverijen. In zijn waggelgang wou hij zich vastgrijpen en tastte hij blind in brandende kaarsjes, in zilverfluiten, vergulde vogeltjes en mandarijntjes. Hij schreeuwde even van pijn en er doofden wat lichtjes uit. Maar toen inéén weer, als ongevoelig voor alle smart, boog hij zich voorover naar Ant en keek hij op. Hij stamelde verward allerlei intieme gedachten uit:

- Sien je Ant.. want ikke bin... nie Frans Poort...ikke pareer... Ikke bin 't gemeenste sujet... sien je?... Nou... is Else ook assewijne... 'n doodgoeie meid hoor... Maar hij seit... Doodskop en Dubbelses... seit 't ook... en Swarte Piet... se asem... is d'r puur fitriool...

Weer boog hij zich voorover naar Ant en al zijn menschenwalg verzonk onder haar blik van oneindig meelij.

+ Asjewijne: weg. -

Plots, in een vage aangetrokkenheid, zag hij boven Ant het vochtig-gouden licht van twee bang-uitstarende oogen; oogen die hij aarzelend, in beneveling, toch meende te kennen... Even, onder een verborgen gloeiïng, waggelde Karel achteruit en toen weer naar voren, en weer keek hij, over Ant heengebogen,... in wilden schrik. En nu zag hij grooter opengroeien, die twee goudsteenachtige gloed-oogen; ernaast, gouden golving van goud haar, dat hij ook méér had gezien.... Doch hij bleef staren, staren en naar zijn hoofd grijpen, wezenloos en afgestompt.

Ineen keek Burk vaster en ontwaarde hij Corry.

Opnieuw greep hij naar zijn hoofd. Karel voelde haar adem heet beven tegen zijn trillende handen. Toen brabbelde hij haar naam, toch dol-geschrikt. Weer scheen zijn blik te verijzen en vast te groeien aan het geziene. In ontzetting gestold bleef hij nu Corry bestaren. Onder een vreeselijke bezinning stotterde hij kermend haar naam en plotseling begon hij te rillen, te reutelen, te grinniken en naar zijn keel te tasten, alsof hij er iets van wou wegslingeren dat hem wurgde. Hij scheen op slag nuchter en er viel een sombere stilte in het schaduwende Kerst-kamertje.

Ant, Greet en Alie durfden nauwelijks zich verroeren.

Thijs, die dichter bij Corry was komen staan, bleef ook in een soort versteening, en de kinderen zwegen en hurkten in een benard groepje tezaâm.

Ineen barstte Corry zoo hevig en smartelijk in gil-snikken los dat er een huivering door allen heenschokte. Schreiend rekte ze de armen naar rillenden Karel, en deze, nu in ijzing verstijfd, zich tusschen de zware zwachtels van zijn dronkenschap en halve bewusteloosheid losscheurend tot een soort van klaarte, scheen, uit den diepen nevel van zijn dierlijke verwarring en tragische verstootenheid, eindelijk te beseffen dat het Corry, de échte Corry Scheendert was die daar stond, hier bij Ant in het Kerst-kamertje. En hij begon, in een Zachte lichaamswaggeling, sterker en onbenevelder te zien. Hij herkende de oogen weer en de donkere, lange, prachtige

wimpers die snel op en neer gingen, en hij rook den heerlijken geur van het zware blonde haar vlak bij zijn mond. Hij doorleefde een geheimzinnige blijdschap, in bedwelming, angst, onrustige hartstochtelijkheid en zoet geluk dooreen. Hij zocht krachteloos, in zielenood naar woorden... maar een heesch geschrei alleen brak los. Tot plots, zinneloos een beving hem overschoot en hij in een ril-schaamte en onder een afgrijselijke benauwing opgejaagd, zich wild omkeerde en het draaitrapje afstrompelde naar het benedenvertrekje.

Zoo, in zijn enkel hemd, met zijn bebloeden kop, uitgeteerd en half-naakt als een vagebond-bedelaar, rende hij in een dolle ontzetting, gemarteld door d'ontsteltenis van het ontdekte, de besneeuwde Lindengracht op.

De Jordaan lei in sneeuwstilte van den heiligen, diepen avond, en uit alle raampjes weerszij de eindelooze straat, glinsterde rijp en blonken geel-rood de lantaarnlichten. Wonderlijkwit rezen de boomen op en schimden in hun takkengewar.

Karel, verwezen, ontzonk ieder besef van wat hij deed, maar Corry Scheendert was hem achterop gehold en riep zijn naam, dwingend, hartstochtelijk en met een smeekende en zegevierende teederheid. Karel, erbarmelijk ineenkrimpend, hoorde het in de omfloerste stilte, en hij huiverde in onschuld en wantrouwen. Wat... wát?... Riép ze hem... hém... hém... verbeestelijkt wezen?... Riép Corry hem... die heerlijke meid... hém... zwijn... beest... dier?... Dat was een dubbele uitrek!... Riep ze hém... hem, in den walg van zijn drank,... hier in die schemerige wereld?... Wat moest ze van hém?... Wou ze hem bespotten?... Wou ze hem beleedigen en beschimpen... uit wraak en verbittering?... Hij woú... hij woú... hij wou toch verrot en kapot!... Daar had de meid niks mee te maken... niks.. oele .. niks!...

Bijtkou en stilte bevingen hem. Pal voor Corry's voeten in de sneeuw viel hij, in zijn geheele mannelijke ontreddering, uitgeput, bewusteloos neer als een ontzachlijk, donker menschenlichaam.

Voorbijgangers bleven staan en rustelooze schaduwen

bewogen vreemd in het maanlicht om den stom-neergestorten Karel Burk.

Corry, ontzind van smart, gooide zich op hem en kreet schor en bang om hulp. Thijs naderde en schonkige Gerrit schoot toe met buren en allen rilden van afgrijzen, toen zij Mooie Karel zoo grauw-vergaan op de sneeuw zagen liggen, doodpaarsig en verstijfd in stommen jammer. Corry zelf nam hem op, zoodat de kerels zich schaamden, hielpen en hem bij Ant weer indroegen.

De beangstigde kinderen waren weggestuurd en de Kerstboom stond ontluisterd, uitgedoofd. Het droefgeestige gaspitje scheen weer schuw-geelachtig over het bovenvertrekje uit. Ant en Greet riepen dat ze Karel op zijn eigen bed moesten leggen, waar hij altijd gelegen had, op zijn oude ledikant. Dan moest Greet, - plots smartelijk verstild, toch met een loerenden trek om den nerveus-verwrongen mond, - maar vannacht met Corry mee.

Karel, onder sneeuwstuifsel, lag op zijn bed, met d'ingeslonken kaken verstijfd als in een klem. Telkens ging er een angstgrijns over zijn gezicht en slaakte hij hevige zuchten.

Corry bedekte hem met alle kleeren die zij te pakken kon krijgen en wiesch zijn bezwijmd gelaat met lauw water. Ze kon niet spreken van smartelijk geluk, ontroering en koortsige onrust. Bevend aan handen en voeten zoende ze Karel telkens op de kil-brandende, saamgenepen dunne lippen, met oogen vol angst. Nu eerst besefte ze zijn zwervende verlatenheid.

Corry deed niets dan zacht, inwendig huilen en heimelijk glimlachen, terwijl ook al de anderen snikten.

Corry wou niet weg... Ze zou den heelen Kerstnacht zoo bij zijn bed blijven, tot Karel bijkwam. Ook Greet kreunde stil en keek verdwaasd van ontdaanheid en zoele schaamte.

Toen Mooie Karel eindelijk, na een uur, zijn oogen opensloeg, doch nog geheel besefloos en in zichzelf zwak prevelen bleef, ging er een schok door al de vrouwen. Het was alsof een doode uit het graf was opgestaan.

III.

De dagen na Kerst, - die zoo zalig naar het Nieuwjaar drongen, geur van meel en bakolie aanwoeien uit den winkel van Van Vliet, - had Karel alles gebiecht van zichzelf; van eigen gemoedszwakte en van Frans Poort's leven. Nu begreep Corry in eindeloos-zacht toe-neigen, heel Karel's doormarteld verdriet en diep heimwee; waarom zij nooit meer Frans Poort had gezien en hoe diens wreede jaloerschheid hem er toe had gebracht, ook bandeloozen Mooie Karel van haar af te scheuren.

Toen Burk zelf tot besef kwam, waarvoor Poort hem eigenlijk had gebruikt en op welke daemonische en wreede manier Frans kwam te zorgen dat Karel geheel verloopen móést: uit zijn vak, uit de Jordaan, nimmer meer bij Corry, baldadig zwervend tusschen boeven en wild-zinnelijke deernen, voelde hij tot zijn eigen verbazing, nú met Corry naast zich, niet den geringsten wrok. Hij had zichzelf heel zijn leven té schrijnend door begoochelende en noodlottige jeugd-hartstochten en duistere driften laten meesleuren dan dat hij Poort om zijn bedwelmingen zou haten. Poort's koortsachtige hongerliefde naar Corry was bijna laaghartig zijn misdadige liefde geworden. En dat allemaal bekende hij Corry, terwijl hij haar fijne, blanke gezicht aanstaarde als een wonder. Hij zag wel een nevel, een zacht zwijmen in haar blik, maar het was geen schelmsche uitdaging, geen zinnentarting meer. Ze keek met de heerlijke oogen, als in een zoete verzadiging van geluksgevoel waaroverheen toch een lichte droefnis waasde van overwonnen leed. Karel begreep dat als een man verliefd was op Corry en hij Corry niet kreeg, die man dan met het leven had afgedaan. Diep in zijn wezen zelfs bewonderde hij Frans Poort om zijn hartstochtelijke verrukkingen en zijn gekwelde liefde voor Corry, met al de instinct-verdwazing, moorddriftige afgunst, den opvretenden wrok en zelfversmading, in somberen hoogmoed er uit geboren. Hij begreep Frans' martelend niet-

gunnen en zijn helle-jaloerschheid, die tot in het stompzinnige, gloeiend-wraakzuchtige oversloeg, - door zijn eigen gefolterd en gekerfd binnenste.

Dit alles onderging Karel niet alleen wijl hij nu zeker was dat Frans Poort werkelijk geen kans meer had, doch ook uit eigen onstuimige menschelijkheid. Hij zag in de goudsteenglanzige oogen van Corry een nieuwe zaligheid openlichten. Nu zou hij probeeren zijn heel verder leven in háár leven uit te leven, al voelde hij zich gekluisterd aan al zijn angstig-onderdrukte, zwak-menschelijke driften. Niets van zijn bandelooze verdwazing en razernij wilde hij voor Corry smoren in braatdoend berouw, noch zijn natuur, in zielsvleienden deemoed, voor haar vermooien, verbergen, al begeerde hij heelemaal van haar te zijn. Nu wierden zijn heet verdriet en zijn opstandige vreugde, van Corry, en háár smart en blijdschap, van hem. Karel's geluk was vreemd, zoel, bijna huiverend-vol, en dan weer verbijsterend, droomerig en in ontroeringen verwarrend. In hem schrijnde bijwijlen een hartstochtelijk terughunkeren naar het ongebreidelde rumoer zijner jeugd, naar zijn zwervend, don kerend verleden, doormengd met een geheimzinnige bevrediging over het onbegrepen en onverdiende heden. Hij betwijfelde zijn eigen bestaan soms, al overtuigden de menschen rondom hem van het hevigwerkelijke. Het was alsof de heele Jordaan meejuichte met hun vereendheid. Maar Karel, aldoor nog, behield het onwezenlijkste gevoel van den bijna verschopte, van den bedelkerel. In een koortsige benauwing en beklemming hoorde hij spoten angststemmen; staarde hij op wreede gezichten en stuitte hij op moordzuchtige blikken uit de duistere stad van de misdaad. Hij begreep maar niet, dat hij met Corry écht sprak; dat hij zonder verstoring naast haar zat en dat hij met haar wandelde, met Corry de ongenaakbare; dat zij hem, ondanks zijn vroegere verachtelijkheid, zoende met haar heerlijke, zoete lippen, dat zij hém koesterde en omstrengelde,... zij die hij eens vernederend had weggetrapt! Telkens dook een schroeiende schaamte in hem op, over de berooidheid en afzich-

[+]telijkheid waarin zij hem had gezien, stomdronken, vechtlustig, verschooierd in voddige kleeren; over zijn rauw en daemonisch Zeedijk-leven tusschen de heel- en halfgezonken mannen en vrouwen en waar zij alles van had gehoord. Maar Corry, in een hooge, stille rust en geheimenis, sloot al zijn klachten en innerlijken jammer af en gaf zich in haar diepste vrouw-teederheid, zonder een woord van verontschuldiging te dulden. Corry juist voelde in Karel weer iets van het oneindig-goede, van een teedere zachtheid in heel zijn gebroken geweldigheid herleven. Ze besefte weer het onbewust-heldhaftige van Karel's mannenwezen, nu er geen wrok meer gloeide op Frans Poort. In Corry was het wonderlijke gebeurd, dat Poort niet had bevroed. Karel's ontreddering en zijn vreeselijk eenzame verdwazing hadden haar geen afschuwen huiver gegeven, maar andersom, de oude, hevige liefde-verlangens in haar terugge-dreven. Tegenover zulk een levensverwoesting om háár bezit, was ze onder een stralende verheldering van inzicht, eigen mateloozen vrouwentrots gaan zien als een misdaad, erger dan ooit Poort in opgezweepte, haatzieke eerzucht en verachtings-gevoel zou kúnnen bedrijven.

Ontdaan, in de verstilling van zijn hartstocht, bemijmerde Karel zijn kwellend bijgeloof: nu was Corry niet op Pinksteren maar op Kerst tot hem weergekeerd...

Toen op Oudejaarsavond, - de dikkertjes knetterden in de heete reuzel en de oliekoeken geurden zoet-warm door Ant's bovenkamertje, - Alie onthutst, bleek en stotterend, onder benauwde en schriele gebaren het buurtnieuwtje kwam vertellen dat Frans Poort ‘se eige’ had opgehangen, ging er een koude rilling door Mooie Karel en in Corry's goudvochtige oogen glinsterden klare, zware tranen.

EINDE.

+ Dikkertjes: poffertjes. -